

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2008

Osat I ja II

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 09 16001 (vaihe)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Anitta Railonkoski/VM-julkaisutiimi

ISBN 978- 951-804-963-3 (nid.)

ISSN 1459-3394 (nid.)

ISBN 978-951-804-964-0 (PDF)

ISSN 1797-9714 (PDF)

Edita Prima Oy
Helsinki 2009

Eduskunnalle annetaan perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2008.

Talousarviolain (423/1988) 17 §:n mukaisesti tilinpäätöskertomus sisältää valtion tilinpäätöksen ja tarpeelliset muut tiedot valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä tiedot valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista samoin kuin tärkeimmät tiedot yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksestä ministeriöiden toimialoilla. Tilinpäätöskertomus sisältää lisäksi valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet sekä talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tuotto- ja kululaskelmat tai tuloslaskelmat ja taseet samoin kuin tiedot liikelaitosten ja rahastojen toiminnan, talouden ja tuloksellisuuden sekä niiden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista.

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi

Sisältö

Nide 1

Osa I

1	Taloudellinen kehitys sekä talous- ja finanssipolitiikka	11
1.1	Johdanto	11
1.2	Toteutunut talouskehitys ja talousnäkymät	11
1.3	Finanssipolitiikka	19
2	Valtiontalouden tila	29
2.1	Verotulot ja niiden analyysi	29
2.2	Maksutulot ja maksullisen toiminnan kehitys	32
2.3	Muut tulot ja niiden analyysi	33
2.4	Valtion talousarviomenot ja kulut	33
2.5	Valtion taloudellinen asema, valtionvelka ja valtion vastuut	36
2.6	Rahoituslaskelma-analyysi	40
2.7	Valtiontalouden riskit	41
2.8	Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen kehitys	42
2.9	Valtion liikelaitokset ja niiden kehitys	44
2.10	Valtiontalouden ja EU:n väliset rahavirrat vuonna 2008	45
3	Hallituksen politiikkaohjelmien ja hallinnonrajat ylittävät politiikkakokonaisuudet	47
3.1	Katsaus Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman vaikuttavuudesta	47
3.2	Terveyden edistämisen politiikkaohjelman katsaus ohjelman vaikuttavuudesta, kustannuksista ja varojen käyttämisestä vuodelta 2008 annettavaan tilinpäätöskertomukseen	49
3.3	Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma	50
3.4	Peruspalveluohjelma ja -budjetti	53
3.5	Valtion strateginen henkilöstöjohtaminen	56
3.6	Harmaan talouden torjunta	59
3.7	EU:n rakennerahastojen vaikuttavuuskatsaus	62
4	Hallituksen vastaus eduskunnan talousarviolausumiin	69

5	Tilimuistutuskertomus	83
6	Valtioneuvoston controllerin lausuma tilinpäätöskertomuksen tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä	103

Osa II

7	Valtioneuvoston kanslia	111
8	Ulkoasiainministeriö	127
9	Oikeusministeriö	153
10	Sisäasiainministeriö	179
11	Puolustusministeriö	203
12	Valtiovarainministeriö	225
13	Opetusministeriö	253
14	Maa- ja metsätalousministeriö	279
15	Liikenne- ja viestintäministeriö	299
16	Työ- ja elinkeinoministeriö	321
17	Sosiaali- ja terveysministeriö	341
18	Ympäristöministeriö	363

Nide II

Osa III

Tilinpäätöslaskelmat

OSA I

HALLITUKSEN VAIKUTTAVUUSSELVITYS

Valtiontalouden ja hallituksen toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus

1 Taloudellinen kehitys sekä talous- ja finanssipolitiikka

1.1 Johdanto

Vuoden 2007 jälkipuoliskolla Yhdysvaltojen asuntolainamarkkinoilta liikkeelle lähtenyt ja pankkisektorille levinnyt kansainvälinen rahoituskriisi laajeni ja syveni ja alkoi muuttua täysimittaiseksi talouskriisiksi. Merkittävä käänne tapahtui vuoden 2008 syksyllä, jolloin rahoitussektorin vaikeudet alkoivat näkyä yhä selvemmin reaali-taloudessa, mikä osaltaan lisäsi myös rahoitussektorin ahdinkoa. Kysymys on globaalia häiriöstä, minkä osoituksena pitkään erittäin voimakkaasti kasvanut maailman-kauppa kääntyi laskuun, joka vuoden viime kuukausina jyrkkenei tuntuvasti. Vuoden 2008 perintö tälle vuodelle onkin erittäin huono. Alhainen lähtökohtataso tulee vaikuttamaan siten, että kasvuluvut jäänevät negatiivisiksi, vaikka elpyminen käynnistyyisikin vuoden jälkipuoliskolla. Merkillä pantavaa on se, että kriisissä on monia osatekijöitä, joiden vaikutuksesta taantuman vaikutukset kohdistuvat eri maihin eri tavoin ja myös kriisin kesto saattaa vaihdella. Toinen johtopäätös on se, että tulevina vuosina talouden kasvunäkymät jäävät väistämättä heikoiksi, koska kriisin yhteydessä kertyy niin paljon uutta painolastia.

Suomen talouskehitys ei voi poiketa tuntuvasti taloudellisen ympäristömme kehityksestä. Vaikka lähtökohdat ja perustekijät ovat monessa suhteessa myönteisiä ja estänevät talouden sukeltamisen kovin syvälle, osoitti viime syksyn kehitys myös sen, kuinka haavoittuva, ulkomaankaupasta ja teollisuudesta riippuvainen — ei vain lähiympäristöstä vaan koko maailmantalouden kehityksestä — Suomen kansantalous on.

1.2 Toteutunut talouskehitys ja talousnäkymät

Kansainvälinen talous

Maailmantalouden kehitys oli viime vuonna hyvin kaksijakoista. Kysynnän ja tuotannon kasvu jatkui vahvana aina loppukesään asti. Raaka-aineiden hinnat nousivat nopeasti. Raakaöljyn hinta saavutti huippunsa heinäkuussa maksaen enimmillään 147 dollaria tynnyriltä. Siitä eteenpäin kansainvälisen talouden näkymät alkoi-

vat kuitenkin synkentyä. Luottamusta rahoitusmarkkinoihin oli v. 2007 loppupuolelta lähtien pönkitetty toistuvasti. Silti Yhdysvaltain asuntomarkkinoilta alkaneet ongelmat kärjistyivät syyskuussa kriisiksi, joka uhkasi kaataa koko maailman rahoitusjärjestelmän. Keskuspankkien ja hallitusten toimin pahin onnistuttiin estämään, mutta luottamus markkinoilla ei ole palautunut eikä luotonanto normalisoitunut. Kun rahoituksen saatavuus väliaikaisesti liki tyrehtyi, alkoivat kriisin vaikutukset vuoden lopulla näkyä yhä selvemmin myös reaalityaloudessa. Teollisuustuotannon ja viennin määrät supistuivat marras-joulukuussa jyrkästi. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tuotannon kasvu taantui ja yhä useampi maa vajosi taantumaa. Myös kehittyvien talouksien tilanne oli muuttunut olennaisesti heikommaksi. Kierre, jossa reaalityalouden kehitys alkoi rajoittaa pankkien lainanantomahdollisuuksia, oli käynnistynyt.

Yhdysvalloissa käänne oli varsin jyrkkä. Vaikka tuotanto vuositasona lisääntyi 1,1 %, supistui kasvu neljänneksellä vuosineljänneksellä jo yli 6 prosentin vuosivauhtia. Näkymät vuodelle 2009 eivät ole hyvät ja tuotannon arvioidaan supistuvan pari prosenttia, vaikka taloutta on elvytetty alentamalla ohjauskorko nollaan tuntumaan, lisäämällä rahan tarjontaa, vahvistamalla pankkien ja muiden rahoituslaitosten taseita sekä käynnistämällä mittavia julkisen sektorin elvytystoimia. Työttömyys saattaa tänä vuonna ylittää 10 %. Julkisen talouden alijäämä kohonnee 14 prosenttiin.

Myös Euroopassa kävi syksyllä selväksi, ettei se voi välttyä taantumalta. Euroopan neuvosto hyväksyi joulukuussa talouden elvyttämissuunnitelman, jolla unionin taloutta on tarkoitus elvyttää 200 mrd. eurolla, mikä vastaa 1,5 % unionin bruttokansantuotteesta. Tästä noin prosenttiyksikkö on tarkoitus toteuttaa v. 2009 ja loput myöhemmin. Kun hintojen nousu on alittanut keskuspankin tavoitteen, ohjauskoron laskun uskotaan jatkuvan.

Euroopan unionissa tuotanto supistui v. 2008 viimeisellä neljänneksellä samaa tahtia kuin Yhdysvalloissa ja kasvoi vuositasona liki yhtä paljon; 0,9 %. Tänä vuonna tuotannon arvioidaan alenevan vajaan 3 %. Taantuma kohtelee pahimmin osaa uusista jäsenmaista, joista muutama on joutunut turvautumaan valuuttarahaston ja komission apuun. Työttömyys on alkanut nopeasti kasvaa ja julkisen talouden tila heikentyä.

Kansainvälinen talous on vajonnut globaaliin ja syvään taantumaa, josta irtaantuminen edellyttää luottamuksen palautumista finanssimarkkinoilla. Jos näin käy, tuotannon arvioidaan alkavan elpyä kuluvan vuoden lopussa tai ensi vuoden alussa.

Euroopan Unionin ja euroalueen talouskehitys sekä siihen liittyvät riskit

Kuva Euroopan Unionin ja euroalueen talouskehityksestä v. 2008 tarkentuu vielä, kun tiedetään, kuinka paljon vuoden viime kuukausina talouskasvu supistui suhdanteiden heikentyessä. Lienee ilmeistä, että viime vuoden talouskasvu osoittautuu lopulta tammikuussa 2009 arvioitua prosentin suuruisa kasvua heikommaksi. Bruttokansantuotteen kasvun alentuessa hidastui myös inflaatio, joka vuoden aikana kävi energian ja elintarvikkeiden hintojen nousun vuoksi huippulukemissa ja söi paljolti kuluttajien ostovoimaa ja yritysten kannattavuutta. Kokonaisuutena EU-alue ei ajau-

tunut taantumaan välttämättä kovinkaan huonoista lähtökohdista, sillä monissa maissa julkisen talouden tila selvästi kohentui korkeasuhdanteen aikana. Tämä vastaa niitä suosituksia, joita neuvosto osoitti jäsenvaltioille. Ongelma on kuitenkin se, että hyvin harvat maat tekivät määrätietoisia päätöksiä suotuisan suhdannekehityksen hyödyntämiseksi ja julkisen talouden kestävyyyden kohentamiseksi. Julkisen talouden tila kohentui automaattisten vakauttajien ja osin kertaluontoisen verotuloksen kasvun seurauksena. Tämä ei kuitenkaan parantanut julkista taloutta rakenteellisesti. Vastaava, mutta vastakkainen ilmiö nähdään vuoden 2008 ja erityisesti vuoden 2009 aikana, jolloin verotulot supistuvat nopeasti ja julkisen talouden suhdanneautomaatiikka alkoi heikentää tasapainoa. Eri maissa toteutettavat pankkitukitoimet lisäsivät julkiseen talouteen kohdistuvia menopaineita selvästi, vaikka ei laskettaisi ehdollisia tukitoimia, joiden realisoitumisesta ei ole varmuutta. Tämän seurauksena eräiden maiden julkinen velkaantuminen alkoi nousta tuntuvasti, ja sama kehityssuunta jatkuu v. 2009.

Selvää kuvaa ei ole talouskehityksen kääntymisestä. Komission tammikuisen ennusteen mukaan käänne ajoittuisi loppuvuoteen 2009, jolloin seuraavana vuonna päästäisiin positiivisiin, joskin mataliin kasvulukuihin. Riskit ovat kuitenkin tämän jälkeen kääntyneet kohti heikomman kehityksen vaihtoehtoja. Tämä aiheutuu paljolti siitä, että reaalityalouden heikko kehitys on alkanut vaikuttaa osaltaan rahoitusmarkkinoihin, mikä on ollut omiaan syventämään kriisiä. Monista toimenpiteistä huolimatta on yhä ilmeistä, että normaalit rahoituskanavat eivät toimi ja että pankkisektorin keskinäisen luottamuksen puute on keskeinen myönteisen kehityksen este. Ilman luottokanavan avautumista ei ole edellytyksiä sille, että yritystoiminta ja investoinnit elpyisivät. Globaalin talouden elpymisen kannalta on pantu huolestuneina merkeille se, että myös kansainvälisen kaupan rahoitus ei toimi. Tämä lienee ollut keskeinen taustatekijä siinä maailmankaupan romahduksessa, joka nähtiin vuoden vaihteessa. Jatkokehityksen kannalta uutena riskinä voidaan nähdä työttömyyden leviäminen, joka vaikuttanee yksityiseen kulutukseen ja luottamukseen, joka on tosin ollut alamaissa jo pitempään sekä teollisuudessa että kuluttajien piirissä.

Talouspolitiikan yhteensovittaminen EU- ja euroalueella

Talous- ja rahoituskriisin syentyessä on saatu merkittäviä kokemuksia myös talouspolitiikan koordinaatiosta EU:n ja euroalueen piirissä. Keskeinen havainto on se, että vakaus- ja kasvusopimuksen arvo talouspolitiikkaan kohdistuvan luottamuksen ylläpitäjänä on kasvanut. Samalla eräät uudet jäsenvaltiot, joihin kohdistuu voimakkaita ulkoisia paineita, ovat vauhdittaneet pyrkimyksiään hakeutua euro-alueen jäsenyyteen. Periaatteessa rahapolitiikan tulisi olla keskeisessä asemassa, kun talousalueeseen kohdistuu ns. symmetrinen häiriö. Rahapolitiikkaa onkin kevennetty samalla, kun hintavakauteen kohdistuvat paineet ovat hellittäneet. Kovin voimakasta elvytysvaikutusta tällä on tuskin ollut, koska luottamus on ollut heikkoa. Rahapolitiikassa ja rahoitusmarkkinoilla toimet ovatkin keskittyneet siihen, että luottamusta voitaisiin palauttaa. Pankkien pääomittaminen onkin tuottanut tuloksia. Sen sijaan erilaisten

takuuinstrumenttien vaikutus on ollut vähäisempi. Seuraavana toimenpiteenä tilanteen aukaisemiseksi ollaan valmistelemassa toimia pankkien epäkelpojen omaisuus-erien eristämiseksi. Kaikilla näillä toimenpidelohkoilla on unionitason yhteistyöllä ja koordinaatiolla ollut keskeinen merkitys. Näin on voitu parhaassa tapauksessa rajoittaa pelastusoperaatioista aiheutuvia rajat ylittäviä haittoja.

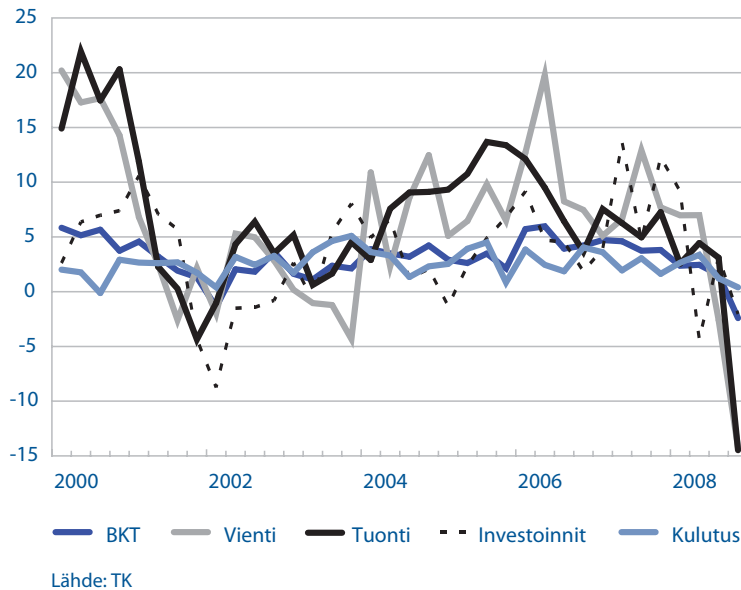
Komissio julkisti marraskuun lopulla elvytysuunnitelman, jota epävirallinen Eurooppa-neuvosto oli pyytänyt. Pääpaino elvytystoimissa, joiden kokonaistavoitteeksi asetettiin 1,5 % unionialueen BKT:sta, on kansallisilla toimenpiteillä, joiden tulee olla oikein kohdennettuja ja ajoitettuja sekä väliaikaisia. Kansallisten elvytystoimien osuus on määrä olla 1,2 % bruttokansantuotteesta ja sitä täydentää unionitason osuus (0,3 % BKT:sta), joka jakautuu kahtia yhteisöbudjetin ja EIP:n kanssa. Kun otetaan huomioon se, että Euroopassa toisin kuin Yhdysvalloissa automaattisilla vakauttajilla on keskeinen rooli suhdannepolitiikassa, on päädytty lukuun, jonka mukaan finanssipolitiikan elvytysvaikutus olisi kokonaisuudessaan 3,3 % BKT:sta, mikä nousee verraten lähelle Yhdysvaltojen elvytystoimista esitettyjä arvioita.

Kääntöpuoli on se, että unionialueen julkisen talouden alijäämä nousee kokonaisuudessaan 4–5 prosenttiin BKT:sta tänä ja ensi vuonna ja samalla velkaantumistaso kohoaa tuntuvasti. Kun monilla mailla on lisäksi tarve uudistaa velkakantaansa, on olemassa riski, että julkinen velka sen lisäksi, että se kasvaa ja lisää pitkän aikavälin kestävyyspaineita, alkaa syrjäyttää yhä enemmän yksityisiä investointitarpeita ja muodostuu osaltaan elpymisen ja kasvun esteeksi. Tästä syystä monet jäsenvaltiot ovat varovaisia velkaantumisen lisäämisen suhteen ja ovat alkaneet leikata julkisia menojaan. Tämä koskee varsinkin monia uusia jäsenvaltioita, joissa rahoituskriisi on syvenemässä. Kaiken tämän seurauksena tarve sovittaa jäsenvaltioiden finanssipolitiikkaa yhteen entistä paremmin on lisääntynyt. Kun on ilmeistä, että pitkän aikavälin kestävyysvajeet ovat kasvamassa, tarvitaan myös entistä selkeämpää keskipitkän ja pitkän aikavälin sitoutumista. Monissa maissa on hyväksytty tai ollaan hyväksymässä uusia budjettisääntöjä, kuten esim. Saksassa, jossa uutta kehikkoa ollaan toteuttamassa perustuslain tasolla.

Suomen kansantalous

Taloukasvu romahti 0,9 prosenttiin v. 2008. Kokonaistuotannon kasvu alitti talousarvioesityksen perustana olleen kokonaistaloudellisen ennusteen lähes kahdella ja puolella prosenttiyksiköllä. Poikkeuksellisen suuren eron taustalla on maailmanlaajuisen finanssikriisin laajeneminen reaalityalouden taantumaksi kaikissa kehittyneissä kansantalouksissa, mitä ei vielä loppukesällä 2007 kyetty täysipainoisesti ennakoimaan. Myös kehittyvien talouksien toimeliaisuus hidastui voimakkaasti. Kansainvälisen kysynnän nopea ja jyrkkä supistuminen voimisti Suomessa jo aiemmin asuinrakentamisen supistumisesta alkunsa saanutta talouden hidastumista. Viime vuoden alkupuoliskolla kotimainen kysyntä pieneni, kun taas toisella puoliskolla vientiyrittysten kysyntä supistui ja siitä seurasi teollisuustuotannon romahtaminen sekä yritysten varastojen sopeuttaminen. Tästä johtuen kokonaistuotanto ei viime vuoden sisällä

Kuvio 1. BKT, määrän muutos, %

lisääntynyt ollenkaan, mutta edellisen vuoden lopun vahvan tason seurauksena tuotannon vuosikeskiarvo oli vielä edellistä vuotta suurempi.

Sekä kotimaisen että ulkomaisen kysynnän kehitys jäi viime vuonna loppukesällä 2007 arvioitua selvästi heikommaksi. Suurimmat erot ilmenivät ulkomaankaupassa sekä kotitalouksien kysynnässä. Ulkomaankaupan ennakoitua heikompi kehitys johtui kansainvälisen talouden ja kaupan supistumisesta viime vuoden lopussa. Kotitalouksien heikkoon kulutukseen taas oli syynä erityisesti työllisyysodotusten muutos ja siitä aiheutunut kuluttajien luottamuksen romahdus viime vuoden puolivälistä alkaen, sillä kotitalouksien tulokehitys ennakoitiin erityisen hyvin. Myös investointitoiminta jäi odotuksista, kun yritysten kysyntänäkymät heikkenivät ja kapasiteetin käyttöasteet laskivat nopeasti viime vuoden aikana. Etenkin julkisten investointien kohdalla ero oli suuri, sillä vielä v. 2007 julkisten investointien oletettiin lisääntyvän noin kuusi prosenttia, mutta ne supistuivatkin viime vuonna runsaan prosentin.

Hintapaineet ennakoitiin hyvin, sillä bruttokansantuotteen hinnan muutos vastasi v. 2007 ennakoitua, joten kokonaistuotannon arvo poikkesi odotetusta vain määrän muutoksen verran. BKT:n taso jäi siten runsaat kaksi prosenttia talousarvioesityksessä ennakoitua matalammaksi.

Inflaatio kiihtyi v. 2008, ja hintojen sekä palkkojen nousu kohosi korkeammaksi kuin kertaakaan vuoden 1991 jälkeen. Elintarvikkeiden patoutuneet hintapaineet purkautuivat kuluttajahintoihin suurelta osin tammikuussa ja raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat jatkoivat vuoden alkupuoliskolla jyrkkää nousuaan. Myös työ kustannusten nousu nopeutui, ja lisäksi inflaatiota nostivat valmisteverojen sekä terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset. Vaikka inflaatiopaineet alkoivat maailmanlaajuisen taantumän ja raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen jyrkän laskun vuoksi loppuvuodesta

tuntuvasti keventyä, kuluttajahintaindeksi kohosi v. 2008 keskimäärin 4,1 %. Palkan-saajien ansiotasoa kohosi nimellisesti 5,2 %, mutta reaalisesti vain runsaan prosentin. Ansiotason nousu vastasi syyskuussa 2007 laadittua arviota, mutta hintojen nousu muodostui 1,5 prosenttiyksikköä tätä korkeammaksi.

Työllisten määrä lisääntyi koko vuoden 2008, vaikka kokonaistuotanto alkoi jo vähentyä vuoden viimeisellä neljänneksellä. Työpaikkoja oli keskimäärin 39 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Edellisvuotista suurempi osa niistä oli kokoaikaisia. Työvoiman kysyntä oli vilkasta erityisesti rakentamisessa ja palveluelinkeinoissa, teollisuuden työpaikat vähenivät hieman. Työllisyysaste kohosi 70,6 prosenttiin, kausipuhdistetusti tasolle, jolla se oli viimeksi vuoden 1991 kesällä. Työttömyysaste laski 6,4 prosenttiin eli liki siihen mitä syyskuussa 2007 ennakoitiin. Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun mukaan työttömiä oli v. 2008 keskimäärin 172 000. Avoimena olevien työpaikkojen määrä alkoi vuoden loppupuolella vähentyä ja työvoiman saata-vuusongelmat helpottua. Vuonna 2008 avoimia työpaikkoja oli työvoimatoimistoissa keskimäärin n. 37 500, eli vajaa 3 000 vähemmän kuin vuotta aiemmin; aleneva suunta alkoi jo talvikaudella. Yritysten ammattitaitoisen työvoiman saanti helpottui vuoden mittaan merkittävästi.

Suomen julkinen talous

Kansainvälisissä vertailuissa Suomen julkinen talous on suhteelliselta kooltaan keskimääräistä suurempi verrattuna muihin kehittyneisiin markkinatalouksiin. Julkisella taloudella on kansantaloudessa siten merkittävä rooli niin työllistäjänä, palveluiden tuottajana kuin tulonjakoonkin vaikuttavana toimijana. Julkisen vallan tehtävänä on edistää hyvinvointia luomalla mahdollisimman hyvät edellytykset taloudelliselle toiminnalle. Verrattain laaja julkinen talous näkyy vastaavasti keskimääräistä kovempana verorasituksena.

Julkisen talouden suuri koko yhdessä näköpiirissä olevan demografisen muutoksen kanssa luo talouspolitiikan kannalta vaativan asetelman. Väestön ikärakenteen muuttuessa työvoiman tarjonta alenee. Samalla kun käytettävissä oleva talouden työvoimapanos pienenee, niin ikäsidonnaiset julkiset menot puolestaan kasvavat. Talouskasvu hidastuu väistämättä, mikä pakottaa tavoittelemaan tuottavuuden nostoa julkisessa taloudessa. Tähän pyritään erityisesti hallituksen käynnistämällä tuottavuusohjelmalla sekä kunta- ja palvelurakennemuutoksella. Peruspalvelujen turvaaminen edellyttää valmiutta sellaisiin rakenteellisiin uudistuksiin, joilla taloudellisuutta ja tehokkuutta voidaan merkittävästi lisätä ja varmistaa näin rahoituksen kestävyys. Edessä oleva nopea eläkkeelle siirtyminen mahdollistaa toimintojen rationalisoinnin ja voimavarojen kohdentamisen ydintoimintoihin. Julkisella sektorilla nykyisin työskentelevistä lähes puolet poistuu ensi vuosikymmenen puoliväliin mennessä eläkkeelle.

Vuonna 2008 kansainvälisestä finanssikriisistä alkunsa saanut korkeasuhdanteen taittuminen heijastui nopeasti myös julkisen talouden tilaan. Suhdanneherkät verotulot, kuten yhteisöverot ja luovutusvoitoista maksettavat verot kääntyivät laskuun loppuvuodesta. Valtion saamat omaisuustulot pysyivät vielä v. 2008 hyvin korkealla

tasolla. Talouskriisi tulee heikentämään jyrkästi julkisen talouden rahoitusasemaa lähivuosina.

Kansainvälisen toimintaympäristön talousnäkymien heikkeneminen syveni vuoden loppua kohden. Vaikutukset julkiseen talouteen näkyvät kuitenkin viiveellä. Julkisen talouden tulojen kasvu hidastui 3,5 prosenttiin samalla kun menojen nousu nopeutui 6 prosenttiin. Julkinen talous oli rahoitusasemaltaan 4,3 % ylijäämäinen suhteessa kokonaistuotantoon. Julkisen talouden rahoitusasema oli hieman vahvempi kuin mitä ennustettiin budjettia laadittaessa vuodelle 2008.

Huolimatta vuoden loppua kohden heikentyneestä talouskehityksestä koko julkisen sektorin velkaantuneisuus aleni v. 2008 edelleen. Vuoden lopussa EMU-velka suhteessa kokonaistuotantoon oli 33,4 % eli noin 1,5 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin.

Kuntatalous pysyi v. 2008 edelleen lievästi alijäämäisenä (-0,1 % /BKT) verotulojen ja valtionosuuksien erittäin nopeasta, yhteensä lähes 8 prosentin kasvusta huolimatta. Tulojen lisääntyessä kuntien kulutusmenot kasvoivat nimellisesti yli 7 % ja investoinnit lähes 8 %, minkä seurauksena kuntien lainakanta kasvoi edelleen nopeasti. Vaikka kuntien rahoitusasema on viime vuosina kohentunut verotulojen nopean kasvun seurauksena ja v. 2008 kuntatalouden tila oli talouskasvun nopeasta hidastumisesta huolimatta vielä varsin kohtuullinen, kuntien talousnäkymät ovat talouskriisin myötä huonontuneet nopeasti. Kuntatalous kiristyy kuluvana vuonna merkittävästi verotulojen supistuessa vuoden 2008 tasoon verrattuna. Tulojen supistuminen aiheuttaa kuntatalouteen syvän alijäämän, mikäli menojen kasvu jatkuu nopeana tänä ja ensi vuonna. Tämä säteilee kuntiin tuntuvasti vielä usean vuoden ajan siitäkin huolimatta, että yleinen taloustilanne alkaisi ensi vuonna asteittain parantua.

Talouskriisi tulee kunnille erittäin hankalaan aikaan, sillä kunnissa tulisi varautua kauteen, jolloin väestön ikääntyminen alkaa lisätä palvelujen kysyntää ja kustannuksia samalla kun talouskasvu hidastuu. Käyttötalouden nopean menojen kasvun lisäksi kuntien investoinnit ovat lisääntyneet viime vuodet voimakkaasti. Tämän seurauksena kuntien lainakannan kasvu on ollut nopeaa, ja kuntatalouden puskurit talouden taantumaa ja väestön ikääntymisen aiheuttamia haasteita varten ovat pitkään jatkuneesta korkeasuhdanteesta huolimatta heikot. Kun kuntatalous näyttää kuluvana vuonna painuvan syvään alijäämään ja pysyvän lähivuodet kireänä, paineet kunnallisverotuksen kiristymiseen ja kuntien velan määrän voimakkaaseen lisääntymiseen ovat suuret. Kunnissa tarvitaankin menojen sopeuttamistoimia samanaikaisesti sekä suhdannetaantumana että pitkän aikavälin rakenteellisen epätasapainon korjaamiseksi. Täten tuottavuutta parantavien uudistuksien ja maltillisten palkkasopimuksien merkitys korostuu entisestään.

Vuonna 2008 sosiaaliturvarahastojen ylijäämä pysyi vahvana, 3,2 prosentissa suhteessa kokonaistuotantoon. Valtaosa sosiaaliturvarahastojen ylijäämästä tuli työeläkerahastoista. Työeläkkeiden osittaisella rahastoinnilla varaudutaan tuleviin eläkemenoihin. Myös työttömyysvakuutusrahasto oli ylijäämäinen, millä se kasvatti suhdannepuskuriaan. Kansainvälinen rahoitusmarkkinakriisi heikensi kuitenkin työeläkerahastojen markkina-arvoa voimakkaasti erityisesti vuoden jälkipuoliskolla. Markkina-arvo

oli vuoden lopussa 105,1 mrd. euroa, eli 55,9 % suhteessa kokonaistuotantoon. Markkina-arvo supistui edellisvuoden lopusta n. 17 mrd. eurolla eli 14 %. Vuoden lopulla eduskunta hyväksyi väliaikaisen lievennyksen työeläkelaitosten vakavaraisuusvaatimuksiin, jotta välttyttäisiin tilanteelta, missä laitokset joutuisivat myymään osakkeita epäsuotuisassa markkinatilanteessa.

Hallituksen arviointia talouskehityksestä

Heikentyvä talouskehitys ja siihen liittyvät sopeutustarpeet ovat nousseet esiin sekä hallitusohjelman puolivälin tarkistuksessa että kehysratkaisussa. Nopeasti muuttunut taloudellinen ympäristö on pakottanut sopeuttamaan myös talouspolitiikkaa. Ratkaisut ovat hyvin pitkälle sen mukaisia, mitä myös ulkopuoliset arvioijat — kansainväliset talousjärjestöt ja Euroopan unioni — ovat suosittaneet. Tuorein arvio, jossa on otettu huomioon uusimmat toimet, kuten vuoden 2009 ensimmäinen lisätalousarvio, on komission suositukseen perustuva lausunto, jonka Euroopan unionin neuvosto hyväksyi maaliskuussa 2009.

Siinä esitetty Suomen julkisen talouden tilaa koskeva arvio on myönteinen, joskin ylijäämien nähdään supistuvan tuntuvasti. Elvytystoimia pidetään aiheellisina ja niiden katsotaan vastaavan verraten hyvin Euroopan elvytyssuunnitelman periaatteita. Julkisen talouden kehitykseen liittyy riskejä alaspäin ja huomiota kiinnitetään toimenpiteisiin, joilla voidaan varmistaa pitkän aikavälin kestävyys. Suomea kehoitetaankin tämän mukaisesti:

- (i) toteuttamaan vuotta 2009 koskeva finanssipolitiikka suunnitellusti Euroopan elvytyssuunnitelman mukaisesti ja vakaus- ja kasvusopimuksen kehikon puitteissa
- (ii) tämän jälkeen kumoamaan finanssipoliittisten elvytystoimien negatiivinen vaikutus budjettiin ja palaamaan keskipitkän aikavälin tavoitteeseensa sekä panemaan täytäntöön asiaankuuluvia rakenteellisia uudistuksia, jotta julkisen talouden pitkän ajan kestävyys varmistettaisiin.

Eräät Suomen hallituksen päättämät elvytystoimet, kuten veronalennukset, ovat pysyväisluontoisiksi tarkoitettuja ja poikkeavat siltä osin komission esittämästä suunnitelmasta. Samansuuntaista kritiikkiä komissio on esittänyt moniin muihinkin jäsenvaltioihin (esim. Ruotsi), jotka Suomen tavoin ovat osin rakenteellisista syistä päättäneet keventää verotusta. Elvytystoimista julkiseen talouteen kohdistuvien negatiivisten vaikutusten kompensoimiseksi ja kestävyuden vahvistamiseksi onkin nähty perusteluksi ottaa käyttöön muita toimenpiteitä, kuten niitä rakenneuudistuksia — ml. eläkeikää koskeva päätös — joihin ym. suosituksessakin viitataan.

1.3 Finanssipolitiikka

Finanssipolitiikan linjan ja valtiontalouden kehysten toteutuminen sekä julkisen talouden kestävyys

Vuoden 2008 menokehys piti

Toukokuun 2007 kehyspäätyksessä kertomusvuodelle 2008 asetettiin menokehykseksi 33 577 milj. euroa vuoden 2008 hintatasossa. Kehyspäätyksen mukaisesti menokehystä on korjattu teknisesti hinta- ja rakennemuutoksin, joiden jälkeen menokehystaso tarkentui 34 332 milj. euroon vuoden 2008 hintatasossa. Kehysmenojen kokonaismäärä oli hallituksen talousarvioesityksessä 33 890 milj. euroa, mikä jätti 46 milj. euron ns. jakamattoman varauksen. Varsinaiseen talousarvioon eduskunta lisäsi kehukseen luettavia menoja 44 milj. eurolla.

Hallitus antoi eduskunnalle kertomusvuonna varsinaisen talousarvioesityksen lisäksi kolme lisätalousarvioesitystä. Näissä määrärahoja lisättiin yhteensä 714 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaan vuotuisten osakemyyntitulojen ylittäessä 400 milj. euroa voidaan ylityksestä enintään 25 %, kuitenkin enintään 150 milj. euroa, käyttää kertaluonteisiin osaamista, innovaatioita ja talouden kasvua edistäviin investointeihin kehysten estämättä. Omaisuudenmyyntituloja kertyi 60,8 milj. euroa, joten lisärahaa ei ollut käytettäväksi kehysten ylittäviin kertahankkeisiin.

Valtiontalous ylijäämäinen ja valtionvelka supistui

Hallituksen esittämien talousarviomenojen yhteismäärä vuodelle 2008 oli 43 629 milj. euroa, joka eduskunnan käsittelyssä nousi 44 milj. eurolla. Varsinaisessa talousarviossa budjettitalous arvioitiin 1 848 milj. euroa ylijäämäiseksi.

Budjettitalouden tulot olivat tilinpäätökseen sisältyvän toteumalaskelman mukaan 44 292 milj. euroa ja menot ilman valtiovelan vähentämistä 43 529 milj. euroa. Budjetoituja menoja jäi käyttämättä 960 milj. euroa, eli 335 milj. euroa enemmän kuin v. 2007. Budjettitalouden tulot olivat 763 milj. euroa toteutuneita menoja suuremmat. Budjettitalouden velkaa lyhennettiin 1 394 milj. eurolla, josta 630 milj. euroa katettiin edellisten tilikausien ylijäämällä. Tuleville vuosille jää 454 milj. euroa edellisten tilikausien ylijäämää, jota voidaan talousarviolain sallimissa puitteissa käyttää talousarvion kattamiseen.

Valtionvelan nimellisarvo oli vuoden 2008 lopussa 54 mrd. euroa. Valtionvelka suhteessa bruttokansantuotteeseen aleni edellisestä vuodesta kahdella prosenttiyksiköllä 29,2 prosenttiin. Velkasuhteen ennakoidaan jatkossa kasvavan. Valtionvelkaa käsitellään tarkemmin luvussa 2.5.

Koko valtiontalouden ylijäämä oli v. 2008 kansantalouden tilinpidon käsittein mitattuna 0,8 % bruttokansantuotteesta. Ylijäämän ennakoidaan nykyoletusten perusteella kääntyvän vaalikauden loppua kohden 4,3 prosentin alijäämäksi v. 2011.

Taulukko 1. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino, 2005—2008, milj. euroa

	2005	2006	2007	2008	Muutos, 2007— 2008, %
Budjettitalous					
— Budjettitalouden tulot	39 023	40 979	43 212	44 292	2,5
— Budjettitalouden menot	37 467	39 384	40 327	43 529	7,9
Varsinainen alijäämä	1 556	1 595	2 885	763	-73,6
Velanhallinnan menot	-44	-56	-4	6	-150,0
Nettorahoitustarve	1 512	1 538	2 881	757	-73,7
Valtiontalouden jäämä kansantalouden tilinpidon mukaan	623	1 594	3 641	1 505	

Julkisen talouden kestävyys

Julkisen talouden ylijäämä supistui kertomusvuonna edellisvuoden 5,2 prosentista 4,1 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Suurin osa ylijäämän heikkenemisestä johtui valtiontalouden ylijäämän nopeasta supistumisesta. Kuntatalouden alijäämä pysyi ennallaan, 0,1 prosentissa suhteessa bruttokansantuotteeseen. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämä koheni hieman verrattuna edellisvuoteen. Työeläkerahastosijoitukset vähentyivät vuoden aikana kansainvälisen rahoituskriisin seurauksena 14 prosentilla. Työeläkejärjestelmään oli vuoden lopussa rahastoitu varoja 105,1 mrd. euroa, mikä vastasi 58,8 % bruttokansantuotteesta.

Työikäinen väestö alkaa Suomessa supistua vuosikymmenen vaihteessa. Tilastokeskuksen vuoden 2007 väestöennusteen mukaan 15—64-vuotiaiden määrän ennakoidaan supistuvan n. 260 000 hengellä parin seuraavan vuosikymmenen kuluessa. Yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa samalla yli 600 000 henkilöllä. Demografinen muutos alkaa Suomessa aiemmin kuin muissa Euroopan maissa. Kahden seuraavan vuosikymmenen aikana tapahtuva vanhushuoltosuhteen kasvu on Suomessa EU-maiden voimakkain.

Väestön ikääntymisen julkiselle taloudelle aiheuttamia paineita on arvioitu yhteinäisin menetelmin EU:n talouspoliittisessa komiteassa laadituissa kestävyyslaskelmissa viimeksi v. 2006. Näiden laskelmien mukaan ns. ikäsidonnaisten menojen (eläkkeet, terveydenhoito, pitkäaikaishoito ja koulutus) arvioidaan kasvavan Suomessa suhteessa bruttokansantuotteeseen noin 5 prosenttiyksiköllä vuoteen 2050 mennessä. Eläkemenoit nousevat 2,5 prosenttiyksiköllä ja terveyden ja pitkäaikaishoidon menot lähes 3 prosenttiyksiköllä suhteessa bruttokansantuotteeseen. Työttömyysmenot suhteessa kokonaistuotantoon supistuvat työttömyyden alentumisen vuoksi ja koulutusmenot nuorten ikäluokkien pienenemisen vuoksi. Kertomusvuonna jatkettiin työtä päivitettyjen laskelmien esittämiseksi. Uudet laskelmat valmistuvat keväällä 2009.

Johtuen julkisen talouden näkymien heikkenemisestä, vuoden 2008 vakausohjelman tarkistuksessa kaksinkertaistettiin arvio julkisen talouden kestävyysvajeesta suhteessa edellisvuoden arvioon. Uusi arvio on kolme prosenttia suhteessa kokonaistuotantoon. Joko julkisia menoja tulisi vähentää tai tuloja lisätä tällä määrällä ensi

vuosikymmenen alkuun mennessä, jotta julkinen talous olisi kestäväällä pohjalla. Toisaalta kestävyysvaje voitaisiin poistaa rakenteellisilla uudistuksilla, jotka vaikuttavat julkisen talouden kestävyysvajeen pidemmällä aikavälillä.

Vakaushjelman tarkistuksessa esitettiin myös herkkyyyslaskelma, jossa arvioitiin eläkerahastojen heikon tuottoasteen vaikutuksia pitkällä aikavälillä. Laskelmassa oletettiin, että finanssikriisin johdosta eläkerahastojen nimellinen tuottoaste olisi v. 2008 -15 % ja palautuisi tämän jälkeen perusuran mukaiselle tasolle, 5 prosenttiin vuodessa. Tästä aiheutuisi eläkemaksuihin pysyvä korotustarve. Jotta eläkerahastot suhteessa kokonaistuotantoon olisivat v. 2050 samalla tasolla kuin perusurassa, eläkemaksuja tulisi välittömästi ja pysyvästi nostaa suhteessa palkkoihin 0,8-prosenttiyksikköä. Tämä tarkoittaisi kestävyysvajeen kasvua 0,3-prosenttiyksiköllä suhteessa perusuraan.

Veropolitiikka ja sen vaikuttavuus

Hallitusohjelman veropolitiittisia päätavoitteita on verotuksen oikeudenmukaisuuden lisääminen. Yhdeksi toimenpiteeksi on nostettu eläkkeiden verotuksen keventäminen siten, että eläketulon veroaste on korkeintaan palkkatulon veroasteen tasolla.

Palkka- ja eläketulojen verotus eroavat toisistaan eri tulolajeista tehtävistä erilaisista vähennyksistä johtuen. Eläketulosta tehdään valtion- ja kunnallisverotuksen eläketulovähennykset, palkkatulosta tehdään tulonhankkimisvähennys, kunnallisverotuksen ansiotulovähennys sekä työtulovähennys. Veroasteiden vertailussa huomioidaan lisäksi bruttopalkan perusteella maksettavat työeläkevakuutuksen, työttömyysvakuutuksen ja sairausvakuutuksen päivärahamaksut. Eläketulovähennysten ansiosta pienituloisilla eläketulojen verotus on olennaisesti palkkatulojen verotusta kevyempää. Toisaalta tietyillä tulotasoilla palkkatulojen verotus on ollut eläketulojen verotusta kevyempää jo 1970-luvulta lähtien. Palkka- ja eläketulon veroasteiden ero on kasvanut 1990-luvun puolivälistä lähtien, koska työn verotusta on kevennetty lähes vuosittain työllisyyden ja talouskasvun tukemiseksi. Verotusta on kevennetty huojentamalla valtion tuloveroasteikkoa sekä kasvattamalla palkka- ja muusta työtulosta tehtäviä vähennyksiä. Tuloveroasteikon kevennykset ovat kohdistuneet kaikkiin ansiotulolajeihin, mutta työtulosta tehtävien vähennysten kasvattaminen on keventänyt yksinomaan työn verotusta. Vuonna 2007 palkkatulon verotus oli eläketulon verotusta kireämpää n. 13 000—31 000 euron vuosituloilla, ja veroasteiden ero oli suurimmillaan 2,5-prosenttiyksikköä¹.

Eläkkeiden palkkatuloja kireämpään verotukseen on kohdistunut voimakasta kritiikkiä jo usean vuoden ajan. Pääministeri Vanhasen toinen hallitus linjasi hallitusohjelmassaan eläkkeiden verotuksen muuttamista siten, että se on korkeimmillaan palkkatulon verotuksen tasolla. Tämä toteutettiin v. 2008 kasvattamalla valtionverotuksen eläketulovähennystä siten, että eläketulon veroaste aleni palkkatulon veroasteen alle myös n. 13 000—31 000 euron vuosittaisilla tuloilla. Vuonna 2009 työn verotukseen kohdistuu merkittävä kevennys, ja eläketulon veroasteen pitämiseksi korkeintaan

¹ Vertailussa tarkastellaan 53 vuotta täyttäneitä tulonsaajia, joten siinä on mukana yli 52-vuotiaiden palkansaajien korotettu työeläkevakuutusmaksu.

palkkatulon veroasteen tasolla myös eläketulon verotusta kevennetään jälleen v. 2009. Kevennys toteutetaan kasvattamalla sekä kunnallisverotuksen että valtionverotuksen eläketulovähennyksiä. Lisäksi v. 2009 saatetaan puolisoiden ja yksinasuvien eläkeläisten verotus samalle tasolle korottamalla eläketuloa saavan puolison kunnallisverotuksen eläketulovähennys yksinasuvalle henkilölle myönnettävän vähennyksen suuruiseksi.

Eläketulon verotusta on vuosina 2008 ja 2009 kevennetty yhteensä n. 430 milj. eurolla. Eläkeläiset ovat hyötynneet myös valtion tuloveroasteikkoon tehdyistä kevennyksistä. Eläketulon veroaste on alentunut tulotasosta riippuen yhteensä 0,8—4,5-prosenttiyksikköä.

Vuonna 2008 kevennettiin myös perintöverotusta. Kevennyksellä huojennettiin nimenomaan pienempien perintöjen verotusta sekä kevennettiin leskien ja alaikäisten lasten perintöverotusta. Pienimmän verotettavan perintöosuuden määrä korotettiin 3 400 eurosta 20 000 euroon ja asteikon prosentteja ja tuloajoja tarkistettiin. Perintöverotuksen puoliso vähennystä korotettiin 6 800 eurosta 60 000 euroon ja alaikäisyysvähennystä 3 400 eurosta 40 000 euroon. Näiden vähennysten kasvattamisen tavoitteena oli huojentaa verorasitusta tilanteissa, joissa veronmaksukyky tyypillisesti on alhainen. Perintöverotuksen alarajan korottamisen arvioidaan vähentävän perintöveron maksajien määrää n. 60 prosentilla. Perintöverotuksen keventyminen on suhteellisesti suurinta pienissä perintöosuuksissa, vaikka euromääräisesti verotus kevenyy eniten suuremmissa perintöosuuksissa. Puoliso- ja alaikäisyysvähennykseen oikeutettujen osalta verotus kevenee merkittävästi. Perintö- ja lahjaveron tuottoa kevennyksen arvioidaan alentavan vajaalla 200 milj. eurolla, minkä odotetaan toteutuvan pääosin vasta vuoden 2009 verotuksessa. Uudistuksen yhteydessä lahjaverotuksen veroluokkien taso eriytettiin perintöverotuksesta.

Myös työllisyyden tukeminen työn verotusta keventämällä kuuluu hallituksen veropoliittisiin tavoitteisiin. Merkittävä osa hallitusohjelman mukaisesta tuloverokevennysvarasta on kohdennettu vuoden 2009 alussa toteutettuun työn verokevennykseen. Taloudellisen tilanteen heikentyessä verokevennyksen tuoma ostovoiman kasvu toimii osaltaan elvyttävänä toimenpiteenä. Vuoden 2009 alussa tuli voimaan myös merkittävä korotus kotitalousvähennykseen.

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen on suuri haaste työllisyydelle. Osassa maata avoimia työpaikkoja ei juuri ole tarjolla, ja työttömyysaste on sen vuoksi korkea. Samaan aikaan joillakin aloilla on ollut vaikea löytää sopivaa henkilöstöä avoimiin työpaikkoihin. Näitä ongelmia on pyritty vähentämään verotuksen keinoin. Vuonna 2008 otettiin käyttöön uusi ansiotuloista tehtävä työasuntovähennys, joka myönnetään tietyin edellytyksin verovelvolliselle, joka joutuu työn vuoksi pitämään kahta asuntoa. Vähennyksen tarkoituksena on edistää työvoiman liikkuvuutta sekä parantaa työvoiman kysynnän ja tarjonnan alueellista kohtaantoa. Työasuntovähennyksen odotetaan kannustavan verovelvollisia hakemaan ja vastaanottamaan työtä pitkänkin matkan etäisyydeltä vakituudesta asunnostaan.

Alkoholiverotusta korotettiin v. 2008. Korotuksen sosiaali- ja terveystaloudellisenä tavoitteena oli alkoholin kokonaiskulutuksen ja sitä kautta alkoholinkäyttöön liittyvien haittojen vähentäminen. Veronkorotuksen mitoittamisessa pyrittiin sellaiseen

tasoon, että hinnan nousu vähentäisi alkoholin kulutusta, mutta ei johtaisi merkittävässä määrin kotimaisen myynnin korvaantumiseen matkustajatuonnilla. Vuonna 2008 alkoholin tilastoitu kulutus väheni runsaan prosentin ja matkustajatuonti kasvoi neljä prosenttia. Alkoholin kokonaiskulutus laski siten vajaan prosentin.

Hallituksen veropolitiikan yhtenä painopisteenä on ympäristöohjauksen lisääminen. Vuonna 2008 toteutettiin myös hallitusohjelmassa mainittu ympäristö- ja energiaverojen korottaminen, jonka tavoitteena oli ilmastonmuutoksen hillitseminen. Korotuksella tavoiteltiin myös energian säästön tehostamista ja energiatehokkuuden parantamista. Liikennepolttonesteiden veronkorotuksilla lisättiin ja tehostettiin ajoneuvon käyttöön perustuvaa verotusta, ja lisäksi kohdistamalla veronkorotusten painopisteitä kevyeen polttoöljyyn ja kotitalouksien ja palveluiden käyttämään veroluokan I sähköön tavoiteltiin uusiutuvan energian käytön edistämistä. Veronkorotuksen ajoituksessa huomioitiin suhdannetilanne niin, että se pyrittiin ajoittamaan suhdannehuipulle talouden vakaan kasvun edistämiseksi. Suhdannetilanteen heikentyessä energiaverotuksella on energian käytön ohjausvaikutuksen lisäksi myös mahdollisuus turvata verotuottoja ja tarvittaessa myös luoda tilaa esim. työn verotuksen keventämiselle.

Liikenteen verotuksen ympäristöohjausta lisättiin myös vuoden 2008 alussa voimaan tulleella autoveromuutoksella, jolla henkilöautojen autovero muutettiin auton hiilidioksidipäästöihin perustuvaksi. Muutoksen tavoitteena oli kannustaa kuluttajia valitsemaan vähän polttoainetta kuluttavia ja siten vähäpäästöisiä henkilöautoja. Verouudistuksen ympäristövaikutukset toteutuvat vasta pitkällä aikavälillä johtuen mm. autokannan hitaasta uudistumisesta. Vero-ohjaus näkyi kuitenkin jo v. 2008, sillä uusien henkilöautojen päästöt vähenivät selvästi. Vuonna 2008 verotettujen uusien henkilöautojen keskimääräinen CO₂-päästö oli 161 g/km, kun keskipäästö vuotta aikaisemmin oli 177 g/km.

Verojärjestelmän kautta annettava tuki

Verotuksen kautta yrityksille ja henkilöille suunnattu tuki on arvioitu tilasto- ja verotusaineistojen avulla. Verotueksi on katsottu sellainen verovähennys tai -vapaus, joka poikkeaa verotuksen normaalista perusrakenteesta ja josta samalla muodostuu välillistä tai välitöntä tukea verovelvolliselle.

Vuonna 2007 tuloverotuksen ja välillisen verotuksen verotukien määrä oli yhteensä n. 12,9 mrd. euroa². Eniten tukea kohdentui asumiseen ja ympäristöön, n. 3,7 mrd. euroa. Suurimpia yksittäisiä tukia tällä tehtäväalueella olivat oman asunnon myyntivoiton verovapaus ja laskennallisen asuntotulon verovapaus. Sosiaaliturvan verotuki oli n. 3,5 mrd. euroa, josta n. 70 % muodostui työntekijöiden lakisääteisen eläkevakuutusmaksun vähentämisestä, kunnallisesta eläketulovähennyksestä ja lapsilisien verovapaudesta. Teollisuuden ja elinkeinojen verotuki oli 905 milj. euroa ja liikenteen 465 milj. euroa. Viimeksi mainitulla tehtäväalueella verotuki syntyi lähes yksinomaan arvonnlisäverotuksen huojennuksista. Maa- ja metsätalouden verotukia ei ole arvioitu.

² Yksityiskohtaiset verotukilistaukset löytyvät VATT:n kotisivuilta osoitteesta www.vatt.fi

Taulukko 2. Taloudellisesti merkittävät verotuet veromuodotain tehtäväalueen mukaan, milj. euroa¹

	TVL ja siihen liittyvä verotus		EVL, MaatVL ja niihin liittyvä verotus		Välillinen verotus	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Yleinen hallinto	15	15	-	-	-	-
Yleinen järjestys ja turvallisuus	-	-	-	-	-	-
Maanpuolustus	-	-	-	-	-	-
Opetus, tiede ja kulttuuri	155	160	-	-	-	-
Sosiaaliturva	3 445	3 530	-	-	6	6
— työntekijöiden lakisäätt. eläke- vakuutusmaksu	1 170	1 230	-	-	-	-
— kunnallisverotuksen eläke- tulovähennys	780	790	-	-	-	-
— lapsilisien verovapaus	510	500	-	-	-	-
— muut	985	1 010	-	-	-	-
Terveystenhoito	-	-	-	-	126	129
Asuminen ja ympäristö	3 460	3 740	-	-	-	-
— asuntotulon verovapaus	1 800	1 850	-	-	-	-
— oman asunnon myyntivoiton verovapaus	900	900	-	-	-	-
— muut	760	990	-	-	-	-
Työvoima	-	-	-	-	-	-
Maa- ja metsätalous	5	5	..	..	436	459
Liikenne	25	25	-	-	413	440
Teollisuus ja elinkeinot	290	290	161	267	251	348
Muut menot	-	-	-	-	-	-
Ei eriteltävissä tehtäväalueille	2 610	2 910	-	-	535	544
— ansiotulovähennys kunnallis- verotuksessa	1 560	1 330	-	-	-	-
— ansiotulovähennys valtionve- rotuksessa	310	820	-	-	-	-
— kotitalousvähennys	165	180	-	-	-	-
— muut	575	580	-	-	-	-

¹ Verosanktiot on vähennetty verotuista.

Pääosa verotuista sisältyy Tulo- ja varallisuusverolain (TVL) säädöksiin. Välillisen verotuksen sekä elinkeinoverotuksen (EVL) kautta suunnattu tuki on ollut vain viidenes kokonaistuesta. TVL:n verotuet olivat v. 2006 n. 10,0 mrd. euroa ja v. 2007 n. 10,7 mrd. euroa. Vuonna 2008 niiden arvioidaan kasvaneen 11,3 mrd. euroon. Vuonna 2007 verotuen kokonaismäärää lisäsivät eniten valtionverosta tehtävä ansiotulovähennys ja asuntolainan korkovähennys. Kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen verotuki puolestaan aleni runsaat 200 milj. euroa. Muutokset muissa TVL:n mukaan määräytyvissä verotuissa olivat vähäisiä.

Lukujen merkitystä arvioitaessa on otettava huomioon, että verotuen poistaminen ei välttämättä lisää verotuloja vastaavalla määrällä, koska tuet vaikuttavat hintoihin ja verovelvollisten käyttäytymiseen.

Talouden rakenteiden kehitys ja rakennepolitiikka

Hallitus pyrki rajoittamaan väestön ikääntymisestä julkiseen talouteen aiheutuvaa painetta talouden kantokykyä vahvistavilla toimilla sekä vastuullisella vero- ja menopolitiikalla. Koko vaalikaudelle päätetty budjetin menojen kehys oli olennainen osa hallituksen finanssipolitiikkaa. Kehyspäättöksen mukainen menolinjaus toteutti hallituksen talousstrategiaa, jonka tavoitteena on lisätä suomalaisten hyvinvointia parantamalla edellytyksiä työllisyyden tuntuvalle kohentamiselle ja tuottavuuden kasvun nopeuttamiselle.

Talousstrategian toteuttamisessa keskeisiä politiikkakokonaisuuksia olivat hallituksen innovaatiopoliittinen selonteko, uusien strategisten huippuosaamisen keskittymien hyväksyminen ja osaamiskeskusohjelman jatkaminen, korkeakoulujen rakenteen ja hallinnon uudistaminen sekä aikuiskoulutuksen ja sosiaaliturvan kokonaisuudistusten valmistelu. Vuonna 2007 käynnistyneet hallituksen kolme poikkihallinnollista politiikkaohjelmaa, sektoritutkimuksen kehittäminen ja valtion aluehallinnon uudistaminen etenivät v. 2008. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta käynnisti sektoritutkimuslaitoskentän rakenneuudistuksia koskevan selvitystyön, josta valmistui selvitysmies Professori Jorma Rantasen selvitysraportti ja neuvottelukunta luovutti oman esityksensä opetusministeriölle.

Hallituksen v. 2005 käynnistämä kunta- ja palvelurakennushanke PARAS eteni v. 2008 ja hallitus antaa v. 2009 selonteon puitelain tavoitteiden toteutumisesta. Kuntien palvelujen kehittämistä valmisteltiin Kuntien parhaat palvelukäytännöt -hankkeessa ja sen yhteydessä toimivassa Palvelukäytäntöjen foorumissa. Valtion ja kuntien yhteistä kuntapolitiikkaa toteuttava Peruspalveluohjelma tuli lakisääteiseksi vuoden 2008 alussa. Peruspalvelujen tilasta laadittiin erillinen raportti (VM 14:2008) ja seuraava raportti laaditaan hallituskauden lopulla. Valtionosuusuudistuksen valmistelu eteni v. 2008 loppusuoralle.

Hallinnon rakenteita kehitettiin perustamalla vuoden 2008 alussa uusi työ- ja elinkeinoministeriö. Uuteen ministeriöön yhdistettiin pääosa kauppaja teollisuusministeriön sekä työministeriön tehtävistä. Kunta-asiat ja osa hallinnon kehittämisestä siirrettiin sisäasiainministeriöstä valtiovarainministeriöön. Valtionhallinnon konserniajattelulla pyrittiin turvaamaan valtion toiminnot hyödyntäen mm. alueellistamishanketta, jonka kokonaissuunnitelmaa valmisteltiin v. 2008.

Yliopistojen osalta toteutettiin merkittävää rakenneuudistusta valtion virastoina toimivien yliopistojen muuttamiseksi julkisoikeudellisiksi oikeushenkilöiksi ja yksityisoikeudellisiksi säätiöiksi. Yliopistot toimivat jatkossa valtionapuyhteisöinä. Merkittävä uudistus oli Aalto-korkeakoulusäätiön perustaminen, jossa Teknillinen korkeakoulu, Helsingin kauppakorkeakoulu ja Taideteollinen korkeakoulu yhdistetään säätiömuotoiseksi organisaatioksi. Yliopistouudistuksen on tarkoitus tulla kokonaisuudessaan voimaan vuoden 2010 alusta.

Julkisten menojen kasvua hillittiin myös tuottavuuden parantamisella. Keskeisiä välineitä olivat kunta- ja palvelurakennushanke sekä valtion tuottavuuden toimenpideohjelma. Tavoitteena on prosessien tehokkuuden parantaminen. Ohjelmassa sovite-

taan yhteen myös alueellistamisen ja työurien pidentämisen tavoitteita. Vuonna 2008 käynnistettiin Kohti kestävää tuottavuutta -hanke (KeTu), jolla pyritään löytämään uusia rakenteellisia ratkaisuja tuottavuuden parantamiseen. Tuottavuutta parantavista lisätoimista päätettiin kevään 2008 kehyksen yhteydessä vuosille 2009–2012.

Talous- ja henkilöstöhallintoa on uudistettu perustamalla valtionhallinnolle neljä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta ja yksi palvelukeskus yliopistoille. Hallitus päätti, että neljä hallintoa palvelevaa keskusta yhdistetään yhdeksi valtiovarainministeriön alaiseksi valtion palvelukeskusvirastoksi. Palvelukeskuskonseptin mukaisesti on perustettu Valtiokonttorin tulosityksiköksi valtion IT-palvelukeskus (VIP), jonka toiminta käynnistyy vuoden 2009 alussa.

Työllisyyden parantuessa työvoimapolitiittisten toimenpiteiden, valmentavan koulutuksen sekä opintososiaalisten etujen määrärahoja päätettiin vähentää vuodesta 2008 lähtien vuoteen 2011. Työllisyysmäärärahoja suunnattiin uudelleen siten, että niillä tuetaan paremmin työttömien työllistymistä avoimille työmarkkinoille ja parannetaan työnhakijoiden ja työpaikkojen kohtaantoa. Painopistettä siirrettiin yritysten kanssa toteutettavaan ammatilliseen työvoimapolitiittiseen koulutukseen, yksityisen sektorin tukityöllistämiseen ja elinikäiseen oppimiseen. Valmentavaa koulutusta sekä valtion- ja kuntasektorin tukityöllistämistä vastaavasti vähennettiin.

Kunnille maksettavia sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia lisättiin ja näin vahvistettiin perusterveydenhuoltoa. Lapsilisän yksihoitajakorotusta nostettiin vuoden 2008 alussa ja lapsilisiä päätettiin korottaa 10 eurolla kuukaudessa kolmannelta lapsesta vuoden 2009 alusta lukien. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja nostettiin 1.8.2008 alkaen jälkeenjääneisyyden korjaavalla maksu-uudistuksella. Maksujärjestelmää päätettiin uudistaa siten, että vuodesta 2009 alkaen maksut seuraavat kustannuskehitystä. Kansaneläkkeisiin tehtiin tasokorotus. Vuoden 2008 alussa poistui myös kuntien kalleusluokitus, mikä nosti useimpien kansaneläkettä.

Ammatillisen peruskoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävän lisäkoulutuksen opiskelijamääriä lisättiin vuonna 2008 määräaikaaisesti. Opintorahaa korotettiin 15 prosentilla kaikilla koulutusasteilla syyslukukauden alussa 2008 ja opiskelijan omia tulorajoja 30 prosentilla vuoden 2008 alussa.

Julkisen palvelutuotannon ja hallinnon tuottavuuden kehitys

Julkisessa toiminnassa työskentelee kansantalouden tilinpidon mukaan yhteensä 613 000 henkeä eli neljännes työllisestä työvoimasta. Tästä kolme neljäsosaa, 460 000 henkeä, on kuntien palveluksessa. Valtion palveluksessa on 143 000 ja eläke- ja sosiaaliturvaa hoitavien yhteisöjen palveluksessa 10 000 henkeä.

Julkisen palvelutuotannon tuottavuus parani laman jälkeisen tiukan menopolitiikan ansiosta viime vuosikymmenen loppupuolelle saakka, joskin melko hitaasti. Käytettävissä olevien tilastotietojen ja tutkimusten mukaan vuosikymmenen lopulla ja 2000-luvun alkuvuosina tuottavuus on selvästi heikentynyt, mikä on johtunut kokonaispanoksen tuotoksen määrää nopeammasta kasvusta.

Taulukko 3. Eräiden julkisten palveluiden tuottavuus, muutos edellisestä vuodesta, %

	Menot ¹ v. 2007 mrd. euroa	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Valtio:								
Kokonaistuottavuus:	11,0	2,8	-1,4	-2,1	-0,0	1,0	0,9	-1,9
Kuntayhteisöt:								
Kuntien kokonaistuottavuus	22,3	-3,1	-2,0	-1,4	-1,0	0,2	-0,6	-2,2
— Koulutuspalvelut	6,4	-1,3	-1,1	-1,4	-0,6	0,4	0,3	-1,3
— Terveystalot-								
palvelut	7,8	-3,2	-2,8	-1,8	-1,4	0,1	-0,7	-2,1
— Sosiaalipalvelut	8,1	-5,3	-1,9	-0,5	-0,8	0,3	-1,5	-3,5

Lähde: Tilastokeskus

¹ Valtion kulutusmenot kansantalouden tilinpidon mukaan, kuntien toimintamenot kuntien talous- ja toimintatilaston mukaan

Valtion virastojen ja laitosten positiivinen tuottavuuskehitys kääntyi tuottavuuden heikkenemiseksi v. 2007. Kun valtionhallinnon kokonaispanoksen määrä kasvoi 1,6 %, laski tuotosmäärä 0,3 % edellisvuodesta. Kuntien ja kuntayhtymien koulutuksen, terveydenhuoltopalveluiden ja sosiaalipalveluiden yhteenlaskettu kokonaistuottavuus laski 2,2 % v. 2007. Lasku johtui kokonaispanoksen volyymien tuotoksen volyymia suuremmasta kasvusta.

Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden heikkeneminen johtuu monista syistä ja sen mittaamiseen sisältyy epävarmuutta mm. laadun ja määrän erottamisen vaikeudesta johtuen. Parantunut laatu ei välttämättä näy tuotteiden määrässä, jolloin se voi heikentää laskennallista tuottavuutta. Monet julkiset palvelut, kuten terveys- ja vanhushuoltopalvelut, ovat erityisen työvaltaisia ja tuottavuuden lisääminen niissä on vaikeaa ja edellyttää määrätietoista toiminnan kehittämistä.

Tuottavuuden rinnalla on tärkeää tarkastella myös laatua ja vaikuttavuutta, kustannuskehitystä ja ennen kaikkea asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Kun työllisten määrä kunnissa on lisääntynyt voimakkaasti ja, kun tuotettujen palvelujen määrä ei ole kasvanut vastaavasti, näkyy henkilöstömäärän lisäys heikentyneenä tuottavuutena. Henkilöstömäärän kasvu on johtunut sekä uusista tehtävistä, palvelujen laatutason kehittämisestä että erilaisista kehittämishankkeista. Palvelujen laadunmuutoksista tietoa ei systemaattisesti ja kattavasti ole kuitenkaan kerätty, joten niiden vaikutuksia tuottavuus- ja tehokkuusmittoihin on hyvin vaikea arvioida. On mahdollista, että osa palvelujen tuottavuuden alenemisesta on selitettävissä henkilöstön lisäämisellä aikaansaamalla laadun paranemisella.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää kuntien välisiin tuottavuus- ja tehokkuuseroihin, jotka viittaavat mahdollisuuksiin lisätä tuottavuutta. Valtion taloudellisessa tutkimuskeskuksessa tehtyjen tutkimusten mukaan keskimääräinen kustannustehotto-

muus terveyskeskuksissa oli v. 2006 n. 7 %. Kustannustehottomuus oli kunnallisessa päivähoidossa 17 %, perusopetuksessa 8 % ja lukio-opetuksessa 4 % v. 2005. Tuottavuuskehityksen kääntämiseksi olisi tärkeää, että tehokkuudeltaan heikoimmat kunnat omaksuisivat hyvin toimivien kuntien parhaimpia toimintatapoja ja siten tuottaisivat palveluja kustannustehokkaammin. Kunnissa tulisi erityisesti arvioida niitä syitä, jotka aiheuttavat tehottomuutta.

Hallituksen tavoitteena on julkisten palvelujen tuottavuuden kasvu. Valtiolla tuottavuuden kasvua edistetään tuottavuuden toimenpideohjelmalla, jonka yhtenä tavoitteena on vähentää valtion henkilöstön kokonaismäärää. Kuntasektorin vastuulla olevien peruspalveluiden tuotantoa pyritään tehostamaan ensisijaisesti kunta- ja palvelurakennehankkeella.

2 Valtiontalouden tila

2.1 Verotulot ja niiden analyysi

Verotulot ja -tuotot

Valtion budjettitalouden verotuloja kertyi 37 213 milj. euroa v. 2008, mikä oli 1,4 % edellisvuotta enemmän. Varsinaiseen talousarvioon verrattuna verotulojen kertymä alitti budjetoidun 1 277 milj. eurolla eli 3,3 %. Suurimmat yliarvioinnit varsinaisessa talousarviossa olivat tuloverossa, 792 milj. euroa, josta ansio- ja pääomatuloverojen osuus oli 200 milj. euroa ja yhteisöveron osuus 592 milj. euroa, ja arvonlisäverossa, 447 milj. euroa. Autoveron kertymä jäi 250 milj. euroa ja varainsiirtovero 97 milj. euroa pienemmäksi kuin varsinaisessa talousarviossa arvioitiin.

Budjetoituun verrattuna verotuloja kertyi 540 milj. euroa eli 1,4 % vähemmän. Yhteisöveron kertymä jäi 392 milj. euroa, arvonlisäveron kertymä 217 milj. euroa, energiaverojen kertymä 74 milj. euroa, autovero 34 milj. euroa ja varainsiirtovero 27 milj. euroa budjetoitua pienemmäksi. Sen sijaan luonnollisten henkilöiden maksamia ansio- ja pääomatuloveroja kertyi 100 milj. euroa budjetoitua enemmän.

Tuloveroa kertyi valtiolle 13 998 milj. euroa, ja kertymä aleni 2,5 % edellisvuodesta. Luonnollisten henkilöiden tuloveroja kertyi valtiolle 9 088 milj. euroa, mikä oli 0,2 % edellisvuotta enemmän. Vuonna 2008 palkkatulojen kasvuvauhti oli poikkeuksellisen vahvaa. Palkkatulot lisääntyivät 7,5 %, mikä selittyy suurelta osin verrattain korkeilla sopimuskorotuksilla. Korkeasuhdanteen taittuminen ja suhdannenäkymien heikkeneminen ei vielä näkynyt täysimääräisesti työllisyydessä. Palkkatulojen kasvua tuki työllisyyskehityksen jatkuminen verrattain hyvänä. Vuodelle 2008 ajoittuneen suhdannekäänteen seurauksena pääomatulojen arvioidaan supistuneen n. 7,5 % edelliseen vuoteen verrattuna. Erityisesti pitkään vahvassa kasvussa olleiden ja ennätyksellisen korkealle tasolle nousseiden luovutusvoittojen arvioidaan supistuneen n. 17 %. Luovutusvoittojen osuus kaikista pääomatuloista oli vuoden 2007 tilastotietojen perusteella hieman yli 40 %. Lopullinen tieto v. 2008 kertyneistä pääomatuloista saadaan vasta vuoden 2009 loppupuolella.

Työn verotusta kevennettiin 330 milj. eurolla. Kevennys toteutettiin alentamalla valtion tuloveroasteikon kaikkia marginaaliveroprosentteja puolella prosenttiyksiköllä ja kasvattamalla kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä. Lisäksi tuloveroasteikkoon tehtiin kahden prosentin inflaatiotarkistus. Työvoiman liikkuvuuden lisäämiseksi otet-

Taulukko 4. Talousarvion verotulot vuosina 2005—2008

	2005 milj. euroa	2006 milj. euroa	2007 milj. euroa	2008 milj. euroa	Muutos 2008/ 2007 %
Tulovero	12 715,3	12 900,6	14 360,5	13 998,0	-2,5
— josta yhteisövero	3 977,9	4 250,8	5 288,0	4 910,1	-7,1
Korkotulojen lähdevero	163,7	175,4	253,6	431,9	70,1
Perintö- ja lahjavero	486,1	505,4	458,8	651,4	41,9
Arvonlisävero	11 280,5	13 149,6	13 521,4	14 048,9	3,9
Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	464,5	486,8	508,6	535,9	5,3
Apteekkimaksut	116,0	120,2	111,5	119,4	6,6
Tupakkavero	607,2	624,8	624,1	629,5	0,9
Alkoholijuomavero	973,0	991,8	1 014,8	1 091,5	7,5
Virvoitusjuomavero	35,3	35,3	35,1	34,7	-1,0
Energiaverot	2 885,2	2 946,1	2 937,5	3 191,7	8,6
Eräiden juomapakkausten valmistevero	21,7	30,6	40,8	15,1	-63,1
Autovero	1 277,1	1 304,3	1 217,0	1 016,0	-16,5
Varainsiirtovero	541,9	551,3	699,6	503,0	-28,1
Arpajaisvero	125,6	129,6	135,2	137,6	1,9
Ajoneuvovero	536,3	567,2	612,0	636,8	4,0
Jätevero	53,3	55,4	56,2	52,2	-6,8
Rästimaksut	0,6	0,7	0,8	0,9	10,9
Ratavero	15,5	17,6	17,9	20,5	14,1
Viestintämarkkinamaksu, teleurakointimaksu ja tietomaksu	3,7	4,5	4,0	4,5	10,4
Lentoliikenteen valvontamaksu	-	-	7,0	6,6	-6,1
Väylämaksut	-	-	86,1	79,8	-7,2
Öljyjättemaksu	3,2	3,2	4,3	4,4	11,5
Muut verotulot	5,0	3,1	3,8	3,2	-20,7
VEROTULOT YHTEENSÄ	32 310,6	34 691,7	36 710,5	37 211,0	1,4

tiin käyttöön uusi työasuntovähennys. Eläkeläisten verotusta kevennettiin eläketulon veroasteen saattamiseksi kaikilla tulotasolla korkeintaan palkkatulon veroasteen tasolle, kun verrataan yksinäisen eläkkeensaajan ja 53 vuotta täyttäneen palkansaajan veroastetta. Kevennys toteutettiin kasvattamalla valtionverotuksen eläketulovähennystä. Kevennyksen arvioitiin alentavan valtion tuloveron tuottoa 205 milj. eurolla. Lisäksi kunnallisverotuksen opintorahavähennyksen enimmäismäärää korotettiin liittyen opintorahan määrän korotukseen siten, että ainoana veronalaisena tulona opintorahaa saava ei edelleenkään joudu maksamaan tuloveroa.

Yhteisöveroa kertyi 4 910 milj. euroa v. 2008. Kertymä aleni 7,1 % edellisvuodesta. Vuonna 2008 tapahtunut suhdannekäännös näkyi ensimmäisenä yritysten tulosten kääntymisenä laskuun. Tulosten aleneminen jyrkkenei vuoden loppua kohden yleisen taloudellisen aktiviteetin heikkenemisen myötä. Vuonna 2008 yritysten tulosten arvioidaan supistuneen noin viidenneksellä. Vuoden 2008 puolella kertyi verovuodelta

2007 huomattavan suuret ennakon täydennysmaksut, jotka osaltaan tasoittivat vuoden 2008 loppupuolen jyrkkää yhteisöveron kertymän alenemaa.

Korkotulojen lähdeveroa kertyi 432 milj. euroa, ja kertymä kasvoi 70,1 % edellisvuodesta. Kasvu oli seurausta jo v. 2006 alkaneesta korkotason noususta, joka jatkui vuoden 2008 puoliväliin saakka. Myös kotitalouksien talletuskannan kasvu jatkui nopeana verrattuna edellisvuoteen. Perintö- ja lahjaveroa kertyi 651 milj. euroa, mikä oli 41,9 % enemmän kuin edellisvuonna. Muutos johtuu mm. verotusten toimittamisen jaksotuksesta verohallinnossa sekä perintöverouudistuksen voimaantulosta vuoden 2008 alusta, jonka jälkeen alettiin toteuttaa aiemmin lykättyjä lahjoituksia.

Arvonlisäveroa kertyi 14 049 milj. euroa, ja verotuotto kasvoi edellisestä vuodesta 3,9 %. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkui edelleen vahvana varsinkin palvelujen kysynnän siivittämänä, mutta viennin kasvusta johtuvat suuret arvonlisäveron palautukset hillitsivät arvonlisäveron kokonaiskertymän kasvua. Arvonlisäverokantaa alennettiin vuosiksi 2007–2010 eräillä työvaltaisilla palvelualoilla.

Tupakkaveroa kertyi 630 milj. euroa, eli noin prosentin enemmän kuin edellisvuonna. Verotettujen savukkeiden määrä väheni, mutta savukkeiden keskihinnan noustessa hintaan sidotun veron määrä kasvoi. Alkoholiuomaveroa kertyi 1 092 milj. euroa. Verokertymä kasvoi 7,5 % vuoden alussa toteutetun veronkorotuksen seurauksena. Alkoholin verollinen kulutus väheni kuitenkin n. 2 % edellisvuodesta.

Energiaveroja kertyi 3 192 milj. euroa eli 8,6 % enemmän kuin edellisvuonna. Nestemäisten polttoaineiden eli moottoribensiinin, dieselöljyn sekä kevyen ja raskaan polttoöljyn verokertymä oli 6,9 % edellisvuotista suurempi. Verokertymän kasvu johtui vuoden alussa toteutetusta veronkorotuksesta, mutta kasvua pienensi moottoribensiinin verollisen kulutuksen lasku. Sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteveron tuotto kasvoi 17,9 %. Tähän vaikutti veronkorotuksen lisäksi energiaverotuksen verottomuusjärjestelmän tekninen budjetointimuutos, jonka seurauksena verottomaan käyttöön tarkoitetun polttoaineen veronpalautuksille budjetoitiin määräraha menomomentille. Tällaisten tukien yhteismääräksi arvioitiin 82 milj. euroa v. 2008. Aikaisemmin verottomaan käyttöön tulevista polttoaineista ei tarvinnut maksaa energiaveroa, joten budjetointimuutos lisäsi teknisesti energiaveron tuottoa vuoteen 2007 nähden.

Autoveron kertymä, joka oli 1 016 milj. euroa, väheni 16,5 % edellisvuodesta. Uusia henkilöautoja rekisteröitiin vajaat 140 000 kappaletta, mikä oli n. 11 % enemmän kuin v. 2007. Verokertymän vähenemä johtui vuoden 2008 alussa käyttöön otetusta CO₂-perusteisesta autoverosta, minkä seurauksena uudesta autosta maksettavan veron keskimääräinen määrä aleni noin neljänneksen.

Varainsiirtoveroa kertyi 503 milj. euroa eli 28,1 % edellisvuotta vähemmän. Asunto- ja kiinteistökauppa heikentyi erityisesti loppuvuonna 2008. Lisäksi kertymän laskuun saattavat vaikuttaa kertaluontoiset tekijät, kuten yritysjärjestelyt.

Arpajaisveroa kertyi 138 milj. euroa eli 1,9 % edellisvuotta enemmän.

Ajoneuvoveron tuotto oli v. 2008 yhteensä 637 milj. euroa, jossa oli kasvua edellisestä vuodesta 4,0 %.

2.2 Maksutulot ja maksullisen toiminnan kehitys

Valtion viranomaisten perimät maksut ovat korvauksia tai vastikkeita tuotetuista palveluista. Valtion viranomaisten perimät maksut perustuvat joko yleislakina valtion maksuperustelakiin (150/1992) tai erityismaksulainsäädäntöön.

Alla olevassa taulukossa on esitetty valtion maksullinen toiminta suoritteittain vuosina 2005—2008. Maksullisen toiminnan tulot olivat yhteensä 1 046,8 milj. euroa v. 2008. Siitä lähes puolet, 499,9 milj. euroa, koostui markkinasuoritteista perityistä maksuista. Erityismaksulakien tulokertymän väheneminen v. 2006 johtui siitä, että eräät aiemmin maksuiksi tulkitut suoritukset tulkittiin veroiksi.

Verrattuna valtion tuotto- ja kululaskelmassa esitettyihin lukuihin taulukon maksullisessa toiminnassa ei ole mukana sponsorituloja eikä sitä ole korjattu luottotappiolla.

Taulukoissa ei ole mukana valtion viranomaisten välistä maksullista toimintaa, jonka volyymi v. 2008 oli 295,2 milj. euroa.

Taulukko 5. Maksullinen toiminta suoritelajeittain vuosina 2005—2008, 1 000 euroa

	2005	2006	2007	2008	muutos, %
Julkisoikeudelliset suoritteet	230 475	257 946	273 077	289 412	6,0
Markkinasuoritteet	470 145	472 725	493 861	499 853	1,2
Erityislakien nojalla hinnoitellut suoritteet	292 284	230 006	237 427	257 507	8,5
YHTEENSÄ	992 904	960 677	1 004 365	1 046 772	4,2

Taulukko 6. Maksullinen toiminta suoritelajeittain ja hallinnonaloittain v. 2008, 1 000 euroa

	Julkis- oikeu- delliset suoritteet	Markkina- suoritteet	Erityislakien nojalla hinnoitellut suoritteet	Yhteensä
Eduskunta	0	81	114	195
Tasavallan presidentti	0	33	0	33
Valtioneuvosto	0	12	0	12
Ulkoasiainministeriö	31 197	839	0	32 035
Oikeusministeriö	114	2 397	99 657	102 168
Sisäasiainministeriö	52 019	5 282	7	57 308
Puolustusministeriö	37	36 368	2 534	38 939
Valtiovarainministeriö	28 820	14 792	9 576	53 187
Opetusministeriö	22 427	224 019	565	247 012
Maa- ja metsätalousministeriö	20 792	14 225	32 945	67 962
Liikenne- ja viestintäministeriö	85 415	22 495	58 424	166 334
Työ- ja elinkeinoministeriö	6 768	105 545	42 027	154 339
Sosiaali- ja terveysministeriö	35 934	71 602	11 658	119 195
Ympäristöministeriö	5 889	2 165	0	8 054
YHTEENSÄ	289 412	499 853	257 507	1 046 772

2.3 Muut tulot ja niiden analyysi

Muita tuloja kuin verotuloja talousarviotalouteen kertyi 6 876 milj. euroa, mikä oli 9,2 % enemmän kuin edellisvuonna. Sekalaisia tuloja kertyi 4 452 milj. euroa ja korkotuloja ja voiton tuloutuksia 2 423 milj. euroa.

Sekalaisia tuloja kertyi 396 milj. euroa budjetoitua vähemmän. Nettotulot osakemyynnistä olivat 65 milj. euroa, mikä oli 92,5 % vähemmän kuin edellisvuonna. Suurimmat osakemyyntitulot tulivat OMX:n osakkeiden myynnistä, 43 milj. euroa, ja Elisa Oyj:n osakkeiden myynneistä, 18 milj. euroa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuoton siirto budjettitalouteen oli 421 milj. euroa, ja valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista oli 408 milj. euroa.

Korkotuloja ja voiton tuloutuksia kertyi 44 milj. euroa budjetoitua enemmän. Korkoja kassavarojen sijoittamisesta kertyi 48 milj. euroa budjetoitua enemmän kassavarojen ja korkotason nousun seurauksena. Osinkotuloja kertyi 1 605 milj. euroa, mikä oli 2,5 % edellisvuotta vähemmän. Eniten osinkoja maksoivat Fortum Oyj, 609 milj. euroa, TeliaSonera AB, 261 milj. euroa, ja Neste Oil Oyj, 128 milj. euroa. Osinkotuloista n. 300 milj. euroa kertyi Fortum Oyj:n, TeliaSonera AB:n ja Metso Oyj:n maksamista ylimääräisistä osingoista. Suomen Pankin voittoa tuloutettiin valtiolle 250 milj. euroa.

2.4 Valtion talousarviomenot ja kulut

Talousarviomenolla tarkoitetaan määrärahan käytöstä aiheutuvaa kirjausta talousarviotilille. **Kululla** tarkoitetaan liikekirjanpidossa tietyille tilikaudelle jaksotettua menoa tai menon osaa.

Kertomusvuoden **tilinpäätöksen toteutumalaskelman** mukaan **budjettitalouden menot** ilman korko-menoja, valtionvelan vähentämistä ja määrärahan siirtoa lisääntyivät edellisestä vuodesta n. 7,1 prosentilla. Hintojen nousu huomioon ottaen menojen reaalikasvu oli 2,7 %.

Talousarviomenot olivat 860 milj. euroa budjetoitua pienemmät. Arviomäärärahoja jäi käyttämättä 791 milj. euroa, kiinteitä määrärahoja 66 milj. euroa ja siirtomäärärahoja 3 milj. euroa. Siirrettyjen määrärahojen kanta kasvoi 435 milj. euroa.

Taulukko 7. Siirretyt määrärahat 2005—2008, milj. euroa

	2005	2006	2007	2008
Siirrettyjen määrärahojen kanta	2 033	2 214	2 139	2 574
Vuosimuutos	287	181	-75	435

Taulukko 8. Budjettitalouden kulut vuosina 2005—2008, milj. euroa

	2005	2006	2007	2008
Toiminnan kulut				
Henkilöstökulut	5 320	5 408	5 583	5 929
Vuokrat ja palveluiden ostot	2 989	2 734	2 905	3 107
Poistot	1 065	1 117	1 115	934
Muut toiminnan kulut	761	1 249	1 214	1 680
Satunnaiset kulut	56	15	24	90
Rahoituksen kulut	2 325	2 320	2 379	2 317
Siirtotalouden kulut				
Siirrot kunnille ja kuntayhtymille	7 139	7 826	8 197	9 051
Siirrot sosiaaliturvarahastoille	7 500	8 003	7 846	8 300
Siirrot elinkeinoelämälle	2 613	2 874	2 840	3 010
Siirrot voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	1 789	1 933	1 985	2 203
Siirrot kotitalouksille	3 681	3 819	3 968	4 114
Siirrot EU:lle	1 455	1 520	1 504	1 615
Muut siirtotalouden kulut	452	507	667	604
KULUT YHTEENSÄ	37 145	39 325	40 227	42 956

Valtionvelan korkomenot olivat toteutumalaskelman perusteella samaa suuruusluokkaa kuin edellisenä vuonna (2,3 mrd. euroa). Valtion velkaa vähennettiin 1,4 mrd. euroa.

Valtion tuotto- ja kululaskelmassa on toiminnan kuluja, rahoituksen kuluja, satunnaisia kuluja ja siirtotalouden kuluja. Laskelmassa esitetyt jäämät I—III ovat välisum-mia. Kuluja on yhteensä 42 956 milj. euroa, josta kaksi kolmasosaa on siirtotalouden kuluja. Taulukossa 8 on yhteenveto kulujen kehityksestä 2005—2008.

Toiminnan kulujen suurin erä on **henkilöstökulut**, jotka koostuvat seuraavista eristä:

Taulukko 9. Henkilöstökulut vuosina 2005—2008, milj. euroa

	2005	2006	2007	2008
Palkat ja palkkiot	4 240	4 390	4 508	4 780
Eläkekulut	780	823	870	939
Muut henkilöstösivukulut	300	195	204	210
YHTEENSÄ	5 320	5 408	5 583	5 929
Valtion henkilöstö				
Valtion palveluksessa olevat henkilöt	123 821	123 218	122 260	120 931
Henkilötyövuodet	120 857	120 751	120 113	117 190

Taulukko 10. Palvelujen ostot vuosina 2005—2008, milj. euroa

Palveluryhmät	2005	2006	2007	2008
Korjaus- ja kunnossapitopalvelut	658	507	546	589
Rakentamispalvelut	295	51	58	55
Toimistopalvelut	334	357	372	434
Henkilöstöpalvelut	72	75	78	83
Puhtaanapito- ja pesulapalvelut	67	71	104	109
Asiantuntija- ja tutkimuspalvelut	462	495	523	540
Muut palvelut	330	367	389	398
YHTEENSÄ	2 218	1 923	2 069	2 209

Muut kulut sisältää maanpuolustuskaluston hankintoja yhteensä 577 milj. euroa, omaisuudenhoitoyhtiö Solidium Oy:n perustamisen yhteydessä kirjattuja luovutustappioita yhteensä 371 milj. euroa ja matkakuluja 261 milj. euroa.

Poistojen suurin erä on tie- ja rautatierakenteiden poistot, yhteensä 661 milj. euroa.

Sisäisten kulujen oikaisu sisältää talousarviotalouden sisäisten tuottojen eliminoinnit.

Rahoituskuluissa esitetään nettoina veloista aiheutuvat korot, emissio-, pääoma- ja kurssierot sekä luottotappiot.

Siirtotalouden kulujen suurimmat erät ovat tulonsiirrot sosiaaliturvarahastoille, kunnille, voittoa tavoittelemattomille yhteisöille, kotitalouksille ja elinkeinoelämälle. Siirtotalouden kulut kasvoivat 1 891 milj. euroa vuoteen 2007 verrattuna. Vuodesta 2001 kasvu on ollut noin miljardi euroa vuodessa.

Tulonsiirrot kunnille kasvoivat 700 milj. euroa vuoteen 2007 verrattuna. Kasvu johtuu lähinnä kuntien valtionosuuksien kasvusta v. 2008, joista 150 milj. euroa liittyi kunta-alan palkkaratkaisun tukemiseen, 119 milj. euroa verotulojen kompensointiin, 226 milj. euroa kustannusten jaon tarkistukseen ja 238 milj. euroa kustannustason tarkistukseen.

Siirtotalouden kulut sosiaaliturvarahastoille kasvoivat 454 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Lisäys johtui pääosin kansaneläkkeisiin ja eräisiin siihen liittyviin etuuksiin 1.1.2008 voimaan tulleesta 20 euron tasokorotuksesta, kuntien kalleusluokituksen poistamisesta ja kansaneläkkeen maksamisesta alentamattomana laitoshoidossa oleville.

Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille kasvoivat 218 milj. euroa ja siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle kasvoivat 170 milj. euroa vuoteen 2007 verrattuna.

Siirtotalouden kulut kotitalouksille kasvoivat 146 milj. euroa. Kasvu johtuu pääosin maksettujen eläkkeiden määrän kasvusta. Indeksikorotuksen vaikutus menon kasvuun oli 76,4 milj. euroa ja loput 68,6 milj. euroa on volyymin, lähinnä suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisen aiheuttamaa, reaalikasvua.

Tulonsiirrot Euroopan unionille olivat 1 615 milj. euroa v. 2008. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 111 milj. euroa.

2.5 Valtion taloudellinen asema, valtionvelka ja valtion vastuut

Valtion taloudellinen asema

Valtion taseen loppusumma on 51 460 milj. euroa. Se on kasvanut 3 040 milj. euroa. Suurimmat muutokseen vaikuttavat tekijät on analysoitu jäljempänä.

Kansallisomaisuutta on 249 milj. euroa. Valtion aloittavaan taseeseen 1.1.1998 otettiin vain se kansallisomaisuus, jota käytettiin tuotannontekijänä, lähinnä toimistokäytössä olleet rakennukset. Siten esimerkiksi kaikki taidekokoelmat puuttuvat valtion taseesta. Vuoden 1998 jälkeen hankitun kansallisomaisuuden hankintamenot on aktivoitu taseeseen.

Käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten määrä on 39 717 milj. euroa. Suurimmat erät ovat tie- ja rautatierakenteissa sekä sijoituksissa osakkeisiin ja liikelaitoksiin. Sijoitukset osakkeisiin on kasvanut 2 412 milj. euroa. Suurin osa muutoksesta aiheutui siitä, että v. 2008 perustettiin omaisuudenhoito yhtiö Solidium Oy, johon apporttina siirrettiin valtion omistukset kahdeksassa ei-strategisessä pörssi-yhtiössä: Kemirassa, Metsossa, Outokummussa, Rautaruukissa, Sammossa, Spondassa, Stora Ensossa ja TeliaSonerassa. Apportin siirrosta syntyi valtion kirjanpitoon sekä luovutusvoittoja että -tappioita. Luovutusvoittoja oli yhteensä 2 527 milj. euroa ja luovutustappioita oli yhteensä 371 milj. euroa. Valtio osti Elisa Oyj:n osakkeita 179 milj. eurolla.

Markkina-arvoltaan 8 773 milj. euron pörssinoteerattujen käyttöomaisuusarvopereiden kirjanpitoarvo on 5 830 milj. euroa.

Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset ovat kasvaneet 444 milj. euroa. Aalto-yliopistosäätiön peruspääomaan sijoitettiin 200 milj. euroa. Loppuosa muutoksesta selittyy kirjanpitokäytännön muutoksesta, jossa tähän erään siirrettiin aiemmin mm. pitkäaikaisissa saamisissa esitetyt pääomalainasaamiset ja muut vastaavat oman pääoman ehtoiset sijoitukset.

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat on kasvanut 269 milj. eurolla. Kasvu aiheutuu rataverkkoon tehdyistä investoinneista.

Vaihto-omaisuuden osuus valtion taseessa on valtion toiminnan luonteesta johtuen vähäinen. Sen määrä on 455 milj. euroa. Suurin erä 342 milj. euroa koostuu puolustusvoimien aine- ja tarvikevarastoista.

Pitkäaikaiset saamiset on 1 666 milj. euroa ja erä sisältää lähinnä liikelaitoksiin lainaehdoin luovutetun omaisuuden vasta-arvot sekä Teknologian kehittämiskeskuksen lainasaamiset.

Lyhytaikaiset saamiset on 1 564 milj. euroa ja se sisältää lähinnä kohdennus- ja jaksotuseriä sekä maksettuja ennakoita.

Rahoitusomaisuusarvopaperit ja muut lyhytaikaiset sijoitukset on 7 050 milj. euroa ja muodostuu kokonaisuudessaan valtion kassavarojen sijoittamisesta rahoitusmarkkinoille. Sen kokoon vaikuttavat erityisesti:

- talousarvion kumulatiivinen ylijäämä,
- siirrettyjen määrärahojen kanta,
- talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen saatavat budjettitaloudelta,
- edelleen tilitettävien varojen määrä ja
- tulo- ja menorästien sekä muiden siirtosaamisten ja -velkojen määrä.

Tarkempi erittely kokoon vaikuttavista tekijöistä löytyy osassa III olevan valtion tilinpäätöksen liitteeltä 11 Valtion talousarviotalouden kassanpitotarve ja likvidit varat.

Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat on suuruudeltaan 759 milj. euroa ja koostuu pääasiassa valtiolle lahjoitetuista rahastoidusta varoista tai tilapäisesti valtion tileillä olevista muiden varoista (210 milj. euroa) sekä valtion konsernitilijärjestelmän emotilille jätetystä poikkeuksellisen suuresta saldosta (531 milj. euroa).

Omapääoma: Valtion oma pääoma on 8 099 milj. euroa negatiivinen. Aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli 30 048 milj. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuksista. Osa kansallisuusomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti. Omassa pääomassa tapahtunut muutos heijastaakin melko suoraviivaisesti yhtiöomaisuuden luovutusvoittojen ja liikelaitostamisten yhteydessä tehtyjen arvonnkorjausten määrää. Vuodesta 1998 kertyneet yhtiöomaisuuden nettoluovutusvoitot on yhteensä 15 902 milj. euroa.

Vieras pääoma: Vieras pääoma sisältää sekä valtion ottaman velan että tilinpäätöksen kohdennus- ja jaksotuseriä. Lyhytaikainen vieras pääoma on kasvanut 1 495 milj. euroa ja pitkäaikainen puolestaan vähentynyt 2 226 milj. euroa. Valtion velasta on selvitys jäljempänä.

Siirtovelkoihin sisältyvä korkovelka on 1 084 milj. euroa ja lomapalkkavelka 729 milj. euroa.

Muut lyhytaikaiset velat on kasvanut 832 milj. euroa. Kasvu johtuu saaduista vakuuksista, joita oli 990 milj. euroa. Vakuuksien kasvu on johtunut pääsääntöisesti yleisestä epävakasta markkinatilanteesta sekä korkojen laskusta, jotka ovat aiheuttaneet suuria heilahteluja sopimusten arvoihin.

Valtionvelka

Valtionvelka (talousarvio- ja rahastotalouden velka) oli vuoden 2008 päättyessä nimellisarvoltaan 54 mrd. euroa. Vähennys edellisestä vuodesta oli 1,7 mrd. euroa eli 3,1 %. Valtionvelka on vähentynyt n. 15 % viidessä vuodessa. Velan markkina-arvo oli vuoden 2008 lopussa 56,9 mrd. euroa. Sijoitettujen kassavarojen määrä oli vuoden päättyessä 7,6 mrd. euroa eli 2 % enemmän kuin edellisen vuoden lopussa.

Taulukko 11. Valtionvelan nettolainanotto

	2004	2005	2006	2007	2008
Nostot	35 637	15 898	17 786	18 617	22 561
Kuoletukset	35 129	19 643	18 927	21 451	24 247
NETTOLAINANOTTO YHTEENSÄ	508	-3 745	-1 141	-2 834	-1 686

Taulukko 12. Valtionvelka lainatyypeittäin, milj. euroa

	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	Maksetut korot 2008
Euromääräinen velka	63 745	60 000	58 859	56 068	54 382	2 463
Pitkäaikainen velka	54 184	55 463	52 828	49 841	47 724	2 311
— yleisöobligaatiolainat	51 077	52 935	50 306	47 807	45 933	2 191
— muut joukkovelka-						
kirjalainat	1 150	668	831	486	336	27
— velkakirjalainat	1 958	1 830	1 691	1 549	1 454	93
Lyhytaikainen velka	9 561	4 537	6 031	6 227	6 658	152
— velkasitoumukset	7 532	3 426	5 988	5 968	6 610	151
— lyhytaikaiset luotot	2 005	1 095	26	259	48	0
— muu lyhytaikainen	24	16	17	0	0	0
Valuuttamääräinen velka	43	44	45	0	0	0
VALTIONVELKA						
YHTEENSÄ	63 788	60 044	58 904	56 068	54 382	2 463

Taulukko 13. Valtionvelan tunnuslukuja vuoden lopun kannan mukaan

Vuosi	Efektiivinen kustannus, %	Nimelliskorko, %	Duraatio, vuosia	Maturiteetti, vuosia
2004	3,8	3,8	2,4	4,0
2005	3,8	3,9	2,4	3,7
2006	4,2	4,2	2,5	4,0
2007	4,0	4,0	2,5	3,8
2008	3,5	3,5	2,8	3,9

Valtio laski liikkeeseen uuden vuoden 2019 erääntyvän viitelainan, jota emitoitiin 4 mrd. euroa. Lisäksi toteutettiin v. 2012 erääntyvän viitelainan 1 mrd. euron lisähuutokauppa. Valtio laski liikkeeseen kaksi yleisölle tarkoitettua kahden vuoden euromääräistä tuotto-obligaatiolainaa (yhteensä 30,5 milj. euroa). Lyhytaikaisia valtion velkasitoumuksia nostettiin 15,7 mrd. euroa. Tähän sisältyi velkasitoumuksia arvoltaan 7,3 mrd. euroa, jotka laskettiin liikkeeseen Valtion asuntorahastoa varten.

Uudet valuuttamääräiset lainat on suojattu valuuttakurssiriskiä vastaan valuutanvaihtosopimuksilla. Valuuttamääräiset lainat ennen valuutanvaihtosopimuksia olivat kertomusvuoden lopussa 3,9 mrd. euroa eli 7 % valtionvelasta.

Vuoden 2008 päättyessä 87,8 % velkakannasta oli pitkäaikaista ja 12,2 % lyhytaikaista. Yleisöobligatiolainojen kanta vuoden lopussa oli 45,9 mrd. euroa, joka koostuu sarjaobligatioista (43,6 mrd. euroa), tuotto-obligatioista (0,2 milj. euroa) ja muista yleisöobligatioista (2,1 mrd. euroa). Vuoden lopussa velkasitoumuskanta oli 6,6 mrd. euroa, josta Valtion asuntorahaston osuus oli 1,7 mrd. euroa.

Talousarviotalouden bruttolainanotto v. 2008 oli 13,9 mrd. euroa ja nimellisarvoiset nettokuoletukset 1,3 mrd. euroa. Talousarviotalouden velan hoitomenot ilman kuoletuksia olivat yhteensä 2,4 mrd. euroa, josta korot olivat kertomusvuonna 2,4 milj. euroa ja lainojen liikkeeseenlasku-, lunastus- ym. palkkiot ja kulut 22 milj. euroa. Velkakannan pienentymisestä huolimatta korkomenot olivat hieman suuremmat kuin edellisellä vuonna, mikä johtui vuoden 2008 vaihtelevasta rahamarkkinatilanteesta. Edellä olevat luvut ovat tilinpäätöksen mukaisia lukuja ja ne poikkeavat joiltakin osin taulukoista olevista, koko valtionvelkaa koskevista maksuperusteisista luvuista.

Valtion vastuut

I Valtion takaukset ja -takuut olivat vuoden 2008 lopussa yhteensä 3 819 milj. euroa. Suurimmat erät olivat opintolainojen valtion takaukset, joita oli yhteensä 1 311 milj. euroa sekä Senaatti-kiinteistöille annettu 1 077 milj. euron lainatakaus.

Kasvua edellisvuoteen verrattuna oli yhteensä 339 milj. euroa. Suurin muutos on tapahtunut Senaatti-kiinteistölle annettussa takauksessa, joka on kasvanut 241 milj. eurolla. Kaupthing-pankille on annettu vuoden 2008 aikana 115 milj. euron takuu.

Valtiontakauksella tarkoitetaan sitoutumista vastuuseen toisen velasta ja valtion-takuulla sitoutumista korvaamaan tietystä toiminnasta aiheutuvat tappiot tai menetykset.

II Valtion vastuusitoumukset on esitetty osassa III olevan valtion tilinpäätöksen liitteessä 12. Liitteellä on esitetty vastuun määrät vain niistä sitoumuksista, joista se on määriteltävissä. Vastuusitoumusten euromäärä yhteensä on 92 635 milj. euroa. Lisäksi valtio on sitoutunut korvaamaan Finnvera Oyj:lle valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) 3 ja 4 §:ssä tarkoitettussa toiminnassa mahdollisesti syntyneitä luotto- ja takaustappioita.

Valtion vastuusitoumukset ovat kasvaneet 3 729 milj. euroa. Kasvu johtuu lähes yksinomaan siitä, että **valtion eläkevastuun** laskenta on tarkentunut edelleen. Valtion eläkevastuu kasvoi vuoden 2008 aikana 2 900 milj. euroa ollen vuoden lopussa 85 600 milj. euroa.

Eläkevastuu tarkoittaa niiden eläkeoikeuksien pääoma-arvoa, jotka ovat karttuneet 31.12.2008 mennessä valtion eläketurvan piirissä. Eläkevastuun katteena valtion eläkerahastossa olevan omaisuuden arvo oli 31.12.2008 10,4 mrd. euroa. Näin laskettuna vastuusta oli katettuna 12 % eli kattamatta oli 75,2 mrd. euroa.

Valtion tilinpäätöksen liitteen 12 mukaan:

Vuokrasopimusvastuut olivat määrältään 4 336 milj. euroa.

Monivuotiset alueurakkasopimukset ja muut urakkasopimukset olivat määrältään 970 milj. euroa.

Kansainvälisille rahoituslaitoksille on annettu **sitoumuksia** 923 milj. euron edestä.

Valtion vastuut tapaturma- ja liikennevahinkokorvauksista sekä ryhmähenkivakuutusta vastaavan taloudellisen tuen korvauksista on yhteensä 275 milj. euroa.

Muita vastuita aiheutuu mm. yhteistyö- ja kumppanuussopimuksista, sotilasvammalaista, rikosvahinkolaista ja virkamieslaista sekä Lapuan patruunatehtaan onnettomuudesta, raideliikenteen vahingoista ja petovahingoista.

2.6 Rahoituslaskelma-analyysi

Valtion rahoituslaskelmassa esitetään erikseen oman toiminnan rahavirta, siirtotalouden rahavirta, investointien rahavirta ja rahoituksen rahavirta. Laskelma päättyy likvidien varojen muutokseen.

Valtiolla **oman toiminnan rahavirta** on verotulojen takia aina vahvasti tulovoittoinen. Verojen tulovirta on kasvanut edellisestä vuodesta 546 milj. euroa. Kasvu selittyy arvonlisäverotulojen kasvamisesta 522 milj. eurolla ja muiden vero- ja maksutulojen kasvusta 387 milj. eurolla. Tulo- ja varallisuusverotulojen rahavirta on puolestaan vähentynyt 362 milj. eurolla.

Muu oman toiminnan tulojen rahavirta, joka sisältää myös osingot ja muut voiton tuloutukset, kasvoi 327 milj. euroa. Oman toiminnan menovirta kasvoi 906 milj. euroa.

Yhteensä oman toiminnan nettorahavirta pieneni 33 milj. euroa ollen 25 125 milj. euroa v. 2008.

Siirtotalouden rahavirta on 2 347 milj. euroa pienempi kuin oman toiminnan rahavirta. Siirtotalouden tulovirta kasvoi 1 247 milj. euroa johtuen siitä, että v. 2008 siirrettiin Valtion eläkerahastosta 1 331 milj. euroa, kun siirron suuruus edellisenä vuonna oli vain 4 milj. euroa. Kun siirtotalouden menovirrat kasvoivat 1 755 milj. euroa, jäi siirtotalouden nettomenovirran kasvuksi edelliseen vuoteen nähden 509 milj. euroa. Yhteensä siirtotalouden rahavirta oli 22 778 milj. euroa v. 2008.

Investointien rahavirrassa esitetään rahavirrat käyttöomaisuuteen, sijoituksiin ja antolainoihin. Investointien rahavirta kasvoi 1 413 milj. euroa ollen 1 574 milj. euroa. Solidium Oy:n osakepääoman korotuksen yhteydessä apporttina luovutetusta omaisuudesta syntyi 2 156 milj. euron suuruinen laskennallinen nettomyyntivoitto. Jos tämän realisoitumattoman tulon vaikutus eliminoidaan, olisivat sijoitukset arvopapereihin ja sijoitusten myyntivoitot olleet em. euromäärän verran pienempiä.

Rahoituksen rahavirrassa näkyy valtionvelan väheneminen. Rahoituslaskelman mukainen valtionvelan väheneminen oli 1 394 milj. euroa. Muut velat ovat kasvaneet 786 milj. euroa johtuen pääasiassa saatujen vakuuksien kasvusta.

Likvidien varojen määrä kasvoi 165 milj. eurolla ollen vuoden lopussa 7 809 milj. euroa.

2.7 Valtiontalouden riskit

Valtiontalous oli vielä v. 2008 ylijäämäinen n. 1 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Pitkään jatkunut voimakas talouskasvu on vahvistanut valtiontaloutta. Valtion rahoitusasema muuttuu v. 2009 kuitenkin kansantalouden tilinpidon käsittein alijäämäiseksi ensimmäisen kerran tällä vuosikymmenellä. Kansainvälisestä talouskriisistä ja sovitusta elvytystoimenpiteistä johtuen alijäämän arvioidaan syvenevän edelleen v. 2010. Valtiontalouden tasapainottaminen ja saattaminen jälleen kestäväälle pohjalle edellyttävät valtiontaloutta vahvistavien uudistusten toimeenpanoa sekä elvytystoimenpiteiden aiheuttamien rakenteellisten tulonmenetysten korvaamista suhdanteen normalisoituessa.

Tämänhetkiset ennusteet nojaavat oletukseen, että kansainvälinen laskusuhdanne tahtuu vähitellen tämän vuoden loppua kohden ja että maailmantalouden kasvu kiihtyy jälleen v. 2010. Riskinä kuitenkin on, että rahoitusmarkkinakriisistä lähtenyt maailmanlaajuinen taantuma pitkittyy tai muodostuu aiemmin arvioitua syvemmäksi. Tämä heijastuisi myös valtiontalouden rahoitusasapainoon ja heikentäisi olennaisesti Suomen mahdollisuuksia valmistautua väestön ikääntymisen tuomiin haasteisiin.

Demografinen muutos alkaa heikentää talouden kasvumahdollisuuksia jo vuosikymmenen vaihteen jälkeen ja nakertaa samalla väistämättä myös valtiontalouden rahoitusasapainoa. Ikääntymisen seurauksena julkiset eläkemenot alkavat kasvaa voimakkaasti ja myöhemmin ikääntymisen vaikutukset näkyvät myös hoito- ja hoivamenojen kasvuna. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan työikäisen väestön eli 15—64-vuotiaiden määrä vähenee vuosien 2010—2013 aikana n. 75 000 hengellä. Ensi vuosikymmenen alkuvuosien työllisyyskehityksen kannalta onkin olennaista, kuinka paljon työvoimaa poistuu pysyvästi työmarkkinoilta meneillään olevan taantumien aikana. Väestön ikääntymisen vaikutusta talouden kasvumahdollisuuksiin voidaan lieventää lisäämällä työvoimaan osallistumista eli toteuttamalla työuria pidentäviä rakenteellisia uudistuksia, kohtaanto-ongelmaa helpottavilla toimilla tai maahanmuuton avulla.

Ilmastonmuutos, sen torjunta ja siihen sopeutuminen ovat suuri haaste koko kansantaloudelle ja sen mukana valtiontaloudelle. Pitkällä aikavälillä ne heikentävät talouden kasvupotentiaalia ja kilpailukykyä, vaikka lyhyellä aikavälillä ilmastonmuutoksen torjunta lisäisikin investointeja uusiutuvaan energiaan ja energiansäästötoimiin. Vuoden 2012 jälkeisen ilmastopolitiikan rahoittamisesta aiheutuu myös lisähaaste Suomelle.

2.8 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen kehitys

Talousarvion ulkopuolella oli 31.12.2008 yksitoista rahastoa. Vuoden 2008 aikana rahastojen lukumäärässä tai toimialoissa ei tapahtunut muutoksia. Rahastojen toimintaa kuvataan tarkemmin ministeriöiden toimialojen tuloksellisuuden kuvauksissa.

Valtion eläkerahaston siirrot valtion talousarvioon olivat laissa mainittu enimmäismäärä eli 40 % valtion eläkemenosta. Valtion asuntorahastosta tehty siirrot valtion talousarvioon perustuvat rahaston ns. korolliselle omalle pääomalle lasketun laskennallisen koron tulouttamiseen budjettitalouden piiriin.

Taulukko 14. Talousarviosiirrot ja yhdystilisaamiset, milj. euroa

	Talousarviosiirrot ¹		Yhdystilisaamiset	
	2007	2008	31.12.2007	31.12.2008
Huoltovarmuusrahasto	0,0	-34,0	210,5	197,3
Maatalouden interventiorahasto	2,0	1,0	4,6	5,9
Maatilatalouden kehittämisrahasto	115,0	23,1	346,4	331,1
Palosuojelurahasto	0,1	0,0	16,4	17,2
Valtion asuntorahasto	-116,5	-148,0	72,9	27,5
Valtion eläkerahasto	-3,5	-1 330,9	3,5	4,2
Valtion televisio- ja radiorahasto	0,0	0,0	8,1	8,1
Valtion vakuusrahasto	-4,2	-30,3	28,0	6,1
Valtion ydinjätehuoltorahasto	0,0	0,0	2,4	2,7
Valtion takuurahasto	0,0	0,0	691,7	698,1
Öljysuojarahasto	2,0	2,3	3,4	7,0
YHTEENSÄ	-5,2	-1 516,8	1 387,8	1 305,2

¹ - = siirto rahastosta; + = siirto rahastoon

Toiminnan tuotoista 1 597,1 milj. euroa koostui valtion eläkerahastolle tuloutetuista valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksuista (1 542 milj. euroa v. 2007). Lisäksi toiminnan tuottoihin sisältyi valtion eläkerahaston osakkeiden ja osuuksien myyntivoittoa 69,2 milj. euroa (157,0 milj. euroa).

Rahoitustuotot koostuivat lähinnä valtion eläkerahaston sijoitusten ja valtion asuntorahaston lainasaamisten korkotuotoista. Rahoituskuluista 97 milj. euroa (109,9 milj. euroa) oli valtion asuntorahaston rahoituskuluja ja 196,1 milj. euroa (0,0 euroa) valtion eläkerahaston rahoituskuluihin kirjatut tileistä poistot.

Siirtotalouden tuotoista 421,7 milj. euroa (419,9 milj. euroa) koostui valtion televisio- ja radiorahaston televisiomaksu- ja toimilupamaksutuotoista. Siirtotalouden kuluista 408,5 milj. euroa (411,1 milj. euroa) koostui Yleisradion rahoittamiseen liittyvistä valtion televisio- ja radiorahaston kuluista ja 142,7 milj. euroa (130,8 milj. euroa) valtion asunto-rahaston myöntämistä avustuksista.

Taulukko 15. Rahastotalouden tuotto- ja kululaskelma, milj. euroa

	2007	2008
Toiminnan tuotot	1 818,8	1 703,0
Toiminnan kulut	-115,0	-171,8
Rahoitustuotot	671,1	774,1
Rahoituskulut	-113,8	-368,8
Satunnaiset tuotot ja kulut	0,0	0,0
Siirtotalouden tuotot	476,1	511,3
Siirtotalouden kulut	-749,7	-695,7
Tuotot veroista ja pakollisista maksuista	70,2	70,4
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	2 057,6	1 822,5

Taulukko 16. Rahastotalouden tase-erät, milj. euroa

	31.12.2007	31.12.2008
Vastaavaa		
Aineettomat hyödykkeet	5,4	4,9
Aineelliset hyödykkeet	16,6	17,1
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	20 103,2	11 292,5
Vaihto-omaisuus	896,4	897,3
Pitkäaikaiset saamiset	73,8	9 218,2
Lyhytaikaiset saamiset	1 913,9	2 022,2
Lyhytaikaiset sijoitukset	1 085,1	756,8
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	1 460,7	1 377,7
VASTAAVAA YHTEENSÄ	25 555,0	25 586,7
Vastattavaa		
Rahastojen oma pääoma	23 069,0	23 429,9
Varaukset	0,0	0,6
Pitkäaikainen vieras pääoma	400,0	400,9
Lyhytaikainen vieras pääoma	2 086,0	1 755,3
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	25 555,0	25 586,7

Tuotot veroista ja pakollisista maksuista koostui pääosin huoltovarmuusmaksuista, öljysuojamaksuista ja palosuojelumaksuista.

Rahastotalouden merkittävimmät tase-erät 31.12.2008 olivat valtion asuntorahaston lainasaamiset 9 400,3 milj. euroa ja valtion eläkerahaston korko-, osake- ja muut sijoitukset 10 442,5 milj. euroa. Vaihto-omaisuuteen sisältyvät huoltovarmuusrahaston varmuusvarastoidut tavarat 888,2 milj. euroa sekä muihin rahoitusvaroihin sisältyvät yhdystilisaamiset valtion talousarviotaloudelta 1 305,2 milj. euroa. Pitkäaikainen vieras pääoma koostui valtion asuntorahaston ottamista lainoista. Lyhytaikainen vieras pääoma koostui lähinnä valtion asuntorahaston 1 720,8 milj. euron velkasitoumuslainoista.

Rahastokohtaiset tilinpäätöslaskelmat ovat valtion tilinpäätöskertomuksen osassa III.

2.9 Valtion liikelaitokset ja niiden kehitys

Kertomusvuonna toimi viisi valtion liikelaitosta: Ilmailulaitos, Luotsausliikelaitos, Metsähallitus, Senaatti-kiinteistöt ja Varustamoliikelaitos. Yhdessä tytäryhtiöittensä kanssa ne lukuun ottamatta Varustamoliikelaitosta muodostavat liikelaitoskonserneja. Metsähallituksella on lisäksi maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön pääluokista rahoitettavia julkisia hallintotehtäviä. Liikelaitosten toiminta perustuu valtion liikelaitoksista annettuun lakiin (1185/2002) ja niiden talous on talousarviotalouden ulkopuolella. Liikelaitokset eivät kuitenkaan muodosta erillisvarallisuutta, vaan valtio viime kädessä vastaa niiden sitoumuksista.

Eduskunta hyväksyy talousarvion käsittelyn yhteydessä liikelaitosten keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä tekee muut keskeiset ohjauspäätökset. Kunkin liikelaitoksen ja liikelaitoskonsernin toimintaa ja sitä, miten ne ovat saavuttaneet toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteensa kuvataan asianomaisia ministeriöitä (valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä liikenne- ja viestintäministeriö) koskevissa vaikuttavuuskatsauksissa. Liikelaitoskohtaiset tiedot esitetään valtion tilinpäätöskertomuksen osassa III.

Euroopan unionin komission 11.12.2007 tehtyä Suomelle osoitetun osittain kielteisen päätöksen C 7/2006, jonka kielteinen osa koskee Tieliikelaitoksen saamaa valtiontukea, valtiovarainministeriö asetti hankkeen 31.12.2009 päättyväksi määräajaksi selvittämään valtion liikelaitosmallin soveltuvuutta yhteismarkkinoilla. Komissio pitää kiellettyinä valtiontukea liikelaitoksen konkurssisuoja ja poikkeavaa verokohtelua (konkurssilainsäädännön ja tavanomaisen yhteisöverotuksen soveltumattomuus).

Valtiovarainministeriön hankkeen väliraportissa todetaan, että poikkeava verokohtelu voidaan eliminoida poistamalla verolainsäädännöstä valtion elinkeinotoimintaa koskevaa erityiskohtelua koskevat säännökset. Sen sijaan valtion liikelaitokset kiinteänä osana valtiota eivät voi mennä konkurssiin. Ne eivät ole valtiosta erillisiä oikeushenkilöitä, ja valtio vastaa niiden veloista, tosin vasta toissijaisesti, jos liikelaitoksen omassa hallinnassa oleva varallisuus ei riitä. Liikelaitoksen hallinnassa olevaa varallisuusmassaa ei näin ollen voida pitää itsenäisesti konkurssikelpoisena erillisvarallisuutena, joten yksistään konkurssilain muutoksella ongelmaa ei voida ratkaista.

Hanke ehdotti, että valtion liikelaitoksista annettua lakia muutettaisiin siten, että valtion liikelaitos voisi vastaisuudessa toimia ainoastaan in house -asemassa ja siten, että valtion liikelaitos tuottaisi palveluja yksinomaan valtion virastoille ja laitoksille. Lisäksi tulisi valmistella hallituksen esitykset Ilmailulaitoksen, Luotsausliikelaitoksen, ja Varustamoliikelaitoksen muuttamiseksi osakeyhtiöiksi. Hanke ehdotti Metsähallituksen ja Senaatti-kiinteistöjen eri organisaatiovaihtoehtojen tarkastelun jatkamista. Talouspoliittinen ministerivaliokunta puolsi 6.3.2009 hankkeen ehdotuksia.

Taulukko 17. Valtion liikelaitosten ja liikelaitoskonsernien liiketoiminta 1.1.—31.12.2008

	Ilmailulaitos- konserni	Luotsaus- liikelaitos- konserni	Metsähalli- tuskonserni, vain liiketoiminta ¹	Senaatti- kiinteistöt, konserni	Varustamo- liikelaitos
Liikevaihto, milj. euroa	336,1	40,1	342,4	676,8	60,7
Liikevaihdon muutos, %	8,3	-1,8	10,6	4,2	-16,0
Liikevoitto/-tappio, milj. euroa	46,6	2,3	109,4	220,4	-2,9
Tilikauden tulos, milj. euroa	35,4	2,5	104,4	104,9	-4,7
Tuloutus valtion talous- arvioon, milj. euroa	7,3	0,5	46,0 ²	80	-
Sijoitetun pääoman tuotto, %	5,5	11,4	4,2	3,9	-2,0
Investoinnit liikevaihdosta, %	33,5	9,9	7	40,3	23,6
Omavaraisuusaste, %	62,0	77,5	98	58,1	53,7
Taseen loppusumma, milj. euroa	966,4	28,2	2 725,0	5 857,5	164,9
Henkilöstöä keskimäärin	2 202	388	1517	271	454

¹ Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen kertomusvuonna talousarviossa osoitettiin yhteensä 34,7 milj. euroa. Julkisten hallintotehtävien taseen loppusumma oli 1 059,5 milj. euroa ja henkilöstömäärä keskimäärin 513 htv.

² Liiketoiminnan voitosta tehdään 30.9.2009 mennessä lisätuloutus Metsähallituksen rahoitusaseman mahdollistamalla tasolla.

2.10 Valtiontalouden ja EU:n väliset rahavirrat vuonna 2008

Valtiontalouden tasolla Suomi maksoi v. 2008 EU:n budjettiin 1 615 milj. euroa ja sai EU:n budjetista 1 122 milj. euroa.

Maksut EU:n budjettiin jäivät 53 milj. euroa alle budjetoidun. Tulot EU:n budjetista jäivät 191 milj. euroa alle budjetoidun. Rakennepoliittiset tuet jäivät 114 milj. euroa ja maataloustuet 51 milj. euroa alle budjetoidun.

Valtion talousarviosta maksetut EU:n budjetin rahoituserät (ALV-maksu, Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotuksen rahoitus ja BKTL-maksu) kasvoivat 111 milj. euroa vuoden 2007 tasosta. Tulot EU:n budjetista kansalliseen budjettiin alenivat 191 milj. euroa. Rakennepoliittiset tuet alenivat 105 milj. euroa ja maataloustuet 81 milj. euroa. Kun lisäksi interventiorahaston ja Makeran saamat tulot supistuivat 33 milj. euroa, alenivat valtiontalouden tulot EU:lta vuodesta 2007 yhteensä 224 milj. eurolla.

Suomen osuus Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotuksen rahoituksesta v. 2008 oli 170 milj. euroa, joka on n. 11 % Suomen maksuista EU:lle.

Yhteenveto valtiontalouden EU-tuloista ja -menoista

Taulukko 18. Valtion ja EU:n väliset maksuvirrat vuoden 2008 valtion alustavassa tilinpäätöksessä, milj. euroa

Valtiontalouden tulot		Valtiontalouden menot	
Budjettitalous			
Maataloustuki	845	ALV-maksu	246
Rakennepoliittinen tuki	190	BKTL-maksu	1 144
Tullien yms. kantopalkkio	51	Yhdistyneelle kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	170
Muut tulot	25	Yhteensä	1 561
		Euroopan kehityssrahasto	54
Rahastotalous			
Interventiorahasto	3		
Makera	9		
YHTEENSÄ	1 122	YHTEENSÄ	1 615

Taulukko 19. EU:n ja Suomen valtiontalouden väliset rahavirrat vuosina 2000—2008, milj. euroa

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Tulot EU-budjetista	1 026	1 315	1 245	1 358	1 353	987	1 273	1 346	1 122
Maksut EU-budjettiin	1 101	1 113	1 123	1 373	1 265	1 416	1 481	1 460	1 561
Pääomasijoitukset	-	-	-	35	35	39	38	44	54

Lisäksi Suomi tuloutti v. 2008 EU:lle 153 milj. euroa tulleja, maatalousmaksuja ja sokerimaksuja. Vain 25 prosentin kantopalkkio sisältyy valtion tilinpäätökseen.

3 Hallituksen politiikkaohjelmien ja hallinnonrajat ylittävät politiikkakokonaisuudet

3.1 Katsaus Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman vaikuttavuudesta

Politiikkaohjelmalla on kolme päätavoitetta, joissa kaikissa varsinaiset tulokset ovat nähtävissä vasta viiveellä:

- työvoimapanoksen, ts. tehtyjen työtuntien määrän pysyttäminen mahdollisimman korkealla tasolla huolimatta siitä, että työiässä olevan väestön määrä alkaa pienentyä
- työelämän laadun kehittäminen siten, että sen myötä työn tuottavuus nousee, mikä kompensoisi työvoimapanoksen uhkaavaa pientymistä; työelämän laadun kehittämisellä pyritään lisäksi parantamaan edellytyksiä jatkaa nykyistä pidempään työelämässä
- yrittäjyyshalukkuuden ja varsinkin yritysten kasvuhakuisuuden parantaminen, joilla on vaikutusta tuottavuuteen.

Politiikkaohjelman tehtävänä on varmistaa, että tarvittava valmistelutyö käynnistyy niiden toimenpiteiden suorittamiseksi, joita tavoitteiden saavuttamiseksi vaaditaan. Samoin tehtävänä on jatkuvasti arvioida sitä, mihin mahdollisiin muihinkin kuin hallituskauden alussa päätettyihin toimiin on tavoitteisiin pääsemiseksi syytä ryhtyä.

Työvoimapanoksen riittävyyden parantamiseen tähtäävät valmistelut ovat lähes kaikilta osin käynnistyneet eri tahoilla, kuten sosiaaliturvaa uudistavassa SATA-komiteassa, suomalaista joustoturvamallia valmisteleavassa työssä, ns. kohtaantotyöryhmän työssä sekä virkamiesvalmisteluna eri tahoilla. Myös ulkomaisen työvoiman hankkimisen osalta valmistelu on ollut käynnissä sisäasiainministeriön vetämänä. Työvoimapanoksen turvaamistavoitteen osalta voidaan todeta, että tilastoistakin nähtävissä olevaa parantumista ehti tapahtua vuoden 2008 aikana, erityisesti tämä koski ikääntyvien työhön osallistumisasteen nousua samoin kuin rakennetyöttömyyden vähittäistä

alentumista. Sen sijaan työurien alkamisen aikaistamisessa opintoaikoja nopeuttamalla tai valmistumisikiä alentamalla ei toistaiseksi ole onnistuttu. Maailmanlaajuinen talouskriisi on nyt myös kääntämässä kehitystä heikkenevään suuntaan. Talouskriisi on johtaessaan mm. ikääntyvän työvoiman irtisanomisiin myös johtanut siihen, että on entisestään voimistettava toimia ja haettava uusiakin keinoja kaikkien eri työvoimareservien saamiseksi käyttöön, kun työvoiman kysyntä taas elpyy.

Työelämän laatua ja tuottavuutta parantavia rakenteita on uudistettu yhdistämällä Työelämän kehittämisohjelman Tykesin toiminnot Tekesin toimintoihin keväällä 2008. Tekesin kehittämisprojektien pk-sektorin hakemukset lisääntyivät keväällä 2008 n. 70 %, jonka johdosta työelämän kehittämisrahoituksen määrää myös kasvatettiin. Tuottavuutta edistävien työelämän laadun kehittämistoimien tunnetuksi tekemistä on jatkettu siten, että syksyllä valmistui yritysneuvojen valmennusohjelman osana koulutusmoduuli työelämän laatua ja tuottavuutta yhdistävistä tekijöistä. Lähi- ja henkilöjohtamiseen liittyviä tekijöitä on alettu kartoittaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa (Tekes, Työterveyslaitos, TEM).

Yritysten lukumäärän kehittymisestä viimeiset vuositason tiedot ovat vuodelta 2007, jolloin määrän kasvu oli edelleen jatkunut voimakkaana ja yritysten määrä oli ennätykselliset 263 000 yritystä (maa- ja metsätalousyritykset eivät tässä luvussa). Kehitykseen lienee vaikuttanut eniten suotuisa talouskehitys, mutta myös yrittämiseen rohkaisevien jo aiemmin toteutettujen politiikkatoimien voi olettaa vaikuttaneen kehitykseen. Yritysten ja yrittäjien halukkuus toiminnan voimakkaaseen kasvattamiseen sen sijaan ei ole lisääntynyt. Työ- ja elinkeinoministeriössä asetettiin vuoden 2008 aikana kasvu- ja omistajayrittäjyyden seurantatyöryhmä hakemaan keinoja kasvuhakuisuuden nostamiseksi. Ministeriöuudistuksen yhteydessä ministeriön innovaatio-osastoon perustettiin myös erityinen kasvuyrittäjyysryhmä. Lisäksi käynnissä on muita yrittäjyyshalukkuuden parantamiseen tähtääviä hankkeita, kuten yritysten hallinnollisten velvoitteiden keventämisen ohjelma ja yrittäjien sosiaaliturvan puutteen korjaamishanke.

Politiikkaohjelma on kyennyt toimimaan talousarviossa sille varatun määrärahan puitteissa.

3.2 Terveyden edistämisen politiikkaohjelman katsaus ohjelman vaikuttavuudesta, kustannuksista ja varojen käyttämisestä vuodelta 2008 annettavaan tilinpäätöskertomukseen

Tavoitteet

Politiikkaohjelman yhteiskunnallisista vaikuttavuustavoitteista keskeisimmät ovat:

- terveyden edistämisen rakenteiden vahvistaminen
- kansansairauksien ehkäisyyn vaikuttavien elintapamuutosten aikaansaaminen
- terveitä elintapavalintoja edistävien työ- ja elinolosuhteiden kehittäminen.

Ohjelman toimeenpano

Ohjelman strategisina painopisteinä on ollut terveyden edistämisen yhteiskunnallista ja taloudellista merkitystä koskevan tiedon levittäminen, vaikuttaminen uuden terveydenhuoltolain sisältöön, terveyden edistämisen rakenteisiin PARAS-hankkeen ja mm. KASTE-ohjelman yhteydessä sekä terveyden edistämisen hyvien käytäntöjen levittäminen sekä osaamisen vahvistaminen.

”Terveys kaikissa politiikoissa” -ajattelu on ollut ohjelman vaikuttamistoiminnan avainsisältö. Tätä on viestitetty mm. syksyllä 2008 järjestetyssä seitsemässä ”Terve- ja hyvinvoiva kunta” -ministerin työkokouksessa kuntien ja kuntayhtymien korkeimmalle luottamushenkilö- ja virkamiesjohdolle sekä lisäksi kymmenissä seminaareissa ja työkokouksissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on toimittanut kuntien käyttöön ”Hyvinvoiva- ja terve kunta” -tukiaineiston.

Toimenpiteet ja hankkeet, joilla on tarkoitus vaikuttaa terveisiin elintapoihin ja jotka on ohjelmassa vastuutettu THL:lle ja Työterveyslaitokselle (TTL) tai joista on tehty sopimuksia eri kansanterveysjärjestöjen kanssa, ovat edenneet suunnitellusti. Politiikkaohjelman toimesta on käynnistetty hanketoimintana kehitettyjen vaikuttavien käytäntöjen ja uusien työtapojen levittäminen ja juurruttaminen, esim. Diabeteksen ehkäisyohjelma kaikkiin sairaanhoitopiireihin ja Neuvokas perhe -hanke terveydenhoitajille.

Kertomusvuoden aikana on toteutettu poikkisektoraalista yhteistyötä mm. koulu- ja nuorisalaisten terveellisen ravitsemuksen, terveysliikunnan ja terveyttä edistävän yhdyskuntasuunnittelun edistämiseksi. Tässä yhteistyössä ovat olleet mukana STM, OPM, YM, MMM ja Opetushallitus sekä Lasten ja nuorten politiikkaohjelma sekä alan järjestöjä.

Arvio tuloksista ja vaikuttavuudesta

Terveydenhuoltolain valmistelussa on kirjattu kuntien velvoitteet koskien terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä ja sen suunnittelua ja täytäntöönpanoa. Lakiesityksestä saaduissa lausunnoissa ko. pykälät saivat myönteisen vastaanoton.

Kuntien, lääninhallitusten ja alan järjestöjen näkemysten ja em. tilaisuuksista saadun palautteen ja terveyden edistämisen teeman ympärillä ilmenneen aktiivisuuden perusteella voi arvioida, että ennaltaehkäisyyn, varhaisen puuttumisen, työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen sekä terveyden edistämisen edellytysten merkitys mielletään yhä selvemmin.

Terveyden edistämisen politiikkaohjelman vaikutusta yksilöiden elintapoihin ei ole edellytyksiä arvioida, koska tilastotietoa esim. tupakoinnin, alkoholinkäytön ja ravitsemus- ja liikuntatottumusten muutoksista on saatavissa vuodelta 2007 tai sitä aikaisemmin.

Määrärahojen käyttö

Vuodelle 2008 ohjelmalle myönnettiin 160 000 euroa ohjelmajohtajan ja ohjelmaavustajan palkkakustannuksiin sekä ohjelman toimeenpanoon 300 000 euroa. Ohjelman toimeenpanoon käytettiin yhteensä n. 80 000 euroa. Vuodelle 2009 siirrettiin 200 000 euroa. Sopimusten pohjalta rahoitettaviin hankkeisiin käytettiin vain osa v. 2008, koska sopimukset ovat kaksi- tai kolmevuotisia. Kaikkia suunniteltuja hankkeita tai toimenpiteitä ei ehditty käynnistää siten, että ne olisivat aiheuttaneet kustannuksia jo v. 2008.

Seuraavassa menojen erittely:

Matka-, puhelin-, muut toimistokulut	9 921 euroa
Tilaisuuksien järjestäminen	23 182 euroa
Julkaisujen tuottaminen, viestintä	35 006 euroa
Hankkeiden rahoittaminen	2 295 euroa
YHTEENSÄ	70 404 euroa

3.3 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma vahvistaa lapsiystävällistä Suomea, jossa tuetaan lasten, nuorten ja perheiden arjen hyvinvointia, vähennetään syrjäytymistä sekä lisätään lasten ja nuorten osallistumista, kuulemista ja lasten oikeuksista tiedottamista. Politiikkaohjelma jakautuu kolmeen osa-alueeseen: lapsilähtöinen yhteiskunta, hyvinvoiva lapsiperhe sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Läpileikkaavina teemoina nostetaan jokaisessa osa-alueessa esiin sukupuolten tasa-arvo ja monikulttuurisuus. Politiikkaohjelman lähtökohtana on valtioneuvoston hyväksymä lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma.

Politiikkaohjelman toteuttamista varten on ministeriryhmän lisäksi nimitetty johtoryhmä ja kolme työryhmää. Politiikkaohjelman henkilökunta koostui v. 2008

ohjelmajohtajasta ja sihteeristä sekä valmistelijasta työelämävalmennuksessa 9.6.2008 alkaen vuoden loppuun asti.

Vuoden 2008 aikana politiikkaohjelman kolme teematyöryhmää aloittivat työskentelynsä. Loppuvuodesta valmisteltiin hallitusohjelman toimeenpanon arviointi hallituskauden puolivälissä. Tarkempi esitys politiikkaohjelman toimenpiteistä sekä toteutuneesta kehityksestä julkaistaan Hallituksen strategia -asiakirjan seurantana maaliskuussa 2009. Alla on ohjelmalle asetetut kaksitoista vaikuttavuustavoitetta tarkasteltu lyhyesti.

Tavoite: Hyvinvoinnin tietopohjan kehittäminen

- Stakes ja Tilastokeskus ovat aloittaneet työn lasten hyvinvoinnin indikaattoripaketista, joka käsittäisi n. 40 indikaattoria taustatietoineen. Työ on käsitelty kahdessa asiantuntijaseminaarissa helmikuussa ja lokakuussa 2008.
- Suomen Akatemia on valmistellut tutkimusohjelman SKIDI-KIDS (2009—2013), jonka haku avautui tammikuussa 2009.
- KELA:n tutkimusosasto valmistelee kirjan, joka useasta näkökulmasta ja kokonaisvaltaisesti tarkastelee perhepolitiikkaa.

Tavoite: Päätösten lapsivaikutusten arvioinnin kehittäminen

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa (THL) "Vaikutusten ennakoarvioinnin kehittäminen" -hankkeen kanssa on vaikutettu arviointia tukevan yksikön sijoittamiseen THL:ään.

Tavoite: Lapsen oikeuksista tiedottamisen lisääminen

- Lapsen oikeuksien sopimuksen 20 vuotta -juhlavuoden 2009 tiedotuskampanja on aloitettu.
- Politiikkaohjelman tilaaman kyselytutkimuksen mukaan 54 % suomalaisista (15—79-v.) on kuullut puhuttavan Lapsen oikeuksien sopimuksesta.

Tavoite: Vahvistetaan lasten ja nuorten mediaympäristön turvallisuutta ja medialukutaitoa

- Politiikkaohjelma on vaikuttanut esitykseen valmisteluun, jonka mukaan Valtion elokuvatarkastamon toimintoja laajettaisiin mediakasvatukselliseen tutkimus- ja kehittämistyöhön — Medianeuvostoksi.

Tavoite: Kansalaistaitojen ja osallisuuden edistäminen

- Politiikkaohjelma on valmistellut kunnille suunnattua koulutusta moniammatillisesta yhteistyöstä sekä lasten ja nuorten osallisuuden edistämisestä. Koulutus toteutetaan kevään 2009 aikana yhdessä opetusministeriön yleissivistävän osaston ja läänihallitusten kanssa.

Tavoite: Matalan kynnyksen palvelujen ja avoimen toiminnan lisääminen

- Politiikkaohjelma on valmistellut Suomessa toukokuussa 2010 pidettävää Pohjoismaista perhekeskuskonferenssia.

Tavoite: Lapsiperheiden köyhyyden vähentäminen

- Politiikkaohjelma on seurannut ja pyrkinyt vaikuttamaan SATA-komitean työhön.

Tavoite: Väkivallan vähentäminen

- Politiikkaohjelma on toiminut kansallisen väkivalta-asiantuntijakeskuksen luomisen THL:ään puolesta.

Tavoite: Lasten ja nuorten terveellisten elämäntapojen vahvistaminen

- Politiikkaohjelma osallistui MMM:n Suomalaisen ruokakulttuurin edistämisohjelman koordinoimaan kouluruokavaalit.fi -kampanjaan.
- Politiikkaohjelma osallistui kehitysprojektiin, jossa tietoverkkoja hyödyntämällä parannetaan alakoululaisten ravitsemukseen ja liikuntaan liittyviä tietoja ja elämäntapoja.

Tavoite: Elämänhallintataitojen edistäminen ja nuorten koulutukseen motivoiminen

- Politiikkaohjelman ministeriryhmä on päättänyt valmistella esityksen nuorten seurannasta kunnissa politiikkariikkeen keväällä 2009.
- Etsivän työpari toiminnan ammattilaisia on palkattu kaikkiaan 112 henkeä 148 kuntaa käsittävälle alueelle, työparit olivat joulukuun 2008 tähän mennessä tavoittaneet 802 nuorta.

Tavoite: Lasten ja nuorten harrastukset, osallisuus liikuntaan, taiteeseen ja kulttuuriin

- Perusopetus paremmaksi -ohjelman kautta on käynnistetty 4 800 kerhoa, joihin osallistunut 155 000 oppilasta. Yli kolmannes perusopetuksen oppilaista osallistuu kerhotoimintaan.
- Opetusministeri Sari Sarkomaa on asettanut aamu- ja iltapäivätoiminnan selvitysmiehen.

Tavoite: Lasten ja nuorten hyvinvointia tukeva ympäristö

- Sydänliitolla on käynnissä Neuvokas perhe -hanke, jonka päämääränä on edistää lasten ja lapsiperheiden hyviä liikunta- ja ravitsemistottumuksia.
- Elinympäristö ja liikunta/liikunnan olosuhteet -verkkosivut valmistuivat joulukuussa 2008, OPM:n, YM:n ja Oulun yliopiston Arkkitehtuurin osaston yhteishanke.

3.4 Peruspalveluohjelma ja -budjetti

Kuntien tehtävien ja velvoitteiden rahoituksen tasapainoa ja ennakoitavuutta parannetaan hallituskauden kattavalla valtion ja kuntien välisellä poikkihallinnollisella peruspalveluohjelmalla ja siihen liittyvällä vuosittaisella peruspalvelubudjetilla.

Peruspalveluohjelman tarkoituksena on edistää peruspalveluiden saatavuutta, selvittää keinoja peruspalveluiden rahoituksen kestäväksi ja tasapainoiseksi turvaamiseksi, kehittää peruspalveluita koskevan lainsäädännön ja rahoitusjärjestelmien valmistelusta vastaavien ministeriöiden yhteistyötä sekä kehittää valtion ja kuntasektorin välistä yhteistyötä. Peruspalveluohjelma on osa valtiontalouden kehysmenettelyä. Peruspalveluohjelman valmistelua ohjaa ja sen sisällöstä sopii ministeriryhmä, jonka kokouksiin osallistuvat pysyvinä asiantuntijoina Suomen Kuntaliiton edustajat.

Peruspalveluohjelmasta kehitetään asteittain työväline, jonka avulla on aikaisempaa helpompaa hallita kunnallisten palveluiden ja niiden rahoituksen kokonaisuutta poliittisessa päätöksenteossa. Peruspalveluohjelman valmistelusta vastaavan ministeriryhmän työskentely on lisännyt eri ministeriöiden valmiutta palveluiden ja niiden rahoituksen kokonaisuuden tarkasteluun.

Taulukko 20. Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut, milj. euroa (kehysvuodet 2010—2013 vuoden 2010 hintatasossa)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasautuneet							
Valtiovarainministeriö*	5 870	6 756	7 287	7 456	7 459	7 587	7 659
Opetusministeriö**	1 096	1 083	1 090	893	899	900	899
— siitä kuntayhtymien yksikköihin-tarahoitus	1 125	1 199	1 256	1 296	1 305	1 305	1 304
YHTEENSÄ	6 964	7 840	8 377	8 297	8 306	8 435	8 506
Muut peruspalvelubudjettiin sisältyvät valtionavut							
Sisäasiainvarainministeriö**	51	46	46	53	53	53	53
Valtiovarainministeriö	74	64	155	131	145	72	98
Opetusministeriö	129	153	155	175	188	189	18
Sosiaali- ja terveysministeriö	388	388	408	426	430	426	425
Työ- ja elinkeinoministeriö	69	57	40	39	39	39	39
YHTEENSÄ	709	707	804	824	855	779	803
Peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	7 673	8 547	9 181	9 121	9 161	9 213	9 308

* Ennen vuotta 2010 VM ja STM

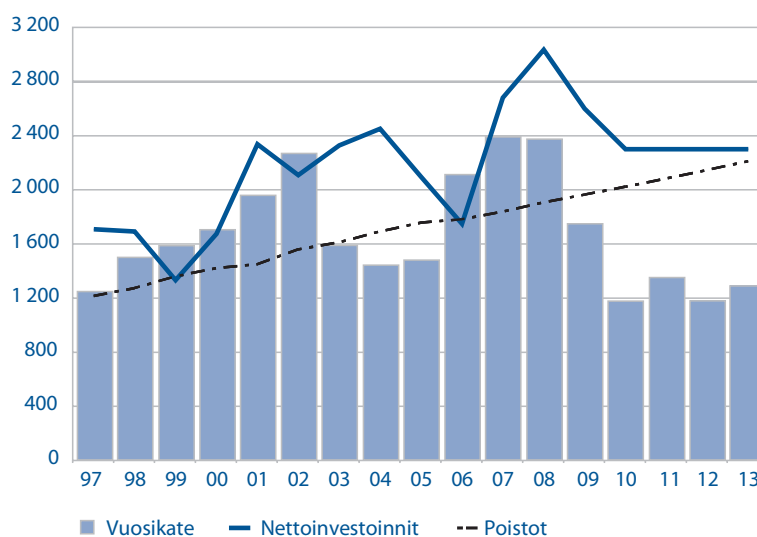
** Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksista on kuntien ylläpitämän koulutuksen laskennalliseksi osuudeksi v. 2007 arvioitu 75 %, v. 2008 72 %, v. 2009 68 % ja vuodesta 2010 alkaen 43 %

Viides kehyspäätökseen liittyvä peruspalveluohjelma hyväksyttiin v. 2008. Uusi tarkistettu ohjelma vuosille 2010—2013 on laadittu tilanteessa, jossa kuntien ja kuntayhtymien rahoitustasapaino on vuoden 2008 ennakkollisten tilinpäätöstietojen perusteella säilynyt hyvänä. Koko maan tasolla kuntien vuosikate oli selvästi käyttöomaisuuden poistojä suurempi. Yleisen taloudellisen tilanteen nopea heikkeneminen heijastuu välittömästi myös kuntatalouteen. Kuntatalouden kehityksen arvioidaan kiristyvän selvästi jo v. 2009.

Peruspalveluohjelmaan sisällytetään tuottavuuden, taloudellisuuden ja tehokkuuden lisäämisen keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet sekä arvioidaan niiden toteutumista ja vaikutusta menokehitykseen. Peruspalveluohjelmaan perustuva peruspalvelubudjetitarkastelu on sisällytetty valtion talousarvion yleisperusteluihin vuoden 2004 talousarvioesityksestä alkaen.

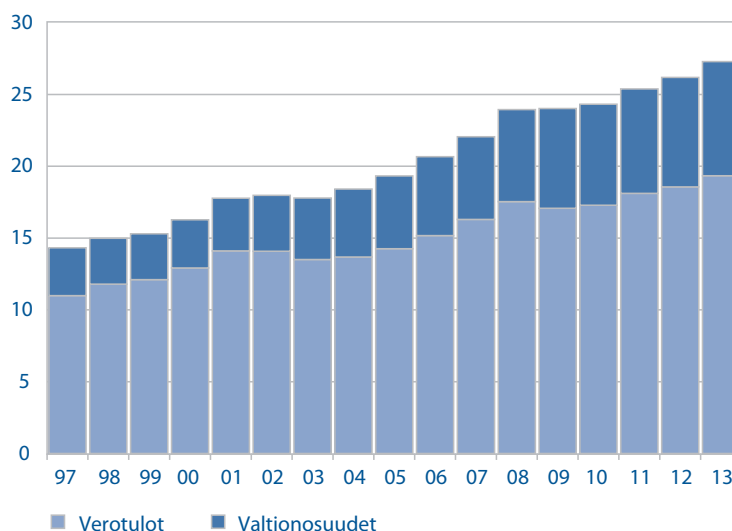
Kuntien vuosikate pysyi suunnilleen vuoden 2007 tasolla ja riitti kattamaan käyttöomaisuuden poistot. Vaikka kuntatalous oli tasapainossa, tulorahoitus ei riittänyt nettoinvestointien rahoittamiseen. Kuntien talouden eriytyminen ei voimistunut v. 2008. Myönteisen talouskehityksen taustalla on edelleen heikon talouden kuntien suuri määrä. Kuntien velkaantuminen jatkui ja velan määrä lisääntyi runsaalla 700 milj. eurolla. Vuonna 2009 kuntien ja kuntayhtymien vuosikatteen arvioidaan romahtavan vuoden 2008 ennakkoidusta n. 2,4 mrd. eurosta n. 1,4 mrd. euroon. Se jää selvästi käyttöomaisuuden poistojen tasoa pienemmäksi ja on vain puolet nettoinvestointien määrästä. Vuosina 2010—2013 kehitysarvion mukaisella tulojen ja menojen kehityksellä kuntatalouden rahoitusasema pysyy heikkona, mikä aiheuttaa paineita kuntien veronkorotuksiin ja velanottoon.

Kuvio 2. Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit, milj. euroa

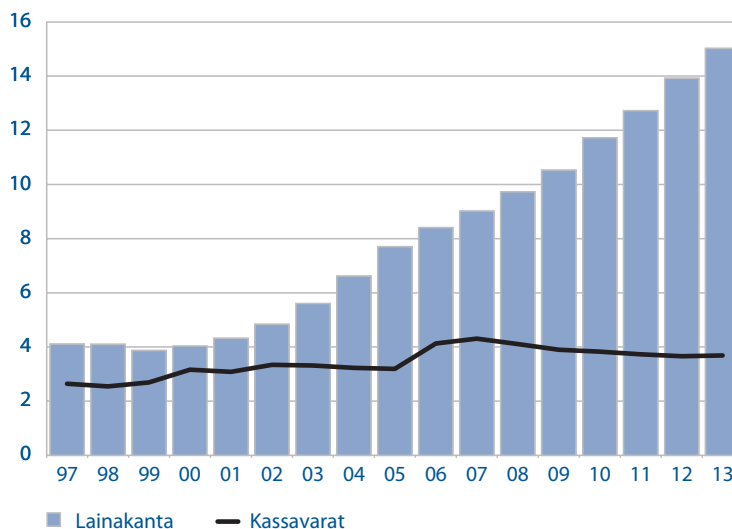

Peruspalvelubudjettitarkastelun yhteydessä talousarvioesityksen yleisperusteluissa arvioidaan myös valtion toimenpiteiden vaikutuksia kuntatalouteen. Vuonna 2008 valtion toimenpitein kuntataloutta vahvistettiin 755 milj. eurolla.

Kuvio 3. Kuntien verotulot ja valtionosuudet, mrd euroa

Kuvio 4. Kuntien lainakanta ja kassavarat, milj. euroa

3.5 Valtion strateginen henkilöstöjohtaminen

Valtion strategisella henkilöstöjohtamisella ja henkilöstön kehittämisen avulla vahvistetaan valtiotyönantajan kilpailukykyä osaavasta työvoimasta, tuetaan valtion toimintayksiköiden toiminnallista tehokkuutta valtionhallinnon muutoksissa ja viime kädessä varmistetaan valtionhallinnon toimintakyky. Kertomusvuoden aikana keskeisinä tavoitteina olivat hyvän johtamisen, kilpailukykyisen sopimus- ja palkkapolitiikan ja organisaatioiden muutostilanteisiin liittyvien tukitoimenpiteiden kehittäminen sekä tuloksellisuutta tukevan virka- ja työehtosopimusratkaisun toteuttaminen virastotasolla. Tuloksellisen toiminnan onnistumista on tuettu kertomusvuonna myös toimintayksiköiden työnantajaosaamista edistämällä.

Valtionhallinnon tuloksellisuus, hyvinvointi ja muutos varmistetaan hyvällä johtamisella eri tasoilla valtionhallinnossa. Tätä varten valtioneuvosto teki 30.4.2008 periaatepäätöksen valtionhallinnon johtajapolitiikasta, minkä välittömiä tavoitteita ovat: 1) houkuttelevat johtamistehtävät ja hyvät kehittymismahdollisuudet, 2) ammatillisesti korkeatasoinen ja riittävän yhtenäinen ylin virkamiesjohto ja 3) johtajien hyvät edellytykset menestyksellisesti suoriutua tehtävistään. Valtiovarainministeriö on toteuttanut johtajapolitiikan uudistuksia ennakoiden johdon suurta vaihtuvuutta lähivuosina. Tehtyjä uudistuksia ovat mm. linjaukset kehityskeskustelujen käymiseksi ja henkilökohtaisten johtamissopimusten käyttöönottamiseksi johdon piirissä. Ministeriö on myös toteuttanut ylimmän johdon potentiaalille suunnatun Tulevaisuuden johtajat-ohjelman ensimmäisen kurssin. Verkostoitumista tuettiin ohjelmassa mm. kansanedustajien, kunta- ja yrityssektorin edustajien osallistumisella yhteisiin tilaisuuksiin. Syksyllä 2008 käynnistyi valtionhallinnon ylimmälle johdolle tarkoitettu Valtionhallinnon johdon foorumi. Keväällä 2008 päättyi v. 2007 alkanut FINWIN-valmennusohjelma, jonka tavoitteena oli luoda muutosvalmiuksia hallintoon.

Valtiovarainministeriö on tukenut meneillään olevien mittavien hallinnon kehittämistoimien toteuttamista myös perustamalla Valtiokonttoriin Valtion henkilöstöpalvelut -yksikön. Sen tehtävänä on virastojen tukeminen muutosten toteuttamisessa. Keskeinen kysymys on henkilöstön uudelleensijoituksen tukeminen. Yksikkö antaa konkreettista tukea ja opastusta akuuteissa tilanteissa oleville virastoille.

Valtionhallinnon toimintayksiköiden toimintakykyisyyttä ja tuottavuutta on tuettu organisaatio- ja rakennemuutosten toteuttamisessa. Muun muassa aluehallinnon uudistamishankkeen läpivientiä on tuettu erityisesti johtamisen kautta ja henkilöstövoimavarojen hallintaa vahvistamalla, ja yliopistouudistuksen valmisteluun on osallistuttu.

Valtion työmarkkinalaitos on muutoinkin merkittävästi lisännyt toimintayksiköiden työnantajatoiminnan tukea. Valtion virka- ja työehtosopimusten paikallisesti toteutettavien erien suuntaamista toiminnan tuloksellisuutta edistävällä tavalla on tuettu ja seurattu. Työaikajohtaminen on otettu strategiseksi kehittämiskohteeksi. Valtion vuosilomasopimuksen uudistamisesta toimintaa tukevalla tavalla on saavutettu neuvottelutulos. Valtioneuvoston palkkausjärjestelmä uudistus etenee suunnitellusti. Valtion sopimusratkaisun vaikutuksia naisten ja miesten palkkauksellisen tasa-arvon kehittämiseen on seurattu edelleen ja arvioitu sovituin tavoin.

Lokakuussa 2007 vuosille 2007—2010 tehdyn valtion virka- ja työehtosopimuksen palkankorotukset käsittivät yleiskorotukset ja virastotasolla toteutettavat erät sekä v. 2010 toteutettavan samapalkkaerän. 12,0 prosentin kokonaiskustannusvaikutuksesta runsas kolmasosa osui kertomusvuoteen. Valtion sopimuksen tavoitteena on palkkauksen ja työelämän kehittämisen avulla parantaa valtionhallinnon ja sen toimintayksiköiden tuloksellisuutta. Valtion sopimuksen mukainen työrauhavelvoite on vallinnut ja työrauhatilanne on ollut hyvä.

Valtion palkkapolitiikan painopisteenä oli kertomusvuonna edelleen palkkapolitiikan suuntaaminen ja palkkausjärjestelmien kehittäminen edistämään toiminnan tuloksellisuutta sekä kilpailukykyä osaavasta henkilöstöstä, erityisesti esimies- ja asiantuntijatehtävissä, joissa valtion suhteellinen ansiotaso on 80—90 % yksityisen sektorin vastaavissa tehtävissä olevien ansiotasosta.

Ennakkotietojen mukaan budjettivaltion kokoaikaisen henkilöstön säännöllisen työajan ansiot nousivat keskimäärin 6,3 %, josta noin kaksi kolmasosaa aiheutui sopimuskorotuksista ja noin kolmannes palkkaliukumasta. Samapalkkaisuuden lähtökohta on, että naisille ja miehille maksetaan sama palkka samasta tai samanarvoisesta työstä. Kun työtehtävän vaativuus otetaan huomioon, naisten ansiot olivat (lokakuussa 2007) 97 % miesten ansioista valtion sopimusaloilla keskimäärin. Sopimuskauden 2007—2010 työ- ja virkaehtosopimuksessa samapalkkaisuutta tuetaan samapalkkaisuuserän lisäksi arvioimalla eri palkankorotuserien vaikutukset naisten ja miesten ansioihin. Samapalkkaisuuden toteutumista seurataan työpaikan tasa-arvosuunnitelmassa, jonka virastot ja laitokset olivat tehneet kattavasti. Valtiotyönantaja on osallistunut myös hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen samapalkkaisuusohjelman toteutukseen.

Valtion henkilöstön tila

Valtion budjettitalouden virastoissa ja laitoksissa työskenteli vuoden 2008 lopussa 120 910 henkilöä, joka on 4,8 % työllisestä työvoimasta. Edellisestä vuodesta henkilöstö vähentyi n. 1 300 henkilöllä (-1,1 %) ja valtion henkilöstön osuus työllisestä työvoimasta laski. Vuonna 2008 valtion palveluksessa oli 3 000 henkilöä vähemmän kuin v. 2004.

Henkilöstön keski-ikä oli 44,1 vuotta. Keski-ikä nousi 0,3 vuodella edellisestä vuodesta ja 1,2 vuodella vuodesta 2004. Ikäluokittain suurimpia ryhmiä olivat 45—55-vuotiaat (29 %) ja 35—44-vuotiaat (24 %). Nuoret ikäluokat korostuvat erityisesti yliopistoissa. Kun yliopistojen henkilöstö siirtyy budjettivaltion ulkopuolelle, valtion henkilöstön keski-ikä nousee ja ikäjakaumassa korostuvat nykyistä enemmän seniori-ikäluokat.

Vuonna 2008 henkilöstöstä 91 % työskenteli kokoaikaisesti ja 9 % osa-aikaisesti. Kokoaikaisten osuus oli samalla tasolla kuin edellisvuonna ja v. 2004. Osa-aikaisuus oli yleisempää naisilla (11 %) kuin miehillä (7 %). Naisilla osa-aikaisuuden korostumista selittävät esimerkiksi lasten hoitoon liittyvät työaikajärjestelyt ja osa-aikaeläkkeen yleisempi käyttö.

Taulukko 21. Valtion henkilöstön tila 2004—2008

	2004	%-m	2005	%-m	2006	%-m	2007	%-m	2008 ³	%-m
Henkilöstömäärä, -rakenne ja -kustannukset						-				
Henkilöstön lukumäärä	123 911	-0,2	123 821	-0,1	123 219	0,5	122 200	-0,8	120 931	-1,0
Henkilötyövuodet, lukumäärä	120 291	-0,2	120 868	0,5	120 892	0,0	120 170	-0,6	117 190	-2,5
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	42,9	0,3	43,1	0,6	43,4	0,6	43,7	0,7	44,1	0,9
Ulkomaalaiset henkilöstöstä, lukumäärä	1 764	1,4	1 844	1,5	1 843	-0,1	2 150	16,7	2 387	11,0
Palkkasumma, milj. euroa	3 991,2	3,9	4 145,8	3,9	4 302,4	3,8	4 279,4	-0,5	4 692,9	9,7
Työvoimakustannukset yhteensä, milj. euroa	5 060,1	3,7	5 284,1	4,4	5 385,7	1,9	5 288,0	-1,8	5 847,5	10,6
Henkilötyövuoden hinta, euroa	42 066	3,9	43 718	3,9	44 550	1,9	44 004	-1,2	49 898	13,4
Tehdyn työajan osuus vuosityöajasta, % ¹	82,1	0,2	82,2	0,2	82,1	-0,2	80,7	-1,7	81,0	0,4
Tehdyn työajan palkkojen osuus palkkasummasta, %	78,8	-0,5	78,8	0,0	78,8	0,0	78,3	-0,6	78,9	0,8
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista, %	60,9	0,9	61,8	1,4	58,9	-4,7	57,9	-1,7	57,8	-0,2
Työhyvinvointi										
Kokonaistyytyväisyys ²	3,3	-2,0	3,4	3,0	3,3	-2,9	3,3	0,0	3,4	3,0
— tyytyväisyys johtamiseen ²	3,2	1,5	3,2	0	3,3	3,1	3,3	0,0	3,4	3,0
Keskimääräinen eläkkeelle-siirtymisikä, vuotta	58,3	0,5	58,6	0,4	58,7	0,2	58,4	-0,5	59,3	1,5
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen, %	0,29	12,9	0,30	5,5	0,30	0,0	0,20	-34,3	0,20	0,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	8,8	1,4	8,8	0,0	8,9	1,1	9,9	11,2	9,0	-9,1

¹ tehdyn säännöllisen vuosityöajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta

² asteikolla 1—5: 1 = erittäin tyytymätön, ..., 5 = erittäin tyytyväinen

³ ennakkotieto

Henkilöstöstä 75 % työskenteli toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa ja 25 % määräaikaisessa palvelussuhteessa. Määräaikaisten osuus laski 0,1 prosenttiyksiköllä edellisestä vuodesta ja 1,2 prosenttiyksiköllä vuodesta 2004. Määräaikaiset palvelussuhteet olivat yleisempiä naisilla (27 %) kuin miehillä (24 %). Kaikista määräaikaisista 59 % työskenteli yliopistoissa. Ilman yliopistoja määräaikaisten osuus henkilöstöstä oli 14 %.

Henkilöstövoimavarojen johtamisen tilaa voidaan kuvata epäsuorasti erilaisilla henkilöstön työhyvinvointia kuvaavilla tunnusluvuilla. Vuonna 2008 henkilöstön kokonaistyytyväisyys ja tyytyväisyys johtamiseen olivat melko hyvällä tasolla. Työtyytyväisyys kohentui edellisestä vuodesta ja oli myös korkeammalla tasolla kuin v. 2004. Valtiolla on käynnissä useita suuria kehittämishankkeita, jotka usein lisäävät henkilöstön kokemaa epävarmuutta ja väliaikaisesti heikentävät henkilöstön työtyy-

tyväisyyttä. Kehittämishankkeista huolimatta henkilöstön kokonaistyytyväisyys ei ole vähentynyt. Sen sijaan keskus- ja paikallistasolla tehty johtamisen kehittämistyö on lisännyt henkilöstön tyytyväisyyttä johtamiseen.

Vuonna 2008 sairauspoissaoloja kertyi keskimäärin 9,0 työpäivää henkilötövuotta kohti. Sairauspoissaoloja oli 0,9 työpäivää vähemmän kuin edellisellä vuonna, mutta 0,2 työpäivää enemmän kuin v. 2004. Pidemmällä aikavälillä sairauspoissaolojen lisääntymistä selittää osaltaan henkilöstön ikääntyminen. Vuonna 2008 kokoaeläkkeelle siirtyi 3 343 henkilöä, joka on 15 henkilöä vähemmän kuin edellisellä vuonna. Eläkkeelle jäätiin keskimäärin 59 vuoden 3 kuukauden ikäisenä. Keskimääräinen eläkkeellesiirtymikä nousee edellisestä vuodesta 0,9 vuodella ja vuodesta 2004 yhdellä vuodella.

Vuonna 2008 budjettitalouden henkilöstön palkkasumma oli 4,6 mrd. euroa ja kaikki työvoimakustannukset 5,7 mrd. euroa. Työvoimakustannukset kasvoivat nimellisesti 8,3 % edellisestä vuodesta ja 13,2 % vuodesta 2004. Vuonna 2008 yhden henkilötövuoden hinta oli keskimäärin n. 48 600 euroa.

3.6 Harmaan talouden torjunta

Lainsäädäntö- ja selvityshankkeiden eteneminen

Neljänteen talousrikostorjuntaohjelmaan sisältyvien lainsäädäntö- ja selvityshankkeiden valmistelu ei kaikilta osin ole edennyt eri hallinnonalojen osalta kattavasti. Hankkeiden viivästyminen johtuu käytännössä siitä, ettei niistä ole kyetty tekemään tarvittavia poliittisia päätöksiä.

Harmaan talouden torjunnan keskeisimpinä hankkeina on esitetty käännetyn arvonlisäverojärjestelmän luomista rakennuslalle ja toisaalta verottajan oikeutta tehdä vertailutietotarkastuksia rahoituslaitoksissa. Käännetyn arvonlisäverojärjestelmän toteuttaminen on poliittisesti vaikea kysymys. Yhtenä kehittämistoimena tässä yhteydessä on esitetty rakennusalan urakoitsijoista annettavien neljännesvuosi-ilmoitusten käyttöönottoa. Käännetyn arvonlisäverojärjestelmän keskeisin hyöty olisi siinä, että se vapauttaisi merkittävän osan talousrikostutkijoista, verotarkastajista, syyttäjistä ja tuomioistuimista rutiininomaisten ns. kuittikauppajuttujen tutkinnasta. Verottajan oikeus tehdä vertailutietotarkastuksia rahoituslaitoksissa puolestaan antaisi viranomaisille mahdollisuuden paljastaa arvopaperimarkkinoihin liittyvää veronkiertoa. Neljännesvuosi-ilmoitusten käyttöönotto voitaisiin ulottaa rakennusalan lisäksi muuhunkin aliurakointiin liittyvään yritystoimintaan.

Poliisi edistää omalla toiminnallaan talousrikostorjuntaan vaikuttavan lainsäädännön kehittämistä ja lainsäädäntöehdotusten toteutumista. Viranomaisten tiedonsaantioikeuksien laajentaminen tehostaisi merkittävästi viranomaistoimintaa eikä aiheuttaisi juurikaan kustannuksia. Verottajan ja ulkomaalaisviranomaisten väliseen tiedonvaihtoon on jo tulossa merkittäviä parannuksia, joita voitaisiin hyödyntää talousrikosten torjunnassa. Tulliselvitysrikoksen ja törkeän rekisterimerkintärikoksen lisäämistä rikoslakiin esitetään talousrikostorjuntaohjelmassa.

Harmaan talouden torjunta suhdannetaantumassa

Vuoden 2008 aikana tapahtunut suhdanteiden nopea heikkeneminen näkyy mm. vakavien pörssirikosten määrän selvänä lisäyksenä. Rahoitustarkastuksen saatua omat selvityksensä valmiiksi vuoden 2008 toisella vuosipuoliskolla, näkyy nykyinen kehityssuunta selvemmin myös talousrikostutkijoiden työssä törkeinä pörssirikoksina, sisäpiiritiedon väärinkäyttämisen- ja kurssimanipulaatiotapauksina ja niihin liittyvinä tiedottamisrikoksina.

Harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi esitetyt lainsäädäntöhankkeet olisivat ensiarvoisen tärkeitä sen johdosta, että tätä kautta vapautuisi voimavaroja nykyisen taloudellisen taantuman/laman aikana syntyvien konkurssien ja erityisesti niihin liittyvien rikosten tutkimiseen. Tällä hetkellä on paljon viitteitä siitä, että konkurssien määrä ja konkurssiin liittyvien rikosten määrä on selvässä kasvussa. Talousrikostorjuntaa tekevän henkilöstön koulutus- ja osaamistaso on merkittävästi parempi kuin edellisen laman aikana, mutta samalla on huomattava se, että myös rikosten tekijöiden osaamistaso ja tekotapojen kirjo on mm. kansainvälistymisen myötä kasvanut merkittävästi. Erityisesti velallisen rikosten määrän ja niistä muille yrityksille aiheutuvien vahinkojen oletetaan kasvavan merkittävästi. Konkurssit voivat jatkossa koskea myös pörssiyhtiöitä, koska viimeksi pörssiin listautuneiden yhtiöiden pörssi-arvot ovat alentuneet jopa neljanteen osaan merkintähetkestä. Suurten yritysten konkurssitapauksissa yksittäiset luottotappiot olisivat todella suuria ja kun on mahdollista, että konkurssien taustalla voi olla talousrikoksia, olisivat myös esitutkintaan liittyvät vaatimukset entistä haastavampia.

Suhdannetaantumassa myös kansainvälisiin sijoituksiin liittyviä petossarjoja on paljastunut, kun sijoittajat ovat halunneet kotiuttaa voittonsa. Esitutkinnaissa olevan WinCapita -tapauksen tyyppisten sijoitusten virtuaalivoittojen kotiuttamisessa konkretisoituu se tilanne, ovatko voitot olleet todellisia. Tämän tyyppiset sijoitushuijaukset paljastuvat laajoina kansainvälisinä petossarjoina niin Suomessa kuin ulkomailakin, jolloin yhteisten tutkintaryhmien muodostaminen toisen valtion esitutkintaviranomaisten kanssa on tullut hyvin ajankohtaiseksi asiaksi. Laajat tutkintajärjestelyt vaativat tutkijoilta ja tutkinnanjohtajilta erityisiä valmiuksia toimia kansainvälisessä ympäristössä. Samanlaisia vaatimuksia esitutkinnan suorittamiseen liittyy myös niissä tapauksissa, joissa suomalaisella yrityksellä on toimintaa ulkomailla. Tässä yhteydessä on huomattava myös se, että korruptioilmiöt ja epäeettiset toimintatavat kansainvälisessä kaupankäynnissä ovat valitettavasti tulleet jäädäkseen.

Harmaan talouden torjunnan viranomaisyhteistyö

Ministeriryhmä on käynnistänyt elinkeinoelämän ja viranomaisten yhteisen strategian yrityksiin kohdistuvien rikosten ja väärinkäytösten torjumiseksi. Tavoitteena on edistää kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä elinkeinoelämän ja viranomaisten kanssa. Viranomaisten ja elinkeinoelämän välille on perustettu yhteinen foorumi, joka käsittelee asiaa säännöllisesti.

Viranomaisyhteistyössä on tapahtunut merkittävää tehostumista. Tulli-, rajavartiolaito-, vero- ja ulosottoviranomaisten sekä konkurssiasiamiehen huolehtimisvelvollisuus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä säädettiin, samoin vero-, tulli-, ulosotto- ym. viranomaiset kytkettiin mukaan liiketoimintakiellon valvontaan.

Eräänä keskeisenä talousrikostorjuntahankkeena on ollut valtiovarainministeriön asettaman viranomaisyhteistyön kehittämisprojektin vakinaistaminen. Projekti on ollut keskeisenä toimijana viranomaisyhteistyön kehittämisessä sekä ilmiötasoisien talousrikosanalyysien sekä talousrikollisuuden kokonaiskuvan tuottajana. Projektissa työskentelee poliisin, verottajan, ulosottoviraston ja tullin edustajia. Talousrikostorjuntaohjelmassa vuosille 2006—2009 on hankkeistettu se, että viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti vakinaistetaan vuoteen 2009 mennessä, mutta tällä hetkellä sitä koskeva lainsäädäntövalmistelu on vaikeutunut.

Esitutinnan kehittämisen seuranta on suoritettu sekä OM:ssä että SM:ssä ja lisäksi poliisi- ja syyttäjääsainneuvottelukunnassa. Yhteisinä tavoitteina on toteutettu valtioneuvoston periaatepäätöksiä (mm. talousrikollisuuden torjuntaohjelma sekä huumausainepoliittinen yhteistoimintaohjelma). Poliisin ja syyttäjän konkreettinen yhteistyö on kehittynyt pääkaupunkiseudulle perustetun esikäsittely-yksikön toiminnan ansiosta. Tämä yksikkö käy läpi pääkaupunkiseudun talousrikosjutut ja yhdessä talousrikossyyttäjän kanssa laatii niihin tutkintaprosessiehdotuksen, nimeää syyttäjän sekä koordinoi juttujen jakamista ja työnjaon tasaamista yksiköiden välillä.

Poliisin erityishaasteet harmaan talouden torjunnassa

Poliisin toiminta on ollut harmaan talouden torjunnassa tuloksellista. Haltuun saadun rikoshyödyn määrä nousi v. 2008 ennätyskorkealle, lähes 60 milj. euroon. Huomionarvoista tässä yhteydessä on se, että kyseinen määrä koostuu pääosin verorikosten tutkinnassa paljastuneiden vältettyjen verojen saamisesta rikoshyötynä valtiolle.

Verorikosten osalta ei harmaan talouden torjunnan suhteen ole tapahtunut suuria muutoksia. Poliisin tilastoissa verorikokset ovat vahingoiltaan edelleen suurin rikoslaji. Pimeän työvoiman käytöllä ja kuittikaupalla on aina markkinansa, eikä suhdanteilla ole suurta vaikutusta verorikoksiin. Vähentyvistä rakennuskohteista johtuvat tiukentuvat markkinat kuitenkin saattavat vaikuttaa ”pimeiden markkinoiden” väliseen keskinäiseen kilpailuun, jolloin halpaan, useimmiten ulkomaisen työvoiman käyttöön voi liittyä työrikoksia ja työsyrynnän tapaista kiskontaa. Verorikosten esitutkintaan liittyvät vaatimukset tulevat joka tapauksessa asiakokonaisuuksien laajetessa entistä haasteellisemmiksi.

Työvoimavaltaisten alojen verorikollisuus on käytännössä hallitsemattomassa tilanteessa, kun arvonlisä- ja tuloveron kiertäminen on lähes jokaisen veronkiertoa harastavan työvoimavaltaisen yrityksen liikevaihdon ja hengissä pysymisen takana. Kokemukset kentällä tehdyistä reaaliaikaisista esitutkinnoista osoittavat, että yhden yrityksen verorikoksen selvittely paljastaa kymmenen muun yrityksen verorikokset. Esimerkiksi keskusrikospoliisin tutkimassa valtakunnallisessa maalikohteessa (Anton) esitutinnan kohteena oli pääyritysten lisäksi n. 40 muuta yritystä, joiden tilitiedot

osoittivat liikevaihtoa olleen — ilmeisesti veronsaajan sitä tietämättä — monissa tapauksissa huomattavastikin. Kun näistä tutkittavista yrityksistä valittiin kaksi uutta kohdetta (Tellinki ja Eivor), paljastui kymmenittäin uusia kohteita ja näiden selvittelyn myötä yhä uusia. Kokonaisuuksissa arvioitiin olevan kaiken kaikkiaan useita satoja pimeitä työntekijöitä.

Talousrikostutkinnan yhtenä huolenaiheena on se, että rikosten tutkinta-ajat kääntyivät v. 2008 lievään nousuun, mikä johtuu aiemmin mainitusta kuittikauppailmiön aiheuttamasta tutkinnan ruuhkautumisesta. Huolestuttavina ilmiöinä voidaan todeta myös törkeiden ympäristörikosten paljastuminen kunniallisten ja hyvämaineisten yritysten toiminnassa. Poliisi yhdessä verottajan ja ympäristöviranomaisten kanssa on kyennyt paljastamaan ympäristörikoksia, joissa rikoksen kautta saatavan hyödyn määrä nousee miljooniin euroihin.

Viime aikojen merkittävä huolenaiheita nostava ilmiö on perinteisen jengirikollisuuden leviäminen lailliseen elinkeinoelämään rakennusteollisuuden, erityisesti aiemmin mainittujen kuittikaupparyitysten kautta. Järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvia henkilöitä on rakennusyritysten vastuuasemissa n. 10—15 prosentissa tutkituista yrityksistä. Määrä lisääntyy koko ajan.

3.7 EU:n rakennerahastojen vaikuttavuuskatsaus

EU:n rakennerahastoja ovat Euroopan aluekehitysrahasto ja Euroopan sosiaalirahasto. Rakennerahastojen varoja käytetään rakennerahasto-ohjelmien toimenpiteiden toteuttamiseen. Ohjelmat laaditaan kussakin jäsenmaassa ohjelmakaudeksi ja ne hyväksytään EU-komissiossa. Ohjelmien toimenpiteiden toteutukseen on Suomen valtion talousarviossa budjetoitu vuosittain varoja sekä rakennerahasto-ohjelmien EU-osuuden että kansallisen valtion rahoitusosuuden kattamiseen. Hankkeille tehtyjen tilitysten jälkeen hallintoviranomainen hakee komissiolta EU-osuuden, joka tuloutetaan talousarviossa tulomomentille. Osa ohjelmien julkisesta rahoituksesta tulee kunnilta. Lisäksi ohjelmien toimenpiteiden rahoitukseen tulee yksityistä rahoitusta yrityksiltä.

Ahvenanmaalla on omia rakennerahasto-ohjelmia, joiden hallintoviranomaisena toimii maakuntahallitus. Näiden ohjelmien EU-rahoitus ja kansallinen julkinen rahoitus eivät mene Suomen valtion talousarvion kautta.

Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelmien hallintoviranomaisena toimii työ- ja elinkeinoministeriö. Rakennerahasto-ohjelmia toteuttavat työ- ja elinkeinoministeriön, opetusministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalat. Rahoitusta myöntäessään kukin hallinnonala soveltaa samoja tukijärjestelmiä kuin vastaavassa kansallisessa toiminnassa.

Vuonna 2008 Suomessa oli käynnissä kahden rakennerahastokauden ohjelmia. Ohjelmakauden 2000—2006 ohjelmien toteutusaikaa on jatkettu 30.6.2009 asti. Tarkoituksena on saada ohjelmien rahoituskehykset käytetyksi täysimääräisesti.

Toiminnan vaikuttavuutta seurataan rahoitettavista hankkeista kerättävillä seurantatiedoilla sekä ulkopuolisen arvioitsijan tekemillä evaluoinneilla.

Ohjelmakauden 2000—2006 ohjelmat

Taulukko 22. Tavoite 1 ja 2 -ohjelmien maksatukset, EAKR, ESR ja valtion rahoitus, 1 000 euroa

Ohjelma	2000—2007		2008	
	EU-rah.	Valtio	EU-rah.	Valtio
Itä-Suomen tavoite 1	172 957	134 224	14 115	11 887
Pohjois-Suomen tavoite 1	80 570	65 909	8 244	8 112
Länsi-suomen tavoite 2	59 178	69 239	7 288	8 109
Etelä-Suomen tavoite 2	43 065	47 966	4 231	5 124
OHJELMA YHTEENSÄ	355 772	317 340	33 879	33 235

Taulukko 23. Maksatukset projekteille vuosina 2000—2007 ja 2008, 1 000 euroa

Ohjelma, maksettu projekteille	2000—2007		2 008	
	ESR	Valtio	ESR	Valtio
Tavoite 3 -ohjelma	372 619	459 442	34 435	45 187
Equal-yhteisöaloiteohjelma	59 655	55 049	9 164	8 405

Ohjelmakauden 2007—2013 ohjelmat

Taulukko 24. Sitoumukset ja maksatukset projekteille vuonna 2008, 1 000 euroa

Ohjelma	SIDOTTU		MAKSETTU	
	EAKR	Valtio	EAKR	Valtio
EAKR				
Itä-Suomi EAKR	92 214	56 436	17 841	11 522
Pohjois-Suomi EAKR	71 095	52 749	10 402	9 881
Länsi-Suomi EAKR	30 001	31 580	4 489	5 329
Etelä-Suomi EAKR	22 547	21 259	2 830	3 837
OHJELMA YHTEENSÄ	215 857	162 024	35 562	30 569
	ESR	Valtio	ESR	Valtio
Manner-Suomi ESR				
Valtakunnallinen osio	25 963	31 068	427	584
Alueosiot				
<i>Itä-Suomi</i>	33 348	17 171	677	362
<i>Pohjois-Suomi</i>	9 141	7 186	12	9
<i>Länsi-Suomi</i>	11 198	12 383	0	0
<i>Etelä-Suomi</i>	10 714	11 409	55	78
OHJELMA YHTEENSÄ	90 364	79 217	1 171	1 033

Ohjelmakauden 2000—2006 ohjelmat

Alueelliset tavoite 1 ja 2 -ohjelmat

Itä- ja Pohjois-Suomen alueilla toteutettiin tavoite 1 -ohjelmia Euroopan aluekehitysrahaston, sosiaalirahaston, maatalouden ohjaus- ja tukirahaston sekä kalatalouden ohjausrahaston osarahoittamin toimin.

Länsi- ja Etelä-Suomen alueilla toteutettiin tavoite 2 -ohjelmia, joita rahoitettiin EU:n aluekehitysrahastosta ja sosiaalirahastosta.

Tavoite 1 ja 2 -ohjelmissa kaikki ohjelmärahoitus oli sidottu 31.12.2008 mennessä ja maksatusaste oli Euroopan aluekehitysrahaston osalta 96,4 % ja Euroopan sosiaalirahaston osalta 96,1 % koko ohjelmakauden kehyksestä.

Ohjelmien toteutusaikana tehdyn ulkopuolisen väliarvioinnin mukaan ohjelmien rahoituksella on tuotu lisäarvoa osaamisen vahvistamiseen tavoite 1 -ohjelmien alueilla. Arvioitsijoiden mukaan suurin osa osaamis- ja verkottumishankkeista ei olisi toteutunut ilman ohjelmien rahoitusta. Osaamis- ja verkottumishankkeet ovat vahvistaneet yritysten henkilöstön osaamista ja parantaneet yritysten asemaa verkostoissa. Tavoite 2 -ohjelmien arvioinnin mukaan verkottumista edistäviä hankkeita on toteutettu suhteellisesti enemmän Länsi-Suomen kuin Etelä-Suomen ohjelmassa. Yhtenä syynä tähän on osaamiskeskusten ja korkeakoulujen vahvempi asema Länsi-Suomen ohjelma-alueella. Tavoite 2 -ohjelmat ovat vahvistaneet hajakeskitetyn osaamiskeskusten ja korkeakoulujen verkoston kehittämistä. Jatkossa pk-yritysten ja tutkimuslaitosten verkostomaista toimintamallia tulisi kehittää edelleen siten, että välittäjäorganisaatioilla on keskeinen rooli hankkeiden käynnistämisessä ja tulosten tuotteistamisessa.

Vaikuttavuuden parantamiseksi ulkopuoliset arvioitsijat esittivät ohjelmille johdonmukaista viitekehystä, jonka avulla voidaan hahmottaa tulevat kehityskulut ja kansallisten politiikkojen vaikutukset; tavoitteena toteuttaa alueen kehitykseen tehokkaasti vaikuttavimmat toimenpiteet. Kansantalouden kasvutavoitteet tulisi pystyä erottamaan alueellisten erojen kaventamistavoitteesta, koska kansantalouden kasvuun ja tehokkuuteen tähtäävät toimet yleensä kehittävät keskuksia jolloin syrjäseuduille tuleva hyöty jää pienemmäksi. Alueellisten ohjelmien tavoiteasetannan tulisi perustua maakuntien toimiala- ja työmarkkinarakenteisiin ja tavoitteiden toteutumisen rinnalla tulisi aina tarkastella alueiden todellista tilastopohjaista kehitystä. Ohjelmien hallinnoinnissa suositeltiin kehitettäväksi ja selkiinnyttäväksi maakuntien yhteistyöryhmien ohjausroolia. Evaluaattorien ehdotukset otettiin huomioon uuden ohjelmakauden 2007—2013 valmistelussa.

Tavoite 3 -ohjelma

Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamaa tavoite 3 -ohjelmaa toteutettiin Länsi- ja Etelä-Suomessa. Kertomusvuoden lopussa tavoite 3 -ohjelman ESR-varoista 98,4 % oli sidottu myöntämispäätöksillä hankkeisiin. Hankkeille oli kertomusvuoden lopussa maksettu 93,8 % ohjelman ESR-kehyksestä. Tavoite 3-ohjelman toimenpiteiden vaikuttavuudesta on tehty arviointeja ja erillisselvityksiä ulkopuolisten tutkimuslaitosten toimesta. Myös indikaattoritietojen luotettavuudesta tehtiin ulkopuolinen selvi-

tys. Hankkeisiin voivat vaikuttaa samanaikaisesti monet toimenpiteet. Näin ollen on vaikea arvioida, mikä merkitys tietyllä toimenpiteellä, tässä tapauksessa ESR-rahoituksella, on ollut tuloksen aikaan saamisessa. Selvityksessä todettiin, että hankkeista kerätyt seurantatiedot kuvaavat suhteellisen luotettavasti rahoituksen todellista vaikuttavuutta. Yli 90 % uusista yrityksistä voitiin katsoa hankkeen rahoituksella aikaansaaduksi. Uusista työpaikoista 70 prosentin osalta katsottiin ESR-rahoitus ratkaisevaksi tekijäksi uuden työpaikan synnyssä.

Hyviä tuloksia saatiin tietyille ammattiryhmille suunnatuissa hankkeissa, joiden todettiin olevan kustannustehokkaita. Samoin hyvää tulosta saatiin aikaan nuorille suunnatuissa hankkeissa, joiden todettiin parantaneen elämänhallintaa ja työmarkkinoille kiinnittymistä.

ESR-toiminnalla on saavutettu hyviä tuloksia kansalaisyhteiskunnan vahvistamisessa ja ruohonjuuritason toiminnan edistämisessä. Siihen liittyy vapaaehtoissektorin aktivointi. Toiminnalla oli vaikutusta erityisesti työmarkkinoilta syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn. Pienten toimijoiden kautta saavutettiin haasteellisia kohderyhmiä, joiden työmarkkinoilta syrjäytymistä ja elämänhallintaa on kyetty kohentamaan rakentamalla työllistymistä tukevia toimenpiteiden yhdistelmiä. Uusien toimijoiden aktivoinnin lisäksi verkostomaisen toimintatavan edistäminen ja hyvien kokemusten hyödyntäminen ja levittäminen ovat olleet keskeisiä ESR-toiminnassa.¹

Rakennerahastokauden 2007—2013 ohjelmat

Ohjelmakauden 2007—2013 rakennerahastotoimintaa ohjaa kansallinen rakennerahastostrategia. Siinä määritellään keskeiset tavoitteet ja painopisteet, joihin rahoitusta suunnataan. Kansallisen rakennerahastostrategian painopisteet ovat yritystoiminnan edistäminen, innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen ja osaamisrakenteiden vahvistaminen, osaaminen, työvoima, työllisyys ja yrittäjyys sekä alueiden saavutettavuuden parantaminen. Suomessa toteutetaan viittä EU:n alueellinen kilpailukyky- ja työllisyys- tavoitteen mukaista ohjelmaa.

Itä-Suomen, Pohjois-Suomen, Länsi-Suomen ja Etelä-Suomen alueelliset EAKR-ohjelmat

Ohjelmien painopisteinä ovat kilpailukykyisten ja innovatiivisten yritysten toimintaympäristön parantaminen, yritysten kansainvälistyminen, verkostoituminen, tasapainoinen alueellinen kehitys ja alueellisten vetovoimatekijöiden edistäminen.

EAKR-toimenpideohjelmien kokonaisrahoitus vuosiksi 2007—2013 on 4,1 mrd. euroa, josta EU:n rahoitusosuus on 970 milj. euroa. Kansallinen julkinen rahoitus on 1,1 mrd. euroa, ja se tulee valtion talousarviosta ja kuntasektorilta. Valtion rahoitusta on talousarviossa budjetoitu kattamaan kansallisesta julkisesta rahoituksesta 75 %, jolloin kuntasektorin rahoitusosuuden olettamaksi jää 25 % kansallisesta julkisesta

¹ ESR-ohjelmiin liittyviä arviointeja ja selvityksiä www.esr.fi, jatkossa www.rakennerahastot.fi -linkeistä.

rahoituksesta. Lisäksi ohjelmiin tulee lähes 2 mrd. euroa yksityistä rahoitusta lähinnä pk-yrityksiltä.

Ohjelmien toteutus käynnistyi täyspainoisesti vasta toisena ohjelmavuotena johtuen rahastojen yhteisen tietojärjestelmän kehittämisestä sekä ohjelmien hyväksymisajankohdasta. Yritystukien osalta käynnistyminen tapahtui v. 2007.

Manner-Suomen ESR-ohjelma

Manner-Suomen ESR-toimenpideohjelmaa toteutetaan koko maassa. ESR-ohjelman rahoituskehys jakaantuu valta-kunnalliseen osioon ja neljään alueosioon.

Manner-Suomen ESR-ohjelman kokonaisrahoitus vuosiksi 2007—2013 on 1,4 mrd. euroa, josta EU:n rahoitusosuus on 615 milj. euroa. Ohjelman rahoitukseen osallistuvat EU:n lisäksi valtio, kunnat sekä muut julkiset ja yksityiset tahot, kuten pk-yritykset. EU:n rahoituksen osuus on Itä-Suomen ohjelmaosiossa 50 % ja muualla 40 % hankkeiden julkisesta rahoituksesta. Kansallisen julkisen rahoituksen osuus jakaantuu valtion ja kuntasektorin kesken. Valtion rahoitusta on talousarviossa budjetoitu kattamaan kansallisesta julkisesta rahoituksesta 75 %, jolloin kuntasektorin rahoitusosuuden olettamaksi jää 25 % kansallisesta julkisesta rahoituksesta.

Ohjelman toteutus käynnistyi vasta kertomusvuonna johtuen rahastojen yhteisen tietojärjestelmän kehittämisestä sekä ohjelmien hyväksymisajankohdasta. Ohjelman ESR-kehiksestä 14,6 % oli sidottuna projekteihin vuoden 2008 lopussa. Hankkeille oli maksettu kertomusvuoden loppuun mennessä EU-rahoitusta 1,1 milj. euroa.

Ohjelmakauden 2000—2006 vaikutukset¹

Taulukko 25. Tavoite 1 ja 2 -ohjelmien vaikutustiedot 2000—2008

Indikaattori	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Länsi-Suomi	Etelä-Suomi
Uudet työpaikat, kpl	26 418	10 140	26 367	14 792
Uudet yritykset, kpl	5 517	1 718	5 029	2 872
Koulutus- ja työllistämistoimenpiteisiin osallistuneet henkilöt	177 534	93 102	112 336	82 289

¹ Taulukoissa esitetyt luvut ovat ennakkotietoja

Taulukko 26. Tavoite 3- ja Equal yhteisöaloiteohjelman vaikuttavuus vuosina 2000—2007 ja 2008

Indikaattori	Ohjelma- kauden tavoite	Toteuma		Toteuma	
		2000—2007		2008	
	Tavoite3	Tavoite3	Equal	Tavoite3	Equal
Toimenpiteen aloittaneet, hlöä	523 700	539 873	62 587	15 623	307
— joista naisia		288 541	26 917	7 626	209
Aloittaneista työttömiä, hlöä	11 200	96 561	5 704	2 681	17
— joista naisia		50 775	3 406	1 338	0
Uudet työpaikat	6 800	21 312	213	1 098	98
— joista naisten		9 294	94	478	60
Uudet yritykset	6 800	9 112	759	457	20
— joista naisten per.		4 284	390	206	12

² Taulukoissa esitetyt luvut ovat ennakkotietoja

Ohjelmakauden 2007—2013 vaikutukset

Taulukko 27. EAKR-toimenpide- ja Manner-Suomen ESR -ohjelman vaikuttavuus vuonna 2008

Indikaattori	Itä-Suomi		Pohjois-Suomi		Länsi-Suomi		Etelä-Suomi		ESR valta- kunn. osio
	EAKR	ESR	EAKR	ESR	EAKR	ESR	EAKR	ESR	
Toimenpiteen aloittaneet, hlöä — <i>joista naisia</i>		8 796 4 809		2 635 1 515		4 824 2 048		4 813 2 353	4 986 2 789
Aloittaneista työttömiä, hlöä — <i>joista naisia</i>		1 712 790		45 35		809 319		832 397	617 299
Uudet työpaikat — <i>joista naisia</i>	1 369 365	661 205	1 164 357	0 0	738 265	386 182	643 176	850 329	214 110
Uudet yritykset — <i>joista naisten</i>	144 37	323 108	228 52	0 0	92 23	441 199	65 11	421 157	35 17
Yhteensä		Manner-Suomen ESR			EAKR-toimenpideohjelma				
Toimenpiteen aloittaneet — <i>joista naisia</i>		26 054 13 514							
Aloittaneista työttömiä — <i>joista naisia</i>		4 015 1 840							
Uudet työpaikat — <i>joista naisten</i>		2 111 826			3 914 1 163				
Uudet yritykset — <i>joista naisten</i>		1 220 481			529 123				

4 Hallituksen vastaus eduskunnan talousarviolausumiin

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2003 talousarvioon
(EK 33/2002 vp — HE 132/2002 vp, HE 249/2002 vp, HE 253/2002 vp)

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen henkilökunnan asema

Luku 28.60

Eduskunta edellyttää, että Puolustushallinnon rakennuslaitoksen henkilöstön asema turvataan siten, että mahdolliset henkilöstövähennykset toteutetaan ensi sijassa luonnollisen poistuman avulla ja että henkilöstön palvelussuhteen jatkuvuus turvataan toissijaisesti uudelleensijoittamiskeinoin.

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toimintaprosessien kehittämiseen sekä palvelutuotannon ulkoistamiseen liittyvät henkilöstövähennykset toteutetaan hyvän työnantajan menettelytavoin ja siten, että henkilöstön asema turvataan mahdollisimman hyvin. Henkilöstövähennyksissä hyödynnetään ensisijaisesti henkilöstön lähtövaihtuvuutta. Toissijaisesti vähennysten kohteeksi joutuvat henkilöt pyritään työllistämään muualle puolustushallintoon, muualle valtionhallintoon tai muun kuin valtiotyönantajan palvelukseen. Liikkeenluovutuksen omaisissa tilanteissa henkilöstön asema turvataan liikkeenluovutusta koskevia menettelytapoja hyväksi käyttäen. Tähän mennessä rakennuslaitoksessa tehtyjen toimenpiteiden voidaan arvioida onnistuneen hyvin näiden periaatteiden mukaisesti. Vuosina 2004—2008 laitoksen henkilöstömäärä on vähentynyt yhteensä 257 henkilötövuodella. Rakennuslaitoksen henkilötövuosimäärä saavuttaa vuoden 2009 lopussa puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuustoimenpiteiden yhteydessä tavoitteeksi asetetun 850 henkilötövuoden tason.

**Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2004 talousarvioon
(EK 44/2003 vp — HE 55/2003 vp, HE 145/2003 vp)**

Puolustushallinnon kumppanuusohjelma

Pääluokka 27

Eduskunta edellyttää, että puolustushallinnon kumppanuusohjelma tuodaan pilotointivaiheeseen jälkeen vielä erikseen eduskunnan arvioitavaksi.

Puolustushallinnon kumppanuusohjelmaan liittyen on käynnistetty rajoitettuja kumppanuuden pilotointihankkeita puolustushallinnon ulkopuolisten toimijoiden kanssa ruokahuollossa, siviilihenkilöstön suojavaatehuollossa sekä varusmieskuljettajien koulutuksessa. Kumppanuussopimukset ovat pituudeltaan useampia vuosia, ja niihin sisältyvät optiot jatkovuosien osalta. Kumppanuuskokeilut jatkuvat edelleen. Varusmieskuljettajakoulutuksen osalta toiminta laajeni vuoden 2009 alussa valtakunnalliseksi. Ruokahuollon osalta ovat jo käytössä optiovuodet, ja uusi kilpailutus tehdään keväällä 2009. Lopullisia johtopäätöksiä kumppanuuksien toteutuneista eduista ja haitoista näillä osa-alueilla on käytettävissä lähivuosina. Kumppanuusjärjestelyihin liittyvistä tähänastisista kokemuksista on raportoitu edus-kunnalle.

Kumppanuusohjelman ulkopuolella on usean vuoden selvitysten jälkeen toteutettu maavoimien materiaalin kunnossapidon siirto strategisena kumppanina toimivalle Millog Oy:lle vuoden 2009 alusta lukien. Kumppanuuden valmistelusta ja uuteen toimintamalliin siirtymisestä informoitiin eduskuntaa. Kumppanuusyhteistyön toteutumista seurataan.

Puolustusvoimien vaatetushuollon osalta selvitetään edelleen puolustusvoimien oman toiminnan kehittämistä ja kumppanoitumisen mahdollisuuksia. Sodankylän vaatetuskorjaamon toiminta siirtyi kumppanille vuoden 2007 helmikuussa. Vaatetushuollon kehittämisen etenemisestä on informoitu eduskuntaa.

Vammaispalvelujen parantaminen

Momentti 33.32.30

Eduskunta edellyttää, että vammaispalvelujen parantamiseksi hallitus kiirehtii toimenpiteitä palveluohjauksen toimivuuden kehittämiseksi sekä vaikeavammaisten henkilökohtaisen avustajajärjestelmän toteuttamiseksi.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia (380/1987) on muutettu 1.9.2009 voimaan tulevalla lailla (981/2008) siten, että lakiin on sisällytetty säännökset vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen selvittämisestä, palvelusuunnitelman laatimisesta ilman aiheetonta viivytystä sekä palveluja ja tukitoimia koskevien päätösten tekemisestä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa niitä koskevan hakemuksen esittämisestä. Lisäksi vaikeavammaiselle henkilölle järjestettävästä henkilökohtaisesta avusta on säädetty kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva palvelu. Henkilökohtaiseen apuun kuuluu vaikeavammaisen henkilön välttämätön avustaminen päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa, har-

rastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä niin kotona kuin kodin ulkopuolella. Henkilökohtaista apua voidaan järjestää korvaamalla vaikeavammaiselle henkilölle avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset, antamalla palveluseteli avustajapalvelun hankkimista varten sekä järjestämällä palvelu ostopalveluna joko kunnan oman palvelutuotannon turvin tai sopimusperusteisessa yhteistyössä yhden tai useamman kunnan kanssa.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2005 talousarvioon
(EK 33/2004 vp — HE 151/2004 vp, HE 244/2004 vp, HE 255/2004 vp)

Raha-arpajaisten ja vedonlyöntipelien tuoton käyttö

Päälukko 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä valmistelee ja tuo eduskunnan käsiteltäväksi veikkauksen ja raha-arpajaisten voitonjakoa koskevan muutosehdotuksen niin, että kirjastojen valtiinosuuksien siirto yleisistä budjettivaroista kokonaan katettavaksi voidaan hallituksen esityksen pohjalta varmistaa tapahtuvaksi kahdeksassa vuodessa kymmenen vuoden sijasta vuoteen 2010 mennessä.

Hallitus antoi eduskunnalle syyskuussa 2005 vuoden 2006 talousarvioesityksen yhteydessä budjettilakiesityksen veikkauksen ja raha-arpajaisten voitonjakoa koskevan lain muuttamisesta siten, että kirjastojen valtiinosuuksien siirto yleisistä budjettivaroista kokonaan katettaviksi tapahtuisi kahdeksassa vuodessa kymmenen vuoden sijasta vuoteen 2010 mennessä.

Eduskunta hyväksyi lain hallituksen esityksen mukaisena joulukuussa 2005 siten, että laki tuli voimaan 1.1.2006.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Eläinlääketieteen koulutus

Luku 29.10

Eduskunta edellyttää hallituksen pikaisesti huolehtivan siitä, että eläinsairaalat rakennetaan koulutuksen kannalta sellaisiksi, että asianmukaisesti varmistetaan eläinlääketieteen korkeatasoinen koulutus, eläinlääkäreiden laillistuminen ja EU-pätevyys.

Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunta antoi 21.12.2004 myönteisen lausunnon koskien vuokrasopimusta Helsingin yliopistolle Viikin kampukselle rakennettavaksi eläinsairaalaksi yliopiston kliinisen eläinlääketieteen laitoksen yhteyteen. Eläinsairaala on valmistunut 28.04.2006 ja uusi eläinsairaala on otettu yliopiston käyttöön heinäkuun alussa 2006. Eläinlääketieteen korkeatasoisen koulutuksen jatkuminen Suomessa on näiden rakennuksien valmistumisella ja käyttöönotolla asianmukaisesti varmistettu. Samalla tuotetaan edellytykset eläinlääkärien laillistamiselle ja EU-pätevyydelle.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2006 talousarvioon (EK 36/2005 vp — HE 119/2005 vp, HE 201/2005 vp)

Vammaiset ja pitkäaikaissairaat lapset

Luku 33.32

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten oikeuden palvelutarpeen arviointiin ja antaa tarvittaessa eduskunnalle asiaa koskevan esityksen vuoden 2006 valtiopäivien aikana.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia (380/1987) on muutettu 1.9.2009 voimaan tulevalla lailla (981/2008) siten, että lakiin on sisällytetty muun muassa säännökset vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen selvittämisestä, palvelusuunnitelman laatimisesta ilman aiheetonta viivytystä sekä palveluja ja tukitoimia koskevien päätösten tekemisestä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa niitä koskevan hakemuksen esittämisestä.

Säännösten soveltamisen piiriin kuuluvat iästä riippumatta kaikki sellaiset vammaiset tai pitkäaikaissairaat henkilöt, joilla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2007 talousarvioon (EK 45/2006 vp—HE 122/2006 vp, HE 265/2006 vp)

Vankeinhoitolaitoksen resurssitilanne

Lausuma 2

Momentti 25.50.21

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee arvion vankeinhoitolaitoksen resurssitilanteesta heti selvitysmiehen raportin valmistuttua.

Selvitysmiehen raportin pohjalta oikeusministeriö käynnisti rikosseuraamusalan kehittämisohjelman kesäkuussa 2007. Ohjelma on edennyt aikataulun mukaisesti. Oikeusministeriö asetti hankkeelle myös erillisen, valtiovarainministeriön, Valtiokonttorin ja oikeusministeriön asiantuntijoista koostuvan seurantaryhmän, joka on raportoinut säännöllisesti havainnoistaan oikeusministerille. Seurantaryhmä totesi toimeksiantonsa ja tehtävänsä päättyneeksi jättäessään loppuraporttinsa helmikuussa 2009.

Itse kehittämishanke kuitenkin jatkuu, ja oikeusministeriö seuraa sitä tiiviisti. Rikosseuraamusalan organisaatiota kehitetään siten, että vuoden 2010 alkuun mennessä täytäntöönpano tapahtuu aikaisempaa yhtenäisemmän ja selkeämmin ohjatun täytäntöönpano-organisaation puitteissa. Samalla hallinnosta vapautuu voimavaroja varsinaiseen rangaistusten täytäntöönpanotyöhön. Täytäntöönpanoalueita tulee olemaan kolme aiemman viiden sijasta.

Keskivankiluku väheni edelleen v. 2008 (3 526, kun se v. 2007 oli 3 551), mutta keskivankiluku on ollut vuoden 2009 alkukuukaudet nousussa. Vapaudesta vankilaan tulleiden määrä oli v. 2008 hieman korkeampi kuin v. 2007.

Hallitus antoi iltakoulussa tammikuussa 2009 tukensa suunnitelmalle lakkauttaa Konnunsuon vankila vuoden 2011 loppuun mennessä ja supistaa Pelson vankilan toiminta lähes puoleen. Osa muistakin vankitiloista on korjausten tarpeessa. Konnunsuon vankilan lakkauttamisesta ja Pelson vankilan toiminnan supistamisesta syntyy 3 milj. euron vuotuinen säästö.

Laitosrakennetta kevennetään edelleen perustamalla rakennustekniikaltaan ja vuokratasoltaan kevyempiä vapauttamisyksiköitä suurimmille paikkakunnille ja lisäämällä muutenkin avolaitosten käyttöä. Samalla vankilassa olevien vankien määrää pyritään edelleen vähentämään ottamalla käyttöön lyhyitä vankeusrangaistuksia korvaava valvontarangaistus ja lisäämällä valvotun koevapauden käyttöä.

Pääomavuokrien ja yleisen kustannustason noustessa Vankeinhoitolaitoksen rahoitustilanne on vanki-määrän supistumisesta ja sopeuttamistoimista huolimatta edelleen kireä, vaikka 8.3.2007 ja 25.5.2007 kehyspäätöksissä päätettiin 4 milj. euron tasokorotuksesta vuosille 2008—2009 ja vuodesta 2010 alkaen 5 milj. euron tasokorotuksesta ja 13.3.2008 kehyspäätöksessä päätettiin näiden tasokorotusten lisäksi vuodesta 2009 alkaen 2 milj. euron tasokorotuksesta. Määrärahojen lisäyksistä ja menojen lykkäämisestä huolimatta vuotuisten siirtyvien määrärahojen taso on pysytellyt edelleen n. 2 prosentissa toimintamäärärahasta.

Lääkäri- ja pelastushelikopteritoiminta

Lausuma 3

Luku 26.80

Eduskunta edellyttää, että lääkäri- ja pelastushelikopteritoiminta rahoitetaan tulevaisuudessa valtakunnallisena toimintana valtion talousarviosta.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi ”Lääkäri- ja pelastushelikopteritoiminta turvataan.” Sisäasiainministeriö kutsui 14.8.2007 asianomaisista tahoista koostuvan työryhmän kansliapäällikkö Ritva Viljasen johdolla laatimaan ehdotuksen hallitusohjelman tavoitteen toteuttamiseksi. Työryhmä käytti hyväksi aikaisemmin lääkäri- ja pelastushelikopteritoimintaa selvittäneiden työryhmien selvityksiä.

Työryhmä esitti mallia, jossa lääkäri- ja pelastushelikopteritoiminnat eriytetään toisistaan. Pelastus- ja poliisihallinnon tehtävissä käytetään pääsääntöisesti valtion ilma-aluksia nykyisin säädöksiin ja resurssein. Lääkärihelikopteritoiminnan järjestelyt esitettiin hoidettavaksi vuodesta 2010 lukien terveydenhuollon piiriin perustettavan järjestelmän puitteissa ja rahoitusratkaisuksi ehdotettiin rahoituksen järjestämistä Raha-automaattiyhdistyksen avustustoiminnan kautta. Sisäasiainministeriön asettama lääkäri- ja pelastushelikopteritoimintaa koordinoiva neuvottelukunta esitettiin lakkautettavaksi.

Työryhmän raportissa kuvattujen esitysten mukainen toiminta on käynnistetty sisäasiainministeriössä ja sosiaali- ja terveysministeriössä. Pelastushelikoptereiden osalta toiminta on ohjeistettu työryhmän esityksen mukaiseksi. Pelastus- ja poliisihallinnon tehtävissä käytetään pääsääntöisesti valtion ilma-aluksia nykyisin säädöksin ja resurssein. Sisäasiainministeriön rahoitusosuus pelastushelikopteritoiminnassa on pysynyt budjettikehyksen puitteissa eikä toimintaan osoitettuja määrärahoja ole ylitetty edellisvuosien tapaan.

Lääkärihelikoptereiden osalta toiminnasta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön on tarkoitus perustaa valtakunnallinen hallinnointiyksikkö lääkärihelikopteritoiminnan kilpailutusta ja sopimusten laatimista sekä valvontaa varten. Lääkärihelikoptereiden lääkinnällisestä toiminnasta ja siitä aiheutuvista kustannuksista vastaavat pääasiassa yliopistolliset sairaanhoitopiirit, joissain paikoissa myös pelastuslaitos.

Sisäasiainministeriön asettama lääkäri- ja pelastushelikopteritoimintaa koordinoiva neuvottelukunta lakkautettiin v. 2008.

Pelastushelikoptereiden osalta lausuma ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Lääkärihelikopteritoiminnan osalta sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi jatkotoimenpiteitä.

Esitetään, että tämä vuoden 2007 talousarviolausuma poistetaan.

Koulujen ja kirjastojen perustamishankkeiden määrärahat

Lausuma 5

Pääluokka 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin koulujen ja kirjastojen perustamishankkeiden määrärahatason korottamiseksi tulevana vuosina.

Vuoden 2007 talousarviossa momentilla 29.10.34 myönnettiin 47,7 milj. euron määräraha oppilaitosten perustamishankkeiden valtionosuuksien maksamiseen ja annettiin valtuus myöntää valtionosuuksia 51 milj. euron edestä näihin hankkeisiin. Määrärahasta 36,623 milj. euroa oli tarkoitettu yleissivistävän koulutuksen perustamishankkeiden valtionosuuksien maksamiseen ja loput ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen ennen vuotta 2006, jonka alusta näiden oppilaitosten perustamishankkeiden hankekohtaisista valtionosuuksista luovuttiin ja valtion rahoitus perustamishankkeisiin siirrettiin osaksi käyttökustannusten rahoitusta, myönnettyjen valtionosuuksien maksamiseen. Vuoden 2008 talousarviossa yleissivistävän koulutuksen perustamishankkeiden valtionosuuksiin tarkoitettu määräraha oli 48,5 milj. euroa ja valtuus myöntää valtionosuuksia 45 milj. euroa sekä vastaavasti vuoden 2009 talousarviossa määräraha oli 49,0 milj. euroa ja valtuus 71 milj. euroa. Vuoden 2009 ensimmäiseen lisätalousarviesitykseen sisältyy vielä määrärahan korottaminen 9,0 milj. eurolla ja valtuuden korottaminen 30,5 milj. eurolla. Yleissivistävän koulutuksen perustamishankkeiden valtionosuuksiin tarkoitettuihin määrärahoihin ja myönnettävissä oleviin valtionosuuksiin vuoden 2007 tasoon verrattuna on siten tehty merkittävä korotus.

Vuoden 2007 talousarviossa momentilla 29.80.34 myönnettiin 6,2 milj. euron määräraha yleisten kirjastojen perustamishankkeiden valtionosuuksien maksamiseen ja annettiin valtuus myöntää valtion-osuuksia 4,4 milj. euron edestä näihin hankkeisiin. Vuoden 2008 talousarviossa vastaava määräraha oli 5,7 milj. euroa ja vastaava valtuus 4,5 milj. euroa. Vuoden 2009 talousarviossa määräraha on 5,4 milj. euroa ja valtuus 4,5 milj. euroa. Valtiontaloudellisista syistä valtuuksia ja määrärahaa ei ole ollut mahdollista myöntää enempää.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Lakisääteisten valtionosuuksien lisäysten osoittaminen yleisistä budjettivaroista

Lausuma 6

Pääluokka 29

Eduskunta edellyttää, että lakisääteisten valtionosuuksien lisäykset osoitetaan tulevissa talousarvioissa yleisestä budjetista katettaviksi.

Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuuksia katetaan sekä yleisestä budjetista että veikkausvoittovaroista. Vuoden 2008 talousarviosta lähtien valtionosuuksien lisäykset (indeksitarkistukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain uudistuksesta aiheutuneet lisäykset) on kohdennettu kokonaan yleisten budjettivarojen puolelle.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Ammattikorkeakoulujen soveltavan tutkimuksen ja sektoritutkimuksen rahoitus

Lausuma 7

Luku 29.60

Eduskunta edellyttää, että ammattikorkeakoulujen soveltavan tutkimuksen rahoitus turvataan ja, että Suomen kansantalouden kilpailukyvyyn kannalta tärkeän sektoritutkimuksen voimavarat turvataan.

Opetusministeriö on myöntänyt ammattikorkeakouluille momentilta 29.40.30 vuodesta 2004 lukien perusrahoituksen lisäksi vuosittain yhteensä 5,5—6,5 milj. euroa hankerahoitusta tutkimus- ja kehitystyön perusedellytysten vahvistamiseen. Opetusministeriön ja ammattikorkeakoulujen ja niiden ylläpitäjien välisissä tavoiteneuvotteluissa keväällä 2008 sovittiin, että v. 2009 tähän tarkoitukseen kohdennetaan 10 milj. euroa hankerahoituksesta.

Pääministerin johtama tiede- ja teknologianeuvosto hyväksyi joulukuussa 2008 koulutus-, tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikkaa luotaavan "Linjaus 2008" -raportin. Raportti sisältää määrärahojen lisäyssuosituksia, joissa on mukana vahvasti ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja sektoritutkimuksen vahvistaminen. Hallitus on ottanut suosituksia huomioon politiikkariihen kannanotossa 24.2.2009. Hallituksen linjauksen mukaisesti osaamisen ja tiedon luonnin ja hyödyn-

tämisen parantamiseksi julkisia tutkimusvaroja lisätään. Jatkotoimenpiteet ovat esillä maalikuun 2009 kehys-neuvotteluissa.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Kokonaisarvio museoiden, teattereiden ja orkestereiden henkilötövuosien jakautumisesta ja kokonaistarpeesta

Lausuma 8

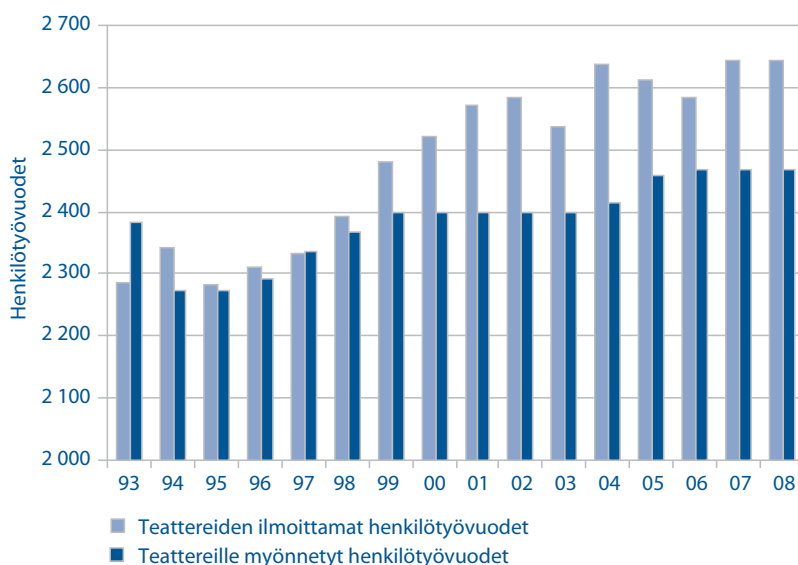
Momentti 29.80.31

Eduskunta edellyttää hallituksen tekävän kokonaisarvio museoiden, teattereiden ja orkestereiden henkilötövuosien jakautumisesta ja kokonaistarpeesta.

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuslain tullessa voimaan 1993 teattereilla ja orkestereilla oli valtion talousarviossa henkilötövuosia enemmän kuin laitoksilla oli toteutuneita henkilötö-vuosia. Museoilla sen sijaan oli jo alussa 108 henkilötövuoden vaje. Laman vaikutuksesta museoiden vaje pieneni v. 1995 seitsemään henkilötövuoteen. Vuonna 1999 ja sen jälkeen henkilötövuosivaje alkoi kasvaa kaikilla kulttuurilaitoksilla. Suurimmillaan vaje oli v. 2004, jolloin ministeriö ryhtyi vähentämään sitä 10 prosentilla vuodessa. Jo sitä ennen ministeriö oli lisännyt teattereille 126 henkilötövuotta ja museoille 8 henkilötövuotta.

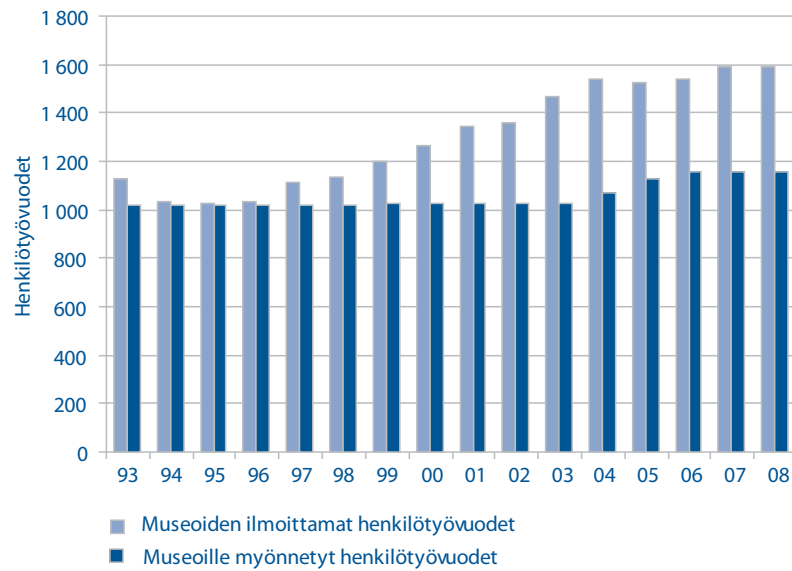
Opetusministeriö on lisännyt henkilötövuosia teattereille vuosina 1996—1999 ja 2004—2006 yhteensä 196, orkestereille vuosina 2004—2006 yhteensä 26 ja museoille vuosina 1999, 2002 ja 2004—2006 yhteensä 138. Koska henkilötövuosien todellinen määrä on kuitenkin edelleen kasvanut, erotus ei lisäyksistä huolimatta ole merkittävästi pienentynyt. Vuoden 2008 valtionosuuspäätösten perusteena olevassa laskennassa

Kuvio 5. Teattereiden henkilötövuodet 1993—2008

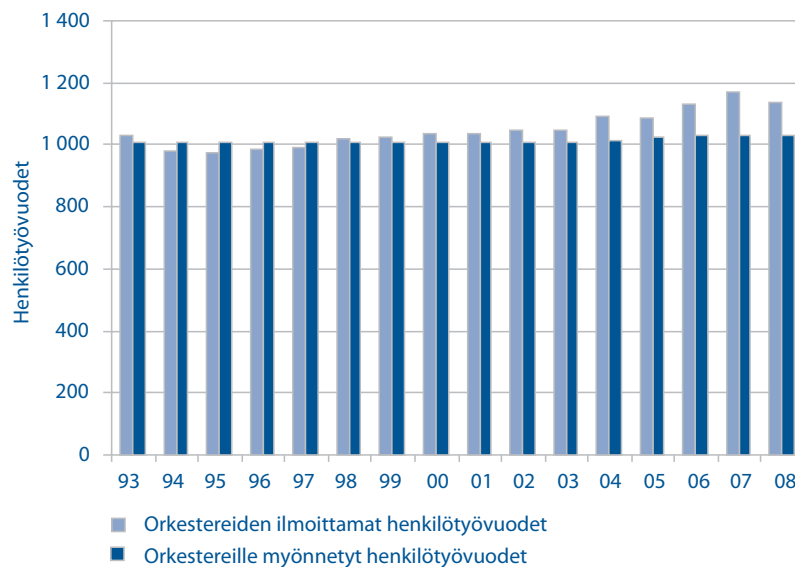

henkilötyövuosierotus on teattereilla 175, orkestereilla 106 ja museoilla 433. Ministeriön tavoitteena on jatkaa museoiden, teattereiden ja orkestereiden henkilötyövuosien lisäämistä vuoden 2010 jälkeen.

Kuvio 6. Museoiden henkilötyövuodet 1993—2008

Kuvio 7. Orkestereiden henkilötyövuodet 1993—2008

Opetusministeriö ei esittänyt vuoden 2009 talousarvioon teattereiden, orkestereiden ja museoiden henkilötövuosien lisäämistä. Vuosina 2008—2010 toteutettavan yksikköhinnan kustannuspohjan tarkistaminen tuo huomattavan lisäyksen teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuuksiin. Yksikköhinnan korotus pureutuu henkilötövuosien lisäystä paremmin toiminnan tukemiseen. Kun henkilö-tövuoden yksikköhinta kasvaa vastaamaan todellisia kustannuksia, lisääntyy mahdollisuus toiminnan pitkäjänteiseen suunnitteluun. Tällöin myös täyttyy opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain alkuperäinen tarkoitus siitä, että tuetaan tietyllä valtionosuusprosentilla sen suuruista toimintaa, kuin henkilö-tövuosia on myönnetty. Myös henkilötövuosien määrän tarvetta täytyy entistä enemmän arvioida kriittisesti.

Kustannustason tarkistuksesta johtuva yksikköhinnan nousu merkitsee historiallisen suurta lisäystä kulttuurilaitosten valtionosuuteen. Karkeasti voidaan arvioida, että yksikköhinnan nousu muutettuna henkilötövuosiksi olisi merkinnyt yhteensä n. 2 000 henkilötövuoden lisäystä museoille, teattereille ja orkesterille vuosina 2008—2010.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Metsämuseo Luston rahoituksen siirto

Lausuma 9

Momentti 30.60.50

Eduskunta edellyttää, että pikaisesti selvitetään Suomen Metsämuseosäätiön ylläpitämän metsämuseo Luston rahoituksen siirto maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta opetusministeriön pääluokkaan.

Valtioneuvoston 26.3.2009 tekemän kehyspätöksen mukaisesti Suomen metsämuseosäätiön ylläpitämän metsämuseo Luston rahoitus siirtyy vuoden 2010 alusta maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta opetusministeriön pääluokkaan.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Vammaispalvelulainsäädännön kokonaisuudistus

Lausuma 13

Momentti 33.32.30

Eduskunta edellyttää, että vammaispalvelulainsäädännön kokonaisuudistus toteutetaan pikaisesti ja että samassa yhteydessä vaikeavammaisille turvataan oikeus henkilökohtaisen avustajan käyttämiseen.

Vammaislainsäädännön yhteensovittamista koskeva valmistelu käynnistyi jo pääministeri Matti Vanhasen I hallituksen kaudella. Lakia vammaisuuden perustella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987, jäljempänä vammaispalvelulaki) muutettiin vuoden 2007 alusta voimaan tulleella lailla (1267/2006) parantamalla vaikeavammaisten henkilöiden tulkkipalveluja sekä lisäämällä lakiin kunnan erityisen järjestämisvastuun alaiseksi palveluksi vaikeavammaisille henkilöille järjestettävä päivätoiminta.

Vammaislainsäädännön kokonaisuudistuksen toinen vaihe toteutettiin vammais-palvelulain muuttamisesta annetulla lailla (981/2008), joka tulee voimaan 1.9.2009. Lakiin on sisällytetty säännökset vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen selvittämisestä, palvelusuunnitelman laatimisesta ilman aiheetonta viivytystä sekä palveluja ja tukitoimia koskevien päätösten tekemisestä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa niitä koskevan hakemuksen esittämisestä. Lisäksi vaikeavammaiselle henkilölle järjestettävästä henkilökohtaisesta avusta on säädetty kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva palvelu. Uudistuksen myötä vammaispalvelulaki tulee aiempaa selkeämmin ensisijaiseksi suhteessa kehitysvammaisten erityishuollosta annettuun lakiin (519/1977).

Kunta- ja palvelurakenneuudistukseen liittyen ja osana vammaislainsäädännön kokonaisuudistusta sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnistetty valmistelu vammaispalvelulaissa tarkoitettujen tulkkipalvelujen siirtämiseksi valtion vastuulle. Siirto on tarkoitus toteuttaa v. 2010.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2008 talousarvioon (EK 31/2007 vp — HE 62/2007 vp, HE 157/2007 vp)

Rajavartiolaitoksen kiinteistövarallisuuden siirron lisäkustannusten kompensointi

Lausuma 1

Momentti 26.20.01

Eduskunta edellyttää, että Rajavartiolaitoksen kiinteistövarallisuuden omistajahallinnan siirron aiheuttamat lisäkustannukset kompensoidaan Rajavartiolaitokselle vuosittain täysimääräisesti huomioiden myös toimitilakustannusten nousu. Pääomavuokran tulee sisältää vuokrattavan kiinteistövarallisuuden asianmukainen kunto ja Rajavartiolaitoksen toiminnan edellyttämät peruskorjaukset. Myös Rajavartiolaitoksen hallintaan jäävät kiinteistövarallisuuteen kohdistuvat uudistamis- ja kehittämiskustannukset tulevat turvata.

Rajavartiolaitoksen kiinteistövarallisuudesta siirrettiin 78 % Senaatti-kiinteistöjen omistajahallintaan 1.1.2008. Rajavartiolaitoksen omistajahallintaan jätettiin mm. kaikki saarilla sijaitsevat merivartioasemat, lentotukikohdat ja eräät pienemmät kohteet. Senaattikiinteistöiltä takaisin vuokrattujen kiinteistöjen pääomavuokra sisältää toimitilojen asianmukaisen kunnon ja peruskorjaukset. Rajavartiolaitoksen laskelman mukaan rajavartiolaitoksen omistajahallintaan jääneen kiinteistöomaisuuden uudistamiseen ja kehittämiseen ei sitä vastoin osoitettu riittävästi määrärahaa vuosien 2008—2009 talousarvioissa.

Rajavartiolaitoksen toimitilahallinnon määrärahatarpeita ja sen vaikutusta rajavartiolaitoksen toimintaan ja talouteen käsiteltiin eduskunnassa vuoden 2008 kolmannen lisätalousarvion ja vuoden 2009 talousarvion valmistelussa. Käsittelyn jälkeen eduskunta myönsi vuoden 2008 kolmannessa lisätalousarviossa rajavartiolaitokselle 1 500 000 euroa sekä vuoden 2009 talousarviossa 2 000 000 euroa toimitilahallinnon

menojen sekä muiden kulutusmenojen vajauksen kattamiseen. Lisämäärärahalla voitiin kattaa osa rajavartiolaitoksen esittämästä toimitilahallinnon määrärahavajeesta.

Rajavartiolaitoksen toimitilahallintoon osoitettu määräraha kattaa myös rajavartiolaitoksen omistajahallintaan jätettyjen kiinteistöjen uudistamis- ja kehittämiskustannukset. Päättyessään valtiontalouden kehyksistä vuosille 2010—2013 valtioneuvosto on tulkinut eduskunnan tekemän vuotta 2009 koskeneen 2 000 000 euron määrärahalisäyksen kertamenoluonteiseksi lisäykseksi, jota vastaavaa lisäystä ei ole huomioitu kehyspäätöksessä.

Eduskunta piti vuoden 2009 talousarvioon liittämässä lausumassaan tärkeänä harkita uudelleen Rajavartiolaitoksen haltuun jääneiden kiinteistöjen siirtoa Senaatti-kiinteistöille. Valmistelut siirron toimeenpanemiseksi 1.1.2010 on käynnistetty Rajavartiolaitoksen ja Senaatti-kiinteistöjen kesken ja huomioitu kehyspäätöksen 2010—2013 valmistelussa.

Rajavartiolaitoksen toimitilamenoja arvioidaan ja käsitellään muiden määräraha-tarpeiden yhteydessä kehys- ja budjettiprosesseissa.

Sosiaaliturvan kokonaisuudistus

Lausuma 2

Pääluokka 33

Eduskunta edellyttää, että sosiaaliturvan kokonaisuudistuksessa kiinnitetään erityistä huomiota köyhimpien lapsiperheiden taloudellisen aseman parantamiseen sekä riittävän perusturvan varmistamiseen. Etuuksien yhteensovituksessa on otettava aiempaa paremmin huomioon toimeentulotuen varassa olevat lapsiperheet.

Hallituskaudella on tehty useita lapsiperheiden taloudellista asemaa koskevia uudistuksia. Etuuksien korotukset toteuttavat pääministeri Vanhasen hallitusohjelmaa, jossa on sitouduttu vähentämään lasten, nuorten ja perheiden pahoinvointia ja syrjäytymistä. Lapsilisän määrää nostettiin vuoden 2009 alussa kymmenellä eurolla perheen kolmannelta lapsesta lukien. Vuonna 2008 lapsilisän yksinhuoltajakorotus nostettiin 46,60 euroon (+10 euroa/kk). Tarkoituksena on tukea monilapsisia perheitä, joissa talous on erityisen tiukoilla.

Kotihoidon tuen hoitorahan määrää on korotettu vuoden 2009 alusta lukien 20 eurolla. Perheen yhdestä alle kolmivuotiaasta lapsesta maksettava hoitoraha on korotuksen jälkeen 314,28 euroa kuukaudessa. Myös yksityisen hoidon tuen hoitorahaa on korotettu 160 euroon kuukaudessa (+22,67 euroa/kk). Lasten kotihoidon tukea maksetaan v. 2009 n. 63 000 perheelle ja yksityisen hoidon tukea n. 12 900 perheelle. Äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahojen sekä sairauspäivärahojen vähimmäistasoa on korotettu työmarkkinatuen tasolle vuoden 2009 alusta. Elatustuen toimeenpano ja siihen liittyvä elatusavun perintä siirtyvät kunnilta Kansaneläkelaitokselle 1.4.2009. Myös elatustuen ja elatusavun indeksisidonnaisuus paranee ja selkiytyy.

Toimeentulotuessa jatkettiin vielä vuoden 2009 loppuun saakka menettelyä, jonka mukaisesti toimeentulotukea myönnettäessä ansio- ja yrittäjätuloista jätetään huomi-

oon ottamatta vähintään 20 %, enintään 150 euroa kuukaudessa. Yleisen asumistuen vuoden 2009 tukiperusteissa tuen myöntämistä jatkettiin aikaisempaa korkeammalle tulotasolle.

Hallitus on päättänyt esittää, että indeksisuojan ulkopuolella olevat perusturva-etuudet eli vähimmäispäivärahat, lapsilisä, kotihoidon tuki ja yksityisen hoidon tuki sidotaan kuluttajahintojen muutosta kuvaavaan indeksiin siten, että ensimmäinen korotus tehdään 1.3.2011 lukien.

Lapsiperheiden taloudellisen aseman parantaminen on esillä myös sosiaaliturvan uudistamista pohtivan Sata-komitean työskentelyssä. Komitea selvittää myös asumistukijärjestelmän uudistamista sekä perusturvan ja viimesijaisen turvan kehittämistä. Komitean määräaika päättyy 31.12.2009.

Tasapuolinen koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Lausuma 3

Momentti 33.60.30

Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa toimenpiteitä alueellisesti tasapuolisen koulu- ja opiskeluterveydenhuollon turvaamiseksi sekä oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin parantamiseksi.

Hallituskaudella on aloitettu useita toimenpiteitä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon turvaamiseksi sekä oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin parantamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmistunut asetusluonnos neuvolatoimintaa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa varten. Se on tarkoitettu esitellä valtioneuvostolle vuoden 2009 aikana. Asetus sisältää koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveysneuvonnan sisällön sekä terveystarkastusten sisällön ja määrän kansanterveystarkastusten antamien valtuutusten puitteissa. Lisäksi se sisältää koulu- ja opiskelu ympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä opiskeluterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoidon. Nykyisin koulu- ja opiskeluterveydenhuolto on säädetty kansanterveyslaissa ja tarkempi ohjeistus on annettu oppailla ja suosituksilla. Nykyinen hallitusohjelma sisältää laatusuosituksen sitovuustason nostamisen.

Valmistelussa on myös terveydenhuoltolaki, jossa koulu- ja erityisesti opiskeluterveydenhuoltoon liittyvät mahdolliset säädöstarpeet otetaan huomioon. Terveydenhuoltolaki tulee eduskunnan käsittelyyn vuoden 2010 alussa.

Kansallisessa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelmassa (KASTE) yhtenä toimenpiteenä on uudistaa lasten ja nuorten ja lapsiperheiden palveluja kokonaisuutena siten, että perustasolla kehitetään ja nivotaan yhteen kehitystä tukevat, ongelmia ja häiriöitä ehkäisevät ja korjaavat palvelut yli nykyisten sektorirajojen (kuten terveys-, sosiaali-, nuoriso-, sivistys- ja poliisitoimi), erityispalveluja kehitetään tukemaan peruspalveluja erilaisilla toimintavaihtoehtojilla (kuten lastenpsykiatria, lastensuojelu ja kasvatus- ja perheneuvolat), tuodaan palvelut suoraan lasten ja nuorten kehitysympäristöihin (koti, päivähoito, koulu, vapaa-ajan toiminta) ja puretaan laitoskeskeisyyttä. Kaste-ohjelmaa rahoitetaan vuosina 2008—2011 valtion talousarviosta. Lasten, nuor-

ten ja perheiden palvelujen kehittämistä on tuettu 22,5 milj. eurolla tähän mennessä. Lisäksi vuoden 2009 talousarvioissa osoitetaan Kaste-ohjelman toimeenpanon kautta 2 milj. euroa lasten ja nuorten psykiatristen palvelujen kehittämiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja opetusministeriö ovat asettaneet työryhmän oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämiseksi ajalle 1.12.2008—31.5.2009. Työryhmän tehtäviin kuuluu myös oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen saatavuuden turvaaminen ja ennaltaehkäisevän toiminnan ja varhaisen puuttumisen vahvistaminen. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto on osa oppilas- ja opiskeluterveydenhuoltoa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän (15.1.2009—31.6.2009) selvittämään ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltopalvelujen kustannuksia ja järjestämistapaa.

Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevien nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sisältyy Kansallisen terveyserojen kaventamisen toimintaohjelmaan 2008—2011.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin seurantaan ja siinä todettuihin tilasto- ja seurantajärjestelmän puutteellisuuteen on kiinnitetty huomiota viime vuosina. Sosiaali- ja terveysministeriön tukemassa kouluterveydenhuollon laatu ja oikeudenmukaisuus (KERTTU) -tutkimusohjelmassa on selvitetty suunnitelmallisuutta, henkilöstövoimavaroja ja käyntejä (Kivimäki ym. 2007a ja b, Wiss ym. 2007).

Stakes käynnisti v. 2006 Terveyden edistämisen vertaistietohankkeen (TedBM-hanke), jonka yhdessä osahankkeessa kehitetään määrääjoin toistuvaa vertailukelpoisen tiedon keräämistä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa ja myös sosiaali- ja terveystoimen toteuttamasta koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta. Vuonna 2007 tehdystä Lasten ja nuorten ehkäisevät palvelut -kyselystä terveyskeskuksille on julkaistu raportti Kouluterveydenhuollon laatusuosituksen toteutuminen (Stakes/Työpapereita 34/2007).

Stakes ja opetushallitus tekivät kyselyt peruskouluissa, josta julkaistiin syksyllä 2007 ensimmäinen perusraportti (Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa — perusraportti kyselystä 7—9. vuosiluokkien kouluille, Opetushallitus ja Stakes 2007). Koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta saadaan tietoa myös joka toinen vuosi oppilaille/opiskelijoille suunnatuissa Kouluterveys-kyselyssä. Stakes on laajentanut kouluterveyskyselyn peruskoulun ja lukion lisäksi ammatillisiin oppilaitoksiin v. 2008.

Vuonna 2008 Stakes selvitti koulu- ja opiskeluterveydenhuollon käyntejä, terveystarkastuksia ja voimavaroja (Stakes/Raportteja 40/2008).

5 Tilimuistutuskertomus

Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan kannanotot ovat antaneet aihetta:

a) Kirjelmä 11/2008 vp

1 Tilinpäätöskertomuksen antamisen aikaistamisesta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Asia liittyy valtion suunnittelu- ja raportointimenettelyjen kokonaisuuteen. Hallituksessa asiaa on valmisteltu ja tämän kokonaisuuden aloitevastuu hallituksen sisällä osoitettiin valtioneuvoston kanslialle.

Vuoden 2007 tilinpäätöskertomuksen kääntämisestä huolehti valtioneuvoston käännöstoimiston freelance-verkoston kuuluva Svenska översättningsbyrån Ab 15. päivään toukokuuta 2008 mennessä.

Käännettävät tekstit toimitettiin kääntäjille huhtikuun ensimmäisinä päivinä. Svenska översättningsbyrån oli varannut 6—9 kielenkääntäjää tilinpäätöskertomuksen kääntämiseen. Nämä olivat kokeneita ja jo vuosia vaativia eri hallinnonalojen tekstejä kääntäneitä kääntäjiä.

Käännösaikataulu oli äärimmäisen tiukka. Noin 800 sivua käsittävän vaativan ja yhteiskunnallisesti vaikuttavan tekstin kääntäminen puolessatoista kuukaudesta onnistuu vain erittäin kokeneilta kielenkääntäjiltä, jotka hallitsevat valtionhallinnon ja sen eri hallinnonalojen sanaston.

Kuluvana vuonna tilinpäätöskertomuksen käännösaikataulua on pyydetty kiristämään vuoden 2008 tilinpäätöskertomuksen osalta vielä viikolla edellä mainitusta. Svenska översättningsbyrånille toimitettiin käännettävää tekstiä 24.3.2009 alkaen. Muutokset pyrittiin toimittamaan 17.4. mennessä ja käännöksen sovittiin valmistuvan 30.4.2009.

Tämän äärimmilleen kiristetyn käännösaikataulun jatkuva kiristäminen ei ole enää vaihtoehto. Suomessa ei ole käytettävissä muita kääntäjätahoja kuin valtioneuvoston kanslian valtioneuvoston käännöstoimisto ja sen freelance-verkosto, jotka pystyisivät tässä hyvin tiukassa aikataulussa tuottamaan edes jonkinlaiset minimilaatuvaatimukset täyttävän käännöksen. Suomessa ei myöskään ole freelance-organisaatiota (käännöstoimistoa tai vastaavaa organisaatiota), jolla olisi käytettävissään niin monta kääntäjää tilinpäätöskertomusta varten, että käännösaikataulua voitaisiin tiukentaa tästä.

Näin ollen ei ole realistisesti ajateltavissa, että tilinpäätöskertomus pystyttäisiin kääntämään nykyistä lyhyemmässä aikataulussa, käännettiin se sitten valtioneuvoston käännöstoimistossa tai muualla. Ainoa vaihtoehto on, että suomenkielinen teksti toimitetaan käännettäväksi aikaisemmin.

Tulevia tilinpäätöskertomuksia ajatellen olisi käännöstyötä aikaistettava. Voitaisiin harkita ministeriöiden velvoittamista toimittaa tilinpäätöskertomustekstit samanaikaisesti ministeriöiden tilinpäätösten kanssa 15.2. mennessä, jolloin käännöstyö voitaisiin aloittaa huomattavasti aikaisemmin ja siten myös käänнос valmistuisi niin, että tilinpäätöskertomus voitaisiin toimittaa eduskuntaan sen esittämän aikataulun puitteissa. Mikäli tähän ratkaisuun päädytään, olisi tilinpäätöskertomuksen kääntämiselle varattava kohtuullinen kahden kuukauden aika, ottaen huomioon, että myös kevätistuntokaudella eduskunnalle luovutettavien hallituksen esitysten pahin käännosruuhka ajoittuu maaliskuuhuhtikuulle. Kun useita laajoja käännöstoimeksiantoja ajoittuu samalle lyhyelle ajanjaksolle, laadukkaita käännöksiä tuottavista kääntäjistä on ajoittain pulaa.

2 Talousarviolausumat

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta on edellyttänyt hallituksen ottavan asianmukaisesti huomioon ne toimenpiteet, jotka talousarviolausumista on mietinnössä todettu. Hallituksen vastaukset eduskunnan valtiovarainvaliokunnan ja tarkastusvaliokunnan edellyttämiin yksittäisiin lausumiin sisältyvät tilinpäätöskertomuksen kohtaan 4 Hallituksen vastaus eduskunnan talousarviolausumiin.

3 Valtion tietohallinnon vaikuttavuuden lisääminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto teki 15.6.2006 periaatepäätöksen valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämistä. Periaatepäätöksessä todetaan perustuslakiin perustuva ministerivastuujärjestelmä ja siitä johdettava valtionhallinnon ohjaus- ja toimivalta. Ministeriöt ja virastot vastaavat oman toimintansa kehittämistä. Valtiovarainministeriö vastaa valtion yhteisen IT-toiminnan kehittämistä ja ohjauksesta. Periaatepäätös koskee valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämistä, valtion yhteisen IT-toiminnan ohjausta ja koordinoitua. Periaatepäätöksen mukaan käytetään seuraavia toimenpiteitä:

1. valtioneuvoston määrittelemät, IT-toiminnan yleiset kehittämis- ja toimintaperiaatteet
2. asianomaisen hallinnonalan IT-toiminnan ohjaus edellä mainittujen linjausten mukaisena tulosohtauksena

3. valtiovarainministeriön informaatio-ohjaus, mikä perustuu valtioneuvoston linjauksiin
4. yksittäisiä ratkaisuja koskeva velvoittava ohjaus
5. taloudellinen ohjaus sekä
6. yhteishankinnat.

Periaatepäätöksen mukaan valtiovarainministeriön ohjaus perustuu ennen kaikkea informaatio-ohjauksen eri muotoihin sekä laajaan yhteistyöhön hallinnonalojen kanssa. Valtionhallinnossa toimii useita valtion tietohallintoa ja sen osa-alueita käsitteleviä yhteistyöelimiä, kuten Valtion IT -johtoryhmä, Valtion IT -koordinaatioryhmä sekä VAHTI-ryhmät.

Periaatepäätöksen mukaan tilanteissa, joissa yksittäisiä ratkaisuja koskevaa sitovaa ohjausta tarvitaan, sen valmistelussa edetään toistaiseksi voimassaolevaan lainsäädäntöön tukeutuen. Periaatepäätöksessä voimassa olevalla lainsäädännöllä on tarkoitettu julkisuuslakia.

Valtionhallinnossa voidaan talousarviolain (423/1988) 22 a §:n (muut. 8.6.2006/447) nojalla velvoittaa valtion virastot ja laitokset käyttämään erikseen asetuksessa ja valtioneuvoston päätöksessä määritellyjä tuotteita koskevia keskitettyjä puitejärjestelyjä. Ohjaaminen hankintamenettelyä käyttäen soveltuu erittäin hyvin kaikkiin tavarahankintoihin sekä tuotteistettujen palvelujen hankintaan. Tätä mahdollisuutta on käytetty esimerkiksi työasemien hankinnassa. Lisäksi valtion virastot voivat hankkia myös ns. in-house -asemassa olevalta vuoden 2009 toimintansa aloittaneelta Valtion IT -palvelukeskukselta palveluita kilpailuttamatta. Valtionhallinnossa on hankintoja keskittämällä saavutettu merkittävien taloudellisten säästöjen lisäksi jonkin verran myös aiempaa yhtenäisempiä ratkaisuja. Taloudelliset säästöt olivat v. 2008 arviolta yhteensä n. 120 milj. euroa, josta keskitettyjen ICT-hankintojen tuottama säästö oli n. 34 milj. euroa.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman mukaisesti keskeiset hallinnon kehittämistehtävät koottiin valtiovarainministeriöön 1.1.2008 lukien. Tässä yhteydessä valtiovarainministeriöön siirrettiin myös sisäasianministeriön alueiden ja hallinnon kehittämisosastolta KuntaIT -yksikkö, jonka tehtävänä on kuntien tietohallintoyhteistyön vahvistaminen.

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti 29.8.2008 sähköisen asioinnin vauhdittamiseksi laajapohjaisen Sähköinen asiointi ja Demokratia -hankkeen (SADe -hanke), jonka tehtävänä on laatia ehdotus julkisen hallinnon ja julkisten palveluiden sähköisen asioinnin kehittämislinjauksiksi sekä toimenpidesuunnitelmaksi vuosille 2009—2012. Hanke oli osa hallituksen tietoyhteiskuntapolitiikkaa. Hankkeen tavoitteena on, että Suomessa on verkottunut julkinen hallinto, jonka palvelut ovat monikanavaisesti saatavissa ja helposti löydettävissä kansalaisen elämäntilannetta ja yrityksen elinkaaren vaihetta tukevina. Kansalaiselle ja yritykselle julkinen hallinto näkyy yhtenä ja yhtenäisenä kokonaisuutena.

Hankkeen tehtävänä oli mm. määritellä sähköisen hallinnon ohjauksen keinovalikoima, JulkIT -kokonaisuuden sekä hallinnointi- ja rahoitusmallin määrittely julkisen hallinnon yhteisten ratkaisujen tuottamiseksi.

Tietohallintoa ja IT-toimintaa koskevan lainsäädännön tulee muodostaa selkeä kokonaisuus, josta oikeusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö ja valtiovarainministeriö vastaavat toimialojensa puitteissa. Julkisen sektorin toimijat vastaavat kukin omalta osaltaan käytössään olevista ja kehitettävistä tietojärjestelmistä sekä sähköisistä asiointipalveluista. Valtiovarainministeriöllä tulee kuitenkin olla lakiin perustuva toimivalta ohjata sähköisen asioinnin ja IT-toiminnan kehitystä koko julkisessa hallinnossa. Valtionhallinnossa viranomaisilla tulisi olla laaja yhteistyövelvollisuus. Valtion viranomaisilla (erityisesti valtionapuviranomaisilla) tulisi olla myös kunta-valtio-suhteeseen liittyen yhteistyövelvoite IT-toimintaan liittyvässä kehittämisessä ja hankerahoituksessa. (SADe -hankkeen loppuraportti, valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 6/2009) Lisäksi valtiovarainministeriöllä (tai muulla viranomaisella) tulisi olla lakiin perustuva toimivalta valmistella, kilpailuttaa, hankkia ja tuottaa monen eri viranomaisen yhteisiä IT-toimintaan liittyviä ratkaisuja koko julkiselle hallinnolle tilanteessa, jossa tarve yhteiselle ratkaisulle on riittävän suuri ja riittävän yhtäläinen kaikissa julkisen sektorin organisaatioissa. Valtiovarainministeriöllä tulisi olla lakiin perustuva toimivalta antaa koko julkista hallintoa koskevia määräyksiä tietojärjestelmien yhteentoimivuuden varmistamiseksi, jotta järjestelmien väliset tiedonsiirtoratkaisut perustuvat avoimiin rajapintoihin ja jotta kehitystyössä tukeudutaan kansallisesti määriteltyihin käsitteisiin ja tietorakenteisiin. Edelleen valtiovarainministeriöllä tulisi olla lakiin perustuvaa toimivaltaa antaa koko julkista hallintoa koskevia teknisluonteisia, täydentäviä määräyksiä asetuksella koskien sähköiseen asiointiin liittyvää asiakasrajapintaa (esimerkkinä sähköpostiosoitteiden muodostaminen julkisen hallinnon organisaatioissa, JHS 161). Yhteisiin ratkaisuihin liittyminen on lähtökohtaisesti kunkin organisaation ratkaisuvallassa. Ainoastaan hyvin perustelluista syistä niiden käyttöön voidaan velvoittaa. Muutoin lainsäädännön kehittämisessä edetään yllä kuvatun tavoitetilan mukaisesti.

Tavoitteiden ja linjausten johdosta hankkeessa tehtiin seuraavat toimenpide-ehdotukset:

1. Käynnistetään välittömästi lainsäädäntöhanke valmistelemaan yllä kuvatun tavoitetilan mukaiset lainsäädäntömuutokset sekä tarpeellinen uusi lainsäädäntö.
2. Käynnistetään pidemmällä tähtäimellä sähköistä hallintoa koskevan lainsäädännön kokonaishanke lainsäädännön ajantasaistamiseksi ja eheyttämiseksi. Myös tietoturvallisuutta koskeva säädöstämistarve ratkaistaan tässä yhteydessä.

Hallituksen talouspoliittisten ministerivaliokunnan 6.3.2009 tekemien linjausten mukaisesti käynnistetään valtion konsernitasoisen IT-päätösmallin edellyttämien säädösten valmistelu sekä koko julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toimintamallia ja ohjausta koskeva säädösvalmistelu.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan 6.3.2009 hyväksymän kannanoton mukaan valtion konsernitason IT-johtamisjärjestelmän periaatteet ja sen vaatimat voimavara-siirrot linjataan talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa juhannukseen 2009 mennessä. Samassa yhteydessä ratkaistaan valtion ja kuntien tietojärjestelmäyhteistyön käytännön toteuttamismalli. Käynnistetään välittömästi valmistelu, joka tähtää valtion tieto- ja tietojärjestelmäarkkitehtuuria koskevan päätöksenteon siirtämiseksi konsernitason valtiovarainministeriöön ja tämän vaatimien säädösmuutoksien määrittelyyn. Osana valmistelua määritellään kriteerit valtionhallinnon tietojärjestelmä-hankkeiden arvioimiseksi niiden käynnistämisvaiheessa sekä kriteerit niille valtion IT-hankinnoille, jotka toteutetaan jatkossa keskitetysti

Hallitus käynnistää välittömästi SADe -hankkeen ehdotusten pohjalta laadittavan ”Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittaminen” -ohjelman, jossa rakennetaan kansalaisen elämäntilanteeseen sopivat sähköiset palvelukokonaisuudet vuoteen 2013 mennessä. Osana kehitystyötä laaditaan hallinnonalakohtaiset suunnitelmat palvelujen sähköistämisestä.

Parhaillaan valmistellaan lainsäädäntöä, jonka nojalla valtiokonttori voisi tuottaa koko julkiselle hallinnolle yhteisiä sähköisiä asioinnin ja hallinnon tukipalveluja. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin julkiselle hallinnolle tarkoitetuista yhteisistä sähköisistä asioinnin ja hallinnon tukipalveluista.

Hallitus antaa vuoden 2009 kevätistuntokauden aikana hallituksen esityksen eduskunnalle valtiokonttorista annetun lain muuttamiseksi. Sen mukaan valtiokonttori voisi tarjota koko julkiselle hallinnolle tietoyhteiskunnan edistämiseen liittyviä sähköisiä asioinnin ja hallinnon tukipalveluja. Järjestely mahdollistaisi julkisen hallinnon sähköisessä asioinnissa sekä viranomaisten toiminnassaan tarvitsemien yhteisten sähköisten tukipalvelujen keskitetyn tuottamisen. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, jo ennen kesää 2009. Valtion virastojen velvollisuudesta käyttää näin toteutettuja palveluja voitaisiin tarvittaessa säätää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 18 §:n nojalla annettavilla asetuksilla.

4 Sähköinen tunnistaminen ja varmennepalveluiden puutteiden ja ongelmien korjaaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Sähköiseen tunnistamiseen liittyvät asiat ja hankkeet ovat seuraavat:

- Yrityksen tunnistaminen
- Kansalaisen tunnistaminen
- Varmennetuotannon uudelleen organisointi
- Laki sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen sähköisestä tunnistamisesta 5.3.2009. Siinä selkeytettiin eri toimijoiden työnjakoa ja linjattiin yleisiä periaatteita. Periaatepäätöksessä on otettu kantaa mm. sähköisen tunnistamisen yleiseen jatkokehittämiseen, julkisen sektorin ohjaukseen ja yhteentoimivuuteen, yritysten ja muiden organisaatioiden tunnistamiseen, virkamiesten tunnistamiseen sekä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintaan varmentajana. Alla kuvatut ehdotukset noudattavat näitä linjauksia.

Yrityksen tunnistaminen

Yrityksen tai yhteisön tunnistamiseen sähköisessä asioinnissa on nykyisin käytössä Verohallinnon ja Kansaneläkelaitoksen kehittämä ns. KATSO-palvelu. Verohallinto tarjoaa KATSO-tunnistuspalvelua maksutta käytettäväksi muille julkisen hallinnon organisaatioille.

Valtiontalouden tarkastusviraston tunnistuspalveluiden kehittämistä ja käyttöä julkisessa hallinnossa koskevassa tarkastuskertomuksessa (161/2008) todetaan mm. että KATSO-palvelua ei ole kilpailutettu yleiseen käyttöön, ja että sen hankinnassa on käytetty useita hankintalainsäädännön vastaisia menettelyjä. Lisäksi valtiontalouden tarkastusvirasto toteaa, että tunnistuspalvelujen tuottaminen muille organisaatioille ei kuulu Verohallinnon tehtäviin.

Valtiovarainministeriön saamien selvitysten mukaan KATSO-palvelun tarjouspyynnössä (6.6.2005) on ilmoitettu palvelua hankittavan laajempaan käyttöön. Toimittajan kanssa tehtyyn palvelusopimukseen (3.10.2005) on myös kirjattu laaja käyttöoikeus. Koska se tarjotaan maksuttomana palveluna muille organisaatioille, niin se ei muodosta niille hankintaa. Tämän johdosta palvelun alkuperäinen hankinta Verohallinnolle ja Kansaneläkelaitokselle sekä sen tarjonta muille organisaatioille on valtiovarainministeriön käsityksen mukaan tehty hankintalain mukaisesti.

KATSO-tunnistuspalvelu on sinänsä toimiva ratkaisu koko julkisen hallinnon käyttöön. Vaikka sen hankinnassa on tapahtunut eräitä virheitä, niin valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan ne eivät kuitenkaan ole niin merkittäviä, että antaisivat aiheutta välittömästi kilpailuttaa KATSO-palvelua uudelleen. Uudelleen kilpailuttamisen ja hankinnan kustannukset olisivat korkeat, useita satoja tuhansia euroja. Tämän vuoksi syntyneessä tilanteessa pyritään turvaamaan palvelun jatkuvuus sekä suunnataan voimavarat KATSO-palvelun uudelleen organisointiin. Myös Verohallinnon toimivaltaa koskevaa lainsäädäntöä selvitetään.

Pitkällä tähtäimellä kehitetään keskitetty ja yhteinen yritysten ja yhteisöjen tunnistuspalvelu. Tätä varten KATSO-tunnistuspalvelu ja Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisterin roolitetopalvelu (roolitetotat ovat esim. nimenkirjoitusoikeuden haltijat) on arvioitava uudelleen tavoitteena uusi yhtenäinen tunnistuspalvelu. Palvelussa voidaan varsinainen tunnistaminen ja toisaalta roolitetotien hallinta erottaa toisistaan. Näistä jälkimmäinen on viranomaistoimintaa. Mikäli kaupallisilla markkinoilla on luotettavia toimijoita, voidaan tunnistus hankkia niiltä.

Tunnistuspalvelua tarjotaan vastaisuudessa osana hallinnon yhteisten IT-palvelujen kokonaisuutta. Valtiovarainministeriössä on vuoden 2009 alussa käynnistynyt lainsäädäntöhanke, jolla varmistettaisiin Valtiokonttorin mahdollisuus hankkia ja tarjota sähköisen asioinnin tukipalveluja, esim. tunnistuspalveluja, koko julkiselle hallinnolle.

Valtiovarainministeriö sekä Verohallitus ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat laatineet yritystunnistuspalvelun kehittämissuunnitelman, jossa on edellä mainitun mukaisesti kaksi vaihetta:

1) Lyhyen tähtäimen toimenpiteet

Valtiovarainministeriö käynnistää maaliskuussa 2009 hankkeen, jossa ensimmäisessä vaiheessa selvitetään, mitä säädöstoimia tarvitaan Verohallinnon toimivallan selkeyttämiseksi ja laajentamiseksi, jotta se voi tarjota KATSO-palvelua koko julkiselle hallinnolle. Toinen selvittävä asia on Verohallinnon tarjoaman palvelun siirtäminen Valtiokonttorin tarjoamaksi yhteiseksi palveluksi. Selvitykseen osallistuvat mm. valtiovarainministeriö, Verohallitus, Kansaneläkelaitos, Patentti- ja rekisterihallitus ja työ- ja elinkeinoministeriö. Selvityksen on tarkoitus valmistua kesäkuussa 2009.

Mikäli selvityksessä katsotaan Verohallinnon toimivallan edellyttävän lain tasoista säädöstä, lain valmistelu käynnistetään välittömästi. Tarvittaessa käynnistetään KATSO-tunnistuspalvelun uudelleen kilpailutus. Toteutusvaihe on valmis aikaisintaan kesäkuussa 2010.

2) Pitkän tähtäimen toimenpiteet

Pidemmällä tähtäimellä suunnitellaan koko julkishallinnolle edellä kuvatun mukaisesti uusi ja yhteinen yrityksen ja yhteisöjen tunnistamisratkaisu. Tämän ratkaisun määrittely, hankinta ja toteutus kestävät arviolta noin kaksi vuotta käynnistyspäättöksestä. Siten tämä uusi tunnistuspalvelu olisi käytössä v. 2012.

Kansalaisten tunnistuspalvelut

Kansalaisten tunnistamiseen liittyvää kaksi keskeisintä palvelua julkisessa hallinnossa ovat Tunnistus.fi -palvelu ja VETUMA-palvelu. Vuonna 2004 käyttöön otettu Tunnistus.fi on Verohallituksen, Kelan ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteisesti hankkima ja käyttämä palvelu. VETUMA-palvelu on Vanhasen I hallituksen aikana toimineen tietoyhteiskuntaohjelman aloitteesta koko julkiselle hallinnolle kilpailutettu yhteispalvelu, joka otettiin käyttöön v. 2006. Sen hallinnoinnista vastasi aiemmin valtiovarainministeriön Valtion IT-toiminnan johtamisyksikkö ja vuoden 2009 alusta lähtien Valtiokonttorin Valtion IT-palvelukeskus. VETUMA ja Tunnistus.fi poikkeavat toisistaan jonkin verran toiminnoiltaan.

Valtiovarainministeriön suunnitelman mukaan lyhyellä tähtäimellä VETUMA:n puitesopimus kilpailutetaan uudelleen lokakuun 2009 loppuun mennessä nykyisellä toiminnallisuudella ja nykyisessä laajuudessa. Samalla kuitenkin toistaiseksi jatketaan Tunnistus.fi -palvelun rinnakkaiskäyttöä, jotta voidaan varmistaa sitä hyödyntävien

sähköisten palvelujen toiminnan jatkuvuus. VETUMA:n ja Tunnistus.fi:n välille luodaan (tunnistuksen) yhteinen käyttäjähallinta, joka mahdollistaa kertakirjautumisen eri tunnistuspalveluja käyttävien asiointipalvelujen välille ja vähentää siten tunnistamisesta aiheutuvaa vaivaa kansalaisille.

Pitkällä tähtäimellä on tarkoituksenmukaista, että valtionhallinnossa ja laajemminkin julkisella puolella on yksi keskitetty kansalaisten tunnistus- ja maksamispalvelu. Uuden keskitetyn kansalaisten tunnistuspalvelun suunnittelu- ja kehittämistyö aloitetaan vuoden 2010 alkupuolella.

Varmennetuotannon uudelleenorganisointi

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus (161/2008) sisälsi myös valtion varmennepalveluiden järjestämistä koskevia huomautuksia. Huomautukset kohdistuivat mm. Väestörekisterikeskuksen ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen toimintaan. Varmennepalvelujen järjestämistä Väestörekisterikeskuksessa ei pidetty asianmukaisesti toteutettuna. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen varmennetoiminnan hanketta pidettiin päällekkäisenä ja suunnitellun varmennetoiminnan todettiin sisältävän huomattavia taloudellisia ja toiminnallisia riskejä.

Valtiovarainministeriö asetti lokakuussa 2008 hankkeen valtion varmennetuotannon uudelleen organisoimiseksi. Hanke tuottaa ehdotuksen siitä, miten valtion nykyisellään hajautunut ja kustannustehoton varmennetuotanto tulisi kokonaisuudessaan järjestää niin, että tehdyt sitoumukset täytetään, ja että suunniteltu toimintamalli tukee sekä julkisen hallinnon virkamiesten tunnistamista työtehtävissään että henkilöiden ja organisaatioiden tunnistamista sähköisessä asiointissa.

Hankkeessa määritellään vaihtoehtoiset organisointimallit sille, miten valtion varmennetuotanto kokonaisuudessaan voidaan toiminnallisesti järjestää. Organisointimalleissa huomioidaan varmenteen koko elinkaari: haku, myöntäminen, rekisteröinti, tuottaminen, toimittaminen sekä varsinainen varmennepalvelu hakemisto- ja sulku-lista- ja aikaleimapalveluineen. Arvioiden pohjalta valitaan kokonaisuuden kannalta toimivin ja kustannustehokkain ratkaisu.

Hanke on aloittanut työskentelynsä lokakuun alussa 2008 ja tekee ehdotukset vaihtoehtoisista ratkaisumalleista keväällä 2009 julkaistavassa väliraportissa. Hankeryhmä on kuullut työssään keskeisiä sidosryhmiä. Lopulliset ehdotukset julkaistaan loppuraportissa elokuussa 2009.

Laki sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista

Liikenne- ja viestintäministeriö on valmistellut syksyllä 2008 ja keväällä 2009 säännökset vahvalle sähköiselle tunnistamiselle. Ministeriössä on valmisteltu uusi lakiehdotus, johon sisällytetään nykyisestä sähköisistä allekirjoituksista annetun lain säännökset sekä uudet vahvaa sähköistä tunnistamista koskevat säännökset. Uudella lainsäädännöllä luotaisiin puitteet sille, että markkinoilla olisi useita vahvoja tunnistamismenetelmiä helposti kansalaisten saatavissa. Laki toisi sähköisten tunnistamis-

mispalveluiden tarjonnalle perussäännöt. Samalla varmistettaisiin palveluntarjoajien viranomaisvalvonta sekä palveluiden luotettavuus ja turvallisuus.

Hallitus selvittää sekä yritysten että kansalaisten sähköiseen tunnistamiseen tarkoitettujen tunnistuspalvelujen hankintaan ja tarjontaan liittyviä välittömiä lainsäädännön muutostarpeita. Pidemmällä tähtäimellä tunnistuspalveluja kehitetään ja organisoidaan uudelleen siten, että sekä yritysten että kansalaisten tunnistamiseen on kummassakin laajasti koko julkisen hallinnon käytettävissä oleva yhteinen tunnistuspalvelu.

Sähköistä tunnistamista ja sähköisiä allekirjoituksia koskeva lainsäädännön uudistamista koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009.

5 Valtion tuottavuusohjelma

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Väestön ikääntymisen aiheuttama palvelutarpeen kasvu, työvoimavarojen niukentuminen ja julkisen talouden kestävyysvarmistaminen edellyttävät julkisen hallinnon sekä julkisten palveluiden tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämistä. Valtionhallinnossa näihin haasteisiin pyritään vastaamaan valtion tuottavuusohjelmalla ja kuntasektorissa kunta- ja palvelurakenteen uudistamisohjelmalla. Taantumasta johtuva julkisen sektorin tasapainon heikkeneminen ja velkaantumisen nopea kasvu korostavat entisestään pitkän aikavälin rakenteellisia toimenpiteitä, joilla voidaan lisätä julkisen sektorin tehokkuutta, vähentää kustannusten kasvupaineita ja vahvistaa julkisen talouden kestävyttä. Hallituksen politiikkariihen kannanoton mukaan julkisen sektorin tuottavuutta edistetään mm. hyödyntämällä tietotekniikkaa nykyistä paremmin.

Valtion tuottavuusohjelman yleisenä lähtökohtana on tuottavuuden parantaminen uudistamalla rakenteita, prosesseja ja toimintatapoja siten, että nykyiset tehtävät ja niiden laatutaso voidaan tuottaa määrällisesti vähemmällä henkilöstöpanoksella. Tuottavuustoimenpiteet perustuvat ministeriöiden suunnitelmiin ja esityksiin. Toimenpiteet ja niiden toteuttamiseen liittyvät henkilöstömäärätavoitteet ovat tämän takia hallinnonaloittain erilaisia ja ajoittuvat eri tavalla. Ohjelman onnistuminen edellyttää pitkäjänteistä muutosjohtamista ja hankkeiden hallintaan liittyvää osaamista. Kehittämishankkeiden kautta on jo löydetty ja löydettävissä edelleen todellisia tuottavuutta lisääviä keinoja ja toimintatapoja.

Tuottavuusohjelmaa toteutetaan osana kehys- ja budjettiprosessia. Käynnissä olevia tuottavuushankkeita tai -toimenpiteitä on yli 200 eri hallinnonaloilla. Keskeiset tuottavuustoimenpiteet ja niiden henkilöstö- ja määräraha-vaikutukset on sisällytetty kehyspäätökseen ja talousarvioon. Hallinnonalat raportoivat toimintakertomus- ja tilinpäätösmerkityksessä tuottavuusohjelman tuloksista ja vaikutuksista. Lisäksi valtiovarainministeriö on hallituksen päätöksen mukaisesti osana kehysvalmistelua kerännyt ministeriöiden arvioita tuottavuusohjelman vaikutuksista toiminnan vaikuttavuuteen. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus on selvittänyt alueellistamis- ja tuottavuusohjelman vaikutuksia maakunnissa.

Valtiovarainministeriö on edelleen vahvistanut hallituksen päätöksen mukaisesti menettelytapoja, joilla ministeriöiden kehys- ja talousarviovalmistelussa tekemät ehdotukset toimenpiteiden tarkentamisesta, kohdentamisesta ja ajoittamisesta hallinnonalallaan otetaan huomioon. Toimenpiteet sovitetaan yhteen muiden keskeisten tavoitteiden, kuten alueellistamisen, hallituksen rakennemuutospaikkakuntia koskevien toimenpiteiden, elvytystoimenpiteiden sekä työurien pidentämistavoitteen kanssa. Sektoritutkimuslaitosten mahdollisuus valtion ulkopuolisen rahoituksen vastaanottamiseen on pyritty monin järjestelyin turvaamaan. Valtiontalouden kehyksessä on varattu valtion keskeisten tietotekniikkahankkeiden tukemiseen ja tuottavuushankkeisiin ministeriöiden kehyksiin sisällytetyn rahoituksen lisäksi erityistä kehittämismäärärahaa kehyskaudella keskimäärin 30 milj. euroa vuodessa.

Valtion tuottavuusohjelman avulla on voitu lisätä toimintamenojen uudelleenkohdentamismahdollisuuksia vuoden 2008 tasolla yhteensä n. 250 milj. euroa. Toteuttamalla suunnitellusti kehyspäätökseen nyt sisältyvät uudetkin toimenpiteet vuoden 2015 loppuun mennessä, toimintamenojen uudelleenkohdentamisvara kasvaa vuositasona n. 890 milj. euroon. Tuottavuusohjelman seurauksena valtion henkilötövuosimäärä on vähentynyt vuodesta 2006 vuoteen 2007 n. 700 henkilötövuotta ja vuodesta 2007 vuoteen 2008 n. 2 000 henkilötövuotta. Tilastokeskuksen tuottavuustilaston mukaan valtion virastojen ja laitosten työn tuottavuus on kasvanut vuosittain vuodesta 2005 lähtien. Kokonaistuottavuus kasvoi vuosina 2005 ja 2006, mutta laski edellisvuodesta v. 2007. Toistaiseksi ei ole selvitetty Tilastokeskuksen tuottavuustilaston osoittaman kokonaistuottavuuden alenemisen syitä tai tulokseen mahdollisesti vaikuttavia mitauksesta ja perustiedoista johtuvia seikkoja.

Työhyvinvointi on lukuisista samanaikaisista valtionhallinnon muutoksista (tuottavuusohjelmaan sisällytettyjen toimenpiteiden ohella mm. alueellistaminen, aluehallintouudistuksen valmistelu, yliopistouudistuksen valmistelu) huolimatta pysynyt vähintään ennallaan. Esimiestyö ja ilmapiiri ovat kehittyneet työpaikoilla entistä parempaan suuntaan. Sairauspoissaolojen määrä ei ole kasvanut. Kielteiset muutostokemukset ja -odotukset ovat kuitenkin osin lisääntyneet, mikä luo haasteita johtamisen, esimiestyön ja työhyvinvoinnin jatkokehittämiseksi.

Valtiovarainministeriö käynnisti yhteistoiminnassa valtion henkilöstöä edustavien järjestöjen kanssa Kestävän tuottavuuden kehittämishankkeen, joka toteutetaan kehyskaudella. Hankkeen tavoitteena on samanaikaisesti edistää innovaatioiden syntymistä ja kehittää työelämän laatua ja tuottavuutta. Hankekokonaisuuteen otetaan mukaan kestävän tuottavuuden kriteerit täyttäviä hallinnonalojen hankkeita sekä synnytetään uusia, osallisuutta ja kumppanuutta korostavia toimintatapoja. Tuottavuusohjelmaa ja muita valtionhallinnon muutoshankkeita kattavaa yhteistoimintaa valtion henkilöstöjärjestöjen kanssa on jatkettu tehostamalla mm. poikkihallinnollisten hankkeiden edellyttämää yhteistoimintaa.

Valtiovarainministeriö on toiminut yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa valtionhallinnon tuottavuustilastoinnin kehittämiseksi. Kehittämishanke on päättymässä ja sen tuloksena tuottavuustilastoinnin kattavuus ja laatu on parantunut. Tuottavuustilasto kattaa n. 78 % valtion virastojen panoskäytöstä ja tuotoksen mittaaminen perus-

tuu n. 3 000 tilastokeskuksen ja virastojen yhteistoiminnassa määrittelemään suoriteindikaattoriin. Tilastokeskus julkaisi myös seitsemän hallinnonalan tuottavuustilaston tulokset. Ongelmana on mm. kokonaistuottavuuden kehitystä koskevien tilastojen tulkinta sekä mittareiden vähäinen käyttö tulosohjauksessa, johon myös valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastuksissaan kiinnittänyt huomiota.

Valtiovarain controller -toiminto teetti v. 2008 valtion tuottavuusohjelmasta ulkopuolisen asiantuntija-arvion, jossa voitiin arvioida lähinnä ohjelman suunnittelu- ja käynnistysvaiheen toteuttamistapaa. Valtiontalouden tarkastusvirasto on ryhtynyt toteuttamaan laajaa tuottavuusohjelmaan kohdistuvaa toiminnantarkastuksen teemaa. Tarkoituksena on, että valtiovarainministeriö teettää tuottavuusohjelmaa koskevan seurantaselvityksen siten, että se valmistuu alkuvuodesta 2010. Tämä on perusteltua sen takia, että tuottavuusohjelman käytännön toteuttaminen on etenemässä ja ohjelman koko 2011 päättyvän ensimmäisen kauden vaikutuksia ja tuloksia voidaan ennakoida ja arvioida sekä tunnistaa jatkokehittämisen kohteita ja menettelytapoja. Lisäksi voidaan arvioida henkilöstöpoliittisia ja työelämän laatuun kohdistuvia vaikutuksia sekä virastojen palveluita ja toimintaa koskevia vaikutuksia. Tarkoituksena on myös selvittää ja arvioida tuottavuusohjelman vaikutuksia työvoiman saantiin sekä sen vaikutuksia valtiontalouteen. Selvityksen kohteina ovat myös muiden kuin ydin-tehtävien ulkoistamisen toteuttaminen ja tällaisten hankkeiden taloudelliset ja muut vaikutukset. Selvityshankkeeseen sisältyisivät tilastokeskuksen tuottaman valtion tuottavuustilaston tulosten, niiden käytön ja laadun arviointi.

b) Kirjelmä 21/2008 vp

1 Kassanhallinnan kehittämislinjaukset

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunnan lausuma

Eduskunta on Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnasta varainhoitovuodelta 2007 annetun kertomuksen käsittelyn yhteydessä edellyttänyt, että hallitus antaa eduskunnalle selvityksen valtion kassan-hallinnan kehittämislinjauksista ja lainsäädännön muutostarpeista liittyen valtion talousarvioon ja budjettiperiaatteisiin (EK 21/2008 vp — K 15/2008 vp).

Valtion kassanhallinnan kehittämislinjaukset ja lainsäädännön muutostarpeet liittyen valtion talousarvioon ja budjettiperiaatteisiin

Valtion lainanotto

Valtiontalouden tarkastusviraston arvio

Valtiontalouden tarkastusviraston vastikään ottaman kannan mukaan vuoden lopussa tehtävä lyhytaikainen lainanotto ei ole tarkoituksenmukaista siltä osin kuin lainanotto ylittää valtion maksuvalmiuden tarpeet (toiminnantarkastuskertomus 168/2008 ja K 15/2008 vp). Maksuvalmiuden ylittävä lainanotto lisää kassavarojen hallinnoimiseen liittyvää riskiä ja valtion korkomenoja, jos lainasta joudutaan maksamaan suurempaa korkoa kuin, mitä valtio kassavarojensa sijoittamisesta saa. Tarkastusviraston mukaan perustuslaissa säädetty talousarvion kattamisvaatimus ei välttämättä edellytä talousarvioon merkityn lainan täysimääräistä nostamista, jos lainan nostaminen ei ole tarpeen valtion maksuvalmiuden kannalta ja jos eduskunta oikeuttaa talousarvion soveltajan toteuttamaan lainanoton talousarviossa päätettyä pienempänä. Tarkastusviraston mukaan laki ei ole esteenä sille, että valtiovarainministeriö ja tämän tarkemmin määräämissä puitteissa Valtiokonttori valtuutetaan harkitsemaan talousarviota toimeenpantaessa nettolainanoton yksityiskohtaisen määrän valtion maksuvalmiuden tarpeiden perusteella eduskunnan päättämän talousarvion ja antamien lainanottovaltuuksien asettamisessa rajoissa.

Muutostarpeiden arviointi

Perustuslain 84 §:n 2 momentin mukaan talousarvion määrärahat on katettava tuloilla (ns. kattamisvaatimus eli tasapainoperiaate). Talousarviotulona käsitellään myös valtion lainanottoa. Talousarvion kattamisvaatimuksen tarkoituksena on, että eduskunnan on talousarviossa osoitettava rahoitus päättämilleen määrärahoille. Kattamisvaatimus kohdistuu nimenomaisesti vain eduskuntaan sen päättäessä valtion talousarviosta.

Valtion lainanottoa voidaan arvioida eduskunnan budjettivallan suojaamisen kannalta ja toisaalta valtion maksuvalmiuden kannalta. Lähestymistavat johtavat helposti erisuuruiseen lainanottoon, koska lainanottotarvetta arvioidaan lähestymistavoissa eri perusteilla. Eduskunnan budjettivallan suojaamisen kannalta arvioituna lainaa voidaan jättää nostamatta vain siltä osin kuin määrärahat voidaan kattaa talousarviossa ennakoitua suuremmilla tuloilla edellyttäen, että muutosta ei ehditä enää hyväksyä lisätalousarviossa. Tätä määrää suurempi lainan ottamatta jättäminen aiheuttaisi alijäämäisen tilinpäätöksen ja vähentäisi kumulatiivista ylijäämää, jonka käytöstä päättää eduskunta. Maksuvalmiuden kannalta arvioituna lainaa voidaan edellä mainitun lisäksi jättää nostamatta myös sen vuoksi, että tulot (enemmän tai vähemmän säännönmukaisesti) kertyvät ennen menoja (mikä siirtomäärärahojen käytöstä johtuen yleensä pitää paikkansa), ja sen vuoksi, että menoja voidaan rahoittaa valtion kassassa olevilla osin muille osapuolille (kuten muille veronsaajille tilitettävillä osuuksilla veroista,

talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen kassavaroilla ja valtion hallinnassa olevilla muille kuuluvilla talletusluonteisilla vierailla varoilla) kuuluvilla varoilla. Muille kuuluvia varoja koskevat maksut valtion kassaan ja maksut valtion kassasta otetaan huomioon valtion maksuvalmiutta tarkasteltaessa.

Talousarvion toimeenpanovelvoitetta on tulkittu siten, että on pyritty toteuttamaan eduskunnan talousarvion kattamiseksi merkitsemä koko lainanoton määrä. Jos näin ei olisi menetelty, talousarvion toteutus olisi toimeenpanovallan aktiivisella päätöksellä jätetty alijäämäiseksi ja tarvittava kate olisi maksettu valtion kassavaroista. Samalla valtion velanoton määrästä olisi päättänyt toimeenpanovalta. Lähtökohtaisesti valtion varoja voi käyttää kolmeen päätarkoitukseen: verojen keventämiseen, menojen lisäämiseen tai velan lyhentämiseen. Perussääntönä tulisi olla, että eduskunta päättää valtion varojen käytöstä eikä toimeenpanovalta. Laajemmin kysymys lainanottoarvion toteutusvelvollisuudesta liittyy ylipäänsä talousarvion tuloarvioiden toteuttamisvelvoitteeseen, joka on eri erien osalta erilainen ja usein tulkinnanvarainen kysymys.

Valtion kassan ja kassanhallinnan tarkastelu eduskunnan budjettivallan ja toisaalta valtion maksuvalmiuden kannalta ovat edellä mainituilla perusteilla olennaisesti eri asioita. Valtion kassavarojen käytöstä valtion rahoituksenhallintaan ei ole säädöksiä. Kun otetaan huomioon talousarvion laadinnassa noudatettava kattamisvaatimus, sen tarkoitus sekä se, että eduskunta voi perustuslain mukaan osoittaa valtion kassavaroja valtion menojen rahoittamiseen ainoastaan siltä osin kuin kassavarat ovat aiempien talousarvioiden perusteella kertynyttä kumulatiivista ylijäämää, on eduskunnan päättämän lainanottoarvion toteuttaminen talousarvion toimeenpanossa ollut johdonmukainen ratkaisu.

Lainanottoarvion toteuttaminen talousarvion toimeenpanossa saattaa johtaa Tarkastusviraston esiin tuomiin vaikutuksiin. Valtion rahoituksenhallinnan oikeudellisia edellytyksiä on tämän vuoksi tarkoituksenmukaista kehittää nykyistä enemmän valtion maksuvalmiustarpeisiin perustuviksi. Maksuvalmiuden määrittelyyn liittyy kuitenkin monia arvionvaraisia tekijöitä, mikä vaikeuttaa asian oikeudellista sääntelyä. Valtiovarainministeriössä on valmisteltavana osana talousarviolainsäädännön uudistusta tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet ja niiden vaikutukset.

Valtion kassanhallinta

Tausta

Valtion velka oli vuoden 2008 lopussa 54,3 mrd. euroa. Valtion kassan koko oli vuoden lopussa 7,6 mrd. euroa ja vuoden aikana keskimäärin n. 4 mrd. euroa. Suuren valtion velan olosuhteissa kassanpidon vaihtoehtona on velan vähentäminen. Toisin sanoen kassassa olevien varojen voidaan katsoa olevan velaksi otettuja. Tämän vuoksi kassavaroja ei ole mielekäästä hoitaa erillisenä sijoitusvarallisuutena, jolle määritellään velan kustannuksesta irrallinen tuottotavoite.

2000-luvulla on siirrytty toimintatapaan, jossa kassavaroja sijoitetaan valtion maksuvalmiutta turvaavasti luottoriskiä minimoiden. Riskiä minimoidaan hajauttamalla

varat ensisijaisesti luottoriskittömiksi katsottaviin lyhytaikaisiin sijoituskohteisiin. Näitä ovat hyvän luottoriskiluokituksen saaneiden EU-valtioiden sitoumukset ja EU-alueella toimivien luottolaitosten sitoumukset, joiden vakuutena on em. valtioiden sitoumuksia.

Maksuvalmiuden näkökulmasta olennaista on kassavarojen määrän ja sijoitusten juoksuajan lisäksi kyky saada nopeasti ja kustannustehokkaasti rahoitusta markkinoilta. Markkamarkkinoilla valtio oli merkittävä toimija, jonka rahoitustarpeet olivat markkinoiden kokoon nähden suuret. Rahoitusta ei lyhyellä aikavälillä ollut kotimaisilta rahamarkkinoilta välttämättä saatavissa riittävästi. Euroalueen yhteisillä markkinoilla Suomen valtion näkökulmasta suuretkin rahoitustarpeet voidaan myös lyhyellä aikavälillä toteuttaa ilman, että markkinat tästä häiriintyisivät.

Hyvän luottoriskiluokituksen omaava pieni eurovaltio voi normaaliolosuhteissa toimia ylläpitämällä suhteellisen pientä maksuvalmiuspuskuriä. Vaikeat markkinaolosuhteet tai valtion oman varainhankintakyvyn rajoitteet puoltavat suhteellisen suurta maksuvalmiuspuskuriä. Riittävän maksuvalmiuden edellyttämän kassavarojen koon määrittämisessä on siten olennaista arvioida kullakin hetkellä paitsi valtion odotettavissa olevia menoja ja tuloja, myös rahoituksen saatavuutta rahoitusmarkkinoilta. Kansainvälisen finanssikriisin oloissa rahoituksen saatavuus ja sen ehdot ovat heikentyneet myös julkistalouksien osalta. Tämä edellyttää Suomessakin valtion maksuvalmiuden hallinnassa erityistä huolellisuutta. Keskeiseen asemaan nousee arvio siitä, missä määrin valtion tiedossa olevat ja ennakoitavissa olevat menot tulee etukäteen kattaa lainanotolla, ja missä määrin ne voidaan jättää kattamatta luottaen siihen, että tarvittava rahoitus on saatavissa kustannustehokkaasti markkinoilta menojen realisoituessa. Olennaista on, että pieni kassavarojen määrä ei välttämättä tarkoita huonoa maksuvalmiutta ja toisaalta suuri — epätarkoituksenmukaisesti sijoitettu — kassavaranto ei välttämättä vahvista maksuvalmiutta.

Valtion kassavirtaennusteiden laatiminen

Valtion konsernitilin kautta kulkeva tulo- ja menovirta on vuositasolla ollut n. 80 mrd. euroa, joka jakautuu tasaisesti ympäri vuoden. Vuoden 2009 alusta valtiolla on 87 tilivirastoa, joista suurin osa laatii tuloja ja menoja koskevat kassavirtaennusteensa itse ja loppujen osalta ennusteet on laadittu valtiovarainministeriössä. Ennustaminen on hoidettu Varakas-kassanhallinto-ohjelmiston avulla, joka otettiin käyttöön valtionhallinnossa 1990-luvun alkupuolella. Järjestelmä on sisältänyt ohjelmistotoimittajan, tietotekniikan toimittajan, maksuliikepankit sekä valtiovarainministeriön budjettiosastolla toimineen pääkäyttäjän. Valtiokonttori on käyttänyt Varakas-järjestelmän tuottamia tietoja varainhankinnassa ja päivittäisessä likviditeetin hallinnassa.

Vuoden 2006 aikana selvitettiin kassanhallintojärjestelmän toimivuutta mm. järjestelmän kriisinsieto-kyvyn ja tietoturvan osalta. Selvityksen perusteella päädyttiin kehittämään uutta ennustejärjestelmää, jonka tekninen ratkaisu olisi nykyaikainen, joka olisi pitkäikäinen ja jonka ohjelmiston tuotekehitys olisi taattu. Toimittajat kilpailutettiin syksyllä 2007 ja järjestelmän toimittajaksi valittiin OpusCapita Oy, jonka

kanssa ryhdyttiin v. 2008 rakentamaan valtion tarpeisiin uutta ennustusjärjestelmää. Uusi järjestelmä, Rahakas, otettiin tuotantokäyttöön maaliskuussa 2009 ja vanhan ennustejärjestelmän käytöstä luovutaan viimeistään toukokuun 2009 loppuun mennessä.

Koska kassavirtojen ennustaminen liittyy kiinteästi Valtiokonttorin hoitamaan kassavarojen sijoittamiseen ja valtion likviditeetin hoitamiseen, on tarkoituksenmukaista, että valtiovarainministeriössä tähän asti hoidetut ennustejärjestelmään liittyvät pääkäyttäjätehtävät siirretään Valtiokonttorin hoidettavaksi. Siirrolla varmistetaan kassavarojen keskitetty ja tehokas hoito. Siirto tehtiin maaliskuun 2009 puolivälistä alkaen. Tämän jälkeen valtiovarainministeriö seuraa valtion maksuvalmiuden kehittymistä erillisen raportoinnin perusteella.

Kassanhallinnan tavoitteet

Kassanhallinnan tavoitteena on turvata valtion maksuvalmiutta ja varmistaa valtion kykyä suoriutua kaikissa olosuhteissa maksuvelvoitteistaan. Kassanhallinta on osa valtion maksuvalmiusriskin hallintaa. Maksuvalmiusriskillä tarkoitetaan sitä, että valtion likviditeetin lähteet ovat riittämättömät valtion tiedossa olevista maksuvelvoitteista suoriutumiseen kulloinkin seuraavien 12 kuukauden aikana. Likviditeetin lähteet ovat valtion tileillä rahoituslaitoksissa olevat kassavarat, sijoitetut kassavarat, kassaennusteen (Rahakas-järjestelmä) mukaiset talousarvion tulot, toteutetun lainanoton perusteella tiedossa olevat maksuun tulevat tulot, maksuvalmiusluottojen käyttämättömät osuudet sekä valtion kulloinkin arvioitu mahdollisuus saada lyhyt- ja pitkäaikaista rahoitusta markkinoilta em. ajanjakson aikana.

2 Julkishallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuus

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö kuultuaan sosiaali- ja terveysministeriötä on todennut seuraavaa:

Yhteentoimivuuden edistäminen ja yhteisten sovelluspalveluiden kehittäminen

Hallitusohjelman mukaisesti keskeiset hallinnon kehittämistehtävät on koottu valtiovarainministeriöön 1.1.2008 lukien. Tämä merkitsi samalla myös valtion IT-toimintaa ohjaavan ja kehittävän yksikön (ValtIT) sekä kuntien tietohallintoyhteistyötä kehittävän vahvistavan yksikön (KuntaIT) kokoamista samaan ministeriöön ja samaan osastoon.

Valtiovarainministeriössä on meneillään tai suunnitteilla seuraavat toimenpiteet yhteentoimivuuden edistämiseksi sekä yhteisten sovelluspalveluiden toteuttamiseksi:

Valtionhallinnon yhteisen integraatoratkaisun määrittely ja toteutus on käynnistynyt. Integraatoratkaisu on tekninen alusta, jonka päälle tietojärjestelmien väliset liittymät voidaan toteuttaa. Integraatio-ratkaisun toiminnallisuuksia ovat sanomien

välitys, muunto ja reititys sekä sovittimet eri sanomanvälitystekniikoita varten. Integraatoratkaisua voidaan hyödyntää valtionhallinnon organisaatioiden välisten järjestelmäliittymien toteuttamisessa. Se voi myös toimia organisaation sisäisenä integraatoratkaisuna. Valtiovarainministeriö on määrännyt Valtion IT -palvelukeskuksen ratkaisun toteuttajaksi sekä suorittamaan siihen liittyvät hankinnat. Tavoitteeksi ministeriö on asettanut, että integraatiopalvelun tuotantokäyttö alkaa vuoden 2010 alussa.

Perustietovarantojen käytön edistämisen toimenpiteitä valmistellaan valtiovarainministeriössä. Tavoitteena on täsmentää ja kuvata perustietovarantojen hallinnointi, vastuut ja hinnoittelu, määritellä arkkitehtuuriratkaisu perustietovarantojen rajapintapalveluiden toteuttamiselle sekä määritellä perustietovarantojen sovellus-sovellus-käytön rajapinnat. Työ tehdään vuosien 2009 ja 2010 aikana.

Yhteentoimivuusportaali otetaan käyttöön v. 2009. Portaali toimii julkisen hallinnon yhteentoimivuutta edistävän suunnittelutiedon kokoavana kansallisena portaalina. Se mahdollistaa suunnittelu-tiedon jakamisen ja uudelleenkäytön ja vähentää näin päällekkäistä suunnittelutyötä. Portaali sisältää tai sen kautta löytyvät olennaiset hallinnon toiminnan, tiedon ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kehittämistä tukevat palvelut ja tiedot

Vuonna 2009 käynnistetään valtiotason arkkitehtuurin määrittely ja kuvaaminen. Työn aikana määritellään karkealla tasolla valtiotason arkkitehtuurilinjaukset (periaatteet ja standardit) ja -ratkaisut (yhteiset palvelut, prosessit, tiedot ja tietojärjestelmät), kuvataan niiden tavoitetila sekä julkaistaan tehdyt kuvaukset yhteentoimivuusportaalissa. Arkkitehtuurilla ohjataan ja tuetaan hallinnonaloilla ja virastoissa tapahtuvaa toiminnan ja tietojärjestelmien kehittämistä. Kuvaukset on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2010 loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriön KuntaIT -yksikkö on yhdessä suurten kaupunkien kanssa määritellyt yhteisen tavoitetilan kuntasektorin palvelukeskeisestä arkkitehtuurista (SOA) ja siihen liittyvistä teknologialinjauksista sekä muodostanut kuntasektorin käyttöön valtiovarainministeriön ValtIT:n arkkitehtuurityöhön perustuvia arkkitehtuurien suunnittelu-, kehittämis- ja kuvausmenetelmiä sekä välineistöjä yhteisen kielen muodostamiseksi toiminnan kehittäjien ja ratkaisuiden toteuttajien välille.

Laaditut kokonaisarkkitehtuurimenetelmät yhdistetään yhdeksi yhteiseksi julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurimenetelmäksi. Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA) alaisuuteen perustettava JHS-työryhmä laatii arkkitehtuurimenetelmästä koko julkisen hallinnon käyttöön soveltuvan version. Työ on suunniteltu tehtäväksi huhti—lokakuun 2009 aikana ja julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurimenetelmä on tarkoitus julkaista JHS-suosituksena.

Hallinnonalojen ja virastojen arkkitehtuurityötä tuetaan järjestämällä koulutusta arkkitehtuurimenetelmän käytöstä ja arkkitehtuurin suunnitteluperiaatteista. Koulutuksen suunnittelu käynnistetään v. 2009, ja varsinainen koulutustoiminta käynnistyy vuoden 2009 lopulla. Myös kuntien arkkitehtuurityötä tuetaan koulutuksellisilla toimenpiteillä vuoden 2009 aikana.

Yhtenä keskeisenä sovelluspalveluna otetaan käyttöön julkisen hallinnon viranomaisten yhteinen sähköisen asioinnin asiointitili vuoden 2010 aikana. Asiointitili on

sähköinen tukipalvelu, joka mahdollistaa koko julkiselle hallinnolle sähköisen asioinnin keskitetysti yhden luukun periaatteella. Asiointitili toimii keskitettynä viestintäväylänä, jonka avulla viranomaiset voivat lähettää tiedoksiantoja ja hallinnollisia päätöksiä sähköisesti asiakkaille.

Valtion IT -palvelukeskus (VIP) käynnisti toimintansa valtiokonttorissa 1.1.2009. Palvelukeskus vastaa valtionhallinnossa yhteisten ja yhtenäistettyjen IT-palvelujen järjestämisestä, määrittämisestä, hankinnan toteutuksesta ja ylläpidosta viranomaisten käytettäväksi.

Terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kehittäminen

Terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteentoimivuutta ohjaa laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (159/2007) sekä laki sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007) sekä näihin liittyvät asetukset. Osana lakien toimeenpanoa rakennetaan kansallinen terveydenhuollon tietojärjestelmäkokonaisuus, joka koostuu kansallisesti keskitetyistä järjestelmäpalveluista (Kansaneläkelaitoksen ylläpitämä eArkisto ja eResepti, Valviran varmennepalvelu sekä THL:n koodistopalvelu) ja niihin liittyvistä valtakunnalliset vaatimukset täyttävistä terveydenhuollon ja apteekkien tietojärjestelmistä. Järjestelmäkokonaisuus on lain asettaman aikataulun mukaan käytössä 1.4.2011 mennessä.

Kansallisen kokonaisuuden edellyttämää määrittelytyötä on tehty sosiaali- ja terveysministeriön johdolla ja määritykset ovat avoimesti saatavilla. Määrittelyjen toimeenpanoa terveydenhuollon tietojärjestelmiin on toteutettu kansallisesti koordinoituissa järjestelmäkohtaisissa klusterihankkeissa.

Terveydenhuollon tietojärjestelmien kehitystä on seurattu vuosittaisilla järjestelmäkohtaisilla katselmoinneilla sekä kahden vuoden välein terveystieteiden keskuksiin, sairaanhoitopiireihin ja yksityisille palvelu-tuottajille tehdyillä kyselyillä. Vuoden 2007 lopun tilannetta kuvaava kysely osoitti järjestelmien yhteentoimivuuden edenneen huomattavasti: esimerkiksi sähköiset läheteet ja palautteet, laboratoriotiedot ja digitaaliset röntgenkuvat kulkevat pääsääntöisesti sähköisesti organisaatioiden välillä. Kansallisen tason yhteentoimivuus saavutetaan eArkiston käyttöönoton myötä. Terveydenhuollon tietojärjestelmät auditoidaan ennen niiden liittämistä eArkistoon ja eReseptiin. Auditoinnin pohjana on niin kutsuttu sertifiointikriteeristö eli luettelo järjestelmille asetetuista kansallisista vaatimuksista. Ensimmäiset auditoinnit tehdään toukokuussa 2009 eReseptiin liitettävien järjestelmien osalta.

Hallituksen kannanotto sähköisen asioinnin ja tietoyhteiskuntakehityksen vauhdittamisesta

Hallitus hyväksyi talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa 6.3.2009 kannanoton sähköisen asioinnin ja tietoyhteiskuntakehityksen vauhdittamisesta. Kannanotossa todetaan, että hallitus vauhdittaa Suomen tietoyhteiskuntakehitystä ja sähköisen asiointipalveluiden leviämistä kolmella toimintakokonaisuudella: jatkamalla Arjen tie-

toyhteiskuntaohjelmaa, käynnistämällä Sähköisen asioinnin ja demokratian ohjelman sekä uudelleen organisoimalla julkisten tietojärjestelmien määrittely, hankinta ja ylläpito.

Lähtökohtana on, että sähköisiä palveluja kehitetään vuorovaikutuksessa palvelujen käyttäjien kanssa huomioiden käytön helppous. Kehittämisen kaikissa vaiheissa huomioidaan kansalaisten tietosuojan toteutuminen ja sen varmistamiseksi toimitaan hyvässä yhteistyössä tietosuojavaltuutetun kanssa. Julkisen sektorin hankinnoissa hyödynnetään markkinoiden tarjoamia ratkaisuja sekä yksityisen sektorin innovaatioita. Avointen tietojärjestelmäarkkitehtuurien sekä avoimen lähdekoodin käyttöä edistetään julkisen hallinnon järjestelmissä.

Hallitus käynnistää välittömästi Sähköisen asioinnin ja demokratian -ohjelman valmistelut, jossa rakennetaan kansalaisten elämäntilanteeseen sopivat sähköiset palvelukokonaisuudet vuoteen 2013 mennessä. Ensimmäisenä askeleena valtion ja kuntien yhteiseen asiakasrajapintaan otetaan käyttöön edellä mainittu Kansalaisten asiointitili v. 2010. Ohjelman toteuttamista käsitellään talouspoliittisessa ministeriövaliokunnassa ennen juhannusta 2009.

Koko julkisen hallinnon (valtion, kuntien ja Kansaneläkelaitoksen) tietojärjestelmien yhteentoimivuutta kehitetään. Yhtenäisillä tieto- ja tietojärjestelmäarkkitehtuurilla ja keskeisten palvelujen valtakunnallisilla tietojärjestelmillä alennetaan kustannuksia ja vapautetaan voimavaroja toiminnan kehittämiseen. Samanaikainen asiakasrajapintojen ja palvelutuotannon tietojärjestelmien kehittäminen mahdollistaa koko palveluketjun kustannustehokkaan toiminnan, asiakkaan ehdoon.

Kannanottoon perustuen käynnistetään välittömästi valmistelu, joka tähtää valtion tieto- ja tietojärjestelmäarkkitehtuuria koskevan päätöksenteon siirtämiseksi konsernitasolle valtiovarainministeriöön ja tämän vaatimien säädösmuutoksien määrittelyyn. Osana valmistelua määritellään kriteerit valtionhallinnon tietojärjestelmähankkeiden arvioimiseksi niiden käynnistämisvaiheessa sekä kriteerit niille valtion IT-hankinnoille, jotka toteutetaan jatkossa keskitetysti.

Valtion ja kuntien tietojärjestelmien yhteentoimivuuden aikaansaamiseksi määritellään ministeriöiden ja kuntien yhteistyönä keskeisille palvelukokonaisuuksille yhteiset tietojärjestelmäarkkitehtuurit vuoden 2010 loppuun mennessä ottaen huomioon uudistuvan yhteispalvelun tarpeet. Välittömästi käynnistetään valmistelu, jossa määritellään poikkihallinnolliset toimintakokonaisuudet, joita tukevat tietojärjestelmät on tarkoituksenmukaista toteuttaa valtakunnallisesti ja rahoittaa lähinnä määrärahasiirroin. Järjestelmien kuntia palvelevat osuudet rahoitetaan määrärahasiirroin kuntien valtionosuuksista. Osana valmistelua luodaan rakenteet ja toimintamalli valtion ja kuntien yhteisten tietojärjestelmäpalveluiden määrittelemiseksi, hankkimiseksi ja ylläpidon järjestämiseksi. Valtion ja kuntien yhteisten järjestelmien kehittämistä käsitellään peruspalveluohjelmamenettelyssä.

Tavoitteena on Kansaneläkelaitoksen järjestelmien ja valtion uuden tietojärjestelmäarkkitehtuurin yhteensopivuus. Valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ovat tämän vuoksi tiiviissä valmisteluyhteydessä Kansaneläkelaitokseen kaikessa valmistelussa.

Valtion konsernitason IT-johtamisjärjestelmän periaatteet ja sen vaatimat voimavarasiirrot linjataan talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa juhannukseen 2009 mennessä. Samassa yhteydessä ratkaistaan valtion ja kuntien tietojärjestelmäyhteistyön käytännön toteuttamismalli.

Julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuutta ja avoimia rajapintoja edistetään sekä yhteisten sovelluspalvelujen kehittämistä vauhditetaan hallituksen talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa 6.3.2009 sovitun kannanoton mukaisesti sekä jatkamalla tässä selvityksessä kuvattujen, jo käynnissä olevien toimenpiteiden valmistelutyötä.

6 Valtioneuvoston controllerin lausuma tilinpäätöskertomuksen tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä

Lausuman tarkoitus ja oikeudellinen perusta

Valtiovarain controller -toiminto on valtioneuvoston tulos- ja valtiovarainvalvojana varmistanut valtioneuvostolle valtion talousarviosta annetun lain 24 f §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti, että valtion tilinpäätöskertomus antaa talousarviolain 18 §:ssä säädetyllä tavalla oikeat ja riittävät tiedot (oikean ja riittävän kuvan) talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta. Valtioneuvoston controller antaa tietojen arvioinnin ja varmistuksen johdosta seuraavan sisäisen valvonnan menettelyihin kuuluvan lausuman vuodelta 2008 annettavasta tilinpäätöskertomuksesta:

Yleisarvio säännösten noudattamisesta ja tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä

Valtion vuodelta 2008 annettava tilinpäätöskertomus antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista ja taloudellisesta asemasta sekä valtion taloudenhoidosta ja antaa kokonaisuutena kohtuullisessa määrin oikeat ja riittävät tiedot tuloksellisuuden pääasiallisesta kehityksestä.

Valtion tilinpäätös

Valtion tilinpäätös ei sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Tilinpäätös on laadittu säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot valtion talousarvion noudattamisesta sekä valtion tuotoista, kuluista ja taloudellisesta asemasta. Valtion tilinpäätöksen liitteessä 12 esitetyt tiedot valtion taloudellisesti merkittävistä monivuotisista sopimusvastuista perustuvat tilivirastojen vastaavan liitteen tietoihin. Kyseisiä tietoja ei ole laadittu yhtenäisellä tavalla eivätkä ne vält-

tämättä sisällä kaikkia vastuita. Monivuotisia sopimusvastuita koskevien tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä ei ole siksi voitu varmistua. Hallitus voi hyväksyä valtion tilinpäätöksen ja tilinpäätös voidaan allekirjoittaa.

Tilinpäätöskertomuksen kertomusosassa esitetyt tiedot ja arviot valtiontalouden ja julkisen talouden tilasta ja riskeistä sekä muun muassa valtion eläkevastuusta ja varautumisesta eläkevastuiden kasvuun täydentävät osin valtion tilinpäätöksen antamaa kuvaa valtion taloudellisesta asemasta. Valtiontalouden keskipitkän aikavälin kehityksen systemaattinen kuvaus on kuitenkin vaikeasti hahmotettavissa.

Valtiontaloutta ja valtion taloudenhoitoa koskevat tiedot

Tilinpäätöskertomus antaa oikeat ja riittävät tiedot valtiontaloudesta ja valtion taloudenhoidosta.

Valtion liikelaitosten ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat

Tilinpäätöskertomukseen otetut valtion liikelaitosten ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat perustuvat liikelaitosten ja rahastojen vahvistettuihin ja ulkoisten tilintarkastajien tarkastamiin tilinpäätöksiin. Tilinpäätöstietojen oikeellisuuteen ja riittävyteen ei ole tilintarkastuksissa esitetty huomautuksia.

Valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitystä koskevat tiedot

Tilinpäätöskertomuksen tiedot yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehityksestä antavat kokonaisuutena kohtuullisessa määrin oikean ja riittävän kuvan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehityksen pääpiirteistä ja painopisteinä pidetyistä asioista.

Vuoden 2008 talousarviossa esitettyjen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista on arvioitu riittävän kattavasti. Arvioinnin tietopohja ja laatu kuitenkin vaihtelee hallinnonalojen välillä ja joissain tapauksissa myös hallinnonalan sisällä politiikkalohkojen välillä. Näin ollen se, missä määrin asetetut tavoitteet on saavutettu ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet hallinnonalojen tavoitteiden saavuttamisen asteeseen, ei kaikin osin ole riittävän selkeää. Yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita asetettaessa, olisi selvästi nykyistä enemmän kiinnitettävä huomiota tavoitteiden asettamiseen sellaisiksi, että niiden toteutumisen seuranta olisi mahdollista ja että toimenpiteiden (resurssien käytön) ja vaikuttavuuden välistä yhteyttä olisi mahdollista kuvata.

Valtion tilinpäätöskertomuksen antama kokonaiskuva ei kaikin osin ole riittävän selkeä. Monet taloudellisesti merkittävät yhteiskuntapolitiikkaan kehityslinjat ovat näkyvissä hallinnonalojen vaikuttavuuskatsauksissa, mutta kokonaiskuvan muodostaminen pirstaloituneen tiedon pohjalta ei ole aina mahdollista. Oikean ja riittävän kuvan raporttoimiseksi yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta olisi tarpeen, että talou-

dellisilta vaikutuksiltaan merkittävimmät yhteiskuntapolitiikan kehityslinjat tulisivat nykyistä selkeämmin näkyviin. Tilinpäätöskertomuksessa poikkihallinnolliset tarkastelut ja hallinnonaloittain esitettävät erityisteemat perustuvat osin tämän tyyppisiin systemaattisiin arvoihin. On edelleen tarpeen kehittää tuloksellisuuden arviointia niin, että keskeisimmät pitkän aikavälin yhteiskuntapolitiikkaan vaikuttavat kysymykset tulisivat nykyistä selkeämmin raportoiduiksi.

Valtion ja eri hallinnonalojen toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tiedot

Valtion tilinpäätöskertomuksen valtion toiminnallista tuloksellisuutta koskevien tietojen perusteella saa oikean ja riittävän kuvan toiminnassa ja sen kehittämisessä painopisteinä kullakin hallinnonalalla pidetyistä asioista. Kehittämistarpeita on edelleen erityisesti toiminnan taloudellisuutta ja tuottavuutta sekä laatua koskevien tietojen yhtenäisessä esittämisessä sekä saavuttamatta jääneiden olennaisimpien tavoitteiden kriittisessä esille tuomisessa. Tilinpäätöskertomus antaa oikean yleiskuvan valtion ja muun julkisen toiminnan tuottavuuden kehityksen suunnasta.

Henkilöstöä ja henkisten voimavarojen hallintaa ja kehittämistä koskeva tiedot

Valtion henkilöstöpolitiikan osalta tilinpäätöskertomus antaa oikeat ja riittävät perustiedot henkilöstöpolitiikan ja henkilöstön rakenteen ja työtyytyväisyyden kehityksestä koko valtion tasolla. Hallinnonaloittain on lisäksi annettu vaihtelevasti tietoja henkilöstön rakenteesta ja työtyytyväisyydestä sekä osaamisen ja toimintatapojen kehittymisestä.

Perustelut ja lausuman antamisen perustana olevat menetelmät

Edellä esitetyn lausuman kannanotot ja havainnot perustuvat seuraavaan selvitykseen ja näkökohtiin:

Kukin ministeriö vastaa oikeat ja riittävät tiedot toimi- ja hallinnonalansa osalta antavan ehdotuksen laatimisesta valtion tilinpäätöskertomuksen laadintaa varten. Tilinpäätöskertomuksen tietojen oikeellisuus ja riittävyys on pyritty varmistamaan ministeriöissä sisäisen valvonnan menettelyin, joita on tuettu valtiovarainministeriön ja valtiovarain controller -toiminnon neuvoin. Näitä täydentävät valtiovarainministeriössä tehdyt arvioinnit, joita on tehty siinä laajuudessa ja siten, että tilinpäätöskertomus olennaisilta osiltaan vastaisi sille talousarviolaissa ja valtion talousarviosta annetussa asetuksessa säädettyjä vaatimuksia. Valtiovarainministeriössä ja valtiovarain controller -toiminnossa ministeriöiden ehdotukset tuloksellisuuden kuvauksiksi on tarkistettu ja arvioitu siltä osin, ettei tiedoissa ole olennaisia virheitä tai ristiriitaisuuksia ja että tietojen lähteet ovat olennaisilta osin luotettavia tai vaihtoehtoisesti tietojen lähde on ilmoitettu. Samalla on kiinnitetty huomiota siihen, että valtion vuoden 2008 talousarvioesityksen ja talousarvion perusteella taloudellisesti olennaisimmista kokonaisuuksista

sista olisi raportoitu tiedot yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Tietoja on yhteistyössä ministeriöiden kanssa tarvittaessa täydennetty ja korjattu. Controller-toiminnossa on tarvittavat varmistukset tehty ja tietojen oikeellisuutta ja riittävyttä arvioitu valtioneuvoston controllerin 21.12.2006 antaman menetelmäkuvauksen (VM 45/01/2006) mukaisesti. Menetelmäkuvaukset on saatavilla valtiovarainministeriön internet-sivuilla (<http://www.vm.fi>, valikko julkaisut, alavalikko muut julkaisut).

Tilinpäätöskertomuksen tuloksellisuustiedoissa painotetaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehityksen pääpiirteitä koskevia tietoja. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus tarkoittaa sitä, missä määrin yhteiskuntapolitiikalle asetetut tavoitteet on saavutettu.

Tilinpäätöskertomusta vuodelta 2008 on kehitetty ottaen huomioon valtiovarainvaliokunnan mietinnöissä 28/2005 ja 45/2006 sekä tarkastusvaliokunnan mietinnöissä 1/2007 ja 1/2008 edellisistä valtion tilinpäätöskertomuksista esitetyt havainnot ja kehittämisehdotukset. Niitä toimenpiteitä, joihin hallitus on eduskunnan esittämien huomautusten johdosta ryhtynyt, esitellään valtion tilinpäätöskertomuksessa.

Tilinpäätöskertomuksen vaikuttavuustiedoissa on lähtökohtaisesti pyritty raportoimaan asioista, joille on valtion vuoden 2008 talousarvioesityksessä asetettu yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevia tavoitteita. Raportoinnin laatu on kehittynyt ja merkittävimmät kehittämishaasteet liittyvät yhtäältä valtion tilinpäätöskertomuksen perustana olevien tietojärjestelmien kehittämiseen siten, että ne nykyistä paremmin palvelisivat taloudellista raportointia, ja erityisesti valtion taloudellisen aseman arviointia, sekä toisaalta valtion tilinpäätöskertomuksen rakenteelliseen kehittämiseen. Tietopohjan kehittämiseksi on valtioneuvostossa ryhdytty toimenpiteisiin. Valtion tilinpäätöskertomuksen rakenteellista kehittämistä arvioidaan samassa yhteydessä kun tarkastellaan valtioneuvoston eduskunnalle antaman raportoinnin kehittämistä. Kehittämistyössä tarkastellaan muun muassa mahdollisuuksia yhdistää hallituksen toimenpidekertomus ja valtion tilinpäätöskertomus.

Vaikuttavuuden arvioinnin haaste on siirtomenojen suuri osuus valtion talousarviossa. Eräiden valtionapujärjestelmien sekä EU:n tukien ja niihin liittyvän kansallisen osarahoituksen vaikuttavuustiedoissa taikka tietojen luotettavassa todentamisessa riippumattoman arvioinnin avulla on selkeitä kehittämistarpeita. Kertomuksesta ei johdonmukaisesti ilmene tietoja siitä, onko valtionapu- tai rahoitusjärjestelmä saavuttanut sille lainsäädännössä tai talousarvioesityksen yhteydessä asetetut tavoitteet.

Valtion taloudellisen aseman kuvaamiseen on tarpeen kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Monet tietolähteet, jotka ovat sinällään yhtäpitävästi seurattavissa ja ovat voimassa olevien säädösten mukaisesti laaditut, eivät kaikissa tapauksissa tuota selkeää ja yhteiskuntapoliittisen päätöksenteon kannalta merkityksellistä tietoa valtion ja julkisen talouden tilasta ja resurssien käytöstä. Eri tietolähteiden tuottaman informaation tulkinta ja erojen hahmottaminen edellyttää monissa tapauksissa kuvausjärjestelmien syvällistä tuntemusta.

Oikean ja riittävän kuvan antamiseksi yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehityksestä riittävän syvällisellä, kriittisellä sekä eduskunnan ja hallituksen päätöksenteossa hyödynnettävällä tavalla edellyttää, että raportoinnissa keskitytään olennaisimpiin asioihin. Oikean ja riittävän kuvan antamiseksi ja tilivelvollisuuden toteuttamiseksi yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehityksestä olisikin tarpeen, että yksittäisten tavoitteiden määrä ei kasva liian suureksi ja jo tavoitetta asetettaessa valitaan kehityksen suuntaa kuvaavat indikaattorit, joiden perusteella yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan. Vaikuttavuutta koskevien tietojen oikeellisuus sekä vaikuttavuusraportoinnissa käytettävien indikaattoreiden valinnan osuvuus voidaan varmistaa vain riittävän korkealaatuisella arvioinnilla.

Tilinpäätöskertomuksessa ei ole vuosittain tarpeen pyrkiä kattavasti kertomaan kaikista asioista. Kiinnittämällä huomiota poikkihallinnollisten teemojen ja hallinnonalojen erityisteemojen valintaan siten, että niissä käsitellään yhteiskuntapolitiikan ja hallinnonalan kannalta keskeisiä kysymyksiä, seuranta ja arviointi käsittävät kohtuullisin väliajoin merkittävät asiakokonaisuudet.

Valtion tilinpäätös sisältyy yhtenä osana tilinpäätöskertomukseen. Kertomuksen ja siihen sisältyvän valtion tilinpäätöksen hyväksyy ja allekirjoittaa tasavallan presidentti valtioneuvoston perustuslain 58 §:n mukaisesti tekemästä ratkaisuehdotuksesta. Hallinto- ja kuntaministeri varmentaa allekirjoituksellaan presidentin päätöksen. Valtion tilinpäätöksen laadintamenettelyssä Valtiokonttori tekee valtiovarainministeriölle talousarvioasetuksen mukaan allekirjoitetun tilinpäätösehdotuksen lopullisesta, oikeat ja riittävät tiedot antavasta valtion tilinpäätöksestä. Asiallisesti valtion tilinpäätös valmistuu Valtiokonttorin tilinpäätösehdotuksen valmistuttua eikä siihen tehdä valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston käsittelyssä muutoksia.

Tilinpäätöskertomukseen sisältyvä valtion tilinpäätös perustuu Valtiokonttorin talousarvioasetuksen mukaisesti antamaan tilinpäätösehdotukseen ja tilinpäätöksen perustana olevaan valtion kirjanpitoon. Valtion tilinpäätöksen tietojen oikeellisuuden ja riittävyys arvioinnin pohjana on tilinpäätöksen perustuminen Valtiokonttorin pääjohtajan talousarvioasetuksen mukaisesti tekemään tilinpäätösehdotukseen sekä Valtiokonttorin pääjohtajan talousarvioasetuksen mukaisesti antama arviointi- ja vahvistuslausuma sisäisen valvonnan asianmukaisuudesta ja riittävydestä valtion keskuskirjanpidossa ja valtion tilinpäätöslaskelmien ja niiden liitteiden kokoamisessa sekä niihin liittyvissä menettelyissä. Arviointi- ja vahvistuslausuman mukaan sisäistä valvontaa on arvioitu COSO-ERM -viitekehityksen avulla. Lausumassa se on todettu asianmukaiseksi ja riittäväksi. Valtiovarainministeriön ja valtiovarain controller -toiminnon käytettävissä ovat lisäksi olleet valtionalouden tarkastusviraston suorittaman valtion keskuskirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastuksen havainnot koskevat alustavat tiedot. Valtiovarain controller -toiminnoissa on lisäksi tarkistettu, että tilinpäätös on laadittu sitä koskevien säännösten mukaisesti.

Valtiovarain controller -toiminnossa on varmistettu, että tilinpäätöskertomukseen otetut valtion liikelaitosten ja rahastojen tilinpäätöslaskelmat perustuvat liikelaitosta tai talousarvion ulkopuolella olevaa valtion rahastoa koskevan lainsäädännön mukaan vahvistettuihin ja ulkopuolisten tilintarkastajien tarkastamiin tilinpäätöksiin. Tilintarkastuskertomuksissa ei ole esitetty huomautuksia liikelaitosten tai talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöstietojen oikeellisuudesta ja riittävyydestä. Varustamoliikelaitoksen tilintarkastajien antaman tilintarkastuspöytäkirjan perusteella valtioneuvosto on kuitenkin Varustamoliikelaitoksen vuoden 2008 tilinpäätöksen ja tuloksen hyväksymisen yhteydessä 29.4.2009 edellyttänyt Varustamoliikelaitoksen hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin riskienhallinnan kehittämiseksi ja että liikenne- ja viestintäministeriö tuo 2.6.2009 mennessä talouspoliittisen ministerivaliokunnan käsiteltäväksi ehdotuksensa varustamoliikelaitoksen taloudellisen tilanteen johdosta.

Helsingissä 29 päivänä huhtikuuta 2009

Valtioneuvoston controller

SOILI VASIKAINEN

Finanssiasiantuntija Esko Mustonen

OSA II

MINISTERIÖIDEN TOIMIALAN TOIMINNAN TULOKSELLISUUDEN KUVAUKSET

7 Valtioneuvoston kanslia

Ministereiden katsaus valtioneuvoston kanslian toimintaan

Valtioneuvoston toiminnan kannalta merkittävää oli muun ohella EU:n perussopimuksen uudistavan Lissabonin sopimuksen eteneminen. Se oli vuoden loppuun mennessä hyväksytty 25 jäsenvaltion parlamentissa, joista ratifioimiskirjan oli tallettanut 23, Irlannin lisäksi ratifioimiskirjan talletus puuttuu Tšekiltä, Puolalta ja Saksalta. Suomi hyväksyi sopimuksen eduskunnassa 11.6.2008 ja tasavallan presidentti päätti ratifioimisesta ja vahvisti voimaansaattamislain 12.9.2008

Valtioneuvoston kansliassa toimivan talousneuvoston tarkastelussa olivat esillä useat hallituksen keskeiset strategiset linjaukset: uusi innovaatiostrategia, ilmasto- ja energiastrategian lähtökohdat sekä sosiaaliturvan kokonaisuudistus. Kansainvälistä finanssikriisiä ja sen seurauksia käsiteltiin yhtenä pääaiheena. Vuoden aikana valtioneuvoston kanslian toimesta julkaistiin selvitykset työpaikkojen vaihtuvuudesta ja Suomen kilpailukyvyistä Kiinaan ja muihin matalapalkkamaihin nähden. Vuoden 2008 aikana valmisteltiin hallitusohjelman toimeenpanon seuranta- ja arviointia hallituskauden puolivälin tarkastelua varten sekä annettiin Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskeva selonteko eduskunnalle.

Kansliassa on valmisteltu ilmasto- ja energiapolitiikkaa käsittelevää tulevaisuusselontekoa. Siinä tarkastellaan sekä ilmastomuutoksen hillintää että ilmaston lämpenemiseen sopeutumista. Tarkastelu ulottuu vuoteen 2050. Selonteko on määrääntä eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009. Kertomusvuoden aikana julkaistiin yhdeksän taustaselvitystä sekä kahden selvityshenkilön raportit. Yhteiskunnan eri tahojen kuulemiseksi järjestettiin kaikkiaan 13 sidosryhmäpaneelia.

Valtioneuvoston kanslia asetti yhteiskuntapoliittisesti merkittäviä työryhmiä muun muassa valmistelemaan toimenpide-ehdotuksia metsäteollisuuden ja metsäsektorin pitkän aikavälin toimintaedellytysten parantamiseksi sekä välittömiä toimia kotimaisen puun saatavuuden turvaamiseksi.

Valtioneuvoston kanslian asettama työryhmä selvitti valtiosihteerijärjestelmän toimivuutta, ministereiden sijaisuusjärjestelmää (ml. vanhempainlomat) ja ministereiden esteellisyyden säätelyä sekä hallituksen kertomusten yhdistämistä. Selvitys valtiosihteerijärjestelmän kokemuksista toimitettiin peruslain toimivuutta arvioivan parlamentaarisen komitean käyttöön. Kanslia asetti hallitusohjelman mukaisesti työryhmän selvittämään valtion kriisijohtamismallin toteutumista uudistuvassa alue- ja paikallishallinnossa. Työryhmä antoi väliraporttinsa 30.4.2008. Edelleen asetettiin ministeriöi-

den edustajista koostuva työryhmä selvittämään valtionhallinnon viestintäsuosituksen uudistamista sekä kriisiviestinnän kansalaisportaalin kehittämisen jatkoa.

Valtion Kriisijohtamismallia kanslia kehitti edelleen saatujen kokemusten ja tehtyjen tutkimusten perusteella. Yksi harjoituksista liittyi EU:n kriisikoordinaatiojärjestelmän kehittämiseen. Syksyllä kanslia järjesti Suomen ja Ruotsin hallitusten kesken kriisinhallintaharjoituksen. Kriisijohtamismallin mukaisesti toimittiin tapahtuneissa erityistilanteissa, mm. Malagan bussiturmassa ja Kauhajoen kouluampumata-pauksessa.

Valtioneuvoston kanslia toteutti Helsingin Yliopiston (HY) viestinnän tutkimuskeskus CRC:n kanssa tutkimuksen ”Joukkoviestimien kokemuksia valtionhallinnon viestinnästä”. Tutkimus on osa HY:n viestinnän laitoksen kanssa käynnistettyä hanketta valtionhallinnon viestinnän systemaattisen tutkimuksen ja seurannan toteuttamiseksi.

Kansliassa olevan valtion omistajaohjausosaston ensimmäinen vuosikertomus, jossa eduskunnalle raportoidaan valtion yhtiöomistuksen kehityksestä, omistajapolitiikasta ja omistajaohjaustoimista, ilmestyi syyskuussa. Joulukuussa valtion omistamat osakkeet kahdeksassa ei-strategisessa pörssiyhtiössä eli Kemira Oyj:ssä, Metso Oyj:ssä, Outokumpu Oyj:ssä, Rautaruukki Oyj:ssä, Sampo Oyj:ssä, Sponda Oyj:ssä, Stora Enso Oyj:ssä ja TeliaSonera AB (publ):ssa siirrettiin apportiomaisuutena valtion kokonaan omistamalle Solidium Oy:lle.

Valtioneuvoston kanslian merkkivuoden 1809 muistamisen valmistelua ja toteutusta varten v. 2007 asettama valtuuskunta ja toimikunta toteuttivat vuoden 2008 hanketta. Vuoden 2008 aikana oltiin järjestämässä Barents-aluetta käsittelevää seminaaria Oulussa, Suomalaisia historiapäiviä Lahdessa ja Kansainvälistä historiakonferenssia Hanasaareissa.

Suomen presidenttien elämäkerrallisen historiankirjoituksen tilannetta selvittänyt työryhmä totesi mietinnössään presidenttien elämäkertahistoriantutkimuksen monin tavoin puutteelliseksi. Työryhmä esittää, että presidenteistä julkaistaisiin tieteellisesti pätevä elämäkertasarja.

Matti Vanhanen
Pääministeri

Astrid Thors
Ministeri

Jyri Häkämies
Ministeri

7.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat:

1. **Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman keskeisiä tavoitteita ja toimenpiteitä kokonaisuutena niin, että hallitus pystyy päättämään tarvittavista politiikkatoimista hyvän tiedon pohjalta ja oikea-aikaisesti.**

Valtioneuvoston kanslia valmisteli hallitusohjelman toimeenpanon seurannan ja arvioinnin hallituskauden puolivälin tarkastelua varten. Ministeriöitä ja politiikkaohjelmia ohjeistettiin arviointiaineiston tuotantoon. Saadusta aineistosta koottiin Hallituksen strategia-asiakirjan seurantaraportti. Raportti oli pohjana hallituksen ilta-koulukeskustelulle ja ns. politiikkariihille helmikuussa 2009. Riihtä varten laadittiin ministeriöissä ja kansliassa lisäksi erityisiä teemapapereita.

Hallitusohjelman seurantaa kanslia tuki järjestämällä arviointitilaisuuksia hallitusohjelman keskeisistä poikkihallinnollisista teemoista. Erityisen analyysin kohteena oli syrjäytymiskehitys ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Vuoden alussa järjestettiin muun muassa poliittisten päättäjien, virkamiesjohdon ja tutkijakunnan yhteinen laaja seminaari, jossa keskityttiin hallituksen politiikkaohjelmien keinoihin syrjäytymisen ehkäisemisessä. Syrjäytymisteemasta kanslia valmisteli kokoavan raportin hallituksen käyttöön. Tämän ohella seminaareja järjestettiin tuottavuusohjelmasta, sektoritutkimuksesta ja osaavan työvoiman saatavuudesta.

Kanslia käynnisti yhdessä Tilastokeskuksen kanssa hankkeen, jossa kehitetään erityisesti poliittisten päättäjien käyttöön yhteiskunnallisen kehityksen ydinindikaattorit sisältävä palvelu. Tutkittuun tietoon perustuvaa päätöksentekoa edistettiin järjestämällä yhteistyössä sektoritutkimuksen neuvottelukunnan kanssa aiheeseen liittyvä kansainvälinen seminaari.

Valtioneuvoston kanslian johdolla valmisteltiin valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskeva selonteko, joka annettiin eduskunnalle alkuvuodesta 2009.

2. **Valtioneuvoston kanslia huolehtii siitä, että poliittisilla päätöksentekijöillä on käytettävissään ennakointitietoa, joka mahdollistaa pitkän aikavälin politiikan suunnittelun.**

Valtioneuvoston kanslia on asettanut hallituskaudeksi eli vuoteen 2011 valtioneuvoston ennakointiverkoston, joka toimii ministeriöiden ennakkoinnin yhteistyölinkkinä ja koordinaattorina. Verkoston puheenjohtajuus kiertää, kertomusvuonna puheenjohtaja oli opetusministeriöstä ja varapuheenjohtaja työ- ja elinkeinoministeriöstä. Verkoston pääsihteeri on valtioneuvoston kansliasta. Verkoston työskentelyn keskeisinä tavoitteina on ennakointitiedon parempi vaikuttavuus päätöksenteossa sekä ministeriöiden ennakointityön parempi yhteensopivuus. Vuonna 2008 ennakointiverkosto valmentautui ministeriöille yhteisen toimintaympäristökuvauksen laadintaan.

3. Valtioneuvoston kansliassa valmistellaan ilmasto- ja energiapolitiikkaa käsittelevä tulevaisuusselonteko.

Valtioneuvoston kanslia jatkoi hallitusohjelman linjauksen mukaisesti ilmasto- ja energiapolitiikkaa käsittelevän tulevaisuusselonteon valmistelua. Työtä johtaa hallituksen ilmastopoliittinen asiantuntija ja ohjaa ympäristöministerin puheenjohtajalla toimiva ministerityöryhmä. Tulevaisuusselonteon tavoitteena on palvella eri tahoilla tehtävää päätöksentekoa. Selonteko tulee linjaamaan pitkän aikavälin ilmasto- ja energiapolitiikkaa ja esittämään toimenpide-ehdotuksia. Selonteon tarkastelu ulottuu vuosisadan puoliväliin asti ja tarvittaessa pitemmälle, ja se kattaa sekä ilmastonmuutoksen torjunnan että sen vaikutuksiin sopeutumisen. Selonteossa tullaan tarkastelemaan energiantuotannon lisäksi energian käyttöä, liikennettä ja metsien roolia kasvihuonepäästöjen hillitsemisessä sekä muita päästöjen kannalta keskeisiä aloja. Tulevaisuusselonteon näkökulma on paitsi kansallinen myös globaali.

Selonteko on määrä antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009. Kertomusvuoden aikana kanslia julkaisi yhdeksän taustaselvitystä sekä kahden selvityshenkilön raportit. Yhteiskunnan eri tahojen kuulemiseksi kanslia järjesti kaikkiaan 13 sidosryhmäpaneelia. Vaasan asuntomessujen yhteydessä pidettiin seminaari, jossa esiteltiin kasvihuonekaasujen päästöjä vähentäviä asumisen ratkaisuja, ja myöhemmin syksyllä vastaavanlainen seminaari liikenteen ratkaisuihin. Kansliassa käynnistettiin vaihtoehtoisia kehityspolkuja vuoteen 2050 hahmottava skenaariotyö.

4. Valtioneuvoston kanslia luo edellytykset yhteisen faktapohjan syntymiselle ja hedelmälliselle dialogille keskeisten talouspolitiikan vaikuttajatahojen välillä talousneuvostossa.

Kansliassa toimiva talousneuvoston sihteeristö laati talousneuvostolle ohjelman ja huolehti sen toteuttamisesta. Talousneuvoston tarkastelun kohteena oli mm. uusi innovaatiostrategia, ilmasto- ja energiastrategian lähtökohdat sekä sosiaaliturvan kokonaisuudistus. Kansainvälistä finanssikriisiä ja sen seurauksia käsiteltiin yhden kokouksen pääaiheena. Esillä olivat myös työpaikkojen vaihtuvuus, aikuiskoulutus uudistus, Lissabonin strategia sekä Venäjän taloudellinen tilanne. Vuoden aikana julkaistiin selvitykset työpaikkojen vaihtuvuudesta ja Suomen kilpailukyvyistä Kiinaan ja muihin matalapalkkamaihin nähden.

Talousneuvoston sihteeristö laati kertomusvuonna kokonaisarvion ikääntymiskeskityksestä ja varautumispolitiikan riittävydestä mm. hallitusohjelman puolivälin tarkastelun tausta-aineistoksi. Tammikuussa 2009 julkaistu raportti päätyi arvioon, ettei julkinen talous ole kestävällä pohjalla monista hyödyllisistä uudistuksista huolimatta. Lisäksi osalle eläkeläisistä eläketurva jää varsin vaatimattomaksi ja myös kunnollisten palveluiden saatavuudessa on ongelmia. Raportin mukaan haasteista voidaan kuitenkin selviytyä, jos työllisyysastetta saadaan nostettua vähintään muiden Pohjoismaiden tasolle, julkisen palvelutuotannon tehokkuutta lisättyä ja kansalaisten terveyden ja toimintakyvyn koheneminen pidettyä selvästi kohentuvalla uralla.

5. Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on varmistaa, että Suomen tavoitteita Euroopan unionissa edistetään ennakoivasti, aktiivisesti ja tuloksellisesti.

Valtioneuvoston kanslian Euroopan unionin asioiden osalta vuoden 2008 keskeiset asiat olivat EU:n perussopimuksia muuttava Lissabonin sopimus, unionin ilmasto- ja energialinjauksia koskevien lainsäädäntöhankkeiden neuvottelemineen sekä EU:n toimenpiteet maailmanlaajuisessa finanssi- ja talouskriisissä.

Lissabonin sopimusta koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle maaliskuussa 2008. Esityksen valmistelu tapahtui EU-sihteeristön yhteensovittamana institutionaalisten asioiden jaostossa. Eduskunta hyväksyi esityksen 11.6.2008 ja Suomi ratifioi Lissabonin sopimuksen. Irlannin kansanäänestyksen (kesäkuu 2008) takia sopimusta ei kyetty voimaansaattamaan unionissa. Joulukuun 2008 Eurooppa-neuvostossa sovittiin sopimuksen voimaansaattamista koskevasta suunnitelmasta vuodelle 2009.

Unionin kasvihuonekaasujen päästöjä ja uudistuvan energian lisäämistä koskevista lainsäädäntöaloitteista neuvoteltiin ja poliittiseen ratkaisuun päästiin joulukuun 2008 Eurooppa-neuvostossa. EU-sihteeristössä koordinoitiin Suomen neuvotteluja ja vaikutettiin neuvottelujen eri osapuoliin. Keskeisiä avoimia kysymyksiä oli mm. päästöjen laskennassa käytettävä viitevuosi sekä vientiteollisuuden kohtelu päästöoikeuksien jaossa. Lopputuloksena syntyi ratkaisut, jotka turvaavat hyvin Suomen tavoitteet.

Syksyä leimasi finanssi- ja talouskriisin hoitaminen. Kriisin takia järjestettiin mm. ylimääräiset huippukokoukset sekä EU-johtajien että euromaiden kesken. Syksyn aikana kyettiin sopimaan yhteisistä EU-tason toimintalinjoista, joilla oli ratkaiseva merkitys kriisin hoitamisessa.

Syksyn 2008 aikana EU-sihteeristö käynnisti Suomen EU-politiikan painopisteitä ja menettelyjä koskevan arvioinnin mm. EU-asioiden komiteassa. Tämä prosessi johtaa v. 2009 annettavaan EU-selontekoon, joka kehittää Suomen tavoitteiden edistämistä Euroopan unionissa ennakoivalla, aktiivisella ja tuloksellisella tavalla.

6. Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on, että valtion yritysvarallisuutta hoidetaan tuloksellisesti.

Valtion omistajaohjaukseen ja valtion toimintaan omistajana ei vuoden 2008 aikana ole kohdistunut merkittävää kritiikkiä. Julkisessa keskustelussa oli lähinnä v. 2007 toteutettua Kemira GrowHow Oyj:n osakkeiden kauppaa koskenut kantelu, joka sittemmin todettiin kokonaan aiheettomaksi. Perusteltuja väitteitä valtio-omisteisten yhtiöiden erityisasemasta ei esitetty. Kokonaisuutena asetettujen tavoitteiden arvioidaan toteutuneen hyvin. Seuraavassa selvitetään tavoitteiden toteutumista päätettyjen mittareiden avulla.

Valtion suoraan omistamien pörssiosakkeiden markkina-arvo vuoden 2008 lopussa oli 8,8 mrd. euroa. Solidium Oy:n omistamien pörssiosakkeiden markkina-arvo oli 5,3 mrd. euroa. Yhteensä valtion suoran omistuksen ja välillisen omistuksen Solidium Oy:n kautta oleva arvo 31.12.2008 oli 14,1 mrd. euroa. Yhtenä kokonaisuutena tarkasteltaessa, pörssiomistuksen markkina-arvo laski vuoden 2008 aikana 14,3 mrd. euroa eli 51 %, mikä on jonkin verran Helsingin pörssin yleisindeksin laskua vähemmän (53 %).

Keväällä 2008 maksettujen osinkojen mukaan kaikkien valtio-omisteisten pörssiyhtiöiden osinkosuhde ylitti toimialojensa mediaanin. Myös osinkotuotot olivat valtio-omisteisissa pörssiyhtiöissä toimialojensa mediaaneja korkeampia. Vuoden 2008 tulosten perusteella maksettavat osingot tulevat laskemaan yleisen talouskehityksen vuoksi sekä Solidium Oy:n perustamisesta aiheutuneiden kertaluonteisten kustannusten vuoksi.

Valtion suoraan ja Solidiumin kautta välillisesti omistamien pörssiyhtiöiden keskimääräinen (mediaani) sijoitetun pääoman tuotto v. 2008 oli 5,3 %. Valtion 10 vuoden obligaatiotuotto eli käytännössä ns. riskitön tuotto v. 2008 oli 4,3 %, joten sijoitetun pääoman tuotto ylitti riskittömän tuoton.

Valtion pörssisalkun keskimääräinen osinkotuotto oli v. 2007 5,6 %, joka ylitti vuoden 2007 valtion velkakannan efektiivisen korkokustannuksen (4,0 %). Valtion suoraa omistusta ja välillistä omistusta Solidiumin kautta yhtenä kokonaisuutena tarkasteltaessa, on salkun osinkotuotto v. 2008 5,7 %¹, joka ylittää vuoden 2008 valtion velkakannan efektiivisen korkokustannuksen (4,1 %).

7.2 Toiminnan tuloksellisuus

Turvallisuus

Kanslian tehtävänä on valtioneuvoston turvaaminen sekä sen varmistaminen, että valtioneuvostolla on kyky kaikissa tilanteissa ohjata tehtävänsä mukaisesti yhteiskunnan toimintaa. Kanslia kehittää tarvittavia toiminnallisia ja teknisiä järjestelmiä uhkamallien edellyttämällä tavalla.

Valtioneuvoston kanslian erityistilannesuunnitelma liittyy varautumiseen YETT-strategian mukaisiin uhkamalleihin ja niihin sisältyviin erityistilanteisiin. Suunnitelma on edennyt vuoden 2008 aikana kolmanteen vaiheeseen eli tehtyjen suunnitelmien mukaisesti voidaan käynnistää kriisijohtamismallin mukainen toiminta.

Tilannekuvatoimintaa kehitettiin edelleen vastaamaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen tarpeita. Valtioneuvoston kanslian ohjauksessa oleva valtioneuvoston tilannekeskus toimii 24/7 periaatteella. Se toimii Suomen kansallisenä yhteyspisteenä Euroopan unionin kriisikoordinaatiojärjestelyissä sekä unionin pelastuspalvelun hälytys- ja tiedonvaihtojärjestelmässä.

Valtioneuvoston kanslia asetti hallitusohjelman mukaisesti työryhmän selvittämään valtion kriisijohtamismallin toteutumista uudistuvassa alue- ja paikallishallinnossa. Työryhmä antoi väliraporttinsa 30.4.2008. Työryhmä on saanut jatkoaikaa loppuraporttinsa antamista varten 15.3.2009 asti.

Valtioneuvoston kanslian johdolla toteutettiin erityistilanneharjoituksia, jossa valmiuksia testattiin ja seurattiin. Syyskuussa osallistuttiin EU:n kriisikoordinaatiojärjestelmän kehittämiseen liittyneeseen harjoitukseen. Lokakuussa 2008 järjestettiin Suomen ja Ruotsin hallitusten kesken kriisinhallintaharjoitus. Kriisijohtamismallin

¹ Osingot hallitusten esityksiä

mukaisesti toimittiin tapahtuneissa erityistilanteissa, mm. Malagan bussiturmassa huhtikuussa ja Kauhajoen kouluampumatapauksessa syyskuussa.

Valtioneuvoston toiminnan kehittäminen

Selvitetään mahdollisuuksia tukea päätöksenteon valmistelua sekä istuntojen suunnittelua lisäämällä ministereiden ja heidän avustajiensa mahdollisuuksia kommentoida esittelyyn tulevia asioita nykyistä aiemmin sekä päättää istuntojen asialistoista etukäteen.

Hallituksen päätösten vaikuttavuutta koskevat käytännöt ovat kehittymässä. On selvitettävä mahdollisuudet esittelyasiakirjoissa tuoda näkyvämmiin esille arviot esityksen vaikutuksista ja keinoista seurata vaikutusten toteutumista.

Valtioneuvoston kanslia on osallistunut ja avustanut hankkeessa, jossa laajennetaan PTJ:n toimintoja raha-asiainvaliokunnan kokouksen valmistelevaan käsittelyyn valtiovarainministeriön budjettiosastolla. Hankkeessa valmistellaan konsulttityönä budjettiosaston käyttöön raha-asiainvaliokunnan kokoukseen jaettujen listojen kommentointi ja kommenttien koonti kokousta varten. Kommentointitoiminnon kokemuksia päästään seuraamaan käytännössä huhtikuussa 2009 alkaen. PTJ:n laajennettu RV-toiminto otetaan käyttöön huhtikuussa 2009.

Laadunhallinta

Asiakastyytyväisyyden mittaamisen kehittäminen oli kanslian tavoitteena kaikissa kanslian toiminnoissa siten, että laadun arviointiin kiinnitettäisiin erityistä huomiota ja toteutettaisiin ulkoinen toiminnan arviointi. Vuoden 2008 aikana tuli selvittää, millainen asiakastyytyväisyyden ja laadun arviointijärjestelmä soveltuisi parhaiten kanslian käyttöön. Laadun arvioinnin ja kehittämisen menetelmiä selvitettiin v. 2008, ja päädyttiin CAF-järjestelmän käyttöönottamiseen. Laadunarvioinnin toteutus kuitenkin siirtyi vähäisten resurssien vuoksi vuodelle 2009.

Kanslian toiminnan kannalta onnistuneet rekrytoinnit ovat avainasemassa, kun tavoitteena oli kanslian säilyminen imagoltaan hyvänä ja kiinnostavana työnantajana, niin että VMBaron arvo olisi vähintään 3,4. Syksyllä 2008 toteutetun mittauksen (VMBaro) mukaan työnantajakuvan tyytyväisyysindeksi oli kuitenkin vain 3,3 eli v. 2008 tavoitteeseen ei tältä osin päästy. Sen sijaan rekrytointien voidaan katsoa onnistuneen, kun vakinaiseen virkaan v. 2008 rekrytoiduista ei kukaan irtisanoutunut vuoden sisällä.

Laadukkaan toiminnan tavoitteena on myös toimiva ja kattava tietoturvallisuusohjeiden ja käytäntöjen noudattaminen. Tämän osalta mittarina on, että vuoden aikana aloittaneiden tietoturvakoulutuksen läpäisyprosentti olisi 100 %. Tähän tavoitteeseen ei päästy, vaan jäätiin 33 %:n tasolle, mikä edellyttää asiaan paneutumista. Jatkuva kiire ja tehtävien priorisointi selittävät huonoa tavoitettavuutta.

Toiminnallinen tehokkuus ja tuottavuusohjelma

Kanslian kehittäminen

Valtion tuottavuusohjelman ja kanslian kehittämishankkeen toimeenpanoa jatketaan kehittämällä kanslian toimintatapoja niin, että henkilöstöresurssien ja toimintojen suhteen on saatavissa aiempaa enemmän synergiaetuja. Taloushallinnon tehtäviä siirretään palvelukeskukseen. Valtioneuvoston kanslia jatkaa toimintansa tehostamista selvittämällä mahdollisia yhteistyökohteita erilaisten palvelujen, kuten viestintä-, virasto-, kirjaamo-, kirjasto- ja muiden tietopalvelujen osalta lähinnä valtiovarainministeriön kanssa.

Valtioneuvoston kanslia on vuoden 2008 aikana ollut mukana yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa selvittämässä tukipalvelujen alueellistamista ja siihen liittyviä yhteisen toiminnan muotoja. Työ jatkuu vuoden 2009 aikana. Virkojen tarvetta ja sijaintia virastossa virkojen vapautuessa tarkastellaan viraston painopisteiden valossa.

Valtioneuvoston kansliassa toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus v. 2008 on yksi henkilötyövuosi.

Siirtomenot

Puoluelain (1969/10) 9 §:n mukaan voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen valtion tulo- ja menoarvion rajoissa. Avustus jaetaan puolueiden viiemeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärän suhteessa. Vuonna 2008 puoluetukea myönnettiin kokonaisuudessaan 36 000 000 euroa, josta Ahvenanmaan maakunnan lakisääteinen osuus oli 180 000 euroa.

Vuoden 2008 talousarviossa momentille 23.27.50 (Puoluetoinnin tukeminen) myönnettiin 18 000 000 euroa. Määrärahasta 17 910 000 oli käytettävä puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen, josta 12 % oli tarkoitettu käytettäväksi puolueiden

Taulukko 28. Poliittisen toiminnan tukeminen 1.1.—31.12.2008

Puolue	Edustajia	Euroa myönnetty 7.2.2008	Euroa myönnetty 10.4.2008
Kesk.	51	4 590 000	4 590 000
Kok.	50	4 500 000	4 500 000
SDP	45	4 050 000	4 050 000
Vas.	17	1 530 000	1 530 000
Vihr.	15	1 350 000	1 350 000
RKP	9	810 000	810 000
KD	7	630 000	630 000
PS	5	450 000	450 000
YHTEENSÄ	199	17 910 000	17 910 000
Ahvenanmaa		90 000	90 000

naisten poliittisen toiminnan tukemiseen sekä samoin 12 % puolueiden piirijärjestöjen tukemiseen. Lisäksi määrärahasta sai käyttää 90 000 euroa avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa. Avustukset puolue toiminnan tukemiseen myönnettiin 7.2.2008.

Vuoden 2008 lisätalousarviossa momentilla 23.27.50 (Puolue toiminnan tukeminen) puolue toiminnan tukemiseen on osoitettu 18 000 000 euron lisämääräraha. Lisämäärärahasta 17 910 000 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueille niiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Lisäksi lisämäärärahasta saa käyttää 90 000 euroa avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa. Avustukset tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen myönnettiin 10.4.2008.

Puoluetuen käyttöä valvoo oikeusministeriö.

Siirtotalouden kulut sisältävät myös avustuksen Tammenlehvän perinneliiton toimintaan. Avustus myönnettiin v. 2005 ensimmäistä kertaa ja se oli suuruudeltaan 50 000 euroa. Kertomusvuonna avustuksen suuruus oli 75 000 euroa. Avustuksella tuetaan Tammenlehvän perinneliiton valtakunnallista perinnetyötä. Tammenlehvän perinneliiton tarkoituksena on hoitaa ja vaalia Suomen vuosina 1939—1945 käymien sotien ja niiden veteraanien perintöä.

Henkisten voimavarojen hallinta

Valtioneuvoston kanslian henkilöstötilinpäätöksen mukaan ei henkilöstön suhteen ole tapahtunut merkittäviä muutoksia vuoden 2008 aikana. Vuoden 2007 aikana kansliaan omistajaohjaukseen siirtyneet henkilötyövuodet näkyvät tosin ensimmäistä kertaa täysimääräisinä v. 2008. Taulukossa ei ole mukana niitä henkilöitä, joi-

Taulukko 29. Valtioneuvoston kanslian henkilöstöä koskevia tunnuslukuja

	2008	2007	2006
Keski-ikä	47,1	43,9	42,7
Henkilöiden lkm vuoden lopussa	237	228	221
Määräaikaisten osuus, %	12,2	6,1	10,6
Naisten osuus työvoimasta, %	60	60	62
Vakinaisten lähtövaihtuvuus, %	3,1	6,8	7,5
Työkyvyn ylläpito euroa/htv	103	120	97
Työterveyden huolto euroa/htv	584	539	499
Poissaolot, päiviä/htv	4,5	4,0	5,1
Työtyytyväisyysindeksi	3,3	3,4	3,3
Koulutusindeksi	5,3	5,1	5,0
Koulutus, euroa/htv	1 471	1 237	1 468
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä työajasta, %	83,3	85,5	88,7
Tehdyn työajan palkat palkkasummasta, %	85	86	87
KOKONAISTYÖVOIMAKUSTANNUKSET	15 483 181	13 184 275	12 101 229

den palkan maksusta kanslia huolehtii, mutta jotka eivät lukeudu kanslian henkilökuntaan. Näistä merkittävimmät ryhmät ovat kaikkien ministerien yhteensä 32 erityisavustajaa, ministerit ja oikeuskanslerinviraston henkilökunta.

7.3 Erityisteema: Valtion omistajaohjaus

7.3.1 Keskitetty omistajaohjaus

Valtioneuvoston kansliaan perustettu omistajaohjausosasto aloitti toimintansa 1.5.2007. Osastolle siirtyi virkamiehiä kolmesta eri ministeriöstä (KTM, LVM ja VM) ja sen ohjaukseen tuli yhtiöitä vielä kahdesta muustakin ministeriöstä (MMM ja YM).

Uuden osaston vastuulle tuli kaikkiaan 39 yhtiön omistajaohjaus. Lisäksi yhteensä 15 yhtiön omistajaohjaus jäi keskitetyn omistajaohjauksen ulkopuolelle useissa eri ministeriöissä hoidettavaksi. Omistajaohjausosastolle siirrettiin vain markkinaehtoisesti (kilpailullisesti ja voittoa tavoitellen) toimivat yhtiöt, kun taas valtion erityistehtäviä (politiikkatehtäviä, yksinoikeuksia tms.) hoitavat yhtiöt jäivät kyseisestä tehtävästä vastaavaan ministeriöön. Osasto on toiminnallisesti suoraan omistajaohjauksesta vastaavan ministerin alainen, mutta hallinnollisesti osa valtioneuvoston kanslian organisaatiota, joten sen hallinto ja sisäiset prosessit on sovitettu kanslian toimintamalleihin.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto on valtioneuvoston yhteinen asiantuntijatoiminto, joka vastaa markkinaehtoisesti toimivien yhtiöiden omistajaohjauksesta sekä sellaisesta ohjeistuksesta ja koordinoinnista, jolla varmistetaan erityistehtävayhtiöiden omistajaohjauksen yhtenäisyys ja johdonmukaisuus. Osaston tehtäväksi annettiin suunnitella ja toteuttaa valtion osakemyynnit ja osakemerkinnät sekä yhtiöiden omistuspohjan muutokset. Valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä osasto vastaa yhtiöiden kasvun ja markkinaehtoisen toiminnan varmistavasta kehitystyöstä. Osaston kuuluu myös edistää valtio-omistajan toimin sellaisia yritysjärjestelyjä, jotka edellyttävät merkittävien omistajien myötävaikutusta.

Osaston perustoiminnot ovat omistajastrateginen työ sekä sitä tukeva analyysi ja seuranta. Näitä voi luonnehtia siten, että omistajastrategian puitteissa tehdään valtion roolia ja toimintaa omistajana koskevat arviot ja ratkaisut, kun taas analyysin ja seurannan puitteissa rakennetaan se yhtiö- ja toimialakohtainen osaaminen, jonka varassa omistajastrategista työtä tehdään. Omistajastrateginen työ on myös olennaiselta osaltaan ulkoista kommunikaatiota; analyysi ja seuranta on puolestaan osaston sisäinen tukitoiminto, eräänlainen osaston kivijalka.

Osastolla on kaikkiaan 19 virkamiestä. Vuoden 2008 aikana nimitettiin yksi johtava erityisasiantuntija hoitamaan osaston viestintään ja sidosryhmäsuhteisiin liittyviä tehtäviä. Virkamiehet jakautuvat eri tehtäväalueille seuraavasti: yleisjohto ja hallinto 6, viestintä ja sidosryhmäsuhteet 2, omistajastrategia 4 sekä analyysi ja seuranta 7.

7.3.2 Omistajaohjauksen tavoitteet

Omistajaohjausosasto toteuttaa osaltaan tavoitetta, jonka mukaan valtio on hyvä omistaja. Tämän lähtökohtana on, että valtio on johdonmukaisesti ja ennakoitavasti toimiva omistaja, jonka omistajuus edistää yhtiön pitkäjänteistä kehittämistä ilman, että yhtiöllä olisi omistuksen vuoksi erityisasemaa tai erillisvelvoitteita.

Valtion yritysvarallisuus on merkittävä osa yhteiskunnan yhteistä varallisuutta. Sitä on hoidettava tavalla, joka on kontrolloitavissa ja joka nauttii julkista luottamusta. Omistajaohjausosasto on itsenäinen ja yhtiöihin liittyviä sääntelytehtäviä hoitavista ministeriöistä erillinen asiantuntijatoiminto. Sen keskeisiin tehtäviin kuuluu valtion yhtiöomistusta ja sen hoitoa koskevan, kattavan ja ymmärrettävän informaation tuottaminen ja säännönmukainen julkistaminen. Omistajaohjausosasto julkisti v. 2008 ensimmäisen vuosikertomuksensa.

Valtion omistajaohjauksen on oltava johdonmukaista ja mahdollisimman avointa. Valtio-omistajan toimintaan ja toimintaperiaatteisiin tulee voida luottaa arvopaperimarkkinoilla, jotta valtion mukanaolo merkittävänä omistajana ei alenna sen salkkuun sisältyvien pörssiyhtiöiden arvostustasoa. Markkinaehtoisesti toimivien yhtiöiden liiketumppaneiden ja kilpailijoiden puolestaan tulee voida luottaa siihen, että yhtiöllä ei ole minkäänlaista valtionomistukseen perustuvaa erityisasemaa. Samanaikaisesti omistajaohjausta on hoidettava tavalla, joka mahdollistaa yritysten ja merkittävän omistajan yhteydenpidon. Avoimuuden vastapainona on sisäpiirisääntöjen poikkeukseton noudattaminen, yritysten suunnitelmien ja niihin liittyvien liikesalaisuuksien ehdottoman luottamuksellinen käsittely sekä omistajapolitiikan hoitamista koskevien valtion liikesalaisuuksien salassapito.

7.3.3 Valtion omistajaohjausta koskeva lainsäädäntö

Valtion toiminta omistajana perustuu vuoden 2008 alussa voimaan tulleeseen lakiin valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta (L 1368/2007, ”omistajaohjauslaki”). Tällä korvattiin v. 1991 säädetty laki valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä (L 740/1991, ”valtionyhtiölaki”), joka oli monelta osin vanhentunut.

Omistajaohjauslaki koskee valtion toimintaa omistajana kaikissa yhtiöissä, niin pörssiyhtiöissä kuin yksityisissäkin yhtiöissä. Laki ei sisällä poikkeuksia yhtiöitä ja arvopaperimarkkinoita koskevasta lainsäädännöstä. Tästä seuraa, että sekä valtiota omistajana ja valtion omistamia yhtiöitä koskevat kaikki muun muassa osakeyhtiölain, arvopaperimarkkinalain ja rikoslain sisäpiiritiedon väärinkäyttöä koskevien säännösten mukaiset velvoitteet ja rajoitteet.

Yleisemminkin valtion omistajuustoiminnon ja valtion omistamien yhtiöiden toimintaa säätelee periaate, jonka mukaan valtio omistajana noudattaa valtion lainsäätäjänä säätämiä lakeja ja valtion — kokonaan tai osaksi — omistamat yhtiöt noudattavat samoja normeja kuin ne suomalaisyritykset, joilla on erilainen omistusrakenne.

Valtion omistajapolitiikka sekä siihen liittyvät normit ja päätökset koskevat siis lähtökohtaisesti yhtä lailla sekä pörssiyhtiöitä että noteeraamattomia yhtiöitä. Vaikka omistajapolitiikka on yhtenäinen, käytännön omistajahallinnan hoitamisessa on merkittäviä eroja pörssinoteerattujen ja noteeraamattomien yhtiöiden välillä. Tämä aiheutuu siitä, että pörssiyhtiöihin liittyvä julkisuus, arvopaperimarkkinalainsäädäntö soveltamisohjeineen sekä omistajien suuri lukumäärä on otettava huomioon omistajaohjauksessa.

Yhtiöt eroavat toisistaan myös siinä, että osa yhtiöistä toteuttaa jotakin valtionhallinnon erityistehtävää, jolloin yhtiö välttämättä ei pyri taloudellisen tuloksen maksimointiin vaan kyseisen tehtävän mahdollisimman hyvään ja tehokkaaseen hoitamiseen. Pääosa yhtiöistä toimii kuitenkin markkinaehtoisesti ja pyrkii tuottamaan liikelatoudellista tulosta. Kaikki pörssiyhtiöt toimivat täysin markkinaehtoisesti, eikä niitä koskevassa sääntelyssä tai niiden omistajaohjauksen toimintaperiaatteissa tehdä eroa valtion omistusosuuden suuruuden perusteella.

7.3.4 Omistajaohjausta normittavia päätöksiä ja kannanottoja

Omistajaohjausta koskevan lainsäädännön lisäksi valtion omistajaohjaustoimintoa normittavat hallitusohjelma, valtioneuvoston päätökset sekä hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannanotot.

Pääministeri Vanhasen toinen hallitus teki kesäkuussa 2007 valtion omistajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen, jossa linjataan valtion omistajaohjauksen keskeiset periaatteet ja toimintatavat. Päätös on tarkoitettu noudatettavaksi valtion omistajapolitiittisessa päätöksenteossa ja omistajaohjaustehtävien hoidossa.

Periaatepäätöksessä yhtiöt jaotellaan kahteen pääryhmään: markkinaehtoisesti toimivat yhtiöt ja valtion erityistehtäviä hoitavat yhtiöt. Valtion omistajaohjauksen tavoitteena markkinaehtoisissa yhtiöissä on kulloinkin parhaan taloudellisen kokonaistuloksen saavuttaminen. Tätä arvioidaan kannattavuuden ja omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun perusteella. Valtion erityistehtäviä toteuttavissa yhtiöissä valtiolla on omistajana ensisijaisesti yhteiskunnallisia tavoitteita, vaikka yleistavoitteena on, että toiminta on myös kannattavaa.

Valtioneuvoston periaatepäätökseen liittyen hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta antoi kannanoton palkitsemisesta valtionyhtiöissä ja valtion osakkuusyhtiöissä. Palkitsemiskannanottoa noudatetaan, kun valtio määrittää omistajana näkemysensä markkinaehtoisesti toimivissa valtionyhtiöissä päätettäviin järjestelyihin. Linjauksia pyritään soveltamaan myös valtion osakkuusyhtiöissä. Kannanotto vastaa v. 2006 julkistettuja linjauksia. Talouspoliittinen ministerivaliokunta mm. vahvisti sen, että valtio-omistaja ei hyväksy optiopohjaisten palkitsemisjärjestelmien käyttöä yhtiön johdon ja avainhenkilöiden palkitsemisessa.

Tammikuussa 2008 talouspoliittinen ministerivaliokunta antoi kannanoton, jolla se vahvisti omistajapolitiikan linjaukset. Ministerivaliokunta piti tärkeänä erottaa osakkeenomistajan rooli yhtiön tekemistä omista liiketoiminnallisista päätöksistä. Samalla korostettiin, että pörssissä noteerattujen yhtiöiden tavoitteena on taloudellisesti kan-

nattava toiminta, eikä niille voi asettaa jälkikäteisesti muista yrityksistä poikkeavia yhteiskunnallisia tai aluepoliittisia velvoitteita.

7.3.5 Valtion yhtiöomistusten hoito

Valtio oli vuoden 2008 käynnistyessä merkittävä osakeomistaja kaikkiaan 53 yhtiössä, joista 31 oli valtionenemmistöisiä yhtiöitä. Pääosa valtion omistamista yhtiöistä toimi markkinaehtoisesti. Näistä 12 oli pörssilistattuja yhtiöitä. Valtion pörssisalkun arvo oli vuoden 2008 alussa yhteensä 28,0 mrd. euroa. Arvoltaan suurimmat osakeomistukset valtiolla oli Fortum Oyj:ssä, 13,9 mrd. euroa, TeliaSonera AB:ssä 3,0 mrd. euroa ja Neste Oil Oyj:ssä 3,1 mrd. euroa. Vuonna 2008 osakekurssien aleneminen laski merkittävästi valtion omistusten arvoa.

Edellisen tilivuoden tulosten perusteella valtion omistamat yhtiöt maksoivat v. 2008 valtiolle osinkoa yhteensä 1 605,5 milj. euroa. Suurimmat osingot valtiolle kertyivät Fortum Oyj:n ja TeliaSonera AB:n omistuksista. Valtion pörssiosakesalkun yhtiöiden osinkotuotto oli 5,6 %, kun pörssin päälistan yhtiöiden keskiarvo oli 4,0 %. Vastaa- vasti salkun yhtiöiden osinkosuhde oli 1,4-kertainen pörssin päälistan yhtiöiden keskiarvoon nähden.

Valtio pyrkii kehittämään omistuksessaan olevia yhtiöitä ja huolehtimaan niiden kilpailukyvyistä ja kannattavuudesta. Aktiivisena omistajana valtio myös käyttää omistuksiaan maamme yrityssektorin kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamiseen osallistumalla omistus- ja toimialajärjestelyihin. Tarvittaessa valtio on irtautunut omistuksistaan sellaisilla toimialoilla, joilla valtion omistus ei enää ole perusteltua.

Valtion omistamien yhtiöiden omistuspohja on monipuolistunut osakeantien ja -myyntien sekä omistusjärjestelyjen kautta. Kotimainen osakesijoittaminen ja -omistus ovat laajentuneet. Samalla ulkomaista pääomaa ja ulkomaisia sijoittajia on tullut runsaasti valtio-omisteisiin pörssiyhtiöihin.

Kaikissa valtion omistusjärjestelyissä yleisenä lähtökohtana on parhaan taloudellisen kokonaistuloksen saavuttaminen. Kriteerinä ei ole yksinomaan yhtiön tai osakkeiden myyntihinta, vaan huomiota kiinnitetään erityisesti kotimaisen teollisuuden ja talouselämän toimialakohtaisten toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn turvaamiseen, osaamisen säilyttämiseen ja lisäämiseen sekä työllisyyden turvaamiseen. Omistusjärjestelyjen ja osakemyyntien tavoitteena on myös mahdollisimman vakaan omistuspohjan turvaaminen.

Vuoden 2008 helmikuussa Suomen valtio hyväksyi omistamiensa 1 508 500 OMX AB (publ):n osakkeiden osalta Borse Dubain ja BD Stockholm AB:n tekemän ostotarjouksen ostaa osakkeet hintaan 265 SEK/osake. Suomen valtion omistuosuus OMX:stä oli 1,3 %. Valtion myyntitulo kaupasta oli yhteensä 42,8 milj. euroa.

Huhtikuussa 2008 valtio myi omistamansa 1 085 642 Elisa Oyj:n osaketta hintaan 16,70 euroa/osake. Kauppasumma oli yhteensä 18,1 milj. euroa. Valtion omistuosuus oli 0,65 % Elisan osakekannasta.

Alkukesästä France Telecom teki tarjouksen TeliaSoneran osakkeiden ostamisesta Ruotsin ja Suomen valtioilta. Suomen valtion omistuosuus TeliaSoneraosta oli 13,72 %,

ja Suomen hallituksella oli eduskunnalta valtuus myydä omistus. Tarjous ei kuitenkaan lopulta johtanut kaupan syntymiseen.

Loppuvuodesta 2008 toteutettiin kaksi merkittävää hanketta, jotka avaavat uusia näkymiä valtion omistukseen ja sen hoitoon. Toinen näistä hankkeista koski Elisa Oyj:tä ja toinen valtion kokonaan omistamaa Solidium Oy:tä.

7.3.6 Valtion tulo Elisa Oyj:n suurimmaksi omistajaksi

Valtiosta tuli joulukuussa 2008 teleoperaattori Elisa Oyj:n suurin omistaja 9,62 % omistusosuudella. Järjestely toteutettiin yhteistyössä Työeläkevakuutusyhtiö Varman kanssa, jolta valtio osti sille tulleet osakkeet.

Järjestelyn taustana oli kansainväliseen finanssikriisiin liittynyt tilanne, jossa Elisan suurin omistaja, Islantilainen Novator, ilmoitti, että se neuvottelee omistamiensa Elisan osakkeiden, kaikkiaan noin 13,91 % osakekannasta, myynnistä. Osakkeet myytiin tarjousmenettelyssä, jossa ostajasta ei voinut olla etukäteen varmuutta ja saatujen ennakkotietojen mukaan mahdollisten ostajien joukossa oli myös selvästi spekulatiivisina pidettäviä toimijoita.

Valtio ja omistajaohjaus sen edustajana tuli tilanteeseen Huoltovarmuuskeskuksen aloitteesta. HVK katsoi, että teletoiminta on keskeinen osa kansallista kriittistä infrastruktuuria, jonka turvaaminen ja varmistaminen on asetettu tavoitteeksi sekä erityislainsäädännössä (viestintämarkkinalaki) että huoltovarmuuden tavoitteissa. Elintärkeiden toimintojen ohjaus ja valvonta tapahtuu tietoyhteiskunnassa tietoliikenneverkkojen ja niitä hyödyntävien tietojärjestelmien avulla.

HVK:n aloitteeseen perustuneen arvioinnin jälkeen todettiin, että valtion kannalta on erittäin merkittävää, että Suomessa säilyisi ainakin yksi suuri kansallisessa omistuksessa oleva teleoperaattori. Jos myytävänä olleet Novatorin osakkeet olisivat päätyneet ulkomaiseen, mahdollisesti spekulatiiviseen omistukseen, riski Elisa Oyj:n siirtymisestä kokonaan ulkomaiseen määräysvaltaan olisi kasvanut huomattavasti.

Käytännössä valtiolla oli mahdollisuus myötävaikuttaa kotimaiseen ratkaisuun suoraan vain hankkimalla Elisan osakkeet valtion tai valtion osoittaman toimijan omistukseen. Tähän oli HVK:n lausunnon perusteella selkeät perusteet ja mahdollista osakekauppaa pidettiin myös taloudellisen arvioinnin perusteella edullisena vallitsevan kurssitason ja yhtiön näkymien vuoksi.

Koska valtion osakehankintoihin osoitettu budjettimääräraha 2,7 milj. euroa on tarkoitettu vain pienten erillisjärjestelyjen mahdollistamiseen, valtio ei voinut osallistua osakkeista käytäviin kauppaneuvotteluihin osapuolena. Talouspoliittinen ministerivaliokunta puolsi 12.10.2008 järjestelyä, jonka osana omistajaohjaus teki Työeläkevakuutusyhtiö Varman kanssa ehdollisen — eduskunnan hyväksymää budjettimäärärahaa edellyttävän — sopimuksen, jolla valtio sitoutui ostamaan Varman ensin omistukseensa hankkimat Elisa Oyj:n osakkeet tai Varman osoittaman osan niistä osakkeiden hankintahintaan.

Varma osti tehtyyn sopimukseen nojautuen koko myynnissä olleen Elisan osakeerän 11,20 euron osakekohtaiseen hintaan. Kun lisätalousarvio oli hyväksytty, Varma

ilmoitti, että valtiolle ostettavaksi osoitetaan yhteensä 16 miljoonaa Elisan osaketta eli 9,62 % yhtiön osakekannasta. Osakkeiden kauppahinta 19.12.2008 tehdyssä kaupassa oli sama 11,20 euroa/osake, yhteensä 179,2 milj. euroa. Elisan osakkeen kurssi kaupan-tekopäivänä oli jonkin verran korkeampi, joten valtio sai osakkeet niiden käypää hintaa alemmalla hinnalla. Käytännössä valtion ja Varman sopimus merkitsi, että valtiolla oli osakkeisiin kohdistunut kurssiriski ja Varmalla rahoitusriski. Näin toteutuneena järjestely oli valtiolle edullinen ja aiheutti Varmalle sellaisia kustannuksia, joista se ei saanut valtiolta korvausta.

Järjestely oli suomalaisen valtionomistuksen historiassa ainutkertainen ja oletuksena on, että Solidium-ratkaisun jälkeen vastaavat tilanteet voidaan tarvittaessa hoitaa tavanomaisin kaupallisin ehdoin. Järjestely oli ainutkertainen myös siinä suhteessa, että valtio ja merkittävä kotimainen instituutio-omistaja toimivat yhdessä tarkoitukseensa Elisa Oyj:n omistuksen vakauttaminen.

Valtion suora omistus Elisa Oyj:ssä ei ole täysin linjassa sen kanssa, että valtion muut omistukset ns. ei-strategisissa pörssiyhtiöissä siirrettiin joulukuussa valtion kokonaan omistamalle Solidium Oy:lle. Valtion kannalta olisi ollut luontevaa, että Elisa-osakkeiden hankinnasta olisi tullut osa Solidium-järjestelyä, mutta sitä ei tällä aikataululla ollut mahdollista toteuttaa, joten asiaan palattaneen vuoden 2009 aikana.

7.3.7 Solidium Oy:n perustaminen

Valtioneuvosto teki 21.10.2008 päätöksen, jolla valtion kokonaan omistama Solidium Oy muutettiin valtion ei-strategisista pörssiomistuksista huolehtivaksi holding-yhtiöksi. Samalla päätettiin luovuttaa yhtiölle osakepääoman korotuksena ja ns. apportiomaisuutena valtion omistamat osakkeet kahdeksassa pörssiyhtiössä eli Kemirassa, Metsossa, Outokummussa, Rautaruukissa, Sammossa, Spondassa, Stora Ensossa ja TeliaSonerassa. Ennen järjestelyn toteutusta haettiin rahoitustarkastuksen poikkeuslupa, jonka nojalla valtion yli 30 % omistusosuudet Outokummussa, Rautaruukissa ja Stora Ensossa voitiin siirtää Solidiumiin ilman, että siitä syntyi arvopaperimarkkinain mukaista yhtiöiden muiden osakkeiden lunastusvelvoitetta.

Solidiumin tehtäväksi on määritelty hoitaa omistuksiaan niin, että niistä saadaan valtiolle paras mahdollinen kokonaistuotto. Se voi sekä lisätä että vähentää valtion osakesijoituksia, tarvittaessa myös hankkia omistuksia muista yhtiöistä. Solidiumin hallitus ja toimitusjohtaja käyttävät osakeyhtiölain mukaista toimivaltaa ja valtio-omistaja päättää valtion omistajapolitiikan yleisperiaatteiden mukaisesti toisaalta yhtiön linjauksista ja yleisistä toimintaperiaatteista sekä toisaalta yhtiökokouksen päätösvaltaan kuuluvista kysymyksistä.

Solidium kattaa kulunsa tuloillaan ja tarvittaessa hankkii uutta markkinaehtoista omistusta tulo- ja lainarahoituksella. Se jakaa tuloksensa osinkona valtio-omistajalle.

Osakkeiden luovutukset Solidiumille tapahtuivat omistajaohjauslain mukaisen toimivallan puitteissa, eikä niihin siten tarvittu eduskunnan suostumusta. Järjestely vietiin kuitenkin eduskunnan hyväksyttäväksi, koska Solidiumin toiminta poikkeaa

budjettitalouden toimintaperiaatteista erityisesti siinä, että yhtiö voi jatkossa sijoittaa uudelleen osakkeiden myymisestä saamiaan tuloja. Eduskunta hyväksyi järjestelyn vuoden 2008 toisen lisätalousarvion osana marraskuun 2008 lopussa.

Solidium-järjestely toteutettiin eduskunnan lisätalousarviopäätöksen jälkeen joulukuussa 2008. Solidium Oy:n 11.12.2008 pidetty ylimääräinen yhtiökokous päätti korottaa yhtiön osakepääomaa ja vapaata omaa pääomaa yhtiöön luovutettujen pörssiosakkeiden käypää arvoa vastaavalla määrällä. Käyväksi arvoksi määritettiin kunkin pörssiosakkeen 11.12.2008 päätöskurssi Nasdaq OMX Helsinki Oy:n järjestämässä julkisessa kaupankäynnissä. Siirrettyjen osakkeiden yhteisarvo oli 5,3 mrd. euroa. Ylimääräinen yhtiökokous, joka pidettiin 12.12.2008, valitsi Solidiumille uuden hallituksen. Se käynnisti viivytyksittä toimitusjohtajan hakuprosessin. Solidiumin organisointuminen ja sen toiminnan aktiivinen käynnistäminen siirtyivät vuodelle 2009.

8 Ulkoasiainministeriö

Ministereiden katsaus

Ulkoministeriön vuoden 2008 suurimpia haasteita oli Suomen kiertävä puheenjohtajuus Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyj:ssä. Puheenjohtajakauden tavoitteita olivat tehokas kriisien ennaltaehkäisy ja hallinta, Etyj:n vaalitarkkailun turvaaminen, Kosovon vakauden edistäminen, Keski-Aasian sitouttaminen, Etyj:n ja EU:n yhteistyön syventäminen ja Suomen profiloituminen Etyj-puheenjohtajuuden avulla. Tavoitteet saavutettiin varsin hyvin, vaikka Georgian kriisi ja sitä seuranneet tapahtumat pakottivat muuttamaan työn painopisteitä kesken kauden.

Ulkoministeriö oli keskeisesti mukana hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon laadinnassa ja laati selonteon laadintaa tukevan selvityksen EU:n keskinäisen avunannon velvoitteesta. Kansainvälinen kriisinhallinta on erottamaton osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Suomi antoi entistäkin merkittävemmän panoksen kansainväliseen siviili- ja sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumalla EU:n, YK:n, Naton ja Etyj:n johtamiin siviili- ja sotilasoperaatioihin sekä kriisinhallinnan kehitystyöhön. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö oli kärkiaiheena myös pohjoismaisissa ulkoministerikokouksissa.

Poliittinen vuoropuhelu jatkui tiiviinä kahdenvälisesti, transatlanttisissa suhteissa kuten myös EU:n jäsenmaidenkin kanssa. EU-kysymyksistä oli esillä erityisesti Lissabonin sopimuksen täytäntöönpanon valmistelu. Suomi oli aloitteellisesti mukana EU:n Venäjä-politiikan kehittämisessä ja korosti unionin ja Venäjän välisen sopimus pohjan uudistamisen tärkeyttä. Itämeri-politiikassa keskeisellä sijalla oli EU:n Itämeri-strategian valmistelu. Suomi on korostanut pohjoisen ulottuvuuden hyödyntämistä unionin sisäisen strategian ulkoisena ulottuvuutena.

Suomi pyrkii YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi kaudelle 2013–2014. Suomen kampanjan aktiivinen vaihe käynnistettiin kansainvälisesti Islannin kampanjan päätyttyä lokakuussa 2008. Kampanjan aloittamista edelsi Suomen YK-tavoitteita terävöittävän YK-strategian laatiminen. Strategian toimeenpano ja seuranta ovat YK-politiikassa keskeisiä tulevana vuosina.

Kehityspolitiikassa toimintaa leimasi aktiivinen vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla sekä kehityspoliittisen ohjelman toiminnallistaminen painottaen kestävän kehityksen kolmea ulottuvuutta, erityisesti luonnontaloudellisesti kestävä kehitys. Suomen kehityspolitiikan tärkein tavoite on köyhyyden poistaminen ja kestävän kehityksen edistäminen YK:n vuosittain asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Vuonna 2008 laadittiin

monenkeskisen yhteistyön linjaus ohjaamaan kehityspoliitiikan toimeenpanoa YK-järjestelmän ja kehitysrahoituslaitosten osalta. Suomi lisäsi rahoitusosuuttaan priorisoiduille kansainvälisille kehitysrahoituslaitoksille sekä YK-järjestöille. EU:n kehityspoliittista johdonmukaisuutta käsittelevien tavoitteiden konkretisoiminen sekä kehitysavun tuloksellisuus olivat Suomelle tärkeitä prioriteetteja. Suomi vaikutti osaltaan siihen, että Eurooppa-neuvosto vahvisti aiemmin annetut kehitysyhteistyön määrää koskevat kansainväliset sitoumukset kesäkuussa 2008.

Maailman kauppajärjestön (WTO) Dohan neuvottelukierroksen keskeydyttyä heinäkuussa tuloksettomana, neuvottelukierroksen näkymät jatkuvat epävarmoina. Suomen tavoitteena on edelleen tasapainoinen ja kattava lopputulos. Neuvottelujen nopea päättäminen olisi tärkeää myös finanssikriisistä versovan protektionismin hillitsemiseksi. Yritysten viennin ja kansainvälistymisen edistämistoiminta oli vilkasta. Kehityskaatuonnin helpottamiseen panostettiin ja kaksi Suomen kauppaa ja kehityspoliittikkaa koskevaa linjausta julkistettiin: Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö — Suomen toimintasuunnitelma 2008—2011 sekä Suomen tuontipoliittiset tavoitteet.

Alexander Stubb
Ulkoasiainministeri

Paavo Väyrynen
Ulkomaankauppa- ja
kehitysministeri

Jan Vapaavuori
Pohjoismaiden
yhteistyöministeri

8.1 Vaikutusvaltainen Suomi kansainvälisessä yhteisössä

Vuonna 2008 tavoitteena oli vahvistaa Suomen kahdenvälisiä suhteita keskeisiin maihin; vaikuttaa johdonmukaisesti monenkeskisessä, EU- ja kahdenvälisessä yhteistyössä; vahvistaa EU:n ulkoista toimintaa; edistää Suomen etujen mukaista EU:n Venäjä-politiikkaa; toimeenpanna Pohjoista ulottuvuutta; sekä kehittää transatlanttisia suhteita.

Euroopan unionin kehittäminen

Suomen poliittinen vuoropuhelu Euroopan unionin (EU) jäsenmaiden kanssa jatkui tiiviinä. EU on Suomen tärkein ulkosuhteiden viiteryhmä ja vaikutuskanava. Ministeriö jatkoi toimimista EU:n ulkopoliittisen roolin vahvistamisen, unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisen sekä kriisinhallintakyvyn parantamisen puolesta.

EU-kysymyksistä oli esillä erityisesti Lissabonin sopimuksen täytäntöönpanon valmistelu. Uudistuksista tärkeimmät koskevat Eurooppa-neuvoston ja sen puheenjohtajan toimintaa, ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa, neuvoston työskentelyn uudistumista, EU:n asemaa Yhdistyneissä Kansakunnissa (YK), unionin edustustojen tehtävien järjestämistä sekä uuden Euroopan ulkosuhdehallinnon (EUH) perustamista. EUH:n tehtävät ja koko eivät ole vielä tiedossa, mutta ulkoministeriö pyrkii saamaan merkittävän määrän suomalaisia virkamiehiä ulkosuhdehallintoon Lissabonin sopimuksen tultua voimaan.

Suomessa eduskunta hyväksyi sopimuksen 11. kesäkuuta. Irlannin sopimusta koskevan kansanäänestyksen kielteinen lopputulos johti sopimuksen valmistelujen pysähtymiseen EU-tasolla. Tilanne edellytti aktiivista seuranta Suomea edustustoverkolta. Joulukuun Eurooppa-neuvostossa onnistuttiin määrittelemään etenemistapa, jolla sopimuksen voimaantulo olisi mahdollinen vuoden 2009 loppuun mennessä.

Vuoden 2008 aikana ulkoministeriö osallistui kymmenien EY:n tuomioistuinaisoiden käsittelyyn pyrkien edistämään Suomen kantoja ja kehittämään EU-oikeutta unionin oikeusjärjestyksessä.

Pohjoismainen yhteistyö

Ruotsi toimi v. 2008 Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN) puheenjohtajana. Suomen puheenjohtajakaudellaan v. 2007 pääteemoiksi nostamien 14 globalisatioaloitteen eteenpäinvieminen oli Ruotsin puheenjohtajuusohjelmassa keskeisellä sijalla. PMN:n yhteistyö on yhä enemmän ulospäin suuntautuvaa toimintaa, jolla pyritään vahvistamaan Pohjolan roolia globalisoituvassa maailmassa.

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö oli vuoden 2008 aikana pidettyjen viiden pohjoismaisen ulkoministerikokouksen pääaihe. Muita keskeisiä aiheita olivat maiden YK-yhteistyö, kriisinhallinta ja erityisesti yhteispohjoismainen toiminta Afganistanissa, Venäjän ja Georgian kriisi, Gazan taistelut ja Lähi-idän rauhanprosessin elvyttäminen.

ja Itämeren alueen yhteistyö sekä energia- ja ilmastopoliittiset kysymykset. Kesäkuussa ulkoministerit sopivat riippumattomasta tutkimuksesta ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyönsä kehittämisestä seuraavan 10—15 vuoden aikana. Niin sanottu Stoltenbergin raportti valmistui helmikuussa 2009, jonka jälkeen sen sisältämiä ehdotuksia yhteistyön kehittämiseksi käsitellään ulkoministerikokouksissa.

Itämeren alueen aseman vahvistaminen

Hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteiksi Itämeren maiden EU-yhteistyön tehostaminen, alueen painoarvon nostaminen laajentuneessa unionissa sekä alueellisen yhteistyöjärjestelmän selkeyttäminen. EU:n Itämeri-strategian valmistelu ohjasikin Itämeri-politiikkaa niin kansallisella tasolla kuin alueen maiden yhteydenpidossa. Ulkoministeriö koordinoi Suomen panosta strategian valmistelussa yhdessä valtioneuvoston kanslian kanssa. Suomi korosti pohjoisen ulottuvuuden hyödyntämistä unionin sisäisen strategian ulkoisena ulottuvuutena.

EU:n Itämeri-strategia oli keskeisellä sijalla myös pohjoismaisten ulkomaankauppa-ministereiden tapaamisissa sekä Pohjoismaiden ja Baltian maiden Nordic-Baltic (NB) yhteistyössä. PMN:n yhteistyössä ulkoministeriö korosti Itämeri-strategian kehittämisen lisäksi Itämeren valtioiden neuvoston uudistusprosessia. Neuvoston työn uudistamisessa edettiin pääministerikokouksen päätösten myötä.

Suomen etujen mukainen EU:n Venäjä-politiikka

Suomi oli aloitteellisesti mukana EU:n Venäjä-politiikan kehittämisessä korostaen unionin ja Venäjän välisen sopimuspuhjan uudistamisen tärkeyttä. Heinäkuussa aloitetut uuden perussopimuksen (PCA) neuvottelut keskeytettiin EU:n päätöksellä Georgian kriisin takia, mutta niitä jatkettiin marraskuussa. Suomen Venäjä-politiikan koordinaation vahvistamiseksi luotavan hallituksen Venäjä-toimintaohjelman laadinnassa keskityttiin syksyllä 2008 eri toimijoiden kuulemiseen. Toimintaohjelma hyväksytään maaliskuussa 2009.

Suomen ja Venäjän kahdenväliset suhteet kehittyivät pääosin myönteisesti; maiden välillä esiintyvät ongelmat olivat useimmiten kaupan ja liikenteen nopeasta kasvusta aiheutuvat käytännön kysymykset. Rahtiliikenteen aiheuttamiin ongelmiin raja-ase-milla ja niiden läheisyydessä etsittiin ratkaisuja hallitusten välisen talouskomission alaisuuteen perustetussa rajaliikennetyöryhmässä. Finanssikriisin vaikutukset vähensivät loppuvuonna myös rahtiliikennettä ja siitä aiheutuvia ruuhkia.

Venäjän integroituminen maailman kauppajärjestelmään oli toivottua hitaampaa, ja jäsenyys WTO:ssa jäi yhä tavoitteeksi. Monenkeskisessä neuvotteluprosessissa jäsenyyden tiellä avoinna olevista kysymyksistä yksi EU:lle ja Suomelle merkittävimmistä on Venäjän puulle asettamat vientitullit. Venäjä ilmoitti marraskuussa lykkäävänsä vientitullien seuraavaa korotusta, joka tulisi näillä näkymin voimaan 1.1.2010. Lykkäyspäätös antaa lisää aikaa lopullisen ratkaisun aikaansaamiseksi.

Pohjoinen ulottuvuus

Ulkoministeriö vastaa pohjoisen ulottuvuuden (PU) politiikan ohjauksesta, kehittämisestä ja seurannasta. EU:n, Venäjän, Norjan ja Islannin yhteisen pohjoisen ulottuvuuden politiikan myötä osapuolten sitoutuminen pohjoiseen ulottuvuuteen ja sen kehittämiseen vahvistui edelleen v. 2008. Ulkoministeriö osallistui PU:n uuden ohjausryhmän toimintaan ja kumppanuuksien edistämiseen. Pietarissa lokakuussa järjestetty ulkoministerikokous päätti uuden liikenne- ja logistiikkakumppanuuden perustamisesta ja mahdollisen uuden kulttuurikumppanuutta koskevan valmistelutyön aloittamisesta. Pohjoista ulottuvuutta tukevien EU:n ja Venäjän välisten ENPI CBC raja-alueyhteistyöohjelmien asiakirjat sekä ohjelmia koskeva kansallinen laki hyväksyttiin Suomessa v. 2008.

Lähialueyhteistyö

Ulkoministeriön vastuulla on pääosa lähialueyhteistyön rahoituksesta sekä yhteistyön koordinointi ja valvonta. Ulkoministeriö tuki n. 200 yhteistyöhanketta, joista suurin osa oli kahdenvälisiä hankkeita Luoteis-Venäjän raja-alueiden kanssa. Hankkeilla edistettiin muun muassa taloudellista yhteistyötä sekä lähialueiden ympäristönsuojelua, ydinturvaa sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Ulkoministeriö osoitti suomalaisten kansalaisjärjestöjen hanketoimintaan lähialueilla 1,5 milj. euroa. Lähialueyhteistyöllä Suomi tuki myös pohjoisen ulottuvuuden politiikan tavoitteita hanketasolla. Ukrainassa ministeriö tuki säteily- ja ydinturvallisuutta edistäviä hankkeita. Noin kolmasosa määrärahoista suunnattiin monenkeskiseen yhteistyöhön.

Ulkoministeriö jatkoi lähialueyhteistyön uudistamistyötä, jossa lähtökohtana oli lähialueiden laaja-alaisen taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen tukeminen, lähialueyhteistyön yhteensovittaminen eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden rahoitusvälineen raja-alueyhteistyöohjelmien (ENPI CBC) kanssa sekä Suomen lähialueyhteistyön hallinnollisten menettelytapojen uudistaminen.

Taulukko 30. Lähialueyhteistymäärärahat vuosina 2006—2008, milj. euroa

	2006	2007	2008
Momentti 24.50.66 Lähialueyhteistyö	23,0	23,5	20,5
Muut pääluokat	3,6	3,8	1,7
YHTEENSÄ	26,6	27,3	22,3

Transatlanttisten suhteiden kehittäminen

Hallitusohjelman mukaisesti ulkoministeriö jatkoi transatlanttisten suhteiden edistämistä sekä kahdenvälisesti että EU:n kautta. Suomen ja Yhdysvaltain kahdenvälisiä suhteita tiivistettiin korkean poliittisen tason vierailuvaihdolla sekä kehittämällä suunnitelmallisuutta ja yhteistyötä eri sektoreilla, muun muassa kaupan ja talouden, ympäristön ja energian sekä kriisinhallinnan alalla. Ulkoministeriön toimesta perustettu korkean asiantuntijatason transatlanttinen verkosto aloitti työnsä helmikuussa.

Ulkoministeriö kehitti yhteistyötä Kanadan kanssa pohjoisiin ja arktisiin alueisiin liittyvissä kysymyksissä niin kahdenvälisesti kuin myös Arktisen neuvoston ja EU:n puitteissa. Keskeisiä yhteistyöaloja ovat olleet ympäristö, energia, ilmastonmuutos, tutkimus, innovaatiot ja kriisinhallinta.

Suomi osallistui aktiivisesti Naton rauhankumppanuusohjelmaan ja panosti Natojohtoihin kriisinhallintaoperaatioihin Kosovossa ja Afganistanissa.

Suomi YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi

Suomi pyrkii YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi kaudelle 2013–2014. Ulkoministeriön vuoden 2008 keskeisimpiä tehtäviä oli Suomen turvallisuusneuvostokampanjan (TN) kansallinen valmistelu. Kampanjan aktiivinen vaihe käynnistettiin kansainvälisesti Islannin kampanjan päättyttyä lokakuussa 2008. TN-ehdokkuutta edistettiin kahdenvälisissä tapaamisissa poliittisella ja virkamiestasolla. Kampanjan aloittamista edelsi ulkoasiainhallinnon YK-strategian laatiminen. Strategian valmisteluun osallistui lukuisia YK-asioita hoitavia valtionhallinnon toimijoita ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Toukokuussa julkistetun strategian "Yhteistyön maailma" toimeenpano ja seuranta ovat Suomen YK-politiikassa keskeisiä tulevana vuotena.

8.2 Turvallisuutta luova kansainvälinen yhteisö

Vuonna 2008 tavoitteena oli hoitaa menestyksellisesti Suomen Etyj-puheenjohtajuus; osallistua valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon laadintaan; edistää kriisinhallintaa kokonaisvaltaisena lähestymistapana; lisätä laaja-alaista turvallisuutta edistämällä mm. turvallisuuden ja kehityksen jatkumoa sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko

Ulkoministeriö oli keskeisesti mukana hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon laadinnassa. Virkamiestyöryhmän valmistelemaa selontekoluonnosta ryhdyttiin käsittelemään valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa valiokun-

nassa lokakuun lopussa ja eduskunnan käsittelyyn se tuli helmikuussa 2009. Hallitusohjelman mukaisesti ulkoministeriö laati v. 2007 tehdyn Nato-selvityksen lisäksi v. 2008 selonteon laadintaa osaltaan tukevan selvityksen Euroopan unionin keskinäisen avunannon velvoitteesta. Selonteossa arvioidaan Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kokonaisvaltaisesti sekä tarkastellaan kansainvälistä toimintaympäristöä ja sen muutosten vaikutuksia Suomeen. Selonteossa korostetaan EU:n merkitystä Suomen tärkeimpänä ulkosuhteiden viitekehyksenä ja vaikutuskanavana monien keskeisten turvallisuussuhkien torjumiseksi.

Kriisinhallinta

Kansainvälinen kriisinhallinta on erottamaton osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan kehittäminen on Suomen etujen mukaista. Suomi antoi entistäkin merkittävämmän panoksen kansainväliseen siviili- ja sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumalla EU:n, YK:n, Naton ja Etyj:n johtamiin siviili- ja sotilasoperaatioihin sekä kriisinhallinnan kehitystyöhön.

Euroopan unionin vahva yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP) on Suomen EU-politiikan prioriteetteja. Joulukuussa Eurooppa-neuvostossa hyväksyttiin raportti EU:n turvallisuusstrategian tarkastelusta. Turvallisuusstrategian päivityksen tarkoituksena on ollut vahvistaa unionin ulko- ja turvallisuuspoliittista toimintaa. YUTP ja siihen kuuluva Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP) jatkoivat nopeaa kehittymistään, mistä esimerkkinä oli tarkkailumission nopea käynnistäminen Georgiassa. Ulkoministeriö osallistui ETPP:n kehittämiseen ja toimeenpanoon tukien toimia, joilla vahvistetaan EU:n kykyä valmistella ja toteuttaa kriisinhallintatehtäviä.

Ministeriö on tukenut EU:n kriisinhallintakykyjen määrällistä ja laadullista kehittämistä vuoteen 2010 tähtäävien voimavaratavoitteiden puitteissa. EU:lla oli vuoden lopussa käynnissä 3 sotilaallista ja 11 siviilikriisinhallintaoperaatiota, joista Suomi osallistui kahteen sotilaalliseen operaatioon ja kahdeksaan siviilikriisinhallintaoperaatioon. Suomi osallistui vuoden alkupuoliskolla Ruotsin johtaman pohjoismaisen taisteluosaston valmiusvuoroon 220 sotilaalla. Lisäksi taisteluosastoon osallistuivat Irlanti, Norja ja Viro. Suomi tuki EU:n toimia Afrikassa, mistä esimerkkejä ovat sotilaalliset operaatiot Tšadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa sekä Somalian rannikolla. Lisäksi Suomen ETPP-osallistumisen painopisteitä v. 2008 olivat Länsi-Balkan ja Afganistan. Joulukuussa toimintansa aloittaneeseen EU:n oikeusvaltio-operaatioon Kosovossa Suomi osallistui n. 60 asiantuntijalla. Siviilikriisinhallinnan osalta ulkoministeriö on lisäksi osallistunut nopean toiminnan asiantuntijaryhmien (Civilian Response Team, CRT) kehittämiseen.

Suomen valmiuksia osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan vahvistettiin. Elokuussa hallitus hyväksyi strategian siviilikriisinhallinnan kansallisten valmiuksien kehittämiseksi ja syyskuussa ulkoministeriö julkaisi johdolla laaditun YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 "Naiset, rauha ja turvallisuus" kansallisen toimintaohjelman. Toimintaohjelma kattaa vuodet 2008–2011 ja sillä pyritään

Taulukko 31. Kriisinhallintajoukot vuosina 2006—2008

	2006	2007	2008
Sotilaallinen kriisinhallinta:			
24.99.21 Suomalaisten rauhanturvajoukkojen ylläpitomenot, milj. euroa	49,6	55,7	58,5
Operaatioiden lukumäärä	12	11	11
Operaatioissa sotilaita yhteensä	970	850	700
* lisäksi EUBG-valmiusvuorossa sotilaita yhteensä		160	220
Siviilikriisinhallinta:			
24.99.22 Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan, milj. euroa	10,0	8,5	14,6
Operaatioiden lukumäärä	19	20	26
Operaatioissa asiantuntijoita, htv/yhteensä	75	59	81

vahvistamaan naisten asemaa ja osallistumista konfliktien ehkäisyyn, ratkaisemiseen ja rauhanrakentamiseen. Ohjelma tukee hallituksen tasa-arvo-ohjelman tavoitetta sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta. Suomen kriisinhallintatoiminnan kokonaisvaltaisen kehittämisen tarkastelu aloitettiin ulkoasiainministeriön johdolla asetetussa poikkihallinnollisessa työryhmässä. Vuoden 2008 aikana sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistui n. 700 sotilasta ja siviilikriisinhallintatehtäviin n. 150 asiantuntijaa.

Naton rauhankumppanuustoiminnassa keskeistä oli osallistuminen Nato-johtoisin kriisinhallintaoperaatioihin Kosovossa ja Afganistanissa. Afganistanissa Suomella oli v. 2008 n. 110 sotilasta ja Kosovossa n. 450 sotilasta. Suomi teki päätöksen osallistua Afganistanin kansallisen armeijan koulutustoimintaan OMLT-ryhmien (Operational Mentoring and Liaison team) kautta. Päätöksen toimeenpano on meneillään. Suomi toimi Kosovossa elokuusta 2008 alkaen keskisen taisteluosaston kehysvaltiona.

Suomi ilmoitti Naton sihteeristölle halukkuutensa osallistua Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan. Suomi liittyi kriisinhallintaoperaatioiden pitkän matkan lentokuljetuskykyä lisäävään C17-hankkeeseen ja isännöi Euroatlanttisen pelastuspalvelun koordinoitikeskuksen kanssa järjestetyn Uusimaa 2008 -pelastuspalveluharjoituksen. Suomi osallistui Naton ja EU:n puitteissa toteutettavaan helikopteri yhteistyöhön, ml. monikansallinen helikopterirahasto, ja aloitti valmistelut puitesopimusten laatimiseksi Naton kanssa ilmatilannekuvan vaihtamisen ja johtamisjärjestelmien kehittämisen aloilla.

Laaja-alaisen turvallisuuden lisääminen

Suomi osallistui konfliktien ehkäisyyn, hallintaan ja jälkihoitoon etenkin kehitys-, ihmisoikeus- ja asevalvontapolitiikan keinoin sekä osallistumalla kansainväliseen kriisinhallintaan. YK:n puitteissa Suomi tuki kriisien ennaltaehkäisyä sekä niiden jälkeistä jälleenrakennustoimintaa. Osana toimintaa laaja-alaisen turvallisuuden lisäämiseksi ulkoministeriö osallistui terrorisminvastaiseen yhteistyöhön erityisesti YK:n ja EU:n piirissä.

8.3 Erityisteema: Suomen Etyj-puheenjohtajuuden onnistunut toteutus

Ulkoministeriön suurimpia haasteita v. 2008 oli Suomen kiertävä puheenjohtajuus Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyj:ssä. Suomi toimi ensimmäistä kertaa puheenjohtajana Etyj:ssä, vaikka onkin isännöinyt kahdesti Etyj:n huippukokouksia: vuoden 1975 Ety-konferenssi sekä vuoden 1992 seurantakokous ja huippukokous.

Puheenjohtajamaan ulkoministerin vastuulla oli järjestön puheenjohtajana Etyj:n poliittinen ohjaus ja sen osanottajavaltioiden kesken käytävät tärkeimmät konsultaatiot. Ministerin tukena toimi väliaikainen Etyj-puheenjohtajuussihteeristö ja Suomen pysyvä edustusto Wienissä (WET).

Suomen puheenjohtajakauden tavoitteita olivat tehokas kriisien ennaltaehkäisy ja hallinta, Etyj:n vaalitarkkailun turvaaminen, Kosovon vakauden edistäminen, Keski-Aasian sitouttaminen, Etyj:n ja EU:n yhteistyön syventäminen ja Suomen profiloituminen Etyj-puheenjohtajuuden avulla. Tavoitteet saavutettiin varsin hyvin, vaikka Georgian kriisi ja sitä seuranneet tapahtumat pakottivat muuttamaan työn painopisteitä kesken kauden.

Tammikuusta elokuuhun puheenjohtajuudessa keskityttiin puheenjohtajuustavoitteiden toimeenpanoon ja pyrittiin varmistamaan järjestön työn sujuvuus. Etyj:n toimintaa Kosovossa kyettiin jatkamaan itsenäisyysjulistuksesta huolimatta. Etyj:n vaalitarkkailutoiminta turvattiin ja tarkkailu toteutui kaikissa merkittävässä vaaleissa Venäjän presidentinvaaleja lukuun ottamatta. Suomi myös käynnisti erityisesti Venäjän vaatiman vuoropuhelun vaaleihin liittyvistä kysymyksistä kaikkien osanottajavaltioiden kesken.

Puheenjohtajan aktiivinen panos sai Transnistrian konfliktin neuvottelut liikkeelle. Etyj:n ja sen Keski-Aasian osanottajavaltioiden välisen yhteistyön kehittämiseen panostettiin ja tuettiin erityisesti rajaturvallisuuteen ja hallintoon liittyvää toimintaa. Ulkoministeriö tuki kansainvälisen rajavalvontakonferenssin järjestämistä Dushanbessa sekä keski-aasialaisten poliisi-, raja- ja tulliviranomaisten koulutusta Suomessa. Lisäksi ministeriö tuki kaikkien Etyj-maiden käyttöön tulevan rajakoulutuskeskuksen perustamista Dushanbehen, Tadžikistaniin.

Perinteisesti hankalat päätökset budjetista, maksuosuuksista ja pääsihteerin ja Etyj:n vaalitarkkailutoimiston johtajan nimityksistä tehtiin Suomen valtuuskunnan johdolla asetettujen aikataulujen puitteissa.

Järjestön pitkäjänteistä suunnittelua parannettiin kehittämällä peräkkäisten puheenjohtajien yhteistyötä ns. kvintettiformaatissa. Etyj:n puheenjohtajamaat vuosina 2007–2011 (Espanja, Suomi, Kreikka, Liettua ja Kazakstan) kokoontuivat ministeritasolla kolmesti ja sopivat yhteisistä prioriteeteista, jotka ovat kriisinhallinta, Etyj:n toiminta Afganistanissa, rajahallinta ja -turvallisuus, terrorismin vastainen toiminta, pienaseet, suvaitsevaisuus, tasa-arvo, taloudelliset ja ympäristöhaasteet, ihmiskaupan vastustaminen sekä yhteistyö kumppanimaiden kanssa. Myös näiden maiden Wienin valtuuskunnat koordinoivat säännöllisesti kantoja ajankohtaisiin asioihin.

Georgian kriisin puhjettua elokuun alussa tavoitteeksi asetettiin Etyj:n tehokas kriisinhallinta ja hyvä yhteistyö muiden keskeisten järjestöjen (EU, YK, Euroopan neuvosto) kanssa. Ulkoministeri Stubb matkusti alueelle yhdessä EU:n neuvoston puheenjohtajana toimineen Ranskan ulkoministerin kanssa neuvottelemaan tulitauosta. Etyj teki myös nopeasti päätöksen lisätä aseettomien sotilastarkkailijoiden määrää alueella kahdellakymmenellä. Lokakuussa käynnistyivät kansainväliset keskustelut Georgian tilanteesta Genevessä. Etyj:n Georgian-mission mandaatti päättyi vuoden 2008 lopussa. Puheenjohtajan ponnisteluista huolimatta kompromissia ei toistaiseksi ole löytynyt, koska Venäjä edellyttää Etelä-Ossetian statuksen epäsuoraa tunnustamista.

Suomi onnistui Etyj:n puheenjohtajamaana nostamaan olennaisesti järjestön merkitystä kansainvälisen kriisinhallinnan keskeisenä toimijana. Etyj:n puheenjohtajana toimineen ulkoministeri Stubbin aloitteellisuus erityisesti Georgian kriisin yhteydessä lisäsi Etyj:n painoarvoa ja se hyväksyttiin Suomen aloitteesta sekä EU:n että YK:n piirissä yhteistyökumppaniksi johtamaan Geneven keskusteluja. Yhteistyötä kehitettiin niin ikään Euroopan neuvoston kanssa Ruotsin toimiessa sen puheenjohtajamaana loppuvuonna 2008.

Suomen tunnettavuus erityisesti EU:n ulkopuolisissa maissa lisääntyi Etyj-puheenjohtajakauden aikana. Ulkoministeri vieraili vuoden aikana 12 Etyj:n osanottajavaltiossa (Serbia, Ukraina, Moldova, Armenia, Azerbaidzhan, Georgia, Tadžikistan, Kazakstan, Turkmenistan, Uzbekistan, Kirgisia, Valko-Venäjä) sekä Kosovossa. Vierailujen aikana ulkoministeri tapasi korkeinta valtiojohtoa ja vierailut saivat paljon näkyvyyttä paikallisessa mediassa.

Etyj:n ministerineuvosto kokoontui 4.—5. joulukuuta Helsingissä. Etyj-ulkoministerikokous oli laajin Suomessa pidetty ministeritason kokous. Kokoukseen osallistui 47 ulkoministeriä, yhteensä delegaatteja oli 1 200 ja median edustajia 300. Jäsenmaiden yhteisestä poliittisesta julistuksesta ei lopulta päästy sopuun; esteeksi muodostuivat odotetusti Nato-maiden ja Venäjän vuosia jatkunut kiista Tae-sopimuksesta, Venäjän kanta Georgian tapahtumiin sekä Etelä-Ossetian ja Abhasian statukseen sekä presidentti Medvedevin turvallisuussopimusaloitteeseen liittyvä ajatus Etyj:n puitteissa pidettävästä tai yleiseurooppalaisesta huippukokouksesta.

Kansainvälisen tilanteen jännitteet huomioon ottaen ministerikokouksen tulokset ylittivät kuitenkin odotukset. Georgian kriisin ja kansainvälisen rahoituskriisin varjossa järjestetyn kokouksen ilmapiiri oli hyvä ja osallistujien välinen dialogi suoraa ja eteenpäin pyrkivää. Etyj:n toimintaa ohjaavia päätöksiä hyväksyttiin odotettua enemmän. Kokous tarjosi onnistuneet puitteet vuoropuhelulle Euroopan turvallisuuden tulevaisuudesta. Ulkoministeriön vastuulla olleet kokousjärjestelyt onnistuivat erinomaisesti.

Suomen kannalta Etyj-puheenjohtajuusvuodella on merkitystä myös jatkossa. Suomi kykeni avaamaan ja ylläpitämään poliittisen ja virkamiestason keskustelu- ja yhteistyökanavia kaikkien osapuolien kanssa myös vaikeissa tilanteissa. Suomi pyrki myös puheenjohtajuuskaudellaan ratkaisemaan Etyj:n oikeushenkilöllisyyttä ja erioikeuksia koskevaan sopimukseen liittyvät ongelmat. Etyj-puheenjohtajamaana Suomi kykeni toimimaan niin, että puheenjohtajamaan rooli ei ollut ristiriidassa EU-jäsenmaalle kuuluvan roolin kanssa, vaan päinvastoin nämä tukivat toisiaan.

Wienin Etyj-sihteeristön viestintä toimitti www.osce.org -verkkosivujen alaisuudessa toimivia Suomen puheenjohtajuussivuja, joille ulkoministeriö toimitti perusaineiston ja monipuolista Suomi-tietoutta. Ulkoministeriö hoiti Etyj-puheenjohtajuuden kansainvälistä viestintää verkkosivujen lisäksi tehokkaasti tiedotteilla, ulkoministerin ja erityisedustajien mediaesiintymisillä sekä taustatilaisuuksilla kotimaiselle ja kansainväliselle medialle. Ministeriö järjesti lisäksi viiden Keski-Aasian maan toimittajille sananvapautta ja journalismia käsitelleen seminaarin.

Suomen puheenjohtajakaudesta aiheutui ulkoministeriölle v. 2008 yhteensä n. 8,4 milj. euron menot, pääosin ministerikokouksen järjestämiskustannuksista. Lisäksi Suomi osoitti n. 1,45 milj. euroa 24:lle Etyj:n hankkeelle ulkoministeriön pääluokan määrärahoista.

8.4 Oikeudenmukainen maailma

Vuonna 2008 tavoitteena oli lisätä EU:n ihmisoikeuspolitiikan johdonmukaisuutta ja kehittää YK:n ihmisoikeusneuvostoa; edistää YK:n vuosituhattavoitteita ja kehitysyhteistyön tuloksellisuutta; toimeenpanna ja toiminnallistaa kehityspoliittinen ohjelma.

Ihmisoikeuspolitiikka

Ulkoministeriö jatkoi hallitusohjelman mukaisesti aktiivista ihmisoikeuspolitiikkaa korostaen muita heikommassa asemassa olevien oikeuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia kiinteästi kansalais- ja poliittisten oikeuksien rinnalla. Ministeriö valmisteli vuoden 2008 aikana hallituksen uutta ihmisoikeuspoliittista selontekoa, joka esitellään eduskunnalle v. 2009. Valmistelujen yhteydessä ministeriö järjesti maaliskuussa yleisen kansalaisjärjestökuulemistilaisuuden.

EU on maailmanlaajuisena ihmisoikeuspoliittisena toimijana Suomen ihmisoikeuspolitiikan keskeinen kanava. Ulkoministeriö pyrki edistämään toiminnallaan EU:n ihmisoikeustoiminnan johdonmukaisuutta ja tehokkuutta. Tavoitteena on, että ihmis-oikeudet otetaan huomioon kaikessa EU:n päätöksenteossa. Toiminnassa Euroopan neuvostossa sekä Etyj-puheenjohtajana kiinnitettiin erityistä huomiota naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, lasten oikeuksiin, romanien tilanteeseen ja vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen. YK:n ihmisoikeusneuvoston yleinen maakohtainen määräaikaistarkastelu käynnistyi tehokkaasti. Suomi oli keväällä tarkastelun kohteena ja ulkoministeriö vastasi tiiviissä yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa määräaikaistarkasteluraportin laidinnasta.

Kehitysyhteistyö ja kehityspoliittisen ohjelman toimeenpano

Ulkoministeriö vastaa Suomen kehityspolitiikasta ja -yhteistyöstä, näitä koskevista kokonaissuunnittelusta, valvonnasta ja yhteistyön rahoituksesta ulkoministeriön pääluokkaan osoitetuin budjettivaroin. Suomen kehityspolitiikan tärkeimpänä tavoitteena on köyhyyden vähentäminen ja kestävä kehityksen edistäminen YK:n vuosituhattavoitteiden mukaisesti. Vuoden 2008 toimintaa leimasi Suomen aktiivinen vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla sekä kehityspoliittisen ohjelman toiminnallistaminen painottaen kestävä kehityksen kolmea ulottuvuutta, erityisesti luonnontaloudellisesti kestävä kehitystä. Taloudellisesti kestävä kehityksen edistämiseksi korostettiin tuotannollista toimintaa, kaupan ja kehityksen yhteyksiä sekä yksityisen sektorin toiminnan tukemista. YK:n vuosituhattavoitteita ja yhteiskunnallisesti kestävä kehitystä edistettiin mm. hyödyntämällä monipuolisesti eri yhteistyömuotoja ja instrumentteja. Ilmastomuutoksen ja ruokakriisin haasteisiin vastaaminen sekä finanssikriisin ja taloudellisen taantuman vaikutusten arviointi olivat keskeinen osa ministeriön toimintaa.

Kehityspoliittisen ohjelman toimeenpanoa pitkäaikaisissa yhteistyömaissa ja alueellisessa yhteistyössä valmisteltiin yhteistyön ohjelmoinnilla ja määrärahakohdennuksilla. Ulkoministeriö laati monenkeskisen yhteistyön linjauksen, joka ohjaa toimintaa erityisesti YK:n ja kehitysrahoituslaitosten osalta. Ministeriö valmisteli sektori-kohtaisia linjauksia ympäristö-, metsä- ja vesiyhteistyölle. Suomalaisen osaamisen ja voimavarojen kytkemistä kehitysyhteistyöhön valmisteltiin rahoitusta kohdentamalla ja tiivistämällä vuoropuhelua eri sidosryhmien kanssa. Ministeriö kehitti uusia instrumentteja, kuten institutionaalisen kehitysyhteistyön instrumentti (IKI). Läpileikkaavien teemojen (tyttöjen ja naisten asema, helposti syrjäytyvät ryhmät, HIV/AIDS) integrointia toimintaan alettiin toteuttaa yhä systemaattisemmin mm. ohjeistusta ja työprosesseja kehittämällä.

EU-yhteistyössä keskeisiä kysymyksiä olivat mm. unionin valmistautuminen avun tuloksellisuutta ja kehitysrahoitusta koskeviin keskeisiin kansainvälisiin kokouksiin, ruokakriisiin sekä talouskriisiin vastaaminen, vuosituhattavoitteiden edistäminen sekä AKT-maiden alueellinen yhdentymisen ja EPA-sopimukset. OECD:n kehitysapukomiteassa käsiteltiin mm. kehitysyhteistyön tuloksellisuutta, johdonmukaisuutta, ilmastomuutosta ja kehitysrahoituksen lisäämistä.

Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten osalta tärkeimpiä yhteistyökumppaneita olivat Maailmanpankkiryhmä sekä Afrikan, Aasian ja Latinalaisen Amerikan alueelliset kehitysrahoituslaitokset sekä Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto. Suomi lisäsi merkittävästi rahoitusosuuttaan ao. kehitysrahoituslaitoksissa. Kehitysmaiden velkatilanteen helpottamiseksi toimitettiin monenkeskisten aloitteiden (HIPC, MDRI) puitteissa ja sovittiin MDRI-menojen täysimääräisestä korvaamisesta rahoituskaudella.

Suomi painotti YK:n eri ohjelmien ja rahastojen kuten kehitysohjelma UNDP:n, väestörahasto UNFPA:n ja lastenrahasto UNICEF:n toiminnan niitä osa-alueita, jotka ovat Suomen kehityspoliittisessa linjauksessa keskeisiä. YK-reformia kehityssektorilla

edistettiin maatason pilotointia tukemalla ja kohdistamalla erityishuomiota YK:n alais-
ten järjestöjen kuten elintarvike- ja maatalousjärjestön, Maailman terveysjärjestön ja
Kansainvälisen työjärjestön toimintaan. Suomi jatkoi HIV/AIDS:n vastaista poikki-
sektoraalista työtään ja tukeaan tälle sektorille.

Ulkoministeriö tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötoimintaa ja -tiedotusta
sekä jatkoi kansalaisjärjestötoiminnan kehittämistä kansalaisjärjestölinjauksen ja kehi-
tyspoliittisen ohjelman mukaisesti. Ministeriö uudisti uusien kumppanuusjärjestöjen
valintakriteerit ja toteutti valintaprosessin niiden mukaisesti.

Humanitaarista apua kohdennettiin konfliktien uhreille Afrikkaan ja Lähi-itään
sekä luonnontuhojen johdosta muun muassa Pakistaniin, Myanmariin ja Kiinaan.
Heinäkuusta 2008 lähtien Suomi on toiminut YK:n humanitaarisen avun toimisto
OCHA:n tukiryhmän puheenjohtajana.

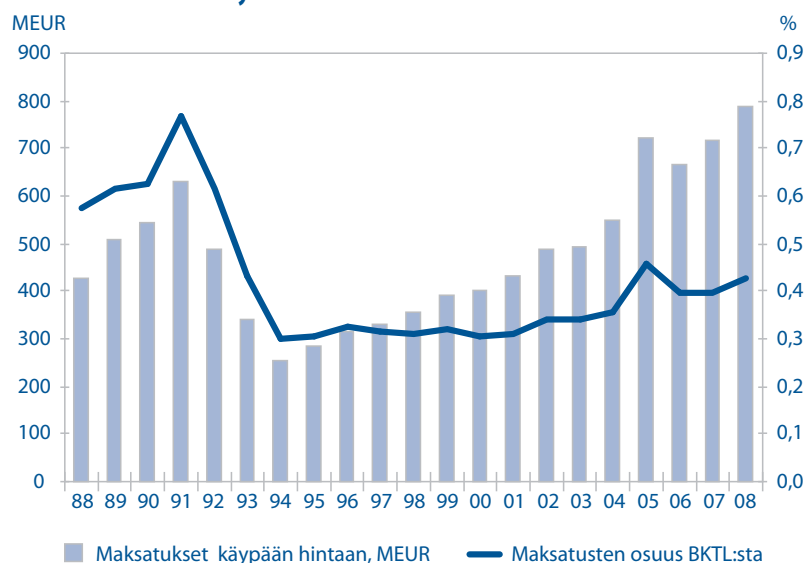
Kehitysyhteistyön määrärahat

Kehityspoliittisen ohjelman tavoitteet ja painopisteet ovat ohjanneet määrärahojen
suunnittelua ja kohdentamista. Julkisen kehitysyhteistyön määrärahat (Official Deve-
lopment Assistance, ODA) olivat yhteensä n. 830,5 milj. euroa vastaten 0,44 % ennus-
tetusta BKTL:sta. Ulkoministeriön pääluokan varsinaisen kehitysyhteistyön mää-
rarahat kasvoivat 85,4 milj. euroa ja nousivat 667,9 milj. euroon. Vuonna 2008 yli
50 % maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön määrärahojen kasvusta kohdistettiin
Afrikkaan. Kesäkuun Eurooppa-neuvostossa vahvistettiin uudestaan EU:n sitoumus
saavuttaa 0,51 % BKTL-osuus vuoteen 2010 mennessä ja 0,70 % vuoteen 2015 men-
nessä. Alla olevassa taulukossa määrärahat on esitetty hyväksytyjen talousarvioiden
mukaisesti. Koska kehitysyhteistyömäärärahat ovat kolmivuotisia siirtomäärärahoja,
on määräraha-analyysi tässä tapauksessa tilinpäätösanalyysia merkittävämpi. Taulu-
kossa momentin 24.30.66 esitetyt määrärahat tullaan käyttämään kehitysyhteistyö-
hön, mutta usein suurin osa hankekohtaisista maksatuksista toteutuu vasta kahden
viimeisen määrärahankäyttövuoden aikana. Esimerkiksi vuoden 2006 kehitysyhteis-
työmäärärahoista oli vuoden 2008 lopussa käytetty 99,7 %.

Taulukko 32. Kehitysyhteistyömäärärahat käyttösuunnitelmakohtain 2007—2009, milj. euroa

	Talousarvio 2007	Talousarvio 2008	Talousarvio 2009
1. Varsinainen kehitysyhteistyö (24.30.66)			
Monenkeskinen kehitysyhteistyö	155,0	180,3	200,0
Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	198,4	240,8	260,0
Euroopan kehitysrahasto	50,8	54,0	54,0
Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	23,5	28,4	41,4
Humanitaarinen apu	60,4	63,2	67,0
Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	7,5	8,3	8,9
Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	0,9	1,0	2,0
Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle	75,9	81,0	83,7
Korkotuki	10,0	11,0	14,0
VARSINAINEN KEHITYSYHTEISTYÖ YHTEENSÄ	582,5	668,0	731,0
Muu kansainvälinen kehitysyhteistyö luvussa 24.30			
TTT-yhteistyö (24.30.67)	0,0	0,0	0,0
Finnfundin osakepääoman korottaminen (24.30.88)	0,0	15,0	15,0
2. Muu kehitysyhteistyö			
Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muilla momenteilla (pl. 24.30.88)	47,7	50,8	55,6
Sisäasiainministeriön hallinnonala	0,2	0,2	0,2
Puolustusministeriön hallinnonala			3,3
Valtiovarainministeriön hallinnonala	96,2	92,5	92,6
Opetusministeriön hallinnonala	1,3	1,3	3,4
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	1,2	1,2	1,2
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	0,2	0,2	0,2
Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	1	1	
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	1,2	1,2	3,9
Työministeriön hallinnonala	12	12	
Ympäristöministeriön hallinnonala	2,1	2,1	0,3
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala			9,0
MUU KEHITYSYHTEISTYÖ YHTEENSÄ	163,1	162,5	184,7
Kehitysyhteistyö yhteensä (1. + 2.)	746,1	830,5	915,6
Prosenttiosuus bruttokansantulosta (8.8.2008 VM:n BKTL-ennuste)	0,41 %	0,44 %	0,45 %

Kuvio 8. Kehitysyhteistyömaksatukset 1988—2008, reaalin kehitys

* Vuoden 2005 maksatukset sisältävät Irakin velkahelpotukset

YK:n vuosituhattavoitteiden ja kehitysyhteistyön tuloksellisuuden edistäminen

Ulkoministeriö seuraa YK:n vuosituhattavoitteissa edistymistä sekä globaalilla tasolla että maatasolla Suomen pitkäaikaisissa yhteistyömaissa. YK:n seurantaraportin mukaan tavoitteissa edistytettiin globaalisti muun muassa tuhkarakkokuolemien vähentymisen ja puhtaan juomaveden saatavuuden osalta. Kaikilta osin kehitys ei ole ollut yhtä myönteistä, eikä se myöskään ollut alueellisesti tasaista. Maaseudun asukkaat ovat edelleen kaukana tavoitteiden saavuttamisesta; myös edistyminen odottavien äitien terveyden parantamisen osalta oli hidasta. Ruoka- ja talouskriisin sekä ilmastonmuutoksen takia jo saavutettu edistys voi myös hidastua.

Kehitysyhteistyön tuloksellisuuden parantamiseksi Suomi on sitoutunut ns. Pariisin julistukseen, jonka keskeisinä periaatteina ovat yhteistyömaiden omistajuus, avun sovittaminen yhteistyömaiden kehitysstrategioihin ja niiden hallintojärjestelmien käyttö, avunantajien toiminnan harmonisaatio, tulosohjautuneisuus ja molempinpuolinen vastuuvollisuus. Vuonna 2008 toteutettu Pariisin julistuksen toinen seurantarajoitus osoitti Suomen toiminnan parantuneen vuodesta 2005 vuoteen 2007 lähes kaikilla tuloksellisuuden osa-alueilla. Pariisin julistuksen seurannan tuloksista ja tulevista haasteista järjestettiin Accrassa syyskuussa korkean tason kokous, jossa tuloksellisuuden parantamiseksi sovittiin Accran toimintaohjelmasta.

Monenkeskisen yhteistyön tuloksellisuuden parantamiseksi osallistuttiin kansainvälistä järjestöarkkitehtuuria ja järjestöjen yhteistoimintaa kehittäviin ns. samanmielisten maiden prosesseihin, kuten MOPAN ja Utstein+. Ulkoministeriö kehitti toiminnan täydentävyyttä ja maatason yhteistyötä kansallisten köyhyysvähentämishelmien, yhteisten apustrategioiden ja Kansainvälisen valuuttarahaston seurannan sekä

velkakestävyyskysymysten osalta. Ministeriö osallistui tuloksellisuutta koskevaan dialogiin ja menetelmien kehittämiseen myös OECD:n isännöimässä avunantajien ja kumppanimaiden tuloksellisuusryhmässä sekä EU:n työryhmissä.

Suomi kuuluu Commitment to Development Index -konsortioon (CDI), joka rahoittaa itsenäistä OECD-maiden arviointia seitsemästä politiikan alasta: kehitysyhteistyö, kauppa, investoinnit, maahanmuutto, ympäristö, turvallisuus ja teknologia. Vuoden 2008 CDI-indeksissä Suomi sijoittui johdonmukaisen politiikan noudattamisessa seitsemänneksi, kun v. 2007 sijoitus oli viides ja v. 2006 seitsemäs. Suomi sijoittui ensimmäiseksi ympäristönsuojelussa ja oli vahvoilla kaupan avoimuudessa, turvallisuudessa ja teknologian tukemisessa. Vuoden 2007 tapaan Suomi tuki vahvasti teknisiä innovaatioita ja niiden levittämistä kehittyviin maihin ja osallistui huomattavalla tavalla kansainväliseen rauhanturvaamiseen ja humanitaarisiin toimiin. Suomella on edelleen parannettavaa siirtolaisuuteen ja maahanmuuttopolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä.

Yhteistyö ympäristö- ja ilmastokysymyksissä

Hallitusohjelman mukainen yhteistyö ympäristö- ja ilmastokysymyksissä ja niiden esillä pitäminen kansainvälisillä foorumeilla toteutui suunnitellusti, ja myös naisten aseman edistäminen kansainvälisessä ilmastopolitiikassa konkretisoitui käynnistetyinä hankkeena. Ulkoministeriön toiminnassa korostuivat erityisesti kansainvälinen ilmastorahoitus, kehityskaakysymykset ja ilmastomuutokseen sopeutuminen ja Kioton joustomekanismeista CDM. Suomi osallistui YK:n ilmastomuutoksen puitesopimuksen 14. osapuolikokouksen ja Kioton pöytäkirjan 4. osapuolikokoukseen Poznanissa joulukuussa, joiden päätösten ansiosta voidaan edetä Balin toimintasuunnitelman mukaisesti kohti Kööpenhaminan ilmastokokousta joulukuussa 2009.

8.5 Menestyvä Suomi

Vuonna 2008 tavoitteena oli WTO:n kauppaneuvottelukierroksen päättäminen Suomen intressien mukaisesti; yritysten ulkoiseen toimintaympäristöön vaikuttaminen purkamalla vienti- ja tuontikaupan esteitä myös EU:n uutta markkinoillepääsystrategiaa hyödyntäen; edistää kehitysmaiden integroimista osaksi kansainvälistä kauppaympäristöä; hyödyntää Suomen tunnettuutta, vahvuuksia ja erityisosaamista kaikissa ulkosuhteissa.

WTO-neuvottelut

Taloudellisissa ulkosuhteissa keskeinen tavoite oli edistää monenkeskistä kaupan vapauttamista. Maailman kauppajärjestön (WTO) puitteissa käytävissä Dohan-kierroksen neuvotteluissa edistyttiin merkittävästi. Ratkaisu kaatui kuitenkin erimielisyyteen kehitysmaita koskevan suojalausekemekanismin käytöstä. Syksyn aikana

tekniset neuvottelut maataloudessa ja teollisuustuotteissa jatkuivat. Suomen etenkin teollisuustullineuvottelujen sektoreita koskevat tavoitteet tulivat kiitettävästi osaksi EU:n neuvottelutavoitteita. Dohan-neuvottelut jatkuvat alkuvuonna 2009.

Vapaakauppaneuvottelut ja alueelliset kumppanuudet

EU jatkoi v. 2008 vapaakauppaneuvotteluja Etelä-Korean, Intian, ASEAN-maiden sekä Andien yhteisön ja Keski-Amerikan kanssa ja aloitti neuvottelut Ukrainan kanssa. Ulkoministeriö varmisti, että Etelä-Korea -neuvotteluihin v. 2007 saadut Suomen intressit sisältyivät EU:n neuvottelupositioon. Ukrainan kanssa käytävissä vapaakauppaneuvotteluissa tavoitellaan tavallisen vapaakauppasopimuksen sijaan laajan ja syvän vapaakauppa-alueen luomista, mikä tarkoittaisi muun muassa tullitonta ja esteetöntä kauppaa EU:n ja Ukrainan välillä sekä Ukrainan sääntelyn lähentämistä yhteisön lainsäädäntöön. Neuvotteluissa edettiin eräiltä osin hyvin, mutta niiden päättämisaikankohta on vielä vaikea arvioida. Ulkoministeriö laati yhteistyössä muiden ministeriöiden ja elinkeinoelämän kanssa Suomen neuvottelutavoitteet EU:n vapaakauppaneuvotteluihin ja varmisti, että Suomen kauppapolitiikan kannalta keskeisissä neuvottelukysymyksissä neuvottelut etenivät Suomen tavoittelemaan suuntaan kunkin neuvottelutilanteen mukaan. Ministeriö vaikutti onnistuneesti yhteisön neuvotteluvaltuutuksen sisältöön koskien kesäkuussa alkaneita neuvotteluja useammankeskiisestä väärentämisenvastaisesta kauppasopimuksesta.

Alueellinen yhdentymisen oli keskeinen tema EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT-maat) yhteistyössä ja talouskumppanuussopimusneuvotteluissa (Economic Partnership Agreement, EPA). Suomi toi EU:ssa aktiivisesti esille EPA-neuvotteluja koskevia painopisteitään korostaen sopimusten merkitystä AKT-maiden kehityksen edistäjinä.

Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen

Ulkoministeriö edustustoverkkoinen valvoo ja edistää Suomen taloudellisia etuja ulkomailla ja tukee suomalaisia yrityksiä vientiponnisteluissa ja kansainvälistymisessä. Ministeriö jatkoi ulkoasiainhallinnon viennin ja kansainvälistymisen (VKE) -strategian toimeenpanoa läheisessä yhteistyössä muiden suomalaisten VKE-toimijoiden kanssa. Ministeriö teki erityisesti palveluja tunnetuksi ja jakoi yrityksille tietoa ulkoasiainhallinnon palveluista verkkosivustojen ja julkaisujen välityksellä sekä maakuntamatkoilla. Ministeriö sopi Finpron konserniohjauksesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kanssa toimenpiteistä ministeriön ja Finpron ulkomaanverkostojen yhteistyön tiivistämiseksi ja Tekesin kanssa ennakointityötä koskevan pilotin käynnistämisestä.

Lisäksi ministeriö ryhtyi kehittämään kunniakonsuliverkostonsa roolia VKE-toiminnassa. Ministerivetoisia VKE-matkoja tehtiin ennätysmäärä: yritykset olivat mukana matkoilla Kiinaan, Egyptiin, Meksikoon, Azerbaidžhaniin, Etiopiaan, Mosambikiin, Namibiaan ja Keniaan. Erityisenä painopisteenä olivat Pohjoisten alueiden

hankkeet, joihin mukaan pääsemiseksi toteutettiin VKE-matkat Murmansiin ja Kirkkoniemeeseen.

Yritysten ulkoiseen toimintaympäristöön vaikuttaminen

Ulkoministeriö kiinnitti suomalaisyritysten vienti- ja tuontikaupan esteiden poistamiseen erityistä huomiota ja onnistui asettamissaan tavoitteissa. Ministeriö lisäsi yhteistyötä kaupanesteiden poistamiseksi eri toimijoiden välillä ja lanseerasi yhdessä TEM:n ja elinkeinoelämän kanssa erityisen yrityksille suunnatun kaupanestekyselyn ja ryhtyi toimiin siinä identifioitujen esteiden poistamiseksi. Ulkoministeriö osallistui myös EU:n uuden markkinoillepääsystrategian toimeenpanoon ja EU-tason toimintamallien aikaansaamiseen markkinoillepääsyongelmien ratkaisemiseksi sekä hyödynsi strategiaa tehokkaasti suomalaisyritysten kaupanesteiden poistamisessa. Suomen elinkeinoelämän kannalta keskeiset kaupanesteet, joiden ratkaisemisessa edistytettiin merkittävästi liittyivät mm. Kiinan, Intian ja Venäjän markkinoilla kohdattuihin kaupanesteisiin.

Yritysten liiketoimintaympäristöön vaikutettiin myös laajentamalla Suomen investointisuojausopimusten verkkoa. Sopimukset investointien edistämiseksi ja suojaamisesta saatettiin voimaan Kazakstanin, Mongolian ja Valko-Venäjän kanssa. Sopimukset allekirjoitettiin Kenian ja Vietnamin kanssa ja sopimusneuvotteluja käytiin Bangladeshin, Brunein ja Malesian kanssa.

Vuoden alussa komissio ilmoitti keskeyttävänsä suojainstrumentteja koskevan uudistuksen jäsenmaiden konsensuksen puuttuessa. Ulkoministeriö tuki yhteisön suojainstrumenttien uudistukseen liittyvän keskustelun uudelleen avaamista tavoitteena suomalaisen elinkeinoelämän kilpailukyvyyn ja kuluttajien valintamahdollisuuksia edistämistä. EU:n kilpailukyvyyn kehittämisessä yhteisen kauppapolitiikan keinoin ulkoministeriö vaikutti siihen, että Suomen vaikuttamispaperissa koskien Post-Lissabon 2010 -strategiaa huomioidaan ulkoiseen kilpailukykyyn liittyvät kysymykset.

Kehitysmaiden integroiminen osaksi kansainvälistä kauppajärjestelmää

Ulkoministeriö toimi tehokkaasti kehitysmaiden kaupankäyntivalmiuksia tukevan kehitysyhteistyön (Aid for Trade, AFT) vahvistamiseksi. Suomi panosti EU:n yhteisen kehitysmaiden kaupankäyntivalmiuksia tukevan kehitysyhteistyöstrategian toteutukseen. Kaksi Suomen kauppa- ja kehityspolitiikkaa koskevaa linjausta julkistettiin syyskuussa: Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö — Suomen toimintasuunnitelma 2008—2011 sekä Suomen tuontipoliittiset tavoitteet. Toimintasuunnitelman tavoitteena on vähentää kestävä kehityksen puitteissa köyhyyttä etenkin vähiten kehittyneissä maissa lisäämällä kauppaa tukevan avun määrää ja tehostamalla sen vaikuttavuutta. Ministeriö ryhtyi valmistelemaan useita suunniteltuja toimenpiteitä, osa aloitteista käynnistyi jo vuoden 2008 aikana. Tuontipoliittisessa linjauksessa painotetaan kehitysmaatuonnin helpottamista kaupanesteitä poistamalla sekä suomalaisen elinkeinoelämän tarvitsemien raaka-aineiden ja komponenttien saannin edistämistä.

Ministeriö julkisti myös yhdessä sidosryhmiensä kanssa valmistellun "Exporting to Finland" -julkaisun, jossa kerrotaan Suomen markkinoista ja kauppaan liittyvistä säännöistä.

Ulkoministeriö vaikutti eri tuontijärjestelmiä koskeviin sääntelyuudistus- ja neuvotteluprosesseihin. Näitä ovat erityisesti EU:n etuusalkuperäsääntöuudistus, tuontisuojainstrumenttien uudistus, yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP) uudistus ja EU:n aloittamat uudet vapaakauppaneuvottelut sekä talouskumppanuussopimusneuvottelut AKT-maiden kanssa.

Suomen maakuvan kehittäminen ja julkisuusdiplomatia

Globaalissa tietoyhteiskunnassa kansainvälinen vaikuttaminen on tullut jatkuvasti haasteellisemmaksi. Ulkoministeriö kehitti vuoden aikana ns. julkisuusdiplomatiaa, joka tarkoittaa ulkomaisiin avainvaikuttajiin, -ryhmiin ja -verkostoihin suuntautuvaa strategista vaikuttamista Suomen etujen ajamiseksi. Ministeriö laati ja käynnisti kymmenen julkisuusdiplomatian maaohjelmaa, joilla tuetaan ja edistetään ulkopolitiittisia, taloudellisia, ml. VKE-toimintaan liittyviä sekä kulttuurisia etuja lisäämällä Suomen arvostusta, vaikutusvaltaa ja tunnettua. Hallitusohjelman mukaisesti Suomen maakuvan kehittämistä koordinoidaan ulkoministeriön johtamassa Finland Promotion Boardissa. Ulkoministeri Stubb nimitti Suomen maakuvan vahvistamiseksi korkean tason maabrändivaltuuskunnan määrittämään ne arvot, joille maakuvan kehittäminen perustuu.

8.6 Avoin ja palveleva ulkoministeriö

Vuonna 2008 tavoitteena oli kehittää konsuli- ja muita kansalaispalveluita asiakkaiden tarpeita paremmin vastaaviksi; lisätä laillista maahanmuuttoa ja torjua laitonta maahanmuuttoa ja ihmiskauppaa; lisätä verkkoviestinnän osuutta ulkoasiainhallinnon viestinnässä ja hyödyntää sitä ministeriön tunnetuksi tekemisessä; selvittää Suomen edustautuminen maailmalla ottaen huomioon niin kansalaisten, yrityselämän kuin valtiovallankin tarpeet sekä edustautumisen uudet mallit.

Ulkoministeriön uusi organisaatio

Ulkoministeriön uusi organisaatio astui voimaan tavoiteaikataulussa 1. syyskuuta, ja uudistuksen toimeenpano henkilösijoitteluneen vietiin loppuun suunnitelmien mukaisesti. Tehdyt uudistukset virtaviivaistivat organisaatiota ja tehostivat ministeriön toimintaa. Uudistuksessa osastojen määrää vähennettiin kahdestatoista kahdeksaan tavoitteena luoda yhtenäisyyttä, selkeyttä ja johdonmukaisuutta ministeriön toimintaan. Globaaliasiain osasto lakkautettiin ja sen toiminnot siirrettiin kehityspoliittisen, poliittisen ja kauppapoliittisen osastojen alaisuuteen, mikä paransi politiikkaohjausta YK-politiikan ja muun ulkopoliitiikan johtamisessa heikentämättä

kuitenkaan YK-politiikan koordinaatiota. Lisäksi sisäiset ja ulkoiset palvelut erotettiin osastorakenteesta erilliseksi palvelujen alueeksi. Ministeriössä on uudistuksen jälkeen osastojaon ulkopuolisina toimintoina oikeuspalvelu, kansalaispalvelut, protokollapalvelut, hallintopalvelut, talousyksikkö, sisäisen tarkastuksen ja arvioinnin yksikkö sekä suunnittelu- ja tutkimusyksikkö. Uudistus tuo kansalaispalvelut lähemmäksi kansalaisia korostaen ministeriön asiakaslähtöisyyttä ja palvelufunktiota.

Kansalaispalvelujen ja konsulttoiminnan kehittäminen

Kansalaisten yhteydenotot ministeriöön ja edustustoihin kasvoivat edelleen ja media kiinnitti ulkomailla tapahtuneiden kriisien lisäksi huomiota myös tavanomaisiin konsultitapauksiin. Hyvä yhteistyö matkanjärjestäjien ja matkailuturvallisuuden neuvottelukunnan välillä matkustusturvallisuuden lisäämiseksi jatkui. Ministeriö uudisti matkustusilmoitusjärjestelmäänsä, ja päivitti matkailijan konsulipalvelut -esitteen tavoitteenaan myös näin lisätä matkustusturvallisuutta ja konsulipalvelujen tunnettuutta. Ministeriö vastasi matkustusturvallisuuskysymyksiin liittyvään suureen kiinnostukseen osallistumalla vuoden 2008 matkamessuille ja Lahden puolustus- ja turvallisuusmessuille. Ulkoasiainhallinto laatii lisäksi 160 maasta matkustustiedotteita, jotka ovat tärkeä tietolähde eri maiden matkustusturvallisuustilanteesta.

Osana konsulipalvelujen laadun arvioinnin kehittämistä ministeriö toteutti v. 2008 ensimmäistä kertaa laajan internet-pohjaisen asiakaspalvelukyselyn edustustoissa konsulipalveluita saaneille. Kyselyn mukaan vastaajat (1 045 kpl) olivat tyytyväisiä saamiinsa konsulipalveluihin: yli 80 % vastaajista piti palveluita ammattitaitoisina, ystävällisinä, tehokkaina ja kaiken kaikkiaan erinomaisena.

Tavoitteena kattavampien ja parempien konsulipalvelujen tarjoaminen suomalaisille jatkettiin EU:n konsuliyhteistyön tiivistämistä. EU-työn tuloksena hyväksytty johtovaltiokonsepti julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Johtovaltiokonseptin mukaisesti yksi EU:n paikalla olevista jäsenvaltiosta vastaa kaikkien edustautumattomien jäsenvaltioiden kansalaisista kriisitilanteissa kolmansissa maissa.

Hallitun maahanmuuton kehittäminen

Ulkoministeriö osallistui poikkihallinnollisiin työryhmiin, joissa käsiteltiin työperäistä maahanmuuttoa, ja järjesti aiheesta seminaarin Turkissa. Samalla ministeriö koulutti henkilökuntaansa ministeriössä ja edustustoissa kohtaamaan määrätietoisesti laittomaan maahanmuuttoon liittyviä ilmiöitä. Ministeriö panosti edelleen Schengen-yhteistyön kehittämiseen viisumiasioissa, ja pohjoismainen yhteistyö viisumiasioissa vakiinnutti asemaansa. Oleskelulupa-asioiden osalta ministeriö ei voinut edistää edustamisjärjestelyjä Pohjoismaiden kanssa ulkomaalaislain asettamien rajoitteiden vuoksi.

Ulkoasiainhallinnon edustustojen käsittelemä viisumihakemusten määrä oli suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Venäjällä sijaitsevat edustustot käsittelivät yli 90 % (742 237 kpl) hakemuksista, mikä on 15 % enemmän kuin v. 2007. Ministeriö perusti

Taulukko 33. Passi-, viisumi ja oleskelulupahakemukset vuosina 2006—2008

	2006	2007	2008
Viisumihakemukset	585 181	718 483	806 156
Passihakemukset	17 116	15 979	15 883
Ratkaisut edustustoissa vireille tulleisiin oleskelulupa-asioihin	8 785	10 852	12 552

kesäkuussa Onttolaan väliaikaisen viisumikäsittelykeskuksen helpottamaan Petroskoin ja Pietarin ruuhkautunutta viisuminkäsittelyä, jotta EU-sopimuksissa määritellystä hakemusten enimmäiskäsittelyajasta, 10 päivää, voidaan pitää kiinni.

Ulkoministeriö jatkoi v. 2007 käynnistettyä viisumiprojektia, laati yhteistyössä konsulttien kanssa viisumihakemusten käsittelyn tehostamista koskevan raportin ja ryhtyi sen pohjalta valmistelemaan sähköisten asiointimahdollisuuksien kehittämistä asiakaspalvelun parantamiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi. Uusi kansallinen viisumihakemusten internet-pohjainen käyttöjärjestelmä SUVI otettiin käyttöön suunnitellusti koko edustustoverkossa.

Viestinnän kehittäminen

Ministeriö uudisti ja yhtenäisti verkkoviestintäänsä tavoitteena luoda uusia mahdollisuuksia kansalaisten palvelemiseen ja tietopalvelujen tarjoamiseen. Viimeisten kahden vuoden aikana ministeriö on siirtänyt yli 50 sivustoa uuteen järjestelmään ja rakentanut 23 uutta sivustoa edustustoilla. Uusi julkaisujärjestelmä mahdollistaa esimerkiksi edustustojen sivuille ilmestyvät matkustustiedotteet ja tarvittaessa ministeriön ja edustustojen etusivuille voidaan nostaa keskitetysti julkaistu huomiota herättävä kriisitiedote. Uusinta verkkopalveluissa ovat edustustojen tuottamat maatiedostot, jotka tarjoavat tietoa maan kulttuurista sekä poliittisesta ja taloudellisesta tilanteesta. Vuoden 2008 aikana edustustojen tietoliikennekapasiteettia kasvatettiin siten, että kiinteät yhteydet ovat kaikissa edustustoissa asetetun tavoitteen mukaisesti vähintään 1 MB.

Edustustoverkon kehittäminen

Ulkoministeriö käynnisti v. 2008 selvitystyön Suomen edustautumisesta maailmalla. Ministeriö kartoitti työn pohjaksi sekä ministeriön sisäisiä tarpeita että eri yhteistyötahojen näkemyksiä laajojen kyselyjen avulla. Selvitystyössä on otettu huomioon myös valtionhallinnon tuottavuusohjelman vaatimukset henkilötövuosien vähentämisestä. Edustustoverkossa toteutettavien muutosten tuleekin tapahtua lähinnä sisäisin voimavarojen siirtein. Jo nyt Suomella on eräitä niin vähin voimavaroin toimivia edustustoja, että ne eivät kaikissa oloissa pysty tarjoamaan täysiä palveluja. Resursien käytön tehostamiseksi etsitään lisäksi uusia yhteistyömahdollisuuksia alueella

Taulukko 34. Ulkoasiainhallinnon toiminnan resurssit vuosina 2007 ja 2008

	2007			2008			muutos	
	htv	(%)	kustannukset	(%)	htv	(%)	htv	%-yks.
Ulkoasiainministeriö								
sisältötehtävät	429,7	41,9	35 375 427	43,2	429,4	43,6	-0,3	1,7
tukitehtävät (sis. johtamisen)	596,3	58,1	46 491 134	56,8	555,8	56,4	-40,5	-1,7
YHTEENSÄ	1 026,0	100,0	81 866 561	100,0	985,2	100,0	-40,8	0,0
Ulkomaan edustustot								
sisältötehtävät	629,4	36,8	66 046 907	50,9	676,2	38,7	46,8	1,9
tukitehtävät (sis. johtamisen)	1 080,2	63,2	63 827 206	49,1	1 072,5	61,3	-7,7	-1,9
YHTEENSÄ	1 709,6	100,0	129 874 113	100,0	1 748,7	100,0	39,1	0,0
Ulkoasiainhallinto								
sisältötehtävät	1 059,1	38,7	101 422 334	47,9	1 105,6	40,4	46,5	1,7
tukitehtävät (sis. johtamisen)	1 676,5	61,3	110 318 340	52,1	1 628,3	59,6	-48,2	-1,7
YHTEENSÄ	2 735,6	100,0	211 740 674	100,0	2 733,9	100,0	-1,7	0,0

Vuosien 2007 ja 2008 tehtäväkohtaiset kustannukset eivät ole vertailukelpoisia, sillä vuoden 2007 kustannuslaskelman luvut sisältävät vain toimintamenoista maksettut kulut ja vuoden 2008 luvut sisältävät hallinnonalan kaikki kulut sekä pääomakustannukset. Toiminnan kustannusrakenteen sekä henkilöstövuosien osalta lukuja voidaan pitää vertailukelpoisina

toimivien muiden maiden edustustojen kanssa painottaen erityisesti Pohjoismaiden kesken tehtävää yhteistyötä. Valmis selvitys julkistetaan alkuvuonna 2009.

8.7 Ulkoasiainhallinnon voimavarojen käyttö

Ulkoasiainhallinnon tehtävät muuttuvat jatkuvasti, mikä yhdessä resurssien vähenemisen kanssa edellyttää tehtävien jatkuvaa priorisointia ja toimintatapojen tehostamista. Ulkoministeriössä on vuosien 2007 ja 2008 osalta laadittu laskelmat henkilötyövuosien ja kustannusten kohdentumisesta hallinnonalan sisältötehtävien ja ns. tukitehtävien kesken.

Jakaumaa, jossa yli 60 % henkilötyövuosista käytetään tukitehtäviin, pyritään muuttamaan siten, että yhä suurempi osa henkilötyövuosista kohdistuu hallinnonalan ydintehtäviin. Ydintehtävissä toimivan henkilöstön määrän osuus nousikin v. 2008 ministeriössä 43,6 prosenttiin ja edustustoissa 38,7 prosenttiin. Edustustojen toiminnan rakennetta arvioidessa tulee huomioida asemamaasta palkatun henkilöstön määrä, joka on kasvanut samalla kun edustustoihin lähetetyn henkilöstön osuus on vähentynyt. Valtaosa lisäyksestä aiheutui Venäjän viisumitoiminnan kasvusta, mikä kasvatti myös viisumituloja. Kokonaisuudessaan ulkomaan edustustojen henkilötyövuosien määrä lisääntyi vuodesta 2007 merkittävimpien lisäyksien kohdistuessa sisältötehtäviin luokiteltuihin kansalaispalveluihin, kehityspolitiikkaan ja kehitysyhteistyöhön sekä julkisuusdiplomatiaan. Asemamaasta palkattua henkilöstöä ei lueta valtionhallinnon tuottavuusohjelmaan sisältyvään henkilötyövuosikiintiöön, jonka tarkoituksena on rajata julkisen sektorin osuutta kotimaan työmarkkinoilla.

8.8 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Ulkoministeriö rekrytoi uusia virkamiehiä keskitetyn Kavaku-haun kautta v. 2008 ja aloitti uuden hakuprosessin valmistelun vuodelle 2009. Ministeriö ulkoisti YK-apulaisasiantuntijarekrytoinnin ja vapaaehtoisohjelman rekrytoinnin. Huolimatta Kavaku-rekrytoinneista ministeriön käytössä olevat resurssit pienenevät tuottavuusohjelman hengessä ja henkilöstön määrä laskee vuoden 2007 lopun luvusta (1 665) 1 607:een.

Henkilöstöhallinnon osalta mittavin työsarka oli organisaatiouudistuksen toimeenpano, kun tehtävät ja tekijät vaihtoivat osastoja ja yksiköitä; lisäksi sijoitettavaksi tuli ulkomaanedustuksesta 80 virkamiestä. Ulkomaanedustuksen henkilövahvuutta supistettiin ja toisaalta kohdennettiin uudelleen strategisten painopisteiden mukaisesti. Suomen Etyj-puheenjohtajuuden lisärekrytoinnit pystyttiin toteuttamaan odotusten mukaisella tavalla.

Taulukko 35. Ulkoasiainhallinnon henkilöstö vuosina 2006—2008

	2006	2007	2008
Yleisuran virat	1 317	1 276	1 223
Erityisvirat	207	212	217
Työsopimussuhteiset	90	80	74
Erityisasiantuntijat ja muut	109	97	93
Asemamaasta palkatut	1 072	1 085	1 120
YHTEENSÄ	2 795	2 750	2 727

Ulkoasiainhallinnon henkilöstön keski-ikä oli 47 vuotta. Henkilöstön ikärakennetta voidaan pitää hieman vinoutuneena, mitä selittävät yhtäältä eläköitymisiän nousu ja toisaalta tuottavuusohjelman vähennysvelvoitteet, jotka asettavat rajansa uusrekrytoinnille. Henkilöstön ikääntyminen ja siitä aiheutuvat muutokset korostavat ikäjohtamisen ja osaamisen hallinnan tärkeyttä. Osaamisen johtamisen osalta toteutettiin osaamismittaus loka—marraskuussa 2008. Tulosten analysointi on vielä kesken.

Henkilöstön kehittämisen osalta henkilöstökoulutusta muokattiin paremmin vastaamaan ministeriön strategisiin osaamistarpeisiin. Tässä yhteydessä ryhdyttiin myös valmistelemaan ministeriölle osaamisen kehittämissuunnitelmaa. Uutena henkilöstön kehittämismenetelmänä käynnistettiin ulkoministeriön oma mentorointiohjelma.

Asemamaasta palkattuja työntekijöitä koskevien henkilöstöpoliittisten linjausten tarkistamiseksi v. 2007 perustettu työryhmä luovutti loppuraporttinsa ja esitti jatkotoimia asemamaasta palkatun henkilöstön aseman sekä palvelussuhteen ehtojen ja niiden hallinnoinnin edelleen kehittämiseksi.

Työhyvinvointi

Työtyytyväisyysbarometriin vastasi ulkoasiainhallinnon henkilöstöstä 47,4 %, kun edellisellä toteutuskerralla (2007) vastausprosentti oli 31,7 %. Työtyytyväisyysindeksit osoittivat parannusta johtamisen, työn sisällön ja haasteellisuuden, kehittymisen tuen sekä tiedonkulun suhteen verrattuna edelliseen vuoteen. Työtyytyväisyydelle asettua tavoitetta 3,4 ei aivan saavutettu indeksin ollessa 3,2.

Taulukko 36. Työhyvinvointia kuvaavia tunnuslukuja

	2006	2007	2008
Työtyytyväisyysindeksi	n/a	3,2	3,2
Tulovaihtuvuus, %	4,1	6,4	5,8
Lähtövaihtuvuus, %	6,7	15,6	6,6
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen, % henkilöstöstä	0,1	0,2	0,1
Sairaspoissaolot, pv/htv	7,6	6,1	6,9
Työterveyshuolto, euroa/htv	577	554	602
Työkunnan ja työtyytyväisyyden edistäminen, euroa/htv	346	387	449

8.9 Ulkoasiainhallinnon tuottavuusohjelma

Valtioneuvoston kehyspäättöksen 13.3.2008 mukaisesti ulkoasiainhallinnon tulee vähentää yhteensä 191 henkilötyövuotta vuoden 2015 loppuun mennessä. Näistä vähennyksistä ministeriön tulee toteuttaa 164 henkilötyövuoden vähennys vuoteen 2011 mennessä.

Ulkoministeriö jatkoi tuottavuusohjelman toteuttamista keskittämällä ja uudelleen organisoimalla hallinto-, palvelu- ja tukitoimintoja. Ulkoministeriö solmi puolustus-hallinnon kanssa palvelusopimuksen, jonka mukaiset palkka- ja taloushallinnon prosessit siirtyivät palvelukeskukseen 1.1.2009 alkaen. Tuottavuusohjelman henkilötyö-vuosivähennyksistä (51 htv) kohdistui tukitoimintoihin 41 henkilötyövuotta.

Taulukko 37. Ulkoasiainhallinnon tuottavuusohjelma

Ulkoasiainhallinnon tuottavuusohjelma	2006	2007	2008
Htv-kehitys	1 730	1 662	1 611

9 Oikeusministeriö

Oikeusministerin katsaus toimialan toimintaan ja toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Hallitusohjelman mukaisesti suomalaisen demokratian syventämiseksi valmisteltiin toimikunnassa eduskuntavaalien vaalijärjestelmän suhteellisuuden ja alueellisen yhtäläisyyden parantamista sekä eräiden vaaliajankohtien muuttamista koskeva ehdotus. Vaali- ja puoluerahoitustyöryhmä aloitti työskentelyn. Hallitusohjelman mukaisesti toteutettiin kunnallisvaaleissa sähköisen äänestyksen kokeilu kolmessa kunnassa. Kokeilussa oli ongelmia, jotka paljolti osoittautuivat hankehallinnan puutteiksi. Oikeusministeriö tekee sähköisen äänestyksen kokeilusta kokonaisselvityksen v. 2009 ja jatkokehitystyö linjataan tämän pohjalta.

Tuomioistuimissa toiminta pääpiirteissään vastasi asetettuja tavoitteita. Ruuhkautuneiden tuomioistuinien tilannetta voitiin jossain määrin helpottaa määräaikaistilaisilla lisäresursseilla. Käräjäoikeusverkoston uudistamisen päälinjat vahvistettiin ja kiinteistöjen kirjaamisasioiden maanmittauslaitokselle siirtämisen valmistelu eteni jo varsin yksityiskohtaiselle tasolle. Käräjäoikeuksien toimitilojen järjestäminen toimintaa parhaalla tavalla tukeviksi jatkuu vielä pitkälle ensi vuosikymmenelle. Tuomioistuimissa on hyvin tuloksin kiinnitetty erityistä huomiota vanhoihin, yli vuoden vireillä olleisiin asioihin. Tavoitteena oli myös lyhentää asioiden kokonaiskestoa, minkä vuoksi tietojen poimintaa eri tietojärjestelmistä ollaan kehittämässä ja tarvittava raportointi asioiden kokonaiskestosta esitutkinnasta lopullisen tuomion antamiseen saadaan aikaan vuoden 2009 aikana.

Monissa rikoslajeissa poliisin tietoon tulleiden tekojen määrä lisääntyi v. 2007, mutta kääntyi taas laskuun v. 2008. Merkittävin muutos viime vuosina on ollut varkauksien väheneminen lähes kolmanneksella. Suhteessa väkilukuun Suomessa tapahtuu henkirikoksia enemmän kuin muissa Pohjoismaissa ja useimmissa Länsi-Euroopan maissa. Vuosien 2007 ja 2008 henkirikoslukuja nostavat osaltaan Jokelan ja Kauhajoen koulusurmat. Valtioneuvoston asettamien tutkintalautakuntien selvitysten pohjalta tullaan hallituksessa ja eri toimialoilla tekemään perinpohjaiset analyysit ja johtopäätökset sekä käynnistämään välittömien toimenpiteitten lisäksi myös pitkän aikavälin ennaltaehkäisevät toimet.

Kriminaalipolitiikassa erityisenä tavoitteena oli naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen. Rikoksentorjuntaneuvosto on toteuttanut väkivallan vähentämishjelmaa, jonka tulokset ovat arviointivaiheessa. Naisten kokema katu- ja lähisuhdeväkivalta on vähentynyt selvästi aikavälillä 1997–2006, mutta naisten kokema

työpaikkaväkivalta on lisääntynyt selvästi. Lapsiin kohdistettu kuritusväkivalta on nopeasti ja johdonmukaisesti vähentynyt. Lapset ja alle 25-vuotiaat nuoret joutuvat useammin vammoja aiheuttavan väkivallan kohteeksi kuin vanhemmat ikäluokat.

Kuluvan vuosikymmenen alkupuoliskon jatkunut vankimäärän kasvu kääntyi laskuun vuoden 2005 jälkeen ja vankien määrä väheni vuosina 2006—2008. Vankeusvankien määrä on alentunut rikosten määrän vähenemisen ja lainmuutosten seurauksena. Sakkovankien määrää on vähennetty muuttamalla sakon muuntamista koskevia säännöksiä. Nuorisorangaistuksen käyttö on edelleen ollut vähäistä.

Rangaistusten täytäntöönpanossa v. 2008 oli määräraha-kehitykseen sopeuttamisen vuosi. Virkoja jouduttiin pitämään avoimina ja hankintoja lykättiin. Tästä huolimatta vuoteen 2005 verrattuna Vankeinhoitolaitoksen henkilökunnan määrä suhteessa vankien määrään on kasvanut (v. 2005 70 htv/100 vankia, v. 2008 76 htv/100 vankia). Valmisteltiin Vankeinhoitolaitoksen lähivuosien ja pidemmän aikavälin rakenteellisia ja muita kehittämistoimia, joilla kyetään vastaamaan vankeuslain asettamiin toiminnallisiin haasteisiin ja jatkuvasti ahdistaviin kustannuspaineisiin. Kehittämistoimenpiteet linjattiin hallituksen iltakoulussa tammikuussa 2009. Rangaistusvankeja saatiin aktivoitua toimintaan hieman edellistä vuotta enemmän, mutta tavoitteeseen ei vielä päästy. Toiminta- ja päihdeohjelmien osuutta ei voitu kasvattaa asetettujen tavoitteiden mukaiselle tasolle muun muassa ohjaajapulauksi.

Syyttäjälaitos pystyi selvästi vähentämään pitkään syyteharkinnassa olleiden asioiden määrää, vaikkakaan tavoitteita ei täysin saavutettu. Keskimääräinen syyteharkinta-aika piteni, mikä johtui pääosin aikaisempien vuosien aikana syntyneestä rästistä ja voimavarojen kohdentamisesta nimenomaan vanhimpien asioiden ratkaisemiseen.

Vuonna 2008 alkanut maailmantalouden näkymien jyrkkä heikentyminen lisäänee maksuhäiriöiden ja ulosottovelallisten määrää. Talouskriisin vaikutus näkyy ulosottolaitoksessa kuitenkin viiveellä — vuoden 2008 toimintaan yleisellä talouskehityksellä ei vielä ollut vaikutusta. Syksyllä 2008 oli kuitenkin välttämätöntä käynnistää valmistelu, jolla varmistetaan, että kaikki mahdolliset keinot ovat käytettävissä ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi ja ylivelkatilanteiden hoitamiseksi. Ulosoton erikoisperinnän vahvistamiseen talousrikollisuuden ja harmaan talouden vastustamiseksi ei toistaiseksi ole ollut riittäviä taloudellisia mahdollisuuksia. Erikoisperinnän vuotuiset tulokset vaihtelevat 10 milj. eurosta 25 milj. euroon. Tehokkaasti toimivalla erikoisperinnällä voidaan paitsi ennalta ehkäistä ja paljastaa talousrikollisuutta ja harmaata taloutta myös tulouttaa huomattavia euromääriä velkojille. Yksi suurista velkojista on valtio veronsaajana.

Tuija Brax
Oikeusministeri

Ministerin katsaus Ahvenanmaata koskeviin asioihin

Hallitusohjelman mukaisesti Ahvenanmaan asioita koskeva yhteistoiminta valtioneuvostossa uudistettiin 1.1.2008 siten, että siitä vastaa toimivaltaisena ministeriönä ja sihteeristönä oikeusministeriö.

Tehtävänä alan yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on, että Ahvenanmaan itsehallintolaki valtiollisena järjestelmänä toteutuu moitteettomasti ja hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti. Poikkihallinnollisten yhteensovittamistehtävien lisäksi tehtävänä alan kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 19, 32 ja 59 §:ssä tarkoitettujen, maakuntalakien lainsäädäntövalvontaa, sopimusasetusten antamista sekä kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattamista maakunnassa koskevien asioiden valmistelu tasavallan presidentin esittelyä varten. Ministeriö vastaa myös Ahvenanmaan itsehallintolain valmistelusta.

Maakuntalakien lainsäädäntövalvonnassa, jonka tarkoitus on turvata maakuntalakien itsehallintolain- ja perustuslainmukaisuutta, tarkastettiin 66 maakuntalakia.

Kansainvälisten velvoitteiden saattamista voimaan maakunnassa koskevilta osin pyydettiin Ahvenanmaan maakuntapäiviä antamaan suostumuksensa 12 kansainväliseen sopimukseen, jotka koskivat verotusta (7), ympäristöä (3) ja sosiaaliturvaa (1) sekä Lissabonin sopimukseen liittymistä.

Asiantuntijalausuntoja ja neuvoja antamalla ministeriöille pyrittiin varmistamaan, että itsehallintolakia ja siitä muodostunutta tulkintakäytäntöä sekä yhtenäisiä menettelytapoja noudatettiin valtioneuvostossa maakunnan toimivaltaan kuuluvissa tai maakunnalle muutoin erityisen tärkeissä säädösvalmisteluasioissa ja EU-asioissa. Oikeusministeriön johtama ministeriöiden edustajista koostuva Ahvenanmaa-yhdyshenkilöverkosto kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa. Oikeusministeriö on antanut Ahvenanmaan itsehallintoa koskevaa koulutusta säädösvalmistelun peruskursseilla.

Astrid Thors
Ministeri

9.1 Demokratia, perus- ja ihmisoikeudet ja Euroopan oikeudellinen kehittäminen

Tavoitteena oli vahvistaa vaalijärjestelmän suhteellisuutta ja lisätä kansalaisten suoria vaikutusmahdollisuuksia.

Oikeusministeriö asetti v. 2007 toimikunnan, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus eduskuntavaalien vaalijärjestelmän uudistamiseksi ja eräiden vaaliajankohtien muuttamiseksi hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Toimikunta luovutti mietintönsä huhtikuussa 2008. Asia on jatkovalmistelussa.

Yhdistyslain tarkistamistyöryhmä luovutti kesäkuussa 2008 mietintönsä, jonka yhtenä tavoitteena on lisätä kansalaisten suoria vaikutusmahdollisuuksia sallimalla etäosallistuminen yhdistyksen kokouksessa. Mietinnöstä järjestettiin kuulemistilaisuus syyskuussa, minkä jälkeen mietintö lähetettiin lausunnolle. Asia on jatkovalmistelussa.

Tavoitteena oli turvata kansalaisten perus- ja ihmisoikeuksien sekä hyvän hallinnon periaatteiden toteutuminen.

Perustuslain toimivuutta ja kehittämistarvetta pohtinut Perustuslaki 2008 -työryhmä luovutti muistionsa lokakuussa 2008. Valtioneuvosto asetti 30.10.2008 komitean valmistelevaan tarpeelliset muutokset Suomen perustuslakiin työryhmän muistion pohjalta. Komitean toimikausi päättyy 30.9.2009.

Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamista valmistellut toimikunta jätti välimietintönsä tammikuussa 2008. Toimikunnan toimikausi päättyy 31.10.2009.

Hallituksen esitys (HE 3/2008 vp) valmiuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi annettiin eduskunnalle helmikuussa 2008.

On jatkettu ihmisoikeuspoliittisen selonteon kotimaisen osuuden valmistelua.

Euroopan unionissa tavoitteena oli yhtenäinen, toimintakykyinen ja avoimesti toimiva unioni. Tavoitteena oli kehittää vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueesta todellinen eurooppalainen oikeusalue, jossa kansalaiset voivat käyttää oikeuksiaan yhtenäisin perustein.

Kertomusvuonna osallistuttiin Lissabonin sopimuksen hyväksymistä ja voimaansaattamista koskevan hallituksen esityksen (HE 23/2008) valmisteluun.

Komissio antoi ehdotuksen EU:n asiakirjojen julkisuutta koskevan v. 2001 hyväksytyn ns. avoimuusasetuksen uudelleen laatimiseksi huhtikuussa 2008. Suomi pitää nykyisen avoimuusasetuksen keskeisiä ratkaisuja (laaja soveltamisala, laaja asiakirjan määritelmä, tarkoin rajatut poikkeukset) onnistuneina ja tukee näiden säilyttämistä. Neuvotteluja on käyty sekä neuvoston työryhmässä että Euroopan parlamentissa ja näitä jatketaan vuoden 2009 aikana. Oikeusministeriö järjesti joulukuussa 2008 yhdessä eduskunnan kanssa Brysselissä kansainvälisen seminaarin ehdotuksesta, johon osallistui noin sata jäsenvaltioiden, toimielinten, kansalaisjärjestöjen ja lehdistön edustajaa. Seminaarin avulla kiinnitettiin huomiota Suomen neuvottelutavoitteisiin.

9.2 Oikeusturva

Tuomioistuimet

Ratkaistujen asioiden määrälle talousarvioesityksessä asetetut tavoitteet eivät toteutuneet lukuun ottamatta käräjäoikeuksissa käsiteltäviä summaarisia asioita ja markkinaoikeutta, joissa talousarviossa alustavasti asetettu määrällinen tavoite selkeästi ylitettiin. Myös vuoteen 2007 verrattuna ratkaisumäärät vähenivät jonkin verran. Ainostaan korkeimmassa oikeudessa, käräjäoikeuksissa ja markkinaoikeudessa ratkaistujen asioiden määrä ylitti edellisen vuoden tason. Syynä ratkaisumäärien vähentymiseen on muun muassa se, että pitkään vireillä olleiden asioiden käsitteilyyn panostettiin.

Taulukko 38. Tuomioistuinten ratkaisemien asioiden määrät

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 TAE:n tavoite	2008 toteutuma	2008 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero, %
Yleiset tuomioistuimet					
Korkein oikeus	3 229	2 848	3 150	2 875	-9
Hovioikeudet	12 411	12 240	12 300	11 705	-5
Käräjäoikeudet					
— rikosasiat	63 573	62 955	65 000	63 575	-2
— laajat riita-asiat	8 366	8 319	8 600	8 586	0
— summaariset asiat	149 786	190 528	170 000	220 439	30
Työtuomioistuin	144	152	150	149	-1
Hallintotuomioistuimet					
Korkein hallinto-oikeus	4 006	3 797	4 100	3 734	-9
Hallinto-oikeudet	22 720	23 103	24 500	22 369	-9
Markkinaoikeus	365	450	500	643	29
Vakuutus oikeus	10 396	10 423	12 400	9 814	-21

Tavoitteena oli lyhentää tuomioistuinten käsittelyaikoja. Tavoitteena oli myös vähentää vakuutus oikeuden ruuhkaantumista ja pitkistä käsittelyajoista kansalaisille aiheuttuvia ongelmia. Tavoitteet toteutuivat seuraavasti:

Taulukko 39. Asioiden keskimääräiset käsittelyajat (kuukautta) tuomioistuimissa

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 TAE:n tavoite	2008 toteutuma	2008 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Yleiset tuomioistuimet					
Korkein oikeus					
— valituslupa-asiat	4,9	4,0	4,0	4,1	0,1
— asiaratkaisut	16,7	14,2	14,0	15,1	1,1
Hovioikeudet	7,7	7,6	7,5	7,0	-0,5
Käräjäoikeudet					
— rikosasiat	3,7	3,2	3,2	3,1	-0,1
— laajat riita-asiat	7,9	7,8	7,8	8,0	0,2
— velkajärjestelyasiat	5,6	5,6	5,4	5,2	-0,2
— summaariset asiat	2,0	2,0	2,0	2,0	0,0
Työtuomioistuin	5,5	6,9	5,5	4,4	-1,1
Hallintotuomioistuimet					
Korkein hallinto-oikeus	10,3	9,8	9,0	9,9	0,9
Hallinto-oikeudet	8,3	9,3	8,5	9,2	0,7
Markkinaoikeus	13,5	14,1	9,0	14,1	5,1
Vakuutus oikeus	14,5	15,0	12,5	13,6	1,1

Yleisissä tuomioistuimissa talousarvioesityksessä asetetut käsittelyaikatavoitteet pääosin toteutuivat. Hovioikeuksissa ja työtuomioistuimissa käsittelyaikatavoitteet saavutettiin. Sen sijaan hallintotuomioistuimissa käsittelyaikatavoitteista jäätin. Vuodesta 2007 käsittelyaika kuitenkin jonkin verran lyheni pitkään ruuhkautuneena olleessa vakuutus oikeudessa.

Tavoitteena oli vähentää tuomioistuimissa yli 12 kuukautta vireillä olleiden asioiden määrää.

Taulukko 40. Vanhojen, yli 12 kuukautta vireillä olleiden asioiden osuus hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa vuoden lopussa vireillä olleista asioista

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 TAE:n tavoite	2008 toteutuma	2008 toteutu- man ja TAE:n tavoitteen ero
— hovioikeudet, %	14	9	10	6	-4 prosentti- yksikköä
— hallinto-oikeudet, %	18	24	10	12	2 prosentti- yksikköä

Tuomioistuimissa on panostettu vanhoihin, yli vuoden vireillä olleisiin asioihin ja tulokset ovat hyviä, vaikka hallinto-oikeuksille talousarvioesityksessä asetettu tavoite ei aivan toteutunutkaan.

Tavoitteena oli supistaa alueelliset käsittelyaikaerot hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa enintään neljään kuukauteen v. 2008.

Taulukko 41. Alueelliset käsittelyaikaerot (kuukautta) hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa

Pisimmän ja lyhimmän keskimääräisen käsittelyajan erotus	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 TAE:n tavoite	2008 toteutuma	2008 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
— hovioikeuksissa	5,5	4,6	4,0	4,5	0,5
— hallinto-oikeuksissa	4,8	3,7	4,0	2,5	-1,5

Hovioikeuksissa käsittelyaikaerojen supistuminen neljään kuukauteen ei onnistunut, kun ruuhkautuneessa Turun hovioikeudessa käsittelyaika piteni lähes kahdella kuukaudella, ja kun taas Kouvolan hovioikeudessa käsittelyaika onnistuttiin edelleen lyhentämään. Hallinto-oikeuksien alueellinen käsittelyaikaero sen sijaan supistui tavoitteeksi asetettua pienemmäksi.

Tavoitteena oli lyhentää asioiden kokonaiskestoa tehostamalla seuranta käsittelyn kaikissa vaiheissa alkaen esitutkinnasta ja mukaan lukien syyteharkinta sekä tuomioistuinkäsittely. Tietojen poimintaa eri tietojärjestelmistä ollaan kehittämässä ja tarvittava raportointi asioiden kokonaiskestosta saadaan aikaiseksi vuoden 2009 aikana.

Tuomioistuinten henkilöstömäärä väheni 15 henkilötyövuodella ja vähennykset kohdistuivat pääosin yleisten tuomioistuinten kansliahenkilökuntaan. Kustannuksissa merkittävin syy nousuun olivat virkaehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset.

Taulukko 42. Tuomioistuinten henkilöstömäärä ja kustannukset

	2006	2007	2008
Henkilöstömäärä, htv	3 495	3 483	3 468
Kustannukset, milj. euroa	225,781	240,882	247,978

Oikeusapu

Oikeusaputoimistosta kansalainen voi saada itselleen oikeudellisen asian hoitamista varten avustajan kokonaan tai osittain valtion varoilla.

Tavoitteita ei saavutettu. Tuloksia heikensi mm. yleisen edunvalvonnan tehtävien siirron valmistelu oikeusaputoimistoissa. Yleisen edunvalvonnan tehtävät siirtyivät kunnilta valtion oikeusaputoimistoihin vuoden 2009 alusta.

Oikeusaputoimistojen kustannuksia lisäsi palkkamenojen kasvu 9 prosentilla edellisestä vuodesta. Maksullisen toiminnan tulokertymä oli 10 % (0,4 milj. euroa) suurempi kuin v. 2007. Tulojen kertymiseen vaikuttivat oikeusapumaksun korotus 35 eurosta 70 euroon ja tuntipalkkion korotus 91 eurosta 100 euroon.

Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset olivat 37,4 milj. euroa (v. 2006 34,3 milj. euroa, v. 2007 35,6 milj. euroa).

Taulukko 43. Oikeusaputoimistojen toiminnan laajuus, tavoitteet ja tulokset

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 TAE:n tavoite	2008 toteutuma	2008 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero, %
Saapuneiden asioiden määrä	53 722	52 391		52 161	
Käsiteltyjen asioiden määrä	53 351	52 194	57 000	51 844	-9
Oikeusapupäätökset yksityisille asiamiehille	21 951	19 987	22 800	21 184	-7
Tuottavuus, painotettu työmäärä ¹ /htv	500	457	530	457	-14
Taloudellisuus, euroa/painotettu työmäärä	89	99	93	108	16

¹ Käsiteltyjen asioiden lukumäärä painotettuna toimenpiteiden laadun ja vaativuustason mukaisesti.

Taulukko 44. Oikeusaputoimistojen henkilöstömäärä ja kustannukset

	2006	2007	2008
Henkilöstömäärä, htv	458	457	455
Kustannukset, milj. euroa	27,652	26,633	28,195

9.3 Kriminaalipolitiikka

Väkilukuun suhteutettu rikosten määrä on Suomessa kansainvälisesti verrattuna alhainen. Suhteessa väkilukuun Suomessa tapahtuu kuitenkin henkirikoksia enemmän kuin muissa Pohjoismaissa ja useimmissa Länsi-Euroopan maissa.

Tavoitteena oli rikollisuuden, erityisesti väkivaltarikollisuuden vähentäminen.

Useassa rikoslajissa poliisin tietoon tulleiden tekojen määrä lisääntyi v. 2007 ja kääntyi taas laskuun v. 2008. Joissakin rikoksissa, kuten törkeissä huumausainerikoksissa ja huumausaineiden käyttörikoksissa vaihtelun selityksenä on muuttunut viranomaispanostus. Ilmoitusalttiuden kasvaminen puolestaan selittää pahoinpitelyrikosten määrän lisääntymisen, kun käytettävissä olevat uhritutkimusten tiedot kertovat näiden rikosten vähentyneen ainakin vuoteen 2006 asti. Merkittävin yksittäisen rikoslajin muutos tarkastelujaksolla on ollut varkauksien väheneminen lähes kolmanneksella. Vaikka näpistysten määrän lisääntyminen kaventaakin muutosta, myös nettovähennys on ollut lähes 20 000. Vuosien 2007 ja 2008 henkirikoslukuja nostavat osaltaan Jokelan ja Kauhajoen koulusurmat.

Taulukko 45. Eräiden poliisin tietoon tulleiden rikosten määrän kehitys vuosina 2003—2008¹

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Pahoinpitely, lievä pahoinpitely	26 754	27 514	28 527	28 891	31 909	32 366
Törkeä pahoinpitely	2 108	2 269	2 088	2 063	2 440	2 272
Henkirikokset (surma, tappo, murha)	103	144	114	112	129	132
Varkaudet	106 978	94 384	83 569	77 217	75 731	74 078
Törkeät varkaudet	2 485	2 341	2 369	2 166	2 346	2 217
Huumausainerikokset	5 202	4 672	4 596	4 229	4 199	4 838
Törkeät huumausainerikokset	742	582	564	658	867	725
Huumausaineen käyttörikokset	9 084	9 217	9 205	8 446	10 277	9 767
Rattijuopumukset	10 087	11 146	11 085	11 232	12 554	12 065
Törkeät rattijuopumukset	14 517	15 834	14 954	14 539	15 057	13 812

¹ Lähde: Tilastokeskus, Statfin

Kriminaalipolitiikassa erityisenä tavoitteena oli naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen. Rikoksentorjuntaneuvosto on toteuttanut väkivallan vähentämishjelmaa, jonka tulokset ovat arviointivaiheessa. Vuositasolla muutokset ovat pieniä, eikä vuosittaisia tietoja ole saatavissa. Naisten kokema katu- ja lähisuhdeväkivalta on vähentynyt selvästi aikavälillä 1997—2006, mutta naisten kokema työpaikkaväkivalta

on lisääntynyt selvästi. Lapsiin kohdistettu kuritusväkivalta on nopeasti ja johdonmukaisesti vähentynyt. Lapset ja alle 25-vuotiaat nuoret joutuvat useammin vammoja aiheuttavan väkivallan kohteeksi kuin vanhemmat ikäluokat.

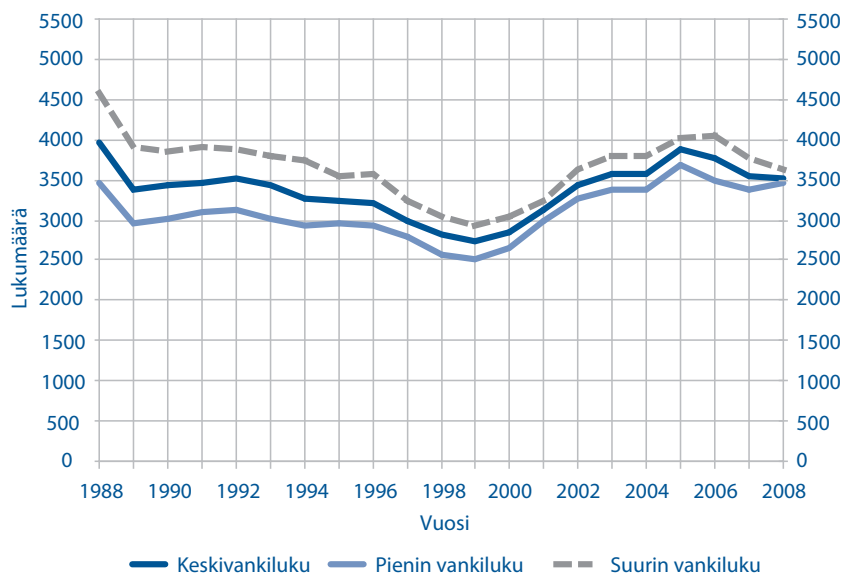
Rikoksentorjuntaneuvoston väkivaltajaosto on seurannut kansallisen väkivallan vähentämishjelman toteutusta ja valmistelee siitä raportin jatkosuosituksineen. Neuvosto laati oppaan väkivallan huomioon ottamisesta turvallisuussuunnittelussa sekä valmisti väkivallan vähentämisen tietopalvelua v. 2008 avattuun turvallisuussuunnittelun tietopankkiin. Paikallisiin rikoksentorjuntahankkeisiin valtionapua myönnettäessä yhtenä prioriteettina pidettiin väkivallan vähentämishjelman edistämistä ja erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämistä.

Rikosvahinkokorvaukset sekä syyttömästi vangituille ja tuomituille maksettavat korvaukset olivat 11,7 milj. euroa (v. 2006 11,2 milj. euroa, v. 2007 11,1 milj. euroa).

Rangaistusten täytäntöönpano

Kuluvan vuosikymmenen alkupuoliskon jatkunut vankimäärän kasvu kääntyi laskuksi vuoden 2005 jälkeen ja määrä väheni vuosina 2006—2008. Vuoden 2008 keskivankiluku oli 3 526. Vankeusvankien määrä on alentunut rikosten määrän vähene-
misen ja lainmuutosten seurauksena. Sakkovankien määrää on vähennetty muuttamalla sakon muuntamista koskevia säännöksiä. Vapaudesta vankilaan tulevien määrä pysyi samalla tasolla kuin edellisenä vuonna ollen n. 7 300. Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien päivittäinen keskimäärä oli 4 715 ja se laski lähes sadalla edellisvuoteen verrattuna. Täytäntöön pantavaksi tuli n. 5 200 yhdyskuntaseuraamusta, joka on 350 vähemmän kuin edellisvuonna.

Kuvio 9. Keskivankiluku 1988—2008

Ensikertaisten vankien uusintarikollisuuden vähentämistä koskevana tavoitteena oli, että viiden vuoden kuluessa vapautumisesta vankilaan palaavien määrä vähenee vuoden 2005 35 prosentin tasolta 32 prosenttiin v. 2011.

Rangaistusajan suunnitelmia tehtiin edellistä vuotta useammalle vuoden 2008 aikana rangaistuksensa aloittaneelle rangaistusvangille. Suunnitelmallista työtä kohdistettiin erityisesti vankeusvangeille, joista 88 prosentille tehtiin rangaistusajan suunnitelma. Riski- ja tarvearvioon perustuva rangaistusajan suunnitelma tehtiin viidesosalle vankeusvangeista.

Rangaistusvankeja saatiin aktivoitua toimintaan hieman edellistä vuotta enemmän, vaikka tavoitteeseen ei vielä päästy. Aktiivisuusprosenttia laskivat mm. vankien työtilojen peruskorjaukset, jotka tilapäisesti vähensivät käytettävissä olevia työpaikkoja. Myös talouden sopeuttamistoimista johtuvat työtoiminnan kesäseisokit ja raaka-ainehankintojen vähentäminen laskivat aktiivitoimintoihin osallistumismahdollisuuksia. Toiminta- ja päihdeohjelmien osuutta ei saatu kasvatettua tavoitteen mukaiselle tasolle mm. ohjaajapulankin takia, mihin pääsyyinä olivat rekrytointivaikkeudet.

Avolaitosten käyttöaste kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna. Samanaikaisesti laitosten säilytysvarmuus on pysynyt hyvällä tasolla, mikä kertoo avolaitossijoitusten onnistumisesta.

Taulukko 46. Rangaistusten täytäntöönpanon tavoitteet ja tulokset

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 TAE:n tavoite	2008 toteutuma	2008 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Rangaistusvangeista toimintoissa keskimäärin päivässä, %	59	58	63	59	-4 prosenttiyksikköä
Toiminta- ja päihdeohjelmien osuus rangaistusta suorittavien vankien työajankäytöstä, %	6,8	5,6	7,0	5,4	1,6 prosenttiyksikköä
Rangaistusta suorittavia avolaitoksissa keskimäärin päivässä, %	26	27	27	30	3 prosenttiyksikköä
Valvotun koevapauden onnistuneesti loppuun suorittaneet, %		95	85	91	6 prosenttiyksikköä
Vangit / henkilötyövuosi	1,41	1,30	1,40	1,32	-0,08
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, %	80,5	81,8	85	82,7	-2,3 prosenttiyksikköä
Nuorisorangaistuksen loppuun suorittaneet, %	90,0	92,9	50	82,4	32,4 prosenttiyksikköä
Rangaistusajan suunnitelma tehty aloittaneista rangaistusvangeista %	-	60	85	67	-18 prosenttiyksikköä

Taulukko 47. Rangaistusten täytäntöönpanon henkilöstömäärä ja toiminnan bruttomenot

	2006	2007	2008
Henkilöstömäärä, htv	3 133	3 147	3 107
Bruttomenot, milj. euroa	200,682	212,092	224,885

Tavoitteena oli myös valvotun koevapauden käytön lisääminen seuraamuksena vankeuden sijasta. Koevapauden osalta määrälliset tulostavoitteet saavutettiin. Valvotussa koevapaudessa oli keskimäärin 50 vankia (22 vankia v. 2007) päivässä. Yhdeksän kymmenestä aloitetusta koevapaudesta suoritettiin onnistuneesti loppuun.

Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittamisen tavoitetta ei saavutettu, mutta tulos kuitenkin parani verrattuna edellisvuoden toteumaan. Nuorisorangaistuksen käyttö on edelleen ollut vähäistä. Vuoden aikana tuli toimeenpantavaksi 16 nuorisorangaistusta ja 17 nuorisorangaistuksen suorittaminen päättyi. Päättyneistä nuorisorangaistuksista tuomioistuin keskeytti kolme ja loppuun suoritettiin 14. Vuosi 2008 oli määräraha-kehäyksen sopeuttamisen vuosi. Vaikka valtion talousarvion määräraha rangaistusten täytäntöönpanoon kasvoi 14,6 milj. euroa vuodesta 2007, kasvoivat kulut vielä enemmän. Esimerkiksi henkilöstökulut nousivat 9,4 milj. euroa, vuokratulot 2,7 milj. euroa ja kulut Oikeushallinnon palvelukeskuksen maksullisista palveluista 3,0 milj. euroa. Tiukan määrärahatilanteen takia jouduttiin säästämään aineiden ja tarvikkeiden hankinnoista ja pitämään virkoja täyttämättä. Tämä vaikutti osaltaan siihen, että toimintoihin osallistuneiden vankien osuus jäi alle tulostavoitteen, eikä ohjelmatoimintaa kyetty toteuttamaan suunnitellussa määrin.

Syyttäjät

Syyttäjälaitoksen tavoitteena oli oikeudenmukaisen rikosvastuun toteuttaminen tehokkaasti ja laadukkaasti asianosaisten oikeusturva huomioon ottaen. Keskeisenä tavoitteena oli suorittaa syyteharkinta joutuisasti. Tavoitteena oli lisätä syyttäjien ja poliisin esitutkintayhteistyötä, mikä tehostaa mahdollisen pääkäsittelyn valmistelua ja nopeuttaa syyteharkintaa.

Pitkään syyteharkinnassa olleiden asioiden määrää on pystytty selvästi vähentämään, vaikka tulostavoitteita ei saavutettukaan. Keskimääräinen syyteharkinta-aika piteni. Pääosin tämä johtui aikaisempien vuosien aikana syntyneestä rästistä ja voimavarojen kohdentamisesta nimenomaan vanhimpien asioiden ratkaisemiseen. Lisäksi nykyiset luvut perustuvat uuteen todenmukaisempaan laskentatapaan. Vuoden 2008 luvut eivät siten ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa.

Syyttäjien virkarakennetta on vahvistettu lisäämällä vaativien asioiden käsittelijöitä ja samanaikaisesti toimistohenkilökuntaa on vähennetty. Järjestelyillä on voitu lisätä ratkaisukapasiteettia merkittävästi.

Taulukko 48. Syyttäjälaitoksen toiminnan laajuus, tavoitteet ja tulokset

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 TAE:n tavoite	2008 toteutuma	2008 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Toiminnan laajuus					
— saapuneiden asioiden määrä	85 716	86 309	86 000	85 610	-0 %
— ratkaistujen asioiden määrä	85 612	82 495	85 800	89 318	+4 %
Joutuisuus					
— keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	1,9	2,1	2,0	2,7	+0,7 kk
— 6—12 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	2 129	2 918	2 000	2 210	+210 asiaa
— yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	1 291	1 365	50	353	+303 asiaa
Esitutkintayhteistyön osuus syyttäjien työajan käytöstä, %	8	10	10	10	0
Tuottavuus					
— ratkaistut asiat/htv (koko henkilöstö)	168	172	175	168	-4 %
Taloudellisuus					
— toimintamenot/ratkaisu, euroa	324	340	340	400	+18 %

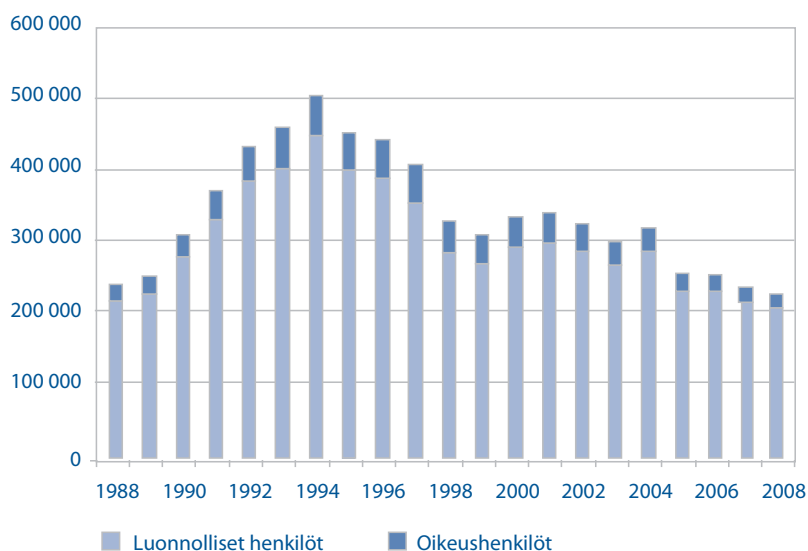
Taulukko 49. Syyttäjälaitoksen henkilöstömäärä ja kustannukset

	2006	2007	2008
Henkilöstömäärä, htv	546	516	541
Kustannukset, milj. euroa	36,591	34,928	39,544

9.4 Maksuhäiriöpolitiikka

Ulosottovelallisten määrä on 1990-luvun lamavuosien jälkeen melko tasaisesti laskenut. Vähentäminen johtuu sekä hyvästä taloudellisesta kehityksestä että lainsäädäntötoimista, joilla on pyritty helpottamaan velallisten asemaa. Velallisen asemaan vaikuttavia lainsäädäntötoimia ovat olleet muun muassa v. 1993 voimaan tullut velkajärjestely- ja yrityssaneerauslainsäädäntö, lakisääteisen velkaneuvonnan käynnistäminen, velan määräaikainen ulosottokelpoisuus ja maaliskuusta 2008 alkaen velan lopullinen vanhentuminen asteittain, kuluttajasaatavien perinnälle säädettyt taksat, pitkäkestoisessa ulosotossa olevien henkilöiden valtiolle maksettavien ulosottomaksujen alentaminen, velallisen suojaosuuden korottaminen ja velalliselle myönnettävien vapaakuukausien lisääminen.

Kuvio 10. Ulosottovelalliset vuosina 1988—2008, tilanne vuoden lopussa

Ulosoton euromääräisen perimistuloksen paranemiseen on ollut vielä v. 2008 syynä pitkään jatkunut hyvä taloudellinen tilanne ja ulosottoviranomaisten toiminnan tehostuminen. Vuonna 2008 alkanut maailmantalouden näkymien jyrkkä heikentyminen lisäänee maksuhäiriöiden ja ulosottovelallisten määrää. Talouskriisin vaikutus näkyy ulosottolaitoksessa viiveellä, eikä siten vielä vuoden 2008 toiminnassa.

Syynä maksuhäiriömerkintäisten velallisten määrän alenemiseen on ollut elokuussa 2008 käyttöön otettujen luottotietolain mukaisten maksuhäiriömerkintöjen tallennusajat. Ilman muutosta määrä olisi lisääntynyt.

Taulukko 50. Ulosottolaitoksen toiminnan laajuus, tavoitteet ja tulokset

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 TAE:n tavoite tai arvio	2008 toteutuma	2008 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Saapuneiden asioiden määrä	2 222 000	2 595 000	2 400 000	2 396 000	-0,2 %
Käsitellyt asiat	2 234 000	2 615 000	2 400 000	2 438 000	1,6 %
Maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden määrä	307 000	309 000	alle 300 000	292 000	
Perimistulos, milj. euroa	653	694	640	702	9,7 %
Onnistunut perintä asiamäärästä, %	40	39,1	40	39,6	-0,4 prosenttiyksikköä
Onnistunut perintä rahamäärästä, %	23	23,6	20	18,7	-1,3 prosenttiyksikköä
Käsittelyaika, kuukautta	7,2	6,1	6,0	6,3	0,3 kk

Tavoitteena oli myös tehostaa talousrikollisuuden ja harmaan talouden vastaista toimintaa vahvistamalla ulosoton erikoisperintää. Erikoisperinnän vahvistamiseen v. 2008 ei ollut taloudellisia mahdollisuuksia, joten toiminta jatkui entisessä laajuudessaan. Ulosoton erikoisperinnän tulos oli 15,2 (v. 2006 9,1 ja v. 2007 26,6) milj. euroa. Ulosmitattuna tai takavarikoituna oli erikoisperintäyksiköissä vuoden 2008 lopussa 72,2 milj. euroa. Erikoisperinnässä olevilla velallisilla saattaa olla paljon selvitettäviä asioita ja niiden käsitteleminen voi kestää kauan, minkä vuoksi perimistulokset saatavat vaihdella vuosittain.

Valtion tuottavuusohjelman mukaiset henkilöstövähennykset on ulosottovirastoissa toteutettu etupainotteisesti. Ulosottolaitoksen kustannuksia v. 2008 lisäsivät ulosottohenkilöstön uusien palkkausjärjestelmien nopeutettu käyttöönotto ja ulosoton paikallisorganisaatiouudistuksen loppuunsaattaminen.

Taulukko 51. Ulosottolaitoksen henkilöstömäärä ja kustannukset

	2006	2007	2008
Henkilöstömäärä, htv ¹	1 370	1 338	1 319
Kustannukset, milj. euroa	87,892	85,985	92,682

¹ Sisältää vain oikeusministeriön hallinnonalan henkilöstön. Sisäasiainministeriön hallinnonalan henkilöstön osuus vuosina 2006 ja 2007 oli 13—15 henkilötyövuotta. Vuodesta 2008 ulosottovirastojen henkilöstöstä ja kustannuksista vastaa kokonaisuudessaan oikeusministeriö.

9.5 Säädosvalmistelun laatu

Tavoitteena oli kansalaisten hyvinvoinnin ja yritysten kilpailukykyyn edistäminen parantamalla säädösvalmistelu ympäristöä ja lakien selkeyttä. Lainsäädäntösuunnitelman arviointia hallituskauden puolivälissä on valmisteltu paremman sääntelyn ministerityöryhmän ja neuvottelukunnan linjausten mukaisesti. Vuoden 2008 alussa asetettu valtioneuvoston säädösvalmistelun kehittämistyöryhmä on jatkanut ministeriöiden välistä yhteistyötä valtioneuvoston hyvän säädösvalmistelukulttuurin luomiseksi. Vaikutusten arvioinnin tukemiseksi on järjestetty koulutusta ja perustettu vaikutusten arvioinnin asiantuntijajaosto. Valtioneuvoston verkkopalvelu Senaattooriin on perustettu säädösvalmisteluosio, joka sisältää tietoa ja ohjeita säädösvalmistelijoilta. Edellä mainitut kehittämistoimenpiteet parantavat pitkällä aikavälillä säädösympäristöä ja lakien selkeyttä.

Oikeusministeriö tarkasti kertomusvuonna 402 esitys- ja asetusehdotusta, joihin yhteensä sisältyi 697 säädösehdotusta ja 5 129 pykälää. Lakiehdotusten tarkastuksen joutuisuustavoite ja kattavuustavoite saavutettiin.

Taulukko 52. Oikeusministeriön laintarkastuksen tulokset vuosina 2006—2008

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 TAE:n tavoite	2008 toteutuma	2008 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Tarkastuksen kattavuus lakiehdotuksista	86 %	85 %	80 %	84,6 %	4,6 prosenttiyksikköä
Tarkastuksen kattavuus ehdotuksista laeiksi, tasavallan presidentin asetuksiksi ja valtioneuvoston asetuksiksi	67,7 %	69,7 %		64,5 %	
Tarkastuksen joutuisuus, päivää	11	11	15	14	-1

9.6 Kansalaisten oikeussuhteet

Tavoitteena oli parantaa kiinteistönvaihdamman sujuvuutta, yksinkertaistaa luotonantoa ja alentaa kiinteistönvaihdamman kustannuksia siirtymällä sähköisiin vaihdantamenettelyihin. Kirjaamisasioiden siirto oikeuslaitokselta maanmittauslaitokselle toteutuu vuoden 2010 alusta. Sähköistä kiinteistönvaihdamtaa ja sähköistä pantti-kirjaa koskevan lainsäädännön jatkovalmistelu on aloitettu.

Tavoitteena oli selvittää avoliitossa elävien yhteiseen kotitalouteen liittyvää sääntelytarvetta. Oikeusministeriön kesäkuussa 2008 asettama työryhmä luovutti 14.1.2009 mietintönsä eräistä säännöksistä avoliittojen erotilanteita varten. Mietintö on lausunnolla.

Tavoitteena oli arvioida aviovarallisuussäännösten toimivuutta tavoitteena, että aviopuolisoilla olisi mahdollisimman harvoin tarve sopia varallisuudesta lainsäännöksistä poikkeavalla tavalla tai vaatia osituksen sovittelua. Hallitusohjelmassa edellytetyllä tavalla oikeusministeriö on teettänyt Oikeuspoliittisella tutkimuslaitoksella kaksi selvitystä siitä, vastaavatko nykyiset avioliittolain varallisuussäännökset yhteiskunnan vaatimuksia. Selvityksistä jälkimmäinen on valmistunut kesällä 2007. Selvitysten pohjalta on arvioitu nykyisen sääntelyn olevan niin hyvin toimivaa, ettei asian jatkovalmistelua pidetä tarkoituksenmukaisena.

9.7 Hallinnonalan henkisten voimavarojen hallinta ja kehittyminen

Hallinnonalan sairauspoissaolojen määrä (10,8 työpäivää/henkilötyövuosi) on suurempi kuin valtiolla keskimäärin (9,9 työpäivää/henkilötyövuosi v. 2007). Tämä johtuu ennen kaikkea rangaistusten täytäntöönpanon henkilöstön sairauspoissaolojen suuresta määrästä (14,9 työpäivää/hv).

Taulukko 53. Oikeusministeriön hallinnonalan henkiset voimavarat

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 toteutuma	Muutos vuoteen 2007 verrattuna
Henkilöstön määrä, htv	9 636	9 584	9 533	-0,5 %
Naisten osuus, %	57,6	58,0	58,6	0,6 prosenttiyksikköä
Määräaikaisen henkilöstön osuus, %	14,9	14,2	14,0	-0,2 prosenttiyksikköä
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46,2	46,5	46,7	0,4 %
Yli 45-vuotiaiden osuus, %	59,6	60,5	61,0	0,5 prosenttiyksikköä
Koulutustasoindeksi (asteikko 1—8)	4,9	4,9	5,0	2 %
Sairauspoissaolot, työpäivää/hv	10,5	10,8	10,8	0

9.8 Erityisteema: Oikeuspolitiikan vaikuttavuuden edistäminen tutkimustoiminnalla

Kansainvälistymisen, tieteen ja teknologian kehityksen sekä toimintaympäristön jatkuvan muutostilan vuoksi arviointitiedon ja tutkimuksen merkitys on korostunut päätöksenteossa. Tutkimus antaa mahdollisuuden havaita alkavia muutostendenssejä ja varautua niihin sekä luoda ratkaisuja esiin nouseviin ongelmiin.

Oikeusministeriön hallinnonalalla on yksi tutkimuslaitos, *Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos*. Laitos tuottaa tutkimustietoa kriminaali-, oikeusturva-, maksuhäiriö- ja säädöspoliittisen suunnittelun sekä lainvalmistelun ja päätöksenteon tarpeisiin. Demokratiapolitiikan tarvitsema tutkimustieto hankitaan muista tutkimusyksiköistä.

Kriminaalipolitiikan yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on rikollisuuden ja siitä aiheutuvien kustannusten vähentäminen. Oikeusministeriön hallinnonalalla erityisiä painopistealueita ovat väkivaltarikollisuuden ja uusintarikollisuuden vähentäminen ja rikosvastuun joutuisa toteuttaminen. Väkivallan ja henkirikollisuuden tutkimus on ollut Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen keskeisiä painopistealueita koko 2000-luvun. Laitos on julkaissut useita tutkimuksia, joilla tarkennetaan kuvaa henkirikollisuuden kehityssuunnista, tasosta, alueellisesta jakautumisesta ja profilista sekä näissä tapahtuvista muutoksista. Tutkimuksen antamia tietoja ja tuloksia on hyödynnetty muun ohessa sisäisen turvallisuuden ohjelmatyössä.

Viranomaisten toiminnasta riippumatonta rikollisuustietoa on Suomessa tuotettu uhritutkimusten avulla vuodesta 1980. Kansalliset uhritutkimukset täsmentävät kuvaa kokonaisrikollisuudesta ja väestön kokemuksista. Ne kertovat myös turvallisuuden tai turvattomuuden tunteiden muutoksista. Tutkimuksia on tehty vuosina 1980, 1988, 1993, 1997 ja 2006. Yleisten uhritutkimusten ohella erityisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on mitattu erillisissä naisuhritutkimuksissa (vuosina 1998 ja 2005). Lapsiin kohdistuvia rikoksia on kartoitettu vuorostaan v. 2008 toteutetussa laajassa lapsiuhritutkimuksessa.

Väestölle suunnattujen uhrikyselyiden ohella kokonaisrikollisuuden määrää ja kehityssuuntia voidaan selvittää nimettömillä kyselyillä, joissa kysytään syyllistymistä rikoksiin. Menetelmä soveltuu etenkin nuorten rikoskäyttäytymisen kartoittamiseen. Nuorisoriikollisuutta on meillä seurattu itse ilmoitettua rikollisuutta koskevilla tutkimuksilla vuodesta 1995 alkaen. Viimeisin nuorisoriikollisuuskartoitus toimitettiin v. 2008.

Kokonaisrikollisuuden seurantajärjestelmien tuottama tieto on välttämätön apu kriminaalipolitiikan toimien suuntaamisessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuosijulkaisu Rikollisuustilanne on vuodesta 1974 palvellut rikollisuustiedon peruslähteenä. Ei kuitenkaan voida pitää riittävänä, että väestökyselyin mitattava kokonaisrikollisuuden taso pyritään selvittämään vain noin neljän vuoden välein. Rikollisuuden kokonaisseuranta olisikin toteutettava nopeammin aikavälein ja se tulisi järjestää pysyvämmälle pohjalle.

Päätöksenteossa tarvitaan myös tietoa vaikuttamistavoista. Tämä koskee niin rikosten ja rikosvahinkojen ennalta ehkäisyä, kuin myös näiden vahinkojen jälkikäteistä korjaamista. Rikosten torjunnan painopisteinä ovat valtioneuvoston ohjelmissa erottuneet sosiaalisen sekä tilanteellisen rikosten torjunnan menetelmät. Systemaattista kotimaista tutkimustietoa alalla on vain vähän. Toisaalta päätöksenteossa on voitu hyödyntää runsasta alan ulkomaista kriminologista tutkimusta. Uusintarikollisuuteen vaikuttaminen sekä mahdollisten tapahtuneiden muutosten seuraaminen edellyttäisi sekin nykyistä intensiivisempää tutkimuspanostusta. Jo nyt saadut tiedot uusimisesta korjaavat kuitenkin arvokkaalla tavalla asiaa koskeneita ennakkokäsityk-

siä. Myös vankeinhoidon vaikuttavuuden tutkimus on meillä saatu käyntiin, joskin toimintoja suunniteltaessa joudutaan pääosin edelleenkin turvautumaan ulkomaiseen tutkimustietoon.

Valittavilta toimilta edellytetään yhä selvemmin myös kustannusvaikuttavuutta. Tämä näkökulma on ollut suomalaisessa kriminaalipolitiikassa keskeinen jo 1970-luvulta alkaen. Systemaattinen tutkimustieto eri kriminaalipolitiikan toimien kustannusvaikuttavuudesta on sen sijaan paljon uudempaa perua. Alan kansainväliset pioneerityöt julkaistiin vasta 1990-luvulla. Kotimaiset tiedot ovat vielä monin paikoin aukollisia ja luonteeltaan alustavia, mutta antavat jo sellaisenaan aiempaa tukevamman pohjan päätöksenteolle mietittäessä eri toimintavaihtoehtojen keskinäistä paremmuutta.

Ennalta ehkäisyn ohella päätöksenteko tarvitsee tietoa korjauskeinoista vahinkojen jo tapahduttua. Tarvitaan tutkimustietoa rikoksen uhrin asemasta sekä uhripalvelujen saatavuudesta ja niiden toiminnasta. Oikeuspoliittisella tutkimuslaitoksella on käynnissä rikosuhrien asemaa laaja-alaisesti kartoittava tutkimus. Aiempia selvityksiä ovat olleet mm. raiskausrikosten oikeuskäsittelyä ja esitutkintaa koskeneet tutkimukset sekä kokemukset rikossovittelun toimivuudesta.

Perustietoa tarvitaan myös poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten toiminnasta. Tähän on erityinen tarve seuraamusten käyttöä koskevien säännösten muuttuessa. Oikeuspoliittisella tutkimuslaitoksella onkin seurattu nuorisorangaistuksen, huumausainerikosten, talousrikosten ja seksuaalirikosten rangaistuskäytäntöjä sekä näissä tapahtuneita muutoksia. Tulokset ovat välittyneet eduskuntakeskusteluihin, lainvalmisteluun ja osaksi lakimiesten ammattikoulutusta.

Tutkimus voi auttaa valitsemaan kahdesta vaihtoehdosta toimivamman, mutta tutkimuksen vaikuttavuus voi olla myös hitaampaa ja luonteeltaan välillisempää. Kokonaisrikollisuuskartoitukset ovat esimerkki hitaasta vaikuttavuudesta, jossa vaikuttavuus ilmenee hiljaisena tiedon tason kohoamisena. Usein tutkimus vain korjaa aiempia virhekäsityksiä ja ennakko-oletuksia. Tällaisista ovat viime vuosilta esimerkkeinä vaikkapa tutkimukset, jotka paljastivat yleisön luottavan vahvasti sakkojärjestelmän oikeudenmukaisuuteen, selvitykset, jotka kertovat ehdollisen vankeuden moninkertaisen käytön olevan sittenkin verraten harvinaista sekä tutkimukset, jotka osoittavat lastensuojelun pakkotoimien roolin olevan rikosoikeudellista kontrollia olennaisesti vahvempi osana nuoriin kohdistuvaa viranomaiskontrollia.

Tutkimustieto välittyy oikeuspoliittiseen suunnitteluun usein myös suoran työryhmävuorovaikutuksen perusteella. Tutkimusasiantuntemus on ollut edustettuna useassa seuraamusjärjestelmän kehittämistä viime vuosina valmistelevassa työryhmässä, mukaan lukien vankeuslakia, nuorten seuraamusjärjestelmää, kriminaalipoliteita, valvontarangaistusta, lähisuhdeväkivaltaa sekä seksuaalirikoksista tuomittujen lääkahoitoa käsitelleet työryhmät. Tutkimustiedolla on näissä hankkeissa ollut usein merkittävä sija.

Oikeusturvapolitiikan yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on oikeusoloiltaan ennustettava yhteiskunta, jossa jäsenten oikeudet ja velvollisuudet toteutuvat hyvin ja yhdenvertaisesti. Kansalaisten luottamuksen ja demokratian näkökulmasta

on tärkeää saada tietoa siitä, kuinka kansalaisten oikeudet toteutuvat käytännössä. Tutkimustoiminnan yksi keskeinen osa-alue on ollut kartoittaa kansalaisten pääsyä oikeuksiinsa ja siihen tarvittavaa oikeudellista asiantuntija-apua. Kaikentyyppisten oikeudellisten asiantuntijapalvelusten tarjontaa on lisäksi kartoitettu, jotta varmentaisiin kuvaa oikeudellisen asiantuntija-avun saatavuudesta.

Esitutkintalainsäädännön uudistamistarpeesta on laaja yksimielisyys ja aihetta koskeva lainvalmistelu on parhaillaan kypsässä ehdotusvaiheeseen. Tutkimuksella on tuettu uudistushanketta selvittämällä aiheettomasti pidätettyjen ja vangittujen mahdollisuuksia saada korvausta vapaudenriistosta sekä ns. telepakkokeinojen käyttöä, erityisesti niiden kohteen oikeusturvan kannalta.

Tuomioistuinmenettelyjen taajan uudistumisen takia on ollut välttämätöntä seurata tehtyjen muutosten käytännön toimivuutta ja vaikutuksia. Parhaillaan on vireillä alun perin v. 1993 voimaan tulleen alioikeuden riitaprosessin pääkysymyksiä koskeva tutkimushanke, joka päivittää tutkimuksen aiempia tuloksia, sekä vuoden 2008 alussa voimaan tullutta kirjallista rikosprosessia koskeva seurantahanke. Kummankin hankkeen odotetaan tuottavan ajankohtaista tietoa uudistusten toimivuudesta ja antavan perusteita oikeuspoliittiselle keskustelulle sekä uudistustarpeiden arvioimiselle.

Perhe- ja lapsilainsäädäntö ovat kansalaisten oikeussuhteiden ydinalueita. Aviovarallisuusjärjestelmän toimivuutta, avioehtosopimusten hyödyntämistä ja osituksen moitteita on tutkittu, jotta kuva nykyisen lainsäädännön vaikutuksista antaisi perustellun tietopohjan alan lainsäädännön uudistamiselle. Vastaavaa tavoitetta ovat palvelleet tutkimukset lapsia koskevien huoltoriitojen käsittelystä ali- ja hovioikeuksissa. Osin samaa aluetta sivuaa vielä tutkimus verraten tuoreen lakiuudistuksen eli perheen sisäisen lähestymiskiellon toimivuudesta. Tutkimus on tuonut esiin kriittisiä havaintoja uudistuksen toteutumisesta sen tavoitteenasetteluun nähden. Samalla se on havainnollistanut yleisestikin lakien täytäntöönpanoon ja vaikutuksiin liittyviä ongelmia, jotka lainvalmistelussa tulisi osata hallita nykyistä pätevämmin.

Maksuhäiriöpolitiikan yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden määrän ja luottotappioiden vähentäminen. 1990-luvun alkupuolen laman, siihen liittyneiden velkaongelmien ja niiden korjauskeinojen tutkimus tarjoaa tietopuolisen perustan suunnitelmalliselle maksuhäiriöpolitiikalle. Laissa säänneltyä velkajärjestelyä ja muita velkaongelmien ratkaisukeinoja on tutkimuksin seurattu koko 2000-luvun ajan, jolloin näkyvillä on ollut viime vuoteen saakka perusuunnaltaan myönteinen kehitys. Niin sanottujen pikaluottojen nopea esiintulo parina viime vuonna on johtanut harkitsemaan lainsäädännön uudistustarvetta. Tätä ja ilmiön ominaispiirteitä on valaistu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen asiaa koskeneella erityistutkimuksella. Syksyllä 2008 alkanut talouskriisi on selkeästi muuttamassa velkaongelmien kehityssuuntaa ja vakavuutta. Kuvaa velkaongelmista, niiden kasvusta, luonteesta ja taustatekijöistä on hahmotettu vuoden 2009 alussa valmistuneessa tutkimuksessa. Velkaongelmien tausta on osin erilainen kuin 1990-luvun lamassa, joskin niiden kytkeytyminen talouskehityksen yleisiin linjoihin on yhä olennainen.

Säädösvalmistelun laatu. Asetetun tavoitteen mukaan säädösvalmistelu ympäristöä ja lakien selkeyttä parannetaan kansalaisten hyvinvoinnin ja yritysten kilpailuky-

vyn edistämiseksi. Lainvalmistelun laadun parantamista voidaan tukea lainsäädäntötutkimuksella. Valmisteltaessa vuoden 2006 Paremmän sääntelyn toimintaohjelmaa, johon nykyinen hallitus on ohjelmassaan sitoutunut, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen asiantuntijat osallistuivat paitsi ohjelman myös sen keskeisen taustaselvityksen laadintaan. Lainsäädäntötutkimuksen yleisinä kysymyksinä on selvitetty muun muassa sääntelyn vaihtoehtoja, erityisesti ns. sääntelyn uusia muotoja, valtioneuvoston vaikutusmahdollisuuksien parantamista EU-oikeuden valmistelussa sekä lainvalmistelun laadun kohentamista hyödyntämällä nykyistä vahvemmin taloustieteellistä argumentaatiota.

Lainsäädäntötutkimuksen perushavaintoja on ollut, että lakien tavoitteet saavutetaan usein vajavaisesti ja niillä on odottamattomia sivuvaikutuksia. Eduskunnan erityisvaliokunnat — ja erityisesti lakivaliokunta — ovat viime vuosina usein vaatineet säädösuodistusten yhteydessä vaikutusten jälkikäteistä seurantaa. Lisäksi tarvitaan yleistä tutkimusta lainsäädännön ja lainvalmistelun kehityssuunnista EU-yhteydessä, uusien sääntelymuotojen kehittymisestä (esim. soft law, itsesääntely) ja merkityksestä sekä erilaisista vaihtoehtoisista sääntely- ja ohjauskeinoista.

Tutkimustoiminnan voimavarat

Kansallisesti ja kansainvälisesti verrattuna Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on pieni. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on useimmilla edustamillaan toimintalohkoilla maan ainoa tutkimuslaitos. Laitoksen budjettirahoitus v. 2008 oli 1,4 milj. euroa ja henkilömäärä oli 27 (24,2 htv). Sitomattomia tutkimusmäärärahoja oikeusministeriön hallinnonalalla oli 0,4 milj. euroa v. 2008.

Tutkimustoiminnan kehittäminen

Tutkimustoiminnan kehittämisessä keskeisellä sijalla tulevat jatkossa olemaan Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen aseman vahvistaminen, poikkisektoraalisen tutkimusyhteistyön lisääminen ja yliopistojen tutkimuspanoksen aiempaa systemaattisempi hyödyntäminen. Tutkimukseen suunnattavissa olevien niukkojen voimavarojen kohdentamisessa keskeisiä kriteereitä oikeusministeriöllä ovat tutkimuksen hyödynnettävyys ja tuotetun tutkimustiedon relevanssi ministeriön päätöksenteolle. Tutkimusvaje on tietoon perustuvalle toimintapolitiikalle erityisen kohtalokas aloilla, joissa politiikkatoimia motivoivat konkreetit tutkimustiedot sekä oletukset yhteiskunnan tilasta ja muutostrendeistä. Tutkimuksen asemaa ja arvoa oikeuspolitiikan vaikuttavuuden tehostajana on toisaalta osattava tarkastella myös osana pidemmän aikavälin strategista suunnittelua. On huolehdittava samanaikaisesti niin perustutkimuksen, kuin tuon tutkimuksen päälle rakentuvan soveltavamman tutkimuksen edellytyksistä.

Oikeusministeriön tarkoituksena on laajentaa Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusta ja lisätä yhteistyötä yliopistojen kanssa siten, että oikeusministeriön hallinnonalan keskeiset tutkimuksen katvealueet voidaan peittää. Oikeusministeriö

aikoo myös lisätä yhteistyötä muiden ministeriöiden kanssa tutkimushankkeissa, jotka koskevat useita hallinnonaloja. On tehostettava tutkimustoiminnan suunnittelua, jän-
tevoitettava tutkimustoiminnan ohjausta, kehitettävä tutkimuksen tilauskäytäntöjä ja
tehostettava hallinnonalan omien ja ulkoisten tietovarastojen hyödyntämistä.

9.9 Saamelaiskäräjien kertomus vuodelta 2008

Saamelaiskäräjälain (974/95) 7 §:n mukaisesti *Saamelaiskäräjät laatii vuosittain halli-
tuksen kertomuksen laatimista varten kertomuksen siitä, mitä merkittävää on tapah-
tunut saamelaisia erityisesti koskevien asioiden kehityksessä.* Saamelaiskäräjät on
kokouksessaan 10.3.2009 hyväksynyt seuraavan kertomuksen Valtioneuvostolle toi-
minnastaan v. 2008.

1 YLEISTÄ

1.1 Toiminta

Vuonna 2007 rahoitusratkaisunsa saaneen saamelaiskulttuurikeskushankkeen toteut-
tamisprosessia jatkettiin. **Senaatti-kiinteistöt teki alkuvuodesta hanketta koskevan
investointipäätöksen, minkä jälkeen hankkeesta käynnistettiin yleinen, kaksivai-
heinen arkkitehtikilpailu. Palkintolautakunta valitsi kilpailun voittajaksi "ada"-
nimisen ehdotuksen.** Senaatti-kiinteistöt antoi sittemmin saamelaiskulttuurikeskuk-
sen jatkosuunnittelutyön kyseisen ehdotuksen tekijöille.

Kertomusvuonna Saamelaiskäräjät piti kolme kokousta ja saamelaiskäräjien hallitus
kokoontui 11 kertaa. Saamelaiskäräjillä oli 22 henkilöä virka- tai työsuhteessa. Saame-
laiskäräjien resurssit riittävät vain pyydettyjen lausuntojen antamiseen ja toimialaansa
kuuluvaan sidosryhmätyöhön. Saamelaiskäräjien toimintaan liittyviä eri pysyviä työ-
ryhmiä on ollut 43 ja kertaluontoisia 96 kpl. Saamelaisen kulttuuri-itsehallinnon kehit-
tämiseksi ei ole riittävästi resursseja ja hallituksen kiivas lainsäädännön uudistaminen
kuormittaa saamelaiskäräjien vähäisiä henkilöstö- ja luottamushenkilöresursseja mer-
kittävästi, Saamelaiskäräjien lakisääteisten tehtävien hoito vaarantuu. **Lainmukaisten
tehtäviensä hoitamiseksi Saamelaiskäräjät tarvitsee lisää resursseja.**

Saamelaiskäräjien kautta maksettiin 600 000 euron määräinen avustus saamelaisten
kotiseutualueen kunnille saamenkielisen sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamiseen.
Saamelaiskäräjät pitää tärkeänä, että myös jatkossa tähän toimintaan varatut määrä-
rahat hallinnoidaan Saamelaiskäräjien kautta ja että avustusten määrää voidaan kehit-
tää vastaamaan todellista tarvetta. Saamelaiskäräjät yhdessä alueen kuntien kanssa on
esittänyt tarpeeksi noin puolitoista miljoonaa euroa.

Saamelaiskäräjien kulttuurilautakunta jakoi kulttuuriavustuksina yhteensä 205 500
euroa. Kulttuurilautakunta vastaanotti avustushakemuksia yhteensä 84 kpl yhteensä
702 073 euron edestä. Varsinaisena kulttuuritukena jaettiin yhteensä 64 800 euroa ja

saamelaisyhdistysten toiminta-avustuksina 66 200,00 euroa. Saamenkielistä julkaisutoimintaa tuettiin 39 500 eurolla ja valtakuntien rajat ylittävää saamelaista kulttuuriyhteistyötä 35 000 eurolla Utsjoen kirkkotupien ylläpitämistä Saamelaiskäräjät tuki 12 000 euron avustuksella.

Saamelaiskäräjät on tehnyt opetusministeriölle ja Eduskunnan sivistysvaliokunnalle esityksensä koskien saamelaisopetuksen lainsäädännöllisiä, resurssi-, saavutettavuus- ja arviointiongelmia sekä saamelaisten itsehallinnon toteuttamista opetushallinnossa. Saamelaiskäräjien ensimmäinen koulutusraportti julkistettiin Helsingissä yhdessä vähemmistövaltuutetun ja lapsiasiavaltuutetun kanssa järjestetyssä saamen kieli- ja opetusasioita käsitelleessä seminaarissa. Erityisesti suomalaisia kouluja varten toimitettu saamelainen nettilehti Oktavuohta avattiin saamelaiskäräjien kotisivujen yhteyteen. Saamelaisnuorten taidetapahtuma (*Sámenuoraid dáiddadáhpáhus*) järjestettiin maaliskuussa Enontekiön Hetassa. Tapahtuman teemoina olivat tanssi (osallistujia yli 100 nuorta) ja saamenkielinen kirja (kirjan tekijöitä 106). Tapahtumaa seurasi yhteensä n. 400 henkeä.

Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalilautakunta rahoitti 258 000 euron avustuksella 22 hanketta, joista vuoden aikana valmistui 17 pohjoissaamenkielistä, 2 inarinsaamenkielistä ja 3 koltansaamenkielistä oppimateriaalia.

Saamelaiskäräjät aloitti v. 2008 ensimmäistä kertaa Museoviraston kanssa yhteistyön valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen kohdeluetteloiden uusimiseksi saamelaisten kotiseutualueella.

Saamelaiskäräjien yhteyteen perustettavan nuorisolautakunnan valmistelutyö käynnistettiin ja tarkoitusta varten opetusministeriö myönsi 12 000 euron määrärahan.

Yhteistyö Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjien kesken saamelaisessa parlamentaarisessa neuvostossa (SPN) on jatkunut samalla tasolla. Suomen Saamelaiskäräjien vastattavaksi on tullut pohjoismaisen kieliyhteistyön uudelleenorganisointi, Saamelaiskäräjät vastaa myös pohjoismaisista nuorisoasioista. Suomen valtion panostusta tulee lisätä saamelaiskäräjien kansainvälisen yhteistyön kehittämiseksi, mihin sisältyisivät myös Barentsin ja arktisen alueiden yhteistyö sekä YK:n alkuperäiskanssafoorumien yhteydessä tehtävä työ.

Saamelaiskäräjät on aloittanut työjärjestyksensä uudistamistyön. Tavoitteena on muuttaa työjärjestystä siten, että se vastaa paremmin saamelaiskäräjistä annettua lainsäädäntöä.

1.2 Saamelaiskäräjien yleinen valtionavustus

Saamelaiskäräjät saa toimintansa ylläpitämiseen yleistä valtionavustusta valtion talousarvion oikeusministeriön pääluokasta. Kertomusvuoden yleisen avustuksen määrä oli 1 385 906 euroa ja saamen kieliyhteistyöhön saatiin avustusta 84 094 euroa. Lisäbudjetissa saamelaiskäräjille osoitettiin vielä 50 000 euroa. Saamelaiskäräjien toiminnan rahoitus on pysynyt koko 2000-luvun yleisten hintojen nousun huomioon ottaen samansuuruisena.

2 SAAMELAISTEN PERUSOIKEUKSIEN JA IHMISOIKEUKSIEN TOTEUTUMINEN

Saamelaiset ovat Suomessa alkuperäiskansa, jolla on oma kulttuuri ja kieli. Suomen perustuslain (PeL, 731/1999) 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on perusoikeutena oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. PeL 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Varsin kehittymättömäksi toistaiseksi jäänyttä kulttuuri-itsehallintoa toteutetaan tällä hetkellä ainoastaan saamelaiskäräjistä annetun lain (974/95) kautta.

Saamelaisten perustuslaissa turvattu oikeudellinen asema on yhä paljolti saavuttamatta. Saamelaiskäräjien aktiivinen toiminta asemansa kohentamiseksi ei ole tuottanut toivottua tulosta, yksin erilaisia lausuntoja valtionhallintoon saamelaisia koskevista kysymyksistä on annettu 65 kpl (v. 2007 oli annettu 42 lausuntoa).

Vanhasen hallituksen hallitusohjelman mukaan turvataan saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltä ja kulttuuriaan perustuslaissa säädetyn kulttuuri-itsehallinnon pohjalta. Saamelaiskäräjät toteaa, että perustuslain saamelaisille takaama kulttuuri-itsehallinto on tarkoitettu kehittyväksi. **Aitoa päätäntävaltaa saamelaiskäräjille ei ole annettu perustuslain hengen vastaisesti.**

Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan (PeVL 21/2007) edes pelkkä neuvottelu-minen ei ole riittävä toimi saamelaiskäräjälain 9 §:n velvoitteen täyttymiseksi. Valio-kunnan mukaan saamelaiset on heitä koskevissa lainsäädäntöprosesseissa otettava asianosaisena ja tasavertaisena tahona mukaan lainvalmisteluun. Perustuslakivalio-kunnan kannanotto ei ole toteutunut yhdessäkään lainsäädäntöhankkeessa ja yhä edelleen eri viranomaisissa pidetään saamelaiskäräjälain 9 § mukaisia neuvotteluja vain muodollisuutena. Ongelmallista on myös Saamelaiskäräjien lausuntojen ja esi-tyksien sivuuttaminen, niihin vastaamatta jättäminen ja täten saamelaisten perusoi-keuksien sivuuttaminen.

2.1 Saamen kielilain toteutumisen edistäminen ja seuranta

Saamen kielilain (1086/2003) 29 §:n mukaisesti Saamelaiskäräjien saamen kielen toimisto antoi yhdessä saamelaiskäräjien asettaman saamen kielineuvoston kanssa ensimmäisen kertomuksensa saamen kieltä koskevan lainsäädännön soveltamisesta. Kertomus perustui v. 2007 julkaistuun selvitykseen ”Saamen kielilain toteutuminen vuosina 2004—2006”. Todellista muutosta kuntien ja valtion yksiköiden saamen kie-len taitoisten henkilöiden määrässä ei ole tapahtunut. Saamen kielilaki ei ole lisännyt merkittävästi viranomaisten saamen kielen taitoa, joten saamelaisten kielelliset oikeu-det eivät toteudu vielä saamen kielilain tarkoittamalla tavalla. Eduskunta myönsi val-tionavustusta määräaikaan virkoihin inarin — ja koltansaamen käännoštehtäviä varten. Inarin- ja koltansaamen kielenkääntäjien vakinaiset virat on tarkoitus perus-taa ja täyttää vuoden 2009 aikana. Saamelaiskäräjät toteuttaa saamen kielen elvytystä sekä nuoriso- ja lapsiasiain toiminnan kehittämistä tarkoittavaa työtä, mihin myös

vähemmistö- ja lapsiasiainvaltuutettu ovat kiinnittänyt omassa toiminnassaan huomiota. Muualla kuin saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamelaisten omaan kieleen ja kulttuuriin liittyviin oikeuksiin on kiinnitetty erityistä huomiota.

2.2 Saamelaisopetus

Saamelaisopetukseen liittyvät ongelmat ovat johtamassa saamen kieltä puhuvien ihmisten määrän nopeaan vähenemiseen ja kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisten kielen ja identiteetin vaihtumiseen. Saamelaiskäräjien tekemät esitykset saamelaisopetuksen kokonaisvaltaisesta selvittämisestä, suunnitelmallisesta kehittämisestä ja perustuslaissa turvatun itsehallinnon toteuttamisesta koulutuksen alueella eivät ole edenneet toivotulla tavalla opetusministeriössä.

2.3 ILO-alkuperäiskansasopimuksen ratifiointi sekä saamelaisten maa-, vesi- ja elinkeino-oikeuksien selvitystyö

Saamelaiskäräjien hallitus on keväällä 2008 aloittanut oikeusministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön edustajien kanssa neuvottelut yhteistyöstä ILO-sopimuksen (nro 169) ratifioimiseksi. Saamelaiskäräjät on esittänyt, että työryhmän tehtäväksi asetettaisiin myös perustuslain uudistaminen ja ALKU-hankkeen asianmukainen huomioon ottaminen saamelaisten oikeuksia koskevilta osin. Saamelaiskäräjien täysistunto hyväksyi ILO-sopimuksen ratifiointiin erityiset reunaehdot. Oikeusministeriö perustanee saamelaiskäräjien saamien lupauksien mukaan työryhmän vuoden 2009 aikana valmistelemaan kansallista ratkaisua ILO-sopimuksen ratifiointiesteidен poistamiseksi.

2.4 Pohjoismainen saamelaissopimus

Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaisasioista vastaavat ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat kokoontuivat Helsingissä 12.11.2008. Kokouksessa päätettiin jatkaa v. 2005 valmistuneen pohjoismaisen saamelaissopimuksen valmistelutyötä. Pohjoismainen virkamiestyöryhmä valmistelee vuoden 2009 aikana esityksensä sopimuksen jatkotyöstä.

2.5 Eräistä muista keskeisistä hankkeista

Kaivoslainsäädännön uudistamista valmisteleva työryhmä (KAILA) on laatinut luonnoksensa uudeksi kaivoslaiksi. Lakiehdotuksessa on työryhmälle annettun toimeksiannon mukaisesti erityisesti kiinnitetty huomiota siihen, että sääntelyn perustuslain mukaisuudelle asetetut vaatimukset täytetään. Saamelaiskäräjät kävi maaliskuussa 2008 onnistuneet neuvottelut työvoima- ja elinkeinoministeriön kanssa esityksestä luonnokseksi uudeksi kaivoslaiksi.

Positiivisena kehityksenä voidaan pitää ympäristöministeriön päätöstä perustaa kansallinen työryhmä pohtimaan biodiversiteettisopimuksen 8 (j) artiklan soveltamiseksi saamelaisten kotiseutualueelle saamelaiskäräjien aloitteesta. Artiklan mukaan valtion tulisi kunnioittaa, suojella ja ylläpitää mm. alkuperäiskansojen sellaista tietämystä, keksintöjä ja käytäntöä, joka sisältyy biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön kannalta perinteisiin elämänmuotoihin.

Maa- ja metsätalousministeriö on aloittanut porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (POLURA) uudistamistyön, johon saamelaiskäräjät on osallistunut aktiivisesti. Saamelaiskäräjien keskeinen esitys erityisestä paimennustuesta ei toteutunut POLURA-työryhmän julkaisemassa loppuraportissa (mmm 2008:10). Myös eräiltä muilta osin esitys jäi puutteelliseksi saamelaisten harjoittaman poronhoidon kehittämisen kannalta. **Saamelaiskäräjät toteaa, että ministeriön hallinnonalalla ei vielä yllät perustuslakivaliokunnan (PeVL 21/2007 vp) määrittelemälle tasolle saamelaisten kulttuurisen ja oikeudellisen erityisaseman huomioon ottamisessa lainvalmistelutyössä.**

Maa- ja metsätalousministeriö on aloittanut myös kalastuslainsäädännön kokonaisuudistustyön, jossa saamelaiskäräjillä on edustus. Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman mukaan uudistuksella tulee säilyttää kalakantoja merellä ja sisävesistöissä.

Hallitusohjelmaan sisältynyt ALKU-hanke sivuuttaa kokonaan saamelaisten oikeuden kieleen ja kulttuuriin. ALKU-hankkeessa tulisi tehdä perusteellinen arvio saamelaisten itsehallinnon ja muun lainsäädännön välisestä suhteesta sekä toteuttaa tarvittava kokonaisuudistus vastaamaan tämän päivän vaatimuksia. Aluehallinnon ja kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamistyössä valmistellut saamen kielen, saamelaisopetuksen ja saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen valtionavustuksiin liittyvät hallinnolliset muutokset tulevat heikentämään saamelaisten asemaa.

Saamelaiskäräjät on pyrkinyt kehittämään yhteistyötä saamelaisalueen kuntien kanssa. Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö on laajentunut ja kehittynyt lupaavalla tavalla.

Puheenjohtaja

Klemetti Näkkäläjäarvi

Lakimiessihteeri

Aimo Guttorm

10 Sisäasiainministeriö

Sisäasiainministerin katsaus

Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa linjattujen rakenteellisten ja toiminnallisten uudistusten toimeenpano korostui koko hallinnonalan toiminnassa v. 2008.

Poliisin toimialan osalta hallintorakenteen uudistaminen ja sen valmistelu on ollut keskeinen painopiste v. 2008. Hallintorakenneuudistuksen ensimmäinen vaihe on toteutunut vuoden 2009 alusta, jolloin 90 kihlakunnan poliisilaitoksesta siirryttiin 24 poliisilaitosalueeseen. Rakenneuudistuksen toisessa vaiheessa poliisi siirtyy vuoden 2010 alusta kaksiportaiseen hallintomalliin, jonka mukaan nykyisestä poliisin ylijohdosta ja poliisin lääninjohdoista koostuvan poliisin keskushallintoviranomaisen suorassa alaisuudessa ovat poliisilaitokset sekä keskusrikospoliisi, suojelupoliisi, liikkuva poliisi, Poliisiammattikorkeakoulu ja Poliisin tekniikkakeskus.

Poliisi saavutti pääsääntöisesti sille asetetut toiminnalliset tavoitteet. Julkisten palvelujen laatubarometrin mukaan kansalaiset arvioivat poliisin onnistuneen tehtävissään vähintään yhtä hyvin kuin aikaisempina vuosina.

Talousrikostorjunnassa tuloksellisuus oli erittäin hyvä. Poliisin vaikutus liikenneturvallisuuteen näkyi erityisesti automaattisen liikennevalvonnan tehostumisena vuoden aikana.

Henkirikosten osalta vuosi oli erityisen synkkä johtuen Kauhajoen koulusurmista sekä perhe- ja läheissurmien lisääntymisestä. Jokelan ja Kauhajoen kaltaisten tapahtumien ennalta estämiseksi on käynnistetty useita toimenpiteitä, kuten koulujen ”oma poliisi” -järjestelmän luominen, koulujen ja oppilaitosten turvallisuussuunnitelmien kehittäminen ja turvallisuusasioiden sisällyttäminen peruskoulun opetussuunnitelmiin, aselupakäytäntöjen analysointi ja kehittäminen, internet-vihjeilmoitusjärjestelmän verkkosivujen valmistelu sekä aselainsäädännön kokonaisuudistus.

Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä väheni hieman vuoteen 2007 verrattuna. Tulipalojen määrä laski hieman vuosien 2005—2007 keskiarvoon verrattuna. Tavoitteellisesta toimintavalmiusajasta jäätiin etenkin 1. riskialueilla. Toimintavalmiusaika on kuitenkin parantunut edellisiin vuosiin verrattuna. Myös hätäpuhelujen vastaamisaika parani edellisvuosiin verrattuna. Yhtenäinen tietojärjestelmä otettiin käyttöön koko Hätäkeskuslaitoksessa ja ELS-hätäkeskustietojärjestelmä oli vuoden 2008 loppuun mennessä käytössä kaikissa hätäkeskuksissa Helsinkiä lukuun ottamatta, jossa käyttöönotto siirtyi helmikuulle 2009 poliisin PÄIKE -järjestelmän osalta. Hätäkeskuslaitoksen strategiatyö käynnistettiin ja pelastuslain uudistaminen aloitettiin.

Turvallisuustilanne valtakunnan rajoilla ja Rajavartiolaitoksen valvomilla rajanylityspaikoilla säilyi vakaana. Rajavartiolaitoksen valvontavastuulla olevilla EU:n ulkorajan rajanylityspaikoilla liikenne väheni noin viidellä miljoonalla rajanylityksellä vuoteen 2007 verrattuna. Suomen ja Venäjän välisellä rajalla liikenne on hieman kasvanut, mutta vastaavasti ulkorajat ylittävä lentoliikenne ja Helsingin sataman ulkoraialiikenne on vähentynyt.

Rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen voimaantulon jälkeen tutkinnassa olleiden ja syyteharkintaan saatettujen laittomaan maahantuloon tai sen järjestämiseen liittyvien rikostapausten kokonaismäärä on selvästi kasvanut. Valtakunnallisesti katsottuna rikostorjunta muodostuu pääasiallisesti tavanomaiseen valvontatyöhön liittyvistä tehtävistä kuten ratti- ja vesiliikennejuopumustapauksista sekä mm. ulkomaalais-, metsästys- ja kalastuslainsäädännön rikkomuksista. Valtioneuvosto on 11.12.2008 yleisistunnossaan päättänyt esittää Rajavartiolaitokselle uusia toimivaltuuksia törkeän laittoman maahantulon järjestämisen ja siihen liittyvän ihmiskaupan torjuntakyvyn lisäämiseksi.

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen Suomen siviilikriisinhallinnan kansallisesta strategiasta 28.8.2008. Siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain muutoksella (471/2008) kotimaan valmiuksien operatiiviset, rekrytointiin liittyvät tehtävät siirrettiin sisäasiainministeriöltä pelastusopiston yhteydessä Kuopiossa toimivalle kriisinhallintakeskukselle.

Vuoden 2008 aikana Euroopan unionin yhteisvastuuta ja maahanmuuttovirtojen hallintaa koskevan puiteohjelman mukaisten niin sanottujen SOLID-rahastojen toimeenpano käynnistyi kansallisella tasolla. Kaikkia neljää rahastoa on vuoden 2008 alusta hallinnoitu sisäasiainministeriössä pakolaisrahaston siirryttyä hallitusohjelmamuutosten myötä sisäasiainministeriöön.

Hallinnon tietotekniikkakeskus HALTIK aloitti toimintansa 1.3.2008 ja se perustettiin Poliisin tietohallintokeskuksen pohjalta sen tehtäväaluetta laajentaen.

Anne Holmlund
Sisäasiainministeri

Maahanmuutto- ja eurooppaministerin katsaus

Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaisesti vuoden alusta muodostettiin sisäasiainministeriöön maahanmuutosta ja kotoutuksesta vastaava kokonaisuus. Sisäasiainministeriön yhteyteen siirtyivät 1.1.2008 myös etnisten suhteiden neuvottelukunta, vähemmistövaltuutetun toimisto, syrjintälautakunta, turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskukset ja ulkomaalaisten säilöönottoyksikkö. Maahanmuuttohallinnon uudistamisen myötä Ulkomaalaisvirasto muuttui vuoden alussa Maahanmuuttovirastoksi.

Maahanmuuttoviraston käsiteltäväksi tulevien asioiden määrä kasvoi v. 2008 voimakkaasti. Asioita tuli vireille 37 % enemmän kuin v. 2007. Suurinta kasvu oli kansalaisuusilmoituksissa (223,1 %), turvapaikkahakemuksissa (167,9 %), perheenyhdistämistä koskevissa oleskelulupahakemuksissa (20 %) ja opiskelijoiden oleskelulupahakemuksissa (20,2 %). Määrien kasvusta huolimatta oleskelulupien käsittelyajat pääosin lyhenivät edelliseen vuoteen verrattuna. Entisten Suomen kansalaisten mahdollisuus saada kansalaisuus takaisin ilmoituksella päättyi 2.6.2008. Uusia kansalaisuusilmoituksia tulikin määrääjän päättymisen johdosta alkuvuoden aikana vireille 9 611, nelinkertainen määrä edelliseen vuoteen verrattuna. Maahanmuuton kokonaismäärä v. 2008 oli kaikkiaan ennätysellinen.

Maahanmuuttoviraston asiakaspalvelua kehitettiin perustamalla asiakaspalveluyksikkö vuoden 2008 alusta alkaen. Vuonna 2008 viraston puhelinvaihde siirrettiin ministeriön päätöksellä palvelukeskukseen Kajaaniin. Muutoksen myötä viraston oma vaihdehenkilöstö siirtyi täysipäiväisesti vastaamaan asiakaspalvelupuhelimeen. Tavoitteena oli lisätä tavoitettavuutta ohjaamalla yksiköiden puhelukuormitusta asiakaspalveluun.

Maahanmuuttovirasto saavutti pääsääntöisesti sille vuodelle 2008 asetetut tulostavoitteet.

Ulkomaalaisasioiden sähköisen asiankäsittelyjärjestelmän (UMA) suunnitelmat tarkennettiin vuoden 2008 aikana. Hanke eteni uusien suunnitelmien ja alkuperäisten tavoitteiden mukaisesti niin, että vuodelle 2009 ajoittuu kaksi käyttöönottoa.

Turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnan osalta tarvittavan majoituskapasiteetin lisäksi pystyttiin vastaamaan hakijoiden määrän kasvaessa. Turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnan laatutyö käynnistyi valtakunnallisesti v. 2008 ja sen kehittäminen jatkuu vuoden 2009 aikana.

Kesäkuussa annettiin hallituksen esitys (HE 86/2008) ulkomaalaislain muuttamisesta. Esityksellä pantaisiin täytäntöön neuvoston direktiivi pakolaisaseman myöntämisestä tai poistamista koskevissa menettelyissä jäsenvaltioissa sovellettavista vähimmäisvaatimuksista.

Hallitus hyväksyi kesäkuussa periaatepäätöksen kansalliseksi ihmiskaupan vastaiseksi tarkennetuksi toimintasuunnitelmaksi. Tätä koskeva hallituksen esitys (HE 193/2008) vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta annetun lain muuttamiseksi annettiin eduskunnalle marraskuussa. Eduskunta hyväksyi lainmuutoksen joulukuussa.

Hallitus antoi lokakuussa eduskunnalle selonteon (VNS 4/2008) kotouttamislain toimeenpanosta.

Toukokuussa annettiin valtioneuvoston asetus Etnisten Suhteiden Neuvottelukunnasta (ETNO). Neuvottelukunnan tarkoituksena on viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja eduskunnassa edustettuina olevien puolueiden sekä maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen välisen vuoropuhelun kehittäminen valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

On toteutettu toimia, joilla kehitetään työvoiman maahanmuuttoa. Lokakuussa julkaistiin poikkihallinnollisena yhteistyönä valmisteltu raportti työvoiman maahanmuuton edistämisen yhteistyömuodoista lähtömaiden kanssa. Työntekijän oleskelulupajärjestelmää koskevat ulkomaalaislain muutokset ovat olleet valmistelussa vuoden aikana. Tavoitteena on lupajärjestelmän yksinkertaistaminen. Suomessa olevien maahanmuuttajien työllistymisen esteiden selvittämiseksi, työllistymisen edistämiseksi ja tuloloukkujen tarkastelemiseksi asetettiin toukokuussa hanke ja selvitysmies.

Viranomaisten yhdenvertaisuussuunnittelua on tuettu järjestämällä koulutusta ja tiedottamista sekä kehittämällä yhdenvertaisuussuunnitelmien sisältöjä. Syrjinnän seurantajärjestelmän toimeenpano on aloitettu.

Maahanmuuton arvioidaan jatkuvan, mutta taloudellisen taantuman vaikutuksia maahanmuuttoon on tällä hetkellä mahdotonta täysin arvioida. Maassa jo asuvien maahanmuuttajien työttömyysasteen voi arvioida kääntyvän nousuun kantaväestön työttömyysasteen nousua nopeammin. Työttömyyden kasvaessa tarve ulkomaisen työvoiman rekrytoinnille todennäköisesti vähenee. Maahanmuutolla on globaalissa maailmassa myös muita kuin taloudellisia vaikutuksia, Suomi kansainvälistyy ja monikulttuuristuu, jolloin toimiminen globaalissa toimintaympäristössä helpottuu.

Astrid Thors

Maahanmuutto- ja eurooppaministeri

10.1 Sisäisen turvallisuuden ohjelma

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen sisäisen turvallisuuden ohjelmasta 8.5.2008. Ohjelmassa hallitus määrittä poikkihallinnollisesti sisäisen turvallisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjelman toimeenpanoa yhteensovittaa ja koordinoi sisäasiainministeriö.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpano on käynnistynyt yleisesti ottaen hyvin. Ohjelmassa asetetun tavoitteen saavuttamisen kannalta on tärkeää saavuttaa tavoitteet, jotka on asetettu väkivallan, onnettomuuksien ja tapaturmien määrän vähentämiselle. Ensimmäisestä sisäisen turvallisuuden ohjelmasta saatujen kokemusten perusteella voidaan arvioida, että tulosten saavuttaminen näillä alueilla on myös toisen sisäisen turvallisuuden ohjelman suurimpia haasteita.

Sisäisen turvallisuuden kannalta Kauhajoella 23.9.2008 tapahtunut kouluampuminen vaikutti sisäiseen turvallisuuteen ja ihmisten kokemaan turvallisuuden tunteeseen laajasti. Tapahtuma käynnisti laajan keskustelun siitä, miten lapset ja nuoret voivat, onko yhteisöllisyys hävinnyt suomalaisesta yhteiskunnasta, mikä on internetin vaikutus näihin tapahtumiin sekä miten yhteiskunnan palvelut vastaavat erityisesti lasten ja nuorten tarpeita. Väkivalta oli laajemminkin keskeisesti esillä v. 2008 useiden perhetragedioiden johdosta. Maahanmuuttajiin ja maahanmuuttoon liittyvät kysymykset nousivat myös voimakkaasti esille vuoden 2008 aikana.

Kunkin toimialan kohdalla esitetyt toiminnan tunnusluvut kuvaavat osaltaan myös sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanon etenemistä ja onnistumista.

10.2 Poliisitoimi

Poliisin rooli on ollut keskeinen sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteiden asettamisessa ja tehtyjen tavoitelinjausten toteuttamisessa. Poliisitoimen osalta sisäasiainministeriö on painottanut järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa, ääriliikkeiden nousun estämistä, terrorismin torjuntaa, lähisuhdeväkivaltaa sekä laittoman maahantulon ja ihmiskaupan estämistä.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa poliisi saavutti merkittäviä tuloksia paljastamalla ja estämällä ennalta vakavaa rikollisuutta mm. rikoshyödyn poisottamisen, huumeiden ja aseiden takavarikoinnin sekä liiketoimintakieltojen avulla. Ääriliikkeiden ja muiden sisäistä turvallisuutta uhkaavien ilmiöiden estämiseksi sekä terrorismin torjumiseksi kehitetyn tilannekuvan mukaan Suomessa ei ole tehty poliittisia terroritekoja eikä Suomea ole käytetty hyväksi terroritekojen tekemiseksi muissa maissa. Poliisi on tehostanut sisämaan ulkomaalaisvalvontaa ja laittoman maahantulon paljastamista eikä Suomessa toistaiseksi ole ollut havaittavissa suurta ongelmaa myöskään tässä suhteessa.

Ihmiskauppa on usein osa järjestäytynyttä kansainvälistä rikollisuutta ja harmaata taloutta ja siihen liittyy myös muuta vakavaa valtioiden rajat ylittävää rikollista toimintaa. Poliisi on jatkanut aktiivista ja määrätietoista työtä kansainvälisen rikollisuuden

torjumiseksi ja kansainvälisen poliisiyhteistyön edistämiseksi. Prümin sopimuksen mukaista tietojen vaihtoa ei voitu aloittaa vielä v. 2008, mutta ratkaisua asiaan haetaan EU-tasoisien tietojärjestelmän luomisella. Sen sijaan DNA-tietojen alustava vertailu Viron kanssa on aloitettu tuloksellisesti ja menettely pyritään vakinaistamaan resurssien puitteissa.

Väkivaltarikollisuus on edelleen vakava ongelma suomalaisessa yhteiskunnassa, vaikka erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa sekä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa on pystytty tunnistamaan entistä paremmin tehostuneen viranomaisyhteistyön avulla.

Poliisille ilmoitettujen rikosten kokonaismäärä kasvoi ainoastaan 8 % vuodesta 2007, mutta tavoitteeksi asetettu 760 000 rikoksen enimmäismäärä ylittyi 15 prosentilla. Tämä johtui suurimmaksi osaksi siitä, että liikennetrikkomusten määrä lisääntyi yli 30 % erityisesti automaattisen liikennevalvonnan tehostumisen seurauksena.

Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten kokonaismäärä nousi ainoastaan 0,3 % vuoteen 2007 verrattuna. Sen sijaan henkirikosten osalta kehitys kääntyi v. 2008 huonompaan suuntaan. Poliisin tietoon tulleita murhia, tappoja ja surmia tehtiin yhteensä 132, kun vastaava lukumäärä vuonna 2007 oli 127 keskiarvon ollessa viimeiseltä kymmeneltä vuodelta 129.

Taulukko 54. Poliisitoimen tunnuslukuja

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Poliisien määrä (ei sisällä opiskelijoita), hlöä	7 645	7 591	7 619	7 632
Poliisin henkilöstö yhteensä	10 952	10 871	10 844	10 666
Asukkaiden lukumäärä/poliisi (ei sisällä opiskelijoita), hlöä	684	692	694	694
Poliisikoulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	350	372	504	472
Poliisitoimen kokonaiskustannukset/asukas, euroa, enintään	132	130	134	132

Taulukko 55. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Rikosten määrä / kaikki rikokset, enintään	763 056	815 192	760 000	876 869
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)	91,62	82,90	94,00	82,95
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100) ¹	127,60	125,10	138,00	128,00 ²

¹ Liikenneturvallisuusindeksi lasketaan vuosittain kaikille Manner-Suomen lääneille, joissa on tapahtunut kuoleman tai loukkaantumiseen johtanut liikenneonnettomuus. Indeksien laskentakaava on (autot + moottoripyörät / (50 x kuolleet + 5 x loukkaantuneet)). Indeksinä vuosi 2001 = 100.

² Arvio, vuoden 2008 liikenneturvallisuusindeksi saadaan maaliskuun 2009 lopulla.

Taulukko 56. Valvonnan tuloksellisuus

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Valvonta—tuottavuus				
Tuottavuus (yjt-tehtävät / henkilötyövuodet)	321,4	361,4	330,9	346,7
Valvonta—taloudellisuus				
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	192 664	176 603	197 276	178 530
Henkilötyövuodet	3 338	3 044	3 342	3 050
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	231 436	213 605	239 620	219 876
Taloudellisuus (kustannukset / yjt-tehtävät), euroa	215,7	194,2	216,7	207,9
Valvonta—palvelukyky ja laatu				
Onnistuminen kotiväkivaltaan puuttumisessa, arvosana 4—10	7,60	7,60	7,60	7,68
Onnistuminen liikennevalvonnassa, arvosana 4—10	7,67	7,68	7,67	7,77
Poliisin partiointi, arvosana 4—10	7,47	7,41	7,47	7,44
Valvonta—suoritteet				
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (yjt) tehtävämäärä, kpl	1 072 748	1 100 067	1 106 000	1 057 637

Katuturvallisuusindeksillä mitattu turvallisuuden taso säilyi yhtä hyvänä kuin v. 2007, mutta alueellisesti siinä on edelleen suurta vaihtelua. Kun Helsingissä katuturvallisuusindeksi oli 46,7 ja Ahvenanmaalla 67,4, niin muissa lääneissä indeksi oli yli 90 ja Oulun läänissä lähes 98. Kun poliisi entistä enemmän pystyy estämään ja ehkäisemään ennalta katuväkivaltaa ja järjestyshäiriöitä, myös katuturvallisuusindeksin osoittama turvallisuuden taso toteutuu tasaisemmin eri puolilla maata.

Liikenneturvallisuuden taso liikenneturvallisuusindeksillä mitattuna oli hieman vuotta 2007 parempi, mutta jäi vuodelle 2008 asetetusta pitemmän aikavälin tavoitetasosta. Tieliikenteessä kuoli v. 2008 arviolta 350 henkilöä, mikä on 30 henkilöä vähemmän kuin v. 2007.

Poliisi on lisännyt poikkihallinnollista yhteistyötä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien ennalta estämiseksi. Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyönä tehtävällä varhaisella puuttumisella on vaikutettu nuorten päihteiden käyttöön rikosten ja järjestyshäiriöiden estämiseksi ennalta. Poliisilaitoksissa työskentelee tällä hetkellä yhteensä 55 sosiaalityöntekijää.

Automaattinen liikennevalvonta kattoi vuoden 2008 lopussa n. 3 000 tiekilometriä, jota pidetään tämän hetkisen arvion mukaan riittävänä määränä. Liikenneturvallisuuskeskukset toimivat suunnitellulla tavalla ja v. 2008 lähetettiin automaattisessa liikennevalvonnassa yli 190 000 seuraamusta, kun vastaava luku v. 2007 oli n. 90 000. Valvonta-aikana kameroiden ohittaneiden ajoneuvojen määrä oli n. 27 miljoonaa.

Taulukko 57. Hälytystoiminnan tuloksellisuus

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Hälytystoiminta—tuottavuus				
Tuottavuus (hälytystehtävät / henkilötyövuodet)	1 192,6	1 074,7	1 197,0	1 005,3
Hälytystoiminta—taloudellisuus				
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	51 917	59 353	55 803	58 456
Henkilötyövuodet	900	1 024	919	1 052
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	60 768	68 370	68 129	72 052
Taloudellisuus (kustannukset / hälytystehtävät A+B), euroa	68,6	75,6	75,5	82,5
Toiminnan laatu ja palvelukyky				
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min	13,7	12,9	12,0	12,3
Toimintavalmiusaika A- ja B-luokan tehtävissä, min	23,4	22,9	21,0	22,2
Onnistuminen kiireellisissä hälytystehtävissä, arvosana 4—10	7,68	7,64	7,68	7,65
Hälytystoiminta—suoritteet				
Hälytystehtävien määrä, kpl, enintään	1 072 748	1 100 067	1 100 000	1 057 632
Perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät, lkm	17 648	18 548	17 000	18 947
A- ja B-hälytystehtävien määrä, kpl	885 381	904 528	902 000	873 196
A-, B- ja C-hälytystehtävien määrä, kpl	1 072 493	1 099 650	1 103 900	1 057 363

Nopeusvalvonnan puuttumisrajoja on tarkistettu tavoitteena alentaa automaattisessa liikennevalvonnassa sovellettavien nopeusrajojen ohella myös perinteisen nopeusvalvonnan puuttumisrajaa. Liikkuva poliisi käytti v. 2008 työajastaan noin 17 % raskaan liikenteen valvontaan. Poliisin, pelastuslaitosten ja tiehallinnon yhteistyötä vaarallisten aineiden kuljetusten valvonnassa on edelleen lisätty.

Poliisin onnistumisen arviointi taulukoissa 3—5 perustuu julkisten palveluiden laatubarometrin tietoihin. Barometri on valtiovarainministeriön toteuttama vuodesta 2003 lähtien.

Poliisin hälytystehtävien suorittamisessa pyritään huomioimaan ennalta estävän toiminnan vaatimukset ja mahdolliset rikostorjunnan tarpeet. Poliisin ja hätäkeskuslaitoksen yhteistyönä on kehitetty toimintatapoja, joilla voidaan vähentää hälytysviiveitä. Hälytystehtävien antoon ja suorittamiseen liittyviä käsitteitä ja termejä on yhtenäistetty ja suunnitelmat hätäkeskusjärjestelmän etäkäyttöön poliisissa ovat edenneet aikataulussa.

Poliisin valvonta- ja hälytystoiminnan palvelutaso säilyi katuturvallisuus- ja liikenneturvallisuusindekseillä mitattuna hyvänä, mutta alueellisesti yleisen turvallisuuden taso vaihtelee.

Valtakunnallisesti keskimääräinen toimintavalmiusaika A-kiireellisyysluokan hälytystehtävissä parantui vuodesta 2007 ja jäi ainoastaan vähän asetetusta tavoitteesta. Etelä-Suomessa, Helsingissä ja Oulun läänissä keskimääräinen toimintavalmiusaika oli alle 12 minuuttia, Länsi-Suomessa 12,0 minuuttia, Itä-Suomessa 14,3 minuuttia ja Lapissa 17,6 minuuttia. Keskimääräinen toimintavalmiusaika myös A- ja B-kiireellisyysluokan hälytystehtävissä parantui vuodesta 2007, mutta jäi edelleen hieman yli minuutin asetetusta tavoitteesta. Etelä-Suomessa keskimääräinen toimintavalmiusaika oli alle 21 minuuttia, Itä-Suomessa ja Lapissa alle 22 minuuttia, Länsi-Suomessa ja Oulun läänissä alle 23 minuuttia ja Helsingissä alle 24 minuuttia.

Hälytystehtävien kokonaismäärä vähentyi hieman vuodesta 2007. Kotihälytysten määrä väheni v. 2008 noin 86 000:een, kun vastaava luku v. 2007 oli lähes 90 000. Kuitenkin perheväkivaltaan liittyvien hälytystehtävien enimmäismäärä 17 000 ylitettiin 15 prosentilla. Perheväkivaltatapausten ilmitulo on lisääntynyt erityisesti poliisin ja sosiaaliviranomaisten välisen ennalta ehkäisevän yhteistyön johdosta.

Rikostorjunnan erityisenä kehittämiskohteena oli v. 2008 teknisen rikostutkinnan kehittäminen ja oikeusvarmuus. Poliisin teknisen rikostutkinnan kehittämisessä merkittävänä toimenpiteenä on korostettu kattavaa rikospaikoilla käyntiä. Rikostorjunnassa on sovellettu tietojohtoista poliisitoimintaa ja etenkin juttujen sarjoittamisessa hyödynnetään entistä paremmin tietojen analysointia. Vaativista rikoskokonaisuuksista on laadittu tutkintasuunnitelmat ja syyttäjä on kytketty mukaan jo tutkinnan alkuvaiheessa.

Poliisin ennalta estävän toiminnan seurauksena henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten ilmitulo lisääntyi v. 2008, vaikka tilastoitujen rikosten määrä ei tältä osin lisääntynyt.

Talousrikostorjunnan kokonaistuloksellisuus oli erittäin hyvä ja takaisin saatu rikoshyöty talousrikoksissa oli nettomäärältään lähes 60 milj. euroa, kun vastaava summa v. 2007 oli 39,7 milj. euroa. Vuonna 2008 päätettiin 1 555 talousrikosjuttua, kun tavoitteeksi oli asetettu 1 900 juttua. Päätettyjen juttujen lukumäärän lasku 199:llä vuodesta 2007 johtuu osittain mm. vaativasta Wincapita-jutusta, jonka tutkinta sitoo lukuisia tutkijoita ja tutkinnanjohtajia. Vuodelta 2008 jäi avoimeksi n. 70 talousrikosjuttua vähemmän kuin talousarviossa ennakoitiin.

Omaisuusrikostorjunnan tulokset ovat kokonaisuudessaan olleet viime vuosina hyviä, mutta vuodelle 2008 asetettua 41,2 prosentin selvitystasoa ei saavutettu. Omaisuuteen kohdistuvia rikoksia on vuosittain yli 250 000, joka on lähes 83 % kaikkien rikoslakirikosten kokonaismäärästä (pl. liikenne rikokset). Poliisin onnistuminen omaisuusrikosten torjunnassa on ensiarvoisen tärkeitä myös kansalaisten palveluodotusten toteutumisen kannalta.

Poliisin paljastamien huumausainerikosten kokonaismäärässä ei tapahtunut juuriakaan muutosta vuoteen 2007 verrattuna. Poliisin, tullin ja Rajavartiolaitoksen tehokkaalla analyysiyhteistyöllä on rajoitettu huumausaineiden tarjontaa paljastamalla samalla muuta vakavaa järjestäytyntä rikollisuutta. Viranomaisten yhteistoiminnalla, kansainvälisillä yhteisillä tutkintaryhmillä ja kohdevalintamenettelyllä on pystytty estämään tehokkaasti ammattimaisen huumausainerikollisuuden leviämistä.

Taulukko 58. Rikostorjunnan tuloksellisuus

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Rikostorjunta—tuottavuus Tuottavuus (kaikki selvitetty rikokset / henkilötyövuodet)	143,0	153,3	141,6	166,4
Rikostorjunta — taloudellisuus Toimintamääräraha, 1 000 euroa	235 477	237 707	244 728	252 737
Henkilötyövuodet	4 079	4 101	4 083	4 113
Rikostorjunnan kustannukset, 1 000 euroa	302 128	304 394	298 798	309 268
Taloudellisuus (kustannukset / kaikki selvitetty rikokset), euroa	518,0	484,2	517,0	451,8
Rikostorjunta—palvelukyky ja laatu Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikenne rikokset, %, enint.)	49,1	49,5	50,0	49,3
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikenne rikokset, ka, vrk)	91,0	80,0	90,0	79,0
Omaisuusrikosten selvitystaso, %, vähintään	38,3	38,5	41,2	37,8
Henkeen ja terv. kohd. rikosten selvitystaso, %, vähint.	79,6	75,7	83,0	78,5
Päätettyjen talousrikosten tutkinta-aika, ka, vrk, enint.	307	297	270	309
Onnistuminen väkivaltarikosten selv./ palj., arvosana 1—10	7,54	7,54	7,54	7,54
Onnistuminen huumarikosten selv./palj., arvosana 1—10	7,47	7,47	7,47	7,53
Onnistuminen asuntomurtojen selv., arvosana 1—10	7,28	7,28	7,28	7,37
Onnistuminen autovarkauksien selv., arvosana 1—10	7,03	7,03	7,03	7,14
Rikostorjunta—suoritteet Kaikki selvitetty rikokset, määrä	583 236	628 592	578 000	684 598
Selvitetty rikoslakirikokset, määrä	348 076	372 732	350 000	355 451
Takaisin saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto, milj. euroa)	29,3	39,7	40,0	59,1
Päätettyjen talousrikosten määrä	1 802	1 674	1 900	1 555
Avoimna olevien talousrikosten määrä	1 806	1 679	1 700	1 627
Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä	33 693	37 603	34 000	37 704
Poliisin tietoon tulleet törkeät huumaus- ainerikokset, määrä	658	882	780	790

Taulukko 59. Lupapalveluiden tuloksellisuus

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Lupapalvelut—tuottavuus				
Tuottavuus (poliisin myöntämät luvat / henkilötyövuodet)	1 415,3	1 252,2	1 309,9	1 414,2
Lupapalvelujen tuottotavoite, milj. euroa	40,1	35,9	35,5	40,3
Lupapalvelut—taloudellisuus				
Henkilötyövuodet	772,2	787,7	739	775
Lupapalvelujen kustannukset, 1 000 euroa	36 800	33 860	35 500	34 420
Taloudellisuus (kust. / poliisin myöntämät luvat), euroa	33,7	34,3	36,7	31,4
Lupapalvelujen kustannusvastaavuus, %	109	106	100	117
Lupapalvelut—palvelukyky ja laatu				
Poliisin myöntämät luvat yhteensä, kpl	1 092 928	986 352	968 000	1 096 010
— Passit	515 778	374 375	450 000	433 522
— Henkilökortit	39 886	51 234	40 000	71 404
— Ajoluvat	325 678	336 835	275 000	357 091
— Aseluvat	82 047	85 409	70 000	82 629
— Ulkomaalaisluvat	45 079	51 894	48 000	60 140
— Muut luvat	84 460	86 605	85 000	91 224

Poliisi organisoii uudelleen lupaprosessejaan ja lupapalvelujen tarjontaa poliisin hallintorakenneuudistuksen yhteydessä v. 2008. Prosessityötä jatketaan v. 2009 ja poliisin lupapalveluprosessit uudistetaan kokonaisuudessaan. Tavoitteena on, että lupapäätökset ovat yhdenmukaisia ja päätökset annetaan kohtuullisessa ajassa. Biometrisen passin sekä henkilökortin käyttöönoton valmistelut jatkuivat v. 2008 ja käyttöönotto tapahtuu v. 2009. Poliisin palvelujen sähköinen ajanvarausjärjestelmä otettiin käyttöön kaikissa poliisilaitoksissa v. 2008.

Poliisin myöntämien lupien kokonaismäärä nousi yli 11 % vuodesta 2007. Passeja myönnettiin vajaa 16 % enemmän kuin v. 2007. Henkilökorttien kysyntä kasvoi lähes 40 %. Aselupien määrä laski hieman yli 3 % vuodesta 2007, mutta oli kuitenkin 18 % vuodelle 2008 arvioitua enemmän.

Poliisin ylijohdo ryhtyi vuoden 2008 lopulla poikkeuksellisiin toimiin työttömien poliisien työllistämiseksi ja varautumiseksi muutaman vuoden kuluttua näköpiirissä olevaan työvoimapulaan. Vuonna 2009 vakinaistetaan tai perustetaan n. 600 poliisivirkkaa. Tämä johtaa siihen, että poliisien kokonaismäärän arvioidaan v. 2009 nousevan noin 100:lla ja työttömien poliisien määrän putoavan noin 100:aan. Vuoden 2008 lopussa poliisimiesten määrä oli 7 632.

Poliisin peruskoulutuksen aloituspaikkamääräksi vuodelle 2008 vahvistettiin 312 paikkaa, mutta koulutuksen aloitti 218 oppilasta, mikä on yli 32 % vähemmän kuin v. 2007. Poliisiksi valmistui 472 henkilöä v. 2008, mikä on lähes 27 % enemmän kuin v. 2007.

Taulukko 60. Poliisikoulutuksen tuloksellisuus

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Poliisikoulutus—tuottavuus				
Tuottavuus (poliisiksi valmistuvien määrä / henkilötyövuodet)	1,42	1,63	2,31	2,16
Kokonaistyyövuodet / poliisiksi valmistuvien määrä	0,70	0,61	0,43	0,46
Poliisikoulutus—taloudellisuus				
Poliisikoulutuksen kokonaiskustannukset, 1 000 euroa	23 993	24 881	25 000	26 786
Henkilötyövuodet	246	228	218	219
Perustutkintokoulutuksen koulutuspäivän hinta, enint., euroa	111	148	135	167
Poliisipääallystötutkinnon koulutuspäivän hinta, enint., euroa	225	218	320	270
Poliisikoulutus—palvelukyky ja laatu				
Poliisioppilaitosten henkilömäärä	235	220	218	234
Poliisin perustutkintokoulutuksen läpäisyprosentti	96,9	98,4	97,5	95,2
Poliisikoulutus—suoritteet				
Perustutkintokoulutukseen hakijoiden määrä, hlöä	1 769	1 322	1 600	947
Perustutkintokoulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä	398	321	312	218
Perustutkintokoulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	350	372	504	472

10.3 Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitos on omalta osaltaan osallistunut kansallisen kilpailukyvyyn kannalta tärkeän sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen, jonka tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisimaa maa. Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on huolehtia, että 1) rajaturvallisuustilanne ylläpidetään hyvällä tasolla, erityisesti itärajalla, 2) kansainvälisten rajanylityspaikkojen tehokas toimintakyky turvataan, 3) ja valmiuksia merellisten suuronnettomuuksien ja ympäristötuhojen ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan kehitetään.

Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus muodostuu toiminnallisen tuloksellisuuden kokonaistuloksellisuudesta laadunhallinnassa, tuottavuudessa ja taloudellisuudessa. Rajavartiolaitoksen yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle asetettua tavoitetasoa ei saavutettu ja se jäi 6 prosenttiyksikköä alle vuoden 2006 tason. Syynä vaikuttavuuden laskuun on tuottavuuden ja taloudellisuuden heikkeneminen, mikä johtuu pääosin rajatarkastusten vähenemisestä n. 4,7 miljoonalla tarkastuksella sekä kassamenojen kasvusta n. 7 milj. eurolla. Merkittävin syy rajatarkastusten vähene-

Taulukko 61. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)	116	116	115	110
Laadunhallinta (ind)	130	131	132	124
Tuottavuus (ind)	103	106	103	98
Taloudellisuus (ind)	102	98	94	92

miseen oli Viron laivaliikenteen muuttuminen sisärajaliikenteeksi joulukuussa 2007. Laadunhallinnan lasku johtuu rajatapahtumien estämisen sekä selvitystason heikkenemisestä.

Rajaturvallisuustilanne valtakunnan maasto- ja merirajoilla on säilynyt vakaana. Rajanylityspaikkojen välisellä maa- ja merirajalla paljastetaan vuosittain muutamia kymmeniä luvattomia rajanylityksiä, joista suurin osa on vähäisiä ja huolimattomuudesta johtuvia. Laittoman maahantulon tarkoituksessa havaitaan vain yksittäisiä tapauksia. Laittomien maahantulorikosten selvitystaso on pysynyt tavoitetasolla.

Meripelastustoimen johtamis- ja suoritusvalmiuden osalta on pidetty ympärivuorokautista valmiutta ja kaikkiin meripelastustoimen hätätilanteisiin on kyetty osoittamaan apua vaaditussa ajassa. Apu on saapunut paikalle hätätilanteissa keskimäärin 29 minuutissa siitä hetkestä kun hätätilanne on tullut Rajavartiolaitoksen tietoon.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta Rajavartiolaitoksen rikostorjunta on vakiinnuttanut asemansa kansallisessa viranomaiskentässä erityisesti laittomaan maahantuloon ja ihmiskauppaan liittyvien rikosten torjunnassa ja tutkinnassa. Poliisi on vähentänyt omaa vastuutaan kyseessä olevien rikosten selvittämisessä ja sektorivastuu on siirretty Rajavartiolaitokselle myös tekoihin liittyvän järjestäytyneen rikollisuuden osalta. Laittoman maahantulon järjestämisen tilastot ilmentävät, että Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan ydintoimialueen rikosilmoitusten määrä on ollut kasvussa.

Partioiden määrä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna, koska rajavartiostoissa oli edellisvuosia vähemmän rajavartiomiehiä komennettuna tukemaan painopistealueiden rajanylityspaikkojen rajatarkastuksia. Partioiden kokonaismäärässä sekä partioiden itärajalla jäätiin kuitenkin alle tavoitetason.

Kiinteän valvonnan tavoitetasoa ei saavutettu, mutta kiinteän valvonnan kokonaismäärä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna hieman. Rajavalvontaan liittyvien tarkastusten tavoite lähes saavutettiin. Tarkastusten määrä laski edelliseen vuoteen verrattuna. Tarkastukset kohdentuivat pääosin ulkomaalaisvalvontaan sekä vene-, maasto- ja tieliikennesäännösten että kalastuksen ja metsästyksen valvontaan.

Luvattomista rajanylityksistä estettiin 79 % (15 tapausta estettiin ja neljä tuli ilmi jälkikäteen) ja paljastettiin 95 % (21 tapausta paljastettiin ja yksi tuli ilmi jälkikäteen). Luvattomia rajanylityksiä estettiin 15 ja jälkikäteen tuli ilmi neljä tapausta. Rajavartiolaitoksen tutkintavastuulle tulleista rajatapahtumista kyettiin selvittämään syyllisyys katsausjakson loppuun mennessä 85 prosentissa tutkituista tapauksista. Selvi-

Taulukko 62. Rajavalvonta

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Perustiedot				
Partiointi, tuntia	355 000	328 000	360 000	336 000
—josta itärajalla	273 000	246 000	275 000	248 000
Kiinteä valvonta, tuntia	882 000	841 000	870 000	885 000
Tarkastukset, kpl	96 000	98 000	100 000	97 000
Havaittu rajatapahtuma, kpl	93	79	96	60
Havaitut rikkomukset, kpl	2 158	2 106	2 500	1 952
Toimintamenot, milj. euroa	101	103	111	114
Henkilötyövuodet	1 555	1 436	1 566	1 531
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)				
Tuottavuus (valvonnan kattavuus / htv ind)	110	116	110	113
Taloudellisuus (milj. euroa / valv. kattavuus ind)	109	107	100	107

tystaso laski edelliseen vuoteen verrattuna. Rajatapahtumat selvitettiin jatkotoimenpiteistä päättämisen edellyttämällä tavalla pääosin alle kolmen vuorokauden kuluessa havainnosta.

Suomenlahdella, Pohjanlahdella ja Pohjoisella Itämerellä havaittiin v. 2008 yhteensä 110 öljypäästöä, joista 96 Suomen talousvyöhykkeellä. Merkittävä muutos edellisiin vuosiin verrattuna oli erityisesti yksityishenkilöiden tekemien öljypäästöhavaintojen kuusinkertaistuminen. Rajavartiolaitoksen ilma-alukset havaitsivat merellisen ympäristövalvonnan yhteydessä päästöistä 55.

Taulukko 63. Rajatarkastukset

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Perustiedot				
Rajatarkastukset ulkorajalla, milj. hlöä	16,1	16,4	16,0	11,7
— josta viisumivelvollisten määrä, milj. hlöä	4,8	5,5	4,3	6,0
Havaitut rikkomukset, kpl	3 258	4 558	4 635	2 629
Toimintamenot, milj. euroa	85	94	93	87
Henkilötyövuode, htv	1 313	1 343	1 302	1 167
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)				
Tuottavuus (painotetut suoritteet / htv ind)	95	94	95	83
Taloudellisuus (milj. euroa / painotetut suoritteet ind)	94	87	87	78

Rajavartiolaitoksen valvontavastuulla olevilla EU:n ulkorajan rajanylityspaikoilla liikenne oli yhteensä 11,7 miljoonaa henkilöä, missä on laskua edellisvuoteen noin 28,5 %. Lasku johtuu käytännössä Viron laivaliikenteen muuttumisesta sisärajalii-kenteeksi joulukuussa 2007 ja lentoliikenteen pienestä notkahduksesta v. 2008. Raja-tarkastukset kyettiin tekemään kattavasti (99,9 %).

Rajanylitysliikenne Suomen ja Venäjän rajalla kasvoi. Venäjän rajan ylitti 7,7 mil-joonaa henkilöä, joista viisumivelvollisia oli 78 %.

Matkustajien keskimääräiset odotusajat kyettiin säilyttämään maarajoilla ja lento-asemilla tavoiteaikojen mukaisina, vaikka liikennemäärät kasvoivat. Sujuvan rajany-litysliikenteen tavoite ei itärajalla kaikilta osin toteutunut, vaan Kaakkois-Suomen rajanylityspaikat ruuhkaantuivat raskaan liikenteen osalta. Suomessa jouduttiin monen hallinnonalan ja viranomaisen välisiin erityisjärjestelyihin liikenneturvallisuuden ja rajanylitysten sujuvuuden turvaamiseksi. Suurin syy ruuhkiin on edelleen Venäjän raja-asemien läpäisykyky.

Rajavartiolaitos käännutti valtakunnan rajoilta yhteensä 1 471 henkilöä. Käännyt-tämisperusteena oli useimmiten oletama tulojen hankkimisesta epärehellisin keinoin, väärrien tietojen antaminen, maahantuloon vaadittavan matkustusasiakirjan, viisumin tai oleskeluluvan puuttuminen.

Rajavartiolaitos vastaanotti 263 turvapaikkahakemusta. Pääosa turvapaikkahake-muksista otettiin vastaan Helsinki-Vantaan lentoasemalla (201 kpl).

Taulukko 64. Meri- ja muu pelastustoiminta

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Perustiedot				
Pelastussuoritteet, kpl	1 687	1 735	1 720	1 693
Harjoitus ym suoritteet, kpl	249	573	265	517
RVL:n yksiköiden toiminta-aika, tuntia	2 303	1 776	2 200	2 092
Estetyt merionnettomuudet, kpl	1	15	10	52
Pelastettu avuntarpeesta, hlöä	2 903	2 799	3 300	3 025
Pelastettu hengenvaarasta, hlöä	320	301	200	2 403
Toimintamenot, milj. euroa	4	5	4	7
Henkilötyövuodet	60	71	49	88

Rajavartiolaitos johti kaikki meripelastustapahtumat ja lisäksi se hoiti omalla vene-, laiva- ja helikopterikalustollaan pelastustöistä yli kaksi kolmasosaa tapauksista ollen selvästi merkittävin toimija merellisissä vaaratilanteissa. Mikäli johtamiseen käytetty aika lasketaan mukaan vertailuun, Rajavartiolaitoksen osuus kokonaispanoksesta on peräti yli 85 %. Vuoden 2008 hengenvaarasta pelastettujen suuri kokonaismäärä 2 403 johtuu matkustaja-alus Viking Isabellan tulipalosta keulapotkurin konehuoneessa, mikä luokiteltiin hätätilanteeksi. Aluksen oma henkilöstö sai palon sammutettua. Aluksella oli 1 834 henkilöä.

Taulukko 65. Sotilaallinen maanpuolustus

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Perustiedot				
Koulutusvuorokaudet, vrk	134 600	107 900	123 100	81 300
Toimintamenot, milj. euroa	8	7	7	10
Henkilötyövuodet, htv	121	100	105	132
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)				
Tuottavuus (painotetut suoritteet / htv ind)	101	97	107	55
Taloudellisuus (milj. € / pain. suoritteet ind)	99	90	98	52

Sotilaskoulutusta on annettu omalle henkilöstölle ja rajajoukkojen joukkotuotannossa palveleville varusmiehille. Vuoden 2008 aikana toimeenpantiin kolmen yksikön kertausharjoitukset ja useita tehtäväkohtaisia harjoituksia. Harjoituksiin osallistui 323 rajavartiomiestä sekä 517 reserviläistä. Päätasen valmiussuunnitelmat on uusittu kokonaisuudessaan. Tämän lisäksi osallistuttiin Puolustusvoimien valmius- ja pääsotaharjoitukseen. Supistettujen rajajoukkojen kokoonpanoja ja taktiikkaa on kehitetty puolustusjärjestelmän kokonaisuudistuksen edellyttämällä tavalla tärkeimpien joukkojen osalta.

10.4 Pelastustoimi ja hätäkeskuslaitos

Pelastustoimi osallistuu omalta osaltaan kansallisen kilpailukyvyn kannalta tärkeän sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen tavoitteena, että Suomi on Euroopan turvallisimaa maa, ja että Suomessa on hyvä turvallisuuskulttuuri sekä tehokas pelastustoimen järjestelmä. Pelastustoimen järjestelmän tehokkuutta arvioidaan muun muassa tulipalojen ja niistä aiheutuvien vahinkojen korvausten sekä palokuolemien määrällä. Tulipalojen ja niistä aiheutuneiden vahinkojen sekä palokuolemien määrälle asetettiin talousarviossa seuraavassa taulukossa näkyvät määrälliset tavoitteet.

Tulipalojen (pl. metsä- ja maastopalot) kokonaismäärän kasvu on tasaantunut, rakennuspalojen määrä on kuitenkin edelleen kasvanut. Tulipaloista rakennuspaloja oli n. 4 500 ja niistä n. 30 % asuntopalaja. Tulipaloista aiheutuneet euromääräiset vahingot vakuutuskorvauksina mitattuna pysyivät lähes ennallaan.

Palokuolemien määrä nousi edelliseen vuoteen verrattuna. Lähes kaikki kuolemaan johtaneet tulipalot tapahtuivat asuinrakennuksissa. Tulipaloissa on viime vuosina kuollut vuosittain keskimäärin yli 100 henkilöä. Lähes kaikki palokuolemat liittyvät asumiseen ja asukkaan omaan käyttäytymiseen. Kuolemaan johtaneista tulipaloista yli 90 % tapahtuu asuinympäristössä. Pelastustoimi on jatkanut toimenpiteitään palokuolemien määrän vähentämiseksi ja asumisen paloturvallisuuden parantamiseksi sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti.

Taulukko 66. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Tulipalojen määrä, enint., kpl (pl. metsä- ja maastopalot) — josta rakennuspalojen määrä	11 290 4 000	11 340 4 030	10 800 3 850	11 470 4 490
Palokuolemien määrä, enintään, hlö ¹	126	91	<57	104
Rakennuspaloista aiheutuneiden palo- vahinkojen korvausten arvo, milj. euroa ²	180	193	<130	190
Rakennuspaloissa pelastetun omai- suuden arvo, milj. euroa ³	10 540	10 200	<9 800	16 690
Rakennuspaloissa pelastetun omaisuu- den arvo suhteessa uhattuna olleeseen omaisuuteen, %	97,7	98,7	98,8	99,0
Luottamus pelastustoimeen, % väestöstä ⁴	-	-	97	94

¹ Lähde: Vuosien 2006—07 osalta Tilastokeskuksen kuolemansyytilastot. Vuoden 2008 toteutuma on ennustetieto, joka on saatu pelastusviranomaisten palontutkinnan tietojen kautta PRONTOsta.

² Lähde: FK. Vuoden 2008 toteutumaluku on arvio.

³ Laskettu rakennusten hintojen arvioinnissa käytettävän Haahtela-indeksin avulla.

⁴ Lähde: Gallup-tutkimus, joka toteutetaan joka kolmas vuosi. Vuoden 2005 toteutuma: 97 % asukkaista

Taulukko 67. Onnettomuuksien ehkäisy

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Erityiskohteiden palotarkastukset, % tavoitteesta, vähintään	90	89	100	92
Valistusta saaneiden henkilöiden lukumäärä, % asukasluvusta	13,5	14,5	15	19,9

Pelastuslaitokset toimittivat palotarkastuksen yhteensä n. 36 570 kertaa v. 2008 kerran vuodessa tarkastettavaan erityiskohteeseen. Asetettuun 100 prosentin tavoitteeseen ei päästy ja erityiskohteista tarkastettiin vain 92 %. Parannusta edellisiin vuosiin on kuitenkin ollut hieman. Pelastuslaitokset tehostivat edelleen onnettomuuksien ehkäisy- sekä valistus- ja neuvontatyötään edellisiin vuosiin verrattuna ja vuodelle 2008 asetettu 15 prosentin tavoite ylitettiin. Erheellisten automaattisten paloilmoitusten määrän kasvu on pysähtynyt.

Paikallisen turvallisuustyön tueksi pelastuslaitokset ja Kansanterveyslaitos tuottivat tapaturmakatsaukset, joista jokainen pelastuslaitos saa tietoa oman alueensa tilanteesta ja vertailutietoa koko maan tilanteesta. Pelastustoimen valistustoiminnan tunnusluvut määriteltiin selkeämmiksi ja niille asetettiin tavoitteet tulossuunnitelman mukaisesti. Palokunnat osallistuvat 112-päivän yhteistyökampanjaan muiden paikallisten viran-

Taulukko 68. Pelastustoiminta ja varautuminen

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä	104 870	104 960	95 000	102 240
Pelastuslaitoksen 1. yksikkö saapuu 90 prosentissa				
— 1. riskialueen (6 min) edellyttämässä ajassa, %	57	65	90	66
— 2. riskialueen (10 min) edellyttämässä ajassa, %	84	85	90	89

omaisten ja järjestöjen kanssa. 112-päivänä järjestettiin tapahtumia 358 asemapaikalla ja tapahtumat kokosivat yhteensä n. 75 000 kävijää.

Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä oli v. 2008 noin 102 000. Tehtävien määrän kasvu on pysähtynyt verrattuna aikaisempiin vuosiin. Kasvun pysähtymiseen on vaikuttanut etenkin lääkinnällisten ensivastetehtävien ja automaattisten tarkastustehtävien määrän kasvun pysähtyminen.

Pelastustoimen palvelutaso ei yltänyt sille asetetulle tavoitetasolle, koska toimintavalmiusajoissa jäätin asetetuista tavoiteajoista erityisesti 1. riskialueilla, joilla ensimmäisen yksikön tulisi saapua onnettomuuspaikalle 90 prosentissa tapauksista kuudessa minuutissa. Kohde saavutettiin keskimäärin 66 prosentissa onnettomuuksia asetetussa tavoiteajassa. Toimintavalmiusaika on kuitenkin parantunut edellisiin vuosiin verrattuna.

Taulukko 69. Hätäkeskusten palvelukyky ja suoritteiden laatu

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Hätäilmoitusten määrä / hätäkeskuspäivystäjä (pl. vuoromestarit)	7 300	7 300	7 000	7 400
Hätäilmoitusten määrä, kpl	3 680 000	3 780 000	3 700 000	3 840 000
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa, % hätäpueluista	71	77	86	87
Kiireellisissä tapauksissa aika hätäilmoituksesta tehtäväksiintoon on tehtävän edellyttämässä ajassa, %	49	24	90	55
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,2	3,3	3,8	3,23

Ongelmat saavutettavuudessa kohdistuvat pääasiassa pääkaupunkiseudun pelastuslaitosten ja suurimpien kaupunkien alueille. Pääasiallisina syinä tavoiteajan ylityksiin ovat esim. päällekkäiset tehtävät. Tällöin lähin yksikkö saattaa joutua lähtemään tehtävään liian kaukaa esimerkiksi toiselta vaste-alueelta. Lisäksi jos paloasema on sijainniltaan huonossa paikassa riskialueisiin nähden, aiheuttaa se viivettä kohteeseen pääsyyn, erityisesti liikennemuutosten aikaan. Paloasemien optimaalista sijaintia saavutettavuuden kannalta pohditaan parhaillaan.

Hätäkeskusten kokonaisilmoitusmäärä on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna 1,6 %. Hätäpuheluiden määrä on pysynyt lähes ennallaan, ilmoitinlaitehälytysten määrä on laskenut n. 10 000 kappaleella ja muiden ilmoitusten määrä on kasvanut n. 10 % viime vuodesta. Muiden ilmoitusten sisällöstä suurimmat kokonaisuudet muodostuvat sairaaloiden välisistä potilassiirroista sekä viranomaisien oma-aloitteisista tehtävistä. Hätäkeskuksiin kuulumattomien puheluiden määrä on laskenut edellisestä vuodesta. Vahingossa tai ilkeästi soitettujen sekä ns. mykkien puheluiden kokonaismäärä oli v. 2008 noin 650 000. Suurin muutos näyttää tapahtuneen virheellisissä tai tahattomissa puheluissa, joiden määrä on pudonnut neljänneksellä. Hätänumeron oikeasta käytöstä annettu valistus näyttäisi tuottavan tulosta.

Hätäpuhelujen vastausaikaa kuvaava tavoite saavutettiin yhdeksässä keskuksessa. Hätäkeskuslaitoksen keskiarvon ylitti viisi keskusta muiden jäädessä keskiarvotasolle tai sen alle. Hätäpuheluun vastausaikaa on pystytty selkeästi lyhentämään, sillä v. 2008 hätäpuheluun vastattiin 10 sekunnissa 87-prosenttisesti kun taas v. 2007 puheluun vastattiin 10 sekunnissa vain 77-prosenttisesti. Hätäkeskuksissa on puututtu hätäpuhelujen vastausaikoihin mm. työvuorosunnittelua kehittämällä ja vuoromestareille ja hätäkeskuspäivystäjille annetulla henkilökohtaisella palautteella.

Hätäilmoitusten käsittelyaika kiireellisissä tapauksissa on parantunut hieman vuoteen 2007 verrattuna 53 prosentista 55 prosenttiin. Tunnuslukua seurataan erikseen valikoitujen tehtävälajien kautta, joissa aika hätäilmoituksesta tehtäväksiintoon tulee olla enintään 90 sekuntia 90 prosentissa tehtävistä. Käsittelyaika ei ole parantunut hätäkeskuspäivystäjien koulutuksesta huolimatta. Ongelmana tunnusluvun seurannassa on, että seurattavat ilmoitukset valitaan mukaan raportointiin päivystäjän tekemän luokittelun perusteella. Raportoinnista ei poisteta tehtäviä, jotka jälkikäteen osoittautuvat joksikin muuksi kuin tässä tarkoitetuksi kiireelliseksi tehtäväksi. Lisäksi tarkasteluun ei myöskään tule tilanteita, joita päivystäjä ei tunnista vaan luokittelee ne muihin tehtävälajeihin.

10.5 Maahanmuuttohallinto

Sisäasiainministeriöön muodostettiin vuoden 2008 alusta hallitusohjelman mukaisesti maahanmuutosta ja kotoutuksesta vastaava kokonaisuus. Maahanmuuttohallinnon kehittämistyötä jatkettiin toteuttamalla selvityshanke hallinnon ja Maahanmuuttoviraston kehittämiseksi. Maahanmuuttohallinnon uudistamisen myötä Ulkomaa-laisvirasto muuttui vuoden alussa Maahanmuuttovirastoksi. Hallinnonmuutoksen

läpivienti ministeriötasolla on toteutettu hallitusti. Ministeriö vastaa maahanmuuttajien kotouttamisen yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta, ohjauksesta, seurannasta ja yhteensovittamisesta sekä ihmiskaupan uhrien auttamisen järjestämisestä.

Maahanmuuton yhteiskunnalle aiheuttamat yleiset nettokustannukset ja hyödyt riippuvat useista eri muuttujista, kuten ikä- ja koulutusrakenteesta, työllistymisestä, kulutuskäyttäytymisestä, perheenjäsenten muutosta, maahanmuuton pysyvyydestä. Maahanmuuttopolitiikan keinoin edistetään sitä, että maahanmuuton taloudellinen nettovaikutus yhteiskunnalle on positiivinen huomioiden maahanmuuton eri ulottuvuudet, kansainvälisen suojelun antamisesta työvoiman maahanmuuton edistämiseen.

Maahanmuuttoviraston tulossopimuksen mukaisesti viraston päätöksenteko on yhtenäistä, kokonaisvaltaista, aktiivista ja johdonmukaista. Päätökset ovat selkeitä ja hyvin perusteltuja. Päätöskäytäntö on mahdollisimman yhdenmukaista ja ennakoitavaa ja siinä toteutuvat ihmis- ja perusoikeudet. Hallinto on hyvin toimivaa ja noudattaa hyvän hallinnon periaatteita sekä takaa asiakkaiden oikeusturvan. Asetettuna yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on, että niiden muutoksenhakutuomioistuinten päätösten, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan sillä perusteella, että virasto on tehnyt laintulkinta- tai menettelytapavirheen, on alle 5 % valitusten kokonaismäärästä. Kertomusvuonna tämä tavoite saavutettiin. Edellä mainituilla perusteilla valitus hyväksyttiin 1,04 prosentissa tapauksista.

Sisäasiainministeriö ohjaa työvoima- ja elinkeinokeskusten kanssa turvapaikanhakijoiden vastaanottotoimintaa. Suunnitteilla on, että tulevaisuudessa vastaanottokeskusten ohjaamiseen liittyvä toimivalta siirtyy Maahanmuuttovirastolle. Kertomusvuonna turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa vastaanottokeskuksien määrää lisättiin kahdella. Vastaanottokeskuksista kaksi on valtion, muut kymmenen kunnan tai SPR:n ylläpitämiä valtion rahoituksella. Talousarvion tavoitteen mukaisesti pystyttiin vastaamaan siihen, että vastaanottokeskusten asukaspaikkamäärä vastasi lisääntyntä majoituskapasiteetin tarvetta.

Taulukko 70. Maahanmuuttoviraston toiminnallinen tuloksellisuus

Tulosmittarit	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
— tuottavuus (pääöstä / htv)	155	165	150	180
— taloudellisuus (nettomenot euroa / päätös)	333	332	308	327

Taulukko 71. Maahanmuuttovirastossa vireille tulleet ja ratkaistut asiat

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 toteuma	Muutos 2007—2008, %
Vireille tulleet	34 810	38 782	53 218	37,2
Ratkaistut	35 481	38 564	43 571	13,0

Maahanmuuttovirastoon tuli v. 2008 vireille 53 218 asiaa, kun edellisenä vuonna niitä oli 38 782. Vireille tulleiden asioiden määrä kasvoi 37,2 %. Ratkaisuja tehtiin v. 2008 yhteensä 43 571, kun luku vuotta aiemmin oli 38 564, kasvua 13,0 %. Ratkaistujen asioiden määrä oli selvästi pienempi kuin vireille tulleiden asioiden määrä (-18,1 %).

Vuonna 2008 tuli vireille 22 752 oleskelulupahakemusta, mikä tarkoitti 12 prosentin kasvua edelliseen vuoteen verrattuna. Eniten lisääntyi opiskelijoiden oleskelulupahakemusten määrä (20,2 %). Oleskelulupahakemukset perhesiteen perusteella lisääntyivät 20 % edelliseen vuoteen verrattuna. Työntekijän oleskelulupahakemusten määrässä kasvua oli 7,4 %.

Vuonna 2008 turvapaikanhakijoita saapui 4 035, kun hakijoita edellisenä vuonna oli 1 505 (+168 %).

Vuonna 2008 kansalaisuushakemuksia tuli vireille 3 380 (3 100 vuonna 2007). Edelliseen vuoteen verrattuna kasvua oli 9 %. Vuoden 2008 viiden ensimmäisen kuukauden aikana kansalaisuusilmoituksia tuli vireille 9 611, joista 9 119 on entisten Suomen kansalaisten ja heidän jälkeläistensä tekemiä. Määrä kasvoi voimakkaasti johtuen laissa olleen määräajan umpeutumisesta viime vuoden kesäkuuhun mennessä. Kansalaisuusaseman selvityksiä ja tiedusteluja tuli vireille 1 582, kun edellisenä vuonna vastaava luku oli 1 486 (kasvua 6,5 %).

Tavoitteena kaikkien päätösten määrälle henkilötyövuotta kohti oli 150. Tavoite toteutui v. 2008. Ratkaisuja tehtiin henkilötyövuotta kohden 180, mikä oli 20 % enemmän kuin vuodelle 2008 asetettu tavoite.

Työntekijän oleskeluluvan käsittelyaika oli 49 vuorokautta tavoitteen ollessa 50 vuorokautta. Opiskelijan oleskelulupa käsiteltiin keskimäärin 21 vuorokaudessa tavoitteen ollessa 30 vuorokautta.

Vuodelle 2008 asetetut käsittelyaikatavoitteet oleskelulupa-asioissa saavutettiin huolimatta siitä, että vireille tulleiden asioiden määrä on kasvanut huomattavasti. Vireille tulleiden oleskelulupa-asioden määrä nousi edelleen v. 2008. Vuoteen 2007 verrattuna nousua oli n. 12 % ja vuoteen 2006 verrattuna n. 36,5 %.

Taulukko 72. Maahanmuuttovirastossa vireille tulleiden asioiden läpivientiajat

Tulosmittarit	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteutuma
Käsittelyaika vrk:				
— oleskelulupa, perheside	133	150	-	133
— oleskelulupa, työntekijä	50	46	50	49
— oleskelulupa, opiskelija	20	27	30	21
— turvapaikkahakemukset, kaikki	131	205	150	127
— turvapaikka, normaali menettely	220	280	210	176
— turvapaikka, nopeutettu menettely	59	88	90	57
— kansalaisuushakemukset, kaikki	656	668	600	556
— kansalaisuushakemukset, selvät	461	448	350	359
— kansalaisuushakemukset, muut	1 039	1 128	900	653
— kansalaisuusilmoitukset	59	76	-	187

Normaalimenettelyssä tutkittavan kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen keskimääräinen käsittelyaika v. 2008 hakemuksen virastoon saapumisesta päätöksentekoon oli 176 vuorokautta. Nopeutetussa menettelyssä käsiteltävien hakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli 57 vuorokautta. Turvapaikkahakemuksista nopeimmin läpimenneiden hakemusten (10 %) käsittelyaika oli 9 vuorokautta, hitaimmin läpimenneiden (10 %) käsittelyaika 408 vuorokautta ja 80 % hakemuksista käsiteltiin 110 vuorokaudessa.

Vuoden 2008 aikana saatiin ratkaistua kaikki ennen vuotta 2006 vireille tulleet kansalaisuushakemukset. Vuoden alussa näitä oli vireillä 693 ja ne saatiin kaikki ratkaistua vuoden loppuun mennessä. Samaan aikaan ratkaistiin vuosina 2006 ja 2007 vireille tulleita hakemuksia siten, että vuonna 2006 vireille tulleista hakemuksista oli vuoden loppuun mennessä ratkaistu n. 84 % ja vuonna 2007 saapuneista hakemuksista n. 85 %. Vuonna 2008 vireille tulleita hakemuksia ratkaistiin n. 26 % niiden kokonaismäärästä.

Tarkasteltaessa kaikkia kansalaisuushakemuksia nopeimmin läpimenneiden hakemusten (10 %) käsittelyaika v. 2008 oli 78 vuorokautta ja hitaimmin läpimenneen kymmenyksen käsittelyaika 1 918 vuorokautta. 80 % hakemuksista käsiteltiin 454 vuorokaudessa. Kaikkien hakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli 556 vuorokautta (668 vuorokautta v. 2007). Toteutuneet käsittelyajat on laskettu niin, että niihin ei sisälly muissa viranomaisissa asian käsittelyyn arvioitu aika (20 %).

10.6 Erityisteema: Turvapaikka-asioiden tilannekuva

Turvapaikanhakijoiden määrät kasvoivat v. 2008 useissa Euroopan maissa. Suomessa hakijamäärä kääntyi nousuun heinäkuussa. Hakijoiden määrä oli 4 035 henkilöä. Turvapaikanhakijoiden pääasialliset lähtömaat olivat Irak, Somalia, Afganistan ja Venäjä. Eniten turvapaikanhakijoita tuli Irakista ja Somaliasta. Edelliseen vuoteen verrattuna irakilaisien osuus lähes nelinkertaistui ja somalialaisten yli kuusinkertaistui. Kaikista hakijoista n. 77 % oli miehiä. Myös alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi huomattavasti v. 2008. Päättäneenä vuonna alaikäisiä, yksin tulleita turvapaikanhakijoita oli yhteensä 706 henkilöä (98 v. 2007), joista noin puolet oli Somaliasta ja noin 30 % Irakista. 80 % alaikäisistä yksintulleista hakijoista oli poikia.

Arvio syistä turvapaikanhakijoiden määrän kasvulle Suomessa

Suomen nykyinen turvapaikanhakijaprofili on hyvin erilainen verrattuna vuosittu-hannen vaihteeseen, jolloin Suomeen tuli paljon turvapaikanhakijoita Etelä- ja Keski-Euroopan maista. Erityisesti Irakin, Somalian ja Afganistanin tilanteet ovat olleet alituisten muutosten kourissa ja turvallisuustilanteiden arvioiminen edellyttää aivan erityistä huolellisuutta.

Syitä turvapaikanhakijoiden hakeutumiselle tiettyyn maahan voidaan vain arvailla ja usein lienee niin, että hakijamäärien vaihtelun taustalla vaikuttavat useat eri seikat.

Taulukko 73. Suomeen saapuneet turvapaikanhakijat 1990—2008

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
2 743	2 137	3 634	2 023	839	854	711	973	1 272	3 106
ilman huoltajaa saapuneet alaikäiset	160	151	169	112	107	88	105	135	127
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	3 170	1 651	3 443	3 221	3 861	3 574	2 324	1 505	4 035
ilman huoltajaa saapuneet alaikäiset	66	34	70	110	75	218	108	96	706

Päätökseen hakeutua tiettyyn maahan vaikuttanevat mm. historialliset, geopolittiset, taloudelliset, maantieteelliset, kulttuurilliset ja lainsäädännölliset tekijät. Nykypäivänä turvapaikanhakijoiden liikkeet ovat myös yhä useammin ammattilaisten, kuten ihmissalakuljettajien ohjailtavissa.

Ratkaisevana tiettyyn maahan turvapaikanhakuun hakeutumiseen vaikuttavana tekijänä eivät useinkaan liene todelliset eroavaisuudet turvapaikkapolitiikassa, vaan se, millaista tietoa näistä eroavaisuuksista kantautuu lähtöä suunnitteleville turvapaikanhakijoille tai heitä avustaville tahoille.

Maahantuloreitit

Turvapaikanhakijat saapuvat Suomeen pääasiassa Schengen-alueelta, lähinnä Turun sataman ja Tornion rajanylityspaikan kautta, mutta jättävät turvapaikkahakemuksia rajalla harvoin. Valtaosa turvapaikkahakemuksista jätetään sisämaassa. Vuonna 2008 sellaisista Suomessa turvapaikkaa hakeneista, joiden sormenjäljet tallennettiin EURODAC-rekisteriin, 37 prosentilla löytyi sormenjälkiosuma jostakin toisesta EU:n jäsenvaltiosta. Muista Pohjoismaista sormenjälkiosumia löytyi vain vähän.

Vastuunmäärittämis- eli Dublin-menettely

Kaikki sormenjälkiosumat eivät johda Dublin-asetuksen soveltamiseen: ratkaistuista turvapaikka-asioista n. 25 % tehtiin Dublin-menettelyssä. Dublin-palauttamispyyntöjen viiden suurimman kohdevaltion joukkoon ovat viimeisten kahden vuoden aikana nousseet Kreikka, Italia ja Malta, kun vielä v. 2007 lähes puolet kaikista Suomen tekemistä pyynnöistä lähetettiin Ruotsille, Saksalle ja Norjalle.

Syys- ja lokakuun 2008 aikana Suomeen ilman huoltajaa tulleista alaikäisistä noin puolella oli jotakin taustaa toisten jäsenvaltioiden alueella (EURODAC rekisteröinti, oleskelulupa tai vastaava). Alkuvuonna Dublin-tapauksia oli sen sijaan vain muutamia.

Vastaanottokapasiteetin lisääminen

Turvapaikanhakijoiden määrän nopean lisääntymisen vuoksi majoituskapasiteettia on ollut tarpeen kasvattaa. Valtakunnallinen varautumissuunnitelma, joka sisältää työ- ja elinkeinokeskusten tekemän kartoituksen alueensa vapaista vastaanottotoimintaan soveltuvista tiloista, osoittautui riittämättömäksi. Lähtökohdaksi muodostui toiminnassa olevien vastaanottokeskusten täyttäminen sekä vastaanottokeskusten ja ryhmäkotien/tukiasumisyksiköiden kartoittaminen ja perustaminen jo olemassa olevien keskusten sivutoimintapisteiksi. Vastaanoton paikkamäärää nostettiin vuoden 2008 alun 1 150 paikasta vuoden lopun 2 803 paikkaan. Alaikäispaikkoja oli vuoden alussa 130 ja vuoden lopussa 474. Vastaanottokeskusten käyttöasteen keskiarvo v. 2008 oli 99 %.

Majoituspaikkojen tarve oli ratkaisevasti riippuvainen Maahanmuuttoviraston ja poliisin hakemusten käsittelyyn suunnattujen resurssien riittävydestä, sillä turvapaikamenettelyn piteneminen kasvattaa majoituksen tarvetta. Vuoden aikana majoitus-tilannetta vaikeutti lisäksi se, että vastaanottokeskuksissa kuntapaikkaa odotti myös kiintiöpakolaisia sekä jo oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita.

Vuonna 2008 yksintulleita alaikäisiä hakijoita tuli enemmän kuin koskaan, heidän määränsä oli 17 % kaikista hakijoista. Määrä oli seitsenkertainen edelliseen vuoteen verrattuna, jolloin tulijoita oli 98. Viime vuosina tulijat ovat olleet 15—17-vuotiaita ja valtaosa heistä poikia. Vuoden 2008 tulijoista vuosina 1990—91 syntyneitä oli 261. Uusia toimenpiteitä kehitettiin ilman huoltajaa saapuneiden alaikäisten vastaanottoon. Vastaanottokeskukset ryhtyivät yhteistyöhön alueensa kansanopistojen kanssa siten, että 16—17-vuotiaita turvapaikanhakijoita sijoitettiin opiskelemaan oppilaitokseen heille soveltuvaan opetusohjelmaan. Vuoden lopussa kansanopistot tarjosivat internaattiopetusta noin sadalle nuorelle. Lisäksi käynnistettiin toista pilottihanketta koskeva valmistelu: alaikäisten, huoltajaa vailla olevien puhutteluiden toteuttaminen etäyhteyksin Oulun vastaanottokeskuksen tiloissa.

Talousarviota laadittaessa turvapaikanhakijoiden vastaanoton kustannuksiksi arvioitiin 21,6 milj. euroa. Lisätalousarviossa turvapaikanhakijoiden kustannuksiin haettiin 1,1 milj. euroa. Lisäksi kasvaneiden turvapaikanhakijamäärien vuoksi haettiin ylitysluvalla yhteensä 11,9 milj. euroa. Yhteensä v. 2008 turvapaikanhakijoiden vastaanoton kustannuksiin varattiin budjetissa määrärahaa 34,6 milj. euroa.

11 Puolustusministeriö

Ministerin katsaus

Parhaillaan eduskuntakäsittelyssä olevassa valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa määritellään Suomen puolustuskyvyn kehittämisen ja käytön perusratkaisut tuleville vuosille. Puolustuskyvyn peruselementit ovat aktiivinen puolustuspolitiikka, sotilaallinen maanpuolustus, yhteiskunnan muut voimavarat ja kansainvälinen yhteistyö. Suomen puolustus perustuu alueellisen puolustuksen periaatteeseen, yleiseen asevelvollisuuteen sekä vahvaan maanpuolustustahtoon ja kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön. On tärkeää, että kansainvälisen talouskriisin keskelläkin Suomen puolustuskyvyn perusratkaisut pidetään kunnossa.

Puolustusvoimien toiminta kyettiin palauttamaan edellisten vuosien supistusten jälkeen vuoden 2005 tasolle, mikä näkyi muun muassa lisäyksenä kertausharjoituksissa sekä lento- ja alustoiminnan turvaamisena. Rakenteellisten uudistusten läpivientiä jatkettiin, ja puolustusvoimien uudistettu johtamis- ja hallintojärjestelmä otettiin onnistuneesti käyttöön.

Puolustusvoimien suorituskykyä ylläpidettiin kehittämisohjelmiin perustuvilla hankkeilla. Samalla on luovuttu nopeutetusti vanhentavasta materiaalista ja kohdennettu resursseja materiaalin käytettävyyden parantamiseen. Puolustusmateriaalin muuta kustannuskehitystä nopeampi hintojen nousu ja riippuvuus kansainvälisestä huoltovarmuudesta edellyttävät puolustuskyvyn kehittämisessä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Suomalaisten maanpuolustustahto on säilynyt edelleen korkeana, ja puolustusratkaisumme on laajasti hyväksytty. Varusmiespalveluksen lisääntyvät keskeytykset ja kertausharjoituksiin haetut vapautukset ovat kuitenkin kasvava haaste yleiseen asevelvollisuuteen perustuvalle puolustusvoimien joukkotuotannolle.

Puolustushallinnossa on viime vuosina haettu uusia toimintamalleja tukitoimintojen järjestämisessä. Tietohallintoa, talous- ja henkilöhallintoa, lääkintä- ja ruokahuoltoa sekä vaatetushuoltoa on organisoitu uudelleen toiminnan tehokkuuden parantamiseksi. Maavoimien materiaalin kunnossapidosta tehty strateginen kumppanuussopimus Millog Oy:n kanssa takaa huolto- ja korjauspalvelujen saatavuuden myös poikkeusoloissa. Puolustusvoimien rakennemuutos ja tukitoimintoja koskevat järjestelyt ovat olleet osaltaan edellytys sille, että puolustushallinto on kyennyt vähentämään henkilöstöään valtion tuottavuusohjelmassa sovitulla tavalla.

Osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan oli oleellinen osa puolustushallinnon toimintaa myös vuonna 2008. Entistä moniulotteisemmat konfliktit ja kriisit edellyttävät Suomelta kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Kriisinhallintaoperaatioiden vaativuus edellyttää myös entistä suurempia resursseja. Operaatiot vaativat yhä erikoistuneempaa operaatiokohtaista materiaalia, koulutusta ja ammattitaitoisempaa henkilöstöä sekä nopean toiminnan valmiuksia.

Laaja-alaisiin uhkiin on varauduttava osana eurooppalaisia ja maailmanlaajuisia yhteistyörakenteita ja järjestöjä. Tulevaisuuden haasteisiin vastaaminen edellyttää Suomelta laaja-alaista kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä, joka perustuu kuitenkin Suomen kansallisiin intresseihin. Valtiojohto päätti viime syksynä, että Suomi jättäytyy rypäleammusten täyskieltoon tähtäävän Oslon sopimuksen ulkopuolelle. Rypäleamukset ovat olennainen osa puolustusratkaisuumme. Niistä luopuminen edellyttäisi mittavia investointeja korvaaviin järjestelmiin.

Puolustushallinnon yksi päätehtävä on muiden viranomaisten tukeminen erilaisissa odottamattomissa kriisitilanteissa. Tähän liittyviä valmiuksia on kehitetty viime vuosina, ja viime vuonna tämä näkyi konkreettisesti esimerkiksi puolustusvoimien virka-apuna ETYJ:n huippukokouksen turvallisuusjärjestelyissä sekä Nokian vesikriisin yhteydessä. Puolustusministeriö vastaa kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta, joten tällainen rooli on meille luonnollinen.

Jyri Häkämies
Puolustusministeri

11.1 Puolustusministeriön toimialalle asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Puolustusministeriön toimialan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet uusittiin vuoden 2008 talousarvioesityksessä. Vastaavia tietoja ei tämän vuoksi ole käytettävissä aikaisemmilta vuosilta. Yhteiskunnallista vaikuttavuutta on arvioitu asteikolla 1—5 ottamalla huomioon puolustusministeriön ja sen alaisten virastojen toiminnan vaikuttavuus edellä mainittujen yhteiskunnallisten tavoitteiden toteutumisessa. Arviointiasteikossa 1 = huono, 2 = välttävä, 3 = tyydyttävä, 4 = hyvä ja 5 = erinomainen.

Vaikuttavuuden tarkastelu perustuu virastoissa tehtyyn itsearviointiin. Esimerkiksi valtakunnan sotilaallisen puolustamisen osalta vaikuttavuuden arviointi perustuu puolustusvoimien omaan arvioon puolustusvoimien suorituskyvystä, jota on kuvattu jäljempänä taulukossa 5.

Taulukko 74. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tavoite	Vaikuttavuus asteikolla 1—5	
	2008 tavoite	2008 toteuma
Puolustuspoliittika Puolustuspoliittika, jolla edistetään Suomen etua, määritetään sotilaalliselle maanpuolustukselle tarkoituksenmukaiset perusteet ja tuotetaan tarvittava ohjaus hallinnonalan virastoille.	4,0	4,0
Valtakunnan sotilaallinen puolustaminen Valtakunnan sotilaallinen puolustaminen, jolla ehkäistään ja torjutaan Suomeen kohdistuvat sotilaalliset uhkat.	3,4	3,4
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen Puolustusministeriön hallinnonalan yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta kehitetään muun yhteiskunnan ja viranomaisten kanssa hallinnon eri tasoilla yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja kohteiden turvaamiseksi.	3,5	3,5
Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan Puolustushallinnon kykyä kansainväliseen yhteistoimintaan ja kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan kehitetään ja sotilaallista kriisinhallintakykyä parannetaan kansainvälisten sitoumusten ja toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti. Sotilaallisen kriisinhallinnan painopiste on EU:n taisteluosastoihin osallistumisessa ja siihen liittyvän suorituskyvyn luomisessa.	3,2	3,2

Taulukko 75. Vaikuttavuustavoitteisiin liittyvät PLM:n hallinnonalan menot, milj. euroa¹

	2006	2007	2008
Puolustuspolitiikka	10	11	13
Valtakunnan sotilaallinen puolustaminen	1 894	1 920	2 076
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen	2	1	3
Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan (ml. kv. harjoitukset)	64	88	87
YHTEENSÄ	1 970	2 020	2 179

¹ PLM:n hallinnonalan menojen kassaperusteinen toteuma ilman arvonnalisäveromenoja. Kriisinhallinnan osuus sisältää myös puolustusvoimien osallistumisen kansainvälisiin harjoituksiin.

11.2 Puolustuspolitiikka ja hallinto

Momentin 27.01.01 (Puolustusministeriön toimintamenot) menojen lisäys edelliseen vuoteen nähden johtui pääosin henkilöstömenojen kasvusta sekä julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistämiseen liittyvistä menoista ja muista palvelujen ostoista.

Puolustusministeriö

Puolustusministeriö osallistui aktiivisesti vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmisteluun ja valmisteli osaltaan myös valtioneuvoston selonteon Suomen osallistumisesta Afganistanin sekä Tšadin ja Keski-Afrikan tasavallan kriisinhallintaoperaatioihin.

Ulko- ja turvallisuuspoliittiselta ministerivaliokunnalta syyskuussa saadun mandaatin mukaisesti jatkettiin laajennetun pohjoismaisen puolustusyhteistyön ”Nordic Supportive Defence Structures (NORDSUP)” kehittämismahdollisuuksien selvittämistä. Pohjoismaiden puolustusministerit allekirjoittivat marraskuussa Tanskassa NORDSUP -yhteistyösopimuksen. Suomi jatkoi pohjoismaisen materiaalian yhteistyöjärjestelyn (NORDAC) puheenjohtajana.

Taulukko 76. Puolustuspolitiikan ja hallinnon menot, milj. euroa¹

	2006	2007	2008
PLM:n hallinnonalan arvonnalisäveromenot	217,0	233,4	237,7
PLM:n toimintamenot	13,4	13,3	17,6
YHTEENSÄ	230,4	246,7	255,3

¹ Kassaperusteinen toteuma.

Puolustusministeriö jatkoi nopean toiminnan kykyjen kehittämistyötä. UTVA:lta saatiin suunnitelman mukainen linjaus Suomen osallistumisesta EU:n taisteluosastoihin vuonna 2011. Suomen osallistumisesta Naton NRF-operaatioihin ei tehty päätöstä, ja valmistelua on tältä osin jatkettu.

Suomi liittyi Naton rauhankumppanuuden (PfP) puitteissa kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden strategista ilmakuljetuskykyä (Strategic Airlift Capability) kehittävään hankkeeseen. Lisäksi Suomi liittyi kansainväliseen helikopterirahastoon, jonka tavoitteena on parantaa helikoptereiden saatavuutta Suomen kannalta keskeisissä kriisinhallintaoperaatioissa. Suomi aloitti myös valmistelut puitesopimusten laatimiseksi Naton kanssa ilmatilannekuvan vaihtamisen ja johtamisjärjestelmien kehittämisen aloilla.

Puolustusministeriö osallistui kansainväliseen asevalvonta- ja aseidenriisuntatoimintaan yhdessä ulkoasiainministeriön kanssa ja tuki Suomen politiikan suunnittelua ja toimeenpanoa omalla asiantuntemuksellaan. Painopiste oli rypäleaseita koskevissa neuvotteluissa, joita käytiin samanaikaisesti sekä eräitä tavanomaisia aseita koskevan sopimuksen (CCW) että niin sanotun Oslon prosessin puitteissa. Suomi päätti olla allekirjoittamatta Oslon sopimusta joulukuussa 2008. CCW-prosessin osalta neuvottelut keskeytyivät loppuvuodesta.

Euroopan puolustusviraston puitteissa jatkettiin työtä kokonaisvaltaisen lähestymistavan varmistamiseksi ja yhteistyön tiivistämiseksi muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa. Puolustusministeriö osallistui EU:n sisäisiä puolustusmateriaalin siirtoja koskevien direktiivien valmisteluun. Neuvosto hyväksyi aseviennin käytäntösääntöjä koskevan yhteisen kannan, ja Euroopan parlamentti hyväksyi direktiivin joulukuussa 2008.

Puolustushallinnon rakennuslaitos

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen kehittämistä jatkettiin lähtökohtina poikkeusolojen tarpeiden huomioon ottaminen, laitoksen mukauttaminen puolustusvoimien uuteen johtamis- ja hallintojärjestelmään, sopimuskäytännön ja kustannustehokkuuden kehittäminen sekä palveluiden saatavuuden turvaaminen ja laitoksen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan. Rakennuslaitoksen oman palvelutuotannon kehittämistä jatkettiin valtion tuottavuusohjelman mukaisesti tavoitteena henkilöstön vähentäminen 220 henkilötyövuodella vuoden 2009 loppuun mennessä. Luontaisen poistuman lisäksi tarvittavat noin 100 henkilötyövuoden henkilöstövähennykset kohdistetaan siivoustoimialalle liikkeenluovutusmallin keinoja käyttäen. Valtionhallinnon aluekoordinaatioryhmän puoleltua rakennuslaitoksen keskusyksikön sijoittamista Haminaan puolustusministeriö teki joulukuussa 2008 päätöksen rakennuslaitoksen Helsingissä sijaitsevan keskusyksikön ja sen toimintojen siirtämisestä Haminaan vuoden 2011 alusta lukien.

Puolustushallinnon palvelukeskus

Puolustushallinnon palvelukeskus aloitti toimintansa itsenäisenä puolustusministeriön alaisena nettobudjetoituna virastona, joka tuottaa asiakasvirastoilleen talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja ja kuuluu yhtenä palvelukeskuksena valtionhallintoon perustettuun palvelukeskusverkostoon. Palvelukeskus tuottaa tällä hetkellä palveluja puolustusministeriölle ja puolustusvoimille. Myös ulkoasiainministeriö on siirtymässä palvelukeskuksen asiakkaaksi.

11.3 Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toiminta palautettiin edellisten vuosien supistusten jälkeen vuoden 2005 tasolle. Sota- ja ampumaharjoitukset järjestettiin koulutustarpeen mukaisesti, eikä meri- ja ilmavoimien toiminnoille tarvinnut asettaa ylimääräisiä säästörajoituksia. Puolustusvoimien toimintamenot kasvoivat edellisvuodesta noin 100 milj. euroa (noin 7,4 %). Toimintamenoista kohdistui noin 60 % asevelvollisten ylläpitoon ja kouluttamiseen sekä materiaalliseen valmiuteen. Henkilöstökulut (807 milj. euroa) olivat toimintamenojen suurin kuluerä (noin 55 %) ja kasvoivat edellisvuodesta noin 6,3 % lähinnä virka- ja työehtosopimusten palkkaratkaisuista ja kertausharjoitusten lisäämisestä johtuen. Kiinteistömenoihin käytettiin noin 202 milj. euroa, jossa oli kasvua edellisvuodesta noin 3,0 %.

Taulukko 77. Sotilaallisen maanpuolustuksen menot, milj. euroa¹

	2006	2007	2008
Puolustusvoimien toimintamenot	1 334,6	1 357,3	1 456,8
Puolustusmateriaalihankinnat	566,9	565,0	644,5
Hornet 413 -koneen korjaus	5,7	7,6	0,9
Hawk Mk 66 -koneiden hankinta		9,0	10,1
Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen	1,6	1,8	2,0
YHTEENSÄ	1 908,8	1 940,7	2 114,2

¹ Kassaperusteinen toteuma.

Suorituskyvyn ylläpito ja kehittäminen

Puolustusvoimien järjestelmien ja joukkojen suorituskyvyn arvioinnissa käytetyn asteikon perusteet ovat seuraavat:

5 = joukko/suorituskyky täyttää kaikki sille asetetut vaatimukset, 4 = joukolla/suorituskyvyllä on pieniä puutteita, jotka ovat kuitenkin helposti korjattavissa ja joukko täyttää sille asetetut vaatimukset, 3 = joukko/suorituskyky täyttää vain sille asetetut vähittäisvaatimukset, 2 = joukon/suorituskyvyn puutteet haittaavat suuresti sille ase-

Taulukko 78. Puolustusvoimien suorituskyky

Tavoite	Suorituskyky asteikolla 1—5	
	2008 tavoite	2008 toteuma
Valtakunnan sotilaallisen puolustamisen suorituskyky		
Tilannekuva Puolustusvoimat ylläpitää tilannekuvaa, joka mahdollistaa riittävän strategisen tason ennakkovaroituksen saamisen.	4	4
Aluevalvonta Puolustusvoimat ylläpitää aluevalvontajärjestelmää, joka pystyy alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja alueloukkausten torjumiseen.	3	4
Valmius Maavoimien tulee kyetä puolustukseen koko valtakunnan alueella sekä sotilaallisten hyökkäysten ennaltaehkäisyyn ja torjumiseen muiden puolustushaarojen tukemana. Maavoimien joukkotuotanto- ja liikekannallepano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa.	3	3
Merivoimien tulee kyetä meriyhteyksien suojaamiseen ja meritse tapahtuvien hyökkäysten torjuntaan yhteistoiminnassa muiden puolustushaarojen kanssa. Merivoimien joukkotuotanto- ja liikekannallepano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa.	3	3
Ilmavoimien tulee kyetä ilmahyökkäysten torjumiseen, kauaskantoiseen tulenkäyttöön ilmasta maahan sekä lentokuljetuksiin. Ilmavoimien joukkotuotanto- ja liikekannallepano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa.	4	4
Pääesikunnan tulee kyetä puolustusvoimien kokonaisehittämissä ja puolustushaarojen yhteisoperaatioiden suunnitteluun ja johtamiseen.	3	3
Muiden viranomaisten tukeminen		
Puolustusvoimien tulee kyetä yhteiskunnan elintärkeiden kohteiden suojaamiseen sekä virka-apun antamiseen muille viranomaisille		
Pääesikunta	3,5	3,5
Maavoimat	3,5	4
Merivoimat	3,5	4
Ilmavoimat	3,5	4
Sotilaallisen kriisinhallinnan tukeminen		
Puolustusvoimien tulee kehittää sotilaallisen kriisinhallinnan edellyttämiä kykyjä ja kyetä varustamaan kriisinhallintajoukot		
Pääesikunta	3	3
Maavoimat	3	4
Merivoimat	3	3
Ilmavoimat	2	2

tettujen vaatimusten saavuttamista ja 1 = joukko/suorituskyky ei kykene täyttämään sille asetettuja vaatimuksia.

Puolustusvoimien järjestelmien ja joukkojen suorituskyky muodostuu seuraavien osatekijöiden integroituna kokonaisuutena: käyttö- ja toimintaperiaatteet, osaava ja taistelutahtoinen henkilöstö, ajanmukainen ja määrävahvuinen materiaali, toiminnan edellyttämä infrastruktuuri sekä puolustusvoimien omat sekä koko yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarjoamat tukeutumismahdollisuudet.

Puolustusvoimat on käyttänyt arvioinnissaan em. arviointiasteikkoa sekä puolustusvoimain komentajan tulosneuvotteluissa käytettävää suorituskyvyn arviointitaulukkoa, jossa arvioidaan lakisääteisten tehtävien toteuttamista eri suorituskyvyn osatekijöiden avulla. Arvio tilannekuvan ja aluevalvonnan suorituskyvystä on tehty pääesikunnan ja puolustushaarojen arviointien perusteella siten, että pääesikunta on tehnyt lopullisen arvion. Valmiuden, muiden viranomaisten tukemisen ja sotilaallisen kriisinhallinnan tukemisen suorituskykyä kuvaavat toteumat ovat puolustushaarojen ja pääesikunnan itsenäisten arviointien tuloksia.

Puolustusvoimat ylläpiti valtakunnallista operatiivista tilannekuvaa, joka mahdollisti tilanteen jatkuvan seurannan ja oikea-aikaisen päätöksenteon.

Aluevalvonnan valmius ylläpidettiin jatkuvana. Ilmavalvontaa kehitettiin parantamalla johtokeskusten välistä työnjakoa ja uudistamalla pääjohtokeskusten organisaatorakennetta. Vuonna 2008 käynnistettiin valmistelut pohjoismaisen ilmatilannekuvan vaihdon toteuttamiseksi Naton ilmatilannekuvanvaihtojärjestelmän kautta. Suomenlahden merivalvonnan johtamista keskitettiin. Hallinnonalalla valmisteltiin Suomen ja Ruotsin välisen meritilannekuvayhteistyön laajentamista kattamaan kaikki Itämeren ympärysvaltiot. Maavoimat paransi yhteistoimintaa rajavartiolaitoksen kanssa yhteisen tietojärjestelmän käyttöönotolla.

Taulukko 79. Puolustusvoimien menot ja henkilötyövuodet tulosalueittain¹

Tulosalue	2006		2007		2008	
	milj. euroa	htv	milj. euroa	htv	milj. euroa	htv
Tilannekuva ja aluevalvonta	130,3	1 904	145,8	1 987	174,4	2 011
Valmius/maavoimat	905,9	8 061	929,3	7 214	850,7	7 086
Valmius/merivoimat	248,2	1 699	179,5	1 658	244,4	1 641
Valmius/ilmavoimat	411,9	2 207	423,6	2 183	529,2	2 321
Valmius/Pääesikunta	164,7	1 804	205,6	1 863	243,5	1 666
Valmius/yhteiset	28,4	-	31,6	321	29,4	276
Muiden viranomaisten tukeminen	1,3	2	0,7	2	0,4	1
Sotilaallinen kriisinhallinta	15,8	595	22,9	153	40,1	178
YHTEENSÄ	1 907,3	16 272	1 939,0	15 381	2 112,1	15 180

¹ Sisältää menojen osalta momentit 27.10.01, 27.10.17, 27.10.18 ja 27.10.19 ja henkilötyövuosien osalta momentin 27.10.01.

Taulukko 80. Sodan ajan joukot

	2006	2007	2008
Koulutetut ja varustetut sodan ajan joukot	490 000	470 000	357 000
Pääesikunta ja alaiset laitokset	7 700	7 200	5 900
Rajavartiolaitos	22 000	22 000	11 600
Maavoimat	320 000	310 000	240 000
Operatiiviset joukot	76 000	76 000	60 000
Valmiusprikaatit	3	3	3
Panssariprikaati	1	1	0
Jääkäriprikaatit	6	6	2
Mekanisoidut taisteluosastot	2	2	2
Moottoroidut taisteluosastot	0	0	2
Helikopteripataljoona	1	1	1
Erikoisjääkäripataljoona	1	1	1
Alueelliset joukot	205 000	233 000	178 000
Jalkaväkiprikaatit	11	11	6
Erilliset pataljoonat/taisteluosastot	13	11	14
Paikallispuolustusyksiköt, maakuntajoukot	-	5	28
Merivoimat	48 000	38 000	31 500
Taisteluosastot (johtoporras + ohjusvene)	2+8	2+8	2+8
Miinantorjuntalaivueet	3	3	3
Miinalaivat	3	3	3
Miinalautat	3	3	3
Päätukikohdat	3	3	3
Rannikkojääkäripataljoonat ja erilliset rannikkojääkäryksiköt	2+6=8	2+6=8	2+6=8
Rannikko-ohjuskomppaniat	2	2	2
Meritorjuntaohjuspatterit	4	4	4
Kiinteä ja liikkuva rannikkotykistö	23+11=34	23+6=29	12+4=16
Ilmavoimat	37 000	37 000	38 000
Hornet-hävittäjälaivueet	3	3	3
Hawk-koulutuslentolaivue	1	1	1
Valmiustukikohdat	6	6	6
Tukilentolaivue	1	1	1
Yhteyslentueet	10	7	7

Kaikkien puolustushaarojen suorituskyky kehittyi suunnitellulla tavalla. Maavoimien kyky operatiivisiin vastahyökkäyksiin vahvistui selvästi riittävän suurien sota- ja taisteluharjoitusten myötä. Merivoimat täyttää sille asetetut vähimmäisvaatimukset valmiuden ylläpidon osalta, ja suorituskyky tulee paranemaan tulevina vuosina. Ilmavoimissa painopiste on ollut tärkeimpien joukkojen (lentoyksiköt ja johtokeskukset) suorituskyvyn ylläpidossa. Ilmavoimien valmiuden nopeaa kohottamista varten on ylläpidetty vaatimusten mukainen määrä henkilöstöä ja kalustoa. Toteutetun johtamis-

ja hallintojärjestelmäuudistuksen myötä Pääesikunnan rooli puolustusvoimien sodan ja rauhan ajan hallinnollisena ja operatiivisena esikuntana on selkeytynyt.

Valtaosa sotilaalliseen maanpuolustuksen resursseista käytetään puolustusvoimien sodan ajan joukkojen kouluttamiseen ja varustamiseen.

Puolustusvoimien materiaallinen valmius

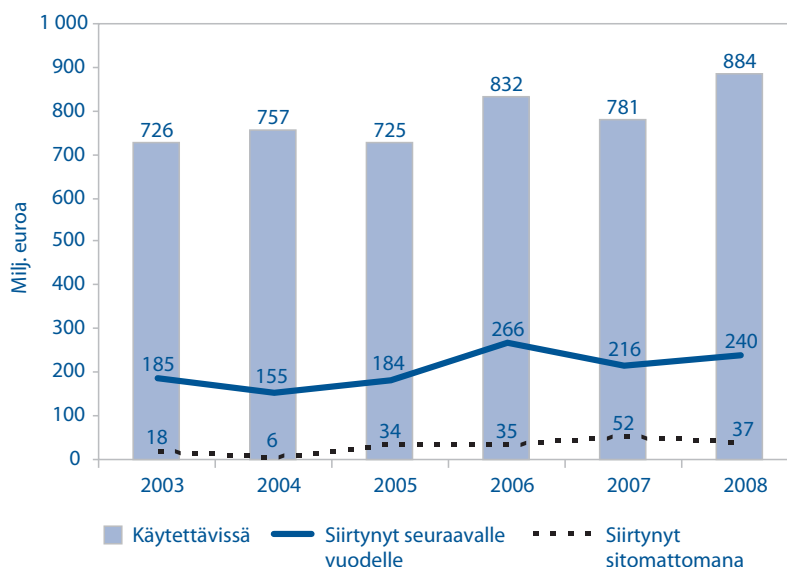
Noin kolmannes puolustusbudjetista käytettiin suorituskykyä ylläpitäviin puolustusmateriaalihankintoihin. Lisäksi kohdennettiin merkittävä osa toimintamenomäärärahoista materiaalin huoltoon ja ylläpitoon.

Maavoimien materiaalista valmiutta parannettiin mm. luomalla valmiudet varusmieskoulutuksen aloittamiselle muun muassa raskaalla raketinheitinjärjestelmällä, AMV-kuljetuspanssarivaunuilla ja uudella lähipanssarintorjuntajärjestelmällä. Merivoimissa saatiin Hamina-luokan ohjuslaivue operatiiviseen valmiuteen. Modernisointien Hämeenmaa-luokan miinalaivojen operatiivisen valmiuden kehittäminen eteni suunnitellusti. Ilmavoimien torjuntakyky parani Hornet-hävittäjien ylläpitopäivityksen myötä. Puolustusvoimien lentokuljetuskyky sai merkittävän lisän Casa-kuljetuskoneista sekä NH90-kuljetushelikoptereista.

Merkittävimmät uudet puolustusmateriaalin hankintasopimukset koskivat ilmaisteluohjusten sekä maastokuorma-autojen ja maantiekkuorma-autojen hankintaa.

Käytettävissä olleista momentin 27.10.18 puolustusmateriaalihankintamäärärahoista siirtyi vuodelle 2009 n. 27,1 % lähinnä hankkeiden aikataulujen viivästymisestä johtuen. Puolustusmateriaalihankintoihin momentille 27.10.18 myönnettyjen tilausvaltuuksien vuosien 2009—2012 maksuosuuksista, yhteismäärältään n. 1 028 milj. euroa, oli sidottu vuoden 2008 päättyessä noin 82,4 %.

Kuvio 11. Puolustusmateriaalihankintamäärärahojen käyttö (mom. 27.10.18.)

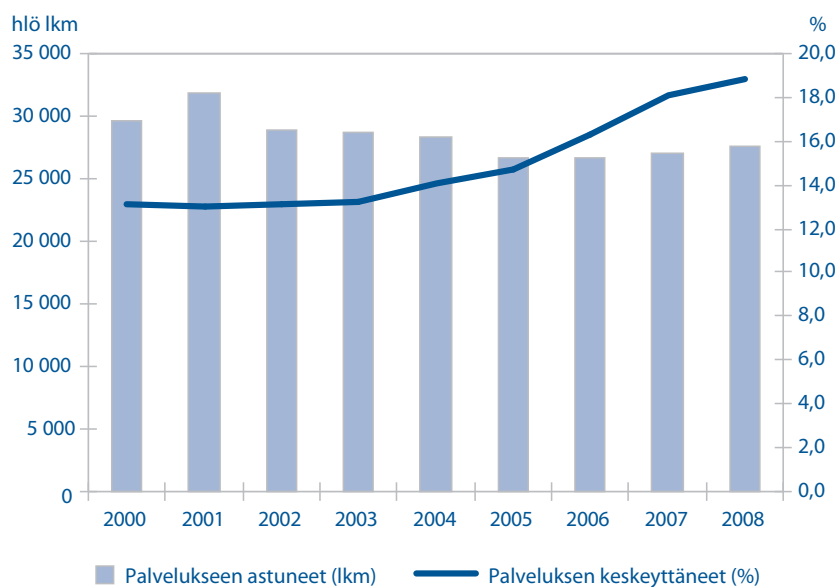
Materiaalisen valmiuden ja käytettävissä olevien resurssien tasapainottamiseksi jatkettiin luopumista vanhenevasta materiaalista ja kohdennettiin aiempaa enemmän resursseja materiaalin käytettävyyden parantamiseen varaosahankinnoin sekä uusilla huoltosopimuksilla. Lisääntyneet kertausharjoitukset edellyttävät myös tulevana vuosina tasapainoa kulutuksen ja materiaalin kunnossapidon välillä.

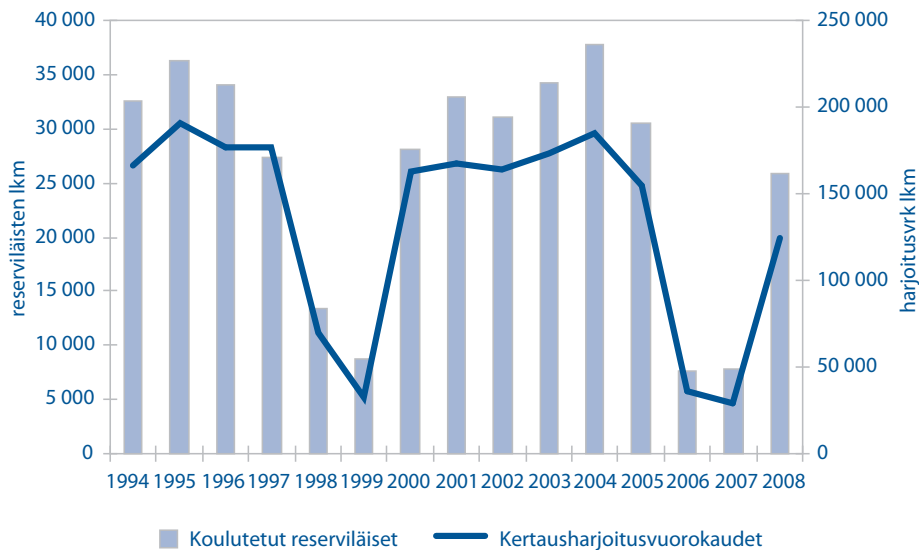
Räjähteiden varastoinnissa on edelleen kehittämistarpeita materiaalin elinjakson aikaisessa materiaaliin kohdistuvien olosuhteiden sekä niiden muutosten ja materiaalin ympäristölleen aiheuttamien riskien hallinnassa. Räjähdeturvallisuuden parantamiseen tähtääviä rakennushankkeita on lisätty ja niiden toteutusta on nopeutettu.

Asevelvollisten koulutus

Asevelvollisten koulutuksessa saavutettiin pääosin asetetut tavoitteet, vaikka sitä hättäsivät varusmieskoulutuksen saapumiserien ennakoitua suurempi poistuma ja vapautukset kertausharjoituksissa. Koulutettujen varusmiesten määrä oli 23 315 (v. 2007 23 764). Koulutettujen varusmiesten osuus koulutettavasta ikäluokasta on laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana n. 80 prosentista n. 75 prosenttiin. Lopullinen koulutettujen määrä on laskettavissa vasta, kun ikäluokka on täyttänyt 30 vuotta. Sodan ajan suorituskysyvaatimusten kiristymisestä johtuen sijoituskelpoisen varusmiesaineksen määrä on vähentynyt ja toisaalta palvelusaikaisen poistuman määrä on kasvanut. Erityisesti henkisten syiden osuus poistumasta on kasvanut. Toinen kasvava syy on fyysisen kunnon lasku, jolloin palveluksen aikainen rasitus voi johtaa keskeyttämiseen.

Kuvio 12. Varusmiespalveluksen keskeyttäminen

Kuvio 13. Reservin kertausharjoitukset

Kutsuntajärjestelmän ja asevelvollisten koulutusjärjestelmän kehittämistarpeet tul-
laan selvittämään, ja selvitysten pohjalta pyritään vahvistamaan yleisen asevelvollisuu-
den toimivuutta sekä vähentämään varusmiespalveluksen keskeyttäneiden määrää.

Kertausharjoituskoulutuksen tavoitteet saavutettiin vaikka vapautusten ja peruut-
tusten määrä kasvoi viidellä prosentilla. Kouluttajahenkilöstön ja koulutuksessa käy-
tettävän materiaalin riittävyys asettaa jatkossa haasteita tason säilyttämiselle.

Taulukko 81. Asevelvollisten koulutuksen työn tuottavuus

	2006 toteuma	2007 toteuma	2008 tavoite	2008 toteuma
Asevelvollisten koulutusvuorokausien mää- rä / koulutuksen henkilötyövuosimäärä	1 881	1 830	1 800	1 919

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus

Puolustusministeriö jakoi vuoden 2008 talousarviossa momentille 27.10.50. (Maan-
puolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen) myönnettyä määrärahaa n. 2,0 milj.
euroa maanpuolustusjärjestöille. Tästä määrärahasta oli n. 1,7 milj. euroa valtioavus-
tusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) laissa vapaaehtoisesta maanpuo-
lustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutu-
viin toimintamenoihin. Lain 11 §:n 1 momentin mukaan valtionavustusta ei myön-
netä puolustusvoimien tilaamasta sotilaallisesta koulutuksesta aiheutuviin toimin-
tamenoihin. Puolustusvoimat tilasi MPK:lta n. 200 sotilaallista kurssia ja maksoi
koulutuspalveluista n. 800 000 euroa.

Puolustusvoimien tilaaman ja MPK:n järjestämän muun sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen osuus MPK:n koulutustoiminnasta oli vuonna 2008 kaiken kaikkiaan noin 62 %.

Taulukko 82. MPK:n toiminnalle talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuus	Mittari	2008 tavoite	2008 toteuma
Tuki valtakunnan sotilaalliselle puolustamiselle MPK:n koulutuksen painopiste on sotilaallisessa ja sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa, joka tukee puolustusvoimien sodan ajan joukkojen kouluttamista ja suorituskyvyn ylläpitoa sekä puolustusvoimien valmiuksia viiranomaistukeen.	Puolustusvoimien tilaamien koulutusvuorokausien osuus MPK:n koulutustoiminnasta, %	40	22,6

Toiminnallinen tehokkuus	2008 tavoite	2008 toteuma
Taloudellisuus MPK:lle laissa säädettyjen julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset ovat enintään, milj. euroa	1,742	1,742
Tuottavuus MPK:n sotilaallisen ja sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen koulutusvuorokausimäärä / MPK:n palkatun henkilöstön henkilötyövuosimäärä	780	763
Kannattavuus Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuusprosentti puolustusvoimien tilaaman sotilaallisen koulutuksen osalta	100	100

Tuotokset ja laadunhallinta	2008 tavoite	2008 toteuma
Puolustusvoimien tilaaman maakuntajoukkojen koulutuksen koulutusvuorokausimäärä	15 000	11 865
Muun sotilaallisen ja sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen koulutusvuorokausimäärä	20 000	20 953
Koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä	400	700

Puolustusvoimien rakennemuutos

Puolustusvoimissa otettiin vuoden 2008 alusta käyttöön uudistettu johtamis- ja hallintojärjestelmärakenne. Olennaisimmat organisaatiomuutokset olivat seuraavat:

- pääesikunnan organisaatio uudistettiin
- maavoimaesikunta lakkautettiin Helsingissä ja Mikkeliin perustettiin maavoimien esikunta
- maanpuolustusalueet ja vanhat 12 sotilasläänin esikuntineen lakkautettiin ja tilalle perustettiin seitsemän sotilasläänin esikuntaa (neljä operatiivista ja kolme alueellista sotilasläänin, 19 aluetoimistoa ja kaksi palvelupistettä)
- Puolustusvoimien Materiaalilaitos, Utin Jääkärirykmentti ja Maasotakoulu siirrettiin maavoimien johtoon
- puolustusvoimien kansainvälinen keskus siirtyi keväällä 2008 Niinisalosta Säkylään
- merivoimien esikunta muutti Helsingistä Turkuun
- Ilmatorjuntakoulu siirtyi Tuusulasta osaksi Ilmasotakoulua Luonetjärvelle
- varuskunnalliset terveysasemat liitettiin Sotilaslääketieteen keskuksen perusterveydenhuollon yksikön alaisuuteen

Maavoimien keskittämisestä yhteen johtoon ja alueellisten esikuntien määrän puolittamisesta sekä Maavoimien Materiaalilaitoksen uudelleenorganisoinnista saatiin toiminnallista hyötyä. Puolustusvoimien rakennemuutoksella ja muilla tuottavuustoimenpiteillä on kyetty saavuttamaan laskennallisesti n. 50 milj. euron vuosittaiset kustannussäästöt. Pääosa kustannussäästöistä on aikaansaatu henkilöstön vähennyksillä. Puolustusvoimien henkilötövuosimäärä on vähentynyt vuodesta 2004 vuoden 2008 loppuun saakka yhteensä 1 245 henkilötövuotta. Puolustusvoimissa on irtisannottu vuosina 2005—2008 rakennemuutokseen ja valtion tuottavuusohjelmaan liittyen 268 henkilöä, joista oli vuoden 2008 lopussa työttömänä työnhakijana 13 henkilöä. Palvelutuotannon kehittäminen kuluttaa osan henkilöstövähennyksillä saavutetuista säästöistä. Kiinteistömenoissa ei ole saavutettu tavoiteltuja kustannussäästöjä. Rakennemuutokseen liittyvien kaikkien rakennushankkeiden valmistuttua vanhoista tiloista luopumisella säästetään vuositasolla n. 6—7 milj. euroa, mikä vastaa uusien toimitilojen aiheuttamia lisäkustannuksia.

Taulukko 83. Esikuntahenkilöstön osuus henkilöstöstä

	2006 toteuma	2007 toteuma	2008 tavoite	2008 toteuma
Pääesikunnan, puolustushaarojen ja sotilasläänien esikuntien henkilötövuosimäärä / puolustusvoimien henkilötövuosimäärä yhteensä	0,11	0,11	0,09	0,11

11.4 Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian toimeenpanon ja siihen liittyvän hallinnonalojen välisen koordinoinnin painopiste oli strategian mukaisessa erityistilannesuunnittelussa. Puolustushallinnossa on laadittu suunnitelma, joka sisältää muun muassa puolustusvoimien viranomaisten tukemiseen soveltuvien resurssien kartoituksen sekä ohjeistuksen kyvyn edelleen kehittämisestä ja harjoittamisesta. Viranomaisyhteistyötä on kehitetty erityisesti turvallisuusverkkohankkeessa. Lisäksi on kehitetty tilannekuvan vaihtoa rajaviranomaisten kanssa. Puolustusvoimat kykenee suojaamaan vastuullaan olevat YETT-kohteet. Puolustusvoimien tarkistettu ohjeistus virka-apun antamisesta muille viranomaisille selkeytti yhteistointaa muiden viranomaisten kanssa. Nopeaa ja merkittävää virka-apua annettiin muun muassa Nokian vesikriisin ja Kauhajoen kouluampumisen yhteydessä. Lisäksi tuettiin ETYJ-ulkoministerikokouksen järjestämistä kalustolla ja yli 400 sotilaalla. Merkittävää oli myös laajahko sukeltajatuki alueraivaamistehtävissä. Kaiken kaikkiaan puolustusvoimat tuki muita viranomaisia n. 450 virka-aputehtävässä. Puolustusministeriön hallinnonala käytti v. 2008 kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta, viranomaisyhteistyöstä ja puolustusvoimien virka-aputehtävistä aiheutuviin välittömiin menoihin yhteensä noin kolme miljoonaa euroa.

11.5 Sotilaallinen kriisinhallinta vuonna 2008

Tavoite: Jatketaan eurooppalaisia kriisinhallintatavoitteita vastaavan kyvyn kehittämistä.

Sotilaallisen kriisinhallinnan suorituskykyä on kehitetty kansainvälisten organisaatioiden (YK, EU, NATO, ETYJ) esittämien tarpeiden ja valtiojohdon asettamien vaatimusten perusteella. Naton rauhankumppanuusohjelman sekä EU:n voimavarojen asettamien tavoitteiden liittäminen osaksi puolustusvoimien kehittämisohjelmia on käynnistetty ja viedään päätökseen vuoden 2009 loppuun mennessä. Pääesikunta on laatinut luonnoksen sotilaallisen kriisinhallinnan konseptiksi, jonka tavoitteena on antaa perusteet suorituskykyjen pitkäjänteiselle kehittämiselle. Tavoitetilassa puolustusvoimilla on määrältään nykyisiä pienemmät, mutta laadultaan korkeatasoisemmat sotilaallisen kriisinhallinnan suorituskyvyt. Niitä on kyettävä käyttämään nopeasti ja joustavasti esille tulevien tilanteiden ja tarpeiden mukaisesti. Suorituskyvyillä ja niiden käytöllä tulee olla myös kansallista puolustusta kehittävä vaikutus.

Tavoite: Kriisinhallintaoperaatioihin osallistutaan valtiojohdon päätösten mukaisesti.

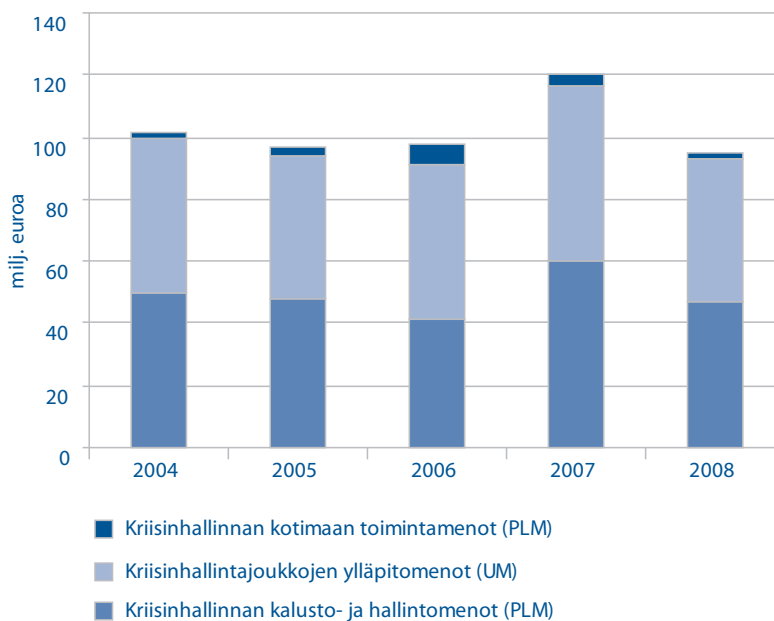
Suomi oli mukana yhdessätoista sotilaallisessa kriisinhallintaoperaatiossa, joista merkittävimmät olivat KFOR Kosovossa, ISAF Afganistanissa ja Althea Bosniassa. Uusina operaatioina käynnistettiin osallistuminen EU-operaatioihin Tšadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (EUFOR CHAD/RCA) sekä Somalian rannikkovesillä (ATALANTA). Suomi jatkoi lisäksi osallistumistaan useaan kriisinhallintaoperaatioon Lähi-

idässä, Kashmirissa ja Afrikassa sotilastarkkailijoilla ja esikuntaupseereilla. Puolustusvoimat kykeni myös nopeasti lähettämään henkilöstöä ETYJ:n tarkkailijaoperaatioon Georgiassa. Vuoden 2008 lopussa suomalaisten kokonaisvahvuus sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa oli n. 700 sotilasta.

Suomi osallistui 220 sotilaalla Pohjoismaisen (Ruotsi-Suomi-Norja-Viro) taisteluosaston valmiusvuoroon vuoden 2008 ensimmäisellä puoliskolla. Taisteluosastoa ei käytetty kriisinhallintatehtävässä, jonka vuoksi henkilöstölle tarjoutui mahdollisuus hakeutua käynnissä olevissa operaatioissa avautuviin tehtäviin. Kokemukset osallistumisesta EU:n nopean toiminnan joukkoihin ovat myönteisiä ja puolustusvoimien kyky osallistua nopeaa toimintaa vaativiin tehtäviin on kehittynyt huomattavasti. Monikansallista yhteistoimintaa on kehitetty kaikilla tasoilla ja toimintaan osallistunut henkilöstö on saanut korkeatasoista koulutusta.

Operaatioiden suurimpia haasteita ovat olleet materiaalin riittävyys sekä henkilöstön rekrytointi. Osallistuminen olosuhteiltaan ja uhkatasoltaan vaativampiin operaatioihin vaatii aikaisempaa parempaa materiaalia, joka myös kuluu nopeasti. Kriisinhallintajoukkojen suorituskyky perustuu kansallisen puolustuksen materiaaliin, jota täydennetään momentin 27.30.20. (Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot) määrärahoilla hankitulla, olosuhteiden ja tehtävän kannalta välttämättömällä erityismateriaalilla. Materiaalin riittävyyttä voitaisiin paremmin ennakoida, mikäli operaatioihin käytettäisiin joukkorekisterin mukaisia joukkoja tai niiden osia.

Kuvio 14. Sotilaallisen kriisinhallinnan menot, milj. euroa¹

¹ Kassaperusteinen toteuma. Sisältää momentin 27.30.20. määrärahoilla sotilaalliseen kriisinhallintaan hankitun kaluston hankintamenot.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menot olivat pienemmät kuin edellisenä vuonna, koska v. 2007 menoja kasvattivat osallistuminen Libanonin kriisinhallintaoperaatioon sekä Saksa-johtoisen EU:n taisteluosaston puolen vuoden valmiusvuoro ja pohjoismaisen taisteluosaston perustaminen. Nykyisellä vuosittaisella rahoituksella kyetään ylläpitämään n. 700 henkeä kriisinhallintatehtävissä. Rekrytoinnin haasteet johtuvat myös operaatioiden vaativuuden kasvamisesta suhteessa palvelussuhteen ehtoihin. Vaativimpien operaatioiden osalta palkkausta on jo parannettu tietyillä operaatiokohtaisilla palkkauksen tarkistuksilla ja rekrytointitilanteen arvioidaan hiukan paranevan. Palvelussuhteen ehtoja on lisäksi kehitetty mm. lisäämällä kriisinhallintahenkilöstön palvelussuhteen ehtoihin kouluttautumisraha kansainvälisen osaamisen edistämiseksi sekä koulutusajan etuuksien parantamiseksi.

11.6 Erityisteema: Sotilaallisen kriisinhallinnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta

Puolustusministeriön toimialaa koskevaksi valtion tilinpäätöskertomuksen erityisteemaksi valittiin sotilaallisen kriisinhallinnan vaikuttavuus, koska katsottiin tarpeelliseksi kuvata vaikuttavuuden määrittämisen ja mittaamisen haasteellisuutta sotilaallisen kriisinhallinnan osalta. Samalla haluttiin saattaa eduskunnan tietoon käynnissä ja suunnitteilla olevia toimenpiteitä, joilla vaikuttavuuden arviointia ja toiminnan tuloksellisuutta voidaan kehittää.

Puolustusministeriön pääluokkaa koskevat perustelut (ml. yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet) uudistettiin vuoden 2008 talousarviossa. Puolustusministeriön hallinnonalan vaikuttavuustavoitteet johdettiin vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta selonteosta perustuen hallinnonalan lakisääteisiin tehtäviin. Sotilaallisen kriisinhallinnan osalta asetettiin tavoitteeksi kehittää puolustushallinnon kykyä kansainväliseen yhteistoimintaan ja kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan kansainvälisten sitoumusten ja toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti. Sotilaallisen kriisinhallinnan painopisteeksi määritettiin EU:n taisteluosastoihin osallistuminen ja siihen liittyvän suorituskyvyn luominen. Sotilaallisen kriisinhallinnan osalta vaikuttavuustavoitteet kytkettiin suorituskykyjen osatekijöihin ja määrärahaluokitteluihin.

Sotilaallisen kriisinhallinnan vaikuttavuuden määrittäminen ja mittaaminen on haasteellista, koska toiminta on monitahoista ja sitä voidaan lähestyä useasta näkökulmasta. Tärkeimpänä voitaneen pitää Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden tukemista, joka on myös kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisen päätöksen tärkein kriteeri. Tällöin vaikuttavuuden arvioinnin kohteena ovat ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteet, vastuutahot ja keskeiset toimijat. Toiminnan vaikuttavuuden arviointiin sisältyy myös puolustuspolitiikka, jolloin tarkastelun kohteena on puolustuspolitiikan tavoitteiden ja niiden saavuttamisen tarkastelu.

Vaikuttavuutta voidaan tarkastella myös operaatioalueen ja sen väestön kannalta. Kriisinhallinnan toimintaympäristön monimuotoisuuden vuoksi on kuitenkin haasteellista arvioida ainoastaan yhden toimijan toiminnan vaikutuksia kokonaisuuteen.

Operaatiotasolla toiminnan vaikuttavuutta arvioidaan operaation toimeenpanijan määrittämien mallien ja mittarien avulla raportein ja määräaikaishavainnoiksi. Operaation toimeenpanija luokittelee nämä yleensä ei-julkisiksi asiakirjoiksi.

Perinteinen rauhanturvaaminen keskittyy yleensä valtioiden välisten tulitauko- tai aseleposopimusten ja rajalinjojen valvontaan ja tarkkailuun. Nykyisten, uusimuotoisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden toimintaympäristö on kompleksinen ja moniulotteinen. Kansainvälisen yhteisön tehtäviin voivat kuulua esimerkiksi alueellisen turvallisuustilanteen vakauttaminen ja sen tukeminen, alueella toimivien humanitaaristen ja muiden järjestöjen toiminnan suojaaminen sekä hallituksen ja viranomaisten toiminnan tukeminen. Tällöin toiminnan onnistumisen mittarina voidaan käyttää yleistä vakauden ja turvallisuuden kehitystä, joita voidaan mitata esimerkiksi väkivallan määrällä tai väestön kokemalla turvallisuuden tunteella. Yhä useammin operaatioissa on tavoitteena kohdealueen oman turvallisuuskapasiteetin rakentamisen tukeminen. Kyseessä voi olla esimerkiksi kohdealueen turvallisuusviranomaisille annettava koulutus, jonka tavoitteena on aikaa myöten siirtää kasvava osa kansainvälisten joukkojen tehtävistä paikallisille toimijoille. Tällöin mittareina voidaan käyttää esimerkiksi koulutetun henkilöstön määrää ja tehtävien siirron menestyksellisyyttä.

Sotilas- ja siviilikriisinhallinnan rajat ovat hämärtyneissä ja vakauttamisessa tarvitaan kokonaisvaltaista lähestymistä. Operaatioiden eri toimijoiden keskinäiset riippuvuussuhteet kasvavat ja kokonaistoiminnan vaikuttavuutta arvioitaessa yksittäisen toimijan osuutta on yhä vaikeampi mitata kokonaisuudesta irrallaan.

Vaikuttavuus sotilaallisessa kriisinhallintaoperaatiossa

Suomi osallistuu sotilaalliseen kriisinhallintaan osana kansainvälistä yhteisöä ja luovuttaa joukkonsa operaation toimeenpanijan, kansainvälisen järjestön käyttöön. Operaatioon osallistumisesta päättäessään Suomi sitoutuu operaation toimeenpanijan asettamiin tavoitteisiin ja päämääriin. Euroopan unionin toimeenpanemat operaatiot poikkeavat Suomen kannalta muiden toimeenpanemista operaatiosta siinä, että Suomi osana EU:ta on aktiivisesti mukana operaation perustamisvaiheessa muokkaamassa operaatioasiakirjoja ja vaikuttamassa toiminnan luonteeseen sekä sille asetettuihin tavoitteisiin.

Operaatioiden tavoitteet suunnitellaan ja määritetään operatiivisissa suunnitelmissa jo ennen varsinaisten operaatioiden käynnistämistä. Perusasiakirjoista keskeisiä ovat operaatiokonsepti (tai kriisinhallintakonsepti) ja operatiosuunnitelma. Operaatiokonseptissa määritellään yleisellä tasolla operaation luonne ja painopisteet ja yleensä otetaan myös kantaa operaation keston ja tavoitetilään sekä poistumist strategiaan. Operatiosuunnitelmassa näitä tavoitteita tarkennetaan ja yksilöidään ja määritellään operaation tarkat tehtävät, operaation vaiheet ja osatavoitteet. Tehtävät voidaan vielä jakaa edelleen ensisijaisiin tehtäviin ja tukitehtäviin.

Operaation käynnistyttyä tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan vaikuttavuutta arvioidaan erilaisilla katsauksilla ja määräaikaishavainnoilla. Raportointivälit ja -muodot vaihtelevat operaation toimeenpanijasta ja operatiotyypistä riippuen. Usein rapor-

tointi tehdään puolivuositain ja siihen kerätään arviot tavoitteiden saavuttamisesta eri tasoilta — sekä operaatioalueelta että poliittisstrategiselta tasolta. Usein tavoitteet ovat kuitenkin vaikeasti mitattavissa ja raporteissa joudutaan keskittymään yleisluonteiseen toimintaympäristön kuvaukseen. Operaatioiden toimeenpanijat pyrkivät kehittämään toimintaansa luomalla mittareita vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseksi.

Suomalaisen kriisinhallintajoukon vaikuttavuuden mittaaminen ja tarkastelu erillisenä ilmiönä kriisinhallintaoperaatiossa on haastavaa. Yleensä suomalainen kriisinhallintajoukko on kokoonpanoltaan ja vahvuudeltaan operaation toimeenpanijan kannalta tarkasteltuna niin pieni, että sen vaikuttavuutta operaation kokonaistavoitteiden saavuttamisessa voidaan pitää vähäisenä. Vaikuttavuutta voidaankin lähtökohtaisesti tarkastella lähinnä operaation toimeenpanijan alaisten johtoportaiden tavoitteiden saavuttamisen kautta. Toisaalta Suomen keskittyminen suorituskkyisiin joukkoihin, erikoiskykyihin ja erityisosaamiseen lisäävät Suomen kriisinhallintaoperaatioon asettaman kontribuution merkitystä koko operaation vaikuttavuutta tarkastellessa. Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan tukee erityisesti ulkopoliittisten tavoitteiden saavuttamista. Tällöin vaikuttavuuden arviointia tulee tarkastella myös ulkopoliittisten tavoitteiden näkökulmasta.

Sotilaallisen kriisinhallintakyvyn kehittäminen

Suorituskyky. Sotilaallisen kriisinhallintakyvyn kehittäminen on osa sotilaallisten suorituskkyjen kehittämistä. Nopean toiminnan kyvyn kehittäminen lisää suorituskkyä ja lisääntynyt suorituskky lisää joukkojen käytettävyyttä — niin kotimaan puolustukseen kuin sotilaalliseen kriisinhallintaan. Vaatimus nopean toiminnan kykyyn kansainvälisessä sotilaallisessa kriisinhallinnassa perustuu todettuun tarpeeseen. Monet vakavat kriisit ovat puhjenneet yllättäen ja kansainvälisen yhteisön toimenpiteet kriisien hillitsemiseksi ovat usein olleet myöhässä.

Kriisinhallintaan käytettävien sotilaallisten suorituskkyjen keskeisenä kehittämistavoitteena on, että joukot ovat teknisesti, taktisesti ja operatiivisesti yhteistoimintakykyisiä sekä käytettävissä laaja-alaisesti eri olosuhteissa. Ne kykenevät toimimaan kaikissa kriisinhallintatehtävissä taistelujoukkojen käytöstä aina humanitaaristen operaatioiden tukemiseen.

Tavoitteena on, että puolustusvoimilla on jatkossa määrältään nykyisiä pienemmät, mutta laadultaan korkeatasoisemmat sotilaallisen kriisinhallinnan suorituskkyt. Kriisinhallintajoukot jaetaan nopean toiminnan ja alemman lähtövalmiuden joukkoihin sekä erikoiskykyihin. Nopean toiminnan joukot edellyttävät korkeaa lähtövalmiutta, jatkuvaa harjoittelua sekä toimintakyvyn ylläpitoa. Alemman lähtövalmiuden joukkoja tarvitaan jatkossakin operaatioiden vakauttamis- ja ylläpitovaiheessa. Erikoiskyvyt voivat olla sekä nopeassa että alemmassa lähtövalmiudessa. Tavoitteena on monipuolinen ja erityyppisiä suorituskkyjä sisältävä joukkorekisteri, joka parhaiten mahdollistaa kokonaisvaltaiseen kriisinhallintaan osallistumisen ja antaa joustavuutta poliittiselle päätöksenteolle.

Kriisinhallinnasta saatavien parhaita käytäntöjä on kyetty hyödyntämään erityisesti sodan uhan ajan — osaa myös sodan ajan toimintamenetelmien kehittämisessä. Lisäksi osallistumalla operaatioihin kyetään vertaamaan Suomen suorituskykyä muiden maiden suorituskykyihin. Operaatioihin osallistumalla kyetään tunnistamaan suorituskykypuutteita, jotka ovat hyödynnettävissä kriisinhallintajoukkoja ja kansallista puolustusta kehitettäessä. Kriisinhallintaoperaatioista on saatu paljon kokemusta sotavarustuksen ja muun materiaalin soveltuvuudesta ja riittävydestä niille suunniteltuihin tehtäviin ja käyttötarkoituksiin. Kriisinhallintatehtävien vaativissa olosuhteissa joukon materiaali kuluu arvioiden mukaan n. 4—5 kertaa nopeammin kuin kansallisessa käytössä. Materiaalin kulumista ei täysimääräisesti korvata puolustusvoimille, mikä heikentää osaltaan puolustusvoimien materiaalista valmiutta.

Sotilaallisen kriisinhallinnan vaikuttavuuden ja joukkojen suorituskyvyn kehittämiseksi operaatioihin tulisi käyttää joukkorekisteriin ilmoitettuja joukkoja, jotka on suunniteltu kokoonpanoltaan ja varustukseltaan niin kriisinhallintaan kuin kansalliseen puolustukseenkin. Nykyisin haasteena on että käynnissä olevissa operaatioissa käytetään joukkorekisterissä olevien joukkojen sijaan operaatiokohtaisesti räätälöityjä yksiköitä. Tietojen ja taitojen karttuminen jää tällöin lähinnä henkilöstön yksilökohtaisten valmiuksien kehittymisen hyödyntämiseen.

Euroopan unionin taisteluosastot, nopean toiminnan kyvyn kehittäminen. Osallistuminen Euroopan unionin taisteluosastoihin (2007 ja 2008) on lisännyt niihin osallistuvien maiden välisten puolustushallintojen yhteistoimintakykyä eri tasoilla. Puolustusministeriöt harjoittelivat ja kehittivät yhdessä päätöksentekoa ja siihen liittyviä toimenpiteitä. Maat lähettivät henkilöstöä strategisen ja operatiivisen tason yhteisiin esikuntiin ja taisteluosastoihin osallistuvien maiden kriisinhallintajoukot harjoittelivat yhdessä.

Osallistuminen taisteluosastoihin kehitti nopean toiminnan kykyä, vaikka joukkoja ei operaatioon lähetettykään. Henkilöstö oli määrävahvuinen, se oli hyvin varustettu ja monipuolisesti koulutettu ja harjoituttettu sekä sitoutettu tehtäväänsä vuoden ajaksi päivystäen myös korkeassa valmiudessa kuuden kuukauden ajan. Joukoille suunniteltu materiaali oli varattu, saatettu kuljetuskuntoon ja sen siirtämiseksi tarvittavat suunnitelmat laadittu. Hyvin koulutetut joukot sijoitettiin sodan ajan kokoonpanoon. Vaikuttavuuden kannalta tarkasteltuna suurin hyöty eli osallistuminen suunnitellussa kokoonpanossa kriisinhallintaoperaatioon jäi kuitenkin toteutumatta. Taisteluosastoihin sijoitettua henkilöstöä kyettiin kuitenkin lähettämään käynnissä olevaan ISAF-operaatioon Afganistaniin ja Balkanin operaatioihin sekä uuteen EUFOR-operaatioon Tšadissa v. 2008.

Nopean toiminnan suorituskyvyn kehittämiseksi Suomi osallistuu kansainvälisiin strategisen kuljetuskyvyn järjestelyihin (SALIS, SAC), joiden avulla Suomi saa käyttöönsä strategisten kuljetuskoneiden lentosuorituksia joukkojen operaatioalueelle keskittämiseksi. Monikansallisella, lähinnä pohjoismaisen yhteistyön avulla, on säästetty kustannussäästöjä erityisesti kuljetusten ja huollon osalta.

Tutkimus ja kehittäminen. Ulko-, sisä- ja puolustusministeriö sekä puolustusvoimat ovat osallistuneet kansainväliseen tutkimushankkeiden sarjaan (MNE Multina-

tional Experiment), jolla on kehitetty kriisinhallintaoperaatioiden kokonaisvaltaista strategista suunnittelua ja kriisinhallinnan konsepteja ja kykyjä. Yhtenä MNE:n osa-alueena on ollut arvioinnin kehittäminen (MNE 5), jonka on todettu olevan erittäin haasteellista. Vuonna 2009 käynnistyneessä MNE 6:ssa jatketaan arvioinnin kehittämistä muun muassa määrittämällä ja jakamalla parhaita käytäntöjä sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan välillä sekä kehitetään laaja-alaisempia arviointimenetelmiä täydentämään nykyisiä varsin mekanistisia ja määrällisiä mittareita.

Kansallisella tasolla arviointia voidaan kehittää lisäämällä siihen liittyvää yhteistyötä eri hallinnonalojen tutkimus- ja koulutuskeskusten välillä. Puolustusvoimat kehittää parhaillaan palautejärjestelmää (lessons learned), jolla operaatiosta saadut kokemukset ja tiedot saadaan entistä tehokkaammin hyödynnettäväksi kriisinhallinnan ja kansallisen puolustuksen kehittämisessä. Puolustusvoimien Kansainvälisen Keskuksen (FINCENT) ja Kriisinhallintakeskuksen (CMC Finland) välillä perustettiin vuonna 2008 yhteinen ns. shared campus -periaatteella toimiva osaamiskeskus. Osaamiskeskuksen tavoitteena on kehittää kriisinhallinnan siviili- ja sotilasyhteistoiminnan koulutusta ja tutkimusta sekä ymmärrystä kokonaisvaltaisesta kriisinhallinnasta.

Johtopäätöksiä

Kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden vaikuttavuuden kehittäminen edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa kansallisella (Whole of Government) ja kansainvälisellä tasolla operaatioalueella (Comprehensive Approach). Kriisinhallintaan osallistuvat maat ja kansainväliset järjestöt pyrkivät kehittämään kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan strategioita ja menettelytapoja. Myös Suomessa on valmisteilla kansallinen kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia kansallisen koordinaation ja toiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi. Suomi toimii v. 2009 pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön puheenjohtajana. Kokonaisvaltainen kriisinhallinta on yksi Suomen puheenjohtajuuden kolmesta pääteemasta. Pohjoismaat jakavat kokemuksia ja sitä kautta luodaan konkreettisia keinoja, joilla kokonaisvaltaista kriisinhallintaa voidaan kehittää ja vahvistaa.

Kokonaisvaltainen kriisinhallinta on keskittynyt koordinaation, integraation ja suunnittelun kehittämiseen. Toiminnan vaikuttavuuden lisääminen edellyttää tuloksellisuuden monitoroinnin ja arviointikriteerien ja -menetelmien edelleen kehittämistä toiminnan kaikilla tasoilla. Myös operaation päättämiseen liittyvien tavoitteiden saavuttaminen (end-state) ja alueelta poistumisen strategian (exit-strategy) edellytyksenä on, että toiminnan vaikuttavuuskriteerit operaatioalueella pystytään määrittämään yhä paremmin. Kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden onnistumiseksi poikkihallinnollisen, monikansallisen, monitoimijaisen ja monitahoisen (rauha, turvallisuus, sosiaali/talous, ihmisoikeudet, oikeusvaltio, humanitaarinen apu) tehtäväkentän vaikuttavuuden arviointia pyritään kehittämään edelleen.

12 Valtiovarainministeriö

Katsaus toimialan toimintaan sekä toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin ja riskeihin

Suomen taloudessa pitkään jatkunut voimakas kasvu hidastui vuoden 2008 aikana nopeasti. Rahoitusmarkkinoiden kriisin myötä voimistunut laskusuhdanne muutti vuoden 2009 talousnäkymät poikkeuksellisen epävarmoiksi. Tammikuussa 2008 Suomen kokonaistuotannon kasvun arvioitiin olevan positiivinen, mutta hidastuvan 3,3 prosenttiin v. 2008. Vuoden 2008 loppua kohti taloudellinen tilanne kuitenkin muuttui nopeasti ja dramaattisesti. Vielä tammikuussa 2009 kuluva vuoden kokonaistuotannon arvioitiin supistuvan n. 2 %, mutta maaliskuussa jo n. 5 %.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan talouskasvu jäi v. 2008 vain 0,9 prosenttiin. Vielä vuoden ensimmäisellä puoliskolla kasvu oli suhteellisen ripeää, mutta viimeisellä neljänneksellä kokonaistuotanto supistui. Työllisyystilanne koheni edelleen viime vuonna ja työttömyysaste jatkoi laskuaan 6,5 prosenttiin. Taloudellisen aktiiviteetin heikkeneminen heijastuu viiveellä niin työllisyyteen kuin julkisen talouden rahoitusasemaankin. Vuonna 2008 alkaneesta taantumasta muodostuu poikkeuksellisen syvä. Valtiontalouteen on syntymässä mittava alijäämä, joka joudutaan rahoittamaan velanottoa lisäämällä. Tämä osaltaan rajoittaa talouspolitiikan toimintamahdollisuuksia samalla kun pidemmän aikavälin kasvua tukevien toimenpiteiden tarve ja merkitys lisääntyy.

Rahoitusmarkkinakriisin mittaluokka valkeni maailmalle toden teolla vasta syksyllä 2008, kun investointipankit alkoivat mennä nurin USA:ssa. Rahoitusmarkkinakriisin käynnistämisen kansainvälisen laskusuhdanteen myötä euroalue ja Yhdysvallat ajautuivat taantumaa. Kansainvälisen finanssikriisin vaikutukset Suomen rahoitusmarkkinoilla olivat pitkälti epäsuoria ja näyttivät tulevan pääasiassa varainhankinnan kallistumisen ja heikentyvän talouskehityksen kautta. Pankkirahoituksen hinta kohosi, luottoehdot kiristyivät, osakemarkkinoiden lasku supisti sijoitusvarallisuutta ja yleinen epävarmuus alkoi selvästi kasvaa. Korkojen nousu ja näkymien huononeminen alkoivat heijastua asunto- ja kiinteistömarkkinoille kaupankäynnin vaimenemisena sekä hintojen nousun pysähtymisenä ja kääntymisenä osittain laskuun. Pankit alkoivat aktiivisesti varautua huonompiin aikoihin.

Vuoden 2008 alusta lukien valtionvarainministeriön hallinnonala laajeni ja kattaa nyt koko julkisen talouden ja julkisen hallinnon. Uudistus antaa meille entistä paremmat mahdollisuudet valmistella talouspolitiikkaa ja kehittää hallintoa rinta rinnan.

Kertomusvuoden aikana valtiovarainministeriön hallinnonalalla jatkettiin kahden merkittävän hallinnollisrakenteellisen uudistuksen valmistelua. Itsenäisen Suomen historian laaja-alaisimmassa aluehallinnon kokonaisuudistuksessa, Alku-hankkeessa, valmisteltiin uudistuksen perusteita tiiviisti koko vuoden 2008 ajan. Aluehallinto kootaan 1.1.2010 perustettavan kahden viranomaisen varaan: kehittämisorientoituneisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ja yhdenvertaisuudesta huolehtiviin aluehallintovirastoihin. Kunta- ja palvelurakenneuudistus on suurin kunnallishallinnon ja -palveluiden uudistus Suomen historiassa. Kunnat toteuttavat uudistuksen yhteistyössä valtion kanssa vuoden 2012 loppuun mennessä. Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toteutuksesta sekä uudistusta koskevan puitelain tavoitteiden toteutumisesta eduskunnalle annettavan selonteon valmistelu käynnistettiin vuoden 2008 loppupuolella.

Jyrki Katainen
Valtiovarainministeri

Mari Kiviniemi
Hallinto- ja kuntaministeri

12.1 Erityisteema 2008: Valtion tuottavuusohjelma

Tuottavuusohjelma vuoden 2008 talousarviossa

Ohjelman toteuttamistoimenpiteet, jotka perustuivat ministeriöiden suunnitelmiin, oli sisällytetty 25.5.2007 kehyspäättökseen sekä sen perusteena olleisiin, hallituksen talouspoliittisen ministerivalio-kunnan käsittelemiin hallinnonaloittaisiin toimenpiteisiin. Ohjelman toteuttamista koskevat keskeiset toimenpiteet sekä hallinnonaloittaiset ja toimintamenomomenttikohtaiset henkilöstömäärän vähentämistavoitteet oli sisällytetty talousarvioon. Talousarvion valmistelussa otettiin huomioon ministeriöiden esityksiä tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden ja niiden henkilöstövaikutusten kohdentamisesta ja ajoittamisesta. Tavoitteena oli, että tuottavuustoimenpiteiden seurauksena valtion henkilötyövuosimäärä vähenee v. 2008 edellisestä vuodesta 2 170 henkilötyövuodella. Ministeriöillä on ollut talousarvio- ja kehysvalmistelujen yhteydessä mahdollisuus tehdä ehdotuksia toimenpiteiden tarkentamisesta ja kohdentamisesta hallinnonalallaan toisin kuin on aiemmin päätetty.

Tuottavuutta lisäävät toimenpiteet

Tuottavuusohjelman tavoite koostuu hallinnonalojen rakenteiden, toiminnan ja prosessien sekä tietotekniikan käytön tehostamisen tuottavuutta parantavista vaikutuksista sekä poikkihallinnollisten ja useita hallinnonaloja koskevien hankkeiden vaikutuksista. Vuoden 2008 aikana työn tuottavuuden paranemiseen ja työvoimatarpeen vähenemiseen vaikuttanut keskeinen toimenpide oli valtion talous- ja henkilöstöhallinnon kokonaisuudistuksen eteneminen. Valtiokonttorin arvioinnin mukaan taloushallinnon ja henkilöstöhallinnon uudistamisen vaikutus työvoimatarpeen vähenemiseen on vuoden 2003 lähtötilanteesta ollut tähän mennessä n. 500 henkilötyövuotta.

Henkilötyövuosien muutokset

Tuottavuusohjelman toteuttamisaikana valtion henkilötyövuosimäärä on vähentynyt vuodesta 2006 vuoteen 2007 n. 1 300 henkilötyövuotta ja vuodesta 2007 vuoteen 2008 ennakkotiedon mukaan n. 2 400 henkilötyövuotta.

Taulukko 84. Henkilötyövuodet hallinnonaloittain vuosina 2006, 2007 ja 2008 tuottavuusohjelman piiriin kuuluvien hallinnonalojen osalta

Hallinnonala	2006	2007	2008	Muutos 2007—2008
Valtioneuvosto	295	264	271	7
Ulkoasiainministeriö	1 738	1 669	1 609	-60
Oikeusministeriö	9 625	9 583	9 511	-72
Sisäasiainministeriö	18 086	17 976	15 560	-2 416
Puolustusministeriö	17 365	16 637	16 401	-236
Valtiovarainministeriö	10 664	10 582	12 384	1 802
Opetusministeriö, yliopistot	29 609	30 119	29 889	-230
Opetusministeriö, muut virastot	5 178	4 937	4 945	8
Maa- ja metsätalousministeriö	5 505	5 307	5 173	-134
Liikenne- ja viestintäministeriö	3 371	3 278	3 150	-128
Työ- ja elinkeinoministeriö	11 128	10 980	10 316	-664
Sosiaali- ja terveysministeriö	4 199	4 282	4 228	-54
Ympäristöministeriö	3 193	3 018	2 786	-232
YHTEENSÄ	119 956	118 632	116 222	-2 410

Taulukossa kauppa- ja teollisuusministeriö sekä työministeriö yhdistetty laskennallisesti vuosien 2006 ja 2007 osalta. Vuoden 2008 tiedot ovat ennakkollisia. Muutos 2007—2008 lukuihin sisältyy rakennemuutoksia.

Vaikutukset toimintamenojen uudelleenkohdentamiseen

Valtiontalouden kehityksen ja talousarvion tasolla tuottavuussäästöt ovat osa toimintamenojen kasvun hillintää ja toisaalta säästöt mahdollistavat menojen uudelleen kohdentamista. Tuottavuutta parantaneista toimenpiteistä seurannut henkilöstötarpeen väheneminen ja muut toimenpiteiden menovaikutukset on otettu huomioon talousarviossa. Keskimäärin henkilöstömäärän vähenemisestä koituvista työvoimakustannusten säästöistä 40 % on jäänyt ao. hallinnonalan kehityksessä kohdennettavaksi ja 60 % on kohdennettu uudelleen valtiontalouden kehityksen tasolla. Tämän ohella on otettu joissakin tapauksissa huomioon kunkin tuottavuushankkeen erityiset vaikutukset menoihin. Puolustusvoimien osalta henkilöstömäärän vähentymisestä koituva säästö on jätetty kokonaan hallinnonalan uudelleenkohdennettavaksi.

Työvoimakustannusten vähenemisen ja vastaavan toimitilatarpeen pienenemisen sekä hankintatoimen tehostamisen avulla on v. 2008 loppuun mennessä luotu laskennallista liikkumavaraa valtiontalouteen yhteensä vuositasolla n. 250 milj. euron verran tuottavuusohjelman toteuttamisaikana.

Tilastokeskuksen valtion tuottavuustilasto

Tilastokeskuksen tuottavuustilaston mukaan valtion virastojen ja laitosten työn tuottavuus kasvoi edellisvuodesta 0,3 % v. 2007 ja kokonaistuottavuus aleni 1,9 %. Tois-
taiseksi ei ole selvitetty Tilastokeskuksen tuottavuustilaston osoittaman kokonais-

tuottavuuden alenemisen syitä tai tulokseen mahdollisesti vaikuttavia mittauksesta ja perustiedoista johtuvia seikkoja. Tuottavuustilasto kattaa n. 78 % valtion virastojen panoskäytöstä ja tuotoksen mittaaminen perustuu n. 3 000 Tilastokeskuksen ja virastojen yhteistoiminnassa määrittelemään suoriteindikaattoriin. Tilastokeskus julkaisi myös seitsemän hallinnonalan tuottavuustilaston tulokset. Valtion tuottavuustilaston kattavuutta laajennettiin edelleen.

Taulukko 85. Valtion virastojen ja laitosten tuottavuuden kehitys 2005—2007, muutos edellisestä vuodesta, %

	2005	2006	2007
Työn tuottavuus	1,1	0,4	0,3
Kokonaistuottavuus	1,0	0,9	-1,9
Kattavuus, %	75	75	78

Lähde: Tilastokeskus

Tuottavuusohjelman vaikutus muuhun tuloksellisuuteen

Kevään 2008 kehyspäättöksen mukaisesti ministeriöitä pyydettiin toimittamaan valtiovarainministeriölle kuvaus tuottavuustoimenpiteiden vaikutuksista hallinnonalojen toiminnan vaikuttavuuteen. Neljä ministeriötä esitti tällaisia arvioita.

Neljän vastanneen ministeriön mukaan kokonaisuutena vuoteen 2011 ulottuvat toimenpiteet arvioidaan voitavan toteuttaa niin, että niillä ei ole kielteistä vaikutusta hallinnonalan vaikuttavuuteen. Myönteisiä vaikutuksia toimenpiteillä on mm. voimavarojen ja osaamisen keskittämisen ja toimintojen ja työnjaon paremman koordinoinnin kautta sekä keskittymällä ydintoimintaan. Merkittävää tuottavuuden kasvua tapahtuu myös silloin, kun uusia tehtäviä hoidetaan ilman vastaavia voimavaralisäyksiä. Mahdollisia tuottavuusohjelman henkilöstötavoitteiden toteuttamisesta aiheutuvia riskejä nähtiin olevan käsittelyaikojen pidentyminen, yhteisrahoitteisten tutkimushankkeiden vaikeutuminen ja harkinnanvaraisten tehtävien karsiminen.

Valtiovarainministeriö laati selvityksen valtion tuottavuusohjelman toteuttamisen vaikutuksista hallituksen päättämällä rakennemuutospaikkakunnilla. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT tutki valtion alueellistamis- ja tuottavuusohjelman vaikutuksia maakunnissa (VATT keskustelualoitteita 427).

Kertomusvuonna valmistui valtiovarain controller -toiminnon tilaama tuottavuusohjelman ulkoinen väliarviointi, jonka tuloksia raportoitiin jo osana vuoden 2007 tilinpäätöskertomusta. Valtiovarainministeriö on pyrkinyt ottamaan väliarvioinnin tulokset ja ehdotukset huomioon tuottavuusohjelman toteuttamista jatkettaessa. Valtiovarainministeriö antoi valtiovarain controller -toiminnot vastauksen arviointiin.

Vaikutukset työhyvinvointiin

Työhyvinvointi on valtiolla lukuisista hallinnon muutoksista (tuottavuusohjelmaan sisällytettyjen toimenpiteiden ohella mm. alueellistaminen, aluehallintouudistuksen valmistelu, yliopistouudistuksen valmistelu) huolimatta pysynyt vähintään ennallaan ja työnteko valtiolla koetaan valtaosin mielekkääksi.¹ Esimiestyö ja ilmapiiri ovat kehittyneet työpaikoilla entistä parempaan suuntaan. Kielteiset muutkokemukset ja -odotukset ovat kuitenkin selvästi lisääntyneet, mikä luo haasteita työhyvinvoinnin jatkokehittämiselle.

Sairauspoissaolojen määrä on vuoden 2007 kasvun jälkeen palannut pitkäaikaiselle hyvälle tasolle. Vuonna 2008 sairauspoissaoloja oli keskimäärin 9 työpäivää henkilötövuotta kohti. Vastaava luku v. 2007 oli 9,9 työpäivää ja v. 2006 8,6 työpäivää. Eläkkeelle siirtyneiden henkilöiden keskimääräinen eläkeikä (pois lukien osa-aika-eläkkeet) oli v. 2008 59,3 vuotta (v. 2007 58,4 vuotta). Luku sisältää myös lakisääteiset erityiset eläkeiät.

Kohti kestävää tuottavuutta -hanke

Valtiovarainministeriö käynnisti Kestävän tuottavuuden kehittämishankkeen joka toteutetaan kehyskaudella. Hankkeen tavoitteena on samanaikaisesti edistää innovaatioiden syntymistä ja kehittää työelämän laatua ja tuottavuutta. Hankekokonaisuuteen otetaan mukaan kestävä tuottavuuden kriteerit täyttäviä hallinnonalojen hankkeita sekä synnytetään uusia, osallisuutta ja kumppanuutta korostavia toimintatapoja.

Henkilöstöpalvelut-yksikkö

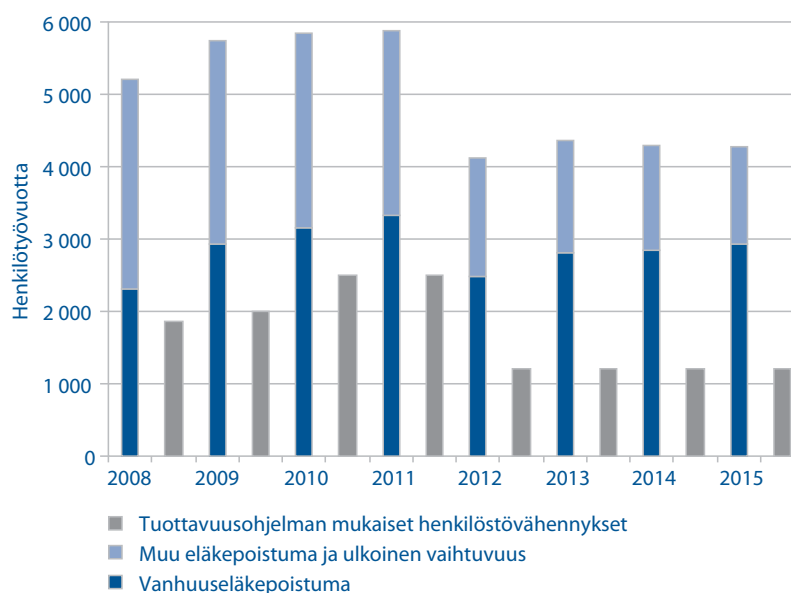
Ministeriöiden, virastojen ja laitosten henkilöstömuutoksiin asiantuntijapalveluja tarjoava Valtiokonttorin henkilöstöpalvelut-yksikkö aloitti toimintansa projektiorganisaationa kesällä 2008. Toiminta käynnistyy täydellä vahvuudella vuoden 2009 kevään aikana.

Uusien tuottavuustoimenpiteiden valmistelu

Kevään 2008 valtiontalouden kehyspäätöksessä täsmennettiin hallitusohjelman ja edellisen kehyspäätöksen edellyttämiä tuottavuusohjelman jatkamistoimenpiteitä. Valtion tuottavuusohjelmaa toteutetaan aiemmin päätetyllä tavalla siten, että valtion työvoimatarvetta voidaan vähentää vuoteen 2011 mennessä 9 645 henkilötövuodella ja tämän lisäksi vuoteen 2015 mennessä 4 800 henkilötövuodella. Kehys-

¹ Valtiokonttorin Kaikki hyvin työssä 2008? -kyselyssä, johon vastasi 1 828 valtion palveluksessa olevaa henkilöä, työhyvinvoinnin yleisarvosana asteikolla 1—10 oli 7,3 (v. 2006 7,2). VMBaro-järjestelmällä työtyytyväisyyttä mitanneiden virastojen (noin puolet valtion virastoista) tulosten mukaan työtyytyväisyys on pysynyt suhteellisen vakaana ja trendi on parempaan päin.

Kuvio 15. Valtion henkilöstön luonnollinen poistuma ja tuottavuusohjelman mukaiset henkilöstövähennystavoitteet vuosittain 2008—2015

päätöksessä päätettiin tavoitteista hallinnonaloittain sekä asetettiin tavoitteet poikkihallinnollisille tai useaa hallinnonala koskeville merkittäville kehittämishankkeille. Päätöksen perustana olivat ministeriöiden vuosina 2007 ja 2008 laatimat esitykset. Uusien, vuoteen 2015 mennessä toteutettavien henkilöstömuutosten laskennalliset säästöt on sisällytetty kehyspäätökseen siten, että 75 % laskennallisesta säästöstä jää hallinnonalan kehyksiin. Samalla tarkistettiin joitakin vuoteen 2011 ulottuvan kauden tavoitteita. Vuosina 2012—2015 vuosittainen henkilötyövuosien vähenemistavoite on keskimäärin 1 200 henkilötyövuotta.

Kaikki hallituksen kehyspäätöksiin sisältyvät tuottavuustoimenpiteet ja niiden henkilöstötavoitteet toteuttamalla menopaineita voidaan purkaa lähtötasoon verrattuna laskennallisesti n. 880 milj. euron verran vuoden 2015 loppuun mennessä.

12.2 Talouspolitiikka

Taloukasvu säilyi v. 2007 edellisvuosien tapaan hyvin voimakkaana ja tarjosi siten hyvän lähtökohdan talouspolitiikan harjoittamiselle v. 2008. Vuoden 2008 aikana talouden kasvu kuitenkin pysähtyi ja kääntyi laskuun. Vuoden 2008 talousarviossa hallituksen keskeisenä tavoitteena on ollut jatkaa talouden kasvun ja vakauden tukemista sekä edistää työllisyyden parantamista. Kasvun hidastumiseen varauduttiin jo talousarvioesitystä valmisteltaessa, mutta maailmanlaajuisen taantuman seurauksena muutoksen jyrkkyys oli kuitenkin arvioitua suurempi. Globaalissa maailmassa

poikkeuksellisen laajalle levinnyt talouskriisi tekee toimintaympäristöstä entistä epävarmemman ja talouspolitiikan suunnittelusta entistä haastavampaa.

Poikkeuksellisen suurten kasvuvaihteluiden lisäksi talouskasvun ylläpitämisen haastavuutta lisää lähestyvä väestön ikääntyminen sekä globaalitalouden tuomat muutokset tuotantorakenteessa. Julkisen talouden kestävyys kannalta työllisyysasteen kohottaminen on välttämätöntä. Samalla kun julkiset menot lisääntyvät väestön vanhenemisen myötä, työllisten määrän supistuminen hidastaa kokonaistuotannon ja verotulojen kasvua. Vuoden 2008 talousarviossa on edistetty työllisyyttä ja osaamista monin toimin. Lisäksi työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa on pyritty parantamaan mm. työasuntovähennyksellä.

Työllisyyskehitys oli suotuisaa vielä aivan vuoden 2008 loppukuukausille saakka. Taantumun seurauksena lomautukset ovat kuitenkin lisääntyneet ja työttömyys on kääntynyt vuoden vaihteessa nopeaan kasvuun. Talouskriisi aiheuttaa akuutin haasteen talouspolitiikalle, mutta voi myös nopeuttaa globaalitalouden tuomia rakenteellisia muutoksia taloudessa. Samalla varautuminen väestön ikääntymiseen hankaloituu velan kasvaessa ja valtiontalouden heikentyessä. Hallituksen tavoitteena on tukea talous-poliittisin toimin työllisyyttä taantumun aikana ja heikentää siten työttömyyden nousua, jotta rakenteellinen työttömyys ei pääsisi kasvamaan 90-luvun laman aikana tapahtuneen mukaisesti. Väestön ikääntymisen seurauksena työmarkkinat kiristyvät jälleen ensi vuosikymmenen alkupuolella, ja työvoiman määrän väheneminen taantumun seurauksena voi vaikeuttaa entisestään myöhemmin uhkaavaa työvoimapulaa.

Hallituksen veropolitiikan keskeinen tavoite on talouskasvun ja työllisyyden edistäminen. Tätä tavoitetta edistääkseen hallitus kevensi vuoden 2008 ansiotulojen verotusta 330 milj. eurolla. Kevennys toteutettiin tuloveroasteikkoa lieventämällä ja kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä korottamalla. Lisäksi tuloveroasteikkoon tehtiin inflaatiotarkistus, jonka vaikutus oli 170 milj. euroa. Verokevennysten painopiste oli pieni- ja keskituloisten verotuksessa, mutta osa kevennyksistä kohdistui korkeimpien marginaaliverojen alentamiseen, mikä tukee osaltaan korkeaa osaamista ja osaamisen pysymistä Suomessa.

Vastuullisen ja pitkäjänteisen menopolitiikan varmistamiseksi hallitus jatkoi hyviä tuloksia saavuttanutta kehysmenettelyä. Hallitusohjelman mukaisesti veronkevennykset ajoitettiin siten, ettei vakaa suhdannekehitys vaarannu. Vuoden 2007 lopun hyvin nopea kasvu puolsi merkittävämpien veronkevennysten lykkäämistä vuoteen 2009. Kuluvana vuonna toteutetut veronkevennykset istuvat hyvin suhdannekuvaan.

Julkisten menojen kasvua pyritään hillitsemään myös tuottavuuden parantamisella, jonka keskeisiä välineitä ovat kunta- ja palvelurakennehanke sekä valtion tuottavuusohjelma. Tämä tarkoittaa julkisen toiminnan tehostamista ja julkisen sektorin työvoiman kohdentamista uudelleen vastaamaan paremmin väestön ikääntymisestä aiheutuvia tarpeita. Julkisen sektorin työvoimakysyntä ei saisi muodostaa estettä yksityisen sektorin ja koko kansantalouden kasvumahdollisuuksille.

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen edistämiseksi otettiin vuoden 2008 alussa käyttöön uusi, ansiotuloista tehtävä työasuntovähennys. Se myönnetään tietyin edellytyksin verovelvolliselle, joka joutuu työn vuoksi pitämään kahta asuntoa, joista toinen on hankittu nimenomaan toisella paikkakunnalla työskentelyn vuoksi. Vähennys myönnetään vain vuokra-asumisen perusteella, sillä omistusasumista tullaan verotuksessa korkovähennyksin. Vähennyksen määrä on enintään 250 euroa kuukaudessa.

Perintöverotus ja lahjaverotus eriytettiin ja luonnollisia henkilöitä koskevaa perintöverotusta uudistettiin ja lievennettiin. Alkoholiverotusta korotettiin nostamalla veroa keskimäärin 11,5 % tavalla, joka turvaa alkoholin veropohjan ja samanaikaisesti vähentää alkoholin kokonaiskulutusta ja käyttöön liittyviä haittoja. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi energiaveroja korotettiin sekä auto- ja ajoneuvoverotusta uudistettiin. Energiaveroja korotettiin yhteensä 300 milj. eurolla kohdistuen korotus kaikille energiatuotteille, painottaen kuitenkin päästökaupan ulkopuolista sektoria. Auto- ja ajoneuvoveroon luotiin taloudellinen kannuste valita vähäpäästöisempi henkilöauto siten, että verot perustuvat autojen ominaishiilidioksidipäästöihin ts. verotus kiristyy päästöjen kasvaessa.

Arvonlisäverotuksessa tehtävät painoutuivat EU:n arvonlisäverolainsäädännön kehittämiseen. Neuvoston käsittelyssä olivat mm. veropetosten vastainen strategia sekä alennettuja verokantoja koskevan sääntelyn uudistaminen. Vuoden 2008 aikana hyväksyttiin ALV-paketti, jolla uudistetaan palvelujen verotuspaikkasäännökset sekä toisessa jäsenvaltiossa maksetun veron palautusjärjestelmä. Kotimaan lainsäädäntöä muutettiin Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen päätösten johdosta, joista merkittävin muutos koski kiinteistöstä tehdyn vähennyksen oikaisujärjestelmän uudistamista vuoden 2008 alusta.

12.3 Valtion kuntapolitiikka

Keskeiset vuoden 2008 kuntapolitiikan toimet liittyvät kunta- ja palvelurakennemuutukseen, kuntien palvelukäytäntöjen kehittämiseen sekä kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen. Näiden meneillään olevien uudistusten ohella jo vakiintunut peruspalveluohjelma on osa valtion ja kuntien yhteistä kuntapolitiikkaa.

Vuonna 2008 valtiovarainministeriössä valmisteltiin vuoden 2009 alusta voimaan tulleet 32 kuntaliitosta, joiden myötä kuntien määrä väheni peräti 67:lla. Perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen organisaatioiden lukumäärä vähenee yhteistoiminta-alueiden myötä noin puolella.

Kuntien yhdistymisavustukset (28.90.31) ovat tuntuvasti edistäneet kuntien yhdistymisiä. Vuoden 2009 alusta voimaan tulleiden kuntaliitosten lisäksi kunnissa on vuoden 2008 loppuun mennessä tehty kuusi päätöstä yhdistymisistä, joissa on mukana 16 kuntaa. Päätökset merkitsevät ainakin 10 kunnan vähenemistä viimeistään vuoden 2013 alusta lukien. Lisäksi meneillään on useita kuntaliitosselvityksiä. Kuntaja-

kolain 8 §:n mukaisia erityisiä selvityksiä määrättiin v. 2008 toimitettavaksi kahdessa tapauksessa. Lisäksi aiemmin käynnistyneitä selvityksiä päättyi kolme. Tämän lisäksi esiselvityksiin varattua määrärahaa jaettiin 14:lle yhdistymistä selvittävälle kuntaryhmälle. Momentilla olevaa kuntien väliseen laaja-alaiseen ja merkittävään yhteistoimintaan varattua yhteistoiminta-avustusta myönnettiin v. 2008 seitsemälle yhteistoimintahankkeelle, yhteensä 1 milj. euroa. Lisäksi tuettiin Kainuun hallintokokeilua yhden miljoonan euron erillisavustuksella.

Kunta- ja palvelurakenneuudistusta täydentävän ja vauhdittavan Kuntien parhaat palvelukäytännöt -hankkeen toteutusta jatkettiin. Hankkeen tehtävänä on edistää kuntien palvelutuotannon uudistamista, tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämistä sekä parhaiden käytäntöjen innovaatioiden leviämistä.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamistyötä jatkettiin hallitusohjelman sekä kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 11 §:n linjausten mukaisesti. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2010 alusta lukien. Järjestelmästä tehdään nykyistä yksinkertaisempi, selkeämpi ja läpinäkyvämpi. Erilaiset olosuhde- ja palvelutarvetekijät huomioidaan.

Kuntien yleinen valtionosuus (28.90.30) muodostaa kunnille maksettavista laskennallisista valtionosuuksista alle 4 prosentin osuuden eikä sitä ole sidottu käytettäväksi tiettyyn tehtävään. Yleisellä valtionosuudella on korotuskertoimien johdosta merkitystä erityisesti määrätyle kunnajoukolle. Vuonna 2008 yleisen valtionosuuden yhtä tai useampaa lisää sai 47 % kunnista eli 187 kpl. Osassa näitä kuntia on yleisellä valtionosuudella olennainen merkitys kunnan kokonaistuloissa.

Kuntien harkinnanvaraista rahoitusavustusta (28.90.32) jaettiin 48 kunnalle yhteensä 20 milj. euroa, keskimäärin 95 euroa/asukas. Tämän lisäksi annettiin erillisenä avustuksena yhteensä 4 milj. euroa Tuusulan kunnalle, Porin kaupungille, Nokian kaupungille ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirille. Helmikuussa 2009 julkaistujen vuoden 2008 ennakollisten tilinpäätöstietojen perusteella negatiivisten vuosikatteiden kuntien lukumäärä oli 44 kappaletta ja ilman harkinnanvaraista avustusta määrä olisi ollut 51.

Kuntien yhteistoiminta-avustusta koskevien kuntien valtionosuuslain säännösten voimassaoloaika jatkettiin vuoden 2012 loppuun. Kuntien vapaaehtoisten yhdistymisten tukemiseksi valmisteltiin kuntajakolakiin uuden kunnan valtuuston toimikautta ja järjestelytoimikunnan asettamista sekä valtuuston muodostamista kesken kunnallisen vaalikauden koskevat muutokset. Lisäksi valmisteltiin kuntajakolain kokonaisuudistusta. Lisättiin kuntalakiin säännökset videoneuvotteluyhteyden käytöstä kunnallisten toimielinten kokouksiin osallistumisessa. Seutuhallintokokeilua koskevat lait kumottiin 1.1.2009 lukien kuitenkin siten, että Oulun seudulla ja Kuuma-seudulla kokeilua voidaan eräiltä osin jatkaa 31.12.2012 saakka. Kunnilta valtiolle ja Kansanterveyslaitokselle siirrettävien tehtävien johdosta vähennettiin kuntien valtionosuuslain mukaista yleistä valtionosuutta.

12.4 Hallintopolitiikka ja hallinnon kehittäminen

Aluehallinnon uudistuksen valmistelu on edennyt hallitusohjelman mukaisesti, tavoitteena siirtyminen 1.1.2010 lukien uudistettuun aluehallintoon. Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä linjasi jatkovalmistelua siten, että valtion aluehallinnon tehtäviä kootaan kahteen aluehallintoviranomaiseen.

Valtiovarainministeriö asetti 15.12.2008 yhteispalvelun laajentamishankkeen, jonka tavoitteena on konkreettisesti lisätä yhteispalvelupisteiden määrää, laajentaa olemassa olevien yhteispalvelupisteiden palveluvalikoimaa sekä laajentaa yhteispalvelun menettelytapoja ja luoda sen käyttöön uusia työvälineitä.

Uusia alueellistamispäätöksiä tehtiin v. 2008 n. 220 henkilötyövuotta vastaavasti. Uusia alueellistamismahdollisuuksia nimettiin n. 1 000 henkilötyövuoden verran. Vuoden loppuun mennessä toteutettuja, päätettyjä ja suunniteltuja alueellistamisia oli tapahtunut pääkaupunkiseudulta muualle maahan n. 3 400 työpaikkaa.

Valtiovarainministeriön teettämän laatubarometrin mukaan kansalaiset ovat keskimäärin tyytyväisiä käyttämiinsä julkisiin palveluihin. Vuoden 2008 barometrissa kansalaisten antamien arvosanojen keskiarvo oli 8 kouluarvosana-asteikolla 4–10. Valtiovarainministeriö on teettänyt vastaavankaltaisia selvityksiä vuosittain vuodesta 2003 lukien. Näinä vuosina julkisten palvelujen koettu laatu on keskiarvolla mitattuna vaihdellut 8,18 ja 8,0 välillä.

Osana EU:n jäsenmaiden välistä laadun kehittämis yhteistyötä esiteltiin lokakuussa 2008 Pariisissa pidetyssä Euroopan viidennessä julkisen sektorin laatukonferenssissa Suomen julkisen sektorin parhaiksi käytännöiksi valitut Puolustushallinnon rakennuslaitos ja Turun kaupungin terveystoimen lääkinnällisen kuntoutuksen tuloksyksikkö. Valtiovarainministeriö valmisteli lisäksi julkisen sektorin organisaatioille kestävän kehityksen arviointiliitteen CAF-arviointimalliin.

12.5 Valtion tietohallinnon uudistaminen

Valtion tietohallintoa uudistetaan toteuttamalla valtioneuvoston vuosille 2006–2011 tekemää valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämistä koskevaa periaatepäätöstä ja sen pohjalta laadittua valtion IT-strategiaa.

Valtion IT-palvelukeskuksen (VIP) perustamista valmisteltiin koko kertomusvuoden ajan. Palvelukeskus aloitti toimintansa osana Valtiokonttoria vuoden 2009 alussa.

Vuonna 2006 käyttöönotettua kansalaisten verkkotunnistamiseen ja maksamiseen liittyvään palveluun (VETUMA) oli kertomusvuoden loppuun mennessä liittynyt tai sitä käytti n. 50 julkisen hallinnon organisaatiota, joista noin puolet kuntia ja puolet valtion laitoksia. Tapahtumien määrä kasvoi n. 20 000:een kuukaudessa. Lisäksi VETUMA-palveluun kehitettiin kertakirjautumismahdollisuus palveluun liitettyjen asiointipalveluiden osalta.

Sähköisen asioinnin viranomaisten ja asiakkaiden väliseksi vuorovaikutuskanavaksi kehitettiin asiointitiliä, jonka määrittely valmistui loppuvuodesta 2008. Asiointitili palvelee koko julkista hallintoa. Siihen liittyvien lainsäädännöllisten ja toimivaltuuskysymysten selvitys käynnistettiin vuoden lopulla.

Virkamiehen tunnistaminen -hanke eteni pilotointivaiheeseen. Valtiovarainministeriö käynnisti dokumentin hallintaa ja arkistointia koskevan hankinnan kertomusvuoden joulukuussa määrittelyvaiheen valmistuttua.

Valtionhallinnon yhteisen, turvallisen tietoliikennetietojärjestelmän esitutkimus ratkaisumahdollisuuksineen valmistui vuoden aikana, sekä määrittely- ja toteutusvaihe käynnistettiin kertomusvuoden marraskuussa. Tavoitteena on, että palvelu on käyttöönotettavissa ensimmäisenä uusissa aluehallintovirastoissa vuoden 2010 alusta alkaen.

Tietoturvasot-hanke määritteli julkisen organisaation ja sen tuottamien palvelujen eri tietoturvasotot ja niiden vaatimukset. Varautumisen esitutkimus valmistui.

Valtiovarainministeriö asetti 29.8.2008 sähköisen asioinnin ja demokratian kehittämishankkeen (SADe-hanke). Hanke laati ehdotukset julkisen hallinnon ja julkisten palveluiden sähköisen asioinnin kehittämislinjauksiksi sekä käyttöönottosuunnitelmaksiksi vuosille 2009—2012. Ehdotuksia koskeva päätöksenteko ja toimenpiteiden käynnistäminen tapahtuu vuoden 2009 alkupuolella.

12.6 KuntaIT:n toiminta ja hankkeet vuonna 2008

Keväällä 2008 KuntaIT avasi kuntien kehittäjiä varten prosessinmallinnuspalvelun, jonka avulla kuntien toiminnan kehittäjät voivat mallintaa ja kehittää organisaatioidensa palvelua. Palveluun kuuluu prosessipankki, jonne mallintajat tallettavat aikaansaannoksensa muiden hyödynnettäviksi. Hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja levittää 396 mallintajaa ja prosessipankkiin on kuvattu yli 250 kunnallisen palvelutoiminnan prosessia.

KuntaIT -yksikössä valmisteltavien JHS-suositusten painopistealueita olivat tietojärjestelmien yhteentoimivuus, yhteisten tietovarantojen hyödyntäminen, asiointikäyttöliittymät, tietojen käsittelyyn liittyvä tietoturva ja tietosuoja sekä palvelujen kehittämistä tukevat hyvät käytännöt. Erityistä huomiota kiinnitetään myös julkisten tietotekniikkahankintojen tukemiseen ja kehittämiseen.

12.7 Valtion konserniohjaus ja yhteiset palvelut

Talous- ja henkilöstöhallinnon uudelleen organisoinnilla tilaaja-tuottaja -malliin, palveluprosessien kehittämisellä ja yhtenäisillä tietojärjestelmillä tavoitellaan merkittävää tuottavuuden parantumista näissä tehtävissä. Neljässä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksessa (Oikeushallinnon palvelukeskus, Sisäasiainhallinnon palvelukeskus, Puolustushallinnon palvelukeskus ja Valtiokonttorin tulosityksikkönä toimiva palvelukeskus) työskenteli vuoden 2008 lopussa 587 henkilöä 6 toimipaikassa

ja 12 tilapäisessä sivutoimipisteessä. Sivupisteistä kolme lakkasi vuoden 2008 loppuun mennessä. Henkilöstöstä valtaosa toimi talous- ja henkilöstöhallinnon palvelutuotannossa. Lisäksi Kajaanin yhteyspalveluyksikössä työskenteli 30 henkilöä.

Palvelukeskusten asiakkaina olevien valtion virastojen ja laitosten yhteenlaskettu henkilötöyvuosien määrä on n. 61 000. Palvelukeskuksissa käsiteltiin ostolaskuja n. 1,1 milj. kpl, myyntilaskuja n. 125 800 kpl, matkalaskuja n. 193 000 kpl sekä palkka- ja palkkiomaksuja n. 880 000 kpl. Virastojen tyytyväisyys palvelukeskusten palveluihin on edelleen parantunut ja asiakastyytyväisyys v. 2008 oli 3,78 (asteikolla 1–5). Vuonna 2007 asiakastyytyväisyys oli 3,63.

Yliopistojen palvelukeskus aloitti palvelutoiminnan 1.9.2008. Vuoden 2008 loppuun mennessä sillä oli toimintaa kolmella paikkakunnalla, henkilöstöä n. 78 ja asiakkaina kolme yliopistoa.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon kehittäminen jatkui uusien virastojen ja laitosten ottamisella palvelukeskusten asiakkaisiksi ja palvelutuotannon vakiinnuttamisella. Palvelumallia kehitettiin kohti Kieku-ohjelmassa määritellyjä yhteisiä toimintaprosesseja ja palveluja. Tavoitteena oli, että vuoteen 2009 mennessä virastoilla hallinnonalasta riippumatta on mahdollisuus talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusten ja niissä käytettävien toimintaprosessien sekä tietojärjestelmien käyttöön. Vuoden 2008 päättyessä tavoite on toteutunut seuraavasti: Palvelukeskusten asiakkaina on n. 68 % virastoista ja yhtenäiset toimintaprosessit ovat käytössä n. 68-prosenttisesti virastojen henkilöstömäärällä mitattuna. Valtiokonttorin toteuttaman Kieku-ohjelma päättyessä vuoden 2008 lopussa oli taloushallinnon kokonaistuottavuus parantunut lähtötilanteeseen (v. 2003) verrattuna n. 13 % ja palkan- ja palkkiolaskennan kokonaistuottavuus n. 29 %.

Valtiokonttori toteutti valtion talous- ja henkilöstöhallinnon yhteisen tietojärjestelmän ja integraatioratkaisun (Kieku-järjestelmä) hankinnan ja käynnisti järjestelmän määrittelyhankkeen. Kieku-järjestelmän pilotointi ja ensimmäiset käyttöönotot ajoittuvat nykyisten suunnitelmien pohjalta 2010-luvun alkupuolelle.

12.8 Valtion kiinteistöhallinto ja toimitilat

Kertomusvuonna jatkettiin valtion kiinteistöhallinnon ja kiinteistöpalvelujen kokoaamista ja tehostamista siirtämällä valtaosa rajavartiolaitoksen hallinnassa olleesta kiinteistövarallisuudesta valtion käyttökiinteistöjä hoitavan Senaatti-kiinteistöjen hallintaan. Valtion ratahallinnon tarpeista vapautuneet alueet Keski-Pasilassa siirrettiin Senaatti-kiinteistöjen hallintaan kehitettäväksi valtion ja Helsingin kaupungin välisen sopimuksen mukaisesti seudun yhdyskuntarakennetta eheyttävällä tavalla asunto- ja toimitilarakentamistarpeisiin.

Virastojen ja laitosten työympäristöjen parantamista jatkettiin valtion v. 2005 hyväksytyn toimitilastrategian mukaisesti.

Kertomusvuonna valmisteltiin vireillä olevaan yliopistouudistukseen liittyen yliopistojen käytössä olevien valtion kiinteistöjen siirtämistä perustettaville kolmelle yli-

opistokiinteistöosakeyhtiölle sekä aloitettiin valtion v. 1998 laaditun kiinteistöstrategian päivittäminen. Aiempi strategia on pantu menestyksellisesti toimeen päätavoitteet saavuttaen. Päämääränä strategian päivityksessä on varmistaa valtion kiinteistövarallisuuden hallinta ja hoitaminen tehokkaalla, tuottavalla ja valtion kokonaisedun varmistavalla tavalla myös muuttuneissa ja muuttuvissa olosuhteissa ja tukea näin osaltaan lähivuosina edelleen tiukentuvan valtiontalouden kestävää hoitamista.

12.9 Valtion hankintatoimi

Valtion hankintojen kokonaismäärä oli v. 2008 valtion liikekirjanpidon perusteella yhteensä 4 358 milj. euroa. Hankinnat ovat työvoimakustannusten ohella virastojen suurin menoerä. Hankintamenot laskivat vuodesta 2007 n. 3,4 %.

Keskitettyillä hankinnoilla saavutettavien säästöjen selvittämiseksi valmistui keväällä 2008 Helsingin kauppakorkeakoulun valtiovarainministeriön toimeksiantosta tekemä tutkimus. Helsingin kauppakorkeakoulun kesällä 2008 julkaiseman tutkimuksen mukaan valtio saavutti v. 2006 keskitetyn toimintamallin myötä 95 milj. euron säästöt. Valtiovarainministeriön tilaaman tutkimuksen mukaan keskitetty toimintamalli hankinnoissa mahdollistaa valtiolle n. 20 prosentin vuotuiset säästöt hankintatoimessa hajautettuun toimintamalliin verrattuna.

Valtiokonttorin v. 2007 koko valtionhallinnon käyttöön hankkiman tilaustenhallintajärjestelmän käyttöönottoa jatkettiin. Vuoden aikana valmistui valtion matkustusstrategia, jonka tavoitteena on lisätä matkahallinnon tuottavuutta, auttaa virastoja johtamaan matkustamista sekä vähentää kustannuksia ja päästöjä korvaamalla matkustamista mm. videoneuvotteluilla. Vuoden 2008 aikana käynnistettiin myös työ valtion hankintastrategian uudistamiseksi.

12.10 Valtion henkilöstö- ja työnantajapolitiikka

Valtion eläkkeet ja eläkeiän odote

Vuoden 2007 alusta tuli voimaan uusi valtion eläkelaki (VaEL) 1295/2006, joka korvasi aikaisemman valtion eläkelain, valtion perhe-eläkelain sekä niihin liittyviä lakeja. Uudistuksessa muutettiin eläketurvan sisältöä siten, että se tukee ikääntyneiden työssä jaksamista, nostaa keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää ja muuttaa tulevaisuudessa eläkkeiden laskentaperusteita ottamalla huomioon koko työ-uran ansiot eläkkeen määräytymisessä. Samalla otettiin käyttöön valtion eläketurvan hoitokulumaosuus, jonka suuruus v. 2008 oli 0,42 % perusteena olevasta palkasta kaikilla VaEL-työnantajilla. Valtiotyönantajan täysitehoisten VaEL-eläkkeiden alkavuuksissa ei ole viime vuosina tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Valtiokonttori on asettanut tavoitteeksi, että valtion henkilöstön eläkeiän odote 25-vuotiaalle olisi 62 vuotta 2 kuukautta v. 2011. Vuonna 2007 eläkeiän odote oli n. 60

vuotta. Valtion eläkejärjestelmässä odoteluku on koko tarkastelujakson ajan ollut suurempi kuin Suomen työeläkejärjestelmässä yleensä.

Kaiku-työnantajapalvelut

Kertomusvuoden aikana Kaiku-työhyvinvointipalveluiden piiriin kuului yli 90 % valtion virastoista ja laitoksista. Kaiku-hankerahoitusta myönnettiin 50:lle työhyvinvoinnin kehittämishankkeelle yhteensä n. 0,8 milj. euroa (v. 2003 alusta lähtien yli 6,3 milj. euroa). Kaiku-kehittäjiä on valmistunut vuosina 2003—2008 yhteensä 328 henkilöä, joista 297 henkilöä on edelleen valtion palveluksessa. Vuonna 2008 valmistui 28 uutta Kaiku-kehittäjää, 55 oli vuoden lopussa koulutuksessa.

Valtiokonttorin henkilöstöpalvelut-yksikkö

Kertomusvuonna Valtiokonttoriin perustettiin Valtion henkilöstöpalvelut -yksikkö tukemaan meneillään olevien mittavien valtionhallinnon kehittämistoimien toteuttamista. Sen tehtävänä on virastojen tukeminen muutosten toteuttamisessa. Keskeinen kysymys on henkilöstön uudelleensijoituksen tukeminen. Yksikkö antaa konkreettista tukea ja opastusta akuuteissa tilanteissa oleville virastoille.

12.11 Verotuksen toimeenpano

Verohallinnon perustehtävänä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaiden taloudelliselle toiminnalle.

Verohallinto muodostui 1.1.—30.4.2008 Verohallituksesta, seitsemästä alueellisesta verovirastosta sekä Konserniverokeskuksesta. Organisaatio muuttui 1.5.2008. Tällöin Verohallinnosta tuli yksi virasto, jonka yksiköinä ovat Verohallitus, verovirastot, Veronkantokeskus, Hallintopalvelu, Tuotantopalvelu, Tietotekniikkapalvelu ja Veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö.

Alueellisissa verovirastoissa on yhteisöasiakkaiden verotuksesta huolehtiva yritysverotoimisto sekä henkilö- ja yrittäjäasiakkaiden verotuksesta huolehtivia verotoimistoja, sekä erilaisia palvelupisteitä.

Verotusprosesseja on yhtenäistetty ja niiden valikointisääntöjä ja työmenettelyohjeita on kehitetty. Vuonna 2008 otettiin maatalouden- ja elinkeinonharjoittajien tapauskohtaisen valvonnan tueksi käyttöön uusi virkailijan työväline (Vety), jolla virkailija tutkii valikoituneet tapaukset menettelyohjeiden mukaisesti.

Asiakkaiden valvonnan tehostamiseksi ja lainkuuliaisuuden (Compliance) parantamiseksi jatkettiin analyysijärjestelmän kehittämistä.

Taulukko 86. Verohallinnon keräämien nimellisarvoisten verotulojen ja nettomenojen kehitys sekä nettomenojen ja verotulojen suhde vuosina 2004—2008, 1 000 euroa

Verotulot ja menot	2004	2005	2006	2007	2008
Nettomenot	326 515	332 487	342 802	359 430	386 430
Bruttoverotulot	49 858 200	52 377 900	55 494 800	59 785 700	63 553 800
— suhde, %	0,65	0,63	0,62	0,60	0,61

Verohallinto on tehostanut toimintaansa nostamalla henkilö- ja yritysverotuksen automaatioastetta, lisäämällä sidosryhmiltä saatavien tietojen määrää ja lisäämällä sähköistä tiedonkeruuta, ottamalla käyttöön uusia työvälineitä ja tuottamalla uusia sähköisiä palveluja. Veroilmoitus verkossa -palvelu avattiin 6.4.2008. Ensi vaiheessa henkilöasiakkailla oli mahdollisuus ilmoittaa asunnon ja työpaikan väliset matkakulut sähköisesti. Palvelua käytti 146 000 asiakasta. Verokortti verkossa -palvelun käyttöaste oli 21 % kaikista verokorteista. Palvelun kautta tuotettiin verokortteja 260 000 kpl täysin itsepalveluna. Pientyönantajien palkanmaksua helpottavaa Palkka.fi -järjestelmää hyödynsi yli 34 000 käyttäjää. Palkka.fi -käyttäjiksi oli rekisteröitynyt 12 333 yritystä ja 22 412 kotitaloutta. YTJ:n tietopalvelussa tehtiin yli 16,5 miljoonaa yritystietohakua, mikä on yli kaksi miljoonaa hakua enemmän kuin edellisvuonna.

Perusvalvonnassa verotettavaan tuloon tehtiin lisäyksiä yhteensä 1 153 milj. euroa. Arvonlisäverotuksen ja työnantajasuoritusten maksuunpanot olivat yhteensä 1 248 milj. euroa. Verotarkastuksen perusteella maksuunpantiin veroja 288 milj. euroa.

Verotarkastuksen painopistealueita olivat harmaan talouden torjunta ja veroa kerrottävä verovalvonta. Vuonna 2008 käynnistettiin neljä vuotta kestävä rakennusalan valvontahanke. Toimintavuoden aikana tarkastettiin 580 rakennusalan yritystä. Toimintavuoden aikana valmistuneissa 3 680 verotarkastuksessa paljastui harmaata taloutta eli puuttuvia tuloja, mustia palkkoja tai kuittikauppaa yhteensä 821 tarkastuskohteessa. Verotarkastuksen painopiste siirtyi jonkin verran suurten yritysten tarkastuksista harmaan torjuntaan. Harmaan talouden tarkastusten osuus verotarkastuksen työajasta ylitti 30 % ja suurimpien yritysten tarkastuskattavuus jäi 10,4 prosenttiin.

Ennakkoperinnän ja lopullisen verotuksen vastaavuutta seurataan v. 2008 (verovuosi 2007) vertaamalla jäännösverojen ja palautusten itseisarvoisia kokonaismääriä maksuunpantujen verojen yhteismääriin. Yhteisöverotuksessa ennakoiden poikkeama oli 10 %. Henkilöverotuksessa poikkeama oli 12,3 %. Kokonaispoikkeama oli 11,8 %, joten asetetusta tavoitteesta jäätiin jonkin verran.

Jäämäperinnän kertymä oli 63,1 % vuoden 2008 aikana perintään otettujen ja niiden v. 2007 maksuunpantujen verojen, jotka ovat maksamatta (verojääminä) 1.1.2008, yhteismäärästä. Tavoite saavutettiin. Verojäämien kokonaiskertymä oli 1 570 milj. euroa, mikä on 168 milj. euroa enemmän kuin edellisvuonna. Verohallinnon omilla toimenpiteillä kerättiin 1 329 milj. euroa eli 85 % kaikista maksetuista verojäämistä. Ulosottolaitoksen kautta kertyi 241 milj. euroa. Maksamatta jääneitä veroja eli verojäämiä oli vuoden 2008 lopussa 3,2 mrd. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna lisäystä on 2,9 % eli 90 milj. euroa.

12.12 Tullitoimi

Transiton kokonaismäärä v. 2008 oli 3,8 miljoonaa tonnia, kun se vuotta aikaisemmin oli 3,7 miljoonaa tonnia. Venäjälle kuljetetun transitotavaran määrä lisääntyi vuoden 2008 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana selvästi hitaammin kuin edellisenä vuonna ja lokakuussa transitotavaran tonnimäärä alkoi vähetä ja lasku kiihtyi loppuvuodesta. Merkittävin yksittäinen transitokuljetusten tonnimäärän laskua selittävä tekijä oli henkilöautojen transitokuljetusten väheneminen. Vuoden 2008 viimeisen vuosineljänneksen aikana Venäjälle vietiin 130 000 autoa, kun vastaavana aikana

Taulukko 87. Tullin suoritteet ja aikaansaadut julkishyödykkeet vuosina 2006—2008

Liikennemäärät	2006	2007	2008	Muutos 2008/2007, %
Ulkomailta saapuneet matkustajat:				
— Alusliikenne	8 168 796	8 011 217	8 322 662	3,9
— Lentoliikenne	5 220 747	5 763 717	6 030 720	4,6
— Juna- ja maantieliikenne	10 756 591	10 073 974	9 577 996	-4,9
Ulkomailta saapuneet laivat	32 371	31 750	30 126	-5,1
Ulkomailta saapuneet lentokoneet	68 072	69 522	73 332	5,5
Ulkomailta saapuneet kuormatut kuorma-autot, kontit ja perävaunut	1 041 811	1 216 917	1 136 800	-6,6
Tuonti, 1 000 tonnia	68 446	64 371	68 944	7,1
Vienti, 1 000 tonnia	43 593	44 333	42 286	-4,6
Tullin kantamat verot, 1 000 euroa:				
Tullilaitoksen veronkanto yhteensä	10 364 271	10 581 410	10 752 258	1,6
Tuonnin perusteella kannettavat verot	4 055 989	4 304 990	4 368 084	1,5
Autovero	1 297 782	1 209 830	1 009 612	-16,5
Valmisteverot	4 628 487	4 652 394	4 962 536	6,7
Muut verot ja maksut ja sekalaiset tulot	191 104	203 883	197 783	-3,0
Muille viranomaisille tilitettävä kanto	61 695	61 111	60 419	-1,1
EU:lle tilitettävät omat varat netto	129 214	149 204	153 825	3,1
Tulliselvitys ja verotus:				
Kolmansien maiden tuontitullaukset	535 096	567 211	610 568	7,6
Kolmansien maiden vientitullaukset	673 418	692 763	672 399	-2,9
Sisäkaupan tuonti-ilmoitukset	352 026	372 162	351 928	-5,4
Sisäkaupan vienti-ilmoitukset	160 136	150 244	127 853	-14,9
Autoverotuspäätökset:				
— Uudet ajoneuvot	178 808	159 745	170 546	6,8
— Käytetyt ajoneuvot	38 889	33 654	33 885	0,7
Valmisteverotuspäätökset	19 597	20 339	24 198	19,0
Passitukset aloitetut/päätetyt	1 107 739	1 178 819	1 303 209	10,6
— joista aloitettujen TIR-carnet osuus	278 400	342 263	367 491	7,4
Yhteiskunnan suojaaminen:				
Tietoon tulleet rikokset	4 970	4 652	5 590	20,2
Selvitetty rikokset	4 350	4 334	5 171	19,3
Selvitysprosentti, %	88	93	93	-0,7
Laboratoriotutkimukset	14 217	13 376	14 134	5,7

v. 2007 Venäjälle kulki Suomen kautta 188 000 henkilö- ja pakettiautoa; koko vuoden 2008 aikana Venäjälle vietiin kuitenkin melkein 740 000 autoa, missä oli noin kymmenyksen kasvu verrattuna edellisvuoteen.

Sähköisen toimintaympäristön (e-tulli) kehittäminen on EU:n keskeinen tavoite. Kehitteillä olevat tai kehitettävät toimintamallit ja ratkaisut määritetään yhteisötasolla, joten kansallisesti liikkumavaraa käytännön toteutuksessa määritysten hyväksymisen jälkeen on vähän. Suomen Tulli onkin panostanut suunnitteluasiakirjojen arviointiin ja pyrkinyt vaikuttamaan kansallisesti tärkeissä kysymyksissä tehokkaasti koko yhteisötason valmisteluprosessin ajan. Merkittävimmät uudistukset, joilla on vaikutusta resurssitarpeisiin ja tätä kautta toimipaikkaverkostoon, ovat viennin verkkopalvelut, tarkoittaen sekä järjestelmien välisiä yhteyksiä että web-lomakeilmoittamista, ja tuonnin web-nettitullaus. Verkkواسointi vientitullauksissa vaikuttanee resurssisäästöinä vuoden 2009 jälkipuoliskosta lähtien ja tuonnissa aikaisintaan vuoden 2010 jälkimmäisestä puoliskosta eteenpäin.

Erityisesti yhteiskunnan suojaamisen tehtäväalueeseen vaikuttanut muutos ulkoisessa toimintaympäristössä oli Schengenin säännösten täysimääräisen soveltamisen aloittaminen 21.12.2007 Baltian maissa. Schengenin alueen laajentuminen vaikutti välittömästi ja tulee jatkossa vaikuttamaan voimakkaasti siihen, miten hyvin viranomaiset pystyvät hallitsemaan ulkomaanliikenteen tavara- ja erityisesti henkilövirtoja sekä tunnistamaan niistä rikollisen toiminnan ja rikolliset toimijat. Vapaan liikkuvuuden alueen laajentuminen tulee jatkossakin asettamaan lisävaatimuksia (myös Tullin) rikostiedustelun järjestämiselle.

Fiskaalisella tehtäväalueella Tulli kantoi veroja ja maksuja yhteensä reilut 10,75 mrd. euroa v. 2008 mukaan lukien EU:lle tilitettävät perinteiset omat varat, missä oli kasvua 1,6 % verrattuna edellisvuoteen. Suurimmat verokertymät tulivat valmisteveroista ja energiaveroista (4,96 mrd. euroa, jossa kasvua 6,7 %), arvonlisäverosta (4,37 mrd. euroa, jossa kasvua 1,5 %), autoverosta (1,01 mrd. euroa, jossa laskua 16,5 %) ja EU:lle tilitettävistä perinteisistä omista varoista (brutto 205,1 milj. euroa, jossa kasvua 3,1 %).

Ulkomaankaupan tehtäväalueella Tulli on sitoutunut määritetyn asiakasstrategian kautta varmistamaan ulkomaankaupan sujuvuuden ja huolehtimaan siitä, että ulkomaankauppaa käyvillä toimijoilla on niille soveltuvat, tarkoituksenmukaiset tavat hoitaa tulliasiointinsa. Näiden periaatteiden mukaisesti vuoden 2008 lopulla otettiin käyttöön uusi vientitullausjärjestelmä, jolloin asiakkaalla on verkkواسointimahdollisuus myös viennissä — vientitavaroiden luovuttaminen vientimenettelyyn tapahtuu täysin automaattisesti. Hanke toteuttaa sähköisen toimintaympäristön kehittämistä, joka on yksi EU:n keskeisistä tavoitteista, mikä on myös linjassa tuottavuusohjelman tavoitteiden kanssa.

Sähköisen ilmoitusten käsittelypaikkojen keskittämisen valmistelu käynnistyi v. 2007. Vuoden 2008 aikana keskittämiseen liittyviä järjestelyjä jatkettiin viennin osalta. Järjestelyissä noudatettiin niitä työkäytäntöjä, roolituksia ja työnjakoja, jotka oli jo todettu tuonnissa toimiviksi. Uudistukseen liittyy tullin omien toimintatapojen laadun parantamista, minkä tulisi näkyä asiakkaille parempana ja koko maan tasolla yhdenmukaisena asiakaspalveluna.

Tulli on ryhmitellyt asiakkaansa palvelutarpeen ja riskin perusteella kumppanuus-, avain- ja pienasiakkaisiin, jotta Tullin tarjoamat palvelut ja asiakasyhteistyön muodot vastaisivat erilaisten asiakasryhmien tullitoimintaa ja siihen kohdistuvia tarpeita sekä asiakkaan osaamistasoa ja valmiuksia.

Yhteiskunnan suojaamistehtävässä Tullin rikostorjunnan tietoon tulleet rikokset olivat kertomusvuonna 5 590, missä oli kasvua edelliseen vuoteen verrattuna yli 20 %. Rikosten selvitysaste oli 92,5 %.

Tullin rikostorjunnalla on hyvin keskeinen ja kiinteä rooli kansallisessa sisäisen turvallisuuden ylläpitämisessä. Tullin rikostorjuntatoiminnon rooli perustuu erityisesti kansalliseen ja kansainväliseen viranomaisyhteistyöhön, joissa tullirikostorjunta tuottaa lisäarvoa nimenomaan ulkomaankauppaan ja logistiikkaan kohdistuvalla erityisosaamisella, rikostorjunnallisen puuttumisen kannalta optimaalisella sijoittumisella (maahantulo- ja maastalähtövaihe) sekä kansainvälisillä viranomaissuhteillaan.

USA:han ja Eurooppaan kohdistuneet terrori-iskut johtivat tullialalla uusiin menettelyihin, joita valmisteltiin sekä WCO:n että EU:n piirissä. Yhteisössä on jo hyväksytty tullikoodexin uudistus, joka sisältää vaatimuksen ennakoilmoittamisesta sekä yhteisöön saapuvista että yhteisöstä lähtevistä lasteista. Tähän liittyen syksyllä 2008 hyväksyttiin EU:n riskisääntöpäätös, joka säätelee yhteistä riskianalyysiä EU:n ulkoraajoilla.

Tullin elintarvike- ja kulutustavaravalvonnan valvontasuunnitelman painopiste oli sekä kansallisella että EU-tasolla tehdyn riskiarvion perusteella ongelmallisiksi epäillyissä tuotteissa ja tuoteryhmissä. Vuonna 2008 tehtiin laboratoriotutkimuksia yhteensä 14 134 tutkimusta (5,7 % enemmän kuin v. 2007).

12.13 Tilastotoimi ja tutkimus

Tilastotoimi

Kertomusvuonna Tilastokeskus tuotti EU-säädösten ja sitoumusten sekä kansallisten tarpeiden edellyttämät tilastot, yhteensä n. 200 kappaletta, sekä toteutti tilastojen välttämättömät uudistukset ja laadunparannukset. Pääosa uudistuksista koski tilastojen kuvausalueen ja tiedonkeruun laajentamista.

EU:n säädös- ja sitoutumisperusteisissa kehittämishankkeissa edettiin aikataulujen mukaisesti. EU-tilastosäädösten valmisteluun pyrittiin vaikuttamaan neuvoston tilastotyöryhmässä sekä lukuisissa tilastojen kehittämisen työryhmissä. EU-neuvostossa käsiteltävänä olivat mm. yhteisön tilastolaki, ulko- ja sisäkauppaa, tulo- ja elinoloja sekä väestö- ja asuntolaskentoja koskevat säädösehdotukset. Vuonna 2008 valmistui 24 uutta Tilastokeskusta koskevaa EU-säädöstä. Voimassa olevia Tilastokeskusta koskevia EU-säädöksiä oli kertomusvuonna kaikkiaan 213.

Tilastokeskus on sähköistänyt kaikki yrityksiin ja yhteisöihin kohdistuvat suorat tiedonkeruut. Sähköisen vastaamisen osuus on myös kasvanut tavoitteiden mukaisesti. Kertomusvuonna jatkettiin Tilastokeskuksen verkkopalvelujen kehittämistä sekä lisät-

tiin maksuttomien verkkopalvelujen tarjontaa. Suomen virallisen tilaston verkkoportaali avattiin yleiseen käyttöön 4.11.2008. Portaali sisältää n. 300 viralliseen tilastoon kuuluvan tilaston tiedot. Taulukoita ja kuvioita palvelussa on tuhansia.

Valtiovarainministeriö asetti maaliskuussa 2008 Tilastotoimen selvityshankkeen selvittämään tilastotoimen tehostamismahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia alueellistaa Tilastokeskuksen toimintoja. Hankkeen selvityshenkilöiden raportti valmistui 4.11.2008. Raportti sisältää useita kehittämissuhteita sekä ehdotuksen jatkohankkeen asettamiseksi, jossa tarkemmin määritetään tilastotoimen kokoaminen ja toteuttamiskelpoinen alueellistaminen.

Valtion tilastotoimen piiriin kuuluu Tilastokeskuksen ohella 18 muuta Suomen virallista tilastoa tuottavaa valtion virastoa tai laitosta. Tilastokeskus vastaa yksin yli 75 prosentista valtion tilastotuotantoa.

Tutkimus

VATT:ssa vuoden aikana tehdyillä taustatutkimuksilla, -selvityksillä ja -laskelmilla oli tärkeä sija useiden talouspolitiikan keskeisten valmistelutehtävien yhteydessä. Näitä olivat muun muassa SATA-komitea, hallituksen ilmasto- ja energiastrategian valmistelu, valtionosuusuudistuksen työryhmä sekä talousneuvoston asettama ikääntymisen asiantuntijaryhmä. Tutkimuskeskus osallistui myös politiikkatoimien vaikuttavuusarviointin kehittämiseen. VATT-vuosikirja käsitteli tätä teemaa ja lisäksi tutkimuskeskus oli mukana laatimassa sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tilaamaa esiselvitystä tästä aihepiiristä.

Toimintakertomusvuonna laadittiin VATT:n uusi tutkimusohjelma vuosille 2009–2011. Se vastaa rakenteeltaan uutta organisaatiota, joka astui voimaan vuoden 2008 alussa. Entistä enemmän painotettuja tutkimusteemoja siinä ovat mm. kuntatalous, hyvinvointipalvelujen vaihtoehtoiset tuotantomallit, kansainvälinen verokilpailu ja ennakointilaskelmat.

VATT:n omissa tutkimussarjoissa julkaistiin n. 40 tutkimusjulkaisua. Kaiken kaikkiaan tutkimusjulkaisujen määrä ylitti selvästi edellisvuoden tason. Erityisen selvästi kasvussa oli kansainvälisten julkaisujen määrä. Henkilökunnalla oli lisäksi runsaasti erilaisia asiantuntijatehtäviä, jotka palvelivat julkisen hallinnon valmistelutyötä. Niihin lukeutui muun muassa VATT:n panos verotukien laskennan kehittämisessä sekä verotuksen kehittämistyöryhmän työn käynnistämisessä.

12.14 Valtion rahoituksen hallinta

Valtion budjettitalouden velanhallinnan strategisena tavoitteena on lainantarpeen tyydyttäminen ja velasta aiheutuvien pitkän aikavälin kustannusten minimointi hyväksyttäväksi arvioitavissa olevalla riskitasolla. Riskejä ovat korkoriski, rahoitusriski, luottoriski sekä toiminnalliset ja oikeudelliset riskit.

Valtio joutuu tasapainoisenkin valtiontalouden oloissa ottamaan vuosittain merkittävän määrän lainaa, koska se jälleenerahoittaa erääntyviä lainojaan. Jälleenerahoitukseen liittyvien riskien välttämiseksi uudet lainat otetaan voittopuolisesti pitkäaikaisina lainoina siten, että velan jälleenerahoitus jakautuu mahdollisimman tasaisesti tuleville vuosille. Pitkäaikaista lainanottoa puoltaa myös hyvästä luottoriskiluokituksesta johutuva valtion suhteellinen kustannusetu pitkäaikaisten joukkolainojen markkinoilla. Pitkäaikainen varainhankinta toteutetaan pääasiassa kiinteäkorkoisilla sarjaobligatioilla siten, että liikkeeseen laskettavien lainojen laina-aika on lainaa otettaessa joko 5 vuotta tai 11 vuotta. Vuonna 2008 laskettiin liikkeeseen v. 2019 erääntyvä nimellisarvoltaan 5 mrd. euron viitelaina. Lyhytaikainen lainanotto toteutettiin pääosin euro-määräisiä velkasitoumuksia hyväksi käyttäen.

Valtion varainhankintamahdollisuudet olivat edelleen rahoitusmarkkinoiden lisääntyneestä epävarmuudesta huolimatta hyvät, koska Suomen valtiontalous pysyi hidastuvankin talouskasvun oloissa ylijäämäisenä. Suomen pitkäaikaisen lainanoton kustannus suhteessa markkinoilla yleisesti vertailukohtana käytettävään Saksan valtion kustannukseen kohosi edelleen v. 2008. Sijoittajien kysyntä kohdistui entistä suuremmissa määrin likvideinä pidettyihin Saksan valtion lainoihin, joiden tuottotasot laskivat muiden euroalueen maiden lainojen tuottoihin nähden. Korkoeron kasvusta huolimatta lainanoton keskimääräinen absoluuttinen efektiivinen kustannus pysyi kuitenkin yleisen korkotason laskun vuoksi likimain edellisvuotisella tasolla (4,1 %).

Rahoitusmarkkinoilla kesällä v. 2007 alkanut kriisi heijastui selvimmin valtion kassavarojen sijoitustoimintaan. Kassanhallinnan tavoitteena on turvata valtion maksuvalmiutta ja varmistaa valtion kykyä suoriutua kaikissa olosuhteissa maksuvelvoitteistaan. 2000-luvulla on siirrytty toimintatapaan, jossa kassavaroja sijoitetaan valtion maksuvalmiutta turvaavasti luottoriskiä minimoiden. Riskiä minimoidaan hajauttamalla varat ensisijaisesti luottoriskittömiksi katsottaviin lyhytaikaisiin sijoituskohteisiin. Näitä ovat hyvän luottoriskiluokituksen saaneiden EU-valtioiden sitoumukset ja EU-alueella toimivien luottolaitosten sitoumukset, joiden vakuutena on em. valtioiden sitoumuksia.

Nettolainanoton toteuttamisvelvoitteen vuoksi valtio joutuu tyypillisesti vuoden lopulla lainaamaan markkinoilta varoja, joita ei maksuvalmiuden näkökulmasta tarvita. Normaaliolosuhteissa nämä varat kyetään sijoittamaan luottoriskittömästi. Vuoden 2008 lopulla rahoitusmarkkinoiden tilanteen vuoksi vaihtoehdoksi oli jäämässä sijoittaminen pankkivastapuoliin tilanteessa, jossa hyvänkin luottoriskiluokituksen saaneisiin pankkeihin liittyvän lyhytaikaisenkin luottoriskin voitiin arvioida olevan merkittävä. Luottoriskitön sijoitusvaihtoehto saatiin aikaiseksi sopimalla tilapäinen järjestely, jolla varat voitiin sijoittaa vuoden vaihteen yli Suomen Pankkiin.

12.15 Rahoitusmarkkinat ja kansainväliset rahoituslaitokset

Yhdysvaltain asuntoluottojärjestelmän kriisinä vuoden 2007 elokuussa alkanut rahoitusmarkkinoiden kriisi laajeni maailmanlaajuiseksi ja syveni vuoden 2008 kuluessa. Kriisi osoittautui arvioitua vakavammaksi ja laajemmaksi. Epäluottamus rahoitus-

ja arvopaperimarkkinoilla jatkui valtioiden ja keskuspankkien mittavista pankkien rahoituksen saatavuuteen ja omien varojen riittävyyteen liittyvistä toimista huolimatta. Tilannetta rahoitus- ja pankkimarkkinoilla vaikeuttaa Yhdysvaltojen, Japanin ja Euroopan talouksien ajautuminen taantumaan, jonka kesto ja syvyys ovat epäselvät. Pankkien luotonantokyvyn heikentyminen ja luottoehtojen kiristytminen vaikeuttivat erityisesti yritysten rahoitustilannetta, ja vaikuttivat siten osaltaan negatiivisesti reaalitalouteen.

Rahoitusmarkkinoiden vakauden, rahoituslaitosten toiminnan ja luotonannon jatkumisen turvaamiseksi EU:ssa hyväksyttiin toimenpideohjelma, jonka täytäntöönpano aloitettiin kaikissa jäsenmaissa. Tähän liittyen valmisteltiin hallituksen esitys talletussuojan korottamiseksi 50 000 euroon ja esitys suomalaisten pankkien varainhankinnan turvaamiseksi myönnettävistä enintään 50 mrd. euron määräisistä valtiontakauksista. Eduskunta hyväksyi esitykset syksyllä 2008. Lisäksi valmisteltiin hallituksen esitystä laiksi, jonka nojalla valtio voisi tehdä toimintakykyisiin ja vakavaraisuusvaatimukset täyttäviin talletuspankkeihin niiden luotonantokyvyn turvaamiseksi pääomasijoituksia merkitsemällä niiden liikkeeseen laskemia pääomalainoja enintään 4 mrd. euron määrästä. Mahdolliseen kotimaiseen pankkikriisiin varautumiseksi valmisteltiin lisäksi esitystä valtion vakuusrahastosta annetun lain tarkistamiseksi mm. siten, että valtioneuvosto voisi velvoittaa kriisiin joutuneen pankin tekemään vakuusrahastolle rahoitusmarkkinoiden vakauden turvaamiseksi tarpeelliseksi katsotun tukihakemuksen.

Kertomusvuonna viimeisteltiin hallituksen esitys lainsäädännöksi, jolla Rahoitustarkastus ja Vakuutusvalvontavirasto yhdistettiin vuoden 2009 alusta uudeksi valvontaviranomaiseksi, Finanssivalvonnaksi. Arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistuksen tarpeesta laadittiin julkiselle lausuntokierrokselle lähetetty arviomuistio. Kertomusvuonna valmisteltiin myös esitys arvopaperimarkkinalain muutokseksi, jolla pörssiyhtiöt veloitettiin julkistamaan selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä ja esitys kiinteistörahastolainsäädännön muutokseksi, jolla edistetään kiinteistörahastojen sijoittamista vuokra-asuntoihin. Lisäksi valmisteltiin hallituksen esitystä sijoitusrahastolain muutokseksi, jolla sallittaisiin rahasto-osuuksien merkintä näiden osuuksien hoitajien hallinnoimaan rekisteriin sekä ehdotusta uudeksi lainsäädännöksi talletuspankkien yhteenliittymästä. Euroopan unionin sääntelyyn liittyen valmisteltiin maksupalveludirektiivin kansallista täytäntöönpanoa, vaikutettiin arvopaperikaupan selvitystoiminnan useiden kansainvälisten hankkeiden valmisteluun sekä osallistuttiin neuvoston työryhmiin, joissa valmisteltiin luottolaitosdirektiivin ja sijoitusrahastodirektiivin muutoksia sekä uutta luottoluokitustilastointia koskevaa asetusta.

Käynnissä olevan finanssikriisin seurauksena aloitettiin laaja keskustelu kansainvälisen rahoitusjärjestelmän uudistamistarpeista. Maailmanlaajuisessa valmistelussa keskeiseen rooliin nousi G 20, joka huippukokouksessaan marraskuussa 2008 sopi työn painopisteistä ja jatkotyön koordinoimisesta. EU-tasolla linjauksia valmisteltiin maaliskuun 2009 Ecofin ja Eurooppa -neuvostojen kokouksiin valmistauduttaessa huhtikuun toiseen G 20 -huippukokoukseen Lontoossa. Uudistusehdotukset liittyvät

sääntelyn, valvonnan ja niihin liittyvän kansainvälisen yhteistyön tehostamiseen sekä kansainvälisten rahoituslaitosten uudistuksiin vakauden turvaamiseksi. Näin pyritään vahvistamaan globaalien rahoitusmarkkinoiden toimivuutta.

Rahoituskriisin vaikutukset heijastuivat myös kansainvälisten rahoituslaitosten toimintaan. Euroopan investointipankki (EIP) mm. päätti osana EU:n julkisen talouden elvytystoimia kasvattaa unionin sisäistä lainanantoaan n. 30 prosentilla, eli n. 15 mrd. eurolla vuodessa vuosien 2009–2010 aikana. Rahoitus kohdennetaan erityisesti pk-yritysten, energia-, ilmastonmuutos- ja infrastruktuuri -hankkeiden sekä uusien jäsenmaiden rahoitukseen. Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki (EBRD) laati v. 2008 kriisistrategian, jolla se pyrki vastaamaan finanssikriisiin erityisesti Keski- ja Itä-Euroopan maissa nostamalla pankin toiminnan volyymia 7 mrd. euroon. Kriisitoimien avulla pyritään vahvistamaan terveitä instituutioita ja vastaamaan finanssisektorin välittömään kriisiin. EBRD on myös lainoittanut yrityssektorin kriittisiä investointeja ja on kaksinkertaistamassa kaupan rahoitusta.

Rahoituskriisin vaikutukset ulottuivat myös kehittyviin talouksiin ja köyhimpiin kehitysmaihin. Erityisesti maat, joilla on suuri vaihtotaseen vaje tai varallisuuskuplia, tai joiden kasvu perustui aiemmin öljyn hinnan voimakkaaseen nousuun, olivat haavoittuvia. Useat kehittyvät taloudet joutuivat vuoden 2008 lopulla turvautumaan Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) maksutaserahoitukseen, kun niiden ulkoinen markkinarahoitus tyrehtyi. Myös köyhimpien kehitysmaiden vienti kärsii ja kehitysavun saatavuus uhkaa vähentyä ottaen huomioon teollisuusmaiden omat rahoitusongelmat. IMF, Maailmanpankki ja muut kansainväliset rahoituslaitokset kasvattivat kriisin myötä lainanantoaan viime vuonna. Tämä trendi jatkuu myös lähivuosina.

12.16 Valtiovarainhallinnon yhtiöt, liikelaitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot

Hansel Oy

Valtion yhteishankintayksikkö Hansel Oy:n puitejärjestelyiden kautta tehtyjen yhteishankintojen arvo kasvoi voimakkaasti, 460 milj. euroon vuoden 2008 aikana (372 milj. euroa v. 2007). Kasvua kertyi vuodessa 88 milj. euroa eli n. 24 % ja se oli voimakkainta ICT-hankinnoissa sekä polttoaine- ja energiahankinnoissa.

Taulukko 88. Hansel Oy liiketoiminnan taloudelliset tunnusluvut

	2006	2007	2008
Yhteishankinnat, milj. euroa	281,3	372,1	460,2
Liikevaihto, milj. euroa	5,5	8,0	6,5
Liikevoitto/-tappio, milj. euroa	0,1	2,1	0,2
Henkilöstö tilikauden lopussa	55	55	54

Hansel Oy:llä oli vuoden 2008 lopussa 74 voimassa olevaa puitejärjestelyä eri liiketoiminta-alueilta ja yhteensä n. 500 puitesopimustoimittajaa. Sopimusten käyttöasteen kasvun ja hyvän sisäisen tuottavuuskehityksen seurauksena Hansel Oy:n oli mahdollista alentaa 1.1.2008 alkaen palvelumaksuprosentin enimmäismäärää yhdellä prosenttiyksiköllä 2,5 prosentista 1,5 prosenttiin. Yhtiön keskimääräinen palvelumaksuprosentti oli 1,37 v. 2008. Asiakastyytyväisyys yhtiön palveluihin säilyi hyvänä.

Vuoden 2009 aikana Hansel Oy keskittyy edelleen kasvattamaan olemassa olevien puitesopimusten käyttöastetta ja kehittämään puitejärjestelyjä kattamaan mm. erilaisia palveluhankintoja. Yhteishankintojen potentiaali valtionhallinnon hankinnoissa on arvioitu olevan noin miljardi euroa ja Hansel Oy:n tavoite on kattaa tästä potentiaalista n. 50 % vuoden 2009 loppuun mennessä.

Senaatti-kiinteistöt

Senaatti-kiinteistöt saavutti kertomusvuodelle asetetut taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet. Ennakoituakin kuumempina jatkuneen rakennussuhdanteen ja urakkahintatason vuoksi investointeja lykättiin, mikä osaltaan myötävaikutti taloudelliseen tulokseen.

Senaatti-kiinteistöjen vuoden 2008 tilikauden kokonaistulos oli 101,8 milj. euroa. Vuokraustoiminnan tulos ilman kiinteistöjen ja palveluiden myyntiä ja arvonalennuksia oli 120,3 milj. euroa. Tämä ylitti tavoitteen (103 milj. euroa), mihin vaikutti eräiden peruskorjaushankkeiden siirtyminen, jolloin vuokratuotot toteutuivat budjetoitua suurempina, ja lisäksi myös eräisiin tyhjiksi jääneisiin tiloihin saatiin uusia vuokralaisia. Yhteensä 28 milj. euron (25 milj. euroa) arvonalennukset painottuivat toimistokiinteistöistä kehityskiinteistöille myytäväksi siirrettyihin virastotaloihin ja kiinteistöyhtiöihin.

Vuoden 2008 investoinnit olivat 273 milj. euroa (261 milj. euroa). Investointikehys 328 milj. euroa alittui 55 milj. eurolla, jolloin myös rahoituskustannukset ja poistot toteutuivat ennakoitua pienempinä. Investoinnit painottuivat peruskorjauksiin, joihin käytettiin 218,7 milj. euroa. Valtiolla tarpeettomaksi jäänyttä kiinteistöomaisuutta myytiin 37,1 milj. euron edestä (53,6 milj. euroa).

Vuoden 2008 lopussa Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa oli kaikkiaan n. 12 600 rakennusta, yhteensä n. 8,26 milj. neliometriä (8,21 milj. m²). Tilojen käyttöaste säilyi hyvänä ja oli 97,1 % (97,2 %). Kiinteistöomaisuuden tasearvo oli 5,8 mrd. euroa (5,6 mrd. euroa). Omavaraisuusaste säilyi vahvana eli 59 prosentissa, vaikka laskikin lähinnä hallinnansiirtoihin liittyvän velkapääoman lisäyksen vuoksi hieman edellisestä vuodesta (60,8 %).

Valtion vakuusrahasto

Valtiovarainministeriön hoidossa oleva Valtion vakuusrahasto keskittyi valtion vakuusrahastosta annetun lain mukaisten omaisuudenhoitoyhtiöiden ja Yrityspankki Skop Oyj:n (selvitystilassa) toimintojen hallittuun alasajoon. Julkista pank-

kitukea on myönnetty vuoden 2008 loppuun mennessä nettomääräisesti 5 976 milj. euroa. Kertomusvuoden aikana Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy (selvitystilassa) suoritti Suomen valtiolle ja Valtion vakuusrahastolle ennakkojako-osuutena yhteensä 30 milj. euroa omistusten suhteessa, jolloin valtion osuus oli 23,7 milj. euroa ja Valtion vakuusrahaston osuus 6,3 milj. euroa. FennoScandia Ltd palautti rahastolle varansa, n. 1,8 milj. euroa, ja Eka-kiinteistöt Oy maksoi ennakkojako-osuutta n. 0,4 milj. euroa.

Valtion vakuusrahasto tuloutti kertomusvuoden aikana budjettitalouteen 30,3 milj. euroa, joita rahasto ei tarvitse omien sitoumustensa hoitamiseen. Rahaston tuloutukset budjettitalouteen ovat kertomusvuoden loppuun mennessä olleet yhteensä 202,8 milj. euroa.

Valtion eläkerahasto

Valtiovarainministeriön alaisuudessa toimivan eläkerahaston avulla valtio varautuu tulevien eläkkeiden rahoitukseen ja pyrkii tasaamaan eri vuosien eläkemenoja. Rahaston tehtävänä on sijoittaa sille uskotut varat tuottavasti ja turvaavasti. Valtion eläkerahastosta ei makseta eläkkeitä, vaan kaikki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksaa Valtiokonttori valtion talousarvion varatuista määrärahoista. Eläkerahastosta siirretään valtion talousarvion yleiskatteeksi 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta.

Rahaston varat ovat valtion varallisuutta, mutta ne ovat rahaston nimissä ja hallinnassa. Rahaston toiminnasta aiheutuvat menot maksetaan rahaston hallinnassa olevista varoista. Eläkerahaston tuloja ovat rahastolle tuloutettavat eläkemaksut ja rahaston varoille saatavat tuotot.

Rahaston hallinnassa olevan sijoitusvarallisuuden markkina-arvo oli vuoden 2008 lopussa 10,3 mrd. euroa eli likimain 1,7 mrd. euroa pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Rahaston nettomääräinen eläkemaksutulo (eläkemaksut — siirto valtion talousarvion katteeksi) oli likimain 271 milj. euroa vuoden aikana, eli sijoitusvarallisuuden arvo aleni n. 2 mrd. euroa vuoden 2008 aikana pääasiassa osakesijoitusten arvon supistumisen vuoksi.

Sijoituksista 61 % oli korkosijoituksia, 31 % osakesijoituksia ja 8 % muita sijoituksia vuoden lopussa. Sijoitustoiminnan suhteellinen tuotto oli -15,8 % v. 2008 (1,8 % v. 2007).

Valtiovarainministeriö on asettanut rahastolle strategisen ja toiminnallisen tuottotavoitteen. Strategisen tulostavoitteen mukaan valtion eläkerahaston sijoitustoiminnan tulee pitkällä aikavälillä tuottaa enemmän kuin valtion näkökulmasta riskitön sijoitusvaihtoehto. Riskittömällä sijoitusvaihtoehdon tuotolla tarkoitetaan valtion nettovelan kustannusta mukaan lukien velanhallinnassa tehtyjen johdannaissopimusten kustannukset. Nettovelalla tarkoitetaan valtion budjettitalouden velan ja kassavarojen erotusta. Toiminnallisen tulostavoitteen mukaan valtion eläkerahaston sijoitustoiminnan tuoton tulee riskikorjattuna ylittää rahaston sijoitussuunnitelmassa määritellyn vertailuindeksin tuotto.

Vuonna 2008 rahaston tuotto oli selvästi alempi kuin valtionvelan kustannus (4,1 %). Vuosina 2001—2008 rahaston vuosituotto on ollut keskimäärin 3,5 % ja velan keskimääräinen kustannus 4,5 %. Rahasto alitti siten sille asetetun pitkän aikavälin tuototavoitteen. Toisin sanoen valtion näkökulmasta riskitön vaihtoehto — valtion velan vähentäminen — olisi tuottanut paremman taloudellisen tuloksen kuin eläkerahastointi.

12.17 Valtiovarainhallinnon maksullinen toiminta ja henkilöstövoimavarojen hallinta

Taulukko 89. Hallinnonalan maksullinen toiminta

Julkisoikeudellisesti hinnoitellut	2008			2007			Ali-/ylijäämä
	tuotot	kust.	kv %	tuotot	kust.	kv %	2008
Valtiovarainministeriö	0,0	0,0	87	0,0	0,0	100	0,0
Verohallinto	1,3	1,2	107	1,4	1,2	115	0,1
Tullilaitos	3,9	4,7	83	3,7	4,2	88	-0,8
VRK	8,6	8,6	100	8,0	9,6	83	0,0
Yhteensä	13,8	14,5	95	13,2	15,1	87	-0,7
Liiketaloudellisesti hinnoitellut	2008			2007			Ali-/ylijäämä
	tuotot	kust.	kan. %	tuotot	kust.	kan. %	2008
Valtiovarainministeriö	0,0	0,0	100	0,0	0,0	100	0,0
Valtion taloudellinen tutkimuslaitos	1,2	1,1	114	0,1	0,1	74	0,1
Valtiokonttori	1,2	0,6	200	1,2	0,5	241	0,6
Verohallinto	0,8	0,5	153	1,1	0,8	129	0,3
Tullilaitos	0,8	0,8	100	0,6	0,6	107	0,0
Tilastokeskus	9,0	8,9	0	8,5	8,0	0	0,1
VRK	6,8	3,5	194	6,6	3,6	183	3,3
Yhteensä	19,8	15,4	129	18,1	13,7	132	4,4
Erityislakeihin perustuvat	2008			2007			Ali-/ylijäämä
	tuotot	kust.	kv %	tuotot	kust.	kv %	2008
Valtiokonttori	30,1	32,3	93	29,1	28,0	104	-2,2
Verohallinto	1,4	3,0	46	1,4	2,7	52	-1,6
Yhteensä	31,5	35,3	89	30,5	30,7	100	-3,8
KAIKKI YHTEENSÄ	65,08	65,19	100	61,79	59,43	104	-0,1

kv % = kustannusvastaavuusprosentti

kan. % = kannattavuusprosentti

kv % ja kan. % on laskettu milj. euron tarkkuudesta

Hallinnonalan kustannusvastaavuus heikkeni hieman edellisestä vuodesta. Maksullinen toiminta vuonna 2008 kokonaisuudessaan oli 0,1 milj. euroa alijäämäinen (v. 2007 ylijäämä oli 0,96 milj. euroa). Maksullisen toiminnan kokonaistuotot olivat 65,08 milj. euroa ja kustannukset vastaavasti 65,19 milj. euroa.

Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuusprosentti parantui edellisvuodesta 95 prosenttiin. Liiketaloudellisesti hinnoiteltujen suoritteiden kannattavuusprosentti sen sijaan heikkeni edellisvuoteen verrattuna 129 prosenttiin (v. 2007 132 %). Myös erityislakeihin perustuvien suoritteiden kustannusvastaavuusprosentti heikkeni edellisvuoteen verrattuna.

Tilivirastokohtaiset kustannusvastaavuuslaskelmat ja selvitykset maksullisen toiminnan tavoitteista on esitetty kunkin tiliviraston tilinpäätöksessä, jotka ovat saatavilla virastojen internet-sivuilta (sivuille pääsee Netra-portaalin kautta <http://www.netra.fi>).

Taulukko 90. Hallinnonalan henkilöstön määrä ja tila

	2006	2007	2008
Henkilötyövuosien määrä, hallinnonala yhteensä	10 524	10 454	12 384
Henkilöstön määrä 31.12.	10 750	10 822	12 828
— Miesten osuus, %	32,9	32,3	31,5
— Naisten osuus, %	67,1	67,7	68,5
— Vakinaisten osuus, %	92,7	93,8	91,9
— Määräaikaisten osuus, %	7,3	6,2	8,1
— Kokoaikaisten osuus, %	91,4	89,5	90,1
— Osa-aikaisten osuus, %	8,6	10,5	9,9
— Seniori-ikäisten (45 v ->) osuus, %	58,7	60,5	62,9
Henkilöstön keski-ikä, v	46,2	46,7	47,3
Koulutuspäivät/htv, hallinnonala yhteensä	8,6	3,8	7,7
Koulutustasoindeksi	5,0	5,0	5,1
Sairauspoissaolot, pv/htv, hallinnonala yhteensä	12,0	11,9	12,0

13 Opetusministeriö

Opetusministerin katsaus

Kertomusvuonna valmisteltiin merkittäviä uudistuksia erityisesti korkeakoulusektorilla ja aikuiskoulutuksessa. Yliopistouudistuksen valmistelu eteni. Yliopistojen taloudellista ja hallinnollista autonomiaa vahvistava yliopistolakiluonnos valmistui ja oli laajalla lausuntokierroksella. Lakiuudistuksen rinnalla valmisteltiin yliopistojen rahoitusjärjestelmän uudistusta ja ammattikorkeakoululain muutosta. Aalto-korkeakoulusäätiö perustettiin ja sille nimitettiin hallitus. Samoin valmisteltiin Tampereen teknillisen yliopiston säätiöitymistä.

Korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen jatkui. Opetusministeriön ja korkeakoulujen tulos- ja tavoiteneuvotteluissa sovittiin, että yliopistot ja korkeakoulut uudistavat strategiansa siten, että ne ovat käytettävissä vuoden 2010 neuvotteluissa. Turkuun ja Itä-Suomeen yhdistymisten kautta syntyvien uusien yliopistojen perustamista ja Sisä-Suomen yliopistoallianssin kehittymistä tuettiin. Ammattikorkeakoulusektorilla valmisteltiin Tampereen ja Pirkanmaan ammattikorkeakoulujen yhdistymistä.

Perusopetuksen laatua kehitettiin Perusopetus paremmaksi -ohjelmalla. Ohjelmassa tuettiin erityisavustuksin oppilaanohjauksen, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen, kerhotoiminnan ja kodin ja koulun yhteistyön kehittämistä. Myös perusopetuksen laatuksiteerien valmistelu eteni. Opetusryhmien kokoa koskeva selvitys tuotti tietoa myöhemmin toteutettavien toimenpiteiden pohjaksi. Seuranta on jatkossa tarkoitus toteuttaa säännöllisesti.

Lasten ja nuorten hyvinvointi oli esillä erityisesti perusopetuksessa. Opetusministeriö tuki kuntia kehittämistyössä, jossa pyritään tukemaan nuoria, jotka ovat vaarassa keskeyttää perusopetuksen ja syrjäytyä. Joustavan perusopetukseen kehittämistoimintaa oli käynnissä 90 kunnassa.

Koulukiusaamisen vähentämiseen ja ehkäisemiseen tähtäävä KiVa-koulu -ohjelma jatkui ja laajentui.

Keväällä käyttöön otetun lukion ja ammatillisen koulutuksen sähköisen haun käyttö ylitti odotukset: 99 % hakemuksista jätettiin sähköisesti.

Ammatillista koulutusta lisättiin hallitusohjelman mukaisesti. Lisäykset kohdennettiin työvoimatarpeiden mukaan ja kasvukeskuksiin. Ammatillisen koulutuksen tutkintojen kehittäminen jatkui tavoitteena tutkintojen työelämävastaavuuden ja joustavuuden parantaminen. Valmisteltiin valtion ylläpitämien ammatilliset erityisoppilaitosten siirto osaksi muita erityisopetuksen järjestäjiä. Siirto tapahtui vuoden 2009 alussa.

Henna Virkkunen
Opetusministeri

Kulttuuri- ja urheiluministerin katsaus

Opintotukea kehitettiin kertomusvuonna hallitusohjelman mukaisesti. Opiskelijan omien tulojen perusteella tehtävää tarveharkintaa lievennettiin ja opintorahan määriä korotettiin. Lisäksi päätettiin, että puolison tulojen huomioonottamisesta luovutaan asumislisää myönnettäessä.

Hallinnonalalle perustettiin Yliopistojen palvelukeskus Certia, joka käynnisti Vaasassa ja Joensuussa pilotoinnin kolmen yliopiston kanssa. Certian asiakkuuteen on sitoutunut 11 yliopistoa.

Opetusministeriön strategia kulttuuripolitiikan kehittämiseksi vuoteen 2020 valmisteltiin. Käynnistettiin kulttuuripolitiikan indikaattorituotannon kehittämishanke. Alueellisten taidetoimikuntien hallinto yhdistettiin Taiteen keskustoimikuntaan.

Tekijänoikeusasioiden kehittämiseksi asetettiin laajapohjainen tekijänoikeustoimikunta. Alan toimijoiden kanssa käynnistettiin keskustelut luovien sisältöjen sähköisen kaupankäynnin edistämisestä ja luvattoman verkkopalvelun vähentämisestä.

Suomalainen kirjastolaitos voi edelleen hyvin. Yleisten kirjastojen perinteisen kirjastonkäytön ja lainauksen rinnalla verkkopalvelujen käyttö on vakiintunut. Kirjastojen palvelujen saatavuus on kattava.

Elokuvatuotannon määrärahojen huomattavalla lisäyksellä nostettiin julkisen tuen osuus keskimäärin 30 prosenttiin tuotantobudjeteista.

Lastenkulttuuritoimintaa on laajennettu perinteiseltä kulttuurisektorilta osaksi laajempaa lasten kasvatusta, terveyttä ja hyvinvointia koskevaa työtä.

Suomalaisten liikunta-aktiivisuuden kehittämisessä on havaittavissa sekä hyviä että huonoja suuntauksia. Liikkuvien aikuisten osuudet ovat kasvaneet, kun taas lasten arkiliikunnan määrä on laskenut radikaalisti. Arkiliikunnan ja työmatkaliikunnan lisäämiseksi on käynnistetty toimenpiteitä.

Opetusministeriö käynnisti pilotointihankkeen paikallisen liikuntaseuratoiminnan kehittämiseksi ja päätoimisten työntekijöiden palkkaamiseksi seuroihin.

Nuorisotyön työpajapalvelut kattavat puolet Suomen kunnista. Uutena toimintamuotona rahoitettiin etsivää työparitoimintaa kunnissa. Työparit tavoittivat peräti n. 2 000 nuorta, joista 1 450 ohjattiin eri toimenpiteisiin.

Stefan Wallin
Kulttuuri- ja urheiluministeri

13.1 Perusopetuksen laatu

Perusopetus paremmaksi -ohjelmassa myönnettiin valtion erityisavustuksia oppilaiden ohjauksen, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen, kerhotoiminnan ja kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseen. Perusopetuksen opetusryhmien pienentämistä koskevat toimenpiteet käynnistettiin mm. selvittämällä opetusryhmien todelliset koot. Erityisopetuksen kehittämisen edellyttämä lainvalmistelu toteutettiin. Perusopetuksen pedagoginen arviointi tuotti tietoa tulevia kehittämistoimia, mm. tuntijako- ja opetussuunnitelmauudistusta varten.

Koulupudokkaiden aktivointiin tähtäävän joustavan perusopetuksen hankkeen toimintaa laajennettiin 41 uudella ryhmällä. Toiminnan piirissä oli runsaat 700 oppilasta.

Oppivelvollisuuden laiminlöi kokonaan vain 60 oppilasta. Ilman perusopetuksen päättötodistusta erosi 115 oppilasta.

Opetustoimen henkilöstökoulutuksen rahoitusta selkeytettiin ja ohjausta tehostettiin. Opetusministeriö asetti kolmikantaisen työryhmän laatimaan selvityksiä ja ehdotuksia hallitusohjelmaan sisältyvän työnantajan täydennyskoulutusvelvoitteen toimeenpanosta.

Helsingin Eurooppalaisen koulun toiminta käynnistettiin.

13.2 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjesti 97 % kunnista. Kaikkiaan toimintaan osallistui 44 756 ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilasta ja muiden vuosiluokkien erityisopetuksen oppilasta. Toiminnan laajentamisen ja laadun kehittämisen tukena toimi 15 alueellista kehittämisverkostoa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön toimivuutta, toiminnan laatua ja muutostarpeita selvitettiin. Toimenpiteistä päätetään lausuntokierroksen jälkeen.

13.3 Oppilaitos- ja korkeakouluverkko

Peruskouluverkko on harventunut useiden vuosien ajan. Koko maata tarkasteltaessa perusopetuksen saavutettavuus on silti edelleen hyvä. Vuonna 2008 93 % 7—12-vuotiaista ja 80 % 13—15-vuotiaista asui viiden kilometrin säteellä koulusta. Kaikkien läänien sisällä on kuitenkin varsin suuria alueellisia eroja. Kuljetusoppilaiden osuus kaikista oppilaista on pysynyt ennallaan lääni- ja maakuntatasolla. Yksittäisten kuntien kohdalla kouluverkon harventuminen on lisännyt kuljetustarvetta. Kuntien yhdistyessä kuljetusperusteita joudutaan yhdenmukaistamaan.

Lukioverkon muutokset ovat olleet vähäisiä. Pienten lukioiden rahoitus turvattiin kuntaliitoksissa. Tärkein syy verkon harvenemiseen on ollut opiskelijamäärän pieneneminen.

Taulukko 91. Esiopetus, perusopetus ja tutkintoon johtava koulutus¹

	2004	2005	2006	2007	2008	Muutos 2007—2008
Esiopetus						
— opiskelijamäärä	58 400	57 940	57 930	57 510	56 650	-860
Perusopetus						
— uudet opiskelijat	59 830	57 550	58 010	57 650	57 030	-620
— päättötodistuksen saaneet	63 830	63 760	65 790	65 570	66 810	1 240
— opiskelijamäärä	581 080	578 110	568 720	560 610	551 710	-8 900
Lukiokoulutus						
— uudet opiskelijat	40 590	39 550	39 400	38 520	38 500	-20
— suoritettut ylioppilas- tutkinnot ²	34 650	34 060	32 790	33 100	32 600	-500
— opiskelijamäärä	118 530	116 350	114 140	112 390	110 180	-2 210
Ammatillinen peruskoulutus³						
— uudet opiskelijat	60 350	61 860	64 710	67 700	68 600	900
— suoritettut tutkinnot	36 600	37 220	38 280	38 860	39 700	840
— opiskelijamäärä ⁴	143 780	146 050	149 680	155 510	161 140	5 630
Ammatillinen lisäkoulutus⁵						
— uudet opiskelijat	25 580	29 170	31 000	33 500	34 960	1 460
— suoritettut tutkinnot	13 040	14 320	16 170	18 100	18 650	550
— opiskelijamäärä oppilaitos- muotoisessa koulutuksessa ⁶	24 000	28 400	33 840	35 000	35 000	-
— opiskelijamäärä oppi- sopimuskoulutuksessa	18 940	19 770	22 150	24 500	27 131	2 631
Ammattikorkeakoulun perustutkinnot⁷						
— aloittaneet	32 690	33 260	32 370	32 120	32 920	800
— suoritettut tutkinnot	20 670	21 140	20 770	20 570	21 090	520
— opiskelijamäärä	116 830	116 700	115 760	114 730	113 390	-1 340
— josta ulkomaalaiset opiskelijat	3 730	3 930	4 600	5 400	..	..
Ylemmät ammattikorkea- koulututkinnot⁹						
— aloittaneet	240	630	1 220	1 770	1 990	220
— suoritettut tutkinnot	60	180	150	360	680	320
— opiskelijamäärä	610	1 050	2 070	3 430	4 535	1 105
Yliopiston perustutkinnot⁸						
— uudet opiskelijat	20 970	20 790	20 150	19 650	19 640	-10
— suoritettut alemmat korkeakoulututkinnot	2 720	2 910	3 810	5 880	13 876	7 996
— suoritettut ylemmät korkeakoulututkinnot	12 590	12 920	13 130	13 880	21 825	7 945
— opiskelijamäärä	149 170	151 030	152 160	152 200	140 560	-11 640
Yliopiston tohtorintutkinnot⁹	1 400	1 420	1 410	1 526	1 526	0

Taiteen perusopetuksen valtionosuuden piiriin päätettiin ottaa viisi uutta eri taiteenalojen oppilaitosta. Verkosto kattaa 87 musiikkioppilaitosta ja 41 muiden taiteenalojen oppilaitosta (arkkitehtuuri, kuvataide, käsityö, tanssi, teatteritaide, sanataide ja sirkustaide).

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien lukumäärä väheni neljällä. Useita fuusioita valmisteltiin toteutettavaksi vuoden 2009 alusta lukien.

Ammattikorkeakoulujen lukumäärä väheni kahdella yhdistymisten myötä. Ylläpitäjämuutoksia kunnalliselta pohjalta yksityiselle tehtiin kaksi. Ammattikorkeakoulut valmistautuivat siihen, että vuoden 2009 loppuun mennessä nuorten tutkintoon johtava koulutus lakkaa 16 paikkakunnalla.

13.4 Koulutuksen määrä, läpäisy ja tutkinnot

Ikäluokkien pieneneminen näkyi esi- ja perusopetuksen opiskelijamäärän vähene misenä, yhteensä opiskelijamäärä väheni noin kymmenellä tuhannella. Lukiokou lutuksen opiskelijamäärä väheni kahdella tuhannella. Ammatillisen peruskoulutuk sen ja oppisopimuskoulutuksen opiskelijamäärät sitä vastoin kasvoivat 5 600 ja 2 600 opiskelijalla.

Ammatillisen erityisopetuksen opiskelijamäärä kasvoi n. 6 % edellisestä vuodesta. Kasvu kohdistui etupäässä muihin kuin ammatillisiin erityisoppilaitoksiin. Kertomusvuonna erityisopetusta sai n. 18 100 opiskelijaa. Vammaisten valmentavan ja kuntout tavan opetuksen ja ohjauksen opiskelijamäärä kasvoi myös n. 6 %, ja opiskelijamäärä oli n. 2 500.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen (ammat tistartti) opiskelijamäärä oli kertomusvuonna keskimäärin noin tuhat opiskelijaa, joista hieman yli puolet oli suoraan perusopetuksesta tulleita.

¹ Opetushallinnon alainen koulutus. Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen perus- ja li sākoulutuksen uusia opiskelijoita, perusopetuksen päättötodistuksen saaneita ja ammatillisen pe rus- ja lisäkoulutuksen tutkinnon suorittaneita sekä ulkomaalaisia opiskelijoita koskevat luvut ovat vuoden 2007 osalta arvioita. Esiopetuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen pe ruskoulutuksen, oppisopimuskoulutuksena järjestetyn perus- ja lisäkoulutuksen opiskelijamäärät ovat valtionosuusjärjestelmän mukaisia opiskelijamääriä.

² Ei sisällä I-lukioiden eikä Reifeprüfung -tutkintoja.

³ Sisältää ammatilliseen perustutkintoon johtavan oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen kou lutuksen sekä opetussuunnitelmaperusteisena että näyttötutkintoon valmistavana koulutuksena.

⁴ Sisältää myös muun kuin tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijat.

⁵ Uudet opiskelijat ja suoritettut tutkinnot sisältävät ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen.

⁶ Osa opiskelijamäärän lisäyksestä johtuu vuoden 2004 alusta lukien tilastoinnissa tapahtuneista muu toksista.

⁷ 20.9. läsnäolevat

⁸ Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot

⁹ Sisältää kaikki jatkotutkinto-opiskelijat (myös lisensiaattitutkinnon).

Taulukko 92. Aikuiskoulutus¹

Tilastotietoja tutkintoon johtavasta/ valmistavasta koulutuksesta	2004	2005	2006	2007	2008
Lukiokoulutus					
— uudet opiskelijat ²	4 500	4 500	4 300	4 300	4 200
— opiskelijamäärä	12 100	12 100	11 700	11 500	11 200
Oppilaitosmuotoinen näyttötutkintoon valmistava ammatillinen peruskoulutus					
— uudet opiskelijat	5 950	12 693	7 120	7 400	8 000
— suoritettut tutkinnot	3 960	3 650	3 760	3 900	4 000
— opiskelijamäärä	12 270	13 060	13 100	13 600	14 200
Oppisopimuksena järjestetty ammatillinen peruskoulutus					
— uudet opiskelijat/aloittaneet	6 540	7 160	9 470	13 100	14 400
— suoritettut tutkinnot	2 540	3 190	3 300	3 600	4 400
— opiskelijamäärä	12 540	12 720	14 270	19 700	21 900
Oppilaitosmuotoinen ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus					
— uudet opiskelijat	13 000	12 693	14 445	13 219	13 200
— suoritettut tutkinnot	7 600	7 378	8 377	8 833	8 900
— opiskelijamäärä	24 000	23 876	28 389	28 048	28 000
Oppisopimuskoulutuksena järjestetty ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus					
— uudet opiskelijat	12 580	12 645	12 050	15 701	16 900
— suoritettut tutkinnot	5 440	6 899	7 786	7 517	7 800
— opiskelijamäärä	18 940	31 723	32 122	35 257	36 900
Ammattikorkeakoulututkinnot (perustutkinto)					
— aloittaneet	6 300	6 900	6 230	6 210	6 260
— suoritettut tutkinnot	4 300	4 500	4 100	3 865	3 900
— opiskelijamäärä	17 700	17 400	18 300	18 600	19 600
Ylemmät ammattikorkeakoulu- tutkinnot (ylempi AMK)					
— aloittaneet	240	630	1 220	1 770	1 990
— suoritettut tutkinnot	60	180	150	360	680
— opiskelijamäärä	610	1 050	2 070	3 300	4 530

¹ Opetushallinnon alainen koulutus² Vuosi 2008 arvio

Taulukko 93. Perusopetuksen päättäneiden välitön sijoittuminen koulutukseen

	2003	2004	2005	2006	2007
Ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen sijoittuneet, %*	37,0	38,4	39,4	40,1	40,7
Lukiokoulutukseen sijoittuneet, %	55,1	54,1	53,3	51,1	50,8
Peruskoulun lisäopetukseen sijoittuneet, %	2,4	2,5	2,5	2,0	2,0
Tutkintoon johtavaan koulutukseen tai peruskoulun lisäopetukseen sijoittuneet yhteensä, %	94,5	95,0	95,1	93,2	93,5
Sijoittuneiden määrä	57 550	60 400	60 200	65 850	65 250

* Lisäksi vuonna 2006 tilastoitiin ensimmäistä kertaa sijoittuminen ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä järjestettäviin valmistaviin koulutuksiin. Näihin sijoittui tuolloin 1,8 % perusopetuksen samana vuonna päättäneistä.

Perusopetuksen jälkeen välittömästi koulutukseen sijoittuneiden osuudessa näkyy edellisenä vuonna tapahtuneen laskun jälkeen v. 2007 hienoista nousua. Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneiden osuus on noussut ja lukiossa jatkaneiden osuus edelleen vähentynyt. Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärälisäysten ja sähköisen haun käyttöönoton ennakoidaan edelleen parantaneen välittömästi sijoittuneiden osuutta v. 2008. Kevään yhteishaussa hakemuksista 99 % jätettiin sähköisesti. Uuden tietojärjestelmän käyttöönottoon liittyi teknisiä ongelmia, jotka kuitenkin pystyttiin ratkaisemaan hakijoiden oikeusturvaa vaarantamatta.

Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvista perusopetuksen päättäneistä oppilaista sijoittui lukiokoulutukseen n. 45 %.

Lukiokoulutuksen keskeyttäminen on vähäistä. Myös opintoajat ovat hieman lyhentyneet. Lukion yksikköhintojen korotus todellisia kustannuksia vastaaviksi paransi lukiokoulutuksen toimintaedellytyksiä.

Ammatillisen koulutuksen keskimääräinen läpäisy on edellisestä vuodesta hieman parantunut. Noin 61 % opiskelijoista suorittaa perustutkinnon kolmen vuoden kuluessa opintojen aloittamisesta. Erityisopiskelijoiden osuuden kasvu hidastaa läpäisyasteen kehitystä. Opintojen keskeyttäminen on vähentynyt tasaisesti jo viiden vuoden ajan.

Suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen määrä kasvoi hieman. **Ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja** suoritettiin 680 eli niiden määrä kasvoi lähes 90 %.

Yliopistojen myöntämien ylempien korkeakoulututkintojen määrä kasvoi peräti 8 000:lla eli 60 %. Tämä johtui pääosin siitä, että tutkintorakennemuutoksen yleinen siirtymäaika aiempien tutkintovaatimusten mukaisten tutkintojen suorittamiselle päättyi.

Korkeakoulututkinnon keskimääräinen suorittamisaika tai korkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä ei muuttunut merkittävästi.

Taulukko 94. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä, mediaani

	2003	2004	2005	2006	2007
Ammattikorkeakoulututkinto*	25,0	25,1	25,1	25,2	25,1
Ylempi korkeakoulututkinto	27,3	27,3	27,3	27,4	27,5

* Nuorten koulutus

Taulukko 95. Tohtorintutkinnot

	1991	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Miehet	353	481	633	673	767	732	750	752	695
Naiset	171	284	523	584	632	690	659	771	831
YHTEENSÄ	524	765	1 156	1 257	1 399	1 422	1 409	1 526	1 526

Tohtorintutkintojen määrä on lähestynyt 1 600 tutkinnon tavoitetta, jonka on arvioitu olevan tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän laaja-alaisiin tarpeisiin riittävä määrä. Vuosittain tohtorin tutkinnon suorittaneissa naisten osuus alkaa olla samansuuruinen miesten osuuden kanssa. Tohtorin tutkinnon suorittaneiden työttömyysaste on noin puolet kaikkien korkeakoulututkinnon suorittaneiden työttömyysasteesta.

Yliopistot tehostivat opintojen etenemisen seuranta. Tavoitteeseen, jonka mukaan kaikilla koulutusaloilla vähintään 75 % aloittaneista opiskelijoista suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon tavoiteajassa, ei päästy. Vuoden 2005 lakimuutosten myötä otettiin käyttöön kaksiportainen tutkintorakenne sekä säädettiin ylemmille ja alemmille tutkinnoille tavoitteelliset suoritusajat. Samalla säädettiin yliopistoille velvollisuus järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että opiskelijat voivat valmistua tavoiteaikojen puitteissa. Tutkintorakenneuudistuksen siirtymäaika aiempien tutkintovaatimusten mukaisten tutkintojen suorittamiselle päättyi heinäkuussa 2008 (pl. tekniikka, lääketiede, hammaslääketiede ja eläinlääketiede). Yliopisto-opintojen laskennallinen läpäisy oli 70,9 % v. 2007.

Yliopistojen sähköinen hakujärjestelmä otettiin käyttöön. Tavoite, jonka mukaan uusista opiskelijoista vähintään 50 % on toisen asteen tutkinnon samana vuonna suorittaneita, saavutettiin lähinnä teknillistieteellisellä ja luonnontieteellisellä alalla. Koulutusalaakohtaiset vaihtelut ovat edelleen suuria. Päävalinnoissa hakeneista uusia ylioppilaita oli hieman alle 30 %. Opiskelijavalintoja kevennettiin ja opetusta kehitettiin edelleen.

Taulukko 96. Yliopistoissa opiskelupaikan vastaanottaneet ikäryhmittäin, %

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
19-vuotias tai nuorempi	27	27	27	28	28	27
20—24-vuotias	48	46	46	44	43	44
25-vuotias tai vanhempi	25	27	27	28	29	29

13.5 Ammatillisen liikkuvuuden edistäminen

Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönottoa tuettiin lisärahoituksella sekä kouluttamalla opettajia ja työpaikkaohjaajia opiskelijan arvioinnin kokonaisuuteen. Aloitettiin ammattiosaamisen näyttöjen perusteiden liittäminen osaksi tarkistettuja ammatillisten perustutkintojen perusteita. Jatkettiin ammattiosaamisen näyttöihin perustuvan oppimistulosten seurantarjestelmän kehittämistä sekä oppimistulostietojen tuottamista. Käynnistettiin eduskunnan edellyttämä ammattiosaamisen näyttöjen toteutumisen arviointi.

Ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijapalautejärjestelmä otettiin käyttöön. Sähköisen haun laajentamista valmisteltiin siten, että haku kattaa jatkossa myös kansanopistojen järjestämät linjat, perusopetuslain mukaisen lisäopetuksen sekä aikuisten ammatillisen koulutuksen.

Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen valmistelu aloitettiin. Hankkeen johtoryhmän väliraportti valmistui (OPM 2008:20). Aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja ohjauksen tehostamiseksi laadittiin suunnitelma aikuisopiskelua tukevien sähköisten koulutustietopalvelujen (Opintoluotsi, Koulutusnetti, Ammatinetti) koordinoinnista.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten koulutustarjontaa suunnattiin erityisesti osallistumis pohjan laajentamiseen ja aliedustettujen kansalaisryhmien osallistumiseen. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelmaa koskeva väliraportti julkaistiin lokakuussa 2008.

13.6 Koulutustarpeiden ennakointi, koulutuksen työelämävastaavuus ja alueellinen vaikuttavuus

Ennakoinnin kehittämistä jatkettiin työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman yhteistyöryhmässä sekä Euroopan sosiaalirahastovaroin.

Ammatillisten tutkintojen uudistamista jatkettiin.

Oppisopimuskoulutuksen opiskelijamäärät kasvoivat. Työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä annettiin neljälle uudelle koulutuksen järjestäjälle. Tehtävä on yhteensä 96 järjestäjällä, joista 80 pysyvää ja 16 määräaikaista.

Ammattikorkeakoulujen aluevaikuttavuudessa keskeinen toimintamuoto on käytännönläheinen tutkimus- ja kehitystyö. Ammattikorkeakouluopintojen ja -opiskelijoiden työelämäyhteydet näkyivät hankkeistettujen opinnäytetöiden suurena osuutena.

Yliopistokeskusten kehittämiseen varatulla 3 milj. euron määrärahalla tuettiin mm. alueen, sen yritysten ja aikuisväestön muuttuviin osaamistarpeisiin vastaavaa osaamisen siirtoa. Maakuntakorkeakoulutoiminnalla vastattiin alueiden työelämän tarpeisiin.

13.7 Ammattikorkeakouluopinnot

Ammattikorkeakoulujen valtakunnallisten kehittämisverkostojen toiminta jatkui. Verkostot keskittyvät opiskelijan ja työelämän välisten suhteiden kehittämiseen, ammattikorkeakoulujen t&k -työn, ylempien amk-tutkintojen, ammattikorkeakoulujen opettajuuden ja kansainvälisen toiminnan kehittämiseen sekä ammattikorkeakoulujen yrittäjyyden edistämiseen.

Valmisteltiin KOTA-tulosohjausportaalin käyttöönotto ammattikorkeakoulujen ohjausprosessissa.

Taulukko 97. Ammattikorkeakouluopinnot

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Tavoite sopimuskaudelle 2007—2009
Päätoiminen opiskelu, 45 op tai enemmän suorittaneet, % nuorten koulutuksen opiskelijoista	60,5	60,3	59,2	57,5	58,2	58,7	65,0
Vain ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden osuus aloittaneista, nuorten koulutus	..	..	15,6	..	..	23,3	25,0
Virtuaaliopinnot opintopisteinä*	98 700	128 000	159 100	201 400	260 100	386 500	300 000
Yliopettajista tohtoreita tai lisensiaatteja*	64,3	69,7	75,6	78,7	79,6	83,4	80,0

* Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 98. Ammattikorkeakoulujen kansainvälistyminen

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Tavoite sopimuskaudelle 2007—2009
Vieraalla kielellä tarjottu opetus opintoviikkoina	16 920	18 710	19 820	20 460	25 560	27 650	31 000	..
Vieraskieliset koulutusohjelmat (6 kpl)	69	70	74	75	78	85	..	..
Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat	3 131	3 479	3 726	3 934	4 595	5 400	..	5 000
Yli 3 kk kestävä opiskelija- ja harjoittelijavaihto Suomesta ja Suomeen	5 870	6 330	6 850	6 890	7 240	7 180	7 473	9 000

13.8 Yliopisto-opetus

Yliopistolaitoksen kokonaisuudistuksen valmistelu jatkui. Aalto-yliopiston säätiö perustettiin ja hallitus nimitettiin. Valmisteltiin Tampereen teknillisen yliopiston säätiöitymistä. Turkuun sekä Itä-Suomeen yhdistymisten kautta syntyvien uusien yliopistojen perustamisvalmistelut etenivät. Kehitettiin Sisä-Suomen yliopistoallianssia.

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia valmistui. Venäjä-ohjelman mukaisten hankkeiden tukemista jatkettiin. Suomesta ulkomaille lähtevien opiskelijoiden määrä on kymmenen viimeksi kuluneen vuoden aikana kasvanut yli nelinkertaiseksi.

Taulukko 99. Yliopistojen opiskelijaliikkuvuus

	2004	2005	2006	2007	2008
Ulkomaalaiset perusopiskelijat	3 048	3 221	3 619	3 980	..
Ulkomaalaiset jatkotutkinto-opiskelijat	1 579	1 663	1 747	1 834	..
Yli 3 kk kestävään kv. vaihtoon lähteneet perustutkinto-opiskelijat	4 077	4 497	4 469	4 343	4 519
Yli 3 kk kestävään kv. vaihtoon saapuneet perustutkinto-opiskelijat	4 242	4 552	4 784	4 911	5 280

13.9 Tiede ja tutkimus

Tutkimuksen lisärahoitusta kohdennettiin Suomen Akatemian kautta jaettavaan kilpailtuun tutkimusrahoitukseen ja yliopistojen perusrahoitukseen. Tutkijakunnan määrän ja tason riittävyttä on varmistettu panostamalla pitkäjänteisesti tutkijankoulutukseen.

Suomi osallistui aktiivisesti eurooppalaisen tutkimusalueen kehittämiseen sekä useiden kansainvälisten infrastruktuurien valmisteluun ja kehittämiseen.

Suomen tieteen kansainvälisen tason vahvistamiseksi kartoitettiin kansallisesti merkittävät tutkimusinfrastruktuurit ja osallistuminen kansainvälisiin tutkimusinfrastruktuurihankkeisiin sekä tehtiin ehdotus, ns. tiekartta, uusista ja uudistettavista infrastruktuureista.

Neliportainen tutkijanura -työryhmä konkretisoi tutkijankoulutuksen ja -uran kehittämisen tavoitteita ja menettelyitä, joilla tutkijanuran nykyaikaiset käytänteet tuodaan osaksi yliopistojen hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja Suomen Akatemian tutkijanuran kehittämistä.

Tietohuollon instituutioiden ja rakenteiden kehittämistä jatkettiin. Sota-arkisto ja Valtioneuvoston kanslian arkisto siirrettiin arkistolaitokseen. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen arviointi valmistui. Varastokirjaston asemaa selvitetään korkeakoulukirjastojen rakenteellisen kehittämisen hankkeessa. Edistettiin kulttuuriaineiston digitointia ja saatavuutta asettamalla Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanke.

Taulukko 100. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot

Vuosi	Yritykset		Julkinen sektori***		Korkea-koulusektori		Yhteensä	Reaali-muutos ed. vuodesta		T&k-menojen BKT-osuus**
	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%		%	%	
1999	2 643,9	68,2	470,1	12,1	764,8	19,7	3 878,8	14,6		3,16
2000	3 135,9	70,9	497,4	11,2	789,3	17,8	4 422,6	11,1		3,34
2001	3 284,0	71,1	500,9	10,8	834,1	18,1	4 619,0	1,4		3,30
2002	3 375,1	69,9	529,7	11,0	925,6	19,2	4 830,3	3,3		3,35
2003	3 527,9	70,5	515,4	10,3	961,7	19,2	5 005,0	4,0		3,43
2004	3 683,5	70,1	530,1	10,1	1 039,8	19,8	5 253,4	4,4		3,46
2005	3 876,9	70,8	554,7	10,1	1 042,1	19,0	5 473,8	3,5		3,48
2006	4 107,8	71,0	574,2	10,0	1 079,2	18,7	5 761,2	4,0		3,45
2007	4 513,4	72,0	564,7	9,0	1 164,6	18,7	6 242,7	5,3		3,47
2008*	4 661,3	72,0	559,5	8,7	1 225,2	19,0	6 446,0	..		3,37

* Ennakkotieto

** Bkt 2006 ja 2007 Tilastokeskuksen ennakkotietoja, bkt 2008 valtiovarainministeriön ennuste

*** ml. YVT (yksityinen voittoa tavoittelematon toiminta)

Taulukko 101. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyö

	2002	2003	2004	2005	2006	Tavoite sopimuskaudelle 2007—2009
T&k -työn menot, milj. euroa*	56	67	89	99	106	-
T&k -työn ulkopuolisen rahoituksen osuus käyttötalouden tuloista	5,7	6,5	8,1	8,9	8,7	10,0
T&k -työn henkilötyövuodet, % päätoimisten opettajien määrästä	16,2	18,8	21	24	26,2	25,0

* Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 102. Yliopistojen tutkija- ja opettajavierailut, yli 1 kk

	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Suomalaisia ulkomailla	741	735	578	633	696	621	614	659
Ulkomaalaisia Suomessa	1 153	1 030	1 088	1 060	1 064	1 064	1 104	997

Taulukko 103. Yliopistojen opetus- ja tutkimushenkilökunnan kansainvälinen julkaisutoiminta*

	Kv-julkaisut yhteensä	Artikkelit (ref.)	Artikkelit (muut**)	Monografiat
1995	11 076	7 515	3 448	113
2000	13 983	9 032	4 817	134
2001	14 580	9 471	4 939	170
2002	14 991	9 703	5 125	163
2003	15 142	9 789	5 177	176
2004	16 653	10 670	5 804	179
2005	16 982	10 570	6 229	183
2006	18 039	11 918	5 917	204
2007	18 435	12 150	6 090	200

* ulkomailla julkaistut

** artikkelit kokoomateoksissa ja painetuissa kongressijulkaisuissa

Kansallisen korkeakoulujen ja tutkimuksen tietoverkon runkoyhteyksissä otettiin käyttöön ensimmäiset omahallintaisiin valokuituihin ja uuteen valopolkutekniikkaan perustuvat huippunopeat yhteydet. Tämä Funet-verkko, jonka perustamisesta on 25 vuotta, palvelee 84 eri organisaatiota ja noin 360 000 käyttäjää.

Uusi kansallinen supertietokone (Cray XT4/XT5) otettiin tuotantokäyttöön. Koneen teoreettinen laskentateho on 100 biljoonaa laskutoimitusta sekunnissa. Se palvelee monia tieteenaloja ja suurta joukkoa tutkijoita raskaan tieteellisen laskennan tehtävissä.

13.10 Opintotuki

Opintotuen saajien määrä väheni hieman korkea-asteella ja kasvoi toisella asteella. Opintolainan valtiontakauksen saaneita opiskelijoita oli 121 788 eli 38 % kaikista tuen saajista.

Opintotuessa huomioon otettavia vanhempien tulorajoja korotettiin 1.11.2007 lukien. Seurauksena opintotuen käyttöaste kasvoi lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Uusia tuen saajia oli yhteensä n. 8 000. Opintoraha kasvoi nyt tuen piirissä olevilla keskimäärin 34 euroa ja asumislisä 67 euroa kuukaudessa. Uudet tuen piiriin tulijat saivat opintorahaa keskimäärin 46 euroa ja asumislisää 86 euroa kuukaudessa.

Vuonna 2008 opintotuen saajista opiskeli lisäksi muissa kuin yllä mainituissa oppilaitoksissa 7 291 opiskelijaa ja ulkomaisissa oppilaitoksissa 5 291 opiskelijaa.

Taulukko 104. Opintotuen saajat

	2005	2006	2007	2008
Lukiot	27 382 (23 %)	25 787 (22 %)	27 354 (24 %)	32 171 (28 %)
Ammatilliset oppilaitokset	96 775 (73 %)	95 421 (70 %)	97 203 (71 %)	100 333 (72 %)
Ammatti- korkeakoulut	97 043 (82 %)	95 399 (82 %)	93 348 (79 %)	93 663 (79 %)
Yliopistot	96 737 (60 %)	95 674 (60 %)	94 139 (59 %)	92 889 (58 %)

(Taulukkoon ei sisälly Kansaneläkelaitoksen tilastoimat muissa kuin mainituissa oppilaitoksissa opiskelevat ja ulkomaisissa oppilaitoksissa opiskelevat opintotuen saajat.)

Keskimääräinen laina ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla oli 6 700 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla 7 150 euroa. Yhteensä opintolainaa oli 290 848 henkilöllä. Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2008 lopussa 1 310,8 milj. euroa, josta ns. vanhojen opintolainojen osuus oli 28,2 milj. euroa.

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen koulumatkatukea saavien määrä kasvoi lähes 1 000 opiskelijalla. Koulumatkatukea sai 66 333 opiskelijaa, mikä on 26 % lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista. Linja-autoliikenteen sarjalipputaksoja korotettiin kaksi kertaa vuoden 2008 aikana.

Opintotuessa huomioon otettavat opiskelijan omat tulorajat nousivat vuoden 2008 alussa 30 % ja opintorahat kaikilla koulutusasteilla vähintään 15 % 1.8.2008 lukien. Yhteensä n. 238 400 opiskelijaa sai opintorahan perusmääriin 15 prosentin korotuksen. Näistä n. 70 % on korkea-asteen opiskelijoita ja 30 % toisen asteen opiskelijoita. Noin 49 600 opiskelijan opintorahan perusmäärää korotettiin 16 eurolla. Näistä 97 % oli toisen asteen opiskelijoita ja 3 % korkea-asteen opiskelijoita.

Vanhempien tulojen perusteella korotettua opintorahaa saavilla korkeakouluopiskelijoilla korotus oli 16—37,72 euroa kuukaudessa ja muussa koulutuksessa opiskelevalla 16—32 euroa kuukaudessa. Vanhempien tulojen perusteella pienennettyä opintorahaa saavien, toisella asteella opiskelevien opintoraha kasvoi keskimäärin 14 euroa kuukaudessa. Vanhempien vähävaraisuuden perusteella korotuksen saavien opintoraha kasvoi keskimäärin 12 euroa kuukaudessa. Näistä 95 % oli toisen asteen opiskelijoita ja 5 % korkea-asteen opiskelijoita.

Lisäksi päätettiin, että puolison tulojen huomioonottamisesta luovutaan asumislisää myönnettäessä. Muutos parantaa opintotuen riittävyyttä ja päätoimisen opiskelun edellytyksiä.

13.11 Taiteellisen ja muun luovuuden edellytysten parantaminen

Opetusministeriön strategia kulttuuripolitiikan kehittämiseksi vuoteen 2020 valmistettiin ja hanke kulttuuripolitiikan indikaattorituotannon kehittämiseksi käynnistettiin. Alueellisten taidetoimikuntien hallinto yhdistettiin Taiteen keskustoimikuntaan, jolloin yhteistyö ja määrärahojen seuranta tehostui. Kohdeapurahat muutettiin taiteilija-apurahoiksi. Eduskunta hyväksyi taiteilija- ym. apurahoihin liittyvän lakisääteisen sosiaaliturvauudistuksen. Kulttuuriseteliä koskeva tuloverolain muutos säädettiin opetusministeriön työryhmävalmistelun pohjalta.

Myös taiteen ja kulttuurin vapaan kentän avustuksia lisättiin. Avustusta toimintaansa sai 27 ammattimaista teatteriryhmää ja neljä uutta sirkuksen toimijaa. Tanssin vapaalla kentällä toimii säännöllisesti 10—14 ammattilaisryhmää. Toiminta-avustuksia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuolisten orkestereiden ja yhtyeiden toimintaan myönnettiin 57 hakijalle. Tanssin aluekeskustoiminnan työllistämien taiteilijoiden määrä on kasvanut n. 22 % vuodesta 2005. Produktioita tuotetaan n. 63 % enemmän ja esitysten määrä on kasvanut lähes 123 %. Yleisömäärä on kasvanut keskimäärin 3,5-kertaiseksi eri puolilla maata.

Asetettiin laajapohjainen tekijänoikeustoimikunta käsittelemään lainvalmistelun suuntaviivoja. Käytiin toimialakeskustelut luovien sisältöjen sähköisen kaupankäynnin edistämisestä ja luvattoman verkkojakelun vähentämisestä.

Taulukko 105. Taiteen ja kulttuurin avustukset

	2007	2008
Taiteilija-apurahat ja avustukset	17,0	17,4
Muut harkinnanvaraiset avustukset	54,2	57,7
Kansalliset taide- ja kulttuurilaitokset	129,0	143,0
Valtionosuudet	192,0	212,2
TAIDE JA KULTTUURI YHTEENSÄ	392,2	430,3

13.12 Kulttuuriperinnön säilyttäminen ja suojele sekä aktiivinen käyttö

Kävijämäärät ovat kasvaneet kaikissa museotyypeissä vuodesta 2007. Museoilla on ollut vaikeuksia ulkomaisten näyttelyiden ja museoesineiden saamisessa Suomeen, koska Suomi ei kykene takaamaan lainattujen esineiden takavarikoimattomuutta eikä voi lainsäädännön tasolla sitoutua esineiden palauttamiseen niiden lainaksi antajalle. Säädosmuutosten valmistelu aloitettiin.

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanke käynnistettiin. Kirjastojen, arkistojen ja museoiden tietovarannoista saatavat hyödyt kertaantuvat, kun aineistot muodoste-

Taulukko 106. Museoiden kävijämäärät museotyypeittäin, 1 000 henkilöä*

	2006	2007	2008	Muutos 2007—2008, %
Kulttuurihistorialliset museot	1 766	1 648	1 729	5
Taidemuseot	1 381	1 378	1 520	10
Luonnontieteelliset museot**	149	123	308	150
Erikoismuseot	1 232	1 448	1 621	12
YHTEENSÄ	4 528	4 597	5 178	13

* Museoviraston tilastot (VOS -museot, yhdistelmä-museot sijoittuvat kulttuurimuseoiden lukuihin)

** Luonnontieteellinen keskusmuseo oli suljettuna koko vuoden 2007

taan yhteiseksi, helposti käytettäväksi kansalliseksi kokonaisuudeksi. Keskittäminen edistää myös resurssien tehokasta käyttöä. Kehittyneet verkkopalvelut mahdollistavat perinteisen asiakaspalvelun voimavarojen vähentämisen.

Tuettiin Kansallisen audiovisuaalisen arkiston (KAVA) osallistumista hankkeeseen av-perintöaineistojen osalta ja valmistautumista radio- ja televisioarkiston käynnistämiseen. Radio- ja televisioaineiston digitaalisen tallentamisen myötä luodaan myös tutkijoille uusi mahdollisuus analysoida kansallista mediakulttuuria.

13.13 Taiteen, kulttuurin ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden ja osallistumisen edistäminen

Rahoituslain muutoksen myötä teattereiden ja orkestereiden vuoden 2009 toimintaan tarkoitetut valtionosuudet kasvoivat 10,9 milj. euroa eli 20 %.

Teatterikäyntien määrä putosi lähelle vuoden 2006 tasoa. Myytyjä lippuja asukasta kohden oli v. 2007 koko maassa keskimäärin 0,48. Alhaisin suhdeluku oli Pohjois-Karjalassa 0,21 ja korkein Uudellamaalla, jossa myytiin keskimäärin 0,71 lippua asukasta kohden. Tilasto on laadittu teattereiden sijainnin mukaan.

Orkestereiden kuulijamäärä kasvoi kertomusvuonna sekä kotimaassa että ulkomailla. Kansallisoopperan täyttöaste nousi 87 prosenttiin, taloudellinen tulos oli erinomainen ja asiakastyytyväisyys korkealla.

Yleisten kirjastojen perinteisen kirjastonkäytön ja lainauksen rinnalla verkkopalvelujen käyttö on vakiintunut. Lainojen ja fyysisten käyntien kokonaismäärä on pysynyt pitkäaikaisen keskiarvon yläpuolella ja kansainvälisesti huippukorkeana asukasta kohden. Yleinen kirjasto on asiantuntijaorganisaatio, joka toimii kaikille kansalaisille avoimena oppimis-, elämys- ja toimintaympäristönä ja turvaa kansalaisten tasavertaisen pääsyn tiedon ja kulttuurin lähteille.

Yleisten kirjastojen palvelujen saatavuus on kattava, mutta kirjastoautojen määrän väheneminen on heikentänyt haja-asutusalueiden kirjastopalvelujen saatavuutta. Opetusministeriö on yhteistyössä lääninhallitusten kanssa aktivoinut kuntia etsimään vaihtoehtoisia ratkaisuja kirjastojen muuttuvaan rooliin nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

Taulukko 107. Valtionosuuden piirissä olevat teatterit* ja Suomen Kansallisteatteri

	2006	2007**	2008	Muutos 2007—2008, %
Katsojia	2 700	2 788	2 642	-5,2
Valtionosuus kokonaisrahoituksesta	27 %	26 %	..	..
Julkinen tuki/pääsylippu puheteattereissa, euroa	34,0	34,5	..	..
Julkinen tuki/pääsylippu tanssiteattereissa, euroa	9,4	8,4	..	..

* Lakisääteistä valtionapua saavat teatterit

** Kaikilta osin vuoden 2007 tietoja ei saatavissa

Taulukko 108. Valtionosuuden piirissä olevat orkesterit ja Suomen kansallisooppera*

	2006	2007	2008	Muutos 2007—2008, %
Valtionosuutta saavien orkesterien kuulijat:	680	705	778	10,4
— kuulijat kotimaassa, 1 000 henkeä	643	657	714	8,7
— kuulijat ulkomailla, 1 000 henkeä	37	48	64	33
Valtionosuus kokonaisrahoituksesta, %	20	23	..	..
Julkinen tuki/kuulija, euroa	62	58	..	..
Suomen kansallisooppera:	207	166	251	52
— Kävijöitä, 1 000 henkeä	207	166	251	52
— Valtionosuus kokonais rahoituksesta, %	68	81	68	-16
— Julkinen tuki/asiakaskontakti, euroa	110	149	123	-17,4
— Julkinen tuki/pääsylippu (maksulliset tilaisuudet), euroa	177	244	207	-15

* Lähde: Suomen sinfoniaorkesterit ry

Näkövammaisten kirjastossa lainaus- ja toimitusmäärät ovat kasvaneet voimakkaasti digitaalisen äänikirjan käyttöönoton myötä. Koska digitaalisesta äänikirjasta voidaan tehdä levyke tilattaessa, lainaus on nopeutunut ja varausjonoista on päästy.

Vammaisyhteisöjen kulttuuritoimintaan ja kulttuurin saavutettavuutta parantaviin hankkeisiin osoitetut määrärahat ovat nousseet vuodesta 2007 34 %. Avustuksilla monikulttuurisuuden tukemiseen ja rasminvastaiseen työhön tuettiin mm. maahanmuuttajien ja kansallisten etnisten vähemmistöjen kulttuuri- ja taidetoimintaa. Tuki saamenkieliselle kulttuurille kasvoi vuodesta 2007 n. 15 %.

Taulukko 109. Yleisten kirjastojen toimipisteet, lainaukset, käyttö, aineistohankinta ja henkilötyövuodet

	2007	2008	Muutos 2007—2008, %
Pääkirjastoja	386	384	-0,5
Sivukirjastoja	454	449	-1,1
Kirjastoautoja	166	161	-3,0
Fyysiset käynnit, 1 000 kpl	57 337	55 611	-3,0
Verkkokäynnit, 1 000 kpl*	37 584	45 957	22,3
Kokonaislainaus, 1 000 kpl	100 862	99 777	-1,1
Lainaajia, % asukasluvusta	42	41	-2,4
Kirjahankinta, kpl/1 000 as.	315	340	7,9
Muut aineistohankinta, kpl/1 000 as.	59	63	6,8
Henkilötyövuodet	4 188	4 218	0,7

* Tilastointiohje muuttunut. Vertailua vuoteen 2006 ei voida tehdä.

Taulukko 110. Elokuvan tuotannon ja jakelun tuki, tuen osuus budjetista, kotimaiset ensi-illat, kotimaisten elokuvien katsojaosuus ja elokuvissa kävijöiden määrä*

	2006	2007	2008	Muutos 2007—2008, %
Tuotannon ja jakelun tuki, milj. euroa	11,28	13,28	15,23	15
Tuetut teatterielokuvat, kpl	15	13	19	46
Valtiontuen osuus tuotantobudjeteista, %	34,4	25,8	30	16,2
Kotimaiset pitkien näytelmäelokuvien ensi-illat, kpl	14	12	16	33
Käyntejä per asukas	1,3	1,3	1,4	..
Kotimaisten elokuvien katsojaosuus, %	23,0	19,5	22,7	15,3
Elokuvissa kävijät, miljoonaa katsojaa	6,8	6,6	7,0	6
Kotimaisten elokuvien katsojat, miljoonaa katsojaa	1,6	1,3	1,6	23

* Lähde: Suomen elokuvasäätiö

Osana Terveiden edistämisen politiikkaohjelmaa käynnistettiin poikkihallinnollinen **taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten edistämishanke**.

Elokuvatuotannon määrärahojen huomattavalla lisäyksellä nostettiin julkisen tuen osuus keskimäärin 30 prosenttiin tuotantobudjeteista.

Elokuvateattereiden digitalisointia valmisteleva yhteistyöryhmä perustettiin alueellisesti kattavan elokuvakulttuurin jakelun turvaamiseksi. Ilman julkista tukea lähes 90 % nykyisistä elokuvateattereista on lakkauttamisuhan alla. Lakkauttamisilla olisi kerrannaisvaikutuksia myös elokuvan levittäjiin ja kotimaisiin tuotantoyhtiöihin.

13.14 Lasten ja nuorten taiteen ja kulttuuripalvelujen edistäminen

Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun käynnistymisvaihetta arvioitiin. Toiminnan volyymi on kasvanut ja toimintaan on tullut lisää sisällöllistä monipuolisuutta. Toimintaa voidaan pitää kansallisesti uraauurtavana ja innovatiivisena kulttuuri-interventiona. Lastenkulttuuritoimintaa on laajennettu perinteiseltä kulttuurisektorilta osaksi laajempaa lasten kasvatusta, terveyttä ja hyvinvointia koskevaa työtä. Toiminnan taustalla vaikuttava taidekäsitys on avoin ja kulttuurisia raja-aitoja rikkova.

Lapset ja media -hankkeilla vaikutettiin mediakasvatukseen vakiintumiseen. Valtakunnallisia mediakasvatuskoulutuksia toteutettiin yhteistyössä opettajankoulutuslaitosten kanssa. Kansallisen mediakasvatus.fi -portaalin kehittämistä jatkettiin ja luotiin siihen ruotsinkielinen osio. Työryhmä valmisteli esityksen kuvaohjelmalain osauudistuksesta.

13.15 Luovien alojen vahvistaminen

Kulttuurin toimialojen arvonlisäys oli v. 2006 hieman yli 4,5 mrd. euroa, mikä vastaa 3,2 % koko talouden arvonlisäyksestä. Toimialojen osuus työllisestä työvoimasta oli n. 4 % eli runsaat 85 000 henkeä. Suomalaiset kotitaloudet kuluttivat kulttuuriin ja joukkoviestintään keskimäärin 1 638 euroa, mikä vastasi 5,4 prosentin osuutta kokonaiskulutusmenoista. Yhteensä Suomen 2,5 miljoonaa kotitaloutta käytti kulttuuri- ja joukkoviestinnän hyödykkeisiin ja palveluihin hieman yli neljä miljardia euroa.

Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelman EU:n ja valtion rahoituksen osuus on 14,6 milj. euroa. Euroopan Sosiaalirahaston osarahoittamaa kehittämisohjelmaa ohjaa opetusministeriön asettama ohjausryhmä ja toimeenpanossa tehdään tiivistä yhteistyötä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Ohjelmalla oli kolme hakukierrosta v. 2008, joiden perusteella valittiin rahoitettavaksi ohjelmaa koordinoiva hanke sekä 13 muuta hanketta, jotka tukevat yritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Vuonna 2008 tehtyjen rahoituspäätösten mukaan hankkeiden EU:n ja valtion rahoitusosuudet olivat n. 4 milj. euroa.

Digitaaliset demot -projektin arviointi osoitti, että projektilla on ollut kulttuurisen merkityksen ohella huomattavaa taloudellista vaikutusta kulttuuri- ja luovien alojen yrityksille. Vuosina 2003—2006 määrärahasta on tuettu 80 hanketta. Avustus on mahdollistanut demon tuotteistamisen kaupallisiksi tuotteiksi ja palveluiksi. Tuotantovaiheessa olevien hankkeiden toteuttajista kolmannes arvioi, että kehittämishanke, ja sen myötä kehittynyt liiketoiminta olisi jäänyt toteuttamatta ilman avustusta. Lähes puolet mainitsi tuetun hankkeen kehittäneen yrityksen osaamista ja tietämystä digitaalisten mediapalveluiden alueella ja epäsuorasti vahvistaneen yritysten markkina-asemaa.

13.16 Kulttuuriviennin edistäminen

Kulttuuritoimialojen vaihtotase on perinteisesti ollut pahasti alijäämäinen: tuonin arvo on noin kaksinkertainen vastaavaan vientiin verrattuna. **Kulttuuriviennin kehittämisohjelman** 2007—2011 toimeenpanosta päävastuun kantavat opetusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä ulkoasiainministeriö. Tukiverkostoon on sitoutunut 50 toimijaa. Yhteistyö ulkomailla toimivien kulttuuri-instituuttien ja Suomen edustustojen välillä on tiivistynyt.

Yksi näkyvimmistä hankkeista oli **100 % Finlande** — Suomen kulttuuritapahtuma Ranskassa. Hankkeen puitteissa toteutettiin n. 250 tapahtumaa Pariisissa ja muualla Ranskassa, joissa oli yhteensä mukana n. 700 taiteilijaa ja muuta kulttuuritoimijaa.

Suomessa jatkettiin kulttuurialan toimijoiden liikkumista ja teosten, taide- ja kulttuurituotteiden levittämistä sekä kulttuurienvälistä vuoropuhelua edistävän EU:n Kulttuuri -ohjelman toteuttamista.

Opetusministeriö tuki 49 kulttuurivientihanketta, joille myönnettiin rahoitusta 1,7 milj. euroa.

Suomen aloitteesta käynnistynyt **pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuus-hanke** eteni. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti osallistui hankkeen edistämiseen laatimalla pohjoisen ulottuvuuden alueen kulttuurihankekartoituksen. Suomi osallistui pohjoismaalais-balttilaisen liikkuvuus- ja residenssiohjelman valmisteluihin. Vuonna 2009 käynnistyvän ohjelman hallinnointivastuu tulee Suomenlinnassa sijaitsevalle Pohjoismaiselle Kulttuuripisteelle.

Taulukko 111. Suomalaisen kulttuurivaihdon tunnuslukuja

	2004	2005	2006	2007
Elokuvataide, ei-kaupalliset esityskerrat ulkomailla	..	600	500	700
Kansainväliset elokuvapalkinnot	..	..	70	55
Kirjallisuus: käännetyt suomalaiset kirjat	186	217	191	185
Kuvataide: ulkomaille suunnatut hankkeet	139	149	176	170
Teatteritaide: esityksiin myydyt liput	4265	12 042	8 727	5 981
Sirkustaide: katsojamäärät ulkomailla	..	10 109	14 375	40 577
Säveltaide: suomalaisen musiikkiviennin markkina-arvo, 1 000 euroa	21 693	28 893	26 227	19 817
— suomalaisten artistien rojalitulot ulkomailla, milj. euroa	1,7	2,1	2,2	2,8
— sinfoniaorkesterien konserttien kuulijat/esitykset ulkomailla	..	66 378/67	45 327/50	69 464/57
Tanssitaide: katsojamäärä / esityskerrat	48 284/157	90 288/171	85 964/214	137 784/215
Peliala: Yritysten ulkomailta saama liikevaihto, milj. euroa	32	53,3	..	66,3
Museot: näyttelyiden määrä ulkomailla	..	..	31	27

13.17 Väestön hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Aikuisten vähintään kaksi kertaa viikossa liikkuvien osuudet olivat miehillä 67 % ja naisilla 73 %. Molemmissa osuuksissa on tapahtunut nousua. Lasten arkiliikunnan määrä on puolestaan laskenut radikaalisti. Arkiliikunnan ja työmatkaliikunnan lisäämiseksi on käynnistetty toimenpiteitä. Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen terveyttä edistävästä liikunnasta ja ravinnosta. Kunnossa Kaiken Ikää (KKI) -ohjelmassa on kiinnitetty erityistä huomiota keski-ikäisten suomalaismiesten liikumisen lisäämiseen.

Liikuntapaikkarakentamisessa tuettiin paitsi laajoja väestöryhmiä palvelevia uima- ja liikuntahallihankkeita, myös pieniä paikallisia arki- ja työmatkaliikuntaa edistäviä kohteita. Lapsille ja nuorille on voitu tarjota monipuolisia mahdollisuuksia liikuntaharrastuksiin. Tällä on odotettavissa vaikutuksia tulevaisuudessa sekä hyvinvoinnin että terveyden kannalta. Opetusministeriö käynnisti seuratuksen kehittämishankkeen paikallisen seuratoiminnan kehittämiseksi ja päätoimisten työntekijöiden palkkaamiseksi seuroihin.

13.18 Yhteiskunnallisen osallisuuden ja osallistumisen vahvistaminen

Seuravalmentajien, -ohjaajien ja -johtajien koulutusta sekä koulutettujen seuratoimijoiden tilastointia kehitettiin. Paikallistason toimijoiden osaaminen parani ja liikunnan kansalaistoiminnan perusta vahvistui.

Paikallisia hankkeita lasten ja nuorten liikunnallisesti aktiivisen elämäntavan kehittymiseksi tuettiin yhteistyössä Nuori Suomi ry:n kanssa. Varsinaisten seurahankkeiden määrä väheni, mutta kehittämishankkeiden yhteismäärä kasvoi Opetushallituksen myöntämät iltapäivätoiminnan hankeavustukset mukaan lukien.

13.19 Kansainväliseen menestykseen tähtäävän sekä eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti toimivan huippu-urheilun tukeminen

Pekingin olympiakisoissa saavutettiin neljä mitalia joukkueelle asetetun tavoitteen mukaisesti. Paralympiakisoissa saavutettiin kuusi mitalia, mikä oikeutti Suomen 40. sijalle mitalitilastossa.

Dopingtestien hinnan noususta huolimatta niiden määrät pidettiin aikaisempien vuosien keskimääräisellä tasolla.

Taulukko 112. Toteutetut doping-testit

	2006	2007	2008
Suomen antidopingtoimikunnan (ADT) tekemät testit	1 362	1 769	1 586
Kansallisen lajiliiton tekemät testit	19	5	11
Kansainvälisen lajiliiton / Maailman Antidoping-toimiston (WADA) tekemät testit	152	137	282
YHTEENSÄ	1 533	1 911	1 879

13.20 Nuorten aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Lisääntyneillä määrärahoilla tuettiin monin tavoin nuorten omaa toimintaa ja kasvatuksellista nuorisotyötä. Vuosiavustusta sai 115 valtakunnallista nuorisojärjestöä, nuorisotyön palvelujärjestöä ja nuorisotyötä tekevää järjestöä.

Kuntien perusnuorisotyöhön, järjestötoimintaan sekä ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön osoitetuin varoin on voitu vaikuttaa myönteisesti nuorten aktiiviseen kansalaisuuteen ja terveisiin elämäntapoihin. Nuorten tupakointi on vähentynyt, raittiiden määrä kohonnut sekä huumekokeilut ja käyttö vähentyneet. Kuitenkin erityisesti nuorten naisten psykosomaattiset oireet ovat edelleen lisääntyneet.

13.21 Nuorten sosiaalinen vahvistaminen

Eri arvioiden mukaan koulutuksen, työelämän ja yhteiskunnan muiden toimenpiteiden ulkopuolella on 14 000—45 000 nuorta.

Työpajapalvelut kattavat puolet Suomen kunnista ja niiden alueella asuu n. 70 % maamme nuorista (2008). Nuorten työpajatoimintaan osallistui 8 573 alle 29-vuotiaasta nuorta, joista 74 % sijoittui joko koulutukseen, työhön tai muuhun aktiiviin toimintaan, 26 % pajanuorista joko keskeytti tai ei löytänyt jatkosijoittumispaikkaa. Nuorten työpajatoiminta työllistää 1 264 työpajavalmentajaa.

Lisäksi tuettiin 56 etsivän työparin työtä kunnissa. Työparit tavoittivat kertomusvuoden aikana n. 1 999 nuorta, joista 1 455 ohjattiin eri toimenpiteisiin.

Taulukko 113. Nuorisotyöttömyys, alle 25-vuotiaat, lkm*

2004	2005	2006	2007	2008
34 993	30 530	26 449	22 221	22 550

* Työministeriön tilastot

13.22 Nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen

Nuorisotilojen rakentamisen, peruskorjauksen ja varustamisen tukea myönnettiin 57 kuntien hankkeelle sekä kahdelle valtakunnalliselle järjestöhankeelle. Valtakunnallisten nuorisokeskusten toiminta on edelleen laajentunut ja monipuolistunut. Suomen Nuorisokeskus ry:n toimintapiste käynnistettiin Suomenlinnassa yhteistyössä Suomen Leirikouluyhdistyksen kanssa.

Suomessa on ajanmukainen nuorisolainsäädäntö, jota vahvistaa valtioneuvoston kertomusvuonna ensi kertaa hyväksymä horisontaalinen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma. Ohjelman mukaisten toimenpiteiden valmistelu on pääosin käynnistynyt.

Taulukko 114. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluja järjestävien kuntien lukumäärä

	2006	2007	2008
Kuntien lukumäärä	157	230	240
Palvelun piirissä olevien nuorten osuus, %	60	77	82

13.23 Erityisteema: Liikuntajärjestötoimijoiden osaaminen liikunta-alalla

Suomalaisessa liikuntajärjestelmässä urheilun järjestötoiminnalla on keskeinen asema. Suomessa on 130 valtakunnallista ja alueellista liikuntajärjestöä, joista lajiliittoja on 74, sekä n. 9 000 liikunta- ja urheiluseuraa. Järjestöjen ja seurojen organisoimaan liikuntaan osallistuu vuosittain n. 400 000 lasta ja nuorta sekä runsaat 400 000 aikuista.

Järjestötoiminta nojaa pitkälti vapaaehtoistoimijoiden työpanokseen erityisesti seuratasolla. Vuosien 2005—2006 kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan n. 532 000 henkilöä toimi erilaisissa vapaaehtoistehtävissä urheilujärjestöissä ja seuroissa. Ensisijainen vapaaehtoistyön kohde on lapsi- ja nuorisotoiminta, mutta myös kuntoliikuntatoiminta on kasvussa.

Taulukko 115. Liikuntajärjestötoiminnan henkilöstö

	Valtak. ja alueelliset liikuntajärjestöt	Paikalliset liikunta- ja urheiluseurat	
	Yhteensä	Yhteensä	Naisia, %
Palkattu henkilöstö	1 100	2 700	..
Vapaaehtoistoimijat		532 000	..
— johto/hallintotehtävät	3 000	150 000	..
— ohjaajat		173 000	26
— valmentajat		109 000	9

Seuratoimintaan kohdistuvat odotukset ovat kasvaneet. Toimintaan olisi tulossa yhä enemmän etenkin lapsia ja nuoria. Odotuksia on myös seuratoiminnan suuntaamiselle ei-kilpailulliseen toimintaan ja uusille kohderyhmille, esim. vanhemmille ikäryhmille. Samoin haasteena on kaikille avoimen liikunnan kehittäminen.

Osaamisen ja laadun kehittäminen on keskeinen järjestötoiminnan menestystekijä, samoin onnistuminen uusien vapaaehtoistoimijoiden rekrytoinnissa. Liikuntajärjestöt ovat toteuttaneet sekä järjestöjohdon osaamisohjelmia että urheiluseurojen vapaaehtoistoimijoiden osaamisen kehittämishankkeita.

Järjestöjohdon koulutus

Vuosina 2000—2005 toteutettiin Urheilujohdon huippukohtaamiset -seminaarisarja, jonka tavoitteena oli virittää keskustelua ja antaa ajatuksia järjestöjohtamiseen. Uusi johdon osaamisohjelma aloitettiin Suomen Liikunnan ja Urheilun (SLU) johdolla v. 2007 tavoitteena kehittää erityisesti toiminnanjohtajien ja puheenjohtajien johtamisosaaamista. Järjestöjohdolle tarjotaan myös mahdollisuuksia johtamisen erikoisammattitutkinnon suorittamiseen.

Hyvä Seura: seuratoiminnan kehittämisohjelma

Hyvä Seura -hanke aloitettiin SLU:n johdolla v. 2003. Seuratoiminnan kehittämisessä on mukana 30 lajiliittoa ja muuta valtakunnallista liikuntajärjestöä, 15 aluejärjestöä, neljä urheiluopistoa sekä 2 000 urheiluseuraa. Urheiluseuroja varten on koulutettu kaikkiaan 200 seurakehittäjää sekä luotu seuratoimijoita varten yhteinen koulutustarjotin.

Valmentaja- ja ohjaajakoulutushanke (VOK) 2005—2010

Valmentaja- ja ohjaajakoulutushanke käynnistettiin v. 2005 SLU:n johdolla tukemaan lajiliittoa niiden kehittäessä koulutusta seurojen vapaaehtoisille valmentajille ja ohjaajille. Vapaaehtoisia ohjaajia ja valmentajia oli vuosina 2005—2006 n. 282 000 ja heidän keskimääräinen toimiaikansa on n. 10 vuotta.

Vapaaehtoisten ohjaajien ja valmentajien koulutukseen on luotu yhteinen kolmiportainen koulutusrakenne. Hankkeessa on mukana n. 60 lajiliittoa ja muuta valtakunnallista liikuntajärjestöä. Toiminta lajin koulutuksen kehittämiseksi on myös yksi lajiliittojen tulospäätösten valtionavustusjärjestelmän arviointikriteereistä. Hanke valittiin myös osaksi hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa. Tavoitteena on lisätä vähemmistösukupuoleen kuuluvien valmentajien ja urheilijoiden määrää lajeissa sekä kehittää ohjaajien ja valmentajien osaamista kummankin sukupuolen tarpeiden ja ominaisuuksien huomioonottamiseksi valmennuksessa.

13.24 Hallinnon kehittäminen

Kehitettiin Opetushallituksen organisaatiota ja toimintatapoja antamalla uusi virasto-asetus, joka tuli voimaan 1.1.2009.

Hallinnonalalle perustettiin **Yliopistojen palvelukeskus Certia**, joka käynnisti Vaasassa ja Joensuussa pilotoinnin kolmen yliopiston kanssa. Certian asiakkuuteen on sitoutunut 11 yliopistoa.

Hallinnonalan muista tilivirastoista kaksi siirtyi Valtiokonttorin palvelukeskuksen Hämeenlinnan toimipisteen asiakkaaksi, ja loppujen viiden siirtymisestä palvelukeskumalliin vuoden 2009 aikana laadittiin suunnitelmat.

Laadittiin opetusalan koulutuskeskuksen (OPEKO) yhtiöittämistä koskevat suunnitelmat ja esitykset.

13.25 Hallinnonalan määrärahojen käyttö

Hallinnonalan **toimintamenomäärärahoista** suurin osa, 1,3 mrd. euroa, myönnettiin yliopistoille, joiden perusrahoitus kasvoi n. 13 milj. eurolla. Hankerahoitusta kohdennettiin pitkäkestoisiin valtakunnallisiin kehittämishankkeisiin sekä korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen tukemiseen.

Hallinnonalan **siirtomenoista** suurimpia olivat kuntien opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet, opintotuki, Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat sekä veikkausvoittovaroista myönnettyt avustukset.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia myönnettiin yhteensä 3,46 mrd. euroa. Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen oppilaitosverkon järjestelyiden vuoksi kuntayhtymille ja yksityisille ylläpitäjille myönnettävä rahoitus lisääntyi. Samansuuntaisesti vaikutti myös lainmuutos, joka merkitsi opetus- ja kirjastotoimen yksikköhintojen nostamista toteutuviksi arvioitujen kustannusten tasolle ja kunnan rahoitusosuuden vastaavaa korottamista.

Taulukko 116. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet

	2007	2008	Muutos	%
	Miljoonaa euroa			
Kunnat	1 216,5	1 130,0	-86,5	-7,1
Kuntayhtymät	1 202,5	1 346,9	144,4	12,0
Yksityiset	816,4	987,0	170,6	20,9
YHTEENSÄ	3 235,4	3 463,9	228,5	7,1

Taulukko 117. Toiminnan yksikkökustannukset

	2005	2006	2007	Muutos 2007/2006, %	
Peruskoulu, euroa/oppilas	5 641	5 920	6 217	297	5,0
Lukio, euroa/opiskelija	5 132	5 392	5 632	240	4,5
Ammatilliset oppilaitokset, euroa/opiskelija	8 680	8 569	8 879	310	3,6
Ammattikorkeakoulut, euroa/opiskelija	7 129	6 909	7 131	222	3,2
Kirjasto, euroa/asukas	48	51	53	2	3,9

Suomen Akatemian tutkimushankkeiden myöntämisvaltuutta osoitettiin vuoden 2008 talousarviossa 245,6 milj. euroa, mikä oli 20,3 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Lisäys kohdennettiin huippuyksiköiden rahoituksen lisäämiseen, laatuun perustuvan kilpailun kautta strategisen huippuosaamisen keskittymien tukemiseen, kansainvälistymisen vahvistamiseen, ammattimaisen tutkijanuran vahvistamiseen sekä uusien avauksien rahoittamiseen. Lisäksi tuettiin tutkijanuria 0,5 milj. euron tasokorotuksella.

Opintoraha- ja asumislisämenot olivat yhteensä 678,3 milj. euroa, missä oli lisäystä 33,3 milj. euroa. Lisäys johtui opiskelijoiden omien tulorajojen korottamisesta, opintorahan perusmäärien korottamisesta sekä vanhempien tulorajojen korottamisesta. Koulumatkatukimenot olivat 36,1 milj. euroa, jossa on kasvua n. 13 %.

Tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön valtionrahoituksesta katettiin veikkausvoittovaroilla 46,8 % (v. 2007 50 %).

13.26 Valtionyhtiöt

Veikkaus Oy

Veikkaus Oy on valtion kokonaan omistama osakeyhtiö, jonka toimialana on raharpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpano. Yhtiön liikevaihto oli kertomusvuonna 1 474,8 milj. euroa (1 391,4 v. 2007) ja tilikauden voitto 449,1 milj. euroa (427,4).

CSC — Tieteen tietotekniikan keskus Oy

CSC — Tieteen tietotekniikan keskus Oy tarjoaa ja kehittää keskitettyjä tietoteknisiä palveluja tutkimuksen ja opetuksen sekä niitä tukevan tietohallinnon tarpeisiin ensisijaisesti korkeakouluille ja tutkimuslaitoksille sekä vähäisessä määrin myös elinkeinoelämälle.

Yhtiön liikevaihto oli 19,6 milj. euroa (16,7 v. 2007) ja tilikauden voitto 0,2 milj. euroa (0,1). Yhtiö on erityispalveluita tuottava valtion kokonaan omistama osakeyhtiö, joka ei pyri tuottamaan voittoa.

14 Maa- ja metsätalousministeriö

Ministerin katsaus toimintaan ja ympäristön muutoksiin

Vuonna 2008 maa- ja metsätalouden toimintaympäristössä jatkuivat ennalta arvaamatomat markkinaolosuhteiden muutokset. Vuoden 2007 raaka-aineiden ja elintarvikkeiden korkeat hinnat kääntyivät v. 2008 laskuun. Tämä oli seurausta kasvaneesta tarjonnasta ja maailmanlaajuisen finanssikriisin aiheuttamasta kysynnän supistumisesta.

Maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskelman mukaan maataloustulo laski v. 2008 vajaat 15 % edellisvuoteen verrattuna. Kannattavuuden laskun syynä oli kustannusten nopea kohoaminen, sillä kustannusten nousua vastaavaa korotusta ei saatu tuottajahintoihin. Maa- ja puutarhatalouden kokonaiskustannukset nousivat n. 13 %. Eniten nousivat energia- ja lannoitekustannukset. Tilojen kannattavuuskriisiä pyrittiin helpottamaan verotuksellisin keinoin.

Kertomusvuonna tehtiin kaksi hyvin merkittävää maatalouspoliittista päätöstä. Marraskuussa EU:n maatalousministerit päättivät ns. ”terveystarkastuksesta” eli EU:n maatalouspolitiikasta vuoden 2013 loppuun asti. Päätöksen mukaan EU-tulotukien kokonaismäärä säilyy Suomessa nykyisellä tasolla eli n. 570 miljoonassa eurossa vuodessa. Ratkaisussa Suomi sai poikkeuksen myöntää 10 % tuotantoon sidottua tukea, pääsääntöisesti tämä mahdollisuus oli muille maille vain 3,5 %. Poikkeus on siinä mielessä merkittävä, että samalla Suomen erityisasema maailman pohjoisimpana maatalousmaana tuli tunnustetuksi komission taholta. Asia on kirjattu neuvoston asetukseen. Tätä lähtökohtaa Suomi pitää tärkeänä myös silloin, kun vuoden 2013 jälkeistä maatalouspolitiikkaa valmistellaan. ”Terveystarkastusta” koskeva päätös antaa meille mahdollisuuden tuotannon jatkumisen turvaaviin ratkaisuihin erityisesti maidon- ja naudanlihantuotannossa.

Toinen merkittävä maatalouspoliittinen ratkaisu oli joulukuussa saavutettu, maatalouskomissaari Fischer Boelin ja ministeri Anttilan välinen neuvottelutulos pohjoisesta tuesta. Se takaa jatkossakin maatalouden tuotantoedellytykset C-tukialueella. Sopimus turvaa riittävän maksuvaltuuden tason ja lisää joustavuutta tukien väliseen jakautumaan. Sopimus sisälsi myös joustavuutta lisääviä elementtejä tukijärjestelmään, kuten maidon tukiin vaikuttavan kiintiöiden tasausjärjestelmän. Merkittävin muutos aikaisempaan oli sika- ja siipikarjatalouden kansallisten tukien irrottaminen C-alueella tuotannosta vuoden 2009 alusta vastaavalla tavalla kuin A- ja B-tukialueilla. Tuen irrottaminen tuotannosta johtui sian- ja siipikarjanlihan tuotannon merkittävästä kasvusta EU-jäsenyyden aikana.

Vuonna 2008 myönnettiin maatalouden investointitukia lukumääräisesti vähän. Uuden investointitukijärjestelmän mukainen ensimmäinen laaja hakukierros oli 15.11.2008—9.1.2009.

Ministeriö käynnisti suomalaisen ruokakulttuurin edistämishjelman, joka kokoaa ensimmäistä kertaa kaikki ruokaan liittyvät ministeriöt toimimaan suomalaisen ruoan puolesta. Ohjelman ensisijaisena tavoitteena on suomalaisen ruoan ja ruoan tekijöiden arvostuksen kohottaminen. Kohderyhmänä ovat suomalaiset kuluttajat, ennen kaikkea lapset ja nuoret sekä ruokahankinnoista vastaavat päättäjät. Ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi lisätään eri tahojen yhteistoimintaa lähiruoan ja luomuruoan edistämiseksi, suomalaisen elintarvikesektorin kansainvälistymiseksi, ravitsemuskäyttämisen ohjaamiseksi sekä laadun kehittämiseksi. Kertomusvuonna aloitettiin myös kansallisen vuoteen 2020 ulottuvan ruokastrategian valmistelu yhteistyössä valtioneuvoston kanslian kanssa. Strategian on tarkoitus olla valmis v. 2010.

Eläinlääkintähuollon uudistamisesta valmistui työryhmän esitys aivan kertomusvuoden lopulla. Laki uudistetaan, jotta eläinlääkintäpalvelujen saatavuus voidaan turvata. Lain tavoite on parantaa eläinten hyvinvointia ja eläinlääkäreiden työn mielekkyyttä muuttuvassa toimintaympäristössä. Valtion panostusta eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi lisättiin eläinten hyvinvointituen avulla. Tuen tarkoituksena on parantaa eläinten hyvinvointia ja terveyttä, edistää tuotantoeläinten lajinmukaista hoitoa ja lisätä viljelijöiden tietoisuutta eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä.

Metsäsektori oli v. 2008 suuressa murroksessa. Vielä keväällä oltiin huolestuneita metsäteollisuuden puun saannista Venäjän puutullien nousu-uhan takia. Kotimaisen puun liikkeelle saamiseksi hallitus päätti nopealla aikataululla verohuojennuksista. Uuden kestävän metsätalouden rahoituslain, Kemera-lain, valmistelua viivästyttää mahdollinen de minimis -tukien ulottaminen Kemera-lain nojalla myönnettäviin tukiin. De minimis -tyyppinen tuki on hallinnollisesti erittäin raskas menettelytapa. Alunperin Kemera-lain piti tulla voimaan vuoden 2009 alussa.

Kertomusvuonna valmistuivat sekä Kansallinen metsäohjelma 2015 että Esko Ahon johtaman metsäsektorityöryhmän raportti. Hallitus sovitti toimenpiteensä yhdeksi kokonaisuudeksi ottaen huomioon mainitut kaksi ohjelmaa sekä vuoteen 2016 ulottuvan, uuden Etelä-Suomen metsiensuojeluohjelman. Toimenpiteissä otettiin huomioon mm. kotimaisen puun käytön pitkän aikavälin lisäämistarpeet ja metsien monimuotoisuuden turvaaminen. Nopealla aikataululla tehdyt päätöksetkään eivät voineet estää sitä, että maailmanlaajuisen talouskriisin vaikutukset ulottuivat myös Suomen metsäsektorille. Metsäteollisuus joutui saneeraamaan rajusti kapasiteettiaan ja teollisuuden tulosluvut etenkin vuoden viimeiseltä neljännekseltä osoittivat pahimpia tappioita vuosikymmeniin. Suhdanteiden heikkenemistä seurasi puukaupan hiljeneminen ja kantohintojen putoaminen.

Ministeriö antoi keväällä 2008 uuden lohiasetuksen. Asetuksen tavoitteena on turvata luonnonlohen nousu kutujokiin ja poikastuotannon mahdollisimman korkea taso sekä rannikon ammattikalastuksen toimintaedellytyksen. Saalistietojen mukaan nämä tavoitteet saavutettiin v. 2008.

Ministeriössä käynnistettiin syksyllä kalastuslain kokonaisuudistus. Työtavaksi valittiin avoimuuden ja laajapohjaisen valmistelun periaatteiden noudattaminen tavoitteena kaikkien asianosaisten intressiryhmien kantojen kuunteleminen valmistelun aikana. Työn arvioitiin kestävän aina seuraavaan hallituskauteen asti.

Vuonna 2008 alettiin rannikkokalastukselle maksaa uutta hylkeidensietopalkkiota. Palkkion tarkoituksena on korvata hylkeiden aiheuttamia taloudellisia menetyksiä niille ammattikalastajille, jotka jatkavat kalastusta hylkeiden aiheuttamista haitoista huolimatta. Palkkion perustana on ammattikalastajan rannikkokalastussaaliin arvo. Palkkion avulla toivotaan saatavan perinteisen rannikkokalastuksen nopea vähentyminen pysähtymään.

Suurpetojen poikkeuslupien myöntö siirrettiin kesällä 2008 ministeriöstä riistanhoitopiireille lupakäsittelyn nopeuttamiseksi. Lupahallinto pystyttiin käynnistämään riistanhoitopiireissä nopeasti. Tehtiin myös päätös suurpetojen havainnointijärjestelmän uudistamisesta vuosina 2009—2010. Tavoitteeksi asetettiin, että suurpetoyhdyshenkilöt tallentavat petohavainnot suoraan avoimeen paikkatietojärjestelmään. Ilveskannan hoitosuunnitelma valmistui. Sen tavoitteena on ilveskannan säilyttäminen suotuisan suojelun tasolla ja ilvesten luontainen levittäytyminen uusille elinpiireille heikentämättä muiden eläinlajien elämisen edellytyksiä.

Hirvikannan kokoa on laskettu merkittävästi viimeisten vuosien aikana hirvipolitiikalle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Hirvien talvikanta on vähentynyt ja hirvikolarien määrä on kääntynyt voimakkaaseen laskuun. Vuosituhannen vaihteen jälkeen hirvikolarien määrä on pudonnut lähes puoleen.

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö sopivat kertomusvuonna Ympäristö- ja luonnonvarat -konsortion perustamisesta. Siihen kuuluvat molempien ministeriöiden alaiset tutkimuslaitokset: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT), Metsäntutkimuslaitos (Metla), Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL), Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), Geodeettinen laitos ja Suomen ympäristökeskus (SYKE). Kumppaneiksi voi sopimuksen mukaan tulla myös muita tutkimuslaitoksia, yliopistoja ja korkeakouluja. Yhteistyön syventäminen hyödyntää entistä paremmin laitosten osaamista, vahvistaa tutkimuksen kansainvälistä kilpailukykyä sekä tehostaa laitosten toimintaa. Konsortion avulla toivotaan voitavan vastata valtionhallinnon tuottavuusohjelman haasteisiin ja saatavan aikaan entistä parempia, poikkitieteellisiä tutkimushankkeita. Tutkimuksen vaikuttavuutta voidaan samalla parantaa.

Sirkka-Liisa Anttila
Maa- ja metsätalousministeri

14.1 Maaseudun kehittäminen

Vaikuttavuustavoitteet: Maaseudun elinvoiman säilyminen kestäväällä tavalla. Erityinen haaste on harvaan asutun ja ydinmaaseudun väestökehityksen tasapainottaminen, työllisyyden parantaminen ja elinkeinotoiminnan monipuolistaminen.

Vuoden 2008 lopussa maaseudulla asui n. 2,17 miljoonaa asukasta, mistä harvaan-asutulla ja ydinmaaseudulla 1,32 miljoonaa asukasta eli 24,8 % suomalaisista. Väestön väheneminen maaseudulla on tasaantunut, mutta väestörakenne on vinoutunut. Harvaan asutun maaseudun väkiluku väheni edellisvuodesta n. 1,4 % ja ydinmaaseudun n. 0,3 %. Maaseudun elinkeinorakenne on monipuolistunut. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Muuta yritystoimintaa harjoittavien maatalojen suhteellinen osuus on lisääntynyt. Kaupunkien läheisen maaseudun kehitysero suhteessa harvaan asuttuun ja ydinmaaseutuun on kuitenkin edelleen hieman kasvanut.

Vuonna 2008 saatiin EU:n osittain rahoittaman kauden 2007—2013 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteistä myös yritys- ja hanketuet hakijoiden käyttöön. Kansallisella maaseutupolitiikalla vaikutettiin mm. kylien kehittämiseen, maaseutututkimukseen (esim. 6 maaseutuprofessoria), maaseudun palvelukysymyksiin ja paikallisdemokratian kehittymiseen uudistuneessa kuntarakenteessa.

Taulukko 118. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	2006 milj. euroa	2006 Htv	2007 milj. euroa	2007 Htv	2008 milj. euroa	2008 Htv
Siirtomenot, PL 30	160,3		84,5		88,6	
— josta EU-osuus	54,7		32,9		33,9	
Toiminnan kustannukset*	35,9	407	22,7	325	24,6	339
— Tutkimus ja kehittäminen	5,1	96	4,8	93	4,6	79
— Hallinto	30,9	311	17,8	232	20,0	260

* MTT, MMM, Mavi, Tike ja TE-keskukset

14.2 Erityisteema: Maaseudun kehittämisen tulokset ohjelmakaudella 2000—2006 (EU)

Ohjelmakaudella 2000—2006 Suomessa toteutettiin yhteensä kuutta alueellista ja yhtä horisontaalista maaseudun kehittämisohjelmaa, jotka olivat:

- Horisontaalinen maaseudun kehittämisohjelma 2000—2006 (maatalouden ympäristötuki ja LFA)
- Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma (ALMA)
- Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelma
- Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelma
- LEADER+ -yhteisöaloiteohjelma
- Paikallisen omaehtoisuuden maaseutuohjelma (POMO+)
- Etelä- ja Länsi-Suomen maaseudun kehittämisohjelma vuodelle 2006 (ELMA)

Viisi ensin mainittua ohjelmaa olivat EU:n osarahoittamia ja kaksi viimeksi mainittua kokonaan kansallisesti rahoitettuja ohjelmia.

Alueellisten maaseudun kehittämisohjelmien tulokset

Alueellisten maaseudun kehittämisohjelmien tavoitteena oli maaseudun työ- ja elinkeinomahdollisuuksien lisääminen, maatilatalouden monipuolistaminen sekä maaseudun elämänlaadun parantaminen. Konkreettisena tavoitteena oli 17 000 uutta työpaikkaa ja yli 4 000 uutta yritystä sekä 200 000 henkilön osallistuminen koulutukseen.

Alueellisissa maaseudun kehittämisohjelmissa oli syyskuuhun 2008 mennessä käytetty/maksettu yhteensä 348,5 milj. euroa EU:n ja 509,1 milj. euroa kansallista julkista rahoitusta. Tämän lisäksi hankkeissa oli käytetty 718,0 milj. euroa yksityistä rahoitusta. Koska kauden 2000—2006 ohjelmien sulkeminen on edelleen kesken sekä rahoitukseen että ohjelmien vaikutuksiin liittyvät tiedot tulevat täsmentymään vuoden 2009 aikana.

Työ- ja elinkeinomahdollisuuksien lisääminen

Maatilojen yritystoimintaan panostaminen on ollut onnistunut valinta maaseudun kehittämisohjelmien sisällössä, sillä maatilojen elinkeinoja monipuolistamalla on onnistuttu hillitsemään poismuuttoa maaseutualueilta. Tämä koskee erityisesti niitä maatilayrittäjiä, jotka ovat luopuneet maataloustuotannosta. Hanketoiminnalla on pystytty vaikuttamaan työpaikkojen säilymiseen ja uudistamiseen (lähes 48 000 säilytettyä työpaikkaa). Uusia työpaikkoja syntyi yli 20 000, mikä ylittää ohjelmien yhteenlasketun tavoitteen. Ohjelmista tehdyn teema-arvioinnin mukaan BKTA:lla ja työllisten määrällä mitattuna pienet maakunnat olivat keskimääräistä tehokkaampia uusien henkilötyövuosien luomisessa.

Maaseudun kehittämisohjelmien hanketoiminta on alentanut yrittämisen kynnystä sekä helpottanut ja nopeuttanut uusien yritysten perustamista maaseudulle. Alueellisten maaseudun kehittämisohjelmien rahoituksella on syntynyt yli 6 000 uutta yritystä. Ohjelmien osuus uusien yritysten syntymiseen varsinkin harvaan asutulla maaseudulla on kuitenkin ollut merkittävä.

Maatilatalouden monipuolistaminen

Yleinen kannattavuuskehitys maataloilla on ollut 2000-luvulla heikkenevä. Kannattavuus on heikentynyt sitä enemmän mitä pohjoisemmaksi mennään. Jälkiarviointien mukaan maaseudun kehittämisohjelmilla on kuitenkin ollut positiivinen ja ilmeisen merkittävä vaikutus tämän kehityksen pehmentämisessä. Investoinnit maatilojen muuhun liiketoimintaan kuin maatalouteen lisäsivät maatilojen keinovalikoimaa maatalouden rakennemuutokseen vastaamisessa, erityisesti harvaan asutulla ja ydinmaaseudulla. Parantuneen kilpailukyvyn avulla maatilat pystyivät tarjoamaan uusia työtilaisuuksia ja hidastamaan työpaikkojen vähenemistä.

Osaamisen kehittäminen

Koulutustoimenpiteillä on nostettu yli 250 000 henkilön osaamistasoa. Parhaat tulokset on saatu koulutuksen saatavuuden ja saavutettavuuden edistämisessä. Sen sijaan työn laatuun, ympäristöllisesti kestävään hallintoon ja käytäntöön maa- ja metsätaloudessa sekä hygieniää ja eläinten terveyttä koskevien standardien noudattamiseen koulutustoimenpiteellä on arvioitu olleen ainoastaan välillistä vaikutusta. Parhaiten ovat onnistuneet sellaiset koulutustoimenpiteet, jotka on räätälöity kohderyhmän tai -yritysten tarpeisiin, toteutettu pienissä opetusryhmissä sekä korostettu omaa tekemistä ja vertaistukea.

Maaseudun asukkaiden elämänlaadun parantaminen

Yksittäisillä kehittämisohjelmilla ei pystytty vaikuttamaan suuriin kehitystrendeihin, kuten nettomuuttoon maakuntatasolla. Ohjelmien vaikutukset ovat kuitenkin tunnistettavissa paikallisella tasolla. Hankkeilla on mm. parannettu elämänlaatua, yhteisöllisyyttä, asumisviihtyvyyttä sekä paikallisten perinteiden ja kulttuurin säilymistä. Rakentamis- ja kunnostamishankkeet, jotka kokoavat ihmiset tekemään yhdessä asioita alueensa hyväksi, ovat osoittautuneet yhteisöllisyyttä ja asukkaiden yhteenkuuluvuuden tunnetta kaikkein tehokkaimmin lisääviksi.

Yhteisölliset hankkeet luovat sosiaalisen vuorovaikutuksen verkostoja, joiden kautta suoraan saatavien hyötyjen lisäksi niillä on myönteinen vaikutus alueen innovatiivisuuteen, työllisyyteen ja elinkeinotoimintaan. Tämä sosiaalinen pääoma on parantanut maaseudun asukkaiden uskoa tulevaisuuteen ja sen kautta mahdollisuuksia reagoida muuttuvaan toimintaympäristöön, eikä sen merkitystä pitäisi aliarvioida. Yhteisöllisten hankkeiden epäsuorien taloudellisten ja muiden vaikutusten arviointiin tarvitaan jatkossa uusia välineitä, joiden avulla vaikutukset voidaan paremmin tunnistaa ja hyödyntää.

Ympäristövaikutukset alueellisissa maaseudun kehittämisohjelmissa

Maaseudun kehittämisohjelmilla arvioitiin vaikutettavan n. yhden prosentin väheneeseen Suomen kokonaiskasvihuonekaasupäästöissä, mitä voidaan pitää merkittävänä tuloksena. Vaikutus kasvihuonekaasupäästöjen vähenemään johtui ennen kaikkea suuresta energiahankkeiden määrästä (n. 1 900 kpl).

Vaikutus maaseudun yleiseen rakennemuutokseen

Tulotaso ja tulotason kehitys ovat olleet hyvin erilaisia erityyppisillä maaseutualueilla. Myös työmarkkinoiden toimivuus ja yrittäjyyden mahdollisuudet eroavat toisistaan huomattavasti. Koska on ennakoitavissa, että maaseudun rakennemuutos jatkuu ja alkutuotannon työpaikat edelleen vähenevät, on ohjelmien jälkiarviointien mukaan tärkeää, että markkinatilanteen ja kilpailukyvyn parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä edelleen jatketaan.

Naisten osuuden väheneminen harvaan asutun ja ydinmaaseudun väestöstä on entisestään voimistunut. Siksi arvioijien mukaan jatkossa olisi hyvä kiinnittää erityistä huomiota työpaikkojen syntymiseen maaseudulla asuville naisille. Tässä varsinkin paikalliset toimintaryhmät ovat onnistuneet hyvin jo aiemmilla ohjelmakausilla. Suurena haasteena on edelleen maaseudun nuorten saaminen mukaan hanketoimintaan.

Erityisesti teema- ja toimialaohjelmat sekä toimintaryhmätyö ovat arvioinnin mukaan osoittautuneet hyviksi metodeiksi ja siksi niitä tulisi toimintatapana edelleen vahvistaa. Samoin hankejatkumoa kehittämishankkeista yrityshankkeisiin ja uusien yritysten synnyttämiseen on edelleen syytä korostaa.

Byrokratia

Maaseudun kehittämisohjelmista tehdyn arvioinnin mukaan tuenhakijoiden tyytyväisyyttä voitaisiin lisätä nopeuttamalla maksatusten ja tukipäätösten saantia. Erityisesti pienten hankkeiden ja kansainvälisten hankkeiden byrokratiaan on tarvetta kiinnittää huomiota ja suhteuttaa vaadittavaa raportoinnin määrää saatuun tukeen.

Horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman tulokset

Tilakohtaiset valinnat avainasemassa

Luonnonhaittakorvaus on arvioinnin mukaan onnistunut säilyttämään viljelyn alueilla, joilla se muuten olisi loppunut. Ympäristötuki sai tunnustusta kattavuudesta, mutta siihen kaivattiin yksinkertaistamista.

Ympäristötuella on pystytty vaikuttamaan maatalouden ympäristökuormituspotentiaaliin lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytön vähentymisellä ja viljelymenetelmien muutoksilla. Tämä näkyy selvästi ravinnetaseissa ja lannoitteiden myyntitilastoissa. Kuitenkin kuormitettujen vesistöjen tila ei ole olennaisesti parantunut lyhyellä aikavälillä, eikä ohjelman kunnianhimoisia vesistökuormitustavoitteita ole saavutettu. Kotieläintuotannon keskittyminen, viljelyssä tapahtuneet muutokset ja muut ympäristötuesta riippumattomat tekijät vähensivät tuen valtakunnallista vaikutusta.

Ympäristötuki on edistänyt luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Tuen toimenpiteiden piiriin on saatu 40 % perinnebiotoopeista tai muista luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä alueista.

Ympäristötuen arvioinnissa nostettiin esiin, miten erilaisilla tiloilla ja erilaisissa tilanteissa viljelijät tekevät valintojaan. Ohjelma yksinään ei saa aikaan tuloksia. Ympäristötukien hakuun vaikuttavat viljelijän omat tavoitteet, tuotantosuunta ja suhtautuminen ympäristöön. Ympäristötuessakin tilakohtaisissa valinnoissa painavat ympäristösyiden ohella taloudelliset tekijät ja kilpailu.

14.3 Maatalous

Vaikuttavuustavoitteet: Maataloustuotannon jatkuminen koko Suomessa ja kotimaisen elintarvikeketjun tarvitseman laadukkaan raaka-aineen tuottaminen, maatalouden kannattavuuden turvaaminen sekä maataloustuotannon ravinnekuormituksen vähentäminen. Tavoitteena on myös maatalousperäisen bioenergiatuotannon lisääminen.

Maatalouden kannattavuus heikkeni edellisvuodesta erityisesti panosten ja tuotteiden välisen hintasuhteen epäedullisen kehityksen vuoksi. Asetetuista kannattavuustavoitteista saavutettiin kirjanpitolitoilla keskimäärin 49 % (64 % v. 2007 ja 48 % v. 2006). Noin 18 prosentilla tiloista päästiin kannattavuudessa tasolle, jossa saatiin maatalouteen sijoitetulle pääomalle vähintään 5 % tuotto ja omalle työlle maataloustyöntekijöiden keskipalkka 12,90 euroa/tunti. Tuntiansio koko maataloudessa oli 3,9 euroa/tunti.

MTT:n Taloustutkimuksen kokonaislaskelman mukainen maataloustulo laski 870 milj. euroon. Nimellinen maataloustulo on vuosina 2003–2007 vaihdellut 900–1 121 milj. euron välillä. Maataloustulo on alentunut n. 29 % vuodesta 2003. Muihin EU-maihin verrattuna suomalaiset tilat kuuluivat tuoreimpien käytössä olevien tulosten perusteella kannattavuusluokittelussa heikoimpaan kolmannekseen.

Maataloustuotannon määrä säilyi aiempien vuosien tasolla. Maidon kokonaistuotanto oli 43 miljoonaa litraa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Naudan-, sian- ja siipikarjanlihan tuotanto kasvoi hieman edellisestä vuodesta. Naudanlihan tuotanto

Taulukko 119. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	2006 milj. euroa	2006 Htv	2007 milj. euroa	2007 Htv	2008 milj. euroa	2008 Htv
Siirtomenot, PL 30	2 154,9		2 192,6		2 122,2	
— josta EU-osuus	874,0		759,8		804,5	
Toiminnan kustannukset*	96,8	1 413	95,3	1 388	84,4	1 310
— Tutkimus ja kehittäminen	22,6	430	20,0	387	21,1	361
— Hallinto, oikeudenhoito, tilastot	74,4	983	75,3	1 001	63,3	949

* MTT, MMM, Mavi, Valituslautakunta, Tike ja TE-keskukset

alitti kulutuksen, mutta sian- ja siipikarjanlihan tuotanto ylittivät kotimaisen kulutuksen (omavaraisuus 89, 115 ja 102 %). Käytössä olevasta maatalousmaasta oli 8 % kesannoituna tai sitä hoidettiin viljelemättömänä peltona. Vuoden 2008 viljasato tyydyttää kotimaisen tarpeen ruista lukuun ottamatta.

Maa- ja puutarhatalouden viljelijätukia maksettiin n. 1 855 milj. euroa eli n. 1 % vähemmän kuin edellisvuonna. Tukien osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta oli 47 %. Tuen merkitys maataloustulon kannalta on edelleen huomattavasti suurempi kuin sen osuus maatalouden kokonaistuotoista.

EU-markkinatukea maksettiin 12 milj. euroa eli n. 55 % edellisvuotta vähemmän. Tuen väheneminen johtui EU:n hyvästä kilpailukyvystä maailman maatalousraaka-aineiden markkinoilla sekä hyvästä kysynnästä sisämarkkinoilla. Käynnistyneen suomalaisen ruokakulttuurin edistämishjelman tavoitteena ovat mm. suomalaisen ruoan arvostuksen sekä lähi- ja luomuruoan tarjonnan ja käytön lisääminen.

Maatalouden ympäristötukijärjestelmän vesistövaikutukset näkyvät vesistöihin tulevan kuormituksen vähenemisenä. Suorat valumat lantaloista vesistöihin ovat pääosin loppuneet ja pelloilta tuleva typpikuormitus on alentunut selvästi viimeisen kymmenen vuoden aikana. Myös fosforikuormitus on kääntynyt laskuun, mutta muutokset peltomaan fosforitilassa ja vesistöjen laadussa ovat hitaita. Maatalouden ympäristötukea maksettiin n. 95 prosentille maataloustukia saaneista viljelijöistä ja n. 90 prosentille peltoalasta.

Ympäristötuen erityistukisopimuksia oli voimassa vajaan 300 000 hehtaarin alalla mm. luonnonmukaisesta tuotannosta, suojavyöhykkeistä, luonnon monimuotoisuudesta ja perinnebiotooppien hoidosta. Ympäristötukea on tehostettu entisestään lisäämällä ohjelmaan kolme uutta erityistukea, joista tehtiin yli 1 300 sitoumusta n. 69 000 hehtaarin alalle. Maatalouden vesistökuormituksen vähentämiseksi ja kuormituksen vaikutusten seuraamiseksi käynnistettiin myös muita merkittäviä hankkeita, kuten TEHO- ja Hyötylanta -hankkeet. Toimenpiteiden vaikutukset vesistöissä, mm. Itämeressä näkyvät kuitenkin vasta pitkällä viiveellä. Uutena tukimuotona otettiin käyttöön myös eläinten hyvinvointituki, johon sitoutui n. 4 700 kotieläintilaa ja ei-tuotannollisten investointien tuki, jota haettiin 43 hankkeeseen.

Energiatuotantoon käytetty peltoala oli 17 500 ha, mikä oli likimain edellisvuoden tasolla. Pinta-alan kasvu pysähtyi mm. peltoenergiatuotteiden hintakilpailukyvyn heikentymisen vuoksi. Peltokasvien ja niiden sivutuotteiden kuten oljen energiakäytön odotetaan kuitenkin lähtevän tulevaisuudessa jälleen kasvuun. Maatiloilla ja maaseudulla toimivien biokaasulaitosten määrän odotetaan lisääntyvän lähivuosina mm. parantuneiden investointitukimahdollisuuksien ansiosta. Vuoden 2008 aikana avautui mm. mahdollisuus hakea maatalouden investointitukea maatiloilla toimiviin biokaasulaitoksiin. Maatalousperäisten energialähteiden tuotantoa edistettiin edelleen muun muassa EU:n energiakasvituen ja maaseudun kehittämissohjelman toimenpiteiden avulla. Lisäksi otettiin käyttöön uusi bioenergiatuotannon avustusjärjestelmä mm. suurten biokaasulaitosinvestointien edistämiseksi sekä EU:n energiapalveludirektiivin toteuttamiseksi maatilasektorilla.

Kertomusvuonna myönnettiin rahoitusta n. 4 000 investointiin ja tilanpidon aloittamiseen. Avustuksia myönnettiin n. 109 milj. euroa (2 850 hanketta) ja korkotukilainoja n. 231 milj. euroa (2 580 hanketta). Nuorten viljelijöiden aloitustukea myönnettiin 644 viljelijälle. Kielteisiä päätöksiä maatalouden investointi- ja aloitustukihakemuksiin tehtiin 540 kpl.

Luopumistukea myönnettiin n. 820 tilalle ja järjestelmän piiriin tuli vuoden loppuun mennessä yhteensä n. 1 234 luopujaa. Erilaisten maatalouden varhaiseläkejärjestelmien piirissä oli kaikkiaan noin 26 000 henkilöä.

Taulukko 120. Maatalouden tunnuslukuja

Tunnusluvut	2005 toteuma	2006 toteuma	2007 ³ toteuma	2008 arvio	2008 ennakkotieto
Tukea saaneiden tilojen määrä	68 427	68 196	66 346	laskee	64 982
Tilojen keskimääräinen peltopinta-ala, ha	34,2	34,4	35,3	kasvaa	36,1
Maataloustulo, milj. euroa	976	903	1 021	ennallaan	870
Maataloustulo, euroa/tila	18 900	20 300	27 700	nousee	21 700
Kirjanpitotilojen työansio, euroa/tunti	3,4	3,7	6,8	nousee	3,9
Omavaraisuus, %					
— maito, neste	106	105	105	105	102
— liha	105	105	105	105	104
— kananmunat	119	116	115	112	116
— ruis	32	48	80	80	60
Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha	47	54	52	<51	<5,0
Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha	6,7	6,8	5,9	<5,9	<5,9
Maatalouden kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv	<7,4	<7,3	<7,3	<7,2	<7,2
Bioenergiatuotannon lisääminen					
— energiakasveilla % pellosta	0,4	0,7	0,8	1,3	0,8

³ Vuoden 2007 ja 2008 luvut ovat ennakkotietoja

14.4 Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

Vaikuttavuustavoitteet: Eläinten ja kasvien terveys sekä maatalouden tuotantopanosten turvallisuus ja laatu säilyy edelleen hyvänä, eläinten hyvinvointi paranee; elintarvikevälikkeiset ja eläimistä ihmisiin leviävät tautitapaukset vähenevät ja vieraiden aineiden esiintyminen elintarvikkeissa pysyy nykyisellä hyvällä tasolla, alkuperä-tuotantotapamerkinnot ovat luotettavia ja muuntogeenisten tuotteiden käyttöön otto on hallittua.

Elintarvikevälikkeisten tautitapausten määrä ihmisillä nousi jonkin verran yleisimpien tartunnanaiheuttajien osalta. Nousu aiheutui pääosin kasvis- ja vesivälikkeisistä epidemioista. Vakavien taudinaiheuttajien osalta tapausmäärä laski hieman. Tuotantoeläinten, elintarvikkeiden ja rehujen salmonellatilanne Suomessa säilyi edelleen hyvällä tasolla.

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja rehujen jäämävalvontaohjelma osoitti, että eläinlääkkeiden käyttö on hallittua ja että ympäristön saasteiden määrä suomalaisessa ruoassa on alhainen. Sallitun pitoisuuden ylittäviä määriä homemyrkkyjä ja raskasmetalleja löytyi eläimistä saatavista elintarvikkeista 0,5 prosentista tutkituista n. 6 000 näytteestä. Tuotantoeläimistä löytyi ensimmäisen kerran useille antibiooteille vastustuskykyistä MRSA-bakteeria.

Eläinten ja kasvien terveys säilyivät v. 2008 edelleen hyvinä. Vakavimmista eläintaudeista kalojen VHS-tapauksia todettiin kolmella laitoksella Ahvenanmaan maakunnassa ja yhdellä laitoksella Lounais-Suomen rannikolla. VHS-tapausten määrä v. 2007 oli 2. Lintujen Newcastle-tautia todettiin kuudessa kyyhkyslakassa ja pernaruttoa yhdellä naudatilalla.

Tuotantoeläimistöille tehtiin v. 2008 yhteensä 630 EU-eläinsuojelutarkastusta. Laiminlyöntejä todettiin n. 22 prosentissa tarkastetuista tiloista. Tarkastuksissa havaitut puutteet ilmenivät vasikkatiloilla liian pieninä ryhmäkarsinoina, vasikoiden pitopaikan materiaalien turvallisuudessa sekä karsinoiden puhtaudessa. Sikaloissa puutteeksi todettiin koneellisen ilmanvaihtojärjestelmän toimintahäiriöistä ilmoittavan hälytysjärjestelmän ja virikemateriaalin puuttuminen tai sairauksien hoidosta pidettävän kirjanpidon puute. Kanaloissa puutteena havaittiin kynsien hiomavarusteiden puuttuminen. Turkistarhoilla laiminlyönnit ilmenivät häkkien pakovarmuudessa, virikemateriaalin puuttumisena tai hyllyjen puutteena kettuhäkeissä. Laiminlyöntejä oli myös kirjanpitovelvollisuudessa sairaiden eläinten hoidosta ja kuolleiden eläinten lukumäärien ilmoittamisessa. Niin sanottujen täydentävien ehtojen eläinsuojelutarkastuksia tehtiin 236 tilalle, laiminlyöntejä todettiin 14 prosentissa tiloista. Eläinten merkintään ja rekisteröintiin liittyen havaittiin tarkastuksissa laiminlyöntejä 44 prosentissa tiloja.

Taulukko 121. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	2006 milj. euroa	2006 Htv	2007 milj. euroa	2007 Htv	2008 milj. euroa	2008 Htv
Siirtomenot, PL 30	1,3		1,9		2,0	
Toiminnan kustannukset*	81,4	1 081	81,8	1 048	86,4	1 054
— Tutkimus	12,8	228	9,3	149	8,4	134
— Riskinarviointi, valvonta ja tarkastukset	68,7	853	72,5	899	77,9	920

* Evira, MTT, MMM, Tike, TE-keskukset ja lääninhallitukset

Lintuinfluenssaan varauduttiin tehostamalla valmiutta, lintujen seurannalla ja antamalla määräyksiä siipikarjan sisällä pidosta lintujen kevätmuuton aikana. Lintuinfluenssatapauksilta kuitenkin vältyttiin. Bluetongue-tautiin varauduttiin muun muassa laatimalla kansallinen seuranta- ja rokotussuunnitelma.

Maatalouden tuotantopanosten, kuten rehujen, lannoitevalmisteiden, kasvinsuojeluaineiden ja siementen turvallisuus ja laatu säilyivät hyvänä. Uusia vaarallisia kas-

Taulukko 122. Elintarviketurvallisuuden tunnuslukuja

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 toteuma
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja	4	vähentyvä	3
Uusia vaarallisia kasvintuhoojia pysyvästi	ei lainkaan	ei lainkaan	2
Todetut elintarvikevälitteiset tautitapaukset ihmisillä			
— yleisimmät tartunnanaiheuttajat, kotimaiset, kpl	1 860	vähentyvä	1 944
— vakavimmat tartunnanaiheuttajat, kpl	52	vähentyvä	47
Salmonellan esiintyvyys			
— elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa, %	<1	<1	<1
— elintarviketuotantoeläinten rehuissa	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvonnassa havaitut ongelmat, %	0,5	<0,5	0,5

vintuhoojia löytyi kaksi (saarnensurma ja männyn punavyökariste). Metsäntutkimuslaitoksen mukaan kumpaakin tuhoojaa on esiintynyt Suomessa jo useamman vuoden ajan. Kyseisiä tuhoojia ei voida nykytietämyksen mukaan enää Suomesta hävittää.

Maatalouden tuotantopanosten valvonnassa havaittiin laiminlyöntejä siemenkaupassa 6 %, lannoitevalmisteissa 12 % ja kasvinsuojeluaineissa 4 %. Siemenkaupan laiminlyöntien määrä kasvoi, koska siemenkaupan markkinavalvontaa tehostettiin v. 2008 ja valvontaa kohdennettiin eri tavoin. Lannoitevalmisteiden ja kasvinsuojeluaineiden valvonnassa todettujen laiminlyöntien määrä on vähentynyt.

Luonnonmukaisen elintarvikeketjun tarkastuksissa havaittiin vaatimusten vastaisuuksia 6 prosentissa tarkastetuista kohteista. Muuntogeenisiin tuotteisiin liittyen vaatimusten vastaisuuksia oli 8 prosentissa tuotteista. Suomessa ei ollut v. 2008 tuotannossa muuntogeenisesti jalostettuja viljelykasveja.

14.5 Kala-, riista- ja porotalous

Vaikuttavuustavoitteet: Kala- ja riistakantoja hyödynnetään kestävästi ja monipuolisesti, elinkeinokalatalouden kannattavuus paranee, vapaa-ajan kalastuksen harjoittaminen tapahtuu kestävän käytön sallimissa rajoissa, kalavesien hoito on tehokasta, tarpeeseen perustuvaa ja suunnitelmallista, rajoitetaan riistaeläinten aiheuttamia vahinkoja ja porotalouden kannattavuutta parannetaan ja mitoitetaan porolaidunten kestävän käytön mukaan.

EU:n neuvosto asetti Itämeren keskeisille kalakannoille saaliskiintiöt vuodelle 2008. Suomen kiintiöt olivat tarkistetuilta määriltään seuraavat (suluissa hyödyntämisaste):

- Pohjanlahden silakka 79 625 tonnia (77 %),
- Itämeren pääaltaan ja Suomenlahden silakka 33 472 tonnia (66 %),
- kilohaili n. 25 292 tonnia (97 %),
- itäinen turska 681 tonnia (97 %),

- läntinen turska 165 tonnia (97 %),
- Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohi 94 157 kpl (41 %),
- Suomenlahden lohi 13 838 kpl (84 %).

Tärkeimmän kalastusalueen (Pohjanlahti) silakkakiintion käyttöaste pieneni edellisvuodesta. Silakka-, kilohaili- ja lohikannat ovat kestäväällä tasolla. Läntinen turskakanta on edelleen heikentynyt, mutta itäinen turskakanta osoittaa elpymisen merkkejä. Suomen luonnonlohikannat ovat vahvistuneet entisestään ja Tornionjoessa havaittiin ennätysmäärä jokipoikasia ja siitä lähteviä vaelluspoikasia. Myös lohisaalis Tornionjoessa oli viime vuosikymmenen suurin.

Taulukko 123. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	2006 milj. euroa	2006 Htv	2007 milj. euroa	2007 Htv	2008 milj. euroa	2008 Htv
Siirtomenot, PL 30	37,7		39,6		45,4	
— josta EU-osuus	5,0		5,8		8,5	
Toiminnan kustannukset*	39,8	469	29,3	453	41,4	443
— Tutkimus ja kehittäminen	13,3	190	13,9	184	11,8	159
— Hallinto, vesiviljely, kala- ja riistavarojen arviointi	26,5	279	25,4	269	29,7	284

* RKTL, MMM, Tike ja TE-keskukset

Kalan jalostuksen ja kaupan kannattavuus säilyi hyvänä. Troolikalastuksen kannattavuutta heikensi korkeat polttoaineiden hinnat. Merihylkeiden kalastukselle aiheuttamien vahinkojen määrät olivat edelleen suuria, mikä osaltaan vaikutti kielteisesti rannikkokalastuksen kannattavuuteen. Ammattikalastajille maksettiin hylkeiden sietopalkkioita, jotka osaksi kompensoivat hylkeiden aiheuttamia vahinkoja. Vesiviljelyn kannattavuuden parantumista heikensivät lohien ja kirjolohien kasvaneet tuontimäärät Norjasta.

Kalastuslain kokonaisuudistus käynnistettiin laajalla kyselyllä alan toimijoille. Hankkeen tavoitteena on uudistaa kalastuslaki vastaamaan paremmin tämän päivän vaatimuksia.

Kalastusta harrastaa vuosittain n. 1,8 miljoonaa henkilöä ja heille kertyy n. 20 miljoonaa kalastuspäivää. Kalastus on edelleen merkittävä luontoharrastus, mutta toiminnan säilymiseksi suunnattiin kalastuksenhoitovaroja erityisesti nuorisotoimintaan. Kalastusmatkailuala työllistää 510 henkilötyövuotta ja sen liikevaihto on n. 18,6 miljoonaa euroa. Kalastusmatkailun edelleen kehittämiseksi laadittiin laajassa yhteistyössä kalastusmatkailun kehittämisen valtakunnallinen toimenpideohjelma.

Hirvikannan kokoa on laskettu merkittävästi viimeisten vuosien aikana. Hirvien talvikanta on vähentynyt vuosituhannen vaihteen 150 000 hirven tasosta nykyiseen arviolta 74 000—94 000 yksilöön. Tämä alkoi vuodesta 2006 alkaen näkyä hirvivahingoissa, joita v. 2008 korvattiin enää n. 3 milj. eurolla. Myös hirvikolarit ovat käänty-

neet voimakkaaseen laskuun. Metsäkanalintujen kannat laskivat. Metsäpeurakannan taantuma jatkui erityisesti Kainuun alueella.

Karhu- ja ilveskannat kasvoivat edelleen, mikä näkyi suurpetojen aiheuttamien vahinkojen merkittävänä nousuna. Vaikka susikannan kasvu tasaantui, uusille alueille levittäytynyt susikanta aiheutti huolta paikallisissa ihmisissä. Tämä on lisännyt asian julkisuutta. Hallitusohjelman mukaisesti suurpetopolitiikassa lisättiin joustavuutta ja lupapäätösten hitauteen puututtiin. Maa- ja metsätalousministeriöstä siirrettiin kaikki suurpetojen poikkeusluvut alueellisille riistanhoitopiireille. Vahinkojen vähentämiseksi suurpetojen metsästystä lisättiin etenkin poronhoitoalueella. Porotaloudelle aiheutuvien vahinkojen korvaamisen oikeudenmukaisuutta lisäävä riistavahinkolaki säädettiin. Suurpetojen aiheuttamia vahinkoja korvattiin 2,8 milj. eurolla.

Porotaloudessa jatkui hyvinkin suotuista tuottajahinnan kehitys. Kannattavuus oli silti alhainen. Eloporomäärät ovat pysyneet koko poronhoitoalueella alle suurimman sallitun tason. Eteläisellä poronhoitoalueella erityisesti Kainuussa suurpetojen aiheuttamat vahingot ovat huomattavasti lisääntyneet ja alueelle on lisätty suurpetojen metsästystä.

14.6 Vesitalous

Politiikkasektorin ympäristöhallinnossa käytetyt menot (PL 30) olivat 28,321 milj. euroa. Muilla hallinnonaloilla tehtäviin käytettiin 9,85 milj. euroa. Tehtäviin käytettiin ympäristöministeriön hallinnonalalla 234 henkilötyövuotta ja maa- ja metsätalousministeriössä 10.

Vaikuttavuustavoitteet: Yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä vesitalous; vesistöjen hyvä käytettävyyden ja hyvä riskien hallinta myös poikkeuksellisissa vesitilanteissa. Vesihuollon edistämiseksi pyritään alueellisen yhteistyön, erityistilanteisiin varautumisen sekä maaseudun vesihuollon parantamiseen.

Vuosi 2008 oli harvinaisen lämmin ja sateinen. Vesistöjen vedenpinnat olivat keskimääräistä ylempänä sekä vuoden alkaessa että sen päättyessä. Myös jokien virtaamat olivat vuoden lopulla huomattavasti tavallista suurempia. Vuodenvaihteen pakkaset

Taulukko 124. Vesitalouden tunnuslukuja

	2005 toteuma	2006 toteuma	2007 toteuma	2008 tavoite	2008 toteuma
Valmistuneet tulvavaarakartat, kpl	10	18	25	17	14
Ylikunnallisiin vesihuoltohankkeisiin osallistuneet kunnat, kpl	109	103	123	107	93
Vesihuoltolaitokset, joiden varmuusluokka parantunut, kpl	25	15	25	30	26
Taloudet, joille on maaseudulla aikaansaatu vesihuolto	3 700	5 200	5 400	4 000	5 400

lisäsivät hyydetulvariskiä useissa joissa. Pohjaveden pinnat olivat koko kuluneen vuoden aikana monin paikoin keskimääräistä ylempänä.

Tulvariskien hallinnan operatiivisista toimista suoriuduttiin runsaasta vesitilanteesta huolimatta tavanomaisen rahoituksen puitteissa. EU:n direktiivin tulvariskien arvioinnista ja hallinnasta tultua voimaan v. 2007 ministeriön asettama työryhmä valmisteli direktiivin toimeenpanoa. Ministeriössä valmisteltiin tulvavahinkojen korvausjärjestelmän uudistamiseksi ehdotusta, jonka toteutuessa poikkeuksellisista tulvista Suomessa aiheutuvat rakennus- ja irtaimistovahingot korvattaisiin yksityisistä vakuutuksista eikä valtion varoista.

Vuonna 2008 laadittiin tulvakarttoja ja tulvariskien hallinnan yleissuunnitelmia sekä suunniteltiin ja toteutettiin tulvasuojeluhankkeita. Tulvariskien hallintaa parannettiin myös ajantasaistamalla ja laatimalla tulvantorjunnan toimintasuunnitelmia, ohjaamalla maankäyttöä ja rakentamista tulvariskittömille alueille sekä hoitamalla valtion vastuulla olevat säännöstely- ja tulvantorjuntatoimet. Laajojen vesistöalueiden tulvariskien hallintaa parannettiin tiivistämällä yhteistyötä ympäristökeskusten välillä.

Vesistöjen säännöstelyn kehittäminen jatkui, ja niissä kiinnitettiin huomiota myös ilmastomuutokseen sopeutumisesta aiheutuviin tarpeisiin. Säännöstelyhankkeisiin liittyviä kunnostusohjelmia toteutettiin ja rakennettujen vesistöjen kunnostusta jatkettiin yleensä kunnan, säännöstelijän ja valtion yhteistyöhankkeina.

Vesihuollon alueellista yhteistyötä edistettiin toteuttamalla alueellisten yleissuunnitelmien mukaisina valtion vesihuoltotöinä ylikunnallisia vedenhankinta- ja viemärintijärjestelyjä. Vesihuoltolaitosten toimintavarmuus ja varautuminen erityistilanteisiin parani uusien vesilähteiden ja yhdysvesijohtojen rakentamisen myötä. Vesihuoltolaitosten varmuusluokituksessa todetuille kriittisille kohteille selvitettiin toimintavarmuuden parantamistoimenpiteitä yhdessä kuntien ja laitosten kanssa.

14.7 Metsätalous

Vaikuttavuustavoitteet: Metsien puuntuotannollinen käyttöaste on korkea; metsien puuntuotannollinen tila on hyvä; metsien monimuotoisuus säilyy; metsätalouden kannattavuus paranee; metsähakkeen käyttö lisääntyy.

Maailmantaloutta koetteleva taantuma vähensi teollisuuden puunkäyttöä. Ennakotietojen mukaan ainespuun hakkuukertymä oli 52,1 miljoonaa kuutiometriä, missä on vähennystä edellisen vuoden ennätysmäärästä 6,6 miljoonaa kuutiometriä. Saha-tavaran kysynnän hiipumisen seurauksena hakkuiden väheneminen kohdistui ennen kaikkea havutukkipuuhun. Puumarkkinoihin vaikutti osaltaan teollisuuden valmistuminen Venäjältä tuotavan raakapuun vähenemiseen, mikä näkyi puun tuonnin säilymisenä suurena.

Venäjän puutullien korotuksista aiheutuvaan puun tuonnin vähenemiseen varauduttiin edistämällä verotuksen keinoin kotimaisen puun saatavuutta. Puun myyntitulojen verotusta kevennettiin osittaisella ja väliaikaisella verohuojennuksella vuosina 2009–2011. Lisäksi puun saatavuutta edistettiin ensiharvennushakkuiden väliaikai-

Taulukko 125. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	2006 milj. euroa	2006 Htv	2007 milj. euroa	2007 Htv	2008 milj. euroa	2008 Htv
Siirtomenot, PL 30	122,2		119,0		124,6	
Toiminnan kustannukset*	64,1	983	62,3	937	59,5	845
— Tutkimus ja kehittäminen	42,6	709	43,0	692	42,4	627
— Hallinto, tilastot	21,5	274	19,3	245	17,1	218

* Metla ja MMM

sella verovapaudella sekä korotetulla metsävähennyksellä. Metsäveropäätökset vilkastuttivat erityisesti ensiharvennuskohdeiden puukauppaa. Harvennushakkuiden osuuden kasvaminen vahvisti myös metsätalouden työllisyyttä.

Hakkuumäärien ja puun hintojen laskun myötä kaikkien metsänomistajien yhteenlasketut bruttokantorahatulot jäivät 1,9 mrd. euroon, missä laskua edellisestä vuodesta 0,6 mrd. euroa. Samalla yksityismetsien kannattavuutta kuvaava hehtaariohtainen liiketulos putosi ennakkotietojen perusteella edellisvuodesta lähes 30 %.

Metsänhoito- ja metsänparannustöihin yksityismetsissä käytettiin valtion rahoitusta yhteensä 63,6 milj. euroa, missä lisäystä edellisestä vuodesta 4,1 milj. euroa. Metsänparannustöiden määrälliset ja laadulliset tavoitteet saavutettiin hyvin kun-

Taulukko 126. Metsätalouden tunnuslukuja

	2006 toteuma	2007 toteuma	2008 tavoite	2008 toteuma
1) Metsien korkea puuntuotannollinen käyttöaste — Ainespuun hakkuukertymän nostaminen kestävien hakkuumahdollisuuksien tasolle, milj. m ³ ¹	51,7	58,7	53	52,1
2) Metsien hyvä puuntuotannollinen tila — Taimikoiden ja nuorten kasvatusmetsien pinta-alasta on laadultaan hyviä tai tyydyttäviä, % ²	69,3	71,0	72	ei vielä tiedossa
— Nuoren metsän hoidon määrä, 1 000 ha/v ³	218	248	220	256
— Kunnostusojitusten määrä, 1 000 ha/v	72	67	72	61
3) Metsien monimuotoisuus — Solmittujen metsätalouden ympäristötukisopimusten määrä, ha	6 118	7 364	7 700	5 807
4) Metsätalouden kannattavuus — Yksityismetsätalouden liiketuloksen säilyminen korkealla tasolla, euroa/ha (vuoden 2008 rahanarvossa)	84,7	135,7	120	98,8
5) Puuperäisen energian käyttö — Metsähakkeen käyttö, milj. m ³	3,4	3,0	3,5	4,3

¹ Sisältää teollisuuskäytön mitat täyttävän runkopuun.² Perustuu valtakunnan metsien 10. inventoinnin tietoihin. Tiedot on laskettu kahden vuoden liukuvana keskiarvona ja ne ovat saatavilla vuodesta 2006 lähtien.³ Sisältää taimikonhoidon ja nuoren metsän kunnostuksen.

nostusojitusta lukuun ottamatta. Valtakunnan metsien inventointitietojen perusteella taimikonhoitoa, harvennushakkuita ja kunnostusojituksia tehdään kuitenkin edelleen alle tarpeen.

Metsätalouden ympäristötuella korvataan metsänomistajalle metsän monimuotoisuuden tai erityisen tärkeän elinympäristön säilyttämisestä tai muusta luonnonhoidosta aiheutuvia lisäkustannuksia tai menetyksiä. Korvauksen määrään vaikuttaa kohteen pinta-ala ja puuston määrä sekä kolmen edellisen vuoden puun keskikantohinta. Käytettävissä olleilla määrärahoilla ei saavutettu tavoitteeksi asetettua suojelupinta-alaa, koska uudet sopimuskohteet olivat runsaspuustoisempia aikaisempiin vuosiin verrattuna ja korvauksen perusteena käytettävää keskikantohintaa nostivat vuoden 2007 poikkeuksellisen korkeat puun hinnat.

Metsähakkeen käyttö nousi ennakkotietojen mukaan 4,3 miljoonaan kuutiometriin, missä on kasvua edellisvuodesta peräti 40 %. Kasvuun on vaikuttanut osaltaan päästöoikeuksien hintojen normalisoituminen puun energiakäyttöä suosivalle tasolle sekä polttoturpeen saatavuudessa ilmenneet ongelmat.

14.8 Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri

Vaikuttavuustavoitteet: Kiinteistö- ja maastotietojärjestelmä turvaavat osaltaan yksityisen maanomistuksen pysyvyyden sekä kiinteistöjä ja maastoa koskevan tiedon saatavuuden; kiinteistöjä ja maastoa koskevat tiedot ja tietopalvelut ovat valtakunnallisesti kattavia, ajantasaisia ja riittävän laadukkaita ja niiden laaja ja monipuolinen käyttö yhteiskunnassa helpottaa kansalaisten arkea, tehostaa hallintoa ja edistää elinkeinoelämän kilpailukykyä, niitä hyödynnetään laajasti yhteiskunnassa (tietovarojen hyödyntämisessä hakukertojen kasvu vähintään 3 % edellisvuodesta); paikkatietoja keräävillä ja ylläpitävillä organisaatioilla on käytettävissään menetelmiä ja palveluita, jotka mahdollistavat tehokkaan yhteiskäytön ja poistavat tarpeettoman päällekkäisen tiedonkeruun.

Taulukko 127. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	2006 milj. euroa	2006 Htv	2007 milj. euroa	2007 Htv	2008 milj. euroa	2008 Htv
Siirtomenot, PL 30	4,0		4,0		7,0	
Toiminnan kustannukset*	106,9	1 854	111,9	1 852	119,2	1 870
— kiinteistötoimitukset, digitaaliset aineistot, kiinteistörekisteri, tilusjärjestelyt, geodeesian tutkimus						
Toiminnan tuotot	54,1		58,5		60,4	

* MMM, MML, GL.

Taulukko 128. Maanmittauksen tunnuslukuja

	2006 toteuma	2007 toteuma	2008 tavoite	2008 toteuma
Kiinteistörekisterin perusparannuksen kattavuusindeksi, %	23	38	41	42
Maastotietojen kattavuus, A-laatua, %	95	98	100	100
Maastotietokannan ajantasaisuusindeksi, %	82	86	88	90
Kiinteistötoimitustuotanto, kpl	22 968	24 725	24 600	25 180
Kiinteistörekisterikartan perusparannus, km ²	24 100	28 672	21 300	22 235
Maastotietotuotanto yhteensä, km ²	40 100	40 752	36 000	37 199

Kiinteistörekisteri ja kiinteistörekisterikartta olivat jatkuvasti ajan tasalla. Kiinteistörekisterin käynnissä olevalla perusparantamisella tehostettiin kiinteistörekisterin käyttöä sekä siitä tuotettavaa sähköistä tietopalvelua. Kiinteistörekisterin perusparannuksen toteuma oli 22 235 km², mikä ylitti tavoitetason yli 4 prosentilla. Kiinteistöjärjestelmää pidettiin yllä loppuunsaattamalla yli 25 000 maanmittaustoimitusta.

Maastotietojen A-laatusuorituksen tuotantovauhti aikaansai sen, että A-laatusuorista maastotietoa oli vuoden 2008 lopussa 368 400 km² eli koko maan kattavasti. Maastotietokannan ajantasaisuusindeksin mukaan mitattuna maastotietojen ajantasaisuus parani jo 90 prosentin tasolle.

INSPIRE-paikkatietodirektiivin edellyttämän kansallisen lainsäädännön valmistelu saatiin päätökseen v. 2008. Maanmittauslaitoksen hallinnassa olevien kiintopiste-, ilmakehän, maastokartta- ja kauppahintarekisteri-aineistojen ja niiden käyttöoikeuksien hinnoitteluperusteet muutettiin paikkatietoaineistojen käyttöä edistäväksi.

14.9 Metsähallitus

Metsähallitus ylitti liiketoiminnan tavoitteensa. Metsähallituksen liiketoiminnan ja tytäryhtiöiden muodostaman liiketoiminta-konsernin tulos nousi 104,4 milj. euroon, mikä oli lähes edellisen ennätysvuoden tasolla. Yleisen markkinatilanteen heikentyminen näkyi vasta vuoden viimeisten viikkojen tuloksen heikentymisenä. Liiketoiminta-konsernin liikevaihto nousi 342,4 milj. euroon, josta metsätalouden osuus oli 286,5 milj. euroa ja muiden liiketoimintojen ja tytäryhtiöiden osuus 55,9 milj. euroa.

Luonnon monimuotoisuuden ja virkistyskäytön huomioon ottamisesta johtuvat metsien käyttörajoitteet ja kohonneet suunnittelukustannukset aiheuttivat Metsähallituksen liiketoimintaan 44,4 milj. euron laskennallisen rasitteen. Kun mukaan lasketaan vielä työllisyyden ja saamelaiskulttuurin huomioon ottamisesta aiheutuvat panokset, oli yhteiskunnallisten velvoitteitten kokonaispanos 54,6 milj. euroa. Panos kasvoi 6,1 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna hintatason nousun ja käyttörajoitusten alaisen pinta-alan lisäyksen johdosta.

Taulukko 129. Liiketoiminta-konsernin tunnuslukuja

	2005	2006	2007	2008
Liikevaihto, milj. euroa	229,8	268,3	309,6	342,4
Tase	2 539	2 586	2 642	2 725
Htv	1 474	1 417	1 459	1 517
Tilikauden tulos, milj. euroa	53,5	72,2	106,4	104,4
Sijoitetun pääoman tuotto, %	2,4	3,2	4,4	4,2
Investoinnit liikevaihdosta, %	10	4	6	7
Omavaraisuusaste, %	98	98	98	98
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. euroa (edellisen vuoden liiketoiminnan tuloksesta)	63,2	51,1	65,4	102,7

Liiketoiminta-konserni investoi maa-, vesi- ja sora-alueisiin 17,0 milj. euroa, teihin 3,0 milj. euroa ja tytär- ja osakkuusyhtiöosakkeisiin 3,0 milj. euroa. Metsien hoitoa, lannoituksia ja metsätiestön kunnostamista jatkettiin aktiivisesti. Metsähallitus vahvisti yrityskaupoilla asemaansa luontomatkailupalvelujen tuottajana. Metsähallituksen roolia tuulienergian tuotannon lisäämisessä selvitettiin.

Myös Metsähallituksen luontopalvelujen tavoitteet saavutettiin hyvin. Maa- ja metsätalousministeriön tulosohejauksessa olevista tavoitteista retkeilyalueiden kävijämäärä säilyi entisellä 340 000 henkilön tasolla ja asiakastytyväisyys oli korkea. Tehostuneen markkinoinnin ja parantuneiden palveluiden vuoksi kalastuslupien kysyntä ja myynti nousivat 80 000 lupaan. Vuonna 2008 julkisten hallintotehtävien kokonaismenot olivat 51,9 milj. euroa, josta ympäristöministeriön perusrahoituksen osuus 25,4 milj. euroa, maa- ja metsätalousministeriön osuus 7,5 milj. euroa. Muita tuloja kertyi 18,9 milj. euroa.

Valtion liikelaitosmallin soveltuvuutta yhteismarkkinoilla koskeva valmistelu oli käynnissä valtiovarainministeriön johdolla. Metsähallituksen tehtäviä ja organisaatioasemaa koskevat linjaukset valmistuvat vuoden 2009 aikana.

14.10 Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera) ja maatalouden interventiorahasto

Makeran oma tulokertymä on vähentynyt koko 2000-luvun, koska uusia lainoja ei ole juuri myönnetty vuoden 2003 jälkeen. Rahastolla oli varoja käytössä v. 2008 n. 182 milj. euroa, mikä on vähemmän kuin kertaakaan sitten 1990-luvun alun. Makeran omien tulojen ennakoidaan vähenevän lähivuosina edelleen merkittävästi.

Vuoden 2008 alussa tuli voimaan uusi maatalouden rakennetukilaki. Tukia ei kuitenkaan päästy v. 2008 hakemaan täysipainoisesti, minkä vuoksi painopiste oli vielä vuoden 2007 loppuun mennessä haetuissa tuissa. Uuden järjestelmän laaja käyttöön-otto alkaa v. 2009.

Maatalouden vienti- ja sisämarkkinatukien rahoittaminen siirrettiin v. 2008 maatalouden interventiorahastosta talousarvioon. Interventiorahastosta maksetaan lähinnä

vain rahastomuotoa välttämättömästi edellyttävät menot. Näitä ovat interventiovarastoinnista, -ostoista ja myynneistä aiheutuvat sekä ruoka-avun menot, joita maksettiin yhteensä 2,8 milj. euroa. Rahaston tulot saadaan pääosin EU:n rahoitusosuuksina, siirto valtion talousarviosta oli 1 milj. euroa.

Taulukko 130. Makeran tunnuslukuja

	2006	2007	2008
1. Menoja sidottiin, milj. euroa	192,5	207,3	124,7
— mistä avustuksia, milj. euroa	141,6	187,1	109,0
2. Tase, milj. euroa	853,4	849,6	758,7
— mistä lainasaamiset, milj. euroa	485,5	414,3	349,0
3. Tulot, milj. euroa	221,6	263,4	182,2
— lainojen korot ja lyhennykset, milj. euroa	105,9	95,7	86,0
— siirto talousarviosta, milj. euroa	23,2	115,0	23,1
— tulot EU:lta, milj. euroa	15,6	16,0	9,0
— siirtyneet sitomattomat varat, milj. euroa	48,0	29,1	56,1
— muut tulot, milj. euroa	28,9	7,6	8,0
4. Aloitustuella tilanpidon aloittamista tuettu, viljelijää	845	661	644
5. Investointiavustusta myönnetty, päätöksiä 1 000 kpl	11,2	8,9	2,8
6. Rahoitetut tutkimushankkeet, kpl	88	101	75

15 Liikenne- ja viestintäministeriö

Viestintäministerin katsaus

Suomi on 90-luvulta lähtien ollut uuden viestintäteknologian kehittäjänä ja käyttäjänä kiistatta eturivin maita maailmassa. Suomen halutaan olevan eturivissä myös tulevaisuudessa.

Viestinnän kenttä on nopeassa ja monitasoisessa muutoksessa, eikä tämän muutoksen ennakoiminen, merkityksen ymmärtäminen ja tarvittaessa nopea muutokseen reagoiminen ole mikään helppo tehtävä, varsinkin kun tiedetään, että kehitykselle on viimeisen vuosikymmenen aikana ollut ominaista erityisesti yllätyksellisyys. Maailmantalouden viime kuukausien huolestuttava kehitys ei ole tehnyt tehtävää suinkaan helpommaksi.

Viestintäala on perinteisesti ollut jaettavissa luontevasti mediatoimialaksi ja teletoimialaksi. Viestintäteknologian ja uusien palvelujen, ennen muuta Internetin kehityksen seurauksena perinteiset jakolinjat ovat vähitellen hämärtyneissä. Uudenlaiset globaalit liiketoimintamallit ja erilaiset palvelualustat sekä uudentyypiset älykkäät ja tehokkaat päätelaitteet haastavat perinteiset toimijat ja toimintamallit. Luonnollisesti haastetuiksi tulevat myös regulaatio ja politiikka.

Yhteiskunnallisessa kehityksessä on siirrytty vaiheeseen, jossa internetistä on tullut lähes kaiken taloudellisen toimeliaisuuden ydin. Internetin ja siihen nojaavan tietotekniikan mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntäminen on avainkysymys lähes kaikilla toimialoilla. Viestintäpolitiikassa ja viestinnän elinkeinopolitiikassa asioita on tarkasteltava korostetun painokkaasti myös palvelujen tarvitsijoiden — sekä suurten että pienten asiakkaiden — näkökulmasta.

Suomi ja suomalaiset viestintäyritykset ovat kiinteästi sidoksissa globaaliin talouteen ja sen kehitystrendeihin. Lainsäädännön ja politiikan osalta kansalliset toimenpiteet joudutaan sovittamaan EU:n vastaavaan säädös- ja politiikkakehikkoon. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kansallinen politiikka ei voi enää olla suojamuurien rakentamista, vaan se on vahvuuksien korostamista ja heikkouksien korjaamista. Menestyäkseen kilpailussa suomalaisten yritysten ja niiden tarjoamien palvelujen on oltava kansainvälisesti kilpailukykyisiä.

Teknologian hyödyntäminen ja sen mahdollistamien uusien toimintatapojen käyttöönotto on suorassa suhteessa kansalliseen kilpailukykyyn. Yrityksillä on oikeus vaatia, että niiden käytössä on joka suhteessa laadukas ja toimiva viestinnän infrastruktuuri.

EU:n ja OECD:n mittareiden mukaan suomalaiset teleyritykset tarjoavat peruspalveluita kohtalaisen edullisesti. Tietyvästi yritykset ovat myös investoineet suunnilleen samaan tahtiin kuin Suomen kannalta keskeisten verrokkimaiden yritykset.

Suomessa on vahva ja laadukas mediatoimiala. Maailmantalouden myrskyt koettelevat myös suomalaisten mediayritysten kestävyyttä. Hallituksen keskeisiä instrumentteja sähköisen joukkoviestinnän kehittämisessä ovat taajuus- ja toimilupapolitiikka. Erityisesti toimilupapolitiikassa elinkeinopoliittisten näkökohtien lisäksi joudutaan ottamaan huomioon myös muita näkökohtia, kuten sananvapaus ja viestinnän monipuolisuusvaatimukset. Maanpäällisten televisioverkkojen digitalisointiprosessi saatiin päätökseen vuoden 2007 elokuussa, kaapelitelevision puolella helmikuussa 2008. Digitaalisen television uudet liiketoimintamallit hakevat monelta osin vielä muotoaan.

Taajuuspolitiikka on tänä päivänä mitä suurimmassa määrin elinkeinopolitiikkaa, minkä vuoksi rajallisten taajuuksien nykyistä tehokkaampaa jakamista on tarpeen arvioida suhteessa viestintämarkkinoiden tehokkaaseen toimintaan, sekä investointien ja innovaatioiden edistämiseen.

Tämän päivän Suomessa laajakaista on välttämättömyyshyödyke, joka on taattava kaikille. Näin ollen hallitus ei voi seurata sivusta sitä, että asuinpaikan vuoksi osallistuminen modernin yhteiskunnan perustoimintaan on uhattuna tai sitä, että haja-asutusalueilla toimivien pk-yritysten toiminta millään tavoin vaarantuu huonojen yhteysien vuoksi. Hallituksen tehtävänä on huolehtia siitä, että kansalaisille ja yrityksille on tasa-arvoisesti tarjolla laadukkaita viestintäyhteyksiä kaikkialla.

Suvi Lindén
Viestintäministeri

Liikenneministerin katsaus

Liikennepolitiikassa on sovittava yhteen elinkeinoelämän vaatimat tehokkaat kuljetukset, ihmisten arjen matkojen toimivuus sekä liikenteen turvallisuus sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästi pitkällä ja lyhyellä aikajänteellä. Valtioneuvoston eduskunnalle maaliskuussa 2008 antama liikennepoliittinen selonteko pyrki vastaamaan tähän suureen haasteeseen. Selonteko oli ensimmäinen laatuaan. Siinä kuvataan liikennejärjestelmän tila, haasteet ja liikennepolitiikan pitkän aikavälin linjaukset. Se sisältää liikennejärjestelmän kokonaisuuteen perustuvan kehittämis- ja investointiohjelman, jossa aikavälinä on 10—15 vuotta sekä vaalikauden väyläinvestointiohjelman. Eduskunta antoi selonteosta kantansa syyskuun 10. päivänä. Eduskunta linjasi, että liikennepoliittisesta selonteosta on tehtävä pysyvä käytäntö.

Taloudellisen tilanteen nopea muutos on pakottanut käymään läpi ja arvioimaan uudelleen liikennepolitiikan tavoitteita ja prioriteetteja. Arvioinnissa on tullut selvästi esille, että liikenneyhteyksien merkitys pikemmin vahvistuu talouden taantumana aikana: liikennehankkeet työllistävät ja avaavat samalla uusia mahdollisuuksia elinkeinoelämän toiminnalle. Liikenteen turvallisuuteen ja ympäristöasioihin tulee kuitenkin pystyä vastaamaan. Liikennejärjestelmänäkökulma ja erilaisten keinojen kuten älykkään liikenteen tehokas käyttö korostuvat entisestään.

Liikenne- ja viestintäministeriö ja sen hallinnonala on toiminnassaan vienyt eteenpäin liikennepoliittisen selonteon linjauksia eduskunnan kannanoton mukaisesti. Vuoden 2009 talousarvio perustuu selontekoon, hallituksen vuoden 2009 alussa antama elvytyspaketti liikenteen osalta valmisteltiin selonteon periaatteiden mukaisesti. Tie- ja liikennehankkeiden soveltuvuutta ja mahdollista käyttöä liikennehankkeiden rahoittamisessa selvittämään on asetettu selvitysmies. Joukkoliikenteen kehittämisohjelman laadinta on käynnissä, tienkäyttömaksuja selvitetään, liikenneturvallisuuden parantamiseksi vahvistetaan eri toimijoiden yhteistyötä ja hallinnonalan ohjausta. Puukuljetusten toimivuuden varmistamisen ohjelmaa vietiin eteenpäin.

Ilmastopolitiikka on tullut jäädäkseen liikennepolitiikan keskiöön. Ministeriö on asettanut hallinnonalalle ilmastopoliittisen toimikunnan laatimaan ja viemään käytäntöön ilmastopoliittisen toimeenpano-ohjelman. Ministeriö tulee käyttämään erilaisia ohjauskeinoja, jotta ilmastopolitiikka tulee osaksi hallinnonalan arkipäivän toimintaa. Liikenteelle asetettuja tavoitteita ei hallinnonala kuitenkaan yksin pysty saavuttamaan. Yhteistyömuotoja on kehitetty ja perustettu, mm. liikenteen ja maankäytön foorumi yhdessä ympäristöministeriön kanssa yhden ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta keskeisen asian edistämiseksi. Tavoitteena on toimia liikenteen ja maankäytön yhteensovittamiseksi ja kestävien yhdyskuntarakenteiden aikaansaamiseksi niin, että joukkoliikenteen toimintaedellytykset sekä kävelyn ja pyöräilyn olosuhteet paranevat ja henkilöautoon sidonnainen liikkumistarve vähenee.

EU:ssa jatkettiin liikennepolitiikan muuttamista ympäristöystävällisemmäksi. Vuonna 2008 annettiin ns. Vihreän liikenteen paketti, jonka käsittely alkoi neuvostossa ja Euroopan parlamentissa. Pakettiin kuuluu mm. raskaan liikenteen hinnoitteluun liittyvä eurovinjettidirektiivin muutos sekä älykkäitä liikennejärjestelmiä koskeva ehdotus.

Liikenteen sisämarkkinoiden vahvistamista jatkettiin käsittelemällä mm. maantieliikenteen ammattiin pääsyä ja tavaraliikenteen markkinoille pääsyä koskevia ehdotuksia ja yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa sekä lentoasemamaksuja koskevia ehdotuksia. Lentoasemamaksuista päästiin hyvään lopputulokseen Suomen lentoasemaverkoston kannalta. Lisäksi saatiin päätökseen merenkulun kolmannen turvallisuuspaketin käsittely.

Suhdannetilanne näkyy kustannuskehityksessä. Alkuvuodesta 2008 maarakennusten sekä liikenteen kustannustaso nousi poikkeuksellisen nopeasti. Kuorma-autoliikenteen kustannusindeksi oli touko-kesäkuussa 14 % ja linja-autoliikenteen kustannusindeksi 11 % korkeammalla kuin edellisvuonna. Maarakennuskustannusindeksi oli vielä syyskuussa noin 10 % edellisvuotta korkeampi. Loppuvuodesta kustannustaso laski nopeasti ja kaikki mainitut indeksit osoittivat noin kahden prosentin kasvua edellisvuodesta vuoden lopussa.

Taloustilanne ja polttoaineen hinta heijastuvat myös liikenteen määriin. Venäjän rajaliikenteen tilanne on vaihtunut nopeasti. Koko vuoden 2008 osalta liikennemäärä Suomen ja Venäjän välisellä rajalla oli 5 % suurempi kuin vuonna 2007. Kuitenkin finanssikriisin vaikutuksesta rekkamäärät ovat olleet pienempiä lokakuun puolen välin jälkeen kuin vastaavilla viikoilla v. 2007. Tieliikenne on usean kasvuvuoden jälkeen kääntynyt hienoiseen laskuun. Alkuvuonna liikennettä vähensi polttoaineen korkea hinta, loppuvuodesta alkoi näkyä taloustilanteen vaikutus. Joukkoliikenteen matkustajamäärät sen sijaan ovat ilahduttavasti kasvaneet. Junaliikenteessä matkustajamäärät kasvoivat lähes 5 % edellisvuodesta. Rautateiden tavaraliikennekin kasvoi yli 4 % vuodesta 2007. Tavaraliikenteen kasvu taittui loppuvuodesta ja kuljetusmäärät olivat marras-joulukuussa selvästi edellisvuotta alhaisemmat.

Tieliikenteen turvallisuus parani v. 2008. Erityisesti nuorten aikuisten liikennekuolemat ovat vähentyneet, samoin lasten ja varhaisnuorten. Huolestuttavaa sen sijaan on 15—17-vuotiaiden liikennekuolemien kasvu mopo- ja moottoripyöräonnettomuuksissa. Myös ikääntyneiden liikennekuolemat ovat kasvaneet.

Hallinnonalan rakenneuudistuksia on viety eteenpäin. Merentutkimuslaitoksen toiminnot järjestettiin uudelleen siten, että Merentutkimuslaitoksen toiminnot jaettiin Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen kesken vuoden 2009 alusta lukien. Tulevan väyläviraston ja liikenteen turvallisuusviraston suunnittelu jatkuu vielä vajaan vuoden verran, ennen kuin virastot aloittavat toimintansa. Tärkeänä lähtökohtana virastouudistuksessa on ollut vaikuttavuuden parantaminen ja toiminnan tehostaminen. Ministeriö on lisäksi valmistellut Merenkululaitoksen sisäisen tuotannon yhtiöittämistä vuoden 2010 alusta lukien. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimivien kolmen valtion liikelaitoksen — Ilmailulaitoksen, Varustamoliikelaitoksen ja Luotsausliikelaitoksen — organisointitapa on ollut uudelleen arvioitavana. EU:n komission mukaan liikelaitosmalli ei sovi EU:n yhteismarkkinoille.

Anu Vehviläinen
Liikenneministeri

15.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen ja resurssien käyttö

Viestinnän toimialan vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen ja resurssien käyttö

Valtioneuvosto asettaa talousarvioesitykseen liittyen viestinnän toimialalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

- Suomen viestintäala on elinvoimainen ja kilpailukykyinen ja viestintäpolitiikka palvelee sekä alan elinkeinoelämän että kansalaisten tarpeita.
- Kansalaiset ja yritykset luottavat tietoyhteiskunnan palveluihin.

Tieto- ja viestintäala on yksi nopeimmin kehittyvistä ja eniten tulevaisuuttamme muokkaavista toimialoista. Suomalainen tietoyhteiskunta on siirtymässä ubiikki-aikaan, jossa arjen toimintatavat perustuvat aina ja kaikkialla käytettävissä oleviin tietö- ja viestintäpalveluihin.

Eduskunta on loppuvuodesta 2008 hyväksynyt ehdotuksen, jonka mukaan tuloverolakia muutettiin siten, että tieto- ja viestintätekniikan laitteiden, ohjelmistojen, tietoturvan ja tietoliikenneyhteyksien asennus-, kunnossapito- ja opastustyöt oikeutavat kotitalousvähennykseen.

Suomen matkaviestinnän hintataso on edelleen Länsi-Euroopan edullisin. Kertomusvuoden keväällä julkaistun, Viestintäviraston teettämän selvityksen mukaan Suomi oli erilaisten käyttäjäprofiilien hintakorivertailussa kahdessa tapauksessa edullisin ja hyvin runsaasti puhelinta käyttävien korivertailussa toiseksi edullisin maa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on aktiivisesti osallistunut hallinnon sähköisten palvelujen kehittämiseen yhteistyössä erityisesti valtiovarainministeriön hankkeissa. Sähköisten palvelujen kehittämiselle on asetettu tavoitteet ja toimintalinjaukset. Ministeriön tietoyhteiskuntapoliittinen vaikuttamistavoite on ollut hallinnon sähköisen asiainnin nykyistä huomattavasti vauhdikkaampi kehittäminen.

Kertomusvuonna perustettu sähköisen laskutuksen työryhmä on arvioinut verkkolaskuun siirtymisen keskeiset esteet ja tarvittavat edistämistoimet. Työryhmä on tammikuussa 2009 julkaistussa raportissaan esittänyt toimenpide-ehdotuksia ongelmien ratkaisemiseksi. Toimenpide-ehdotuksia ryhdytään toteuttamaan välittömästi. Ehdotuksista keskeisimmät liittyvät kuluttajien, pk-yritysten ja kuntien aktivointiin verkkolaskuun siirtymiseksi erityisillä viestintätoimilla sekä viestintävälitysmarkkinoiden toimivuuteen edistäviin kehittämistoimiin.

Kansallinen laajakaistapolitiikka on onnistunut erityisesti laajakaistayhteyksien määrän kasvattamisessa, hintojen laskemisessa ja alueellisen saatavuuden parantamisessa. Tällä hetkellä laajakaistayhteyksiä (nopeudeltaan vähintään 256 kbit/s) voi halutessaan saada lähes 99 % kotitalouksista ja noin 70 prosentilla kotitalouksista on käytössä laajakaistayhteys. Nopeiden, yhteysnopeudeltaan vähintään 2 Mbit/s, laajakaistayhteyksien määrä oli kesäkuun 2008 lopussa 46 % kaikista kiinteistä laajakaistayhteyksistä. Kaikkein nopeimpien, vähintään 10 Mbit/s, yhteyksien osuus oli kesä-

kuussa noin kuusi prosenttia. Molempien yhteyksien osuus oli kasvanut viimeisen puolen vuoden aikana noin 50 prosentilla. Valtioneuvosto teki 4.12.2008 periaatepäätöksen valtakunnallisesta laajakaistahankkeesta. Vuoden 2015 loppuun mennessä lähes kaikki (yli 99 % väestöstä) vakinaiset asunnot sekä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden vakinaiset toimipaikat ovat enintään kahden kilometrin etäisyydellä nopeudella 100 Mbit/s toimivan yhteyden mahdollistavasta valokuitu- tai kaapeliverkosta. Kuluttajat hankkivat tilaajayhteyden omalla kustannuksellaan valitsemaltaan teleyritykseltä.

Toimilupapolitiikalla on osaltaan vaikutettu siihen, että Suomen matkaviestinmarkkinoilla on kolme keskenään kilpailevaa valtakunnallista operaattoria. Laajakaistamarkkinoilla keskenään kilpailevia kiinteän verkon operaattoreita on lähinnä taajamissa. Langan laajakaistaverkko on tarjolla suuressa osassa maata. Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut keskipitkän aikavälin tavoitteeksi, että verkkokilpailua edistetään myös maanpäällisten televisioverkkojen puolella. Myös nopeat laajakaistaverkot voivat tarjota kilpailevan jakelutien televisio-ohjelmistoille. Osaltaan tämän tavoitteen toteutumista edistää kansallinen laajakaistastrategia. Langan viestintää edistetään ottamalla sähköisten viestintäpalveluiden käyttöön uusia taajuusalueita. Osana laajakaistaratkaisua joulukuussa 2008 päätti hallitus 2,5 gigahertsin taajuusalueen käyttöönotosta huutokauppaamalla taajuudet v. 2009.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut seuraavat edellä mainittuja tavoitteita täydentävät vaikuttavuustavoitteet viestinnän toimialalle:

Monipuolisia, korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia viestintäpalveluita syntyy ja on saatavilla koko maassa. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt yhteistyössä opetusministeriön ja opetushallituksen kanssa hankkeen, jonka tavoitteena on luoda uusia keinoja ja toimintamalleja tieto- ja viestintäteknologian tehokkaammaksi hyödyntämiseksi opetuksessa ja opiskelussa. Marraskuussa 2008 hankkeeseen valittiin 12 kärkeä eri puolilta Suomea.

Viestintäverkot ja -palvelut ovat helppokäyttöisiä, turvallisia ja luotettavia kaikissa oloissa. Ministeriö on kerännyt tietoa kuntien toimista ikäihmisten tietoteknisen osaamisen varmistamiseksi. Valmisteilla on toimintamalli, jossa opastetaan seniorikansalaisia tieto- ja viestintäteknikan käyttöön arjen toiminnoissa. Kuntien kanssa yhteistyössä vapaaehtoiset voivat tarjota ns. nettitalukkareiden apua sitä tarvitseville kansalaisille.

Kertomusvuonna perustetun lasten ja nuorten mediafoorumin tavoitteena on vähentää median ja internetin haitallisista sisällöistä lapsille ja nuorille aiheutuvia riskejä ja haittoja. Tavoitteena on edistää nuorten mediavalmiuksia ja -lukutaitoa sekä kehittää media- ja internetyhteisöjen omaa itsesääntelyä. Tavoitteena on myös tuoda keskusteluun mahdollisia tarpeita lainsäädäntömuutoksille. Mediafoorumi kokoontui vuoden 2008 aikana neljä kertaa. Kertomusvuoden aikana mediafoorumin alle perustettiin kolme alaryhmää, joista kaksi on tuottanut mediakasvatukseen liittyviä oppaita lasten vanhemmille. Mediafoorumi on saanut kiitosta laaja-alaisen asiantuntijatyön yhteen saattamisesta ja keskusteluyhteyden ylläpidosta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on aktiivisesti osallistunut eri hallinnonalojen väliin keskusteluihin lasten ja nuorten mediaympäristön turvallisuuden lisäämiseksi. Yhteistyötä on myös tiivistetty eri tutkimustahojen kanssa ja ministeriön aloitteesta on käynnistetty mm. tutkimus pelien vaikutuksista nuoriin. Ministeriö on myös tiivistänyt tiedonvaihtoa omalla hallinnonalallaan. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on otettu huomioon internetin uhkiin kohdistuvia ehdotuksia, joiden määrittelyssä liikenne- ja viestintäministeriö on ollut mukana. Ministeriö on osallistunut Jokelan tapahtumaa tutkivan työryhmän työhön sekä vastaavien tapausten ennalta ehkäisemiseen tähtäävään työhön.

Kertomusvuoden huhtikuussa hallitus esitti sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamista. Laki-muutoksella halutaan varmistaa yritysten toimintaedellytykset kaikissa oloissa mm. kehittämällä yrityssalaisuuksien suojaa. Työnantajille halutaan antaa tietyissä tapauksissa mahdollisuus käsitellä yrityksen koneelta lähetettyjen sähköpostien sekä verkkoliikenteen tunnistamistietoja.

Joulukuussa tasavallan presidentti vahvisti viestintämarkkinalain muutoksen, jolla muutetaan viestintämarkkinamaksun ja sähköisen viestinnän tietosuojalain tietoturvamaksun määräytymisperusteita.

Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi tietoturvastrategiaksi ”Turvallinen arki tietoyhteiskunnassa — Ei suurilla vaan taidolla” hyväksyttiin joulukuussa 2008. Kansallisen tietoturvastrategian avulla pyritään luomaan suomalaisille (kansalaiset, yritykset, viranomaiset ja muut toimijat) turvallinen arki tietoyhteiskunnassa. Strategian visiona on, että kansalaiset ja yritykset voivat luottaa tietojensa turvallisuuteen sekä tieto- ja viestintäverkoissa että niihin liittyvissä palveluissa. Strategian pääpainopisteet ovat perustaidot arjen tietoyhteiskunnassa, tietoihin liittyvien riskien hallinta ja toimintavarmuus sekä kilpailukyky ja kansainvälinen verkostoyhteistyö. Strategian toteutuksen kannalta tarpeelliset toimenpiteet, mittarit ja seuranta sisältyvät toimenpideohjelmaan, joka valmistuu keväällä 2009.

Kertomusvuonna aloitettiin valmistelut Viestintäviraston nimittämiseksi kansalliseksi tietoliikenne-turvallisuusviranomaiseksi (National Communication Security Authority, NCSA), jonka tehtäviin kuuluisivat mm. tietoliikenneturvallisuuspolitiikan yleiset suuntaviivat, tiedonsiirron ja -käsittelyn turvallisuuden sekä minimiturvallisuustasojen määrittäminen.

Hallitus pyrkii edistämään helppokäyttöistä sähköistä tunnistamista. Sähköisen tunnistamisen kehittämisryhmä on kertomusvuonna mm. laatinut vahvan sähköisen tunnistamisen kansalliset linjaukset, joiden pohjalta valtioneuvosto tulee hyväksymään periaatepäätöksen sähköisestä tunnistamisesta. Lisäksi kehittämisryhmä on tuottanut mallit, joilla mobiilitunnistaminen voitaisiin Suomessa toteuttaa lähitulevaisuudessa.

Viestinnän infrastruktuuria rakennetaan kilpailevilla verkkoteknologioilla ja langaton viestintä edistyy. Taajuuspolitiikka uudistuu maltillisesti ja lisääntyvään taajuustarpeeseen on varauduttu.

Hallituksen pyrkimyksenä on radiotaajuuksien käytön uudistaminen maltillisesti joustavampaan ja tehokkaampaan suuntaan. Tähän liittyen radiotaajuuksien hallintaa

ja kaupallistamista selvittämään asetettiin erillinen työryhmä, joka luovutti loppuraporttinsa huhtikuussa 2008. Ruotsin television SVT Europa -kanavan näkyvyysalue laajeni koko maan kattavaksi.

Suomalaisen mediakulttuurin vahvuudet, kuten kansallisesti omaleimaiset sisällöt, viestinnän moniarvoisuus, julkinen palvelu ja monipuolinen lehdistö säilyttävät vahvan asemansa ja kehittyvät. Television analogiset maanpäälliset lähetykset suljettiin 31.8.2007 ja analoginen lähetystoiminta kaapelitelevisioverkoissa päättyi 29.2.2008. Maanpäälliset lähetykset kattavat 99,99 % väestöstä, muutoin vastaavat lähetykset voidaan ottaa vastaan satelliittivastaanottona.

Vuoden 2008 alussa tulivat voimaan viestintämarkkinalakiin sisältyvät kaapelilähetystoiminnan jakeluvelvollisuutta (must carry) koskevat uudet säännökset, joiden mukaan siirtovelvoitteen piiriin kuuluvat jatkossa Yleisradio Oy:n julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmistot oheis- ja lisäpalveluineen sekä 30.8.2010 saakka kaupalliset vapaasti vastaanotettavat valtakunnalliset televisio- ja radio-ohjelmistot.

Hallitusohjelman mukaisesti Yleisradio Oy:n julkista palvelua ja rahoitusta selvittämään asetettiin parlamentaarinen työryhmä, jonka tulee tehdä ehdotuksensa huhtikuun 2009 loppuun mennessä. Työryhmä aloitti työnsä helmikuussa 2008. Suomalaisen televisio- ja radio-ohjelmien lähettämistä ulkomaille tuettiin 2 milj. eurolla.

Lehdistötuki uudistettiin vuoden 2008 alusta siten, että valtaosa määrärahasta siirrettiin puoluetukeen. Loput tuesta myönnetään ruotsin, saamen ja romanin kielillä sekä viittomakielellä julkaistuille sanomalehdille ja verkkojulkaisuille sekä ruotsinkieliselle uutispalvelulle. Tukea myönnettiin 0,5 milj. euroa.

Postin yleispalvelu on turvattu ja lehtien fyysiset jakelukanavat säilyvät koko maan kattavina. EU:n postidirektiivi uudistettiin v. 2008. Postidirektiivin muutosten voimaansaattamiseksi asetettiin työryhmä, jonka tulee tehdä ehdotuksensa postipalvelulain muuttamisesta vuoden 2010 alussa.

Vuonna 2008 tehtiin tutkimus postipalvelujen palvelutasosta asiakaskyselynä. Vastaajina olivat sekä yritykset että yksityiset kansalaiset. Tuloksen mukaan molemmat ryhmät antavat erinomaisen arvion postitoiminnan luotettavuudesta aivan kuten aiempinakin vuosina.

Liikenteen toimialan vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen ja resurssien käyttö

Valtioneuvosto on asettanut talousarvioesitykseen liittyen liikenteen toimialalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

- Turvataan toimivat matka- ja kuljetusketjut.
- Parannetaan liikenneturvallisuutta.
- Vähennetään ympäristöhaittoja.

Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus on kokonaisuutena pysynyt edellisvuosien tasolla. Suurimmat ongelmat ovat aiheutuneet itärajalta suuntautuvasta rekkaliikenteestä. Vaalimaan jonoja vähensi Venäjän tullin päätös, joka toukokuun lopussa kielsi

uusien henkilöautojen kuljetukset Torfjanovkan kautta. Sen seurauksena jonotilanne Nuijamaan ja Imatran rajanylityspaikoille johtavilla teillä muuttui ajoittain erittäin huonoksi. Vaalimaan rekkaparkin rakentamiselle myönnetty 24 milj. euron valtuus sisältyy vuoden 2008 talousarvioon. Venäjän viranomaisten kanssa on ollut vuoden 2008 aikana useita tapaamisia, joissa on käsitelty kaikkia liikennesektorin ajankoh-
taisia asioita. Rajaliikenteen ongelmia on käsitelty useissa eri työryhmissä. Liikenne-
määrä Suomen ja Venäjän välillä kasvoi 5 % vuonna 2008. Kansainvälinen talouskriisi
vaikutti loppuvuodesta transito- ja vientiliikenteeseen.

Ongelmia ovat aiheuttaneet edelleen myös vähäliikenteisen tieverkon osin heikko kunto ja kelirikkorajoitukset, vähäliikenteisten ratojen kunto sekä ratojen kapasiteet-
tiongelmat. Rataverkosta on yksiraiteista 90 %. Vilkkaimmilla pääradoilla välityskyky
ei enää riitä ja yhden junan myöhästyminen voi aiheuttaa laajaa häiriötä.

Tieliikenteen turvallisuus parani. Suurin myönteinen muutos tapahtui henkilöau-
toliikenteessä, jossa kuitenkin edelleen sattui pääosa kuolemaan johtaneista onnetto-
muuksista. Nuoria aikuisia kuoli vähemmän kuin v. 2007. Sen sijaan 15—17-vuotiai-
den turvallisuus heikkeni, heistä pääosa kuoli matkustaessaan henkilöautolla. Lisäksi
useita kuoli sekä moottoripyörä- että mopo-onnettomuuksissa. Alle 15-vuotiaiden
lasten liikennekuolemat vähenivät. Iäkkäitä, 75 vuotta täyttäneitä kuoli aikaisempaa
enemmän sekä henkilöautoliikenteessä että jalankulkijoina.

Kaupallisessa lentoliikenteessä ja kauppamerenkulussa sekä rautatieliikenteessä ei
v. 2008 tapahtunut kuolemaan johtaneita onnettomuuksia.

Liikenteen ympäristötavoitteet ovat toteutumassa ns. perinteisten pakokaasupääs-
töjen osalta. Liikenteen typenoksidi-, hiilivety-, häkä- ja hiukkaspäästöt ovat vähen-
tyneet ja vähentyvät edelleen ajoneuvo- ja polttoaineteknologian kehityksen ansiosta.
Vesien ja maaperän suojelun, materiaalien käytön vähentämisen tai luonnon monimuo-
toisuuden turvaamisen osalta ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Kasvihuonekaasu-
päästöjen ja melun osalta kehitys on useita vuosia ollut menossa selkeästi huonompaan
suuntaan. Kasvihuonekaasupäästöt ja melu ovat 2000-luvulla kasvaneet liikennemää-
rien kasvaessa. Vuonna 2008 tieliikenteen kasvu taittui ja ensirekisteröityjen henki-
löautojen CO₂-päästöt vähenivät 8 %. Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä vuodelta
2008 ei ole vielä tiedossa, mutta edellä mainittujen tietojen valossa odotettavissa on
vähennemää edellisvuodesta.

**Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut edellä mainittuja tavoitteita täyden-
tävät vaikuttavuustavoitteet liikenteen toimivuudelle, turvallisuudelle, ympäristö-
asioille sekä tuottavuuden kehittämiseksi:**

Liikenteen toimivuus

Liikenneverkon toimivuutta ja sujuvuutta parannetaan. Keskeisestä päätieverkosta
74 % on turvallisesti ja sujuvasti liikennöitävää (nopeusrajoitus vähintään 100 km/h).
Osuus on hiukan laskenut edellisvuosien 75 prosentin tasosta. Tavoitteena oli vähin-
tään 73 prosentin osuus, mikä saavutettiin. Tieverkon kunto heikkeni jonkin verran.

Huonokuntoisten päällystettyjen teiden määrä kasvoi n. 160 km. Syynä oli lähinnä kustannustason ennakoimattoman kova nousu. Päällysteitä uusittiin 3 000 km, kun tavoitteena oli 4 000 km. Myös huonokuntoisten siltojen määrä kasvoi viidellä, vaikka tavoitteena oli selvä vähenemä. Silloista huonossa kunnossa oli 1 020; tavoitteena oli enintään 850. Huonokuntoisten sorateiden määrä kasvoi 300 km, vaikka tavoitteena oli vähentää 410 km. Vuonna 2008 parannettiin maanteilla n. 330 km sorateiden keli-rikkokohteita sekä hieman yli 100 km päällystettyjä teitä sekä 5 siltaa pääosin talous-arviossa ja lisätalousarviossa puukuljetusten turvaamiseen osoitettujen määrärahojen turvin. Lähivuosina on siten odotettavissa sorateiden kunnan parantumista. Vuoden 2008 heikkoon tilanteeseen vaikutti poikkeuksellisen vaikea kelirikko-keivät. Edellis-vuonna kevyen liikenteen turvallisuutta parantaviin hankkeisiin myönnetty määrä-rahat näkyivät myös kevyen liikenteen väylien kunnan paranemisena. Huonokun-toisten kevyen liikenteen väylien määrä väheni edellisvuodesta 26 km.

Kertomusvuoden toisessa lisätalousarviossa puunsaannin edistämiseen osoitettiin 50 milj. euroa, josta osoitettiin Tiehallinnolle 39,8 milj. euroa, Kainuun maakunnalle (tiepiirille) 1,2 milj. euroa ja Ratahallintokeskukselle 9 milj. euroa. Määrärahaa käy-tettiin tieverkon parantamiseen yhteensä 25 milj. euroa ja rataverkon osalta 2,4 milj. euroa. Osa suunnitelluista kohteista siirtyi seuraavalle vuodelle.

Tienpidon liikenneturvallisuus- ja ympäristötavoitteet saavutettiin.

Tienkäyttäjien tyytyväisyys tienpitoon on kesäkauden osalta edellisvuosien tasolla. Tyytyväisyys pääteiden tilaan on varsin hyvä eli 3,6 asteikolla 1—5. Tyytyväisyys muun tieverkon tilaan on selvästi heikompi eli 3,0. Talvihoidon tila erityisesti muulla kuin päätieverkolla sen sijaan herättää tyytymättömyyttä.

Tieverkon hoidon palvelutaso säilyi ennallaan. Sääolosuhteet vaikeuttivat talvi-hoitoa. Hoitomenot olivat 227 milj. euroa eli 20 milj. euroa edellisvuotta suuremmat. Ylläpito- ja korvausinvestointimenot olivat 250 milj. euroa, missä on lisäystä edellis-vuoteen 34 milj. euroa. Alueellisiin investointeihin ja teemahankkeisiin käytettiin 90 milj. euroa, mikä on 18 milj. euroa vähemmän kuin v. 2007. Investointien määrään vaikutti mm. kustannustason nousu, jolloin niukkenevaa rahoitusta osoitettiin ensi-sijaisesti tieverkon hoitoon ja ylläpitoon.

Vuoden 2008 talousarviossa myönnettiin valtuus Vaalimaan rekkaparkkialueen rakentamiseen. Rakentaminen on kuitenkin viivästynyt tehtyjen valitusten vuoksi. Vuonna 2008 jatkuvat suurimmat tieinvestoinnit olivat Hakamäentie Helsingissä, valtatie 6 Lappeenranta—Imatra sekä maantie 101, Kehä I, Turunväylä—Vallinkallio. Vuonna 2008 avattiin liikenteelle Tampereen läntisen ohikulkutien toinen vaihe, val-tatie 20 väli Hintta—Korvenkylä ja valtatie 2 Vihti—Pori. E18 välin Muurla—Lohja avaaminen siirtyi vuodelle 2009 tunnelien käytön turvallisuusvarmistusten vuoksi. Tieverkon kehittämisinvestointeihin käytettiin 252,8 milj. euroa. Tästä maa-aluei-den hankintojen ja korvausten osuus oli 30,9 milj. euroa. Tieomaisuuden arvo oli 14 644,6 milj. euroa, josta kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 157,7 milj. euroa. Tähän vaikuttivat v. 2008 valmistuneet isot tiehankkeet: E18 Muurla—Lohja -hankkeen 1. vaihe, valtatie 3 Tampereen läntinen kehätie 2. rakennusvaihe, Vuosaaren sataman liikenneväylät, valtatie 2 Vihti—Pori ja valtatie 20 Hintta—Korvenkylä.

Taulukko 131. Tieverkon palvelutaso ja toiminnallinen tehokkuus

Tavoite tai mittari	Toteutuma 2006	Toteutuma 2007	Tavoite 2008	Toteutuma 2008
Palvelutaso				
Sujuva ja turvallinen keskeinen päätieverkko, %	75	75	73	74
Päällystetyt tiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono, km	3 308	3 328	3 400	3 492
Sillat kuntoluokissa huono ja erittäin huono, kpl	1 080	1 015	850	1020
Soratiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono, km	2 859	3 260	2850	3560
Huonojen ja erittäin huonojen kevyen liikenteen väylien määrä, km	242	258	240	232
Henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemä	56,4	58,5	75	82
— Vähenemä perustienpidon toimin	52,5	51,5	47	54
— Vähenemä kehittämisinvestoinnein	3,9	7	28	28
Kiireellinen pohjavesien suojaustarve, km	116	113	110	109
Tienkäyttäjien tyytyväisyys pääteiden tilaan (asteikolla 1—5)	3,7	–	3,6	3,6
Tienkäyttäjien tyytyväisyys muun tieverkon tilaan (asteikolla 1—5)	3,0	–	3,0	3,0
Toiminnallinen tehokkuus				
Kunnossapidon yksikkömenot, euroa/tiekm	6 454	6 512	6 810	7 274

Nopean *rataverkon* pituus oli edelleen tavoitteen mukaisesti 675 km. Junaliikenteen täsmällisyydessä tavoitteena on, että kaukojunaliikenteen junista korkeintaan 10 % on myöhässä määräasemalla. Tavoitteesta puolet koskee radanpitoa, puolet liikennöintiä. Radanpidon tavoite saavutettiin ja radanpidosta johtuvat viivästymät vähenivät hiukan. Yli 5 minuuttia oli määräasemalla myöhässä kaukoliikenteen junista 3,5 % (2007: 3,8 %).

Rataverkon vilkkaimmin liikennöityjen rataosien kunto on kokonaisuutena hyvä, vaikkakin paikallisesti on havaittu korjaustarpeita. Ongelmia esiintyy erityisesti vähemmän liikennöidyillä rataosilla. Radan huonosta kunnosta johtuvat rajoitukset vähenivät 111 km. Yli-ikäisten kiskojen kilometrimäärä väheni edellisvuodesta 108 km, yli 60 km tavoitetta vähemmän.

Korvausinvestointeja tehtiin 169,5 milj. eurolla. Korvausinvestointeina uusittiin radan turvalaitteita ja teknisiä järjestelmiä, parannettiin tasoristeysturvallisuutta, peruskorjattiin elinkaarensa loppuun tulleita rakenteita ja korvattiin yli-ikäistä päällysrakennetta nykytekniikan mukaisella rakenteella. Suurimmat kohteet olivat päällysrakenteen osalta rataosien Savonlinna—Huutokoski, Kuopio—Iisalmi, Tornio—Kolari uusinta yhteensä 130 kilometrin matkalla, sekä tunneleiden peruskorjaustyöt Tampere—Jyväskylä radalla. Nämä tunnelikorjaukset jatkuvat vielä v. 2009. Vuonna 2008 valmistui myös kaksi vanhan radan oikaisua, joissa rataa oikaistiin yhteensä 12 km. Ratojen oikaisut olivat välttämättömiä, koska suolle ja järvenrannalle rakennetut vanhat ratapenkereet olivat kantavuudeltaan liian heikkoja. Kehittämisinvestoinneista jatkuivat Ilmalan ratapihan perusparannus sekä Keski-Pasilan palvelutason parantaminen. Seinäjoki—Oulu ja Lahti—Luumäki rakennustyöt alkoivat täydellä teholla v. 2008. Tal-

Taulukko 132. Rataverkon palvelutaso ja toiminnallinen tehokkuus

Tavoite tai mittari	Toteutuma 2006	Toteutuma 2007	Tavoite 2008	Toteutuma 2008
Palvelutaso				
Ratapituus, koko rataverkko, km	5 905	5 919	5 924	5 919
Nopea rataverkko, nopeus vähintään 160 km/h, km	675	675	675	675
25 tonnin verkon pituus, km	378	378	397	392
Rataverkon kuntoindeksi, 100=hyvä	87	88	88	90
Yli-ikäiset kiskot liikennöidyllä rataverkolla, km	1 524	1 482	1 440	1 374
Radanpidosta johtuvat viivästykset, % kaukoliikenteen junista myöhässä määräasemalla (5 min.)	4	3,8	5	3,52
Tasoristeysten määrä valtion rataverkolla, kpl	3 715	3 634	3 559	3 515
Radasta aiheutuvat vahingot junaliikenteessä, kpl	2	5	5	3
Junaonnettomuuksissa kuolleet matkustajat	0	0	0	0
Melulta suojattujen henkilöiden määrä, hlöä/v	–	0	100	0
Toiminnallinen tehokkuus				
Sähkön ja telematiikan hoito- ja käyttömenot euroa/raidekm	4 315	4 927	5 330	5 570
Muut hoito- ja käyttömenot euroa/raidekm	7 678	7 104	7 670	7 600

vivaaran kaivosradan rakentaminen edistyi hyvin kaivosyhtiön projektina. Vuosaaren 21 km pitkä satamarata tunneleineen avattiin liikenteelle suunnitellusti vuoden 2008 lopulla. Rataverkon kehittämisinvestointeihin käytettiin 150,9 milj. euroa, josta maa-alueiden hankintojen ja korvausten osuus oli 2,1 milj. euroa. Ratahallintokeskuksen omaisuus oli yhteensä 3 375 milj. euroa. Tehtyjen investointien ollessa poistoja suuremmat omaisuuden arvo kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna noin 200 milj. euroa.

Vesiväylien palvelutaso säilyi kokonaisuutena edellisvuoden tasolla. Huonokuntoisten kauppamerenkulun väylien määrä kasvoi edellisvuodesta noin 20 km ja oli tavoitetta suurempi. Tarkistusmitattujen (Navi-kriteerit täyttävien) kauppamerenkulun väylien osuutta oli tavoitteena nostaa 86 prosenttiin ja tavoite saavutettiin. Merenmittauksia (HELCOM-mittaukset) on uudistettu ripeästi, toteutusaste oli tavoitteen mukaisesti 55 % vuonna 2008. Talvimerenkulku sujui hyvin. Jäänmurtopalvelujen odotusaika oli enimmillään 1,8 tuntia ja ilman odotusta läpipäässeiden osuus oli lähes 98 %. Leudosta talvesta johtuen jäänmurtajien toimintapäiviä oli vain 288, kun niitä edellisvuonna oli 550 ja vuonna 2006 jopa 710.

Vuonna 2008 valmistui Tornion meriväylä. Vuoden 2008 kolmannessa lisätalousarviossa tarkistettiin Haminan meriväylä -hankkeelle vuoden 2007 talousarviossa myönnettyä valtuutta 18,279 milj. euroon. Vesiväylien kehittämisinvestointeihin käytettiin 2,1 milj. euroa, josta maa- ja vesialueiden hankintojen osuus oli 0,045 milj. euroa. Merenkululaitoksen omaisuus oli yhteensä 252,4 milj. euroa, joka oli noin 6,3 milj. euroa pienempi kuin v. 2007. Omaisuuden arvon pieneneminen johtui tehtyjen poistojen kasvusta.

Taulukko 133. Vesiväylien palvelutaso ja toiminnallinen tehokkuus

Tavoite tai mittari	Toteutuma 2006	Toteutuma 2007	Tavoite 2008	Toteutuma 2008
Palvelutaso				
Kauppamerenkulun väyläkilometrit, km	4 074	3 945	3 942	3 916
Huonokuntoisten kauppam.kulun väylien määrä, km	587	531	542	553
Tarkistusmitattujen väylien osuus, %				
— kauppamerenkulun väylät	78	84	86	86
— muu vesiliikenne	26	27	32	32
Merenmittausten uudistaminen, toteutumisaste	42	47	55	55
Jäänmurtajien toimintapäivät	710	550	650	288
Jäänmurtopalveluiden odotusaika, enint. tuntia	3,3	3,2	3,5	1,8
Ilman odotusta läpikässeiden alusten osuus, %	93,2	92,8	90—95	98,0
Alusliikennepalvelujen saatavuus, %			99,8	99,9
Toiminnallinen tehokkuus				
Rannikon kauppamerenkulun väylien ylläpidon kust. keskim., euroa/väyläkm	3 470	3 966	3 520	4 172
Sisävesien kauppamerenkulun väylien ylläpidon kust. keskim., euroa/väyläkm	9 132	8 977	9 160	10 831

Kehitetään eri liikkumis- ja kuljetusmuotojen valintamahdollisuuksia. Ministeriö osti junien kaukoliikennettä 31,3 milj. eurolla (2007: 29,8). Ostetussa liikenteessä tehtiin 2,8 miljoonaa matkaa (2007: 2,7). Tehtyä matkaa kohti rahoitus oli 11,1 euroa (2007: 11,0). Kaukoliikenteen palvelutaso pystyttiin säilyttämään.

Lisäksi ministeriö osti Rovaniemen ja Kemijärven välistä 2-kerrosmakuuvaunuilla hoidettavaa yöjunaliikennettä 1,1 milj. eurolla. Matkoja tehtiin 31 000 (2007: 18 000). Rahoitus matkustajaa kohti oli 36,4 euroa (2007: 20,0).

Savonlinnan ja Varkauden säännöllistä lentoliikennettä ostettiin yhdessä asianomaisten kuntien kanssa. Liikenne alkoi toukokuussa. Ministeriön osuus oli 0,7 milj. euroa. Matkoja tehtiin n. 10 000.

Länsi-Suomen lääninhallitus käytti Suomen valtion osuutena 250 000 euroa Merenkurkun matkustajalauttaliikenteen turvaamiseen v. 2008. Matkustajia oli 68 300 (2007: 70 500). Sopimus on voimassa vuoden 2009 loppuun. Ruotsin valtion osuus on yhtä suuri.

Joukkoliikenteen osuutta työmatkaliikenteessä pyritään lisäämään myöntämällä kunnille valtion-avustusta kaupunkimaisen paikallisliikenteen ylläpitämiseen sekä kaupunki-, seutu- ja työmatkalippujen hinnanalennuksiin. Lääninhallitukset maksoivat kunnille paikallisliikenteen ylläpitämiseen valtionavustusta noin 5,6 milj. euroa (2007: 5,2) ja lippujen hinnan alentamiseen noin 12,2 milj. euroa (2007: 11,2). Matkojen yhdistelyyn varattua määrärahaa käytettiin v. 2008 noin 0,4 milj. euroa (2007: 0,6).

Lopullisia vuoden 2008 tietoja avustetun paikallisliikenteen ja avustettujen lippujen määristä sekä tunnusluvuista ei ole käytettävissä. Vuonna 2007 avustetun paikallisliikenteen matkustajamäärä oli 3,0 miljoonaa. Kyseisen liikenteen subventioaste oli 72 % (2006: 67 %), josta kuntien osuus oli 44 % ja valtion 28 %. Vuonna 2007 valtion

avustamalla seutulipuilla tehtiin 11,8 miljoonaa matkaa ja kaupunkilipuilla 13,8 miljoonaa matkaa. Avustettujen seutulippujen subventioaste oli 39 %, josta kuntien osuus oli 21 % ja valtion 18 %, ja avustettujen kaupunkilippujen subventioaste 40 %, josta kuntien osuus oli 24 % ja valtion 16 %.

Joukkoliikenteen määrärahalla joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä, kilpailukykyä ja houkuttelevuutta on parannettu erilaisilla kehittämishankkeilla. Valtakunnallisesti merkittäviin joukkoliikenteen kehittämishankkeisiin ministeriö käytti noin 1,8 milj. euroa (2007: 2,7). Eniten käytettiin rahaa matkakeskusten toteuttamiseen 0,6 milj. euroa (2007: 0,8), liikennejärjestelmäsunnitteluun 0,4 milj. euroa, joukkoliikennetutkimukseen 0,2 milj. euroa (2007: 0,8) ja informaation kehittämiseen 0,2 milj. euroa (2007: 0,5). Lääninhallitukset puolestaan rahoittivat alueellisia ja paikallisia kehittämishankkeita noin 1,7 milj. eurolla (2007: 1,3 milj. euroa).

Kertomusvuoden aikana käynnistyi joukkoliikennelain uudistus. Lain tavoitteena on turvata joukkoliikennepalvelut koko maassa ja lisätä joukkoliikenteen käyttöä etenkin kaupunkiseuduilla. Lakimuutoksen taustalla on vuoden 2009 lopulla voimaan tuleva EU:n palvelusopimusasetus. Palvelusopimusasetus edellyttää muutoksia linja-auto- ja raideliikenteen liikennelupa- ja sopimuskäytäntöihin.

Liikkumisen ja kuljetusten peruspalvelutaso turvataan. Joukkoliikenteen peruspalvelutaso toteutuu pääosin kuntien välisissä yhteyksissä arkisin, mutta ilta- ja viikonloppuliikenteessä sekä kuntien sisäisessä liikenteessä on paljon puutteita. Palvelutaso vastaa pitkälti vuoden 2007 tilannetta. Peruspalvelutason turvaaminen pitkällä aikavälillä edellyttää uusien järjestämiskeinojen, kuten kutsujoukkoliikenteen, käyttöönottoa.

Lääninhallitukset turvasivat joukkoliikenteen alueellisia palveluja ostamalla linja-autoilla ja takseilla hoidettavaa, asiakastuloperusteista liikennettä täydentävää maaseudun peruspalveluluonteista runkoliikennettä noin 21,7 milj. eurolla (2007: 21,3). Matkustajia oli 5,9 miljoonaa (2007: 5,5). Matkustajaa kohti rahoitus oli 3,7 euroa (2007: 3,8) ja ajokilometriä kohti 0,9 euroa (2007: 0,8). Rahoituksen osuus liikenteen bruttohinnasta oli keskimäärin 58 % (2007: 61). Palvelujen turvaamistavoitetta ei saavutettu, vaan liikennettä jouduttiin edelleen karsimaan.

Edistetään liikennejärjestelmän toimivuutta kaupunkiseuduilla. Kaupunkiseutujen liikennejärjestelmätyötä on tehty kaikilla merkittävillä kaupunkiseuduilla. PARAS-lainsäädännön yhteydessä edellytettiin kaupunkiseuduilta maankäytön, asumisen, liikenteen ja palvelujen yhteen sovittavaa kaupunkiseutusuunnitelman tekoa. Ministeriö on ollut mukana Helsingin, Tampereen ja Oulun seudun liikennejärjestelmäsunnittelussa. Suunnitelmien vaikutukset näkyvät vasta tulevaisuudessa. Kaupunkiseutujen liikennejärjestelmien toimivuuden kannalta merkittävin haaste on seutujen kasvu ja työssäkäyntialueen laajeneminen, joka on johtanut henkilöautoliikenteen ja CO₂-päästöjen kasvuun sekä liikenteen ruuhkautumiseen.

Pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueen lähijunaliikenteen matkustajamäärät ovat kasvaneet. Toisaalta liikenteen toimintaedellytyksiä on heikentänyt voimakas kustannusten nousu. Muilta osin kaupunkiseutujen kanssa on käynnistetty Tulevaisuuden joukkoliikennekaupungit -hanke, jossa on mukana yhteensä 19 kaupunkiseutua.

Liikenne- ja viestintäministeriö maksoi ostamastaan pääkaupunkiseudun työskäyntialueen lähiliikenteestä 10,8 milj. euroa (2007: 9,2). Lähiliikenteessä tehtiin 12,0 miljoonaa matkaa (2007: 11,3). Tehtyä matkaa kohti rahoitus oli 0,9 euroa/matka (2007: 0,8). Subventioaste oli 23 % (2007: 21). Helsinki—Lahti-liikenteen tarjontaa parannettiin syksyllä asiakkaiden toivomuksesta yhdellä myöhäisellä iltajunalla. Kera-
van ja YTV-alueen sekä Kirkkonummen ja YTV-alueen joukkoliikenneyhteistyöhön lähijunaliiikenteessä ministeriö osallistui 600 000 eurolla.

Liikenneturvallisuus

Vähennetään liikennekuolemia ja vakavia vammautumisista. Tieliikenteessä kuolleiden määrä v. 2008 oli ennakkotiedon mukaan 343 ihmistä, mikä oli 34 vähemmän kuin v. 2007. Eniten liikennekuolemia sattui tieltä suistumisissa. Kohtausonnettomuuksissa menehtyneiden määrä väheni edelliseen vuoteen verrattuna. Hyvästä kehityksestä huolimatta kuolemia sattui eniten henkilöautoliikenteessä (v. 2008 kuoli 206 ja v. 2007 kuoli 242). Moottoripyöräilijöiden kuolemien määrä, 33, kasvoi edelleen (v. 2007 kuoli 30 ja tätä edeltävän kolmen vuoden keskiarvo oli 25 kuollutta). Mopoilijoita kuoli 11, eikä kuolemien määrässä ole tapahtunut suuria muutoksia, mutta mopo-onnettomuuksissa loukkaantuneiden määrä on ollut jatkuvassa kasvussa. Polkupyöräilijöiden turvallisuus on viime vuosina parantunut, ja pyöräilykuolemien määrä väheni edelleen. Sen sijaan jalankulkijoiden turvallisuuskehitys on ollut toisensuuntainen. Jalankulkijoita kuoli 52, mikä on neljä enemmän kuin edellisellä vuonna. Rattijuopumus-
onnettomuuksissa kuoli 82, mikä on edellisen vuoden tasoa.

Valtioneuvoston liikenneturvallisuutta koskevan periaatepäätöksen (9.3.2006) toteutumisen seurannan mukaan huomattava osa esitetystä toimenpiteistä on toteutettu tai toteuttaminen on aloitettu. Periaatepäätöksessä vahvistettu tavoite, jonka mukaan v. 2010 liikenneonnettomuuksissa kuolleiden määrä on enintään 250, on erittäin haastava. Alle 300 liikennekuoleman on kuitenkin mahdollista päästä, jos turvallisuusmyönteisiin toimiin panostetaan riittävästi.

Lentoliikenteen reittiliikenteessä ja tilauslentoliikenteessä ei v. 2008 tapahtunut kuolemaan johtaneita onnettomuuksia. Lentoturvallisuus Suomessa on korkeaa kansainvälistä tasoa ja huomiota kiinnitetään pieniinkin poikkeamiin. Kertomusvuonna sattui suomalaisille aluksille ja Suomen vesialueella purjehtiville aluksille 46 merionnettomuutta mitattuna neljän vuoden keskiarvolla. Merionnettomuuksien lukumäärä nousi edellisvuodesta (2007: 40). Suurin osa onnettomuuksista oli kuitenkin lieviä (40 kpl). Kuolemaan johtaneita onnettomuuksia ei sattunut v. 2008. Myöskään rautatieliikenteessä ei sattunut vakavia onnettomuuksia.

Ilmasto ja ympäristö

Parannetaan liikenteen energiatehokkuutta. Suomessa toteutettiin v. 2007 autoverouudistus, joka tuli voimaan vuoden 2008 alusta. Henkilöautojen autoveroprosentti porrastettiin uudistuksessa vastaamaan auton ominaispäästöjä (CO₂/km). Samalla

alennettiin autoveron keskimääräistä tasoa noin kuudenneksella. Vuonna 2008 rekisteröityjen henkilöautojen keskimääräiset hiilidioksidipäästöt vähenivät uudistuksen myötä noin 8 % vuoteen 2007 verrattuna.

Liikennesektorin energiatehokkuussopimukset uudistettiin vuosina 2007 ja 2008 vastaamaan ns. energiapalveludirektiivin asettamia vaatimuksia. Tavarankuljetusten ja logistiikan energiatehokkuussopimus vuosille 2008—2016 valmistui ja allekirjoitettiin tammikuussa 2008. Joukkoliikenteen energiatehokkuussopimus vuosille 2008—2016 astui voimaan elokuussa 2008. Sopimuksilla tavoitellaan yhdeksän prosentin parannusta energiatehokkuuteen tavarankuljetus- ja logistiikka- sekä henkilökuljetusten alalla vuoteen 2016 mennessä.

Selvitetään liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen eri toimien vaikutukset ja kustannukset. Suomen pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa vuoteen 2020 liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistavoitteeksi on määritelty 15 %. Kun liikenteen päästöjen arvioidaan ilman toimenpiteitä kasvavan aina 14,2 miljoonaan CO₂-ekvivalenttitonniin vuoteen 2020 mennessä, tavoite tarkoittaa lähes 3 miljoonan päästötonnin leikkaamista n. 10 vuodessa. Strategian liikennepoliittisten toimien vaikuttavuutta ja kustannuksia arvioitiin v. 2007.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti maaliskuussa 2008 hallinnonalan ilmastopolitiikan toimikunnan, jonka tehtävänä oli laatia ministeriölle ehdotus hallinnonalan ilmastopolitiikan toteutusohjelmaksi vuosille 2009—2020 sekä seurata ohjelman täytäntöönpanoa. Ohjelmassa esitettyjen toimenpiteiden vaikuttavuudesta laaditaan arviot. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti samoin keväällä 2008 toimikunnan tarkentamaan pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian tavoitteita ja toimenpiteitä. Toimikunnan alaisena toimivan liikennejaoston esittämistä toimenpide-ehdotuksista laaditaan myös vaikuttavuusarviot.

Tuottavuus

Huolehditaan liikenne- ja kuljetusmarkkinoiden toimivuudesta. Hallinnonalan tuottavuutta parannetaan. Liikenne- ja viestintäministeriö asetti kesäkuussa 2008 työryhmän selvittämään ja arvioimaan liikennemarkkinoiden elinkeinopolitiikkaa. Tarkoituksena on selvittää liikennemarkkinoiden nykytila ja asettaa tavoitteet ja toimenpiteet kaikille liikennepalvelumuodoille 30.9.2009 mennessä.

Merenkulkupolitiikan tavoitteena on turvata Suomen kauppalaivaston myönteinen kehitys, suomalaisten merenkulkijoiden työllisyys sekä huoltovarmuus ja yhteiskunnan kuljetusten omavaraisuus kaikissa tilanteissa. EU:n hyväksymät laivojen miehityskustannusten alentamiseksi tarkoitetut tukitoimenpiteet on otettu lähes täysimääräisesti käyttöön. Tukitoimenpiteiden avulla on voitu estää tonniston ulosliputussuunnitelmat. Tällä hetkellä suurin huolenaihe on Ahvenanmaalle rekisteröityjen matkustajalusten mahdollinen siirtyminen Ruotsin lipun alle.

Kauppalaivaston viimeaikainen kehitys on ollut myönteistä. Ulkomaanliikenteessä toimivien kauppalaivojen lukumäärä samoin kuin alan työpaikat lisääntyivät kertomusvuoden aikana. Alusten lukumäärä kasvoi 115 aluksesta 120 alukseen. Van-

hempaa tonnistoa on myyty pois ja eräitä uudisrakennuksia on rekisteröity Suomeen, joten myös alusten keski-ikä on alentunut. Viimeisten kahden vuoden aikana alusten lukumäärä on kasvanut noin 10 %. Merenkululaitos kilpailutti jäänmurtopalvelut kesällä 2006 saaden kuitenkin vain kaksi vaihtoehtoista tarjousta Varustamoliikelaitokselta. Jäänmurron kilpailuttamisen jatkoa selvitetään edelleen. Kertomusvuoden aikana nousi esille kysymys yksityisestä luotsauksesta ja nykyisen luotsauslainsäädännön selkiyttämisestä tai mahdollisesta uudistamisesta. Valtion hintatuki luotsaukseen oli kertomusvuonna noin 4,2 milj. euroa. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaamiseen käytettiin kertomusvuonna 17,7 milj. euroa ja ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailuedellytysten turvaamiseen 15,7 milj. euroa. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamiseen käytettiin 54,8 milj. euroa ja lästimaksuista suoritettaviin avustuksiin noin 0,8 milj. euroa.

Rautateiden tavaraliikennemarkkinoiden avautumiseen vuoden 2007 alussa valmistaututtiin varmistamalla tasapuoliset ja syrjimättömät kilpailuedellytykset. Hallitusohjelman mukaisesti käynnistettiin selvitys rautateiden henkilöliikenteen kilpailuttamismahdollisuuksista erityisesti pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueella. Rautatieliikenteen liikenteenohjauksen läpinäkyvyyden lisäämiseksi perustettiin kertomusvuoden alussa Ratahallintokeskukseen valtakunnallista liikenteenohjaamista varten liikenteen hallintakeskus, joka valvoo VR-konsernilta palveluna ostettavaa liikenteenohjausta.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla jatkettiin vuosille 2007—2011 kohdennettujen tuottavuustoimenpiteiden toteuttamisesta sekä valmisteltiin ehdotus uusista tuottavuustoimenpiteistä, jotka pääasiassa kohdentuvat vuosille 2012—2015. Tiedot hallinnonalan kokonaistuottavuuden ja työn tuottavuuden kehityksestä saadaan kesäkuussa, jolloin Tilastokeskus julkistaa valtion tuottavuustilaston tiedot vuodelta 2008.

15.2 Erityisteema: Poikkihallinnollisuus liikenneturvallisuuden, erityisesti tieliikenteen haasteena

Tieliikenteen turvallisuutta edistettäessä on poikkihallinnollisuus ollut jo pitkään työn välttämätön lähtökohta. Tienkäyttäjien eri kulkumuodot, kaikki ikäryhmät ja ympäristönä koko tiestö ja katuverkko luovat moniulotteisen pohjan yhteistyölle. Liikenne- ja viestintäministeriö koordinoi laajasti liikenneturvallisuustyötä. Valtioneuvosto on nimennyt kolmeksi vuodeksi kerrallaan liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on avustaa liikenne- ja viestintäministeriötä tieliikenteen turvallisuusasioissa. Neuvottelukunnassa on ollut edustus liikenne- ja viestintäministeriön lisäksi oikeus-, sisäasiain-, ympäristö-, sosiaali- ja terveys- sekä opetusministeriöstä ja muista sidosryhmistä.

Liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunta on jo useita kertoja laatinut valtakunnallisen liikenneturvallisuussuunnitelman. Nykyisin voimassa oleva suunnitelma on

laadittu vuosille 2006—2010. Suunnitelmaan on koottu keskeisimmät ja vaikuttavimmat turvallisuusaiheet. Liikenneturvallisuussuunnitelman pohjalta valtioneuvosto on periaatepäätöksellään (9.3.2006) vahvistanut turvallisuustavoitteen ja siihen tähtäävät toimenpiteet. Keväällä 2008 hallitus antoi eduskunnalle liikennepoliittisen selonteon, jossa linjattiin poikkihallinnollinen politiikka ja toimet myös tieliikenteen turvallisuuden parantamiseksi. Nykyinen hallitus jatkaa edellä mainitun tieliikenteen liikenneturvallisuutta koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen toteuttamista. Tällä vaalikaudella on tarkoitus valmistella myös uusi liikenneturvallisuussuunnitelma.

Nykyisen ja sitä edeltäneen hallituksen hallitusohjelmissa on poikkihallinnollisuus saanut entistä laajemman merkityksen myös tieliikenteen turvallisuustyössä. Tämä toteutuu useiden eri ohjelmien kautta. Sisäisen turvallisuuden ohjelma kansalaisten arjen turvallisuudesta, mukaan lukien rikollisuuden torjunta ja tapaturmien ehkäisy, pitää sisällään myös liikennetrikokset ja tapaturmaiset tieliikenneonnettomuudet. Alkoholiohjelman avulla pyritään vähentämään alkoholin tuomia haittoja yhteiskunnassa, mihin kuuluvat myös liikenteen alkoholionnettomuudet. Tieliikenteen turvallisuus sisältyy lisäksi kahteen hallituksen politiikkaohjelmaan: terveyden edistämisen politiikkaohjelmaan sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaan.

Poikkihallinnollinen ote valtionhallinnon vastuulla olevissa ohjelmissa on päätöksentekijöiden arvostuksen osoitus valituille aiheille. Yhteisillä ohjelmilla on tärkeä ohjaava merkitys myös aluehallinnon ja kuntatason työssä. Vuoden 2008 aikana Tiehallinnon tiepiirit ja Liikenneturvan aluetoimistot edistivät monia liikenneturvallisuusaiheita sekä läänien että kuntien kanssa. Liikenne- ja viestintäministeriö osallistui eri alueilla useisiin yhteistyötilaisuuksiin ja jakoi tutkimus- ja kehittämisvaroistaan pieniä kuntakannustimia.

Laajoja monikymmenkohtaisia toimintaohjelmia tukien on vuosina 2007—2008 saatu hyviä tuloksia suppeammin rajatusta ja tarkasti kohdennetusta usean ministerin yhteistyöstä. Tällaisella erityishankkeella on voitu tehostaa ja nopeuttaa eräiden liikenneturvallisuustoimien toteuttamista. Useamman hallinnonalan yhtäaikaisen panostuksen sovittuun aiheeseen odotetaan lisäävän toimien vaikuttavuutta. Syksyllä 2007 liikenneministerin, oikeusministerin, sisäasiainministerin ja peruspalveluministerin yhteisvoimin päätettiin useista toimista liikennevalvonnan tehostamiseksi ja rattijuopumuksen torjumiseksi. Kaikkia sovittuja hankkeita vietiin eteenpäin poikkihallinnollisella yhteistyöllä vuoden 2008 aikana. Liikenne- ja viestintäministeriö valmisteli alkolukkolainsäädännön, joka tuli voimaan heinäkuussa 2008. Sisäasiainministeriö tehosti päihdevalvontaa. Sosiaali- ja terveysministeriö valmisteli varhaisen puuttumisen kokeiluja, joissa rattijuopumuksesta kiinnijäänyt ohjataan 24 tunnin kuluessa kiinnijäämisestään sosiaalipäivystyksen puhutteluun. Oikeusministeriö selvitti työryhmän avulla kuntien mahdollisuuksia osallistua liikennevalvontaan.

Syksyllä 2008 valmistui liikenne- ja viestintäministeriön asettaman työryhmän laattima iäkkäiden liikenneturvallisuusohjelma, ”Kyllä vanha viisas on, muttei väkevä.” Työryhmän jäsenet edustivat eri hallinnonaloja. Iäkäsohjelmassa esitetään toimenpiteitä liikennejärjestelmän kehittämiseksi siten, että ikääntyvien tienkäyttäjien turvallisuus parane. Samalla pyritään siihen, etteivät turvallisuustoimenpiteet merkittävästi

vähennä iäkkäiden liikkumismahdollisuuksia ja edellytyksiä itsenäisen elämän ylläpitämiseksi. Iäkäsohjelman toteutusta edistetään vaihteittain ja eri kanavien kautta. Ensimmäisenä ryhdyttiin kehittämään iäkkäiden kuljettajien ajokyvyn ja ajoterveyden arviointia, mihin liittyy myös ajokorttisäännösten muutostarpeita.

Opetusministeriön hallinnonalan kanssa yhteistyössä on pitkään valmisteltu raskaan liikenteen ammattipätevyysvaatimuksia koskevaa lainsäädäntöä. Vuonna 2008 tehtiin tähän aiheeseen liittyviä ajokorttisäännösten muutoksia. Syksyllä 2008 käynnistettiin ajokorttilainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelu. Työryhmässä on edustus kolmesta ministeriöstä, Ajoneuvohallintokeskuksesta ja alan järjestöistä. Mopokorttivaatimusten linjauksista sovittiin em. kokoonpanolla jo keväällä 2008 ja niitä koskevia säädösmuutoksia ryhdyttiin valmistelemaan.

Keväällä 2008 valmistui arviointiraportti liikenneturvallisuustyön organisoinnista valtionhallinnossa, erityisesti liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla. Työssä selvitettiin, miten valtakunnalliset liikenneturvallisuuden parantamisstrategiat saataisiin vielä nykyistä tehokkaammin toteutettua eri tahojen omassa toiminnassa ja poikkihallinnollisena yhteistyönä. Arviointiin sisältyi myös kehittämis ehdotuksia, jotka koskivat liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunnan kokoonpanon tarkistamista, Liikenneturvan ohjauksen ja toiminnan kehittämistä, liikenneturvallisuuden suunnitteluprosessin sitomista hallituskauteen sekä alueellisen liikenneturvallisuustyön koordinoimisen uudistamista. Ehdotettujen toimenpiteiden toteutus käynnistettiin välittömästi evaluoinnin valmistuttua. Loppuvuodesta 2008 valmisteltiin neuvottelukuntaa koskevat säädösmuutokset niin, että niitä voidaan soveltaa vuonna 2009 nimitettävään uuteen neuvottelukuntaan. Liikenneturvan toiminnan tasalaatuisuuden parantamista ja tuloksellisuuden arviointia kehitettiin yhdessä Liikenneturvan kanssa.

Liikenneturvallisuus poikkihallinnollisena teemana toimii ja monet yhdessä sovitut asiat ovat edenneet, ml. lainsäädäntöhankkeet. Parannettavaa on kuitenkin mm. joukkoliikenteen kehittämisessä, jossa myös kuntien rooli on varsin tärkeä. Huomattavana turvallisuusongelmana voidaan pitää vanhentuvan kaksikaistaisen päätieverkon nykytilaa, jonka parantamiseen ei ole ollut osoittaa tarvittavia resursseja.

15.3 Rahastojen ja liikelaitosten talouden ja toiminnan tuloksellisuuden kehitys

Valtion televisio- ja radiorahasto

Vuonna 2008 rahaston suoriteperusteiset televisiomaksutuotot olivat 421,7 milj. euroa. Kertomusvuonna ei enää peritty toimilupamaksua televisiotoiminnan toimiluvan haltijoilta. Maksuvelvollisuus poistui, kun Suomessa siirryttiin kokonaan digitaalisiin televisiolähetyksiin 31.8.2007. Televisiomaksua korotettiin 3,5 % vuoden 2008 alusta.

Rahaston käyttösuunnitelmassa televisiomaksujen maksuperusteiseksi kertymäksi oli arvioitu 427,3 milj. euroa. Toteutuma oli 418,9 milj. euroa. Rahaston varoja käytet-

tiin Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen 408,5 milj. euroa. Viestintävirastolle maksettu korvaus rahaston hoidosta ja televisio- ja radiotoiminnasta annettujen säännösten noudattamisen valvonnasta oli 10,5 milj. euroa. Rahaston vapaat tilittämättömät varat vuoden lopussa olivat 6,5 milj. euroa.

Liikelaitokset

Ilmailulaitos Finavia

Lentoliikenteen nopean kasvun vaihe päättyi vuoden 2008 aikana aluksi polttoaineen korkean hinnan ja loppuvuodesta taloudellisen taantuman vuoksi. Kansainvälisen liikenteen kasvu hidastui ja kotimaan liikenteen kehitys kääntyi laskuun. Tämä hidasti Ilmailulaitoksen liikevaihdon kasvua. Ilmailulaitoksessa käynnistettiin lukuisia toimenpiteitä toiminnan tehostamiseksi ja kustannusten kasvun hillitsemiseksi. Liiketoiminnan tulos kokonaisuudessaan oli v. 2008 edelleen hyvä, mutta tulevista vuosista ennustetaan merkittävästi heikompia.

Varustamoliikelaitos Finstaship

Varustamoliikelaitoksen liikevaihto pieneni ja liiketoiminnan tulos heikkeni merkittävästi edellisistä vuosista. Offshore-toiminnan käyttöaste oli pienempi kuin aiemmin. Myös jäänmurron operointipäivien vähyys pienensi liikevaihtoa. Selkämerellä ja Suomenlahdella ei koko v. 2008 tarvittu jäänmurtoa.

Luotsausliikelaitos Finnpiilot

Maailmantalouden taantuma vähensi loppuvuodesta merikuljetuksia ja siten myös luotsauspalvelujen käyttöä. Luotsausliikelaitoksen liikevaihto pysyi suunnilleen edellisen vuoden tasolla. Liiketulos jäi merkittävästi heikommaksi kuin edellisellä vuonna pysyen kuitenkin voitollisena. Vuodesta 2009 odotetaan taloudellisesti merkittävästi heikompaa.

15.4 Hallinnonalan rakenteiden kehittäminen ja henkisten voimavarojen hallinta

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan henkilöstömäärä on laskenut voimakkaasti vuoden 1985 noin 91 000 henkilöstä noin 3 240 henkilöön vuonna 2008. Vuonna 2008 henkilöstömäärä oli 3 242, joka on 110 henkilöä vähemmän kuin edellisellä vuonna. Henkilöstömäärän väheneminen selittyy liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonallalla toteutetuilla merkittävillä rakennemuutoksilla, jossa julkisesta palvelutuotannosta siirryttiin yksityiseen palvelutuotantoon perustamalla liikelaitoksia.

Matkalippujen tarkastustoiminta siirrettiin vuoden 2008 alusta Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnalle. Siirto koski 35 Rautatieviraston lipuntarkastajaa.

Merentutkimuslaitoksen toiminnot järjestettiin uudelleen siten, että Merentutkimuslaitos lakkautettiin vuoden 2009 alusta lukien. Laitoksen fysikaalinen tutkimus aallokko- ja vedenkorkeuspalveluineen siirrettiin Ilmatieteen laitokseen ja biologinen tutkimus Suomen ympäristökeskuksen yhteyteen perustettuun Merikeskukseen.

Myös Ajoneuvohallintokeskuksen toimintoja järjestettiin uudelleen. Viraston henkilöstörakenne ei kaikilta osin vastannut sen osaamistarvetta, minkä vuoksi Ajoneuvohallintokeskus kävi organisaatiomuutoksen yhteydessä yt-neuvottelut. Neuvottelut koskivat 25 henkilöä, joista 6 henkilöä irtisanoutui itse erilaisten tukitoimien avulla ja 19 irtisanottiin tuotannollisista ja taloudellisista syistä.

Liikennehallinnon virastouudistuksen valmistelu käynnistettiin toukokuussa 2008. Yhdessä nykyisten liikennehallinnon virastojen kanssa laadittiin yksimielinen väli-raportti, jossa esitettiin Tiehallinnon, Ratahallintokeskuksen ja Merenkululaitoksen väylätoimintojen yhdistämistä uudeksi väylävirastoksi ja Ajoneuvohallintokeskuksen, Rautatieviraston, Ilmailuhallinnon sekä Merenkululaitoksen meriturvallisuustoiminnon yhdistämistä uudeksi liikenteen turvallisuusvirastoksi. Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä puolsi virastouudistushanketta päätöksessään 26.11.2008 todeten, että uudet virastot voivat aloittaa toimintansa 1.1.2010. Ulkopuolisen asiantuntijaryhmän tekemän puolueettoman sijoittamisselvityksen perusteella ministeriö on linjannut, että väylä- ja turvallisuusvirastot jäävät pääkaupunkiseudulle. Hallinnonalan alueellistamistavoitteen toteuttamiseksi on asetettu työryhmä, jonka tehtävänä on tehdä toukokuun puoliväliin mennessä esitys edellä mainituista virastoista alueellistettavien tehtävien siirrosta.

Ministeriö on valmistellut Merenkululaitoksen sisäisen tuotannon yhtiöittämistä vuoden 2010 alusta lukien. Ministeriö on edelleen osallistunut aluehallinnon uudistushankkeeseen. Hankkeessa siirretään Tiehallinnon tiepiirit sekä Merenkululaitoksen yhteysalustehtävät 1.1.2010 alkaen osaksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimivien kolmen valtion liikelaitoksen — Ilmailulaitoksen, Varustamoliikelaitoksen ja Luotsausliikelaitoksen — organisointitapa on ollut uudelleen arvioitavana. EU:n komission mukaan liikelaitosmalli ei sovi EU:n yhteismarkkinoille.

Useat hallinnonalan virastot ja laitokset ovat siirtäneet talous- ja henkilöstöhallinnon tehtäviä palvelukeskukseen. Kertomusvuonna oli edelleen käynnissä tai käynnistymässä asiakkuusprojekteja. Tavoitteena on, että kaikki hallinnonalan virastot ja laitokset ovat talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen asiakkaana vuoden 2010 alusta lukien.

Seuraavaan taulukkoon on koottu keskeisiä henkilöstöön liittyviä tunnuslukuja.

Taulukko 134. Tunnuslukuja 2008

Virasto	Htv-lukumäärä	Htv-muutos %	Työilmapiirin indeksiluku	Sairauspäiviä/htv	Keski-ikä vuotta
Liikenne- ja viestintäministeriö	162,0	-1,8	3,1	8,0	46,6
Ajoneuvohallintokeskus	221,4	-4,5	3,2	10,9	43,5
Tiehallinto	883,6	-4,3	3,4	7,2	51,1
Merenkulkulaitos	721,2	-3,8	3,2	8,5	49,2
Ratahallintokeskus	117,1	15,0	3,6	5,0	46,0
Rautatievirasto	38,4	-45,1	3,5	7,9	43,6
Ilmailuhallinto	124,1	-2,5	3,2	8,9	45,7
Viestintävirasto	246,3	+2,0	3,5	7,2	43,8
Ilmatieteen laitos	566,0	-2,4	3,5	7,6	43,3
Merentutkimuslaitos	111,1	4,1	–	9,0	45,2
YHTEENSÄ/keskiarvo	3191,2	-3,4	3,4	7,9	47,3

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla tehdyt henkilötövuodet laskivat 3,4 % vuoteen 2007 verrattuna. Suurin yksittäinen toimenpide oli 1.1.2008 toteutettu lipuntarkastajien (35 htv) siirto Rautatievirastosta YTV:n palvelukseen. Hallinnonalan työilmapiirin indeksiluku oli vuoden 2007 tasolla ollen keskimäärin 3,4, joka on hieman parempi kuin valtionhallinnossa keskimäärin (3,3). Sairauspäivien lukumäärässä tapahtui myönteistä kehitystä, sillä v. 2008 hallinnonalalla oli keskimäärin 7,9 sairauspäivää henkilötövuotta kohden, kun vuonna 2007 keskiarvo oli 8,5 sairauspäivää/htv. Hallinnonalan henkilöstön keski-ikä pysyi vuoden 2007 tasolla (2007: 47,2 vuotta).

16 Työ- ja elinkeinoministeriö

Toimintakatsaus ja toimintaympäristön muutokset

Kansainvälinen taantuma alkoi näkyä vuoden 2008 syksyllä myös Suomessa. Pitkän korkeasuhdanteen jälkeen Suomen talous alkoi nopeasti heiketä. Kun vielä vuosina 2004—2007 kokonaistuotanto kasvoi n. 4 %, niin vuoden 2008 kahtena ensimmäisenä neljänneksenä se kasvoi enää runsaat 2 % ja kolmannella neljänneksellä enää runsaan prosentin. Vuoden 2008 viimeisellä vuosineljänneksellä kokonaistuotannon määrä kääntyi jo selvään laskuun. Teollinen tuotanto ja vienti laskivat kaikilla aloilla. Hiipuva taloudellinen kasvu oli kotimaisen kysynnän varassa.

Talouskehityksen olennainen heikentyminen on heikentänyt työn kysyntää. Työn kysynnän väheneminen näkyi työllisyyskehityksessä, joka oli kesästä lähtien pysähdyksissä. Suomen kaltaisessa avoimessa taloudessa laskusuhdanne vaikuttaa ensimmäisenä vientikysynnästä riippuviin teollisuuden toimialoihin. Niinpä työllisyys heikkeni eniten viime vuoden viimeisellä neljänneksellä massa- ja paperiteollisuuden ja ei-metallisten mineraalituotteiden valmistuksen toimialoilla. Työllisten määrä kasvoi vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä kuitenkin vielä terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen alalla. Työllisyysaste oli keskimäärin 70, %, kun vuotta aiemmin luku oli 69,9 %.

Työvoiman kysynnän myötä myös työvoiman tarjonta — työvoiman määrän muutos — on heikkenemässä. Viime vuoden viimeisellä neljänneksellä työvoima lisääntyi vielä 22 000 henkilöllä eli saman verran kuin väestö. Työvoimasta työttömien määrän väheneminen kuitenkin pysähtyi. Työttömiä oli v. 2008 keskimäärin 172 000 ja työttömyysaste oli 6,4 %, kun vuotta aiemmin vastaavat luvut olivat 183 000 ja 6,9 %.

1990-luvun alun lama oli pitkälti kotikutoinen, vaikka ulkoiset seikat vaikuttivatkin laman syvyyteen ja kestoan. Nykyisessä taloustilanteessa kielteiset vaikutukset tulevat pääosin ulkomailta jo suoraan kansainvälisen talouskriisin myötä tai sen reaalityövoima-vaikutusten heikentämänä vientikysyntänä.

Vuonna 2008 työ- ja elinkeinoministeriön toimintaan vaikutti vielä keskeisesti ministeriön käytännön toiminnan järjestäminen ja organisointi. Uusia toimintatapoja vakiinnutettiin ja strategioita valmisteltiin. Poliitiikka-alueet yhdistävä konsernistrattegia valmistui syksyllä 2008. Strategiassa tunnistettiin kolme keskeistä megatrendiä, jotka olivat ilmastonmuutos ja energia, globalisaatio sekä ikääntyminen. Ministeriö linjasi näiden megatrendien pohjalta koko hallinnon alaa koskevat valikoidut tavoite-lijaukset: 1) uusiutuvan energian käytön lisääminen, 2) nopeutetaan työllistymistä työnantajan tarpeisiin, 3) parannetaan tuottavuutta erityisesti julkisissa palveluissa

ja parannetaan työelämän laatua, 4) edistetään kasvavaa ja kansainvälistyvää yritystoimintaa. Kaikilla näillä toimenpiteillä tavoitellaan myös tasapainoista alueellista kehitystä. Myös kansallinen innovaatiostrategia laadittiin ja strategian tueksi käynnistettiin koko innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi. Hallituksen pitkän aikavälin ilmasto- ja energiasstrategia annettiin selontekona eduskunnalle. Strategiaassa esitettiin valtioneuvoston linjaukset tulevien vuosien energia- ja ilmastopolitiikalle sekä ehdotukset keskeisimmiksi toimenpiteiksi, joilla EU:n tavoitteet uusiutuvan energian edistämiseksi, energiankäytön tehostamiseksi ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi voidaan saavuttaa. Lisäksi loppuvuodesta 2008 ministeriössä valmisteltiin merkittäviä elvytystoimenpiteitä työllisyyden, yritystoiminnan ja alueiden kehittämiseen liittyen.

Mauri Pekkarinen
Elinkeinoministeri

Tarja Cronberg
Työministeri

16.1 Teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Innovaatiojärjestelmän tehokas toiminta tukee taloudellisen kasvun ja yhteiskunnallisen kehityksen edellytyksiä

Innovaatiotoiminnan kehittämiseksi ja uudistamiseksi laadittiin kansallinen innovaatiostrategia. Valtioneuvosto antoi sen innovaatiopoliittisena selontekona eduskunnalle lokakuussa. Laaja-alainen innovaatiopolitiikka rakentuu monipuoliselle osaamiselle. Se painottaa asiakkaiden tarpeista lähtevien tuotteiden ja palvelujen kehittämistä, markkinakannusteiden suunnitelmallista käyttöä, kasvuyrittäjyyttä ja kansainvälistymistä. Strategian tueksi käynnistettiin koko innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi.

Menestys kansainvälisissä kilpailukykyvertailuissa on hiipunut 2000-luvun vaihteesta. Vaikka Suomi ei ole enää aivan kärkikamppailussa, se on silti hyvissä asemissa. Vertailut perustuvat kuitenkin ennen talouskriisiä valmistuneisiin tilastoihin ja tutkimuksiin.

Taulukko 135. Sijoittuminen kansainvälisessä kilpailukykyvertailussa

	2008	2007	2006
IMD (Insitute for Management Development) ¹	15	17	7
WEF (World Economic Forum) ²	6	6	6

¹ IMD painottaa kansainvälistä kauppaa ja investointeja

² WEF painottaa infrastruktuuria, koulutusta, teknologiaa ja innovaatiota

Investoinnit innovaatiotoimintaan ovat maailman kärkeä

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen menot olivat Tilastokeskuksen ennakkoarvion mukaan v. 2008 lähes 6,5 mrd. euroa, missä oli kasvua edellisvuodesta n. 200 milj. euroa. Tutkimusrahoituksen tulisi hallitusohjelman mukaisesti kasvaa 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2011. Kertomusvuonna luvun arvioidaan laskeneen 3,37 prosenttiin. Tällä lukemalla kuitenkin sijoitutaan OECD-maiden kärkeen.

Taulukko 136. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot sektoreittain sekä osuus bkt:sta vuosina 2005—2007 ja arvio vuodelta 2008 (Tilastokeskus)

	2005	%	2006	%	2007	%	2008 ¹	%
Yritykset	3 876,90	71	4 107,80	71	4 513,40	72	4 661,30	72
Julkinen sektori ²	554,70	10	574,20	10	564,70	9	559,50	9
Korkeakoulusektori	1 042,10	19	1 079,20	19	1 164,60	19	1 225,20	19
Yhteensä	5 473,80		5 761,20		6 242,70		6 446,00	
T&k-menojen bkt-osuus % ³	3,48		3,45		3,47		3,37	

¹ Arvio kyselyvastausten ja muiden laskelmien perusteella

² Ml. YVT (yksityinen voittoa tavoittelematon toiminta)

³ Bkt 2006 ja 2007 Tilastokeskuksen ennakkotietoja, bkt 2008 VM:n ennuste

Yritysten t&k-menojen osuus kokonaissummasta on vakiintunut yli 70 prosentin tasolle, kun taas julkisen sektorin ja korkeakoulujen yhteenlaskettu osuus on pienentynyt vuodesta 2002 lähtien.

Julkisen t&k-rahoituksen bkt-osuus laski v. 2008 Tilastokeskuksen arvion mukaan 0,95 prosenttiin, joka jää EU:n asettamasta yhden prosentin tavoitteesta.

Yritysten kansainvälistyminen vahvistuu ja vienti lisääntyy

Innovaatiotoiminnan kansainvälistämiseen tarkoitettua innovaatiokeskusverkostoa laajennettiin hallitusohjelman mukaisesti. Kertomusvuonna käynnistettiin kaksi FinNodea ja lisäksi tehtiin selvitys vielä yhdestä innovaatiokeskuksesta.

Taulukko 137. Kansainvälistymisavustukset yritysten yhteishankkeisiin

	2006	2007	2008
Valtuus, 1 000 euroa	17 638	18 028	29 564
Hankkeisiin osallistuvat yritykset, lkm	2 336	2 565	2 756
Pk-yritysten osuus avustuksista, %	72	71	86
— josta pienet alle 50 hlöä työllistävät yritykset, %	45	53	66
— josta keskiuuret yritykset, %	26	18	20
Aloittavien yritysten hankkeet, %	16	14	17
Venäjälle suuntautuvat hankkeet, lkm	61	70	70
Kiinaan suuntautuvat hankkeet, lkm	18	25	27
Pk-yritysten verkottumishankkeet, lkm	68	89	73

Viennin arvo jäi v. 2008 vajaaseen 66 miljardiin euroon. Alkuvuonna odotettavissa ollut kasvu tippui marras—joulukuussa, jolloin kokonaisviennin arvo jäi edellisen vuoden tasolle. Kauppatase oli kuitenkin 3,7 miljardia euroa ylijäämäinen.

Alueiden kilpailukyky paranee teknologioita ja innovaatioita hyödyntämällä

Alueiden innovaatioperustaa vahvistetaan klusteriperustaisella osaamiskeskusohjelmalla. Uusi toimintamalli on lisännyt alueiden yhteistyötä hankkeiden valmistelussa. Vuonna 2008 toimintamalli vakiintui ja ohjelmaan nimetyt 21 osaamiskeskusta tiivistivät yhteistyötään. Käynnistetyistä tai suunnitteilla olevista hankkeista kahden tai useamman osaamiskeskuksen yhteisiä oli 39 %. Tavoitteena on, että yhteisten hankkeiden rahoitus olisi 40 % hanketoiminnan rahoitusvolyyymista v. 2010. Hankkeisiin tai osaamiskeskusten muuhun toimintaan on osallistunut yli 5 000 yritystä, joista kolme neljäsosaa on pk-yrityksiä, 40 % mikroyrityksiä.

Ulkomainen matkailutulo ja matkailijoiden määrä¹ Suomessa kasvaa

Taulukko 138. Ulkomainen matkailutulo, milj. euroa

Toteuma 2006	Toteuma 2007	Tavoite 2008	Toteuma 2008 ²
1 891	2 070	+3,30 %	2 134 (+3 %)

¹ Matkailijoiden määrä on selvillä kesällä 2009.

² Ennakkotieto: Tilastokeskus

Tekesin siirtomenojen vaikuttavuus

Tekes rahoitti lähes 2 000 tutkimus- ja kehitysprojektia 516 milj. eurolla v. 2008. Rahoituksesta 293 milj. euroa kohdistui yritysten tutkimus- ja innovaatiotoimintaan ja 233 milj. euroa julkiseen tutkimukseen korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa.

Rahoitus painottui entistä enemmän pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Pk-yrityksille myönnetty rahoitus oli 62 % ja alle 500 henkeä työllistäville 80 % yrityksille myönnetystä rahoituksesta. Noin 1 200 rahoitusta saaneesta yrityksestä melkein puolet oli alle kymmenen henkeä työllistäviä. Lähes puolet yrityksistä oli Tekesille uusia asiakkaita. Vuonna 2008 rahoituksesta suuntautui ei-teknisiin sisältöihin, kuten liiketoimintaosaamisen, palvelumallien, työelämän ja muotoilun kehittämiseen, kaikkiaan 37 % eli 190 milj. euroa. Energia- ja ilmastotavoitteilla varustettuihin projekteihin Tekes myönsi 200 milj. euroa.

Taulukko 139. Tekesin siirtomenojen vaikuttavuus

Indikaattori	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Tavoite 2008
Vuoden aikana käynnistyneille projekteille:				
Projektien haastavuus (0—100)	76	77	74	>75
Verkottuneiden projektien osuus, yritysprojektit, %	78	78	72	>80
Osallistumisten määrä teknologiaohjelmissa, kpl	3 653	3 857	4 731	2 800
Alkavien yritysten määrä asiakkaina, lkm	295	359	307	>300
Kansainvälisten projektien osuus (julkinen tutkimus), %	68	89	80	>60
Kansainvälisten projektien osuus (yritysprojektit), %	49	40	44	>50
Pääkaupunkiseudun ulkopuolisen rahoituksen osuus, %	58	57	58	55—65
Päätyi lähes 2 000 projektia, joissa syntyi:				
Patentoitavat keksinnöt, kpl	747	695	774	>730
Opinnäytetyöt, kpl	947	976	1 044	>1 150
Uudet tai korvaavat tuotteet, kpl	486	504	492	>520
Uudet tai korvaavat palvelut, kpl	346	402	447	>330
Kehitetyt tuotantoprosessit, kpl	205	222	272	>200

16.2 Työ- ja yrityspolitiikka

16.2.1 Työvoimapolitiikka

Työvoiman saatavuuden turvaamisessa rekrytointiongelmien lieventäminen on keskeinen työ- ja elinkeinopolitiikan tavoite, vaikkakin työvoiman kysynnän ollessa erittäin voimakasta, ovat työ- ja elinkeinohallinnon mahdollisuudet vaikuttaa rekrytointiongelmiin rajalliset. Heikentyneestä tilanteesta huolimatta rekrytointiongelmat pysyivät edelleen korkeana ja monilla toimialoilla työvoiman kysyntä pysyi vilkkaana. Myös alueelliset erot olivat suuria. Rekrytointiongelmien korkeaa tasoa selittää myös se, että rekrytointiongelmia ja työvoimapulaa koskevassa kyselyssä työvoiman hakemista ja ongelmien kokemista tiedustellaan toimipaikoilta haastattelua edeltäviltä 12 kuukaudelta, jolloin heikentyneen tilanteen vaikutukset eivät vielä olleet nähtävissä.

Työpaikkojen nopea täyttäminen on keskeinen tavoite työvoiman saatavuuden varmistamiseksi. Vuonna 2008 avoinna olon kesto lyheni 5 vrk edelliseen vuoteen verrattuna. Taloudellisen tilanteen huononeminen osaltaan nopeuttanee työpaikkojen täyttymistä.

Vaikeasti työllistyvien (pitkäaikais- tai toistuvaistyöttömät, toimenpiteeltä työttömäksi tai toiseen toimenpiteeseen siirtyneet) enimmäismäärätavoitteen saavuttamiseen vaikutti erityisesti se, että talouden kasvusta johtuen työllisyys parani ja työttömyys väheni. Vuoden lopulla työttömyyden aleneminen pysähtyi ja työttömyys alkoi kasvaa, mikä vaikutti myös rakenteellisen työttömyyden alenemisen hidastumiseen. Nuorten työttömyys kääntyi kasvuun. Hallituksen 30,5 milj. euron lisämäärärahasta nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja työllisyyden parantamiseen sovittiin käytettäväksi palkkatukeen yhteensä 8,75 milj. euroa. Lisämääräraha kohdennettiin rekrytointikynnyksen alentamiseen ja oppisopimuskoulutukseen.

Vaikeasti työllistyvien suurin ryhmä on pitkäaikaistyöttömät (40 %). Kertomusvuonna yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleita oli keskimäärin 43 600 henkilöä eli 8 400 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Pitkäaikaistyöttömyyden väheneminen hidastui selvästi kertomusvuoden aikana edelliseen vuoteen verrattuna. Pitkäaikaisyöttömien määrään vaikuttaa mm. toimenpiteiden kohdistaminen em. kohderyhmälle. Työllistämistuista vajaa puolet kohdistui pitkäaikaistyöttömiin (kohderyhmä). Vajaakuntoisille suunnatut työllistämismäärärahat kaksinkertaistettiin.

Varhainen puuttuminen ja nopea reagointi työttömyyteen on työttömien työnhakijoiden palvelun keskeinen tavoite. Työttömyyden nopea ehkäiseminen edistää samalla myös työvoiman saatavuutta sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa. Vuodelle 2008 asetettu tavoite, enintään 23 prosentin virta yli 3 kuukauden työttömyyteen, perustui senhetkiseen arvioon työvoiman kysynnän voimakkaan kasvun jatkumisesta. Tavoite melkein saavutettiin yllättävän voimakkaasti heikentyneestä tilanteesta huolimatta.

Avoimille työmarkkinoille sijoittuneiden osuus saavutettiin. Tavoitteen saavuttamista edesauttoi syksyyn 2008 saakka jatkunut työvoiman kysynnän kasvu.

Taulukko 140. Työvoimapolitiikan tavoitteiden toteutuminen

	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Tavoite 2008
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Rekrytointiongelmia kokeneiden työpaikkojen osuus enintään, %	33	34	38	29
Täyttyneiden työpaikkojen avoinna olon kesto keskimäärin, vrk	21	24	19	17
Vaikeasti työllistyvien määrä	146 511	124 757	110 627	115 000
Virta yli 3 kk työttömyyteen, %	27	25	24	23
Toiminnallinen tehokkuus				
Avoimille työmarkkinoille 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen ja palkkatuetun työn jälkeen sijoittuneiden osuus, %	-	-	35,6	36

Taulukko 141. Työvoima- ja elinkeinokeskusten vaikuttavuus

	Toteuma 2008	Tavoite 2008
1. Luodaan huippuedellytykset laaja-alaiselle innovaatiotoiminnalle		
— T&K-intensiivisyys EU:hun verrattuna (koko maassa 1,883)	1,40	1,26
— yritysten T&K-intensiivisyys (koko maassa 1,000)	0,71	0,66
— Tekesin yritysrahoitus-intensiivisyys (koko maassa 1,000)	0,78	0,79
— Tekesin pienten ja keski suurten yritysten rahoitus-intensiivisyys (keskiarvo Suomessa 1,000)	0,82	0,83
— Tekesin tutkimusrahoitus-intensiivisyys (koko maassa 1,000)	0,90	0,77
2. Luodaan elinvoimainen toimintaympäristö, joka kannustaa yrittäjyyteen ja kasvuun maan eri alueilla		
— aloittavien yritysten lukumäärä rahoitustoimenpitein (ml. starttiraha ja maaseudun pienyritykset)	9 316	9 431
— toimipaikkojen määrän kehitys (v. 2000 = 100)		107,77
— 20—35 -vuotiaiden muuttotase maakunnittain		0,02
— toimipaikkojen liikevaihdon kehitys (v. 2000 = 100)		129,19
— uusien kasvuyrityspalveluun osallistuvien yritysten määrä, kpl	140	152
— kasvuyrityspalveluun osallistuvien yritysten henkilöstömäärän kehitys, %	0,00	10,00
— kasvuyrityspalveluun osallistuvien yritysten liikevaihdon kehitys, %	0,00	10,07
— kasvuyrityspalveluun osallistuneiden yritysten viennin osuuden liikevaihdosta kehitys, %	0,00	10,07
— hankeasiakkaiden määrä, kpl	1 375	3 240
— hankeasiakkaista tunnistettujen potentiaalisten kasvuasiakkaiden määrä, kpl	6,00	153,00
— hankeasiakkaisiin kohdistettujen jatkotoimenpiteiden määrä	1,16	0,99
— kansainvälistymisneuvontaan osallistuneiden määrä (ml. Globaali), kpl	1 434	1 805
— yrityskohtaiset analyysit, kpl	2 738	3 498
3. Parannetaan työmarkkinoiden toimivuutta ja työvoiman saatavuutta		
— rekrytointiongelmien enintään, %	38	29,07
— täyttyneiden työpaikkojen avoinna olon kesto, keskimäärin vrk	19,33	17,13
— työhönosoituksesta täyttyneiden työpaikkojen osuus	8,3	15,67
— vaikeasti työllistyvien määrä enintään, hlöä	110 627	114 930
— virta yli 3 kk työttömyyteen, enintään %	24,4	23,00
— avoimille työmarkkinoille 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen ja palkkatuen jälkeen sijoittuneiden osuus vähintään, %	35,6	35,27
— työvoimakoulutuksen yhteishankintakoulutuksen osuus opiskelijapäivistä, %	7,84	11,13
4. Parannetaan elintarviketuotannon kilpailukykyä		
— maatilakytkeäntäisten yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden määrä, kpl	234	1 865
— investointihankkeita toteuttavien tilojen osuus kaikista tiloista, %	3,60	9,27

16.2.2 Yrityspolitiikka

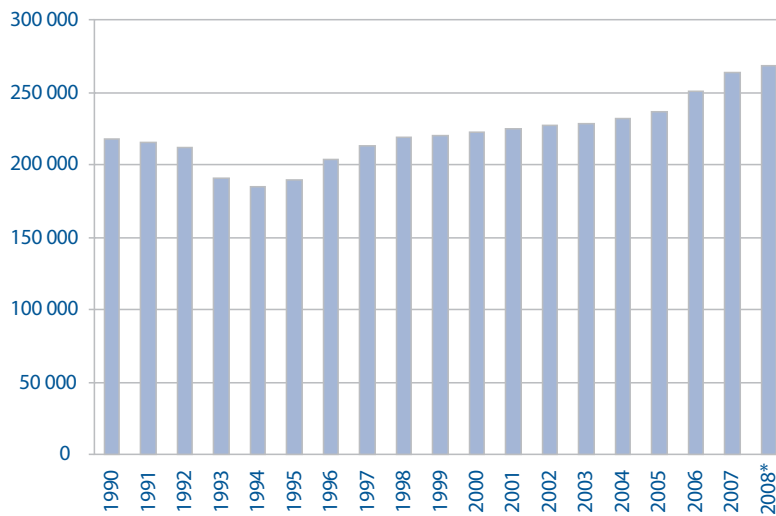
Yritysten lukumäärä kasvaa

TE-keskukset ja työ- ja elinkeinoministeriö myönsivät yritysrahoitusta v. 2008 yhteensä 143,2 milj. euroa yli 2 400 hankkeeseen. EU-ohjelmarahoituksen osuus myönnetystä rahoituksesta oli 100,3 milj. euroa. Rahoitetuilla hankkeilla arvioidaan myötävaikutettavan yli 400 uuden yrityksen perustamiseen sekä lähes 8 000 uuden työpaikan syntymiseen. Lisäksi TE-toimistot myönsivät starttirahaa 35,8 milj. euroa 8 550 henkilölle uuden yritystoiminnan käynnistämiseen.

Taulukko 142. TE-keskusten / työ- ja elinkeinoministeriön myöntämä yritysrahoitus vuonna 2008 (kansallinen + EU-rahoitus) myöntämisperusteiden mukaan

Myöntämisperuste	kpl	euroa
Alueiden yritystoiminnan monipuolistaminen tai vahvistaminen	919	38 858 197
Pienten ja keskisuurten yritysten yhteistoiminta	40	3 995 873
Tutkimustulosten kaupallistaminen ja innovaatiotoiminta	78	3 893 749
Uuden teknologian soveltaminen ja käyttöönotto	249	26 623 393
Uuden yritystoiminnan syntyminen	374	22 381 240
Uusien tuotteiden, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittäminen ja käyttöönotto	731	46 341 647
Yritysten ja oppi-, tutkimus- yms. julkisten yhteisöjen yhteistoiminta	10	1 119 480
YHTEENSÄ	2 401	143 213 579

Rahoitetuista yrityshankkeista yli 90 % oli sellaisia, joilla myötävaikutettiin pk-yritysten kasvuun. Lähes puolet hankkeista oli sellaisia, joilla myötävaikutettiin viennin kasvuun. Rahoitusta suunnattiin yli viidennes aloittaville yrityksille, mikä on 10 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Toimialoittain tarkasteltuna rahoituksesta yli 40 % kohdistui metalli- ja puutuotteiden valmistukseen sekä elektroniikka- ja sähköteollisuuteen. Matkailuhankkeisiin myönnetyn rahoituksen osuus oli 6 % ja liike-elämän palvelujen osuus 9 %, missä on laskua viime vuoteen 4 %.

Kuvio 16. Yritysten määrän kehitys (lkm)

* Vuoden 2008 luku on arvio

Viennin rahoituspalvelut ovat kansainvälisesti kilpailukykyisiä ja niiden alueellinen saatavuus on hyvä

Vuonna 2008 kansainvälisesti vaikuttaneen finanssikriisin johdosta julkisesti tuetussa viennin rahoituksessa otettiin käyttöön ns. jälleenrahoitusmalli. Malli otettiin käyttöön väliaikaisena rahoitusmarkkinoiden kriisin vientiyrityksille aiheuttaman likviditeettiongelman lieventämiseksi ja kansainvälisen kilpailukykyyn säilyttämiseksi. Mallissa Suomen Vientiluotto Oy jälleenrahoittaa luotto- ja rahoituslaitosten suomalaisen pääomatavaravientiin järjestämiä ostajaluottoja.

Vientitakuiden kysyntä oli v. 2008 ennätysellisen vilkasta tärkeimmillä pääomatavaraviennin toimialoilla. Takuuhakemusten, -tarjousten ja voimaan tulneiden takuiden euromäärät olivat suuremmat kuin koskaan aiemmin Finnvera Oyj:n historiassa. Kysyntä kasvoi 386 % edellisvuodesta, kappalemääräinen kasvu oli 21 %.

Ulkomaiseen riskinottoon liittyviä takuutarjouksia annettiin yhteensä 4 248,4 milj. euroa (1 626,8) ja suuryritysten vientihankkeisiin liittyviä rahoitus- ja vastatakuutarjouksia annettiin 2 052,5 milj. euroa. Ulkomaisen riskinoton takuita tuli voimaan 2 719,8 milj. euroa (705,7).

Työpaikoista 46 % syntyi palvelualoille ja 44 % teollisuuteen. Toimialoista eniten rahoitettiin teollisuusyrityksiä, joille tarjotun rahoituksen määrä kasvoi n. 16 % edellisvuodesta. Teollisuusyrityksistä suurin kasvu oli puuhun perustuvan valmistuksen rahoituksessa. Metallituotteiden valmistukseen tarjottu rahoitus sen sijaan laski edellisvuodesta 3 %. Liike-elämän palveluihin tarjottu rahoitus lisääntyi lähes 19 %. Myös kaivostoiminnan rahoitus kasvoi merkittävästi. Tukialueille suunnattu rahoitus oli 43 % kaikesta kotimaan yritystoiminnan rahoituksesta. Kasvaville ja kansainvälistyville yrityksille tarjotun rahoituksen määrä oli 29 % tarjotusta kotimaan rahoituksesta.

Taulukko 143. Finnvera Oyj:n rahoitustoiminta

Indikaattori	Toteuma 2007	Tavoite 2008	Toteuma 2008
Kotimaisen yritystoiminnan rahoitus	896,9		1 027,80
Rahoitettu kasvuyrityksiä, milj. euroa	410,5		523,8
Rahoitettu kasvuyrityksiä, lkm	1 481	1 300	1 499
Rahoitettu aloittavia yrityksiä, milj. euroa	261,3		269,8
Rahoitettu aloittavia yrityksiä, lkm	-	3 700	3 307
Aluepoliittisilla tukialueilla toimivat, milj.euroa	353,7	350	437,6
Uudet työpaikat, lkm	10 907	11 000	12 541

16.3 Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka ja markkinoiden sääntely

Markkinat toimivat hyvin ja niiden tuottama hyöty jakautuu yhteiskunnassa tasa-puolisesti

Ministeriö osallistui komission ja jäsenvaltioiden yhteiseen sisämarkkinapolitiikan kehittämistyöhön, joka on jatkoa laaja-alaiselle sisämarkkinoiden uudelleenarvioinnille. Tavaroiden vapaan liikkuvuuden edistämiseksi hyväksyttiin uusi yhteisötason asetus vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta. Palveludirektiivin täytäntöönpanoa koordinoimaan perustettiin laajapohjainen työryhmä, joka keskittyi direktiivin lainsäädäntöä edellyttävien velvoitteiden valmisteluun.

Immateriaalioikeussuojan toimivuutta parannettiin antamalla hallituksen esitykset sekä mallioikeudesta että hyödyllisyysmallioikeudesta.

Yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunnasta annettiin asetus ja aloitettiin toiminta. Vuokratyöntekijöiden aseman parantamiseksi hallitus antoi eduskunnalle esityksen työsopimuslain, ns. tilaajavastuulain ja työturvallisuuslain muutoksista, jotka tulivat voimaan vuoden 2009 alussa.

Kuluttajien asema on turvallinen ja kuluttajat luottavat markkinoiden toimivuuteen

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen kuluttajapoliittisesta ohjelmasta vuosille 2008—2011. Kuluttaja-asiain neuvottelukunta seuraa sen toteuttamista. Kuluttajaneuvonta siirrettiin PARAS-hankkeen mukaisesti kunnilta valtion tehtäväksi. Asetettiin selvitysmies tekemään kokonaisarviointi talous- ja velkaneuvonnan toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Tuoteturvallisuuslainsäädännön uudistamisen valmistelu jatkettiin.

Suomen huoltovarmuusorganisaatio uudistettiin. Tavoitteena on säilyttää muuttuvan toimintaympäristön kannalta taloudellinen ja toiminnallisesti tehokas, julkinen ja yksityisen sektorin kumppanuuteen perustuva huoltovarmuuden suunnittelu-järjestelmä.

Yritykset ja julkinen valta noudattavat toiminnassaan kuluttaja- ja kilpailuoikeuden periaatteita

Kilpailunrajoituslain uudistamistarpeita selvittänyt Kilpailulaki 2010 -työryhmä ehdotti yksimielisessä mietinnössään muutoksia yrityskauppavalvontaa koskeviin säännöksiin, kilpailunrajoitusasioissa noudatettavaan menettelyyn ja seuraamusjärjestelmää koskeviin säännöksiin sekä lain vahingonkorvaussäännökseen. Se ehdotti lakiin myös lisättäväksi keskeiset elinkeinonharjoittajan puolustautumisoikeuksia koskevat säännöt. Selvitysmies arvioi kilpailuviraston yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Julkiset hankinnat on avattu kilpailulle

Valmisteltiin eduskunnalle selonteko uuden hankintalainsäädännön vaikutuksista yhteistyössä erityisesti valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Suomen Kuntaliitto ry:n ja Suomen Yrittäjien kanssa. Tavoite hankintojen avoimuuden lisäämiseksi on toteutunut keskitetyn hankintailmoitusjärjestelmän (HILMA) kautta. Uusi laki on myös selkeyttänyt kilpailuttamista prosessina ja parantanut tarjousten vertailtavuutta.

16.4 Alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kansainvälistä kilpailukykyä, pienentää alueiden välisiä kehityseroja, turvata kansalaisten peruspalvelut ja yhteydet koko Suomessa. Lähtökohtana ovat alueiden omiin vahvuuksiin ja osaamiseen perustuva erikoistuminen, toimijoiden välinen yhteistyö ja verkottuminen sekä alueiden kesken että kansainvälisesti. Tavoitteena on vahvoin maakuntiin perustuva monikeskuksinen aluerakenne, joka vahvistaa sekä kaupunkialueiden että maaseudun elinvoimaisuutta. Tavoitteisiin pyritään alueiden osaamista, innovatiivisuutta, yrittäjyyttä ja työllisyyttä sekä valtion palvelurakennetta kehittämällä.

Ohjelmaperusteista aluekehitystyötä jatkettiin v. 2008. Osaamiskeskusohjelmaa toteutettiin 13 osaamisklusterissa ja 21 osaamiskeskuksessa eri alueilla. Aluekeskus- ja kaupunkiohjelmia toteutettiin 38 ohjelma-alueella. Valtioneuvoston maaseutupoliittiset linjaukset sisältävä maaseutupoliittinen erityisohjelmaan sisältyvää alueellista osiota toteutettiin 19 ohjelmaan hyväksytyllä alueella. Saaristo-ohjelmaa jatkettiin laaja-alaisena saaristaisuuden, vesistöisyyden ja meren hyödyntämisohjelmana. Valtioneuvosto nimesi saaristokunniksi kahdeksan kuntaa ja 40 kuntaa nimettiin saaristo-osakunniksi. Valtioneuvosto antoi myös asetuksen saaristokunnista ja saaristo-osakunnista.

Hallitusohjelman ja hallituksen aluekehittämisen tavoitepäättöksen mukaisesti käynnistettiin koheesio- ja kilpailukykyohjelman (KOKO) valmistelu kansallisen ohjelmajärjestelmän yksinkertaistamiseksi ja ohjelmien määrän vähentämiseksi.

Erityistoimenpiteinä jatkuivat edelleen Kainuun hallintokokeilu, kaupunkipoliittiset toimenpiteet sekä seutuyhteistyökokeilu.

Kansallisia alueiden kehittämisen tavoitteita tukee EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteuttamiseksi vuosille 2007–2013 määritelty rakennerahastostrategia, jota toteu-

tettiin Manner-Suomessa yhteensä viidellä EU:n osarahoittamalla alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -ohjelmalla, yhdeksällä EU:n alueellisen yhteistyön ohjelmalla ja kolmella Euroopan naapuruuden ja kumppanuuden välineestä (ENPI) rahoitettavalla ohjelmalla. Lisäksi v. 2008 toteutettiin ohjelmakauden 2000—2006 rakennerahasto-ohjelmia, joiden osalta tavoitteeksi oli asetettu toimenpiteiden loppuunsaattaminen ja ohjelmien sulkeminen. Rakennerahasto-ohjelmien toimintaa on käsitelty tarkemmin *EU:n rakennerahastojen vaikuttavuuskatsaus* -kohdassa (3.7).

Maakunnan liitot osallistuivat TE-keskusten tulosneuvotteluihin ja työ- ja elinkeinoministeriö järjesti maakunnan liittojen ja ministeriöiden väliset maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmia koskevat neuvottelut joulukuussa 2008. Hallitus sopi vuoden 2009 talousarvioneuvotteluissa alueellisen kehityksen kannalta keskeisimpien budjetin määrärahojen jakomenettelyistä, jotta valtioneuvostolle muodostuu kokonaiskuva määrärahojen alueellisesta kohdentumisesta. Valtioneuvosto on nimennyt yhteensä 13 seutukuntaa äkillisten rakennemuutosten alueiksi. Työ- ja elinkeinoministeriön asettama Lappi-työryhmä teki esityksiä erityisesti yksityisten investointien vauhdittamiseksi maakunnassa.

Vuonna 2008 valmistui työ- ja elinkeinoministeriön aluekehittämisen strategia ja valmisteltiin alueiden kehittämislainsäädännön muuttamista, joka seuraa aluehallinnon uudistamishankkeen (ALKU) linjauksia. Lisäksi on tuettu ja koordinoitu eri ministeriöiden alueellista kehitystä koskevaa politiikkaa ja sen valmistelua ml. ministeriöiden aluestrategiat. Työ- ja elinkeinoministeriö päätti vuoden 2008 lopussa seutukuntajaon muutoksesta. Seutukuntien määrä vähenee vuoden 2009 alussa viidellä, jolloin niitä on 69.

Maakuntien väliset erot tuotannossa, työllisyydessä ja muuttoliikkeessä kaventuivat vuosina 2002—2005 ja ovat pysyneet lähes ennallaan vuosina 2006—2008. Yritysten kokonaisliikevaihto kasvoi vuoden 2008 alkupuolella lähes kaikissa maakunnissa. Nopeinta liikevaihdon kasvu oli Itä-Uudellamaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Vuoden 2008 aikana työllisten määrä kasvoi voimakkaimmin Keski-Pohjanmaalla, Kainuussa ja Lapissa. Heikointa kasvu oli Pirkanmaalla, Keski-Suomessa ja Etelä-Savossa. Parhaiten ovat menestyneet suuret aluekeskukset ja niiden läheisyydessä olevat seutukunnat.

Maakuntien nettomuutossa ei maan sisäisen muuttoliikkeen osalta tapahtunut merkittäviä muutoksia vuoden 2008 aikana. Uudenmaan muuttovoitto on kasvanut selvästi, mutta se perustuu suurelta osin vuosina 2007—2008 voimakkaasti lisääntyneeseen maahanmuuttoon.

Aluekeskusohjelma on vahvistanut seudullista yhteistyötä ja eri toimijoiden välisten verkostojen laajentumista. Alueelliset toimijat ovat tyytyväisiä aluelähtöiseen aluekehittämiseen, jonka perustekijöitä ovat alueiden lähtökohtiin ja tavoitteisiin perustuvat kehittämisprosessit sekä verkostoihin ja yhteistyöhön perustuvat toimintamallit. Ohjelma on tuottanut lisäarvoa erityisesti innovaatiojärjestelmän ja osaamisperustan kehittymiseen sekä seudullisen imagon ja vetovoimaisuuden kehittymiseen.

Osaamiskeskusohjelmaan sisältyvän klusteriperusteisen toimintamallin tuloksia on esitetty teknologia- ja innovaatiopolitiikan (16.1) kohdassa *Alueiden kilpailukyky paranee*.

Ohjelmiin sitomaton maakunnan kehittämISRaha jaettiin lähes kokonaan maakunnan liitoille käytettäväksi alueiden ja elinkeinotoiminnan omaehtoiseen kehittämiseen. Maakunnan liitot ovat käyttäneet määrärahaa maakuntaohjelman ja sen toteuttamissuunnitelman tavoitteiden mukaisesti hankkeisiin joilla on mm. vahvistettu maakunnan osaamisrakenteita, elinkeinoelämän edellytyksiä ja kilpailukykyä sekä edistetty maakunnan kansainvälistymistä ja maakunnan strategian toimeenpanoa.

Kainuun kehittämISRahan käytölle asetetuista tavoitteista alueen elinkeinotoiminnan omatoiminen tukeminen on onnistunut tyydyttävästi. Määrärahalla on toteutettu maakuntaohjelmaa ja osaamiskeskus- ja aluekeskusohjelmia. Metsäluonnon hoidon edistäminen on toteutunut hyvin. Tavoitteen mukainen joukkoliikenteen palvelutaso on voitu turvata joukkoliikenteen ostarahoituksella. Kuntakeskusten välillä toteutuvat ympärivuotisesti peruspalvelutasoiset työ-, opiskelu ja liityntämatkojen tarpeita vastaavat joukkoliikenneyhteydet. KehittämISRahalla rahoitetuissa yritysten investointi- ja kehittämishankkeissa arvioidaan syntyvän 105 uutta työpaikkaa. Vuosi 2008 oli loppuvuoden nopeasta suhdannekäänteestä huolimatta alkutalveen saakka työllisyyden kehityksen näkökulmasta positiivinen. Keskeisten työllisyyspoliittisten toimenpiteiden (työvoimakoulutus ja palkkatuki) vaikuttavuus oli edellisvuotta parempi. Ammatillisen aikuiskoulutuksen päättäneistä oli noin puolet (49,1 %) jo kolmen kuukauden kuluttua koulutuksen päätyttyä töissä avoimilla työmarkkinoilla (v. 2007: 40,8 %). Palkkatuen vaikuttavuus oli selvästi heikompi, mutta palkkatuella työllistyneistäkin joka viides (20,4 %) oli sijoittunut avoimille työmarkkinoille jo kolmen kuukauden sisällä (v. 2007: 19,9 %). Vesihuoltotoimenpiteitä ja ympäristön hoitoa koskevat tavoitteet ovat pääosin toteutuneet. Hankkeilla on saatu 60 kiinteistöä yhteisen vedenhankinnan ja jätevesiviemäröinnin sekä 200 kiinteistöä yhteisen jätevesiviemäröinnin piiriin. Tiepiirin toiminta Kainuussa on tienpitotoimenpiteiden osalta pääpiirteittäin noudateltu hyvin toimintasuunnitelman ja budjetin linjauksia. Tieverkon kunto on säilynyt ennallaan päätieverkolla ja alemmalla tieverkolla.

16.5 Energiapolitiikka

Energiasektori ja päästökauppaan kuuluvat teollisuussektorit täyttävät kasvihuonekaasujen kansainväliset päästösitoumukset

Hallituksen pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia hyväksyttiin selontekona eduskunnalle valtioneuvostossa 6.11.2008. Suomen tavoitteena on Kioton pöytäkirjan ja EU:n sisäisen taakanjaon mukaan pitää vuosina 2008—2012 kasvihuonekaasupäästönsä vuoden 1990 tasolla. Tavoite vastaa keskimäärin 71,0 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia vuodessa. EU:n päästökauppa kattaa noin puolet Suomen kasvihuonekaasuista ja 60 % hiilidioksidipäästöistä. Valtioneuvosto päätti 14.2.2008 päästöoikeuksien jaosta päästökauppaan kuuluville laitoksille. Päästöoikeuksia jaettiin kaudelle 2008—2012 yhteensä 187,8 miljoonan hiilidioksiditonnin edestä. Vuotuinen päästökauppasektorin päästöoikeusmäärä on siten 37,6 miljoonaa tonnia. Päästöoi-

keuksien kokonaismäärä on määritetty siten, että Suomi täyttää vuosien 2008—2012 päästöjen rajoitusvelvoitteensa.

Päästökauppajärjestelmän valvontajärjestelmä varmistaa sen, että päästökauppaan kuuluvat laitokset ja siten koko päästökauppasektori täyttää velvoitteensa. Laitosten on katettava päästönsä vuosittain seuraavan vuoden huhtikuussa palautettavilla päästöoikeuksilla.

Suomen energiatalous pysyy monipuolisena ja energian toimitusvarmuus säilyy korkeana

Energiamarkkinat toimivat hyvin ja sähkön hinta pysyy kohtuullisena

Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa on sähkönhankinnan osalta tavoitteena riittävän ja kohtuuhintaisen sähkön turvaaminen niin, että sähkönhankinta tukee samalla muita ilmasto- ja energiapoliittisia tavoitteita. Sähkön hankinnan tulee jatkossakin perustua monipuoliseen sekä sähkön ja lämmön yhteistuotannon ansiosta hajautettuun järjestelmään. Sähkön tuotantoa koskevan politiikan perustaksi linjattiin, että oman tuotantokapasiteetin tulee pystyä kattamaan huipunaikainen kulutus ja mahdolliset tuontihäiriöt.

Ministeriö on käynnistänyt uutta ydinvoimaa koskevan periaatepäätösluvan valmistelun. Teollisuuden Voima Oyj toimitti oman hakemuksensa v. 2008. Uuden yksikön sähköteho olisi 1 000—1 800 megawattia. Fortum Power and Heat Oy sekä Fennovoima Oyj ovat toimittaneet omat hakemuksensa vuoden 2009 puolella.

Sähköntuotannon tasapainosta aina vuoteen 2030 saakka valmistui selvitys, jonka mukaan Suomen tehotasapaino on poikkeuksellisen tuontiriippuva muihin Euroopan maihin verrattuna. Tehostetulla sähkön säästöllä ja ydinvoiman lisärakentamisella Suomen tehotasapaino on saatettavissa lähes omavaraiseksi. Huipun aikaisella kysynnän joustolla puolestaan voidaan pienentää huippukapasiteetin tarvetta.

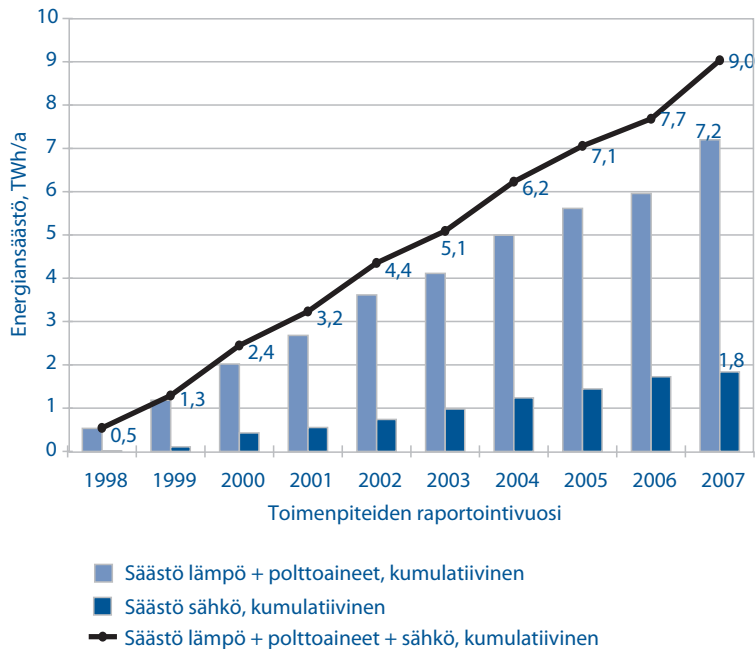
Sähkön kysyntäjouston edistämiseksi, ts. sähkönkulutuksen siirtämiseksi pois kysynnän huippuajankohdista, valmisteltiin toimenpiteitä. Asiaan liittyvät valtioneuvoston asetukset annettiin tammikuussa 2009.

Ministeriö käytti huomattavan määrän resursseja vaikuttamiseen EU:ssa. Sähkö- ja kaasumarkkinoiden toimivuuden parantamiseen tähtäävän kolmannen sisämarkkinapaketin sisällöstä saatiin neuvostossa aikaan poliittinen sopimus. Jos sopimus etenee lopulliseksi direktiiviksi, se edellyttää Suomen kantaverkon omistukseen merkittäviä muutoksia. Sopimuksen sisältö ei tältä osin vastaa neuvottelutavoitteita.

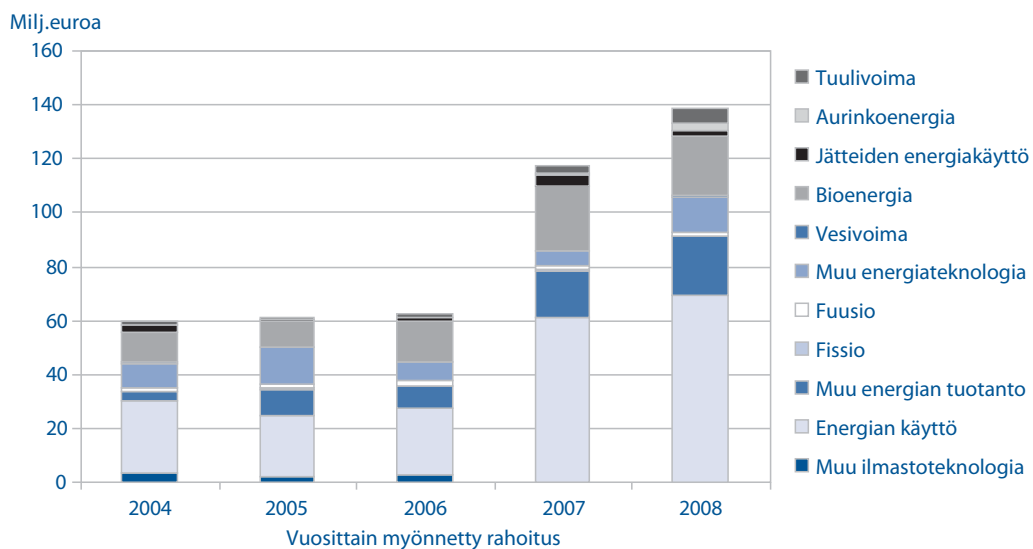
Energian käyttö on entistä tehokkaampaa

Energiansäästösopimusjärjestelmässä raportoitiin sopimusyhtyksissä ja -yhteisöissä vuoden 2007 loppuun mennessä säästötoimenpiteet, joiden vaikutus oli yhteensä n. 9,0 TWh/a (sähkö 1,8 TWh/a, lämpö + polttoaineet 7,2 TWh/a). Näiden säästötoimenpiteiden vaikutus vastaa yli kahta prosenttia Suomen kokonaisenergiankulutuksesta.

Kuvio 17. Teollisuuden, energia-alan, kuntien sekä kiinteistö- ja rakennusalan raportoimien toteutettujen säästötoimenpiteiden kumulatiivinen energiansäästövaikutus (TWh/a) raportointivuosina 1998—2007

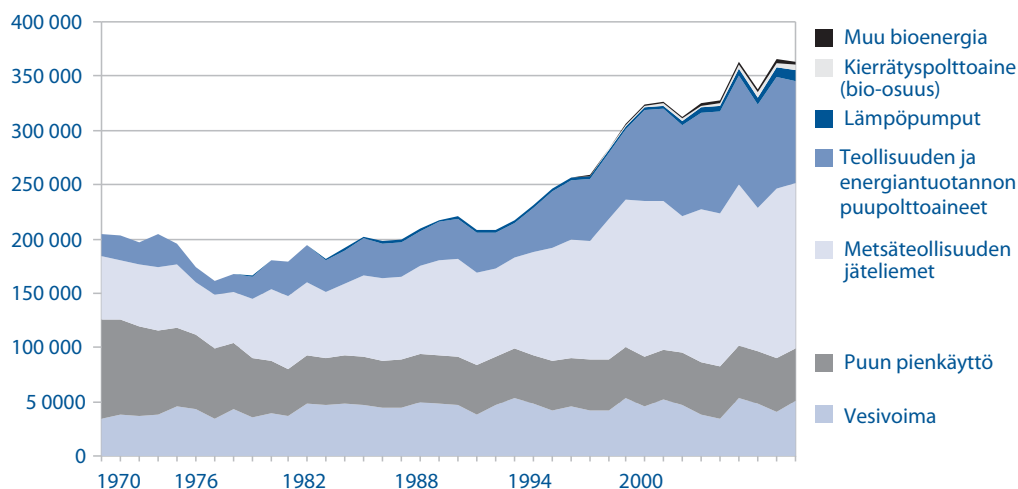

Kuvio 18. Tekesin rahoitus energia- ja ilmastomuutosalueen teknologiseen t&k:hon vuosina 2004—2008, milj. euroa¹

¹ Vuodesta 2007 lähtien rahoitushakemusten käsittelyn yhteydessä on tullut välttämättömäksi arvioida, onko projektilla energia- tai ympäristövaikutuksia.

Kuvio 19. Uusiutuvien energialähteiden käyttö

Uusiutuvan energian käyttö kasvaa

Uusiutuvan energian käytön edistämiseksi pääkohteena oli bioenergia. Energia- ja ilmastosektoriin kohdistuneesta t&k-rahoituksesta (yhteensä 140 milj. euroa) n. 25 % kohdistui uusiutuvien energialähteiden ja jätteiden energiakäyttöä edistäviin hankkeisiin v. 2008.

Energiatukea myönnettiin uusiutuvan energian edistämiseen yhteensä n. 26 milj. euroa. Tuesta merkittävä osa kohdistui bioenergian edistämiseen. Voimakkaassa kasvussa on ollut erityisesti puupohjaisen biomassan kuten metsähakkeen, peltobiomassan ja biokaasun hyödyntäminen energiantuotannossa. Uusiutuvista energialähteistä myös aurinkoenergian ja lämpöpumppujen käyttö on kasvanut. Tuulivoimalle myönnetty energiatuet kohdistettiin merituulivoimaa edistäviin hankkeisiin.

Tekesin kanssa v. 2007 käynnistettyä toisen sukupolven biopolttoaineiden kehitysohjelmaa on jatkettu. Ministeriö osoitti liikenteen biopolttoaineiden uusien tuotantoteknologioiden demonstrointiin 5 milj. euroa. Sen avulla käynnistettiin kaksi uutta biojalostamohanketta.

Ydinenergian käyttö ja ydinjätehuolto ovat turvallisia

Ministeriö toimii yhteysviranomaisena uusia ydinlaitoshankkeita koskevissa ympäristövaikutusten arvioinneissa. Neljä yhtiötä laativat uusia ydinlaitoshankkeita koskevat ympäristövaikutusten arviointiselostuksensa v. 2008. Ydinenergian lain muutokset hyväksyttiin ja siihen liittyvät asetukset annettiin vuoden 2008 aikana. Muutoksilla muun muassa täsmennettiin ydinturvallisuuteen liittyvää säännöstöä.

16.6 Hallinnonalan henkilöstö

Taulukko 144. Hallinnonalan henkilöstöä kuvaavat tunnusluvut vuonna 2008

Henkilötyövuosien määrä	10 315
Henkilöstömäärä	10 494
Miesten määrä, %	40,8
Naisten määrä, %	59,2
Vakinainen henkilöstö, %	83,3
Määräaikainen henkilöstö, %	16,7
Henkilöstön keski-ikä	46,6
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,4

16.7 Erityisteema: Joustoturvahankkeen puitteissa tehtyjen ehdotusten kustannustehokkuudesta

Komissio antoi joustoturvaa koskevan tiedonannon kesäkuussa 2007 ja yhteiset joustoturvaperiaatteet joulukuussa 2007. EU-tason periaatteet toimivat kansallisena viitekehystenä, jonka perusteella jokainen jäsenmaa laatii oman joustoturvamallinsa. Edistymistä seurataan vuosittain kansallisissa uudistusohjelmissa (ns. Lissabon-raportissa).

Työministeriö asetti ministeri Cronbergin johdolla toimivan kolmikantaisen työryhmän edistämään jouston ja turvan tasapainoa työmarkkinoilla ja työelämässä 23.8.2007. Työryhmän työ jatkuu työ- ja elinkeinoministeriössä strategisena hankkeena, jonka määräaika on vuoden 2010 loppu.

Joustoturvatyön avulla pyritään hallitsemaan globalisaatiosta ja työvoiman ikäänymisestä johtuvat myönteiset ja kielteiset vaikutukset työmarkkinoilla ja työelämässä. Joustoturvatyöllä sateenvarjohankkeena pyritään koordinoituun rakenneuudistukseen eri politiikkalohkojen kesken hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen yhteistyönä.

Joustoturvakeskeinen ulottuvuus on kannustaa ja luoda turvaa siirtymille, jotka edistävät työn tuottavuutta ja työelämän laatua, työntekijöiden työllistyvyyttä ja osaa-
van työvoiman saatavuutta. Olennaista on tukea yksilöiden ja työnantajien riskinsietokykyä erilaisissa elämänkulun ja markkinatilanteiden murrostilanteissa.

Joustoturvahankkeen tavoitteena on koota yhteen kokonaisnäkemys Suomen työmarkkinoiden kehittämisestä. Hankkeen erityistavoitteena ovat työmarkkinoiden kehittämistä koskevat valtiovallan ja työmarkkinajärjestöjen yhteiset periaatteet. Valmistelu tapahtuu kolmessa työryhmässä.

Siirtymävaiheiden työryhmä on keskittynyt varsinkin lomautettujen palvelukäytäntöjen, muutosturvan ja julkisen työvoimapalvelun kehittämiseen. Tavoitteena on lisätä lomautettujen ja työnhakijoiden aktivointia, parantaa työllistyvyyttä ja siten nostaa työllisyysastetta.

Kehittämislinjaukset edellyttävät TE-toimistojen palvelu- ja neuvontaresurssien turvaamista. Valtionhallinnon tuottavuusohjelman tavoitteita on TE-toimistojen osalta

lievennetty. Vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa on muutosturvan laajenuksen toimeenpanoon varattu määräraha 30 htv:n lisäykseen v. 2009.

Passiivisen työttömyysturvan kustannukset vuositasolla ovat n. 2 mrd., kun taas aktiivitoimenpiteistä nykytasolla aiheutuu n. 1 mrd. euron vuosikustannukset. Palvelujen järjestäminen TE-toimistoissa maksaa nykyisellä henkilöstöllä (n. 3 200 vakituista virkaa) palkkakustannuksina n. 200 milj. euroa.

Työelämän sääntelytyöryhmässä ovat olleet esillä yritysten erilaiset keinot sopeuttaa työvoimantarpeen muutoksiin. Työryhmässä on käyty läpi lainsäädäntöä aihepiireittäin (työaika, lomauttaminen, osa-aikaistaminen, irtisanominen, palkkojen yksipuoliset alentamiset ym.). Ryhmässä on todettu lainsäädännön olevan suhteellisen hyvässä kunnossa. Kehittämiskohteita on paikallistettu lähinnä työlainsäädännön ja sosiaaliturvan ja toisaalta koulutuslainsäädännön rajapinnassa. Ryhmässä ei vielä ole valmisteltu sellaisia konkreettisia lainmuutosehdotuksia, joiden taloudelliset vaikutukset ja kustannustehokkuus olisivat arvioitavissa.

Työelämän laatutyöryhmässä on käsitelty lähinnä työyhteisön sisällä tapahtuvaa työelämän kehittämistyötä. Taloudellisen taantuman oloissa on painotettu työelämän laadullisen joustavuuden — ennakkoinnin, muutoksen johtamisen ja hallinnan sekä muun työpaikkojen kehittämisen pitkäjänteistä luonnetta.

Työelämän laadun kehittäminen osana joustavuuden ja turvallisuuden kehittämistä tukee ja vahvistaa työpaikkojen innovaatiokykyä. Työelämän laadulliset joustot liittyvät usein aineettomiin investointeihin, kuten henkilöstön osaamiseen, työkykyyn, työn organisointiin, johtamiseen tai keskinäiseen vuorovaikutukseen ja luottamukseen. Oikein suunnatuilla aineettomilla investoinneilla edistetään koko henkilöstön potentiaalin hyödyntämistä ja lisätään työn tuottavuutta sekä työuran pidentämistä. Suhde ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, ja väärinsuunnatuilla toimilla voi olla myös negatiivisia vaikutuksia toivottuun tulokseen nähden. Ryhmässä ei kuitenkaan vielä ole valmisteltu sellaisia konkreettisia ehdotuksia, joiden taloudelliset vaikutukset ja kustannustehokkuus olisivat arvioitavissa.

16.8 Erityisteema: Kaivostoiminnan edistäminen

Kaivosalalla koettiin viime vuosina ennennäkemättömän jyrkkä ja pitkäaikainen nousukausi. Vielä jyrkempi käänne huonompaan tuli vuoden 2008 syksyllä koko maailman talousjärjestelmän perusteita ravistelleen finanssikriisin seurauksena. Raaka-aineiden hinnat romahtivat muutamassa viikossa. Kun samalla rahoitusmahdollisuudet heikkenivät oleellisesti, monien kaivoshankkeiden toteutus pysähtyi.

Kaivostoiminta on kuitenkin pitkäjänteistä. Raaka-aineita tarvitaan maailmassa myös jatkossa. Ennen pitkää kysyntä palautuu normaaliksi. Itse asiassa on odotettavissa, että notkahduksen jälkeen nousujohteinen kehitys maailmanmarkkinoilla jatkuu. Kaivostoimintaa ja materiaalien tuottamista on siis joka tapauksessa pidettävä tulevaisuuden kasvualana — niin Suomessa kuin globaalisti maailmalla.

Monet kaivosalan pitkän ajan kilpailutekijät ovat Suomessa suotuisat. Suomessa on hyvä malmipotentiaali sekä kaivosalan osaamista ja tietämystä. Geologiset perustiedot ovat erinomaiset ja kaikkien käytettävissä. Vakaat olot, maan turvallisuus sekä hyvä infrastruktuuri luovat edellytykset menestykselle. Lainsäädäntö ja viranomais-toiminta ovat vakaita ja kansalaisten suhtautuminen toimintaan on myönteistä erityisesti työttömyysalueilla.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta käsitteli kaivosalan edistämistoimenpiteitä 16.9.2008. Perustana edistämistoimenpiteille oli, että kaivostoimintaa on pidettävä tärkeänä, uudistuvana elinkeinona. Huoltovarmuuden ja teollisuuden toiminnan turvaamiseksi raaka-aineiden saatavuutta läheltä kotimaasta on pidettävä tärkeänä. Samoin talous- ja työllisyysvaikutukset koko maahan sekä kyseiselle alueelle ja paikkakunnalle ovat arvokkaita. Lisäksi kotimaisella kaivostoiminnalla on myönteinen, aktivoiva vaikutus niin kaivosalan itsensä kuin sitä lähellä olevien alojen teknologian kehittämiseen ja tuotantoedellytyksiin.

Ministerivaliokunnan päätöksen mukaan kaivosalan hankkeita voidaan edistää rahoituksella, koulutuksella ja muilla toimenpiteillä, kun

- hanke on niin suuri ja ajallisesti pitkäkestoinen, että sillä on merkittävä kansantaloudellinen, aluetaloudellinen ja työllisyysvaikutus.
- hankkeen ei voida arvioida toteutuvan ilman valtion rahoitusta ja valtion rahoituksen ajoitus tukee hankkeen etenemistä.
- valtion rahoituksen kustannus/hyötysuhde on hyvä eli hankkeen yhteiskuntapoliittiset ja taloudelliset hyödyt ovat kustannuksiin verrattuna koko hankkeen kestoajalta merkittävät.

Päätöksen mukaan valtio voi edistää kaivosalaa rahoittamalla välittömästi kaivoksia palvelevia infrastruktuuri-investointeja. Varsinaisia kaivosinvestointeja voivat rahoittaa mm. Teollistamisrahasto Oy pääomarahoituksella sekä Finnvera Oy lainoilla ja takauksilla. Myös kaivosalan tarvitseman työvoiman koulutukseen valtio osallistuu merkittävällä panoksella.

Erityisen keskeisiä ovat kuitenkin suuria liikenneinfrastruktuuri-investointeja niin rautateihin kuin satamiin ja meriväyliin vaativat hankkeet. Tällaisia ovat mm. Kolarin-Pajalan rautakaivos Hankkeet sekä Soklin apatiittikaivos Hankkeet. Työ- ja elinkeinoministeriö sekä liikenne- ja viestintäministeriö asettivat syksyllä 2008 yhteisen työryhmän selvittämään tarkemmin erityisesti näitä Pohjois-Suomen kaivosalan edistämiskysymyksiä. Työryhmän tehtävänä on selvittää pohjoisten kaivos Hankkeiden toteutuksen edellytyksiä sekä infrastruktuuri-investointeihin tarvittavan rahoituksen vaihtoehtoja maaliskuun 2009 loppuun mennessä.

17 Sosiaali- ja terveysministeriö

Ministereiden katsaus toimialan toimintaan ja toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Vuonna 2008 jatkettiin hallitusohjelman ja sen mukaisten ohjelmien ja projektien toimeenpanoa. Keskeisimmät olivat sosiaaliturvan uudistamiskomitea (SATA), sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma (KASTE), masennuksen ehkäisyyn ja masennuksesta aiheutuvan työkyvyttömyyden vähentämiseen tähtäävä hanke (MASTO), terveyden edistämisen politiikkaohjelma sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluinnovaatio-ohjelma. Ministeriö osallistui myös Kunta- ja palvelurakennehankkeeseen sekä aluehallinnon kehittämiseen. EU-politiikassa asialistalla olivat mm. EU:n sosiaalipoliittinen toimintaohjelma, talouskriisin vaikutukset sekä ihmisten liikkuvuuden edistäminen. Vuoden 2008 aikana SATA-komitea linjasi keskeiset ehdotuksensa perusturvan uudistamiseksi ja työnteon kannustavuuden lisäämiseksi.

Sosiaalimenot kasvoivat reaalisesti 0,7 % vuonna 2008. Eniten kasvoivat vanhuuteen sekä sairauteen ja terveyteen liittyvät menot. Työttömyysmenot vähentyivät. Sosiaalimenojen suhde bruttokansantuotteeseen säilyi entisellä tasolla, 25,6 prosentissa. Vuositasolla työllisyys koheni ja erityisesti ikääntyneiden työllisyysasteet nousivat. Taloustilanteen kääntyminen loppuvuodesta näkyi lomautusten ja työttömyyden kasvuna. Nuorten työllisyys heikkeni. Alkanut talouskriisi vaati valmistautumista sen mahdollisesti aiheuttamiin sosiaalisiin vaikutuksiin. Lisäksi annettiin poikkeuslaki työeläkeyhtiöiden vakavaraisuudesta.

Vuonna 2008 jatkuivat ponnistelut koko hallinnon osalta tuottavuusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Ministeriön ja STM -tiliviraston talous- ja henkilöstöhallinnon tukitehtäviä siirrettiin Sisäasiainministeriön palvelukeskukseen Joensuuhun 1.6.2008. Ministeriön palveluksessa olevan henkilöstön määrä pieneni tuottavuusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Ministeriössä toteutettiin 1.5.2008 organisaatiomuutos, jossa terveysosasto sekä perhe- ja sosiaaliosasto muutettiin sosiaali- ja terveyspalveluosastoksi sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osastoksi. Uudistus korosti sitä, että sosiaali- ja terveydenhuolto on pidettävä yhtenä kokonaisuutena ja että terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisen näkökulmaa ja rakenteita on vahvistettava. Lisäksi käynnistettiin pääosin ministeri Hyssälän toimialaa koskeva ministeriön organisaation ja toimintojen kehittämishanke.

Koko hallinnon toiminnan tehostamiseksi valmisteltiin Kansanterveyslaitoksen ja Stakesin yhdistyminen uudeksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseksi. Myös

Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen yhdistyminen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoksi valmisteltiin. Molemmat organisaatiouudistukset toteutettiin vuoden 2009 alusta. Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvonnan yhdistämistä valmisteltiin hallitusohjelman mukaisesti. Uusi valvoja (Finanssivalvonta) aloitti toimintansa 1.1.2009 Suomen Pankin yhteydessä. Lisäksi käynnistettiin lääkeasioiden uudelleenorganisoinnin valmistelu ja selvitettiin tehtävien alueellistamista. Lääninhallitusten hoitamien sosiaali- ja terveystoimen tehtävien ja työsuojelupiirien siirtämistä osaksi aluehallintovirastoa vuoden 2010 alusta valmisteltiin.

Taulukko 145. Sosiaalimenot sekä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan menot vuosina 2000 ja 2006—2008, mrd. euroa

	2000	2006	2007	2008 arvio
Sosiaalimenot	33,1	43,8	45,6	47,7
STM:n pääluokan menot	7,3	12,5	13,0	13,9

Lähde: STM

Liisa Hyssälä
Sosiaali- ja terveysministeri

Paula Risikko
Peruspalveluministeri

Stefan Wallin
Ministeri

17.1 Ministeriön valmisteluvastuulla olevat politiikkalohkot

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategiset tavoitteet ovat: terveyden- ja toimintakyvyn edistäminen, työelämän vetovoiman lisääminen, köyhyyden ja syrjäytymisen vähentäminen sekä toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva. Lisäksi hallitusohjelman painotuksena on perheiden hyvinvointia ja sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevät kokonaisuudet. Yksityiskohtaiset vaikuttavuustavoitteet on lueteltu vuoden 2008 talousarvioesityksessä.

17.2 Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Tavoitteiden toteutuminen

Suomalaisten toimintakyky ja terveydentila ovat edelleen kehittyneet pääosin myönteisesti. Väestöryhmien väliset terveyserot ovat siitä huolimatta säilyneet ennallaan tai jopa kasvaneet, kun koulutetuimpien terveys on kohentunut nopeammin kuin vähemmän koulutettujen. Eroja selittävät terveystottumukset sekä elintavat, erityisesti tupakointi ja alkoholinkäyttö. Lihavuuden ja ylipainoisuuden yleisyys olivat edelleen keskeisiä haasteita. Ne yhdessä kasvaneen alkoholikulutuksen kanssa ovat suurimmat uhat kansanterveydelle.

Peruskoululaisia vaivaa edelleen ylipaino, väsymys sekä niska- ja hartiakivut. Positiivista on nuorten tupakoinnin, humalahakuisen juomisen sekä huumeiden käytön vähentyminen. Koulukiusaaminen säilyi edelleen haasteena. Ammattikoululaisten koettu terveys ja terveystottumukset ovat heikommät kuin lukiolaisilla. Nuorten miesten itsemurhien määrä on vähentynyt, mutta tapaturmaisten kuolemien määrä on kasvanut.

Vuosina 2004–2005 toteutettujen alkoholiverotuksen alentamisen jälkeen alkoholin kulutus on kasvanut selvästi ja alkoholikuolemat ovat lisääntyneet huomattavasti. Alkoholi on työikäisillä miehillä yleisin kuolinsyy ja naisilla yhtä yleinen kuin rintasyöpä. Alkoholin humalakäytön kasvu näkyy myös lastensuojelutapausten määrän kasvuna. Alkoholiveroa nostettiin v. 2008 ja se näyttää kääntäneen alkoholin kulutuksen sekä miesten humalahakuisen juomisen lievään laskuun.

Miesten tupakointi on vähentynyt tasaisesti kaikissa ikäluokissa. Naisten tupakointi on jokseenkin ennallaan. Naisilla ikäryhmien väliset erot ovat pienentyneet, nuoret ovat vähentäneet tupakointia, mutta keski-ikäiset ovat lisänneet sitä. Korkeasti koulutetut tupakoivat selvästi vähemmän kuin vähemmän koulutetut.

Aikuisten ravintotottumukset ovat kehittyneet pääosin myönteiseen suuntaan. Ravintorasvan laatu on edelleen parantunut ja suolan saanti pienentynyt. Liikuntaa harrastavien osuus on noussut, mutta kokonaisenergian saanti ylittää edelleen kulutuksen. Niinpä väestön ylipainoisuus on yleistynyt. Viime vuosina miesten ylipainoisuus on pysynyt ennallaan, mutta naisten ylipainoisuus on yleistynyt. Ilahduttavaa on nuorten ylipainoisuuden vähentyminen sekä miehillä että naisilla. Yli puolet 45 vuotta

Taulukko 146. Terveiden ja toimintakyvyn toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000 ja 2006—2008 sekä STM:n tavoitteet vuodelle 2011

	2000	2006	2007	2008	2011
Ylipainoiset (BMI 25 tai enemmän) osuus 15—64-vuotiaista, %					
— miehet	53	55	57	56	50
— naiset	37	41	43	44	35
Alkoholin aiheuttamat kuolemat, yhteensä					
— miehet	1 192	1 588	1 701	1 675*	1 500
— naiset	285	432	466	460*	420
Humalahakuinen juominen (yli 6 annosta kerralla vähintään kerran viikossa) 15—64-vuotiaista, %					
— miehet	25	25	28	26	22
— naiset	7	8	9	9	6
Päivittäin tupakoivat 15—64-vuotiaista, %					
— miehet	28	24	26	24	20
— naiset	20	19	17	18	15
Uudet työkyvyttömyyseläkkeet, lkm (työeläkejärjestelmä)	20 839	24 399	25 422	25 574	23 000
— miehet	12 144	12 451	12 948	13 079	11 700
— naiset	10 695	11 948	12 474	12 555	11 300

Lähteet: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Tilastokeskus, Eläketurvakeskus

* Arvio

täyttäneistä naisista ja 35 vuotta täyttäneistä miehistä on ylipainoisia. Myös ikäihmisten ruokailutottumukset ovat kehittyneet terveellisempään suuntaan. Voin käyttö on vähentynyt selvästi. Sen sijaan alkoholin käyttö on lisääntynyt etenkin 65—74-vuotiailla. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien määrä on selkeästi vähentynyt.

Toimenpiteet kertomusvuonna

Terveiden edistämisen politiikkaohjelmaa toteutettiin toimeenpanosuunnitelman mukaisesti. Väestöryhmien välisten terveyserojen vähentämiseen tähtäävä toimintaohjelma valmistui ja sen toimeenpano käynnistettiin. Neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon riittävien ja tasoltaan yhtenäisten ehkäisevien palveluiden varmistamiseksi valmisteltiin valtioneuvoston asetusta. Käynnistettiin Ikäneuvo-työryhmä, jonka tehtävänä on valmistella ehdotukset ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteista ja sisällöstä, mm. koko maan kattavan neuvonta- ja palveluverkoston luomisesta sekä ehkäisevistä palveluista.

Vuonna 2008 korotettiin alkoholiveroa. Terveiden edistämisen määrärahoilla tuetuissa hankkeissa priorisoitiin alkoholihaittojen ehkäisyä ja tupakoinnin vähentämistä.

Voimavarojen käyttö

Taulukko 147. Terveiden ja toimintakyvyn edistämiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2006—2008, milj. euroa

	2006	2007	2008
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat			
Terveys 2015 -kansanterveysohjelma	0,4	0,3	0,2
Alkoholiohjelma 2004—2007	0,6	0,4	0,1
Terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen	0,2	-	-
Ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoiminnan kokeilu	0,1	-	-
Hallinnonalan laitokset			
Kansanterveyslaitos, toimintamenot	33,9	36,6	35,2
Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus	5,3	5,3	5,5
Säteilyturvakeskus	11,7	13,6	12,5
Toimeenpano			
Terveiden edistäminen ja terveysvalvonta (33.70)	9,7	11,2	5,5

17.3 Työelämän vetovoiman lisääminen

Tavoitteiden toteutuminen

Pitkään jatkunut työllisyyden kasvu pysähtyi keväällä 2008. Samalla työttömyysasteen pitkään jatkunut vähentyminen loppui. Ikääntyneiden työllisyysasteet nousivat edelleen hieman, mutta nuorten, alle 25-vuotiaiden, työllisyys kääntyi laskuun. Eläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt tasaisesti vuodesta 1996 lähtien, mutta vuonna 2008 se aikaistui hieman sekä miehillä että naisilla.

Taulukko 148. Työelämän vetovoiman lisäämisen toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000, 2006—2008 sekä STM:n tavoitteet vuodelle 2011

	2000	2006	2007	2008	2011
50-vuotiaan eläkkeelle siirtymisiän odote					
— miehet	60,6	61,5	61,5	61,4	62,3
— naiset	60,6	61,5	61,6	61,4	62,3
Korvatut työtapaturmat ja ammattitaudit	121 000	139 000	141 000	..*	135 000
Työpaikkatapaturmien taajuus (milj. työtuntia kohden)	30	33	33	..*	31
Sairauspoissaolopäivien osuus työpäivistä, %					
— miehet	3,4	3,6	3,5	4,1	3,4
— naiset	4,4	4,7	4,8	5,3	4,4

Lähteet: Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto ja Tilastokeskus

* Tietoa ei saatavissa

Sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyseläkkeiden määrä on kasvanut, mutta työolot Suomessa eivät ole muuttuneet merkittävästi kymmenessä vuodessa. Työvoiman ikääntyminen lienee yksi syy sairastavuuden lisääntymiseen. Sairauksien merkittäviä syitä olivat edelleen tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä mielenterveyden häiriöt. Työtapaturmat ovat vähentyneet 25 vuoden tarkasteluvälillä selvästi, mutta viime vuosina tapaturmien määrä on lisääntynyt jonkin verran.

Suomalaisten työkyky on yleisesti ottaen edelleen hyvä ja työolot ovat Suomessa korkeaa kansainvälistä tasoa. Fyysiset työolot ovat parantuneet, mutta työhygieenisii ongelmia esiintyy edelleen paljon. Melu on yleisin haitta. Kuumuus ja erilaiset sisäilmaan liittyvät asiat ovat kokonaisuutena merkittävä häirtaryhmä. Työn henkinen rasittavuus on lisääntynyt. Kiire on eniten työtyytyväisyyttä alentava tekijä, ja työn itseinäisyys sekä suhteet työtovereihin ovat työtyytyväisyyttä eniten lisäävä tekijä. Tasarvon koetaan työpaikoilla parantuneen merkittävästi viiden vuoden aikana. Tapaturmataajuus on lisääntynyt viime vuosien aikana, mutta v. 2008 se on ennakkotietojen mukaan vähentynyt. Työpaikkakuolemien määrä on vähentynyt, joskin luvussa on vuosittaista vaihtelua johtuen pienestä lukumäärästä. Kiusaamisen ja väkivallan uhkan kokemukset ovat lisääntyneet.

Kertomusvuoden toimenpiteet

MASTO-hankkeella on vaikutettu masennuksesta johtuvien sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyden vähentämiseksi. MASTO-hankkeen ja Työhyvinvointifoorumin toimintoja on koordinoitu synergiahyötyjen saamiseksi. Työhyvinvointifoorumi jatkoi toimintaa v. 2008. Foorumi toimii osana Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmaa ja liittyy läheisesti myös Terveyden edistämisen politiikkaohjelmaan. Keskeisinä tavoitteina ovat kuormittavuuden hallinta työssä, työturvallisuus ja hyvien käytäntöjen levittäminen.

Työsuojeluvalvontaa suunnattiin työsuojelupiirien kanssa tehdyn runkosopimuksen (2008—2011) mukaisesti sovituille painopistealueille. Tarkastusten määrää on sovittu lisättäväksi sopimuskaudella 50 % ja joissakin piireissä tähän päästiin jo vuoden 2008 aikana. Ulkomaalaiset työntekijät ovat tulleet pysyvästi Suomen työmarkkinoille ja mm. tilaajavastuulain mukaista viranomaisaloitteista valvontaa tehtiin erityisesti rakennus-, majoitus- ja ravitsemus-, siivous-, metalli- ja kuljetusaloilla, joilla perinteisesti työskentelee runsaasti ulkomaalaisia työntekijöitä. Työsuojelupiirien tietojärjestelmien kehittämistä varten käynnistettiin ns. Valtimo-hanke (2008—2012), jonka avulla pyritään parantamaan tuottavuutta. Hankkeen tavoitteena on kehittää helppokäyttöiset, keskeisiä prosesseja tukevat työvälineet työsuojeluvalvontaan, sen suunnitteluun ja seurantaan. Tavoitteena on myös luoda asiakkaiden käyttöön sähköisiä asiointipalveluja.

Koneturvallisuutta ja työvälineiden turvallista käyttöä koskevat vaatimukset uudistettiin antamalla asiaa koskevat uudet valtioneuvoston asetukset. Uusista säännöksistä järjestettiin useita koulutustilaisuuksia työsuojelupiireissä ja työsuojeluosastolla.

Voimavarojen käyttö

Taulukko 149. Työelämän vetovoiman lisäämiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2006—2008, milj. euroa

	2006	2007	2008
STM:n toimintaresurssit			
Työsuojeluosasto	4,5	4,5	4,8
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat			
Veto-ohjelma	1,4	1,4	0,1
Valtakunnallinen työtaturmaohjelma	0,2	0,1	-
Hallinnonalan laitokset			
Työterveyslaitos	37,9	38,2	38,7
Työsuojelupiirihallinto	24,1	25,6	21,3

17.4 Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito

Tavoitteiden toteutuminen

Taulukko 150. Syrjäytymisen ehkäisyn ja hoidon toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000 ja 2006—2008 sekä STM:n tavoitteet vuodelle 2011

	2000	2006	2007	2008	2011
Yli vuoden työttömänä	86 800	63 800	51 200	42 500	..
— miehet	47 500	35 000	27 700	23 000	..
— naiset	39 300	28 800	23 500	19 500	..
Köyhyysaste, pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien osuus, % ¹	11,3	12,5	13,6	..*	10,0
Lasten köyhyysaste, pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien lasten osuus, %	11,7	12,3	13,9	..*	9,0
Pitkittyneesti pienituloisia ²	301 600	433 300	454 300	..*	360 000
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien osuus toimeentulotuen saajista, %	24	24	26	25**	18
Lapsia avohoidon tukitoimissa	49 351	59 058	62 485	..*	58 500
Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret	12 854	15 774	16 059	..*	15 350
Asunnottomia	10 000	7 400	7 300	8 000	6 750
— miehet	8 250	6 030	5 900	6 500	5 500
— naiset	1 750	1 370	1 400	1 500	1 250

Lähteet: TEM, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Tilastokeskus ja STM

¹ Köyhyysrajan alittaneisiin kotitalouksiin kuuluvat henkilöt (käytettävissä olevat tulot alle 60 % kaikkien talouksien mediaanitulosta, OECD:n modifioitu kulutusyksikkö).

² Tulot alle ns. köyhyysrajan ko. vuonna sekä vähintään kahtena vuotena kolmen edeltävän vuoden aikana

* Tietoa ei saatavissa

** Arvio

Pienituloisen sekä pitkittyneesti pienituloisen väestön osuus on kasvanut viime vuosina. Tulojen kasvu alimmassa tulokymmenyksessä on ollut hitaampaa kuin kotitalouksilla keskimäärin. Pienituloiset ovat pääosin työttömiä, iäkkäitä eläkeläisiä ja opiskelijoita. Palkansaajien pienituloisuus on melko harvinaista. Pitkittyneesti pienituloisten määrä nousi yli 450 000:n. Pitkäaikaistyöttömien määrä laski, mutta rakenteellinen työttömyys oli edelleen korkea. Pitkäaikaistyöttömistä suuri osa oli yli 50-vuotiaita.

Lapsiperheiden pienituloisuus⁴ nousi selvästi, yli koko väestön keskimääräisen tason. Erityisesti yksinhuoltajien pienituloisuus yleistyi.

Toimeentulotuen tarve on viime vuosina vähentynyt selvästi suotuisan talouskehityksen ja työllisyyden kohentuessa. Vuonna 2008 toimeentulotuen tarve ja sitä pitkäaikaisesti tarvitsevien osuus pysyivät jokseenkin ennallaan. Tuen hakemusten käsittelyajat lyhenivät ja lähes kaikki kunnat käsittelivät hakemukset seitsemän päivän määräajassa.

Huostaanottojen ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä jatkoi kasvua. Erityisesti 16—17-vuotiaiden sijoitukset ja huostaanotot ovat lisääntyneet. Sijoitetuista lapsista ja nuorista 53 % oli poikia. Huostaanottojen keskeisinä syinä ovat vanhempien pitkäaikaistyöttömyys, mielenterveysongelmat samoin kuin vanhempien tai lasten lisääntynyt alkoholin ja huumeiden käyttö. Nuorten ja nuorten aikuisten masennus näyttää myös lisääntyneen, mikä lisää heidän riskiään vieraantua opiskelumailmasta ja syrjäytyä.

Vuonna 2007 miesten itsemurhien määrä laski 751:een ja naisten 244:ään. Miehillä vähennystä oli 52 ja naisilla 15. Asunnottomien määrä kääntyi kasvuun pitkään jatkuneen vähentymisen jälkeen. Määrä nousi noin 8 000:een. Heistä noin 45 % arvioitiin olevan pitkäaikaisesti asunnottomia.

Ennaltaehkäiseviin palveluihin on panostettu viime vuosina. Neuvolakäynnit ovat kääntyneet pieneen kasvuun. Myös päihdepalveluja oli tarjolla aiempaa enemmän.

Kertomusvuoden toimenpiteitä

Pienituloisten tilanteen helpottamiseksi kansaneläkkeisiin ja eräisiin siihen liittyviin etuuksiin tuli 1.1.2008 voimaan 20 euron tasokorotus. Lisäksi eläkkeensaajan asumistuessa vaikuttavan vuositulon huomioon otavaan muutoksen rajaan tuli korotus ja kansaneläkettä alettiin maksaa alentamattomana laitoshoidossa oleville. Voimaan tuli myös kansaneläkelain muutos, jonka mukaisesti kuntien kalleusluokituksesta luovuttiin. Korotukset helpottivat erityisesti pientä kansaneläkettä saavia iäkkäitä naisia.

Lapsilisän yksinhuoltajalisää korotettiin 1.1.2008 lukien. Vuoden 2009 alusta korotettiin kotihoidontukea sekä yksityisen hoidon tukea sekä lapsilisän määrää kolmannelasta lapsesta alkaen. Myös useisiin vähimmäisetuuksiin tehdään v. 2009 merkittäviä korotuksia. Vuonna 2006 voimaan tullut toimeentulotuen ja työmarkkinatuen rahoitusuudistus on kannustanut kuntia työllistämään pitkäaikaistyöttömiä.

Mieli 2009 -työryhmä linjasi vuosille 2009—2015 mielenterveys- ja päihdetyön keskeiset periaatteet ja painotukset vastaamaan lisääntyneisiin mielenterveys- ja päihdeongelmiin. Työttömien terveydenhuoltohankkeessa valmisteltiin hyviä käytäntöjä. Tavoitteena on uusien toimintamallien kehittäminen pitkäaikaistyöttömille.

⁴ Niiden osuus, joiden käytettävissä olevat tulot ovat 60 % koko väestön käytettävissä olevien tulojen mediaanista laskettuna kulutusyksikköä kohden.

Voimavarojen käyttö

Taulukko 151. Syrjäytymisen ehkäisyyn ja hoitoon käytettyjä voimavaroja vuosina 2006—2008, milj. euroa

	2006	2007	2008
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat			
Pitkäaikaistyöttömien terveystarkastukset	0	0	0,6
Asunnottomuuden poistaminen	0	0	11

Taulukko 152. Eräät kuntien sosiaali- ja terveystoimen menot vuosina 2000 ja 2006—2008, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2006	2007	2008 arvio
Lastensuojelun laitos- ja perhehoito	166	429 ¹	480	540
Muut lasten ja nuorten palvelut	346	402 ²	431	460
Päihdehuolto	87	139	153	165

Lähteet: Tilastokeskus ja STM

¹ Vuodesta 2006 lähtien, sisältää myös perhehoidon.

² Vuodesta 2006 lähtien, ei sisällä lastensuojelun perhehoitoa

17.5 Toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva

Tavoitteiden toteutuminen

Kansalaisten pääsy erikoissairaanhoidon helpottui vuoden lopulla. Yli kuusi kuukautta erikoishoitoa jonottaneita oli 1 700. Hoidon saatavuudessa oli vielä ajoittaisia ongelmia hoitotakuusta huolimatta. Jonojen lyhentymiseen vaikutti Terveystieteiden tutkimuskeskuksen antama uhkasakolla tehostettu määräys viidelle sairaanhoitopiirille odotusaikojen saattamiseksi säästöjen edellyttämälle tasolle. Hoitojonojen lyhentyivät ortopediassa, silmätaudeissa sekä korva-, nenä- ja kurkkutauksissa. Hoitoon pääsy parantui erityisesti Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä. Tilanne heikentyi merkittävästi ainoastaan Satakunnan sairaanhoitopiirissä. Hoitokäytännöissä ja vaikuttavuudessa on huomattavia alueellisia ja sairaalakohaisia eroja. Sydäninfarktipotilailla hoidon vaikuttavuus on kohentunut selvästi.

Perusterveydenhuollossa yhteyden saanti sekä hoitotarpeen arviointi tapahtuvat pääosin määrättyissä määräaikoissa, mutta hoitoon pääsy on viime aikoina huonontunut. Sen sijaan suun terveydenhuollossa hoitoon pääsy on kohentunut. Lokakuussa 2008 hoito toteutui suun terveydenhuollossa kuuden kuukauden sisällä 76 prosentissa terveyskeskuksesta. Hoidon saatavuudessa oli edelleen merkittävää alueellista epätasa-arvoisuutta.

Taulukko 153. Toimivien palveluiden ja kohtuullisen toimeentuloturvan toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000 ja 2006—2008 sekä STM:n tavoitteet vuodelle 2011

	2000	2006	2007	2008	2011
Erikoissairaanhoito					
Hoitotakuun toteutuminen, yli 6 kk jonottaneiden määrä	66 000	7 300	9 500	1 700	0
— avohoitokäynnit (1 000)	6 197	6 894	6 946	6 982	..
— päiväkirurgiset jaksot (1 000)	137	179	183	186	..
— hoitojaksot vuodeosastoilla (1 000)	961	897	872	850	..
Perusterveydenhuolto					
Hoitotakuun toteutuminen, kattavuus, % väestöstä					
— välitön yhteyden saanti	..	80	74	73	..
— hoitotarpeen arviointi 3 arkipäivän aikana	..	96	96	99	..
— ei-kiireelliseen vastaanottoon pääsy, yli 14 päivää	..	19	32	38	..
Kaikki avohoitokäynnit (1 000)	25 130	24 865	25 036	25 100*	..
— niistä käynnit lääkärillä, %	41,2	36,4	35,1	34,5*	..
Käynnit/asukas	4,9	4,7	4,7	4,8*	..
— äitiysneuvola ¹	16,6	17,8	18,1	18,2*	..
— lastenneuvola ²	2,8	2,7	2,8	2,8*	..
— kouluterveydenhuollon käynnit ³	2,1	2,1	2,2	2,2*	..
Täyttämättömät terveyskeskuslääkärin virat, %	..	8,9	9,7	11,0	4,0
Hammashuolto					
Hammashuollon käynnit (1 000)	4 849	4 942	4 981	5 000*	..
Hoitotakuun toteutuminen, % terveyskeskuksista					
— hoitotarpeen arviointi 3 arkipäivän aikana	..	88	90	90	..
— hoitoon pääsy 6 kuukaudessa	..	76	74	76	..
Vanhusten palvelut, % 75 vuotta täyttäneistä					
— kodinhoitoapu	19,7	18,6	18,9	19,2*	20,0
— palveluasuminen	5,1	5,7	6,0	6,3*	6,5
— vanhainkodeissa	5,3	4,1	4,0	3,9*	4,0
— terveyskeskusten pitkäaikaishoito	3,1	2,4	2,2	2,1*	1,5
— omaishoidontuella hoidetut	3,0	3,7	3,9	4,1*	5,0
Vammaispalvelut					
— vaikeavammaisten kuljetuspalvelut	66 568	84 269	86 726	88 000*	..
— henkilökohtainen avustaja	2 817	4 583	5 032	5 300*	..
— tulkkipalvelut	3 137	3 791	3 961	4 100*	..
Päivähoidossa olevien osuus ikäryhmästä, %					
— 1—2-vuotiaat	35	39	40	41*	44
— 3—5-vuotiaat	66	70	72	73*	75
Toimeentulotukea saaneet					
— kotitaloudet	271 686	226 617	217 842	220 000*	200 000
— henkilöt	454 353	358 369	342 492	348 000*	315 000
Valtionosuusprosentti	24,2	33,32	33,88	31,11	..
Sosiaali- ja terveystoimen osuus kuntien kokonaismenoista, %	50,9	53,2	53,4	53,7*	55,0

Lähteet: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja STM

¹ 15—44-vuotiaista naista kohden

² 0—7-vuotiaista kohden

³ 7—18-vuotiaista kohden

* Arvio

Kunnilla oli vaikeuksia rekrytoida terveyskeskuslääkäreitä, mutta ongelmat olivat paikallisia ja toimipaikkakohtaisia. Vajetta on paikattu yksityisten yritysten avulla. Terveyskeskusten lääkärivaje kasvoi 11 prosenttiin virkojen kokonaismäärästä, hammaslääkärintervikojen osalta 13 prosenttiin. Terveyskeskuslääkäreiden osalta tilanne oli paras Kanta-Hämeen, Varsinais-Suomen ja Päijät-Hämeen sairaanhoitopiireissä. Huonoin tilanne oli Keski- ja Etelä-Pohjanmaalla sekä Itä-Savossa.

Kunnat pystyivät järjestämään lasten päivähoidon pääosin kaikille sitä tarvitseville. Erityistä tukea tarvitsevia lapsia oli noin 15 100, joista 60 % oli poikia. Kunnilla oli puutetta erityislastentarhanopettajista. Vanhusten saama kodinhoitoapu ja palveluasuminen lisääntyivät. Vammaispalvelulain mukaisten palveluiden saatavuus koheni edelleen.

Sairausvakuutuksen korvaamien sairauspäivärahojen määrä kääntyi kevään jälkeen laskuun ja kustannukset vuositason tasolla olivat edellisen vuoden tasossa. Vanhempainpäivärahaa saavien äitien määrä pysyi ennallaan, mutta isien määrä nousi selvästi, mikä nosti vanhempainpäivärahojen kustannuksia. Isien määrän kasvun taustalla on sairausvakuutukseen aiempina vuosina tehdyt muutokset, joilla on pyritty kannustamaan isiä pitämään vanhempainpäiviä. Korvattujen käyntien määrä sekä yksityisillä lääkäreillä että yksityisillä hammaslääkäreillä nousivat hieman. Hammaslääkärikäyntien korvaustasoa nostettiin vuoden alusta ja tämä näkyi korvausten euromäärien kohoamisena neljänneksellä. Lääkekorvausten kokonaismäärä kasvoi selvästi ja kustannukset nousivat lähes yhdeksän prosenttia.

Ensimmäinen suurista ikäluokista täytti vanhuuseläkeiän alarajan, 63 vuotta. Tämän vuoksi vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä kasvoi selvästi. Myös työttömyyseläkeläisten määrä nousi hieman. Työkyvyttömyyseläkeläisten määrä pysyi ennallaan. Osa-aikaeläkkeen suosio laski.

Taulukko 154. Sairausvakuutusetuksien lukumäärät vuosina 2000 ja 2006—2008

	2000	2006	2007	2008
Sairauspäivärahan saajat	296 300	348 850	347 800	342 800
Sairausvakuutuksen kustantamat omavastuukerrat, 1 000 kpl				
— lääkkeet ¹	19 180	24 600	26 417	27 515
— yksityislääkärisikäynnit	3 349	3 503	3 640	3 711
— yksityishammaslääkärisikäynnit	1 199	2 809	2 844	2 863
— yksityinen tutkimus ja hoito	1 111	1 295	1 339	1 381
— matkat	3 209	4 471	4 621	4 861
Kelan kuntoutujat	96 044	106 479	105 326	104 247
Vanhempainpäivärahan saajat				
— äidit	97 400	100 200	101 150	101 174
— isät	42 924	48 830	51 159	54 000

Lähde: Kansaneläkelaitos

¹ Lääkekorvausjärjestelmä muuttui 1.1.2006

Naisten eläkkeet kohosivat hieman enemmän kuin miesten. Vuonna 2008 keskimääräinen vanhuuseläke oli miehillä noin 1 570 euroa/kk ja naisilla 1 030 euroa/kk. Kotitalouskohtaisesti ja verotus huomioiden eläkeläiskotitalouksissa asuvien toimeentulo ylittää noin 70 prosenttiin ammatissa toimivien tulotasosta.

Työttömyystilanteen kohentuminen vähensi työttömyyspäivärahojen tarvetta selvästi koko alkuvuoden, mutta loppuvuodesta peruspäivärahan saajien määrä kääntyi nousuun. Myös asumistuen tarve väheni vuoden alussa, mutta se kääntyi kasvuun aivan vuoden lopussa.

Taulukko 155. Eläkkeensaajat vuonna 2000 ja 2006—2008

	2000	2006	2007	2008
Vanhuuseläke	869 700	964 400	978 300	1 005 300
Osa-aikaeläke	24 500	30 600	30 000	29 100
Työkyvyttömyyseläke	276 300	267 400	271 600	271 600
Työttömyyseläke	54 300	47 700	50 300	50 800
Leskeneläke	252 800	262 600	263 400	263 500

Lähde: Eläketurvakeskus

Taulukko 156. Työttömyyspäivärahojen saajat vuonna 2000 ja 2006—2008

	2000	2006	2007	2008
Ansiopäivärahan saajat	296 400	255 920	232 620	224 720
Peruspäivärahan saajat	43 330	49 941	44 665	44 778
Työmarkkinatuki	286 581	224 418	202 554	183 485
Aikuiskoulutustuki ¹	-	7 480	7 990	7 754
Koulutuspäiväraha ²	691	1 670	1 760	1 742

Lähde: Kansaneläkelaitos

¹ Maksettu 1.8.2001 alkaen

² Saajia keskimäärin kuukauden aikana

Taulukko 157. Yleisen asumistuen saajat vuosina 2000 ja 2006—2008

	2000	2006	2007	2008
Yleinen asumistuki, ruokakunnat	170 352	150 169	142 235	139 386

Lähde: Kansaneläkelaitos

Kertomusvuoden toimenpiteitä

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma, KASTE-ohjelma 2008—2011, käynnistyi. Sitä on kuvattu yksityiskohtaisemmin erityisteemassa.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen (PARAS-hanke) puitelain mukainen valmistelu sosiaali- ja terveydenhuollon alueella jatkui ja kuntien toimeenpanosuunnitelmat arvioitiin. Perusterveydenhuoltolain ja erikoissairaanhoidon yhdistävän terveydenhuoltolain valmistelu jatkui. Lakiluonnoksesta järjestettiin laaja lausuntokierros. Samalla aloitettiin terveydenhuoltolakiin liittyen yhteisen sosiaali- ja terveydenhuollon kunnallista järjestämistä, kehittämistä ja valvontaa koskevan lain valmistelu.

Toimiva terveyskeskus -toimenpideohjelma valmistui ja sen toteuttaminen käynnistyi. Tavoitteena on parantaa perusterveydenhuollon toimivuutta. Perusterveydenhuollon kehittäminen liittyy myös sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelman (KASTE) toimeenpanoon.

Valmisteltiin luonnosta valtioneuvoston asetukseksi neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Lastensuojelulain toimeenpanon suunnitelma vahvistettiin ja käynnistettiin koulutus.

Lapsen kohdistuvan seksuaalirikoksen selvittämistä koskeva lainsäädäntö valmisteltiin. Laissa säädetään siitä, miten järjestetään poliisin, syyttäjän tai tuomioistuimen pyynnöstä terveydenhuollossa tehtävä tutkimus epäillyn lapsen kohdistuneen seksuaalirikoksen selvittämiseksi ja haitan arvioimiseksi. Toiminnasta aiheutuneet kustannukset siirretään valtion maksettaviksi 1.1.2009 lukien.

Ikäihmisten palvelujen laadun kohottamiseksi annettiin laatusuositus. Sen toimeenpano käynnistettiin. Samalla valmisteltiin lainmuutosta, jolla alennettiin ikäihmisten oikeus päästä sosiaalipalvelujen tarpeen arviointiin 80 ikävuodesta 75 vuoteen vuoden 2009 alusta.

Vammaisten henkilökohtaista avustajajärjestelmän uudistusta valmisteltiin. Uudistuksella henkilökohtainen apu säädetään kuuluvaksi kunnan erityiseen järjestämismallisuuteen. Samalla täsmennettiin aikaa, jonka kuluessa palvelu tulee järjestää. Laki tulee voimaan 1.9.2009.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujärjestelmän uudistus tuli voimaan 1.8.2008. Päivähoidon maksut alenivat kaikkein pienituloisimmilla perheillä ja nousivat korkeimmassa tuloryhmässä. Hallitusohjelman mukaisesti valmisteltiin hallituksen esitystä, joka laajentaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelin käyttöä sekä sosiaali- että terveysterveyspalveluissa.

Valmisteltiin lääkekustannusten kasvua hillitsevänä toimenpiteenä hallituksen esitys viitehintajärjestelmän käyttöönottamiseksi lääkekorvausjärjestelmässä sekä valmisteltiin järjestelmän käyttöönottoa. Laki tulee voimaan 1.4.2009. Muutos täydentää v. 2003 voimaan tullutta lääkevaihtoa. Lääkkeiden velvoitevarastointilaki uudistettiin 1.1.2009 alkaen. Lailla turvataan lääkkeiden saatavuus ja lääkehoidon jatkuvuus tilanteissa, joissa niiden maahantuonti on estynyt tai häiriintynyt.

Valmisteltiin hallituksen esitys, jonka mukaan apurahansaajat ovat oikeutettuja sosiaaliturvaan 1.1.2009 lukien. Asetettiin työryhmä selvittämään yrittäjien sosiaaliturvaa.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annettua lakia muutettiin 1.8.2008 lukien. Tavoitteena on Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan käsittelyaikojen lyhentäminen ja muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantaminen. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan henkilöstön määrää lisättiin, jotta kasaantuneet hakemukset saadaan ratkaistua kohtuullisessa ajassa.

Kertomusvuonna valmisteltiin hallituksen esitys Kansaneläkelaitoksen rahoituksen uudistamiseksi. Laki tuli voimaan 1.1.2009. Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvonnan yhdistämistä valmisteltiin hallitusohjelman mukaisesti. Uusi valvoja (Finanssivalvonta) aloitti toimintansa 1.1.2009 Suomen Pankin yhteydessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon innovaatiohankkeen toteuttaminen jatkui toimeenpanosuunnitelman mukaisesti. Vahvistettiin yhteistyötä kehittämis- ja innovaatiotyön rahoittajien kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä sekä sähköisestä lääkemääräyksestä annettujen lakien pohjalta jatkettiin valtakunnallisesti keskitettyjen tietojärjestelmien kehittämistä. Valtakunnallinen sähköinen potilaskertomus, sähköinen resepti ja kansallinen tietojärjestelmäarkkitehtuuri eivät edenneet aikataulussa. Sähköisen lääkemääräyksen käyttöönotto siirtyi vuodelle 2009. Sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmien rakentamisen toinen vaihe käynnistyi.

Voimavarojen käyttö

Taulukko 158. Toimiviin palveluihin ja kohtuulliseen toimeentuloturvaan käytettyjä voimavaroja vuosina 2006—2008, milj. euroa

	2006	2007	2008
STM:n toimintaresurssit			
Terveysosasto, perhe- ja sosiaalipalveluosasto, sosiaali- ja terveyspalveluosasto, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto sekä vakuutusosasto	10,5	11,5	13,2
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat			
Kansallinen terveydenhuollon hanke	0,7	0,7	0,1
Kansallisen elektronisen sairauskertomuksen kehittäminen (tietoyhteiskuntaohjelma)	0,5	0,9	0,5
Työterveyshuoltolain toimeenpano	0,1	0,1	0,2
Sosiaalialan kehittämishanke	0,6	1,5	0,4
Palvelulainsäädäntöhanke	0,2	0,2	-
Hallinnonalan laitokset			
Stakes	20,5	23,5	25,4
Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta	1,7	1,8	2,2
Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta	1,9	2,9	3,4
Terveydenhuollon oikeusturvakeskus	2,9	3,7	5,9
Lääkelaite ja Lääkehoidon kehittämiskeskus	2,7	2,8	2,7

Taulukko 159. Eräät kuntien sosiaali- ja terveystoimen menot vuosina 2000 ja 2006—2008, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2006	2007	2008 arvio
Lasten päivähoito, sis. pienten lasten hoidon tuet	1 882	2 170	2 283	2 400
Vanhusten laitoshoido	652	839	886	935
Vammaishuollon laitoshoido	140	173	182	190
Vammaisten työllistämistoiminta	125	146	155	165
Kotipalvelu	463	615	628	645
Muut vanhusten ja vammaisten palvelut	735	1 422	1 590	1 750
Toimeentulotuki	428	446	476	490
Perusterveydenhuolto	1 984	2 756	2 929	3 100
Hammashuolto	239	365	384	405
Erikoissairaanhoido	2 956	4 283	4 486	4 700

Lähteet: Tilastokeskus ja STM

Taulukko 160. Sairausvakuutuksen menoja vuosina 2000 ja 2006—2008, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2006	2007	2008
Äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahat	479	692	772	831
Sairauspäivärahat	494	745	767	773
Lääkkeet	678	1 100	1 142	1 243
Lääkärintalvelut	60	63	66	66
Hammaslääkärintalvelut	41	92	94	119
Tutkimus ja hoito	58	60	65	68
Matkat ja sairaankuljetukset	108	181	196	215
Kuntoutusmenot	220	289	291	300

Lähde: Kansaneläkelaitos

Taulukko 161. Eläkemenot vuosina 2000 ja 2006—2008, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2006	2007	2008 arvio
Vanhuuseläkkeet (sis. varhennetut)	8 715	12 493	13 297	14 160
Osa-aika-eläkkeet	133	214	213	218
Työkyvyttömyyseläkkeet (sis. yksilölliset varhaiseläkkeet)	2 747	3 047	3 124	3 225
Työttömyyseläkkeet	621	672	680	715
Perhe-eläkkeet	1 236	1 466	1 506	1 540

Lähteet: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja STM

Taulukko 162. Työttömyysturvan menot vuosina 2000 ja 2006—2008, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2006	2007	2008
Peruspäiväraha	83	109	94	95
Ansiopäiväraha	1 306	1 376	1 230	1 156
Työmarkkinatuki	829	794	706	641

Lähde: Kansaneläkelaitos ja STM

Taulukko 163. Lapsiperheiden etuuksiin käytettyjä voimavaroja vuosina 2000 ja 2006—2008, milj. euroa

	2000	2006	2007	2008
Lapsilisät	1 387	1 419	1 411	1 425
Äitiysavustukset	9	11	10	11

Lähde: Kansaneläkelaitos

Taulukko 164. Yleisen asumistuen menot vuosina 2000 ja 2006—2008, milj. euroa

	2000	2006	2007	2008
Yleinen asumistuki	467	439	431	428

Lähde: Kansaneläkelaitos

17.6 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen

Tavoitteiden toteutuminen

Ero miesten ja naisten säännöllisen työajan ansioissa on kaventunut vuodesta 2002 lähtien. Ero on keskimäärin vajaat 19 %. Palkkaero on pienin valtiolla, jossa ero on kutistunut selvästi viime vuosina. Suhteelliset palkkaerot ovat suurimmat yksityisellä sektorilla. Palkkaeroja aiheuttavat tekijät ovat ala ja ammatti. Naisyrittäjien määrä ja osuus yrittäjistä on kasvanut hieman.

Sekä miehillä että naisilla määräaikaisten työsuhteiden osuus on vähentynyt jonkin verran. Naisilla lasku on ollut selvintä valtiolla ja miehillä kunnissa sekä yksityisellä sektorilla. Määräaikaisuus on edelleen yleisintä julkisella sektorilla sekä nuorilla naisilla.

Isät käyttävät yhä vain pienen osan vanhempainpäivärahoista, vaikka osuus on ollut pidempään kasvusuunnassa. Isyysrahaa käyttää siihen oikeutetuista isistä lähes kolme neljästä.

Taulukko 165. Sukupuolten välisen tasa-arvon tunnusluvut vuosina 2000 ja 2006—2008 sekä STM:n tavoitteet vuodelle 2011

	2000	2006	2007	2008	2011
Naisten säännöllisen työajan ansioiden osuus miesten vastaavista ansioista, %	80,6	80,8	81,0	81,2	82,0
Määräaikaisten työsuhteiden osuus työsuhteista, %					
— miehet	12,9	12,6	12,3	11,3	12,0
— naiset	19,9	20,0	19,4	18,8	18,0
Vanhempainpäivärahoista maksettu isille, %	4,2	5,7	6,1	..*	7,0
Isyysrahaa käyttäneiden isien osuus, %	63,1	70,5	71,6	..*	73,0

Lähde: Tilastokeskus ja Kansaneläkelaitos

* Tietoa ei saatavissa

Kertomusvuoden toimenpiteitä

Vuonna 2008 valmisteltiin hallituksen tasa-arvo-ohjelma, joka hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä heinäkuussa. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisessa pääpaino oli ministeriöiden henkilöstön kouluttamisessa ja seurannan kehittämisessä. Sukupuolten palkkaerojen pienentämiseksi jatkettiin kolmikantaista samapalkkaisuusohjelmaa yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa. Valmisteltiin tasa-arvolain muutos, jolla pantiin täytäntöön tavaroiden ja palveluiden tarjonnassa tapahtuvaa syrjintää koskeva direktiivi. Neljäs tasa-arvobarometri valmistui. Suomessa toteutettiin Euroopan neuvoston kampanja naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi.

Voimavarojen käyttö

Taulukko 166. Sukupuolten tasa-arvon edistämiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2006—2008, milj. euroa

	2006	2007	2008
STM:n toimintaresurssit			
Tasa-arvoyksikkö	0,7	0,7	0,7
Tasa-arvovaltuutetun toimisto	0,6	0,6	0,6
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat			
Kansallinen toimenpideohjelma lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemiseksi	0,4	0,3	-

17.7 Ministeriön toimialaa koskevat erityisteemat

Erityisteemaksi on valittu KASTE-ohjelman käynnistäminen.

KASTE-ohjelma 2008—2011

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE) on sosiaali- ja terveysministeriön lakisääteinen, strateginen ohjausväline, jolla johdetaan valtakunnallista sosiaali- ja terveyspolitiikkaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) mukaan valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi tämän kehittämisohjelman. Vuosia 2008—2011 koskeva ohjelma vahvistettiin 31.1.2008. Ohjelmasta säädettiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 5 §:ssä.

Ohjelman tavoitteena on, että ihmisten osallisuus lisääntyy ja syrjäytyminen väheenee, ihmisten hyvinvointi ja terveys lisääntyvät, hyvinvointi- ja terveyserot kaventuvat ja palveluiden laatu, vaikuttavuus ja saatavuus paranevat, alueelliset erot vähentyvät.

KASTE-ohjelmassa on määritelty 39 toimenpidettä, joiden avulla ohjelma toteutetaan. Tavoitteiden toteutumista seurataan 19 tilastollisen osoittimen avulla. Tavoitteiden saavuttamiseksi vahvistetaan yhteistyötä valtakunnallisesta kehittämistyöstä vastaavien toimijoiden, kuntien ja kuntayhtymien välillä. Tavoitteena on luoda edellytyksiä käytännön tarpeista lähtevälle alueiden kehittämis-yhteistyölle. Keskeisinä toimijoina ovat kunnat, kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöt, yksityiset sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajat, yliopistot, ammattikorkeakoulut, sosiaali- ja terveydenhuollon oppilaitokset sekä sosiaalialan osaamiskeskukset.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet kasvavat ohjelmakaudella vuosittain 21,3 milj. eurolla, yhteensä 85,2 milj. euroa. Kuntien ja kuntayhtymien kehittämissankkeisiin on valtion budjettikehyksissä varattu valtionavustuksia yhteensä 104,2 milj. euroa vuosille 2008—2011. Lisäksi hyödynnetään mm. Raha-automaattiyhdistykseltä (RAY), Euroopan Sosiaalirahastolta (ESR), Teknologian edistämiskeskuselta (Tekes) saatavaa kehittämishankerahoitusta. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön ja sen hallinnonalan laitosten, Suomen Kuntaliiton sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöjen asiantuntijapanosta suunnataan kuntien ja kuntayhtymien kehittämistyön tueksi.

Vuoden 2008 toiminta

Valtioneuvosto vahvisti KASTE-ohjelman 31.1.2008. Vuosi 2008 oli ohjelman ensimmäinen toimeenpanovuosi. Vuoden aikana organisoitiin ohjelman toimeenpano ja valmisteltiin valtakunnallinen toimeenpanosuunnitelma. Toimeenpanosuunnitelmassa ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet yksilöidään, konkretisoidaan sekä aikataulutetaan vuosille 2008—2011. KASTE-ohjelman viisi alueellista johtoryhmää valmis-telivat alueelliset kehittämistoiminnansuunnitelmat.

Vuoden 2008 aikana laadittiin KASTE-valtionavustuksen hakuopas ja toteutettiin ensimmäinen valtionavustuskierros. Avustusta myönnettiin yhteensä 12,4 milj.

euroa kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeisiin. Avustukset kohdennettiin lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen kehittämiseen, terveyden edistämiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteiden kehittämiseen. Vuoden 2008 lopussa päättyi vuoden 2009 valtioavustusten hakuaika. Päätökset niiden osalta tehtiin 27.2.2009. KASTE-ohjelman kokonaisarvioinnin käynnistäminen siirtyi vuodelle 2009.

Lisätietoja:

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2008—2011, sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:6

KASTE-ohjelman valtakunnallinen toimeenpano-ohjelma vuosille 2008—2011, sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:9

17.8 Tärkeimmät yhteenvedotiedot rahastojen ja liikelaitosten talouden ja toiminnan tuloksellisuuden kehityksestä

Työsuojelurahasto

Työsuojelurahasto rahoittaa sellaista tutkimus-, kehitys- ja tiedotustoimintaa, joka parantaa työoloja ja edistää työyhteisöjen toiminnan turvallisuutta ja tuottavuutta. Rahoitusmuodot ovat tutkimus- ja kehityshankkeet, tiedotus- ja koulutushankkeet, kehittämisavustukset sekä henkilökohtaiset stipendit. Lisäksi rahasto rahoittaa Työturvallisuuskeskuksen toimintaa.

Rahaston tehtävät perustuvat työsuojelurahastolakiin ja ministeriön vahvistamiin sääntöihin. Rahasto edistää tapaturmavakuutusvelvollisten työnantajien ja näiden palveluksessa olevien työntekijöiden etua. Työsuojelurahaston toimintaa valvoo sosiaali- ja terveysministeriö.

Työsuojelurahasto saa varansa työnantajien maksamista lakisääteisistä tapaturmavakuutusmaksuista, joista Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto tulouttaa rahastolle vuosittain 1,75 %. Vuoden 2008 kertymä oli 11,2 milj. euroa. Toimiston kulut olivat 1,4 milj. euroa.

Rahasto käsitteli 449 saapunutta hakemusta, joiden yhteissumma oli yhteensä 19,2 milj. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna hakemusten määrä nousi 15 prosentilla.

Työsuojelurahasto myönsi yhteensä 6,9 milj. euroa, joka oli neljä prosenttia vähemmän kuin v. 2007. Hyväksytyjä hakemuksia oli 268. Tuki Työturvallisuuskeskukselle oli 3 milj. euroa. Kaikkiaan Työsuojelurahasto myönsi rahoitusta yhteensä 9,9 milj. euroa eli yhden prosentin vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuoden 2008 lopussa oli käynnissä 454 hanketta, joiden sisällön ja talouden toteutumista rahasto valvoo. Vuoden aikana valmistui 245 hanketta: 70 tutkimus- ja kehityshanketta, 31 koulutus- ja tiedotushanketta, 38 kehittämisavustusta. Lisäksi jaettiin 106 stipendiä.

EU:n rakennerahastot

Vuosi 2008 oli EU:n rakennerahastojen osalta siirtymävuosi. Vanha ohjelmakausi 2000—2006 saatettiin loppuun ja uusi käynnistettiin. Koko vanhan ohjelmakauden aikana käynnistettiin yhteensä 162 hanketta, joista 42 jatkui vuoden 2008 puolelle. Vanhan ohjelmakauden sulkeminen onnistui aikataulussaan: maksatushakemusjonot purettiin ja hankkeiden sulkemiseen liittyvä raportointi suoritettiin ajallaan. Lisäksi STM oli komission tilintarkastuksen kohteena yhden projektin osalta. Vanhan ohjelmakauden hankkeiden saavutuksia ja niissä syntyneitä hyviä käytäntöjä arvioitiin.

Uuden ohjelmakauden 2007—2013 osalta suoritettiin hankehaku ja -valinta toimintalinjoittain. Hyväksytyt hankkeet saatiin pääosin käynnistettyä vuoden aikana. Uuden ohjelmakauden osalta STM on edellisestä ohjelmakaudesta poiketen linjannut, että se rahoittaa vain laajoja kokonaisuuksia rakennerahastovaroilla. Tästä johtuen uusia hankkeita aloitti vuoden aikana vain kuusi kappaletta, joiden lisäksi käynnistettiin neljä teknisen tuen hanketta. Uuden ohjelmakauden käytännön toteuttamista on viivytännyt hallintoviranomaisen hidas ohjeistus sekä uusien tietojärjestelmien käyttöönoton pitkittyminen.

Taulukko 167. STM:n hallinnoimat EU:n rakennerahastohankkeet; määrärahat sekä henkilöstöresurssit vuosina 2006—2008

	2006	2007	2008
Käynnissä olevat projektit	155	162	172
Sidottu hankkeisiin STM:ssä (ESR/EAKR + valtio, 1 000 euroa)	12 482	7 193	1 210
Sidottu hankkeisiin ISLH:ssa (ESR/EAKR + valtio, 1 000 euroa)	2 632	844	54
Henkilöstöresurssit, htv	6,7	7,1	6,5

17.9 Valtionyhtiöiden kehitys ja omistajapolitiikka

Alko

Alkon perustehtävänä on huolehtia sille alkoholilaissa yksinoikeudeksi säädetyn alkoholijuomien vähittäismyynnin harjoittamisesta. Yksinoikeuden tavoitteena on alkoholin kulutuksen aiheuttamien haittojen ehkäiseminen.

Vuonna 2008 Alkon myynti oli 112,2 milj. litraa, 1,2 % edellistä vuotta enemmän. Absoluuttialkoholiksi muunnettu myynti v. 2008 oli 19,4 milj. litraa, mikä on noin 1,5 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Myynnin rakenne miedontui edelleen, mietojen viinien myynti lisääntyi yli kaksi prosenttia samanaikaisesti, kun väkevien alkoholijuomien myynti väheni neljä prosenttia. Vuoden 2008 aikana perustettiin kuusi uutta myymälää. Myymälöitä oli vuoden 2008 lopussa 344 ja myymäläverkostoa täydentäviä tilauspalvelupisteitä oli 124.

Taulukko 168. Alkon toimintaa kuvaavia tietoja vuosilta 2006—2008

	2006	2007	2008
Liikevaihto ilman alkoholijuomaveroa, milj. euroa	549,1	582,3	605,5
Liikevoitto, milj. euroa	60,1	70,9	71,5
Voitto ennen satunnaiseriä, milj. euroa	61,9	73,7	74,5
Tilikauden voitto, milj. euroa	46,5	54,8	56,6
Taseen loppusumma, milj. euroa	234,6	242,1	252,9
Alkon osuus tilastoidusta alkoholien myynnistä, %	43,7	43,6	42,6
Omavaraisuusaste, %	33,1	35,3	33,7
Sijoitetun pääoman tuotto, %	83,3	90,5	87,4
Henkilöstö keskimäärin	2 535	2 609	2 640

Vuonna 2008 Alkon myymälöissä kävi 64,8 milj. asiakasta ja vuoden aikana rekisteröitiin 10. miljoonas ikärajatarkistus Alkon kassajärjestelmään. Yhtiö kehitti vuoden 2008 aikana erityisesti yhteiskuntavastuun toimintojaan pienten lasten vanhempien alkoholinkäytön vähentämiseksi.

Raha-automaattiyhdistys

Raha-automaattiyhdistyksen tehtävänä on harjoittaa yksinoikeudella raha-automaatti- ja kasinopelitoimintaa Suomessa. Raha-automaattiyhdistyksen voitto käytetään valtion budjetin kautta terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.

Raha-automaattiyhdistyksen liikevaihto kasvoi 1,0 %, mutta tilikauden voitto väheni hieman. Vuonna 2008 valtioneuvosto myönsi avustuksia Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta 312 milj. euroa 1 132 yleishyödylliselle yhteisölle ja säätiölle terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistäviin tarkoituksiin. Avustuksia suunnattiin yhä vahvemmin järjestöjen ja säätiöiden perustoiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä järjestöille luontaisiin auttamisen tapoihin, kuten vapaaehtoistyön järjestämiseen ja vertaistuen tarjontaan. Lisäksi Valtiokonttorille osoitettiin 109 milj. euroa sotainvalidien ja veteraanien kuntoutukseen.

Taulukko 169. Raha-automaattiyhdistyksen toimintaa kuvaavia tietoja vuosilta 2006—2008

	2006	2007	2008
Liikevaihto, milj. euroa	604	599	605
Tilikauden voitto, milj. euroa	419	407	403
Tilikauden voitto, % liikevaihdosta	69	68	67
Sijoituspaikkamaksut, milj. euroa	94	92	92
Henkilöstökulut, milj. euroa	45	48	50
Henkilöstö	1 612	1 645	1 689

18 Ympäristöministeriö

Ministereiden katsaus

Suomen ympäristön tila on monin tavoin parempi kuin vielä muutama vuosikymmen sitten, mutta etenkin ilmastonmuutos ja luonnonvarojen lisääntynyt käyttö luovat uusia uhkakuvia. Suomen luonnonvarojen käyttö on kasvanut vuodesta 1970 noin puolitoistakertaiseksi. Energian kokonaiskulutus on yli viisinkertaistunut vuodesta 1950. Noin neljännes Suomessa käytetystä energiasta tulee uusiutuvista lähteistä ja Suomi onkin maailman johtavia maita bioenergian käytössä. Kasvihuonekaasupäästöjen takia Suomen ilmasto lämpenee. Talvet lämpenevät enemmän kuin kesät ja myös sateet lisääntyvät eniten talvikuukausina.

Ympäristöasioiden valtionrajat ylittävä luonne on haaste kansainvälisessä yhteistyössä. Vaarallisten kemikaalien kulkeutumisen ja ravinnekuormituksen vähentäminen ovat kansainvälisen ympäristönsuojelun keskeisiä tavoitteita. Suomessa haitalliset päästöt maahan, vesiin ja ilmaan ovat vähentyneet kansainvälisten sopimusten vaatimusten, Suomen ympäristölupajärjestelmän sekä teollisuuden ja yhdyskuntien omaehtoisten toimien ansiosta. Maatalouden ravinnekuormitus vähenee kuitenkin hitaasti ja rehevöittää edelleen vesiä. Ympäristöriskit etenkin merellä kasvavat lisääntyvien öljy- ja kemikaalikuljetusten vuoksi.

Vuoden 2008 aikana käynnistettiin OECD:n tekemä Suomen ympäristöpolitiikan maatutkinta. Alustavassa raportissa on suosituksia mm. taloudellisen ohjauksen ja ekologisen verouudistuksen alueille.

Suomen ympäristökeskuksen toiminnasta on valmistunut kansainvälinen arviointi. Arviossa todetaan, että Suomen ympäristökeskus on kehittymässä yhdeksi Euroopan merkittävimmistä ympäristöalan laitoksista. Kasvaviin tietotarpeisiin SYKE on onnistunut reagoimaan hyvin ja se on pystynyt tuottamaan hyvin tietoja ja palveluita ministeriöille.

Valtioneuvoston huhtikuussa hyväksymässä valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa esitetään toimia, joilla edistetään luonnonvarojen järkevää käyttöä tehostamalla jätteen synnyn ehkäisyä ja kierrätystä, kehitetään jätehuoltoa sekä ehkäistään jätteistä aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja.

Ilmastomuutoksen hillitseminen on ollut keskeinen toimintaa ohjaava tavoite ympäristönsuojelussa, alueidenkäytön ja rakentamisen ohjaamisessa.

Kasvihuonepäästöjen kehityssuunta on ollut kasvava. Viiden viimeisimmän vuoden päästöt ovat olleet keskimäärin 10 % yli Kioton veloitteen. Kasvu aiheutuu pääasiassa

energiateollisuuden ja liikenteen päästöistä. Energiasektori tuottaa suurimman osan Suomen päästöistä, keskimäärin 80 % kokonaispäästöistä. Sektorin päästöt ovat vaihdelleet merkittävästi vuosittain, mm. vesivoiman saatavuuden ja sähkön nettotuonnin vaihtelujen mukaan. Sen sijaan teollisuuden ja rakentamisen oman energiantuotannon, muun energiasektorin sekä maatalouden ja jätehuollon päästöt ovat vähentyneet merkittävästi perusvuoden päästöistä.

EU:n ilmasto- ja energiapaketti hyväksyttiin vuoden 2008 lopulla. Kansallisen ilmasto- ja energiastrategian valmistelu saatiin päätökseen marraskuussa.

Valtioneuvosto teki 27.3.2008 periaatepäätöksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta vuosille 2008—2016. Ohjelma on jatkoa Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmalle (METSO), jota toteutettiin vuosina 2002—2007. METSO:n toteutusta on jatkettu uuden periaatepäätöksen mukaisin menetelmin.

Itämeren kaasuputken YVA-prosessia jatkettiin muun muassa kommentoimalla valmistuvaa YVA-selvitystä ja tukemalla siitä tiedottamista käsittelevän verkon toimintaa.

Alueidenkäytön ohjauksessa ilmastonmuutoksen hillintää on edistetty valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistuksella ja tehostamalla kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen tähtäävää ohjausta. Erityisesti painotetaan kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttämisen tarvetta sekä henkilöautoliikenteen tarpeen vähentämistä ja joukkoliikenteen edellytysten parantamista. Taajamien yleis- ja asemakaavoituksessa tulee edistää energian säästämistä sekä uusiutuvien energialähteiden ja kaukolämmön käyttöedellytyksiä. Monet vireillä olevat suuret kaupan hankkeet ovat herättäneet huolta yhdyskuntarakenteen hajautumisesta, ja tähän liittyvää problematiikkaa selvittämään asetettiin työryhmä. Rakennuksiin ja asumiseen kohdistuvilla toimenpiteillä pyritään sekä energiatehokkuuden parantamiseen että päästöjen vähentämiseen ja uusiutuvan energian käytön lisäämiseen. Nämä toimenpiteet vaikuttavat sekä päästökauppasektorilla että sen ulkopuolella syntyviin päästöihin.

Uusien rakennusten energiatehokkuuden parantamiseksi annettiin uudet rakentamismääräykset, jotka tiukentavat vaatimuksia n. 30 % nykyisestä määräystasosta. Valtioneuvoston periaatepäätöksellä korjausrakentamisesta pyritään parantamaan rakennuskannan palvelukykyä ja laatutasoa, vähentämään rakennuskannan energiankulutusta ja päästöjä, kehittämään korjausrakentamisen ohjausjärjestelmää ja vahvistamaan korjausrakentamiseen liittyvää osaamista, tietoa ja kilpailukykyä. Rakentamisen ns. normitalkoot sekä kevennettyjen kaava- ja rakentamismääräysten kokeilu käynnistettiin tavoitteena kehittää rakentamisen kustannustehokkuutta.

Hallituksen asuntopoliittisen toimenpideohjelman täytäntöönpano eteni hyvin ja pääosa keskeisistä toimenpideohjelman uudistuksista toteutettiin v. 2008. Helsingin seudun aiesopimus solmittiin valtion ja 14 seudun kunnan kanssa tavoitteena kysyntää vastaavan asuntotuotannon aikaansaaminen seudulla. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma käynnistettiin ja suurimpien kaupunkien kanssa tehtiin aiesopimukset toteutettavista hankkeista. Vuokra-asuntotuotannon lisääminen kasvukeskuksissa on ollut keskeinen rakenteellisten uudistusten tavoite. Asuntorakentamisen

edellytyksiä tukee myös maankäyttö- ja rakennuslain muutos, jolla on edistetty kaa-voituksen sujuvuutta etenkin kasvavilla kaupunkiseuduilla tonttitarjonnan lisäämiseksi. Pääkaupunkiseudun kunnille säädettiin velvollisuus laatia yhteinen yleiskaava. Yleiskaavan käyttöä helpotettiin maaseudun kylien asuntorakentamisen edistämiseksi. Muutosten vaikutuksia erityisesti valituslupajärjestelmän toimivuuteen seurataan tarkasti.

Rahoitusmarkkinoiden kriisi alkusyksystä ja sitä seurannut talouden nopea hii-puminen käänsi rakentamisen suhdannehuipun nopeaan alamäkeen ja johti uuden asunto- ja liikelilarakentamisen lähes täydelliseen pysähtymiseen syksyllä. Tämä muutti asuntopolitiikan prioriteetteja pidemmän aikavälin tavoitteista asuntoraken-tamista elvyttäviin suhdannetoimenpiteisiin. Loppusyksystä tehtiin vielä päätökset valtion tukeman asuntotuotannon lisäetuista. Kiinnostus valtion tukemaa asuntotuo-tantoa kohtaan lisääntyikin nopeasti loppuvuodesta ja loi uskoa asuntorakentamiseen vuodelle 2009.

Paula Lehtomäki
Ympäristöministeri

Jan Vapaavuori
Asuntoministeri

18.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus vuonna 2008

Ympäristöministeriön toimialan keskeisiksi yhteiskunnallisiksi vaikuttavuustavoitteiksi oli asetettu ilmastonmuutoksen hillitseminen laajalla kansainvälisellä yhteistyöllä ja oikeudenmukaisella taakanjaolla, Itämeren tilan paraneminen ja ympäristöriskien väheneminen, luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen hidastuminen sekä asuntotuotantoon tarkoitettujen tonttien ja siten asuntotarjonnan kasvaminen Helsingin seudun yhdyskuntarakenteen toimivuuden, työvoiman liikkuvuuden ja seudun kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Näitä pidemmän aikavälin vaikuttavuustavoitteita on täsmennetty sektorikohtaisilla toimialan vaikuttavuustavoitteilla ja hallinnonalan virastoille asetetuilla toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteilla. Kokonaisuutena voidaan arvioida, että kertomusvuoden toimenpitein, joista keskeisiä on esitetty jäljempänä, on monin tavoin edetty asetettujen tavoitteiden suuntaan. Vaikutukset näkyvät monilta osin pidemmällä aikavälillä.

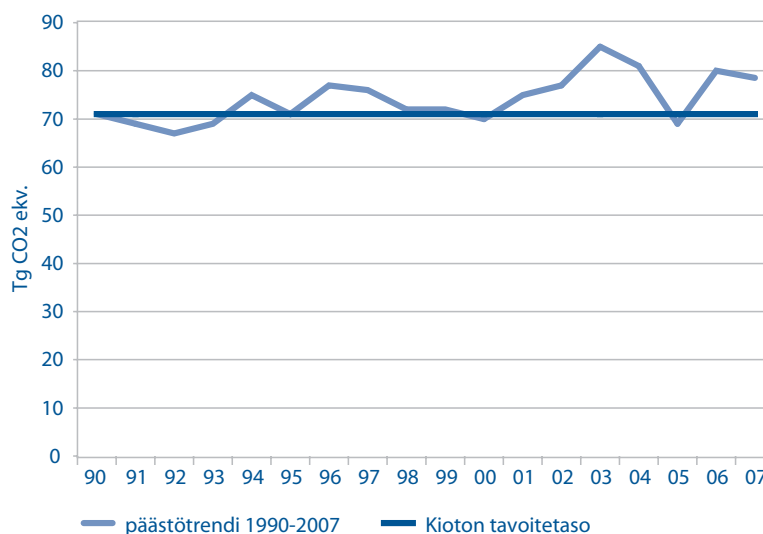
Ympäristönsuojelu

Kioton pöytäkirjan ensimmäinen velvoitekausi alkoi 1.1.2008. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan vuoden 2007 kasvihuonekaasupäästöt olivat n. 78,5 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalentteina (CO₂-ekv.), mikä on 10 % enemmän kuin perusvuoden 1990 päästöt 71 milj. tonnia CO₂-ekv. Päästöjen kehityssuunta on ollut kasvava. Viiden viimeisimmän vuoden päästöt ovat olleet keskimäärin 10 % yli Kioton velvoitteen. Kasvu aiheutuu pääasiassa energiateollisuuden ja liikenteen päästöistä. Energiasektori tuottaa suurimman osan Suomen päästöistä, keskimäärin 80 % kokonaispäästöistä. Sektorin päästöt ovat vaihdelleet merkittävästi vuosittain, mm. vesivoiman saatavuuden ja sähkön nettotuonnin vaihtelujen mukaan. Myös teollisuuden prosessipäästöt ja F-kaasujen päästöt ovat kasvaneet. Sen sijaan teollisuuden ja rakentamisen oman energiantuotannon, muun energiasektorin sekä maatalouden ja jätehuollon päästöt ovat vähentyneet merkittävästi perusvuoden päästöistä. Viimeisten vuosien aikana näiden päästölähteiden päästöissä ei ole tapahtunut suuria muutoksia.

Kioton pöytäkirjan toimeenpanon osalta edettiin suunnitelmien mukaisesti niin, että Suomi sai Kioton mekanismien käyttöoikeuden huhtikuussa, valtion tili avattiin päästörekisterissä ja rekisteritoiminnot kytkettiin kansainväliseen tapahtumien kirjausjärjestelmään lokakuussa 2008. Kioton mekanismien käyttöä koskeva valtion osto-ohjelma vuosille 2008–2012 päivitettiin helmikuussa 2008. Hankintatavoitetta pienennettiin alkuperäisestä yhteensä 12 miljoonasta hiilidioksidiekvivalenttitonnista seitsemään miljoonaan tonniin. Samassa yhteydessä päätettiin kohdentaa 30 milj. euroa Kioto-kauden jälkeisiin hankintoihin pääosin hiilirahastosijoituksin.

EU:n ilmasto- ja energiapaketti hyväksyttiin vuoden 2008 lopulla. Päästökauppa-direktiivin ja vastuunjakopäätöksen hyväksymisellä EU on nyt oikeudellisesti sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä. Vertailukohtana ovat vuoden 1990 päästöt. Lisäksi nyt tehdyt päätökset linjaavat,

Kuvio 20. Suomen kasvihuonekaasupäästöt 1990—2007 suhteessa Kioton tavoitetasoon (Tilastokeskus)

miten EU siirtyy tarvittaessa tiukempaan päästövähennysvelvoitteeseen osana kansainvälistä ilmastopöytäkirjaa. Pakettiin kuuluvat myös direktiivi hiilen talteenottoa ja varastointia varten, sitoumukset uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämisestä sekä joukkoliikennettä koskevia erillismääräyksiä. EU:n energia- ja ilmastopaketin hyväksyminen vaikuttaa merkittävästi kasvihuonekaasupäästöjen tehokkaaseen ja taloudelliseen vähentämiseen Suomessa. Paketti hyväksyttiin muodossa, jossa otettiin riittävästi huomioon Suomen kannalta tärkeät toimien tehokkuutta lisäävät erityistarpeet. Kansallisen strategian valmistuminen mahdollistaa nopeat toimet päästövähennysten aloittamiseksi.

Kansallinen ilmasto- ja energiastrategian valmistelu saatiin päätökseen marraskuussa. Hallitus lähetti strategian selontekona eduskunnalle. Ympäristöministeriön vastuulla ovat toimet, joilla vähennetään jätehuollosta, rakennusten energiankäytöstä, F-kaasuista ja työkaluista aiheutuvia päästöjä. Strategia sisältää myös tavoitteet yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi sekä Kioton mekanismeilla hankittavien päästövähennysvoimavarojen hankkimiseksi.

Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa Poznanissa joulukuussa 2008 Suomen ja EU:n tavoitteet täyttyivät olennaisilta osin. Jatkossa keskitytään Kioton pöytäkirjan jälkeisistä päästövähennyksistä sopimiseen. Ilmastomuutoksen seuranta ja muutoksiin varautuminen ovat olleet keskeisinä kysymyksinä myös muista kansainvälisistä ympäristösopimuksista neuvoteltaessa (Montrealin pöytäkirja, luonnon monimuotoisuutta koskeva sopimus, aavikoitumissopimus) sekä Arktisen neuvoston ja Barentsin euroarktisen neuvoston työssä.

Raskaiden ajoneuvojen uudet päästöraajat sisältävästä EU-asetuksesta ja liikennepolttoaineen laatudirektiivin muutoksesta saavutettiin neuvotteluratkaisut, joilla vähennetään etenkin dieselpolttoaineen käytöstä aiheutuvia rikki, typpi- ja hiukkaspäästöjä.

Laatudirektiiviin tuli myös ilmastonmuutoksen torjuntaa edistäviä elementtejä kuten biopolttoaineiden kestävyyskriteerit ja velvoite polttoaineen toimittajille vähentää elinkaarenaikaisia kasvihuonekaasupäästöjä vuosina 2010—2020.

Suomi on menestynyt hyvin kestävän kehityksen kansainvälisissä vertailuissa. Suomen ekologinen jalanjälki on pienentynyt merkittävästi vuoden 2006 vertailusta (7,6 globaalia hehtaaria/hlö) vuoden 2008 vertailuun (5,2 gha/hlö). Samalla Suomen sijoitus raskaimpien jalanjalkien listalla aleni 3. sijalta 16. sijalle. Suomi sijoittui 151 maan kestävän yhteiskunnan vertailussa (sustainable society index) neljänneksi.

Valtioneuvosto asetti helmikuussa Suomen kestävän kehityksen toimikunnan vuosi 2008—2012. Toimikunnan tärkeimpänä työnä on vauhdittaa kansallisen kestävän kehityksen strategian toimeenpanoa. Kestävästä julkisista hankinnoista valmisteltiin ehdotus valtioneuvoston periaatepäätökseksi. Julkisten hankintojen arvo on Suomessa 27 mrd. euroa vuodessa, mikä tarkoittaa 15 % bruttokansantuotteesta. Ympäristölle ystävällisempää hankintamenettelyä tavoiteltaisiin mm. uusiutuvan sähkön käytöllä, rakentamisen energiatehokkuudella, vähäpäästöisillä kuljetuksilla, matkustamisen vähentämisellä, luomuruoalla ja energiatehokkailla laitteilla. Tavoitteena on, että v. 2010 ympäristönäkökulma otetaan huomioon jo 70 prosentissa ja v. 2015 kaikissa valtion keskushallinnon hankinnoissa.

EU:n meristrategiadirektiivi (2008/56/EY) tuli voimaan heinäkuussa. Direktiivin tavoite on Euroopan merien hyvä tila vuoteen 2020 mennessä, ja se velvoittaa jäsenvaltiot laatimaan merialueilleen kansallisen meristrategian. Suomen valmisteilla oleva meristrategia tulee kattamaan omaan talousvyöhykkeeseemme kuuluvat merialueet.

Vesien hyvän tilan saavuttamiseksi on annettu myös EY:n direktiivi vesiympäristölle vaarallisista prioriteettiaineista, joka tulee voimaan vuoden 2009 alussa. Pohjavesidirektiivin täytäntöönpanosta on valmistunut työryhmän ehdotus.

Itämeren suojelukomission (HELCOM) Itämeren suojelun toimintaohjelman (Baltic Sea Action Plan) toimeenpano on aloitettu yhteistyössä kaikkien Itämeren valtioiden kanssa. Toimintaohjelman tavoitteena on palauttaa Itämeri hyvään ekologiseen tilaan vuoteen 2021 mennessä.

Ympäristöministeriön ja Pietarin vesilaitoksen yhteistyönä Pietarin toiseksi suurimmalla, pohjoisella jätevedenpuhdistamolla aloitettiin koetoiminta jäteveden tehokkaan fosforinpoiston käyttöönottamiseksi. Pohjoisen jätevedenpuhdistamon lietteenpolttolaitos otettiin olennaisilta osin käyttöön.

Suomen öljyntorjuntavalmiuden parantamiseksi vuoden 2009 talousarvioon on sisällytetty määräraha öljyntorjuntakeskuksen perustamiseksi Suomen ympäristökeskuksen alaisuuteen Porvooseen. Öljyntorjuntakeskus huolehtii torjuntakaluston varastoinnista, huollosta ja kehittämisestä sekä öljyntorjunnan koulutukseen ja harjoituksiin liittyvistä tehtävistä. Lisäksi valmistui selvitys, joka tähtää valmiuden kohottamiseen suurvahinkotapauksissa tarvittavalle tasolle. Selvitys koskee ensisijaisesti avomerellä ja saaristossa tapahtuvaa torjuntaa ja sen kehittämistä. Erityisesti Suomenlahdelle on lähivuosina saatava lisää öljyntorjunta-aluksia, koska vakavan öljyvahingon mahdollisuus on jatkuvasti kasvanut huomattavasti lisääntyneiden öljykuljetusten ja muun vilkkaan merenkulun takia.

Taulukko 170. Maatalouden suojavaöhykesopimusten hehtaarit ja kappalemäärät vuosina 2002—2008

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Suojavaöhykkeet, ha	1 640	2 606	3 686	4 308	5 893	8 200	8 503
Suojavaöhykkeet, kpl	613	1 066	1 475	1 688	2 003	2 780	2 879

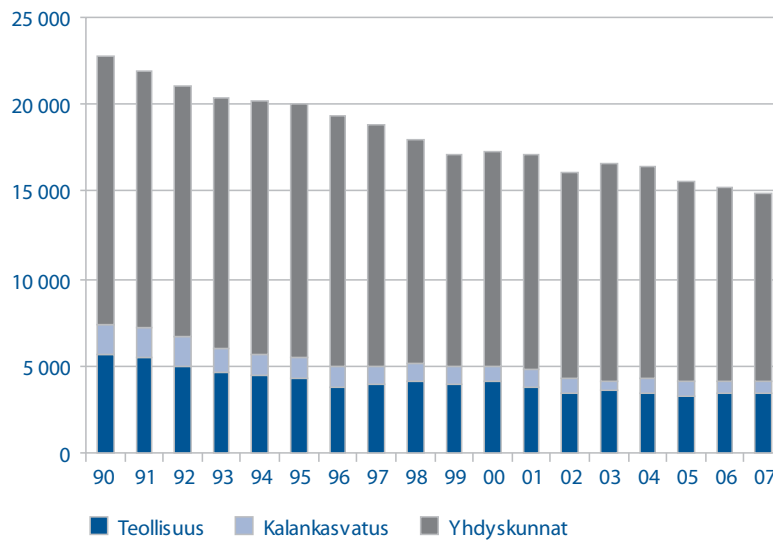
Vuoden 2009 alussa, osana Merentutkimuslaitoksen toimintojen uudelleenjärjestelyä, Suomen ympäristökeskukseen perustettiin Merikeskus, johon keskitetään meriekologinen tutkimus. Uusi Merikeskus selkeyttää merentutkimuksen organisointia ja vahvistaa tutkimuslaitosten roolia kansainvälisessä tutkimus- ja tiedeyhteisössä. Selkeämpi työnjako lisää myös tutkimustyön tehokkuutta. Lisäksi edellytykset meriturvallisuuspalveluiden tuotannolle paranevat. Myös tutkimusalue Aranda siirtyi Merikeskuksen hallintaan.

Hallitus antoi joulukuussa esityksen laiksi ja lakimuutoksiksi, jotka velvoittavat elinkeinotoiminnan harjoittajan korjaamaan luonnolle ja vesille aiheuttamansa merkittävät ympäristövahingot. Lakien ehdotetaan tulevan voimaan kevään 2009 aikana.

Maatalouden osuus on Suomessa edelleen lähes kaksi kolmasosaa ihmisen aiheuttamasta fosforikuormituksesta ja typpikuormituksestakin noin puolet. Lounais-Suomessa käynnistettiin ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön rahoittama kolmivuotinen hanke "Tehoa maatalouden vesiensuojeluun" (TEHO-hanke). Sen tavoitteena on löytää uusia tehokkaita vesiensuojelutoimenpiteitä ja kehittää maatalouden ympäristötukijärjestelmää.

Yhdyskuntajätevesienpuhdistamoilla on 1990-luvun puolivälistä lähtien tehostettu määrätietoisesti typenpoistoa. Tehokas typenpoisto kattaa nykyisin jo noin puolet yhdyskuntajätevesien kokonaismäärästä. Tehokas fosforin poisto on käytössä kaikissa jätevedenpuhdistamoissa. Yhdyskuntien, teollisuuden ja kalankasvatuksen vuositain aiheuttama fosforikuormitus on pienentynyt vuosituhanneen vaihteesta lähtien n. 600 tonnien tasolta alle 500 tonniin. Typpikuormitus on vastaavasti vähentynyt runsaalla 10 prosentilla. Ravinnekuormitusta on pystytty viime vuosina vähentämään erityisesti yhdyskuntien jätevesistä.

Kuvio 21. Typpipäästöt

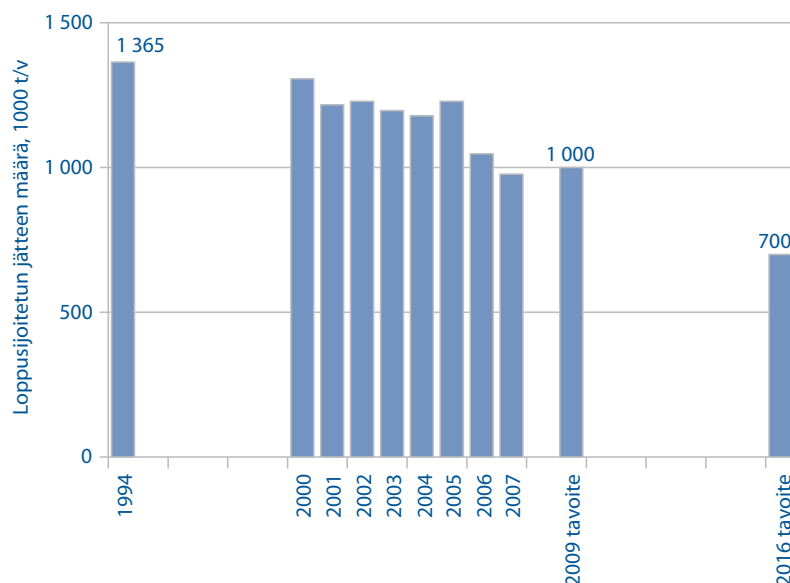
Alueelliset ympäristökeskukset saivat valmiiksi vesienhoitosuunnitelmaehdotukset viidelle kansalliselle ja kahdelle kansainväliselle vesienhoitoalueelle. Suunnitelmia koskevan toteutusohjelman valmistelu on aloitettu. Tavoitteena on, ettei vesien tila heikkene ja että vesien ekologinen tila on hyvä v. 2015. Suunnittelun kohteena olleista vesistä hyvää heikommassa tilassa on vajaa kolmannes järvistä, puolet jokivesistä ja hieman yli puolet rannikkovesien kokonaispinta-alasta. Näiden vesien tila kohenee selvästi, jos ehdotukset tilaa parantaviksi toimiksi toteutetaan.

Euroopan unioni julkisti 21.11.2008 uuden jätedirektiivin, jolla pyritään edistämään jätteen synnyn ehkäisyä, uudelleenkäyttöä ja kierrätystä sekä yksinkertaistamaan nykyistä EU:n jätesäätelyä. Jäsenmaat veloitetaan edistämään jätteen kierrätystä niin, että syntyvästä paperi-, metalli-, muovi- ja lasijätteestä kierrätettäisiin v. 2020 vähintään puolet ja rakennus- ja purkujätteestä vähintään 70 %. Jäsenmaiden on saatettava uusi jätedirektiivi voimaan viimeistään 12.12.2010. Suomessa työ on jo aloitettu jätealan lainsäädännön kokonaisuudistusta valmisteleavassa työryhmässä, joka pyrkii jättämään ehdotuksensa vuoden 2009 aikana.

Valtioneuvosto hyväksyi huhtikuussa uuden valtakunnallisen jätesuunnitelman vuoteen 2016. Suunnitelmassa esitetään toimia, joilla edistetään luonnonvarojen järkevää käyttöä tehostamalla jätteen synnyn ehkäisyä ja kierrätystä, kehitetään jätehuoltoa sekä ehkäistään jätteistä aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja. Tavoitteena on vakiinnuttaa yhdyskuntajätteen määrä ensin 2000-luvun alun tasolle ja kääntää jättemäärä laskuun vuoteen 2016 mennessä.

Kuvio 22. Yhdyskuntajätteet

Biohajoavan yhdyskuntajätteen kaatopaikkasijoitus 1994—2016

Yhdyskuntajätteen määrä kasvoi vuonna 2007 lähes kolmella prosentilla edelliseen vuoteen verrattuna ja oli asukasta kohti laskettuna 505 kg. Jätteiden hyödyntäminen lisääntyi kuitenkin selvästi, ja hyödyntämisaste nousi n. 47 prosenttiin. Kaatopaikoille yhdyskuntajätteistä sijoitettiin n. 53 %, mikä oli noin viisi prosenttia vähemmän kuin v. 2006. Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaan yhdyskuntajätteistä tulisi v. 2016 sijoittaa kaatopaikoille enää enintään 20 %. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää sekä jätteen materiaalikierätyksen että energiahyödyntämisen tuntuvaa lisäämistä.

EU on asettanut tavoitteen vuodelle 2009 biohajoavan yhdyskuntajätteen kaatopaikkasijoitukselle. Suomi on päässyt tähän tavoitteeseen jo v. 2007.

Fluorattujen kemikaalien markkinoille saattamista ja käyttöä rajoitettiin valtioneuvoston tammikuussa hyväksymällä asetuksella. Tavoitteena on vähentää erityisesti teollisuuden prosesseissa käytettävien myrkyllisten perfluorioktaanisulfonaattien terveys- ja ympäristöhaittoja. Suomessa teollisuus on jo korvannut suurelta osin yhdisteet muilla aineilla.

Ympäristölupa vaaditaan toimintaan, joka aiheuttaa ympäristön pilaantumisen vaaraa ja lupahdoilla pyritään vähentämään toimintojen haitallisia ympäristövaikutuksia. Uusien aloittavien hankkeiden luville tavoitteeksi asetettuun kahdeksan kuukauden käsittelyaikaan ei päästy kuitenkaan vielä ihan kaikissa lupayksiköissä.

Taulukko 171. Ympäristölupien käsittely

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ympäristökeskukset						
Vireille tulleet ympäristöluvut, kpl	703	895	653	601	609	624
Ympäristökeskuksissa ratkaistut ympäristöluvut, kpl	518	641	717	718	673	649
Käsittelyaika	9,7	10,4	11,0	12,5	13,4	13,0
Tuottavuus, ratkaistut ympäristöluvut/htv	9,6	10,4	11,0	11,6	12,1	13,3
Taloudellisuus, kustannukset, euroa/ratkaisu	7 691	7 614	7 469	7 124	6 854	6 908
Ympäristölupavirastot						
Vireille tulleet asiat, kpl	916	888	862	854	874	883
Ympäristölupavirastoissa ratkaistut ympäristöluvut, kpl	183	265	329	314	351	346
Ympäristöluvut, käsittelyaika keskimäärin kk	10,5	13,1	15,7	17,2	17,8	13,6
Ratkaistut vesitalousasiat, kpl	508	454	474	494	509	507
Vesitalousasiat, käsittelyaika keskimäärin kk	6,3	8,5	7,3	7,7	7,3	8,6
Tuottavuus, ratkaisut/htv	8,9	8,9	9,5	10,0	10,4	10,8
Taloudellisuus, kustannukset euroa/ratkaisu	6 948	7 203	6 859	6 670	6 625	6 749

Tuottavuus eli ratkaisujen määrä henkilötyövuotta kohti on edelleen kasvanut sekä ympäristökeskuksissa että ympäristölupavirastoissa. Kustannukset lupaa kohti ovat kuitenkin molemmissa virastoissa hieman kasvaneet. Tätä selittää kustannusten nousu, erityisesti henkilöstömenojen kasvu palkankorotusten takia.

Aluehallinnon uudistuksessa ympäristölupien käsittely siirtyy sekä ympäristölupavirastoista että alueellisista ympäristökeskuksista aluehallintovirastoihin.

Öljysuojarahasto

Ympäristöministeriön ohjauksessa toimiva öljysuojarahasto huolehtii eräissä tapauksissa maa- ja vesialueilla tapahtuvien öljyvahinkojen ja niiden torjuntakustannusten korvaamisesta sekä korvaa alueiden pelastustoimelle ja valtiolle erilaisia öljyntorjuntaa ja torjuntavalmiuden ylläpitämiseen liittyviä kustannuksia. Lisäksi rahastosta voidaan myöntää korvauksia öljyn pilaaman maa-alueen puhdistamiskustannuksiin. Öljysuojarahaston tulorahoituksesta 10,4 milj. eurosta 2,3 milj. euroa on talousarviosiirtoa ja loput öljysuojamaksuja, joita kerätään öljytuotteiden maahantuonnin yhteydessä. Menot 6,8 milj. euroa kohdentuivat pelastuslaitosten kalustokorvauksiin, ylläpitoon ja koulutukseen, kalustovarastoihin, öljyvahinkoihin ja torjuntaan sekä pilaantuneiden maiden kunnostukseen.

Luonnonsuojelu

Yhteistyössä muiden ministeriöiden sekä etu- ja kansalaisjärjestöjen kanssa ympäristöministeriö toteuttaa Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiaa ja toimintaohjelmaa vuosille 2006—2016. Biodiversiteetin seurantajärjestelmän kehittämistä laadittiin erillinen selvitys v. 2008 osana luonnonsuojeluhallinnon tuottavuusohjelmaa.

Laajapohjainen Biodiversiteettiasioiden viestintäasiantuntijaryhmä kokosi vuoden 2008 aikana viestintäohjelmaa Luonnon puolesta — ihmisen hyväksi -strategialle ja toimintaohjelmalle. Viestintäohjelma sisältää biodiversiteettiviestinnän ydinviestit, keskeiset viestintäkanavat sekä viestinnän kumppanit ja kohderyhmät. Eri hallinnonalat ja muut sidosryhmät voivat sen pohjalta suunnitella tarkemmin omaa biodiversiteettiviestintäänsä.

Valtioneuvosto teki 27.3.2008 periaatepäätöksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta vuosille 2008—2016 (METSO II). Sen tarkoitus on sekä parantaa nykyistä suojelualueverkkoa että kehittää talousmetsien luonnonhoitoa. Suojelu perustuu metsänomistajien vapaaehtoiseen haluun turvata metsiensä monimuotoisuutta. Suojelu ja metsäluonnon hoito toteutetaan sopimuksilla kohteiden ekologisten arvojen mukaan. Alueita voidaan myös ostaa valtion omistukseen suojelualueiksi. Metsähallitus laatii luonnon monimuotoisuutta painottavat metsien käytön suunnitelmat luonnonsuojelualueverkoston yhtenäisyyden ja kytkeytyneisyyden kannalta tärkeille alueille. Lisäksi metsä- ja ympäristöorganisaatioiden yhteistoimintaa, metsänomistajien neuvontaa, metsäalan ammattilaisten koulutusta ja viestintää lisätään ja kehitetään. Nykyistä tietopohjaa metsien monimuotoisuudesta ja sen turvaamisen keinoista kartutetaan tutkimuksen ja seurannan avulla.

Luonnonsuojeluohjelmiin ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvia yksityismaita on toteutettu vuodesta 1996 lähtien rahoitusohjelmalla, joka jatkuu vielä vuoteen 2009 saakka. Ohjelman rahoitukseen on varattu yhteensä 575 milj. euroa. Tähän mennessä n. 325 000 hehtaaria yksityismaita on saatu suojelun piiriin. Toteuttamatta on vielä n. 30 000 hehtaaria ja lisäksi joitakin yhtiöiden omistamia alueita, joita on varauduttu toteuttamaan vielä vuoden 2009 jälkeen.

Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön suunnittelu eteni vuoden aikana erityisesti Metsähallituksen toimesta. Selvitys Natura 2000 -verkoston täydentämistarpeesta avoimialueilla valmistui toukokuussa 2008. Mahdollisten uusien kohteiden tietoja täsmennettiin loppuvuoden aikana suoritetuilla lisätutkimuksilla. Suomen verkostoehdotuksen täydentämistä koskevan valmistelu aloitettiin ns. Natura-ministeriryhmässä vuoden lopussa.

Eduskunnalle annettiin joulukuussa luontovahinkojen säätelyä koskeva luonnonsuojelulain muutos osana laajempaa EY:n ympäristövastuudirektiivin kansallisen toimenpanon lainsäädäntöuudistusta. Luonnonsuojelulain osauudistuksen valmistelua valtionmaiden luonnonsuojelualueiden rauhoitussäännösten tarkistamiseksi jatkettiin. Valtionmailla sijaitsevien, n. 1 800 suojelukohteen luonnonsuojelualueeksi perustamisen tarkempaa työohjelmaa on valmisteltu.

Suomen luontotyyppien uhanalaisuudesta valmistui ensimmäinen koko maan kattava selvitys, joka liittyy YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen toimeenpanoon. Uhanalaisten luontotyyppien määrä on kasvanut 51 prosenttiin. Selvityksen pohjalta laadittiin yhteensä 70 ehdotusta toimenpiteistä, joilla uhanalaistuneiden luontotyyppien tilaa voitaisiin parantaa. Kansallisten kaupunkipuistojen verkostoa laajennettiin perustamalla Hangon kansallinen kaupunkipuisto. Jokamiehen oikeuksia koskevan ns. ammattilaisen käsikirjan valmistelu on aloitettu.

Metsähallitus

Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan liikelaitos, jota ympäristöministeriö ohjaa ja rahoittaa julkisiin hallintotehtäviin kuuluvissa luontopalveluissa. Metsähallituksen luontopalvelujen tehtävänä on valtion omistuksessa olevan luonnonsuojelualue- ja erämaaverkoston hallinnointi ja hoito sekä eräät valtakunnalliset asiantuntijatehtävät. Toiminnalla vaikutetaan keskeisesti luonnon monimuotoisuuteen Suomessa biodiversiteetin köyhtymisen hidastamiseksi.

Vuonna 2008 julkisten hallintotehtävien kokonaismenot olivat 51,9 milj. euroa (54,5 v. 2007). Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö rahoittivat menoista n. 38,1 milj. euroa (39,7 v. 2007), maksullisen toiminnan tulorahoitusta oli 7,7 milj. euroa (7,2 v. 2007), yhteisrahoitteisen toiminnan ulkopuolista rahoitusta n. 6,1 milj. euroa (7,6 v. 2007). Henkilötyövuosia kertyi kaikkiaan 513 (568 v. 2007). Metsähallituksen kokonaisuudesta liikelaitoksena raportoidaan maa- ja metsätalousministeriön osiossa 14.7.

Taulukko 172. Metsähallituksen luontopalvelujen toiminnan tunnuslukuja vuosina 2005—2008

	2005	2006	2007	2008
Natura-alueiden määrä, jolle valmistuu hoito- ja käyttösuunnitelma, kpl	8	21	32	37
Metsien ja soiden ennallistaminen METSO-alueella, ha	4 508	3 600	2 585	2 690
Perinnebiotooppien hoito ja kunnostus, ha	1 372	1 544	1 766	2 314
Vedenalaisten luontotyyppien inventointi, ha	1 700	3 380	9 220	5 795
Kansallispuistojen käynnit	1 410 000	1 493 000	1 586 700	1 755 500
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden käynnit	787 400	775 400	798 400	859 000
Luontoon.fi -verkkopalvelun käynnit	983 000	1 690 000	2 529 000	2 108 000
Matkailuyritysten kanssa voimassa olevat yhteistyösopimukset, kpl	53	147	196	252

Alueidenkäyttö

Vuonna 2008 tehdyt maankäyttö- ja rakennuslain muutokset tähtäsivät kaavoituksen sujuvuuden edistämiseen etenkin kasvavilla kaupunkiseuduilla tonttitarjonnan lisäämiseksi. Muutoksilla otettiin käyttöön valituslupajärjestelmä asemakaavoja koskevista jatkovalituksista, joissa kunnan päätös ei ole muuttunut hallinto-oikeudessa. Pääkaupunkiseudun kunnille säädettiin velvollisuus laatia yhteinen yleiskaava. Lisäksi muutoksella helpotettiin yleiskaavan käyttöä maaseudun kylien asuntorakentamisen edistämiseksi, mahdollistettiin kaukolämpöverkkoon liittymistä koskevan määräyksen antaminen asemakaavassa ja helpotettiin katujen nimien muuttamista etenkin kuntien yhdistymistilanteissa.

Kunta- ja palvelurakennemuutokseen (PARAS) liittyvien kaupunkiseutusuunnitelmien arviointi valmistui eri ministeriöiden ja Suomen Kuntaliiton yhteistyönä keväällä 2008. Kaupunkiseutusuunnittelutyö on jo tähän mennessä käynnistänyt usealla seudulla myönteisiä prosesseja, jotka toteutuessaan edistävät PARAS-hankkeen puitelaitavoitteiden toteutumista. Myös kaavaohjauksen keinoin on voitu tukea kunta- ja palvelurakennemuutoksen tavoitteita kaupunkiseutujen kuntayhteistyön ja maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamisen kehittämiseksi.

Rantojen yleiskaavoituksen edistyessä rantarakentamisen suunnitelmallisuus on lisääntynyt. Yleiskaavoituksen piirissä oli v. 2005 rantaviivaa n. 75 000 km eli neljäsosa Suomen rantaviivasta. Kaavoituksen piirissä olevan rantaviivan määrän voidaan arvioida kaksinkertaistuneen vuoden 2000 jälkeen. Lomarakennuspaikkoja on kaavoitettu yhteensä n. 220 000 kpl. Yli 60 % rantarakentamiseen myönnettyistä uusien rakennusten rakennusluvista perustuu kaavoitukseen. Rantarakentamista koskevien ympäristökeskusten poikkeamispäätösten määrä on edelleen viime vuonna vähentynyt. Ympäristökeskusten ohjauksella voidaan arvioida olleen merkittävä vaikutus rantojen yleiskaavoituksen kehitykseen.

Valtioneuvosto päätti valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamisesta vastaamaan mahdollisimman hyvin alueidenkäytön uusiin haasteisiin. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi yhdyskuntarakenteen eheyttämistä tukevia tavoitteita on täsmennetty ja niiden velvoittavuutta on lisätty. Erityisesti painotetaan kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttämisen tarvetta sekä henkilöautoliikenteen tarpeen vähentämistä ja joukkoliikenteen edellytysten parantamista. Tavoitteiden mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on luotava edellytykset myös ilmastonmuutokseen sopeutumiselle. Uusissa tavoitteissa painottuvat lisäksi alueidenkäytön energiakysymykset. Ilmastopoliittisten tavoitteiden kannalta ensiarvoisen tärkeä on uusi tavoite, jonka mukaan taajamien yleis- ja asemakaavoituksessa tulee edistää energian säästämistä sekä uusiutuvien energialähteiden ja kaukolämmön käyttöedellytyksiä. Maakuntakaavoituksessa on tuulivoimaloille haettava sijoittumispaikkoja koko maan kattavasti. Helsingin seudun alueidenkäytön linjaaminen on tavoitteiden tarkistuksen toinen merkittävä teema. Tavoitteet edellyttävät kasvun kestävä hallintaa muun ohella varmistamalla riittävä tonttimaa sekä ohjaamalla rakentamista joukkoliikenteen, erityisesti raideliikenteen palvelualueelle. Alueidenkäytössä on varauduttava raideliikenteen laajentamiseen yhdyskuntarakentamisen ja asuntotuotannon niin edellyttäessä.

Alkuvuodesta 2008 tuli julkisuuteen useita suuria kauppahankkeita, joiden suhde maakuntakaavaan ja yhdyskuntarakenteen eheyttämistavoitteisiin nähtiin ongelmallisena. Valtakunnallisen kokonaiskuvan saamiseksi käynnistettiin selvitys suunnitteilla olevista seudullisesti merkittävistä kauppahankkeista. Selvitys osoitti, ettei huoli suunnitteilla olevien suurten kauppahankkeiden vaikutuksista yhdyskuntarakenteeseen ollut aiheeton. Selvitykseen kertyi tiedot n. 200 hankkeesta, joista viidennes osoitautui maakunta- tai seutukaavan vastaisiksi. Tässä joukossa oli useita erittäin suuria, sijainniltaan ongelmallisia hankkeita. Selvityksen ansioista kaavaohjauksessa on kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota kaupan sijainnin ohjaukseen. Selvitys herätti kysymyksen myös siitä, ovatko nykyiset vähittäiskaupan suuysiköiden sijainnin ohjauksen keinot ajanmukaisia. Ympäristöministeriö perusti lokakuussa 2008 työryhmän arvioimaan kaupan sijainnin ohjauksen vaikuttavuutta ja ajanmukaisuutta.

Hallitusohjelman mukaisen Helsingin seudun metropolipolitiikan toteuttaminen saatiin vauhtiin Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän (Halke) joulukuussa 2007 hyväksymien painopisteiden mukaisesti. Metropolipolitiikkahankkeen neuvottelukunta asetettiin 24.7.2008 Halken painopistepäätöksen mukaisesti vahvistamaan kumppanuutta ja seuraamaan metropolipolitiikan toteuttamista. Metropolipolitiikan kärkihankkeita pyritään viemään eteenpäin laatimalla niihin liittyviä mahdollisimman konkreettisia valtion ja seudun kuntien välisiä aiesopimuksia.

Valtion ja Helsingin seudun kuntien välinen aiesopimus asunto- ja tonttitarjonnan lisäämiseksi allekirjoitettiin 18.1.2008. Aiesopimus on yksi metropolipolitiikan kärkihankkeista. Tavoitteena on parantaa Helsingin seudun tonttitarjontaa, niin että se mahdollistaa 13 000 asunnon vuosituotannon sekä edistää asuntotuotannon edellytyksenä olevien liikennehankkeiden oikea-aikaista toteuttamista.

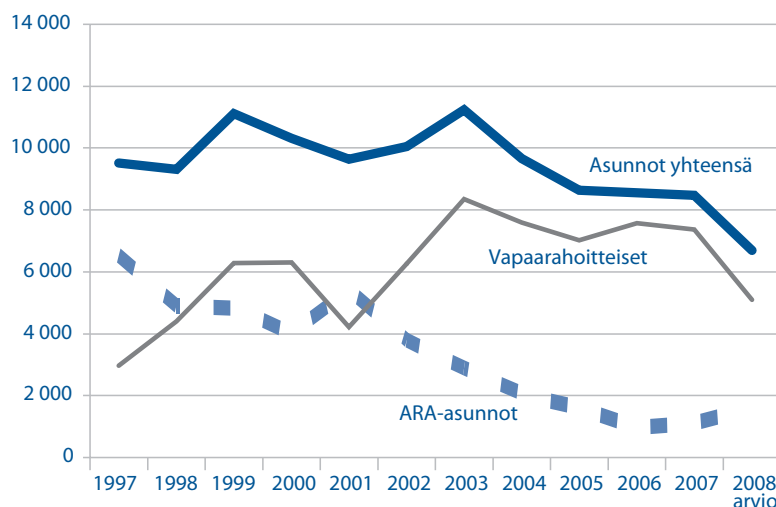
Maakuntakaavoitus on edennyt ripeästi. Maassa on voimassa 22 maakuntakaavaa. Ympäristöministeriössä on vireillä neljän maakuntakaavan vahvistaminen. Maakuntien liitoissa on käynnissä 19 uuden, pääosin eri aihealueita käsittelevien vaihekaavojen valmistelu.

Asuminen

Hallituksen asuntopoliittinen toimenpideohjelma hyväksyttiin helmikuussa. Toimenpideohjelma sisältää hallituskauden keskeiset asumisen kehittämistoimenpiteet. Toimenpideohjelman toteutus on sujunut aikataulun mukaan ja suuri osa toimenpiteistä on jo toteutettu.

Valtion ja Helsingin seudun kuntien aiesopimuksen mukaisesti on tarkoitus toteuttaa vuosittain 12 000–13 000 asuntoa, joista 20 % olisi valtion tukemaa vuokra-asuntotuotantoa. Molemmat tavoitteet on jyvitetty kuntakohtaisiksi. Valtio tukee tavoitteita antamalla kunnallistekniikka-avustuksia uusien asuntoalueiden käyttöönottoon sekä käynnistysavustuksia valtion tukemaan vuokra-asuntotuotantoon.

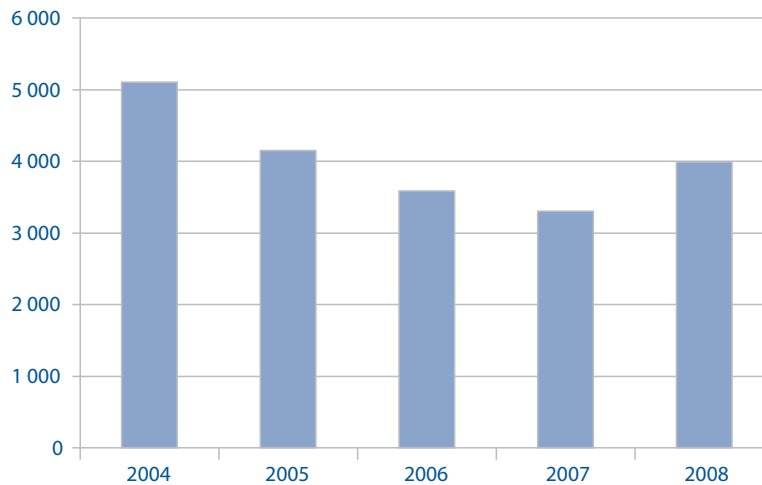
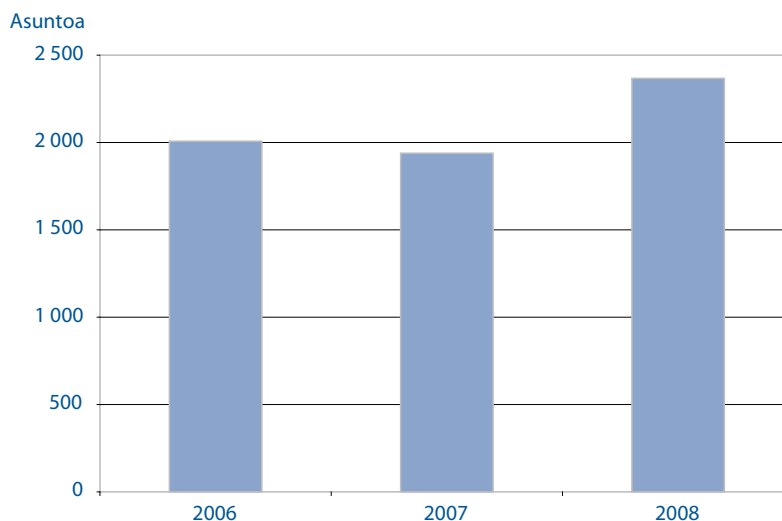
Kuvio 23. Asuntotuotanto aiesopimuskunnissa

Koko vuosituhannen alun vallinnut vahva omistusasuntokysyntä kääntyi laskuun kesän 2008 aikana. Syksyllä alkanut rahoituskriisi ja taloustilanteen nopea heikkeneminen vähensivät edelleen etenkin uusien asuntojen kauppaa ja johtivat selvään asuntotohintojen laskuun. Omistusasuntojen kysynnän hiipuminen kasvatti myymättömän uustuotannon suuremmaksi kuin kertaakaan 1990-luvun laman jälkeen ja rakennusliikkeet eivät enää syksyn aikana aloittaneet käytännössä lainkaan uusia asuntokohteita. Vuokra-asuntomarkkinoiden kiristyminen jatkui ja paheni loppuvuodesta omistusasuntokysynnän hiipuessä. Omistusasuntokysynnän heikkeneminen ja kustannuspaineiden väheneminen ovat syksyn kuluessa lisänneet kiinnostusta sekä vapaarahoitteeseen että valtion tukemaan vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotantoon.

Hallituksen asuntopoliittinen toimenpideohjelma sisälsi useita kehittämistoimenpiteitä vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi. Ohjelma lisäsi tukea erityisryhmien asuntotuotantoon, toi uuden ns. välimallin vuokra-asuntotuotantoon ja REIT-mallin vuokra-asuntosijoittamiseen. Loppuvuodesta päätettiin suhdannetoimenpiteenä lisätä tukea normaaliin ARA-tuotantoon ulottamalla käynnistysavustus koko maahan ja nostamalla käynnistysavustusta Helsingin seudulla.

Erityisryhmien investointiavustuksia on nostettu 85 milj. euroon vuosiksi 2008–2011. Lisäksi suhdannetoimenpiteenä investointiavustusvaltuus on 110 milj. euroa v. 2009. Investointiavustusten vaikuttavuutta on parannettu siten, että tuen mitoitusta perustuu todelliseen tuen tarpeeseen.

Kuvio 24. ARA-tuotanto**Kuvio 25. Erityisryhmien asuntotuotannon aloitukset lisääntyivät**

Pitkäaikaisasunnottomien hankkeiden investointiavustusten korotettu, enintään 50 prosentin tuki otettiin käyttöön. Valtion ja kymmenen kaupungin aiesopimukset pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseksi astuivat voimaan syksyllä. Sopimusten mukaan tavoitteena on käynnistää runsaat 60 hanketta, joiden avulla voidaan aikaansaada n. 1 500 uutta asuntoa tai tukiasuntopaikkaa. Uusiin yksiköihin palkataan n. 200 uutta tukityöntekijää. Syksyn 2008 aikana on käynnistetty asunnottomuutta ennalta ehkäisevät hankkeet nuorille, vankilasta vapautuville ja häätöuhan alla eläville.

Käynnistettiin poikkihallinnollinen lähiöohjelma, jolla kehitetään lähiöitä vuosina 2008—2011 kestävä kehityksen periaatteiden mukaan kilpailukykyisiksi sekä sosiaalisesti eheiksi ja ympäristöltään esteettömiksi asuinalueiksi.

Taulukko 173. Asumisen tukien kehitys, milj. euroa

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Yleinen asumistuki	413	430	436	437	440	431	428
Eläkkeensaajien asumistuki	259	270	283	298	317	334	349
Opiskelijoiden asumislisä	220	225	228	232	251	243	242
Korkotuki	90	73	47	32	30	42	59
Aravalainojen alikorkoisuus	31	0	34	113	117	70	30
Korjausavustukset	31	33	37	40	40	51	55
Energia-avustukset	-	1	6	11	11	12	9
Kunnallistekniikka-avustus	-	2	3	4	6	8	7
Eritysryhmien investointiavustus				14	33	59	65
Muut valtion asunto- rahaston avustukset	10	17	13	2	2	2	6
RAY:n avustukset	57	56	62	52	42	36	38
Asuntolainan korkojen verovähennys	420	370	370	390	490	720	880 ¹
ASUMISEN TUET YHTEENSÄ	1 532	1 477	1 519	1 624	1 779	2 005	2 169

¹ Arvio

Markkinakorkojen nousu lisäsi merkittävästi kotitalouksien asuntolainojen korkojen verovähennystukea ja samalla asumisen kokonaistukea. Asuntorahastosta maksettavat korkotuet lisääntyivät myös hieman. Aravalainoissa tuki sen sijaan pieneni, koska korkea inflaatio nosti aravalainojen korkoa.

Valtion asuntorahasto

Valtion asuntorahasto on ympäristöministeriön alainen valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Valtion asuntorahastosta tuetaan asuntotuotantoa ja korjausrakentamista sekä parannetaan asuntotuotannon edellytyksiä myöntämällä kunnallistekniikka-avustuksia. Avustuksia ja korkotukia rahastosta maksettiin v. 2008 yhteensä 142,7 milj. euroa. Valtion asuntorahastosta siirrettiin varoja talousarvioon 148 milj. euroa. Vuoden lopussa asuntorahastolla oli velkaa 2,1 mrd. euroa. Aravalainakanta vähenee tasaisesti, mutta vastaavasti valtion vastuu valtioneuvoston muodossa lisääntyy yhteislainojen puolella.

Taulukko 174. Valtion vastuut ARA:n asuntorahoituksessa, mrd. euroa (31.12.)

	2004	2005	2006	2007	2008
Aravalainakanta	10,4	10,1	10,0	9,7	9,4
Vuokra- ja asumisoikeustalojen valtiontakausten takausvastuu		3,5	3,6	3,9	4,2
Omistusasuntolainojen valtiontakausten takausvastuu	1,7	2,0	2,2	2,0	1,8

Taulukko 175. Aravarajoituksista vapauttamiset

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vapautetut asunnot — joista purkulupia	1 663 -	1 751 73	4 815 126	4 289 169	3 829 122	4 458 226	2 100 420

Rakentaminen

Rakentamisen suhdanne saavutti huippunsa ja kääntyi nopeaan laskuun syksyn aikana, kun sekä asuntorakentamisen että liike- ja toimitilarakentamisen aloitukset vähenivät jyrkästi. Rakentamisen työllisyys pysyi vielä hyvänä loppuvuodenkin aikana, sillä keskeneräisiä hankkeita oli runsaasti rakenteilla.

Rakentamisen ja lainsäädännön muutokset ovat jatkuvasti lisänneet kuntien rakennusvalvonnan tehtävien vaativuutta ja laajuutta. Rakentamisen nopeutuminen ja sen eri osa-alueiden pilkkominen sekä erityisesti korjausrakentamisen osaamisen ja koulutuksen kehittämistarpeet lisäävät edelleen riskiä rakentamisen laadun heikkenemiselle kehitetyistä ohjaustoimista huolimatta. Alan perustutkimuksen tilaa pidetään edelleen heikkona.

Rakennetun omaisuuden tila on ROTI 2006 -arvion (rakennetun omaisuuden tila vuonna 2006) mukaan kokonaisuutena tyydyttävä. Omaisuuden korjausvelka on kuitenkin kasvussa johtuen kunnossapito- ja korjaustoiminnan puutteista.

Taulukko 176. Myönnetty rakennusluvat 2005—2008, 1 000 m³

	2005	2006	2007	2008
Kaikki rakennukset	47 642	52 483	57 396	50 117
— asuinrakennukset	16 372	16 267	14 892	11 650
— vapaa-ajan asuinrakennukset	1 447	1 506	1 536	1 439
— liike- ja toimistorakennukset	6 129	10 384	12 534	91 405
— julkiset palvelurakennukset	2 748	2 293	2 615	3 041
— teollisuus- ja varastorakennukset	12 755	12 981	16 708	16 231
— maatalousrakennukset	4 616	5 322	5 503	5 257
— muut rakennukset	3 574	3 730	3 609	3 358
Asunnot, kpl	36 964	35 543	33 073	26 313

Suomessa rakennusten energiankulutus on lähes 40 % kokonaisenergiankulutuksesta ja kasvihuonekaasupäästöistä n. 30 %. Ympäristöministeriö antoi joulukuussa 2008 uudet energiatehokkuutta parantavat rakentamismääräykset, jotka tiukentavat vaatimuksia n. 30 % nykyisestä määräystasosta. Uudet määräykset tulevat voimaan 1.1.2010. Tavoitteena on siirtyminen kohti matalaenergiarakentamista. Pelkkä kustannustehokas energiatehokkuuden parantaminen suunnittelussa ja rakentamisessa ei riitä, vaan samalla on erityisesti varmistettava, että käytettävät rakenteet ja suunnitteluratkaisut toimivat myös kosteusteknisesti oikein.

Asuinrakennusten energiatehokkuuden parantamiseksi lisättiin asuinrakennusten energiatodistusten velvoittavuutta. Energiatehokkuuden parantamista asuinrakennuksissa ja uusiutuvan energian käyttöönottoa niiden lämmityksessä on edistetty energiaavustuksilla. Avustuksia on myönnetty sekä kerros- ja rivitalojen energiakorjauksiin ja lämmitystapamuutoksiin että pientalojen lämmitystapamuutoksiin. Avustuksilla onkin alustavien tulosten perusteella päästy hyviin tuloksiin.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä korjausrakentamisesta määritellään valtion vastuut ja toimenpiteet korjausrakentamisen kehittämisessä ja korostetaan alan omaa vastuuta. Periaatepäätöksen päätavoitteet ovat rakennuskannan palvelukyvyn ja laatutason parantaminen, rakennuskannan energiankulutuksen ja päästöjen vähentäminen, korjausrakentamisen ohjausjärjestelmän kehittäminen sekä korjausrakentamiseen liittyvän osaamisen, tiedon ja kilpailukyvyn vahvistaminen.

Rakennusvalvonnassa pyritään kehittämään kuntien yhteistoimintaa kahden tai useamman kunnan yhteisen rakennusvalvonnan aikaansaamiseksi. Kuntayhteistyöstä rakennusvalvonnassa tehtiin selvitys ja laadittiin julkaisu apuvälineeksi niille kunnille, jotka eivät ole kuntaliitoksissa mukana, jotta ne voisivat valita parhaiten sopivan yhteistyömallin rakennusvalvonnan toiminnan kehittämiseen. Tarkoituksena on tukeutua myös PARAS-hankkeesta saataviin myönteisiin kokemuksiin. Rakennusvalvontaa pyritään sisällöltään kehittämään mm. käyttämällä nykyistä enemmän hyväksi kolmannen osapuolen valvontaa ja erilaisia tuotehyväksyntämenetelmiä. On myös ryhdytty alueellisesti painottamaan yhteistyötä rakentamisen ohjauksen ja alueiden käytön suunnittelun ohjauksen välillä.

Ympäristöministeriö osallistui valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden ohjelman toteuttamiseen asumisen paloturvallisuuden parantamisen osalta. Kesäkuussa 2008 annettiin rakennusten rakenteellisia palomääräyksiä ja -ohjeita täydentävä asetus, jolla edellytetään sähköverkkoon kytketyt palovaroittimet kaikkiin uusiin asuntoihin, ja samalla myös kaikkiin päiväkoteihin. Muutoksella parannetaan palovaroittimien luotettavuutta, edistetään suunnitelmallisempaa asennusta sekä vähennetään putoamistapaturmia ja paristojätteen määrää.

Valtioneuvoston asuntopoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti aloitettiin rakentamisen normitalkoot sekä kevennettyjen kaava- ja rakentamismääräysten kokeilu. Rakentamisen normitalkoissa on kuultu laajoilla kyselyillä sekä rakentamisen ammattilaisia että kuluttajia.

18.2 Erityisteema: Luonnonsuojelualueiden ylläpito ja virkistyskäyttö

Suojelualueiden tärkeys virkistyskäyttökohteina on korostunut viime vuosina, mikä näkyy käyntimäärien kasvuna ja edelleen kasvavana panostuksena huollon ja ylläpidon tehtäviin. Erityisesti kansallispuistojen merkitys matkailun vetovoimatekijänä ja Suomi-kuvan muodostajana on suuri. Hallitusohjelmaan on kirjattu kestävän matkailu- ja virkistyskäytön edistäminen suojelualueilla. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Suomen matkailupolitiikasta 21.12.2006 on lähtökohtana Suomen matkailullisten vahvuuksien säilyttäminen ja kestävä hyödyntäminen. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä toimintaohjelmasta luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi (13.2.2003, VILMAT) keskeisimpiä toimenpiteitä on luonnonsuojelualueiden ja muiden valtion maa- ja vesialueiden virkistys- ja luontomatkailukäytön edellytysten parantaminen vuoteen 2010 mennessä.

Metsähallitus on laatinut kokonaissuunnitelman suojelualueiden ja muiden valtion alueiden luontomatkailun kehittämisestä vuoteen 2015. Suunnitelman perustana ovat kysyntälähtöisyys sekä työllisyys- ja paikallistaloudellisten vaikutusten kasvu. Toimintasuunnitelmassa on 47 kehitettävää aluekokonaisuutta, joista valtakunnalliseksi matkailun painopistealueiksi on tunnistettu Saaristomeri, Pääkaupunkiseudun viherkehä (mm. Nuuksio), Saimaa, Koli-Ruunaa, Merenkurkku, Liminka-Hailuoto, Oulanka-Syöte, Pyhä-Luosto, Inari-Saariselkä, Pallas-Ylläs ja Kilpisjärvi.

Suunnitelman tavoitteena on varmistaa kehittyvän kansallispuistomatkailun kestävyys yhteistyössä matkailutahojen kanssa. Tavoitteena on säilyttää ja vahvistaa kansallispuistojen asemaa Suomi-kuvan tärkeänä tekijänä. Myös ilmastonmuutokseen sopeutuminen on otettu huomioon: lähivirkistyskohteiden palveluja kehitetään, käytön kestävyys varmistetaan ja luontokeskukset toteuttavat ilmastonmuutokseen liittyvää viestintää. Luontokeskuksista pyritään kehittämään eläviä luontoharrastustoiminnan keskuksia.

Metsähallituksen laatima kehittämissuunnitelma perustuu kysyntälähtöisyyteen, jota pohjustavat käyntimäärien seuranta ja kävijätutkimukset. Kansallispuistojen käyntimäärät ovat kasvaneet keskimäärin kolme prosenttia vuodessa. Vuonna 2008 kansallispuistoissa oli n. 1,76 miljoonaa käyntiä. Suurimmat käyntimäärät ovat Pallas-Ylläksen (yli 320 000 käyntiä), Urho Kekkosen, Nuuksion, Oulangan, Kolin sekä Pyhä-Luoston kansallispuistoissa. Muista suojelualueista vilkkain on Aulanko. Luonnonsuojelualueilla on 30 luontokeskusta ja palvelupistettä ympäri maata. Niiden käyntimäärä oli v. 2008 yhteensä 854 000. Käyntimäärä on ollut kasvussa.

Erityisesti Pohjois-Suomessa kävijät ovat matkailijoita, Etelä-Suomessa lisäksi lähivirkistyjiä määrä on merkittävä. Matkailun kehitys ja vaihtelut heijastuvat myös kansallispuistojen ja luontokeskusten käyntimääriin. Matkailukeskuksissa käyntimäärien kasvu kohdistuu pääosin päiväretkeilyyn puistojen lähireiteillä. Nuuksion kansallispuiston kysynnän voimakas kasvu hidastui v. 2008, mihin syynä oli todennäköisesti alueen ruuhkautuminen.

Yhteiskunnan ylläpitämiä palveluja suojelualueiden virkistäytyjille ja matkailijoille ovat palvelurakenteet, kuten pysäköintialueet, merkityt ja rakennetut reitit, huolletut

levähdyspaikat (polttopuu- ja jätehuolto), opasteet, ja luonto-opastus sen edellyttämine rakennuksineen ja rakenteineen (luontokeskukset ja pienemmät opastusrakennelmat, luontopolut). Alueen luonnosta, kulttuuriperinnöstä ja palveluista kertova opastus luo kullekin kohteelle kävijän kannalta merkityksen ja antaa edellytyksiä elämyksiin. Opastus voi olla aineistoa kuten luontopolkuja, näyttelyjä, luontoelokuvia ja julkaisuja tai ryhmien opastamista.

Metsähallituksen www.luontoon.fi -verkkopalvelussa ovat esillä kaikki valtion maiden luontoretkikohteet suomeksi, ruotsiksi sekä osa myös saameksi ja englanniksi. Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään perustuvasta www.retkikartta.fi -palvelusta asiakas voi tulostaa itselleen retkikohteen kartan. Luontoon.fi:ssä oli 2,1 miljoonaa ja Retkikartta.fi:ssä 980 000 käyntiä v. 2008. Metsähallitus seuraa asiakastytyväisyyttä luontokeskusten asiakkaille vuosittain tehtävillä kyselyillä ja muualla kävijätutkimusten avulla. Asiakastytyväisyys on ollut korkea, yli 4 asteikolla 1–5.

Suojelualueiden virkistys- ja matkailukäytön kehittäminen tapahtuu ekologisen ja sosiaalis-kulttuurisen kestävyuden ehdoilla. Metsähallitus on määritellyt suojelualueille kestävän matkailun periaatteet. Kestävyyttä arvioidaan mittareilla, jotka perustuvat ns. hyväksyttävän muutoksen rajaan (LAC-malli).

Luontomatkailun keskittäminen painopistealueille lisää vaikuttavuutta, helpottaa käytön ohjausta ja vähentää haitallisia vaikutuksia alueiden luonnontilaan. Suurin osa luonnonsuojelualueista jää vähälle käytölle ja ilman palvelurakenteita. Luontomatkailu tapahtuu reiteillä ja muiden palveluiden parissa. Käytännön toimenpitein kestäväyttä parannetaan mm. opastuksella, rakenteiden avulla kestäväimillä reittejä sorastuksin ja pitköksin ja jätehuoltotekniikkaa kehittämällä. Myös luonnon hoito ja ennallistaminen lisäävät sekä alueiden vetovoimaisuutta että kestäväyttä.

Investoinnit kansallispuistojen palvelurakenteisiin ja opastukseen palvelevat suoraan matkailun yritystoimintaa. Luontomatkailun kasvu kohdistuu reiteille, luontokeskuksiin ja ohjelmapalveluihin. Ulkomaalaisten matkailijoiden määrän lisääntyminen edellyttää panostuksia erityisesti opastukseen.

Kansallispuistojen paikallistaloudellisista vaikutuksista on tehty tapaustutkimuksia, joiden mukaan puistojen taloudellinen merkitys on suuri. Esimerkiksi Pallas-Yllästunturin alueen n. 8 milj. euron investointien laskettiin tuovan paikallistalouteen uutta tuloa 10 vuoden tarkastelujaksolla yhteensä 32 milj. euroa ja 318 henkilötyövuotta. Vaikutus on siten yli 3 milj. euroa ja yli 30 henkilötyövuotta vuodessa. Kansallispuistot edistävät paikallistaloutta myös epäsuorasti. Tutkimusten mukaan kansallispuistot (tutkimuskohteina Oulanka ja Pyhä-Luosto) ovat keskeinen vetovoimatekijä, kun asiakas tekee valintapäätöksen matkakohteesta, vaikka kansallispuistossa käynti ei olisikaan matkan pääasiallinen tarkoitus.

Metsähallituksella ja Metsäntutkimuslaitoksella on meneillään yhteisprojekti, jossa sovitetaan suomalaisiin olosuhteisiin amerikkalainen suojelualueiden paikallistaloudellisia vaikutuksia mittaava menetelmä (ns. MGM2). Hankkeen tuloksena on vuoden 2009 lopussa valmistuva menetelmä, jolla voidaan vuosittain saada vertailukelpoinen arvio suosituimpien suojelualueidemme paikallistaloudellisista vaikutuksista.

Taulukko 177. Metsähallituksen luontopalveluiden rahoitus 2008

Virkistyskäytön menot 2008, 1 000 euroa	Mak- sullinen toiminta	MMM	YM	EU	Rise	Kainuun hall. malli	Muu TEM	Muut	Yh- teensä
Kiinteäluonteiset kulut	28	533	1 280	0	5	1	-1	38	1 885
LV-kohteiden ylläpito	398	1 966	3 424	0	168	212	440	154	6 763
LV-aspa	286	248	969	0	0	32	159	128	1 821
Muut toiminnot	554	839	3 362	0	0	5	0	75	4 835
Hankkeet	231	367	1 310	654	339	166	2 328	123	5 519
Virkistyskäytön menot yhteensä	1 498	3 953	10 347	654	512	417	2 926	517	20 824

Metsähallitus pyrkii tekemään yhteistyösopimuksia asiakkaille palveluja tarjoavien yritysten kanssa. Tavoitteena on varmistaa, että yritykset noudattavat suojelualueiden kestävä matkailun periaatteita. Tällaisia yhteistyöyrityksiä on tällä hetkellä yli 250 kappaletta.

Metsähallituksen luontopalveluissa on Lapin, Pohjanmaan ja Etelä-Suomen luontopalvelualueet. Niissä on yhteensä 16 alueellista tiimiä (puistoaluetta), jotka hoitavat virkistyskäytön operatiiviset tehtävät suojelu- ja muilla valtion alueilla. Metsähallitus on parantanut toiminnan tuottavuutta ja laatua mm. sähköisillä palveluilla (Luontoon.fi ja Retkikartta.fi), ulkoistamalla käytännön työtä, kuten esimerkiksi palvelurakenteiden huoltoa, kehittämällä tietojärjestelmiä ja uudistamalla talouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmän.

Metsähallitus käytti luonnon virkistyskäytön palveluihin v. 2008 yhteensä 20,8 milj. euroa. Menojen rahoitus on esitetty seuraavassa taulukossa.

LV-kohteiden ylläpito tarkoittaa rakennusten, palvelurakenteiden ja reittien polttopuu-, jäte- ja muuta huoltoa ja ylläpitoa maastossa. LV-aspa tarkoittaa esim. luontokeskusten asiakaspalvelutehtäviä. Rakennusten ja rakenteiden korvaus- ja uusinvestoinnit sisältyvät hankkeisiin. Muut toiminnot sisältävät mm. viestintä- ja opastusaineiston tuottamisen ja tietojärjestelmien ylläpidon.

Kun julkisten hallintotehtävien yhteiset menot jyvitetään prosesseille, tulee virkistyskäytön kokonaismenoksi yhteensä 24,5 milj. euroa v. 2008.

Työllistämisrahoituksen väheneminen viime vuosina, samoin kuin ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön perusrahoituksen reaalin väheneminen määrärahakehysten laskun ja kustannustason nousun vuoksi vaarantaa matkailulle tärkeiden reittien ja rakenteiden huollon ja ylläpidon. Tilanteeseen on pyritty sopeutumaan tuottavuutta parantamalla, palveluja karsimalla ja investointeja lykkäämällä. Korvaus- ja uudisinvestoinnit joudutaan tekemään pääosin hankerahalla.

Taulukko 178. Virkistysalueiden kokonaismenot 2006—2008, 1 000 euroa

2006	2007	2008
23 520	25 784	24 538

Taulukko 179. Virkistyskäytön kokonaismenot alueellisesti vuonna 2008, 1 000 euroa

Yksikkö	Ohjausyksiköt	Etelä-Suomi	Pohjanmaa	Lappi	Yhteensä
	1 605	8 248	5 533	9 151	24 538

Suojelualueiden vetovoimatekijöiden varaan ja niiden palveluihin tukeutuen on useilla kansallispuistopaikkakunnilla syntynyt tai syntymässä tervettä, kestävää ja työllistävää matkailun yritystoimintaa. Luonnonsuojelualueiden hoidon ja kunnossapidon määrärahan niukkuus jarruttaa osaltaan tätä syrjäseutujen elinkeinoelämän kannalta myönteistä kehitystä.

Suomen luonnonsuojelualueiden hoidosta tehtiin viimeksi v. 2005 kansainvälinen arviointi. Arvioinnin tulos oli, että Suomen suojelualueiden hoidon taso on hyvä.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2008

Osa III Tilinpäätöslaskelmat

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 09 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi

ISBN 978- 951-804-965-7 (nid.)

ISSN 1459-3394 (nid.)

ISBN 978-951-804-966-4 (PDF)

ISSN 1797-9714 (PDF)

Edita Prima Oy
Helsinki 2009

Eduskunnalle annetaan perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2008.

Talousarviolain (423/1988) 17 §:n mukaisesti tilinpäätöskertomus sisältää valtion tilinpäätöksen ja tarpeelliset muut tiedot valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä tiedot valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista samoin kuin tärkeimmät tiedot yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksestä ministeriöiden toimialoilla. Tilinpäätöskertomus sisältää lisäksi valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet sekä talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tuotto- ja kululaskelmat tai tuloslaskelmat ja taseet samoin kuin tiedot liikelaitosten ja rahastojen toiminnan, talouden ja tuloksellisuuden sekä niiden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista.

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Hallinto- ja kuntaministeri *Mari Kiviniemi*

SISÄLLYSLUETTELO

1. VALTION TILINPÄÄTÖS LIITETIETOINEEN VUODELTA 2008	7
1.1 Valtion talousarvion toteutumalaskelma	7
Toteutumalaskelma osaston tarkkuudella	7
Toteutumalaskelma pääluokan tarkkuudella	8
Valtuustaulukko	10
11. Verot ja veronluonteiset tulot	13
12. Sekalaiset tulot	15
13. Korkotulot ja voiton tuloutukset	19
15. Lainat	20
21. Eduskunta	21
22. Tasavallan presidentti	23
23. Valtioneuvosto	24
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	26
25. Oikeusministeriön hallinnonala	30
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	34
27. Puolustusministeriön hallinnonala	41
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	44
29. Opetusministeriön hallinnonala	54
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	71
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	83
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	91
33. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonala	105
34. Työministeriön hallinnonala	123
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	127
36. Valtionvelan korot	134
37. Valtionvelan vähentäminen	135
Osastot ja pääluokat yhteensä	136
1.2 Valtion tuotto- ja kululaskelma	137
1.3 Valtion tase	139
1.4 Valtion rahoituslaskelma	142
1.4 Liite 1: Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus	143
1.4 Liite 2: Talousarvioon lisätalousarvioissa tehdyt muutokset	148
1.4 Liite 3: Talousarvion arviomäärärahojen ylitykset	162
1.4 Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna	164
1.4 Liite 5: Valtion rahoitustuotot ja -kulut	168
1.4 Liite 6: Valtion talousarviotaloudesta annetut lainat	169
1.4 Liite 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	170
1.4 Liite 8: Valtion talousarviotalouden velan muutokset	174
1.4 Liite 9: Valtion talousarviotalouden velan maturitteetijakauma ja duraatio	175

1.4 Liite 10: Rahoituserät valtion taseessa _____	176
1.4 Liite 11: Valtion talousarviotalouden kassanpitotarve ja likvidit varat _____	177
1.4 Liite 12: Valtiontakaukset, -takuut sekä muut vastuusitoumukset _____	178
1.4 Liite 13: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot _____	182
2. VALTION LIIKELAITOSTEN TULOSLASKELMAT JA TASEET _____	185
2.1 Senaatti-kiinteistöt _____	185
2.2 Metsähallitus _____	188
2.3 Ilmailulaitos _____	191
2.4 Luotsausliikelaitos _____	194
2.5 Varustamoliikelaitos (Finstaship) _____	197
3. TALOUSARVION ULKOPUOLELLA OLEVIEN VALTION RAHASTOJEN TILINPÄÄTÖSLASKELMAT _____	200
3.1 Valtion asuntorahasto _____	200
3.2 Valtion eläkerahasto _____	203
3.3 Maatilatalouden kehittämisrahasto _____	206
3.4 Valtion ydinjätehuoltorahasto _____	209
3.5 Huoltovarmuusrahasto _____	211
3.6 Valtion takuurahasto _____	214
3.7 Valtion vakuusrahasto _____	216
3.8 Valtion televisio- ja radiorahasto _____	218
3.9 Maatalouden interventiorahasto _____	220
3.10 Palosuojaelurahasto _____	222
3.11 Öljysuojarahasto _____	224

1. Valtion tilinpäätös liitetietoineen vuodelta 2008

1.1 Valtion talousarvion toteutumalaskelma

Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston ja pääluokan tarkkuudella

Osaston numero ja nimi	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	36 710 534 742,15	37 753 047 000	37 213 474 460,64	-539 572 539,36	99
12. Sekalaiset tulot	4 022 676 965,83	4 847 743 000	4 452 240 462,33	-395 502 537,67	92
13. Korkotulot ja voiton tuloutukset	2 273 248 886,74	2 379 937 000	2 423 451 063,24	43 514 063,24	102
15. Lainat	205 213 694,67	242 000 000	203 152 691,33	-38 847 308,67	84
Osastot yhteensä	43 211 674 289,39	45 222 727 000	44 292 318 677,54	-930 408 322,46	98
Kumulatiivisen ylijäämän käyttö		560 000 000			
Yhteensä		45 782 727 000			

Pääluokan numero ja nimi	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Määrärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
21. Eduskunta	106 249 524,81	122 078 000	99 727 238,60	10 922 667,60	110 649 906,20	11 428 093,80	3 025 081,39	125 103 081,39	102 752 319,99	10 922 667,60
22. Tasavallan presidentti	9 500 479,46	9 548 000	7 376 109,91	1 813 220,76	9 189 330,67	358 669,33	3 440 196,33	12 988 196,33	10 019 153,51	2 575 007,49
23. Valtioneuvosto	196 177 317,31	348 777 000	247 797 500,14	100 077 944,97	347 875 445,11	901 554,89	13 633 762,15	362 410 762,15	253 653 953,55	100 948 057,77
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	972 269 605,80	1 136 494 000	897 907 818,20	219 475 859,84	1 117 383 678,04	19 110 321,96	151 583 795,55	1 288 077 795,55	1 008 747 740,35	257 266 075,60
25. Oikeusministeriön hallinnonala	724 227 136,74	761 158 000	745 237 220,73	27 189 302,24	772 426 522,97	-11 268 522,97	24 471 855,89	785 629 855,89	769 555 175,34	27 343 203,52
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 586 309 829,52	1 157 327 000	1 082 657 137,45	74 157 274,47	1 156 814 411,92	512 588,08	80 431 323,36	1 237 758 323,36	1 152 948 613,40	84 259 227,03
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 203 306 928,62	2 487 428 000	2 178 221 160,30	289 833 460,68	2 468 054 620,98	19 373 379,02	269 852 651,99	2 757 280 651,99	2 410 885 958,46	321 649 161,01
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	5 967 343 761,47	6 869 671 000	6 413 920 189,93	251 424 667,68	6 665 344 857,61	204 326 142,39	128 708 422,18	6 998 379 422,18	6 516 855 923,98	263 606 051,89
29. Opetusministeriön hallinnonala	6 541 690 208,39	7 259 302 000	6 697 805 846,28	471 794 168,81	7 169 600 015,09	89 701 984,91	501 234 929,00	7 760 536 929,00	7 140 741 723,58	529 460 449,29
30. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	2 658 798 737,73	2 850 440 000	2 440 621 392,13	307 836 490,16	2 748 457 882,29	101 982 117,71	286 134 399,51	3 136 574 399,51	2 707 460 091,14	320 972 735,12
31. Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonala	1 895 758 096,23	2 175 826 000	2 001 585 339,48	172 619 249,55	2 174 204 589,03	1 621 410,97	157 311 953,01	2 333 137 953,01	2 143 669 570,92	185 038 314,89
32. Työ- ja elinkeino- ministeriön hallinnonala ¹⁾	995 159 549,49	2 482 334 000	2 134 481 556,25	122 481 204,09	2 256 962 760,34	225 371 239,66	102 071 617,98	2 584 405 617,98	2 195 924 702,73	140 045 682,04
33. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonala	11 541 128 108,51	14 092 144 000	13 860 457 827,27	74 601 634,49	13 935 059 461,76	157 084 538,24	188 521 956,85	14 280 665 956,85	13 993 398 432,33	122 555 406,96
34. Työministeriön hallinnonala ²⁾	1 839 476 913,01						43 888 722,23	43 888 722,23	40 305 873,44	3 532 848,93
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	749 216 831,54	346 316 000	194 392 637,28	151 134 807,45	345 527 444,73	788 555,27	184 235 428,04	530 551 428,04	313 590 463,47	204 309 105,02
36. Valtionvelan korot	2 340 506 250,74	2 289 000 000	2 251 510 627,00		2 251 510 627,00	37 489 373,00		2 289 000 000,00	2 251 510 627,00	
37. Valtionvelan vähentäminen	2 924 731 828,70	1 394 884 000	1 393 520 984,34		1 393 520 984,34	1 363 015,66		1 394 884 000,00	1 393 520 984,34	
Pääluokat yhteensä	43 251 851 108,07	45 782 727 000	42 647 220 585,29	2 275 361 952,79	44 922 582 538,08	860 144 461,92	2 138 546 095,46	47 921 273 095,46	44 405 541 307,53	2 574 483 994,16

Pääluokan numero ja nimi	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Määrärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Käyttö vuonna 2008	Siirretty seuraavalle vuodelle
Osastot yhteensä	43 211 674 289,39	45 222 727 000			44 292 318 677,54					
Pääluokat yhteensä	43 251 851 108,07	45 782 727 000			44 922 582 538,08					
Varainhoitovuoden yli-/alijäämä	-40 176 818,68	-560 000 000			-630 263 860,54					
Kumulatiivisen ylijäämän käyttö		560 000 000			630 263 860,54	-70 263 860,54				
Edellisen varainhoitovuoden lopun kumulatiivinen yli-/alijäämä	1 101 860 215,78				1 084 224 941,88 ³⁾					
Varainhoitovuoden yli-/alijäämä	-40 176 818,68				-630 263 860,54					
Varainhoitovuoden lopun kumulatiivinen yli-/alijäämä	1 061 683 397,10				453 961 081,34					

¹⁾ Vuosina 2006 ja 2007 pääluokan 32. nimi oli Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala. Vuodesta 2008 lähtien nimi on Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala koskevat tiedot esitetään Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan yhteydessä.

²⁾ Vuonna 2008 pääluokka 34. Työministeriön hallinnonala yhdistettiin pääluokkaan 32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.

³⁾ Luku sisältää vuoden 2008 kirjanpitoon tehdyn teknisen korjauksen (lisäystä 22 541 544,78 euroa).

Valtion talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä pääluokan tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Pääluokka (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	4 057 881	930 073	0	930 073	462 540	467 533	0	431 910	529 594	449 738	552 401	538 250	2 069 983
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 057 881							431 910	428 666	303 612	409 016	466 148	1 607 444
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		930 073	0	930 073	462 540	467 533	0	0	100 928	146 125	143 385	72 102	462 540
25. Oikeusministeriön hallinnonala	0	1 200	0	1 200	0	1 200	0	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		1 200	0	1 200	0	1 200	0	0	0	0	0	0	0
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 209 829	23 448	0	23 448	23 249	199	0	163 719	36 569	27 248	1 854	0	65 671
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 209 829							159 863	31 276	14 985	17	0	46 278
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		23 448	0	23 448	23 249	199	0	3 856	5 292	12 263	1 838	0	19 393
27. Puolustusministeriön hallinnonala	3 247 058	787 437	211 288	998 725	773 050	225 675	191 268	640 602	476 316	382 020	244 750	328 905	1 431 991
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 247 058							518 489	321 767	221 305	178 628	35 608	757 308
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		787 437	211 288	998 725	773 050	225 675	191 268	122 113	154 550	160 715	66 121	293 297	674 683
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	0	11 900	35 000	46 900	34 548	12 352	3 552	3 391	14 614	16 766	11 010	667	43 057
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		11 900	35 000	46 900	34 548	12 352	3 552	3 391	14 614	16 766	11 010	667	43 057

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Pääluokka (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
29. Opetusministeriön hallinnonala	1 979 683	302 515	11 776	314 291	301 320	12 971	11 773	295 977	257 981	191 882	124 414	121 495	695 771
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 979 683							269 322	167 846	115 488	57 294	75 103	415 731
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		302 515	11 776	314 291	301 320	12 971	11 773	26 655	90 135	76 393	67 120	46 392	280 040
30. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	9 613 983	806 694	143 180	949 874	554 981	394 893	213 532	1 084 755	1 049 330	1 024 519	980 766	328 726	3 383 341
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	9 613 983							970 312	898 208	859 676	836 255	93 610	2 687 748
- korkotuki- tms. valtuudet	376 794							51 935	50 497	45 711	36 908	80 842	213 958
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet, josta		806 694	143 180	949 874	554 981	394 893	213 532	114 443	151 122	164 843	144 511	235 117	695 592
- korkotuki- tms. valtuudet		285 000	29 618	314 618	230 578	84 040	84 040	51 131	55 600	52 200	45 200	137 500	290 500
31. Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonala	2 196 292	203 169	820 058	1 023 227	529 704	493 523	492 465	407 324	318 638	201 157	138 869	690 081	1 348 746
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 196 292							237 921	207 539	132 113	94 038	553 626	987 316
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		203 169	820 058	1 023 227	529 704	493 523	492 465	169 402	111 100	69 044	44 831	136 456	361 430
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala¹⁾	5 070 904	6 486 011	449 337	6 935 348	5 672 691	1 262 657	457 243	650 692	841 071	371 912	133 012	65 864	1 411 859
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	5 070 904							438 804	201 181	84 631	28 962	10 827	325 601
- korkotuki- tms. valtuudet	1 607 356							9 939	6 936	4 228	2 183	1 867	15 214
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet, josta		6 486 011	449 337	6 935 348	5 672 691	1 262 657	457 243	211 888	639 890	287 281	104 050	55 037	1 086 258
- korkotuki- tms. valtuudet		5 242 644	0	5 242 644	4 465 879	776 765	0	34 454	16 146	10 959	8 519	25 814	61 438

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Pääluokka (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
33. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonala	19 593	0	4 035	4 035	24	4 011	4 011	4 526	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	19 593							4 502	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	4 035	4 035	24	4 011	4 011	24	0	0	0	0	0
34. Työministeriön hallin- nonala²⁾	1 878 611	0	0	0	0	0	0	218 296	33 123	3 600	258	0	36 980
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 878 611							218 296	33 123	3 600	258	0	36 980
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	191 108	20 251	0	20 251	10 442	9 809	0	26 137	23 096	12 734	10 306	0	46 136
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	191 108							26 137	14 960	10 428	10 306	0	35 694
- korkotuki- tms. valtuudet	103 086							44	28	11	3	0	42
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		20 251	0	20 251	10 442	9 809	0	0	8 136	2 306	0	0	10 442
Pääluokat yhteensä	29 464 942	9 572 698	1 674 674	11 247 372	8 362 550	2 884 822	1 373 844	3 927 328	3 580 331	2 681 575	2 197 640	2 073 989	10 533 536
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	29 464 942							3 275 556	2 304 566	1 745 838	1 614 775	1 234 921	6 900 100
- korkotuki- tms. valtuudet	2 087 236							61 918	57 462	49 950	39 094	82 709	229 214
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet, josta		9 572 698	1 674 674	11 247 372	8 362 550	2 884 822	1 373 844	651 772	1 275 765	935 737	582 865	839 068	3 633 436
- korkotuki- tms. valtuudet		5 527 644	29 618	5 557 262	4 696 457	860 805	84 040	85 586	71 746	63 159	53 719	163 314	351 938

¹⁾ Aikaisemmin pääluokan 32. nimi oli Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala. Vuodesta 2008 lähtien nimi on Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala koskevat tiedot esitetään Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan yhteydessä.

²⁾ Vuonna 2008 pääluokka 34. Työministeriön hallinnonala yhdistettiin pääluokkaan 32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.

Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston tai pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	36 710 534 742,15	37 753 047 000	37 213 474 460,64	-539 572 539,36	99
11.01.	Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	15 072 891 888,47	15 290 000 000	15 081 335 585,20	-208 664 414,80	99
11.01.01.	Tulovero	14 360 508 445,07	14 290 000 000	13 997 987 747,52	-292 012 252,48	98
11.01.02.	Korkotulojen lähdevero	253 586 420,24	430 000 000	431 932 172,26	1 932 172,26	100
11.01.03.	Perintö- ja lahjavero	458 797 023,16	570 000 000	651 415 665,42	81 415 665,42	114
11.04.	Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	14 141 562 661,99	14 924 000 000	14 704 234 429,20	-219 765 570,80	99
11.04.01.	Arvonlisävero	13 521 403 570,57	14 266 000 000	14 048 901 686,77	-217 098 313,23	98
11.04.02.	Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	508 641 288,23	540 000 000	535 905 108,47	-4 094 891,53	99
11.04.03.	Apteekkimaksut	111 517 803,19	118 000 000	119 427 633,96	1 427 633,96	101
11.08.	Valmisteverot	4 652 393 663,70	5 038 000 000	4 962 535 648,32	-75 464 351,68	99
11.08.01.	Tupakkavero	624 092 531,63	630 000 000	629 519 341,05	-480 658,95	100
11.08.04.	Alkoholijuomavero	1 014 796 847,65	1 088 000 000	1 091 509 166,95	3 509 166,95	100
11.08.05.	Virvoitusjuomavero	35 129 216,75	38 000 000	34 657 893,03	-3 342 106,97	91
11.08.07.	Energiaverot	2 937 532 727,77	3 266 000 000	3 191 728 052,51	-74 271 947,49	98
11.08.08.	Eräiden juomapakkausten valmistevero	40 842 339,90	16 000 000	15 121 194,78	-878 805,22	95
11.10.	Muut verot	2 720 010 592,55	2 385 000 000	2 345 555 179,19	-39 444 820,81	98
11.10.03.	Autovero	1 216 986 871,00	1 050 000 000	1 016 005 177,95	-33 994 822,05	97
11.10.05.	Varainsiirtovero	699 649 752,49	530 000 000	502 957 001,89	-27 042 998,11	95
11.10.06.	Arpajaisvero	135 182 759,71	137 000 000	137 601 660,94	601 660,94	100
11.10.07.	Ajoneuvovero	612 018 867,70	611 000 000	636 779 886,47	25 779 886,47	104
11.10.08.	Jätevero	56 172 341,65	57 000 000	52 211 451,94	-4 788 548,06	92
11.19.	Muut veronluonteiset tulot	123 675 935,44	116 047 000	119 813 618,73	3 766 618,73	103
11.19.02.	Lästimaksut	767 065,36	953 000	887 346,70	-65 653,30	93
11.19.03.	Ratavero	17 857 200,00	21 000 000	20 533 150,00	-466 850,00	98
11.19.04.	Viestintämarkkinamaksu, teleurakointimaksu, tietoturvamaksu, postitoiminnan valvontamaksu ja televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu	3 978 639,20	4 794 000	4 416 146,84	-377 853,16	92
11.19.05.	Lentoliikenteen valvontamaksu	7 001 564,00	6 700 000	6 573 598,00	-126 402,00	98

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11.19.06. Väylämaksut	86 069 948,37	75 000 000	79 771 226,79	4 771 226,79	106
11.19.08. Öljyjättemaksu	4 250 665,34	4 600 000	4 457 970,07	-142 029,93	97
11.19.09. Muut verotulot	3 750 853,17	3 000 000	3 174 180,33	174 180,33	106

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12. Sekalaiset tulot	4 022 676 965,83	4 847 743 000	4 452 240 462,33	-395 502 537,67	92
12.24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	4 211 183,09	3 554 000	3 463 275,11	-90 724,89	97
12.24.99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	4 211 183,09	3 554 000	3 463 275,11	-90 724,89	97
12.25. Oikeusministeriön hallinnonala	93 400 777,69	89 989 000	93 439 854,51	3 450 854,51	104
12.25.01. Tuomioistuintulot	33 611 884,30				
12.25.10. Tuomioistuintulot		31 000 000	35 113 799,80	4 113 799,80	113
12.25.20. Ulosottomaksut		51 000 000	50 161 178,78	-838 821,22	98
12.25.40. Rangaistusten täytäntöönpanon tulot		7 839 000	8 052 603,80	213 603,80	103
12.25.47. Ulosottomaksut	50 531 509,26				
12.25.50. Rangaistusten täytäntöönpanon tulot	9 077 919,94				
12.25.99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	179 464,19	150 000	112 272,13	-37 727,87	75
12.26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	155 480 102,36	1 500 000	146 695,60	-1 353 304,40	10
12.26.98. Euroopan aluekehitysrahastosta saatavat tulot	150 377 940,51				
12.26.99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	5 102 161,85	1 500 000	146 695,60	-1 353 304,40	10
12.27. Puolustusministeriön hallinnonala	13 680 658,94	25 298 000	28 051 914,80	2 753 914,80	111
12.27.01. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot		8 000	9 759,62	1 759,62	122
12.27.20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000,00	18 000	18 000,00	0,00	100
12.27.22. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	9 884,52				
12.27.99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	13 652 774,42	25 272 000	28 024 155,18	2 752 155,18	111
12.28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	353 333 862,78	1 720 865 000	1 726 131 512,83	5 266 512,83	100
12.28.07. Siirto valtion eläkerahastosta	3 540 000,00				
12.28.10. Tullilaitoksen tulot		5 707 000	6 246 202,97	539 202,97	109
12.28.11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista		113 451 000	118 654 311,49	5 203 311,49	105
12.28.12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista		30 941 000	32 360 266,77	1 419 266,77	105
12.28.13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista		17 312 000	18 106 339,74	794 339,74	105
12.28.20. Palvelukeskuksen tulot		100 000	100 000,00	0,00	100
12.28.23. Palvelukeskuksen tulot	0,00				
12.28.25. Metallirahatulot	22 129 259,64	24 550 000	22 882 492,47	-1 667 507,53	93
12.28.28. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	112 483 043,16				
12.28.29. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	30 677 193,59				
12.28.30. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	17 164 620,22				

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.28.49. Tullilaitoksen tulot	5 870 280,29				
12.28.50. Siirto valtion eläkerahastosta		1 336 664 000	1 330 947 606,04	-5 716 393,96	100
12.28.51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hy- vitykset	24 845 635,36	47 259 000	46 054 490,26	-1 204 509,74	97
12.28.52. Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista		23 750 000	23 834 864,77	84 864,77	100
12.28.60. Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaa- miseen		2 600 000	2 613 293,00	13 293,00	101
12.28.63. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hy- vitykset	32 965 027,32				
12.28.70. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot		52 000 000	51 570 390,82	-429 609,18	99
12.28.87. Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta	27 023 728,93	54 000 000	54 000 000,00	0,00	100
12.28.90. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	49 601 828,45				
12.28.91. Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaa- miseen	3 144 761,00				
12.28.99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	23 888 484,82	12 531 000	18 761 254,50	6 230 254,50	150
12.29. Opetusministeriön hallinnonala	432 802 634,82	435 410 000	439 464 840,74	4 054 840,74	101
12.29.70. Opintotukitoiminnan tulot	32 464 126,21	23 500 000	29 858 142,43	6 358 142,43	127
12.29.88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	398 006 611,63	407 910 000	408 283 606,47	373 606,47	100
12.29.99. Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 331 896,98	4 000 000	1 323 091,84	-2 676 908,16	33
12.30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	964 477 526,52	932 463 000	886 385 754,87	-46 077 245,13	95
12.30.01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	554 639 803,68	632 978 000	583 422 415,38	-49 555 584,62	92
12.30.02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	356 207 864,80	254 000 000	259 667 509,25	5 667 509,25	102
12.30.03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	13 527 226,94	8 000 000	1 415 670,72	-6 584 329,28	18
12.30.04. EU:lta saatavat muut tulot	1 059 576,13	1 179 000	1 052 203,00	-126 797,00	89
12.30.20. Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta	8 506 796,61	9 000 000	8 652 748,49	-347 251,51	96
12.30.31. Lihantarkastustoiminnan tulot	0,00	0	0,00	0,00	0
12.30.32. Kasvinjalostusmaksut	347 157,82	753 000	299 189,05	-453 810,95	40
12.30.40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 228 646,22	2 300 000	2 667 473,19	367 473,19	116
12.30.41. Tenojoen kalastuslupamaksut	400 690,25	500 000	438 486,00	-61 514,00	88
12.30.42. Hirvieläinten metsästysmaksut	1 650 506,83	5 400 000	5 763 601,84	363 601,84	107
12.30.43. Viehekalastusmaksut	2 431 994,50	2 400 000	2 526 653,97	126 653,97	105
12.30.44. Kalastuksenhoitomaksut	5 664 148,39	5 997 000	5 588 233,21	-408 766,79	93
12.30.45. Riistanhoitomaksut	7 382 281,79	8 456 000	8 580 653,96	124 653,96	101

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.30.60. Metsäntutkimuslaitoksen tulot	2 718 499,91				
12.30.99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	7 712 332,65	1 500 000	6 310 916,81	4 810 916,81	421
12.31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	64 247 417,57	64 780 000	59 146 156,61	-5 633 843,39	91
12.31.24. Tiehallinnon tulot	4 577 769,67	6 620 000	6 453 736,38	-166 263,62	97
12.31.30. Merenkulkulaitoksen tulot	0,00	17 000	7 740,00	-9 260,00	46
12.31.40. Radanpidon tulot	4 093 213,49	15 500 000	14 936 938,13	-563 061,87	96
12.31.99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	55 576 434,41	42 643 000	37 747 742,10	-4 895 257,90	89
12.32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	10 260 643,24	377 207 000	260 686 854,07	-116 520 145,93	69
12.32.10. Rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön sekä Työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista	4 873 228,69	1 800 000	1 774 746,39	-25 253,61	99
12.32.20. Turvatekniikan keskuksen tulot	1 511 297,95	1 320 000	1 572 569,03	252 569,03	119
12.32.30. Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista		34 000 000	34 000 000,00	0,00	100
12.32.70. Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot		304 230 000	190 112 569,40	-114 117 430,60	62
12.32.90. Palkkaturvamaksujen palautukset		21 327 000	16 495 413,58	-4 831 586,42	77
12.32.99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	3 876 116,60	14 530 000	16 731 555,67	2 201 555,67	115
12.33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	457 859 008,52	438 107 000	461 859 354,24	23 752 354,24	105
12.33.02. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot		1 537 000	1 229 253,61	-307 746,39	80
12.33.03. Kansanterveyslaitoksen tulot		400 000	564 576,53	164 576,53	141
12.33.05. Vakuutusvalvontaviraston tulot	0,00	0	0,00	0,00	0
12.33.08. Kansanterveyslaitoksen tulot	736 409,80				
12.33.09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot	1 081 917,74				
12.33.90. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto		420 995 000	420 995 000,00	0,00	100
12.33.92. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	409 495 000,00				
12.33.98. Valtionapujen palautukset	46 335 852,69	15 000 000	38 723 748,72	23 723 748,72	258
12.33.99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	209 828,29	175 000	346 775,38	171 775,38	198
12.34. Työministeriön hallinnonala	167 356 244,02				
12.34.40. Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	144 934 317,84				
12.34.70. Palkkaturvamaksujen palautukset	17 524 914,83				
12.34.99. Työministeriön hallinnonalan muut tulot	4 897 011,35				
12.35. Ympäristöministeriön hallinnonala	119 451 932,62	159 730 000	151 047 737,19	-8 682 262,81	95
12.35.01. Alueellisten ympäristökeskusten tulot		230 000	369 514,04	139 514,04	161

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.35.07. Siirto valtion asuntorahastosta	116 500 000,00				
12.35.10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista		7 500 000	909 276,01	-6 590 723,99	12
12.35.20. Siirto valtion asuntorahastosta		148 000 000	148 000 000,00	0,00	100
12.35.40. Alueellisten ympäristökeskusten tulot	451 890,91				
12.35.60. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	1 369 457,59				
12.35.99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	1 130 584,12	4 000 000	1 768 947,14	-2 231 052,86	44
12.39. Muut sekalaiset tulot	1 186 114 973,66	598 840 000	342 416 511,76	-256 423 488,24	57
12.39.01. Sakkorahat	99 574 973,85	85 000 000	94 374 090,55	9 374 090,55	111
12.39.02. Verotukseen liittyvät korkotulot	76 046 802,34	75 000 000	90 494 384,46	15 494 384,46	121
12.39.04. Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	141 046 841,41	34 000 000	86 813 572,61	52 813 572,61	255
12.39.07. Valtiolla valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat kor- vaukset	2 476 839,61	2 340 000	2 069 574,63	-270 425,37	88
12.39.10. Muut sekalaiset tulot	4 074 465,81	2 500 000	3 902 015,80	1 402 015,80	156
12.39.50. Nettotulot osakemyynnistä	862 895 050,64	400 000 000	64 762 873,71	-335 237 126,29	16

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
13.	Korkotulot ja voiton tuloutukset	2 273 248 886,74	2 379 937 000	2 423 451 063,24	43 514 063,24	102
13.01.	Korkotulot	281 857 906,77	290 730 000	341 460 012,06	50 730 012,06	117
13.01.04.	Korot valtion lainoista liikelaitoksille	70 929 821,71	65 530 000	67 301 346,79	1 771 346,79	103
13.01.05.	Korot muista lainoista	5 402 481,18	9 600 000	7 948 152,93	-1 651 847,07	83
13.01.07.	Korot talletuksista	205 525 603,88	210 000 000	258 444 408,55	48 444 408,55	123
13.01.09.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen korkotulot		5 600 000	7 766 103,79	2 166 103,79	139
13.03.	Osinkotulot	1 647 484 113,00	1 612 000 000	1 604 784 051,18	-7 215 948,82	100
13.03.01.	Osinkotulot	1 647 484 113,00	1 612 000 000	1 604 784 051,18	-7 215 948,82	100
13.04.	Osuus valtion rahalaitosten voitosta	186 000 000,00	250 000 000	250 000 000,00	0,00	100
13.04.01.	Osuus Suomen Pankin voitosta	186 000 000,00	250 000 000	250 000 000,00	0,00	100
13.05.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	157 906 866,97	227 207 000	227 207 000,00	0,00	100
13.05.01.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	157 906 866,97	227 207 000	227 207 000,00	0,00	100

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
15. Lainat	205 213 694,67	242 000 000	203 152 691,33	-38 847 308,67	84
15.01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	205 213 694,67	242 000 000	203 152 691,33	-38 847 308,67	84
15.01.02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	166 138 937,77	165 400 000	166 645 427,36	1 245 427,36	101
15.01.04. Muiden lainojen lyhennykset	39 074 756,90	76 600 000	36 507 263,97	-40 092 736,03	48
Osastot yhteensä	43 211 674 289,39	45 222 727 000	44 292 318 677,54	-930 408 322,46	98
Kumulatiivisen ylijäämän käyttö		560 000 000			
Yhteensä		45 782 727 000			

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
21. Eduskunta	106 249 524,81	122 078 000	99 727 238,60	10 922 667,60	110 649 906,20	11 428 093,80	3 025 081,39	29 292 081,39	18 369 413,79	10 922 667,60
21.01. Kansanedustajat	19 613 703,10	20 690 000	20 155 277,82		20 155 277,82	534 722,18				
21.01.01. Kansanedustajien toimin- tamenot (arviomääräraha)		20 690 000	20 155 277,82		20 155 277,82	534 722,18				
21.01.21. Kansanedustajien toimin- tamenot (arviomääräraha)	19 613 703,10									
21.02. Eduskunnan kanslia	62 589 342,31	75 543 000	57 565 389,92	7 602 839,57	65 168 229,49	10 374 770,51	495 335,54	10 495 335,54	2 892 495,97	7 602 839,57
21.02.01. Eduskunnan kanslian toi- mintamenot (arviomäärä- raha)		58 643 000	50 983 880,71		50 983 880,71	7 659 119,29				
21.02.21. Eduskunnan kanslian toi- mintamenot (arviomäärä- raha)	55 163 917,24									
21.02.29. Arvonlisäveromenot (ar- viomääräraha)	4 825 425,07	6 900 000	4 184 348,78		4 184 348,78	2 715 651,22				
21.02.74. Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirto- määräraha 3 v)	2 600 000,00	10 000 000	2 397 160,43	7 602 839,57	10 000 000,00	-	495 335,54	10 495 335,54	2 892 495,97	7 602 839,57
21.09. Valtiontilintarkastajat	630 000,00									
21.09.21. Valtiontilintarkastajien toi- mintamenot (arviomäärä- raha)	630 000,00									
21.14. Eduskunnan oikeusasiasia- mies	4 571 950,58	5 113 000	4 625 579,46		4 625 579,46	487 420,54				
21.14.01. Eduskunnan oikeusasiasia- miehen kanslian toiminta- menot (arviomääräraha)		5 113 000	4 625 579,46		4 625 579,46	487 420,54				
21.14.21. Eduskunnan oikeusasiasia- miehen kanslian toiminta- menot (arviomääräraha)	4 571 950,58									
21.30. Ulkopoliittinen instituuti	2 020 784,51	3 080 000	2 702 483,04	353 656,77	3 056 139,81	23 860,19	175 434,29	3 060 434,29	2 706 777,52	353 656,77

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
22. Tasavallan presidentti	9 500 479,46	9 548 000	7 376 109,91	1 813 220,76	9 189 330,67	358 669,33	3 440 196,33	11 453 196,33	8 842 822,84	2 575 007,49
22.01. Tasavallan presidentti	308 685,29	345 000	342 806,15		342 806,15	2 193,85				
22.01.01. Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)	265 913,26	297 000	295 893,29		295 893,29	1 106,71				
22.01.02. Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)		48 000	46 912,86		46 912,86	1 087,14				
22.01.21. Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)	42 772,03									
22.02. Tasavallan presidentin kanslia	9 191 794,17	9 203 000	7 033 303,76	1 813 220,76	8 846 524,52	356 475,48	3 440 196,33	11 453 196,33	8 842 822,84	2 575 007,49
22.02.01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		6 743 000	6 128 806,70	614 193,30	6 743 000,00	-		6 743 000,00	6 128 806,70	614 193,30
22.02.02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)		190 000	163 623,15		163 623,15	26 376,85				
22.02.21. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 946 000,00						2 563 936,51	2 563 936,51	2 528 570,51	
22.02.27. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)	88 566,27									
22.02.29. Arvonlisäveromenot (arvion määräraha)	657 227,90	1 000 000	669 901,37		669 901,37	330 098,63				
22.02.75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000,00	1 270 000	70 972,54	1 199 027,46	1 270 000,00	-	876 259,82	2 146 259,82	185 445,63	1 960 814,19

Päätösnumero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23. Valtioneuvosto	196 177 317,31	348 777 000	247 797 500,14	100 077 944,97	347 875 445,11	901 554,89	13 633 762,15	317 228 762,15	209 373 508,44	100 948 057,77
23.01. Valtioneuvosto	4 487 989,79	4 899 000	4 727 041,53		4 727 041,53	171 958,47				
23.01.01. Palkkaukset (arviomääräraha)	4 487 989,79	4 899 000	4 727 041,53		4 727 041,53	171 958,47				
23.02. Valtioneuvoston kanslia	166 947 005,32	301 791 000	202 958 226,58	98 382 097,52	301 340 324,10	450 675,90	10 866 395,57	309 657 395,57	205 260 019,83	99 252 210,32
23.02.01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		27 091 000	21 208 902,48	5 882 097,52	27 091 000,00	-		27 091 000,00	21 208 902,48	5 882 097,52
23.02.21. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 132 000,00						4 782 776,07	4 782 776,07	4 782 776,07	
23.02.22. EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 3 v)							5 021 750,27	5 021 750,27	0,00	
23.02.23. Varaus politiikkaohjelmiin (siirtomääräraha 2 v)	385 000,00						191 756,43	191 756,43	68 341,28	
23.02.29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2 930 005,32	3 000 000	2 549 324,10		2 549 324,10	450 675,90				
23.02.88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	139 500 000,00	271 700 000	179 200 000,00	92 500 000,00	271 700 000,00	-	870 112,80	272 570 112,80	179 200 000,00	93 370 112,80
23.03. Oikeuskanslerinvirasto	2 866 000,00	2 971 000	2 320 475,43	650 524,57	2 971 000,00	0,00	797 587,84	3 768 587,84	3 118 063,27	650 524,57
23.03.01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		2 971 000	2 320 475,43	650 524,57	2 971 000,00	-		2 971 000,00	2 320 475,43	650 524,57
23.03.21. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 866 000,00						797 587,84	797 587,84	797 587,84	
23.27. Poliittisen toiminnan avustaminen	17 711 000,00	36 000 000	36 000 000,00		36 000 000,00	0,00				
23.27.50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	17 711 000,00	36 000 000	36 000 000,00		36 000 000,00	0,00				
23.99. Valtioneuvoston muut menot	4 165 322,20	3 116 000	1 791 756,60	1 045 322,88	2 837 079,48	278 920,52	1 969 778,74	3 802 778,74	995 425,34	1 045 322,88

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23.99.20. Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)		812 000	610 347,48		610 347,48	201 652,52				
23.99.21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	306 939,20	471 000	393 732,00		393 732,00	77 268,00				
23.99.22. Jatkosodan ihmisluovutukset -tutkimushanke (siirtomääräraha 2 v)		108 000	108 000,00	0,00	108 000,00	0,00		108 000,00	108 000,00	0,00
23.99.23. Kemikaaliviraston valmistelumenot (siirtomääräraha 2 v)		0	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00
23.99.24. Kunniamerkit (arviomääräraha)	414 383,00									
23.99.25. Merkkivuoden 1809 valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	639 000,00	1 650 000	604 677,12	1 045 322,88	1 650 000,00	-	202 954,82	1 852 954,82	807 631,94	1 045 322,88
23.99.26. Kemikaaliviraston valmistelumenot (siirtomääräraha 2 v)	2 300 000,00						1 763 689,70	1 763 689,70	2 143,91	
23.99.27. Suomen itsenäisyyden 90-vuotisjuhlavuosi (siirtomääräraha 2 v)	300 000,00						3 134,22	3 134,22	2 649,49	
23.99.28. Merkkivuoden 1809 valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	130 000,00						0,00	0,00	0,00	0,00
23.99.58. Avustus Tammenlehvän perinneliiton toiminnan tukemiseen (siirtomääräraha 3 v)	75 000,00	75 000	75 000,00	0,00	75 000,00	0,00	0,00	75 000,00	75 000,00	0,00

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	972 269 605,80	1 136 494 000	897 907 818,20	219 475 859,84	1 117 383 678,04	19 110 321,96	151 583 795,55	1 095 132 795,55	834 913 012,31	257 266 075,60
24.01.	Ulkoasiainhallinto	205 153 955,97	248 879 000	180 951 564,31	64 624 776,38	245 576 340,69	3 302 659,31	25 151 270,06	257 422 270,06	191 794 135,08	64 628 134,98
24.01.01.	Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		196 271 000	166 701 832,10	29 569 167,90	196 271 000,00	-		196 271 000,00	166 701 832,10	29 569 167,90
24.01.21.	Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	188 601 000,00						20 128 980,84	20 128 980,84	20 128 980,84	
24.01.29.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	11 747 955,97	16 608 000	13 305 340,69		13 305 340,69	3 302 659,31				
24.01.74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	4 805 000,00	6 000 000	944 391,52	5 055 608,48	6 000 000,00	-	4 022 289,22	10 022 289,22	4 963 322,14	5 058 967,08
24.01.76.	Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)		30 000 000	0,00	30 000 000,00	30 000 000,00	-	1 000 000,00	31 000 000,00	0,00	30 000 000,00
24.30.	Kansainvälinen kehitysyhteistyö	582 468 000,00	682 850 000	543 451 544,29	139 398 405,71	682 849 950,00	50,00	100 742 574,82	783 592 574,82	616 159 509,92	165 587 616,79
24.30.50.	Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00				
24.30.66.	Varsinainen kehitysyhteistyö (valtuuksien käytöstä aiheutuviin menoihin liittyvät ennakkomaksut enintään 1 000 000 euroa) (siirtomääräraha 3 v)	582 468 000,00	667 850 000	528 451 594,29	139 398 405,71	667 850 000,00	-	99 522 234,47	767 372 234,47	600 324 781,48	165 587 616,79
24.30.67.	Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa (siirtomääräraha 3 v)							1 220 340,35	1 220 340,35	834 778,44	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
24.30.88. Finnfundin (Teollisen yhtiö- teistyön rahasto Oy) pää- oman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)		15 000 000	14 999 950,00	0,00	14 999 950,00	50,00		15 000 000,00	14 999 950,00	0,00
24.50. Lähialueyhteistyö	23 533 000,00	20 500 000	6 397 901,77	14 102 098,23	20 500 000,00	-	22 566 370,58	43 066 370,58	17 657 648,48	25 399 744,31
24.50.66. Lähialueyhteistyö (siirto- määräraha 3 v)	23 533 000,00	20 500 000	6 397 901,77	14 102 098,23	20 500 000,00	-	22 566 370,58	43 066 370,58	17 657 648,48	25 399 744,31
24.99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut me- not	161 114 649,83	184 265 000	167 106 807,83	1 350 579,52	168 457 387,35	15 807 612,65	3 123 580,09	11 051 580,09	9 301 718,83	1 650 579,52
24.99.01. Euroopan parlamentin jä- senten palkkaukset (arviomääräraha)	1 015 127,61	1 154 000	1 064 259,84		1 064 259,84	89 740,16				
24.99.20. Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)		2 550 000	2 393 247,67		2 393 247,67	156 752,33				
24.99.21. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	2 625 771,36	58 537 000	46 618 493,24		46 618 493,24	11 918 506,76				
24.99.22. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	55 713 815,53	14 573 000	11 991 283,14		11 991 283,14	2 581 716,86				
24.99.23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)		7 278 000	6 577 420,48	700 579,52	7 278 000,00	-		7 278 000,00	6 577 420,48	700 579,52
24.99.25. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	8 462 234,33									
24.99.26. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	2 600 000,00						1 823 580,09	1 823 580,09	1 823 580,09	
24.99.50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 512 679,00	1 615 000	1 601 374,00		1 601 374,00	13 626,00				
24.99.51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	16 253,94	39 000	26 919,86		26 919,86	12 080,14				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
24.99.66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	88 537 344,59	97 852 000	96 833 809,60		96 833 809,60	1 018 190,40				
24.99.67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	300 000,00	650 000	0,00	650 000,00	650 000,00	-	1 300 000,00	1 950 000,00	900 718,26	950 000,00
24.99.95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	331 423,47	17 000	0,00		0,00	17 000,00				

Pääluokan 24 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio-menot 2008	Määräraha-tarve 2009	Määräraha-tarve 2010	Määräraha-tarve 2011	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
24.30.50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0	268 188	0	268 188	0	268 188	0	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		268 188	0	268 188	0	268 188	0	0	0	0	0	0	0
24.30.66. Varsinainen kehitysyhteistyö	4 044 439	656 385	0	656 385	460 524	195 861	0	430 943	528 233	448 151	551 050	535 149	2 062 583
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 044 439							430 943	428 106	302 428	407 974	463 550	1 602 058
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		656 385	0	656 385	460 524	195 861	0	0	100 127	145 723	143 075	71 599	460 524
24.50.66. Lähialueyhteistyö	8 372	3 500	0	3 500	2 016	1 484	0	906	969	551	461	646	2 627
Aikaisempien vuosien valtuudet	8 372							906	168	148	151	143	611

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		3 500	0	3 500	2 016	1 484	0	0	801	403	309	503	2 016
24.99.67. Kansainvälisen ilmas- tosopimuksen alaisen yhteis- työn menot	5 070	2 000	0	2 000	0	2 000	0	61	392	1 036	891	2 456	4 774
Aikaisempien vuosien valtuudet	5 070							61	392	1 036	891	2 456	4 774
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		2 000	0	2 000	0	2 000	0	0	0	0	0	0	0
Pääluokka yhteensä	4 057 881	930 073	0	930 073	462 540	467 533	0	431 910	529 594	449 738	552 401	538 250	2 069 983
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 057 881							431 910	428 666	303 612	409 016	466 148	1 607 444
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		930 073	0	930 073	462 540	467 533	0	0	100 928	146 125	143 385	72 102	462 540

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
25. Oikeusministeriön hal- linnonala	724 227 136,74	761 158 000	745 237 220,73	27 189 302,24	772 426 522,97	-11 268 522,97	24 471 855,89	686 631 855,89	659 288 652,37	27 343 203,52
25.01. Ministeriö ja hallinto	101 217 274,20	100 424 000	102 265 746,90	3 961 209,54	106 226 956,44	-5 802 956,44	2 709 696,65	42 613 696,65	38 652 487,11	3 961 209,54
25.01.01. Oikeusministeriön toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)		26 219 000	23 441 230,93	2 777 769,07	26 219 000,00	-		26 219 000,00	23 441 230,93	2 777 769,07
25.01.02. Palvelukeskusten toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		5 643 000	5 540 889,98	102 110,02	5 643 000,00	-		5 643 000,00	5 540 889,98	102 110,02
25.01.03. Eräiden virastojen toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)		6 276 000	5 558 343,65	717 656,35	6 276 000,00	-		6 276 000,00	5 558 343,65	717 656,35
25.01.04. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)		1 766 000	1 402 325,90	363 674,10	1 766 000,00	-		1 766 000,00	1 402 325,90	363 674,10
25.01.20. Erityismenot (arviomäärä- raha)		7 400 000	7 790 286,98		7 790 286,98	-390 286,98				
25.01.21. Oikeusministeriön toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 889 000,00						1 713 461,37	1 713 461,37	1 713 461,37	
25.01.22. Eräiden virastojen toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 559 000,00						996 235,28	996 235,28	996 235,28	
25.01.27. Erityismenot (arviomäärä- raha)	1 092 993,81									
25.01.29. Oikeusministeriön hallin- nonalan arvonlisäverome- not (arviomääräraha)	42 846 962,22	40 000 000	45 271 483,16		45 271 483,16	-5 271 483,16				
25.01.50. Avustukset (kiinteä määrä- raha)		2 170 000	2 112 793,78		2 112 793,78	57 206,22				
25.01.51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomäärära- ha)	12 829 318,17	10 950 000	11 148 392,52		11 148 392,52	-198 392,52				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Käyttö vuonna 2008	Siirretty seuraavalle vuodelle
25.10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	228 023 381,75	302 188 000	295 236 680,47	11 998 384,66	307 235 065,13	-5 047 065,13	5 840 401,54	275 628 401,54	263 630 016,88	11 998 384,66
25.10.01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		7 453 000	6 815 143,38	637 856,62	7 453 000,00	-		7 453 000,00	6 815 143,38	637 856,62
25.10.02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		9 255 000	9 049 442,74	205 557,26	9 255 000,00	-		9 255 000,00	9 049 442,74	205 557,26
25.10.03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		226 276 000	219 329 354,91	6 946 645,09	226 276 000,00	-		226 276 000,00	219 329 354,91	6 946 645,09
25.10.04. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		25 804 000	22 360 630,34	3 443 369,66	25 804 000,00	-		25 804 000,00	22 360 630,34	3 443 369,66
25.10.05. Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		1 000 000	235 043,97	764 956,03	1 000 000,00	-		1 000 000,00	235 043,97	764 956,03
25.10.21. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 049 000,00						882 162,70	882 162,70	882 162,70	
25.10.22. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 561 000,00						282 062,74	282 062,74	282 062,74	
25.10.23. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	205 921 000,00						4 676 176,10	4 676 176,10	4 676 176,10	
25.10.27. Erityismenot (arviomääräraha)	6 492 381,75									
25.10.50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)		32 400 000	37 447 065,13		37 447 065,13	-5 047 065,13				

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
25.20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta		90 710 000	86 270 256,90	4 439 743,10	90 710 000,00	-		90 710 000,00	86 270 256,90	4 439 743,10
25.20.01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		90 710 000	86 270 256,90	4 439 743,10	90 710 000,00	-		90 710 000,00	86 270 256,90	4 439 743,10
25.30. Syyttäjät	58 499 761,56	39 041 000	36 971 510,84	2 069 489,16	39 041 000,00	0,00	3 757 404,06	42 798 404,06	40 728 914,90	2 069 489,16
25.30.01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		39 041 000	36 971 510,84	2 069 489,16	39 041 000,00	-		39 041 000,00	36 971 510,84	2 069 489,16
25.30.21. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 893 000,00						3 757 404,06	3 757 404,06	3 757 404,06	
25.30.50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	35 606 761,56									
25.40. Rangaistusten täytäntöönpano	80 719 000,00	222 717 000	217 996 524,22	4 720 475,78	222 717 000,00	0,00	5 789 896,95	228 506 896,95	223 786 421,17	4 720 475,78
25.40.01. Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		217 317 000	212 783 042,69	4 533 957,31	217 317 000,00	-		217 317 000,00	212 783 042,69	4 533 957,31
25.40.21. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	80 719 000,00						5 789 896,95	5 789 896,95	5 789 896,95	
25.40.74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)		5 400 000	5 213 481,53	186 518,47	5 400 000,00	-		5 400 000,00	5 213 481,53	186 518,47
25.50. Vaalimenot	208 100 000,00	6 078 000	6 496 501,40		6 496 501,40	-418 501,40	4 805 244,90	4 805 244,90	4 651 343,62	153 901,28
25.50.20. Vaalimenot (arviomääräraha)		6 078 000	6 496 501,40		6 496 501,40	-418 501,40				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
25.50.21. Rangaistusten täytäntöön- panon toimintamenot (siir- tomääräraha 2 v)	202 700 000,00						3 789 792,13	3 789 792,13	3 789 792,13	
25.50.74. Avolaitostyöt (siirtomäärä- raha 3 v)	5 400 000,00						1 015 452,77	1 015 452,77	861 551,49	153 901,28
25.60. Syyttäjälaitos	32 098 000,00						1 569 211,79	1 569 211,79	1 569 211,79	
25.60.21. Syyttäjälaitoksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	32 098 000,00						1 569 211,79	1 569 211,79	1 569 211,79	
25.70. Vaalimenot	15 569 719,23									
25.70.21. Vaalimenot (arviomäärära- ha)	15 569 719,23									

Pääluokan 25 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
25.01.50. Oikeusministeriön toimintamenot	0	1 200	0	1 200	0	1 200	0	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		1 200	0	1 200	0	1 200	0	0	0	0	0	0	0
Pääluokka yhteensä	0	1 200	0	1 200	0	1 200	0	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		1 200	0	1 200	0	1 200	0	0	0	0	0	0	0

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 586 309 829,52	1 157 327 000	1 082 657 137,45	74 157 274,47	1 156 814 411,92	512 588,08	80 431 323,36	1 098 183 323,36	1 011 078 631,33	84 259 227,03
26.01. Hallinto	109 831 966,92	107 812 000	97 671 538,57	5 785 708,59	103 457 247,16	4 354 752,84	11 137 763,90	64 850 763,90	52 742 383,75	9 270 998,14
26.01.01. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		28 599 000	24 767 612,37	3 831 387,63	28 599 000,00	-		28 599 000,00	24 767 612,37	3 831 387,63
26.01.02. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		1 100 000	105 550,05	994 449,95	1 100 000,00	-		1 100 000,00	105 550,05	994 449,95
26.01.03. Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		21 372 000	21 300 504,28	71 495,72	21 372 000,00	-		21 372 000,00	21 300 504,28	71 495,72
26.01.20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)		2 632 000	1 753 624,71	878 375,29	2 632 000,00	-		2 632 000,00	1 753 624,71	878 375,29
26.01.21. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 987 000,00						1 682 388,20	1 682 388,20	1 652 576,34	
26.01.22. EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	5 212 000,00	10 000	-2 807 570,15	10 000,00	-2 797 570,15	2 807 570,15	845 903,24	855 903,24	-1 961 666,91	10 000,00
26.01.23. Sisäasiainhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 239 000,00						2 182 278,71	2 182 278,71	2 182 278,71	
26.01.24. KuntaIT:n toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	2 500 000,00						1 447 152,75	1 447 152,75	1 336 441,11	110 711,64
26.01.25. Kuntien informaatioteknologian kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000,00						4 980 041,00	4 980 041,00	1 605 463,09	3 374 577,91

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26.01.29. Sisäasiainministeriön hal- linnonalan arvonlisävero- menot (arviomääräraha)	57 393 966,92	52 400 000	51 065 544,70		51 065 544,70	1 334 455,30				
26.01.43. Poikkeusolojen viestintä- verkot (siirtomääräraha 3 v)	5 500 000,00						0,00	0,00	0,00	0,00
26.01.65. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksu- osuudet ulkomaille (arvio- määräraha)		1 699 000	1 486 272,61		1 486 272,61	212 727,39				
26.02. Ulkomaalaisvirasto	13 271 000,00						2 449 485,92	2 449 485,92	2 449 485,92	
26.02.21. Ulkomaalaisviraston toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	13 271 000,00						2 449 485,92	2 449 485,92	2 449 485,92	
26.05. Lääninhallitukset	52 062 000,00						3 593 289,79	3 593 289,79	3 593 289,79	
26.05.21. Lääninhallitusten toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	52 062 000,00						3 593 289,79	3 593 289,79	3 593 289,79	
26.06. Rekisterihallinto	30 079 000,00						4 211 579,86	4 211 579,86	4 211 579,86	
26.06.21. Rekisterihallinnon toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 079 000,00						4 211 579,86	4 211 579,86	4 211 579,86	
26.07. Kihlakunnat	42 272 000,00						1 024 703,50	1 024 703,50	1 024 703,50	
26.07.21. Kihlakunnanvirastojen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	42 272 000,00						1 024 703,50	1 024 703,50	1 024 703,50	
26.10. Poliisitoimi		648 623 000	614 595 917,28	33 702 474,99	648 298 392,27	324 607,73		646 123 000,00	612 420 525,01	33 702 474,99
26.10.01. Poliisitoimen toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)		646 123 000	612 420 525,01	33 702 474,99	646 123 000,00	-		646 123 000,00	612 420 525,01	33 702 474,99
26.10.20. Maasta poistamis- ja nou- tokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)		2 500 000	2 175 392,27		2 175 392,27	324 607,73				
26.20. Rajavartiolaitos		219 958 000	203 438 656,85	16 519 343,15	219 958 000,00	-		219 958 000,00	203 438 656,85	16 519 343,15

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26.20.01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		214 640 000	199 582 856,54	15 057 143,46	214 640 000,00	-		214 640 000,00	199 582 856,54	15 057 143,46
26.20.70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)		5 318 000	3 855 800,31	1 462 199,69	5 318 000,00	-		5 318 000,00	3 855 800,31	1 462 199,69
26.30. Pelastustoimi ja hätäkeskukset		87 308 000	70 329 744,52	15 655 252,58	85 984 997,10	1 323 002,90		83 508 000,00	67 852 747,42	15 655 252,58
26.30.01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		14 410 000	12 240 488,21	2 169 511,79	14 410 000,00	-		14 410 000,00	12 240 488,21	2 169 511,79
26.30.02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		55 588 000	45 499 802,12	10 088 197,88	55 588 000,00	-		55 588 000,00	45 499 802,12	10 088 197,88
26.30.20. Erityismenot (arviomääräraha)		3 800 000	2 476 997,10		2 476 997,10	1 323 002,90				
26.30.31. Pelastustoimen valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)		3 510 000	512 457,09	2 997 542,91	3 510 000,00	-		3 510 000,00	512 457,09	2 997 542,91
26.30.43. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)		10 000 000	9 600 000,00	400 000,00	10 000 000,00	-		10 000 000,00	9 600 000,00	400 000,00
26.40. Maahanmuutto		93 626 000	96 621 280,23	2 494 495,16	99 115 775,39	-5 489 775,39		14 450 000,00	11 955 504,84	2 494 495,16
26.40.01. Maahanmuuttoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		14 450 000	11 955 504,84	2 494 495,16	14 450 000,00	-		14 450 000,00	11 955 504,84	2 494 495,16
26.40.02. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta (arviomääräraha)		7 613 000	7 491 669,13		7 491 669,13	121 330,87				
26.40.20. Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)		900 000	379 179,40		379 179,40	520 820,60				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26.40.30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muutta- vien henkilöiden toimeen- tulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja tervey- denhuollon erityiskustan- nuksiin (arviomääräraha)		9 300 000	5 017 603,30		5 017 603,30	4 282 396,70				
26.40.63. Pakolaisten ja turvapaikan- hakijoiden vastaanotto (ar- viomääräraha)		61 363 000	71 777 323,56		71 777 323,56	-10 414 323,56				
26.75. Poliisitoimi	584 367 849,17						19 364 639,92	19 364 639,92	19 364 639,92	
26.75.21. Poliisitoimen toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)	582 225 000,00						19 364 639,92	19 364 639,92	19 364 639,92	
26.75.22. Maasta poistamis- ja nou- tokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	2 142 849,17									
26.80. Pelastustoimi	67 920 021,50						9 652 139,93	9 652 139,93	9 652 072,88	
26.80.21. Pelastustoimen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	61 440 000,00						6 804 597,52	6 804 597,52	6 804 530,47	
26.80.22. Erityismenot (arviomäärä- raha)	2 970 021,50									
26.80.31. Valtionavustukset (siirto- määräraha 2 v)	3 510 000,00						2 847 542,41	2 847 542,41	2 847 542,41	
26.90. Rajavartiolaitos	201 344 063,09						13 439 411,00	13 439 411,00	13 439 411,00	
26.90.21. Rajavartiolaitoksen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	201 158 000,00						13 439 411,00	13 439 411,00	13 439 411,00	
26.90.74. Rakentaminen (kiinteä määräraha)	186 063,09									
26.97. Avustukset kunnille	258 410 101,63									

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26.98.63. Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	50 158 000,00						13 597 238,25	13 597 238,25	7 388 501,89	6 208 736,36
26.98.64. Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013 (arviomääräraha)	1 243 227,00									
26.98.65. Euroopan aluekehitysrahaston valtion rahoitusosuus ohjelmakaudella 2007-2013 (arviomääräraha)	1 034 695,00									

Pääluokan 26 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio-menot 2008	Määräraha-tarve 2009	Määräraha-tarve 2010	Määräraha-tarve 2011	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
26.20.70. Ilma- ja rajavartiolaitosten hankinta	0	23 448	0	23 448	23 249	199	0	3 856	5 292	12 263	1 838	0	19 393
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		23 448	0	23 448	23 249	199	0	3 856	5 292	12 263	1 838	0	19 393
26.97.32. Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako sekä kuntien yhteistoiminnan tukeminen	11 900	0	0	0	0	0	0	1 718	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	11 900							1 718	0	0	0	0	0

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
26.98.61. Euroopan aluekehi- tysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjel- miin	963 546	0	0	0	0	0	0	88 744	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	963 546							88 744	0	0	0	0	0
26.98.62. EU:n rakennerahas- tojen valtion rahoitusosuus si- säasiainministeriön osalta	123 509	0	0	0	0	0	0	8 389	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	123 509							8 389	0	0	0	0	0
26.98.63. Kainuun kehittämis- raha	4 046	0	0	0	0	0	0	1 777	660	303	0	0	963
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 046							1 777	660	303	0	0	963
26.98.64. Euroopan aluekehi- tysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjel- miin ohjelmakaudella 2007- 2013	62 262	0	0	0	0	0	0	33 318	18 901	8 791	8	0	27 700
Aikaisempien vuosien valtuudet	62 262							33 318	18 901	8 791	8	0	27 700
26.98.65. Euroopan aluekehi- tysrahaston valtion rahoitus- osuus ohjelmakaudella 2007- 2013 (arviomääräraha)	44 566	0	0	0	0	0	0	25 917	11 716	5 891	8	0	17 615
Aikaisempien vuosien valtuudet	44 566							25 917	11 716	5 891	8	0	17 615
Pääluokka yhteensä	1 209 829	23 448	0	23 448	23 249	199	0	163 719	36 569	27 248	1 854	0	65 671
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 209 829							159 863	31 276	14 985	17	0	46 278
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		23 448	0	23 448	23 249	199	0	3 856	5 292	12 263	1 838	0	19 393

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
				käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	2 203 306 928,62	2 487 428 000	2 178 221 160,30	289 833 460,68	2 468 054 620,98	19 373 379,02	269 852 651,99	2 498 226 651,99	2 171 183 161,89	321 649 161,01	
27.01.	Puolustuspolitiikka ja hallinto	247 011 748,95	277 853 000	252 658 984,71	5 825 914,72	258 484 899,43	19 368 100,57	2 625 608,27	23 451 608,27	17 603 517,96	5 825 914,72	
27.01.01.	Puolustusministeriön toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)		20 726 000	15 000 085,28	5 725 914,72	20 726 000,00	-		20 726 000,00	15 000 085,28	5 725 914,72	
27.01.02.	Puolustushallinnon palve- luksuksen toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)		100 000	-22 175,59	100 000,00	77 824,41	22 175,59		100 000,00	-22 175,59	100 000,00	
27.01.21.	Puolustusministeriön toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	13 627 000,00						2 625 608,27	2 625 608,27	2 625 608,27		
27.01.29.	Puolustusministeriön hal- linnonalan arvonnalisävero- menot (arviomääräraha)	233 384 748,95	257 027 000	237 681 075,02		237 681 075,02	19 345 924,98					
27.10.	Sotilaallinen maanpuo- lustus	1 897 402 000,00	2 160 871 000	1 892 019 927,93	268 851 072,07	2 160 871 000,00	0,00	254 014 521,25	2 412 878 521,25	2 106 909 283,65	300 666 772,40	
27.10.01.	Puolustusvoimien toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)		1 471 793 000	1 420 910 993,62	50 882 006,38	1 471 793 000,00	-		1 471 793 000,00	1 420 910 993,62	50 882 006,38	
27.10.16.	Puolustusmateriaalihan- kinnat (siirtomääräraha 3 v)	515 290 000,00						215 622 699,90	215 622 699,90	179 315 907,62	31 199 056,51	
27.10.17.	Hornet 413 -koneen korja- us (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000,00						1 500 000,00	1 500 000,00	883 356,18	616 643,82	
27.10.18.	Puolustusmateriaalihan- kinnat (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000,00	668 571 000	460 050 265,91	208 520 734,09	668 571 000,00	-	1 000 000,00	669 571 000,00	461 050 265,91	208 520 734,09	
27.10.19.	Hawk Mk 66-koneiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)		18 500 000	9 051 668,40	9 448 331,60	18 500 000,00	-		18 500 000,00	9 051 668,40	9 448 331,60	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
27.10.21. Puolustusvoimien toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 368 802 000,00						35 891 821,35	35 891 821,35	35 697 091,92	
27.10.50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	1 810 000,00	2 007 000	2 007 000,00		2 007 000,00	0,00				
27.30. Sotilaallinen kriisinhallinta	58 893 179,67	48 704 000	33 542 247,66	15 156 473,89	48 698 721,55	5 278,45	13 212 522,47	61 896 522,47	46 670 360,28	15 156 473,89
27.30.20. Sotilaallisen kriisinhallin- nan kalusto- ja hallintome- not (siirtomääräraha 2 v)		48 684 000	33 527 526,11	15 156 473,89	48 684 000,00	-		48 684 000,00	33 527 526,11	15 156 473,89
27.30.21. Puolustusvoimien Kan- sainvälisen Keskuksen ko- timaan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 494 000,00						8 980,79	8 980,79	8 980,79	
27.30.22. Sotilaallisen kriisinhallin- nan kalusto- ja hallintome- not (siirtomääräraha 2 v)	55 390 000,00						13 203 541,68	13 203 541,68	13 133 853,38	
27.30.95. Kurssivaihtelut (arviomää- räraha)	9 179,67	20 000	14 721,55		14 721,55	5 278,45				

Pääluokan 27 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
27.10.01. Puolustusvoimien toi- mintamenot	0	529 453	23 788	553 241	548 976	4 265	0	10 401	107 479	78 140	62 072	290 884	538 575
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		529 453	23 788	553 241	548 976	4 265	0	10 401	107 479	78 140	62 072	290 884	538 575
27.10.16. Puolustusmateriaali- hankinnat	3 080 514	0	0	0	0	0	0	461 777	296 354	212 940	173 462	27 485	710 242
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 080 514							461 777	296 354	212 940	173 462	27 485	710 242
27.10.18. Puolustusmateriaali- hankinnat	10 342	257 984	156 841	414 825	214 715	200 110	169 968	103 696	47 071	82 575	4 049	2 413	136 108
Aikaisempien vuosien valtuudet	10 342							1 342	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		257 984	156 841	414 825	214 715	200 110	169 968	102 354	47 071	82 575	4 049	2 413	136 108
27.10.19. Hawk Mk 66-konei- den hankinta	0	0	30 658	30 658	9 359	21 300	21 300	9 359	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	30 658	30 658	9 359	21 300	21 300	9 359	0	0	0	0	0
27.10.21. Puolustusvoimien toi- mintamenot	156 202	0	0	0	0	0	0	55 370	25 412	8 365	5 166	8 123	47 067
Aikaisempien vuosien valtuudet	156 202							55 370	25 412	8 365	5 166	8 123	47 067
Pääluokka yhteensä	3 247 058	787 437	211 288	998 725	773 050	225 675	191 268	640 602	476 316	382 020	244 750	328 905	1 431 991
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 247 058							518 489	321 767	221 305	178 628	35 608	757 308
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		787 437	211 288	998 725	773 050	225 675	191 268	122 113	154 550	160 715	66 121	293 297	674 683

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	5 967 343 761,47	6 869 671 000	6 413 920 189,93	251 424 667,68	6 665 344 857,61	204 326 142,39	128 708 422,18	1 047 514 422,18	770 349 302,45	263 606 051,89
28.01. Hallinto	185 130 666,36	204 833 000	172 030 436,24	27 969 940,98	200 000 377,22	4 832 622,78	22 290 867,37	161 023 867,37	127 730 909,14	32 904 135,23
28.01.01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		34 432 000	28 062 097,19	6 369 902,81	34 432 000,00	-		34 432 000,00	28 062 097,19	6 369 902,81
28.01.02. Valtion IT-strategian toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)		13 050 000	2 639 273,82	10 410 726,18	13 050 000,00	-		13 050 000,00	2 639 273,82	10 410 726,18
28.01.10. Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		54 434 000	51 477 637,76	2 956 362,24	54 434 000,00	-		54 434 000,00	51 477 637,76	2 956 362,24
28.01.11. Maistraattien ja Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		35 888 000	27 918 776,66	7 969 223,34	35 888 000,00	-		35 888 000,00	27 918 776,66	7 969 223,34
28.01.12. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)		374 000	110 273,59	263 726,41	374 000,00	-		374 000,00	110 273,59	263 726,41
28.01.21. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 906 000,00						8 298 284,61	8 298 284,61	8 297 784,61	
28.01.22. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 033 000,00						1 634 259,76	1 634 259,76	1 634 259,76	
28.01.29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	48 218 201,63	66 000 000	61 267 377,22		61 267 377,22	4 732 622,78				
28.01.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus valtiovarainministeriön osalta (arviomääräraha)	153 464,93	100 000	0,00		0,00	100 000,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.01.73. Talous-, henkilöstö- ja tietohallinnon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 970 000,00						11 970 000,00	11 970 000,00	7 035 805,75	4 934 194,25
28.01.87. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (siirtomääräraha 2 v)		555 000	555 000,00	0,00	555 000,00	0,00		555 000,00	555 000,00	0,00
28.01.89. Osakkeiden myyntijärjestelyt ja hankinnat (siirtomääräraha 2 v)	85 849 999,80						388 323,00	388 323,00	0,00	
28.03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus	3 842 000,00						931 153,41	931 153,41	931 153,41	
28.03.21. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 842 000,00						931 153,41	931 153,41	931 153,41	
28.05. Valtiokonttori	20 735 000,00						6 458 377,11	6 458 377,11	5 563 658,93	894 718,18
28.05.21. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 035 000,00						5 355 516,69	5 355 516,69	5 355 516,69	
28.05.23. Palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 700 000,00						1 102 860,42	1 102 860,42	208 142,24	894 718,18
28.07. Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset	3 305 394 034,31									
28.07.05. Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuset (arviomääräraha)	3 185 460 053,00									
28.07.06. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	19 268 036,68									
28.07.07. Muut eläkemenot (arviomääräraha)	22 721 986,17									

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.07.50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	39 100 491,19									
28.07.63. Muiden eläkelaitosten vas- tattavaksi kuuluvat eläke- menot (arviomääräraha)	32 934 253,24									
28.07.95. Valtion maksettavaksi tu- levat korot liikaa saaduista ennakkotuloista viimeise- nä eläkelaitoksena (arvio- määräraha)	5 909 214,03									
28.10. Verotus ja tullitoimi		578 017 000	517 944 040,53	37 901 540,54	555 845 581,07	22 171 418,93		526 517 000,00	488 615 459,46	37 901 540,54
28.10.01. Verohallinnon toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		363 402 000	339 234 933,58	24 167 066,42	363 402 000,00	-		363 402 000,00	339 234 933,58	24 167 066,42
28.10.02. Tullilaitoksen toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)		158 134 000	147 345 258,05	10 788 741,95	158 134 000,00	-		158 134 000,00	147 345 258,05	10 788 741,95
28.10.63. Verosta vapautuksen joh- dosta takaisin maksetut ve- rot (arviomääräraha)		8 000 000	1 130 531,91		1 130 531,91	6 869 468,09				
28.10.70. Kaluston hankinta (siirto- määräraha 3 v)		4 981 000	2 035 267,83	2 945 732,17	4 981 000,00	-		4 981 000,00	2 035 267,83	2 945 732,17
28.10.95. Verotukseen liittyvät kor- komenot (arviomääräraha)		43 500 000	28 198 049,16		28 198 049,16	15 301 950,84				
28.18. Verohallinto	341 950 000,00						47 600 926,14	47 600 926,14	47 600 926,14	
28.18.21. Verohallinnon toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	341 950 000,00						47 600 926,14	47 600 926,14	47 600 926,14	
28.20. Palvelut valtioyhteisölle		31 732 000	22 739 792,13	8 992 207,87	31 732 000,00	-		31 732 000,00	22 739 792,13	8 992 207,87
28.20.01. Valtiokonttorin toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		24 494 000	17 403 178,76	7 090 821,24	24 494 000,00	-		24 494 000,00	17 403 178,76	7 090 821,24

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.20.02. Valtioneuvoston tietohal- lintoyksikön toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)		5 998 000	4 491 978,62	1 506 021,38	5 998 000,00	-		5 998 000,00	4 491 978,62	1 506 021,38
28.20.03. Valtiovarain controller - toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		980 000	842 593,34	137 406,66	980 000,00	-		980 000,00	842 593,34	137 406,66
28.20.06. IT-palvelukeskuksen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)		260 000	2 041,41	257 958,59	260 000,00	-		260 000,00	2 041,41	257 958,59
28.30. Tilastotoimi ja taloudelli- nen tutkimus		48 346 000	41 659 780,66	6 686 219,34	48 346 000,00	-		48 346 000,00	41 659 780,66	6 686 219,34
28.30.01. Tilastokeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		44 318 000	38 619 571,05	5 698 428,95	44 318 000,00	-		44 318 000,00	38 619 571,05	5 698 428,95
28.30.02. Valtion taloudellisen tutki- muskeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		4 028 000	3 040 209,61	987 790,39	4 028 000,00	-		4 028 000,00	3 040 209,61	987 790,39
28.39. Eräät siirrot Ahvenan- maan maakunnalle	238 087 094,98									
28.39.30. Ahvenanmaan tasoitus- maksu (arviomääräraha)	196 959 812,94									
28.39.31. Verohyvitys (arviomäärä- raha)	35 060 129,00									
28.39.40. Arpajaisveron tuoton pa- lauttaminen Ahvenan- maan maakunnalle (arviomääräraha)	6 067 153,04									
28.40. Valtionhallinnon kehittä- minen	151 510 000,00	21 643 000	604 830,35	21 038 169,65	21 643 000,00	0,00	16 474 230,32	38 117 230,32	16 689 281,40	21 427 948,92
28.40.20. Työhyvinvoinnin edistä- minen (siirtomääräraha 2 v)		1 508 000	259 456,57	1 248 543,43	1 508 000,00	-		1 508 000,00	259 456,57	1 248 543,43

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.40.21. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	150 764 000,00	13 500 000	345 373,78	13 154 626,22	13 500 000,00	-	15 855 679,03	29 355 679,03	16 201 052,81	13 154 626,22
28.40.70. Kaluston hankinta (siirto- määräraha 3 v)	746 000,00						618 551,29	618 551,29	228 772,02	389 779,27
28.40.71. Valtion keskeisten tietojär- jestelmähankkeiden kehit- täminen (siirtomääräraha 3 v)		6 635 000	0,00	6 635 000,00	6 635 000,00	-		6 635 000,00	0,00	6 635 000,00
28.50. Eläkkeet ja korvaukset		3 487 176 000	3 473 353 365,62		3 473 353 365,62	13 822 634,38				
28.50.15. Vakinaiset eläkkeet, perhe- eläkkeet sekä kuntoutustu- et (arviomääräraha)		3 341 660 000	3 330 478 222,47		3 330 478 222,47	11 181 777,53				
28.50.16. Ylimääräiset eläkkeet (ar- viomääräraha)		19 400 000	19 168 955,16		19 168 955,16	231 044,84				
28.50.17. Muut eläkemenot (arvio- määräraha)		29 450 000	29 347 275,44		29 347 275,44	102 724,56				
28.50.50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)		43 107 000	40 469 668,33		40 469 668,33	2 637 331,67				
28.50.63. Muiden eläkelaitosten vas- tattavaksi kuuluvat eläke- menot (arviomääräraha)		47 259 000	45 666 767,51		45 666 767,51	1 592 232,49				
28.50.95. Muilta eläkelaitoksilta saa- duista ennakkotuloista maksettavat korkomenot (arviomääräraha)		6 300 000	8 222 476,71		8 222 476,71	-1 922 476,71				
28.52. Tilastokeskus	41 984 000,00						7 867 513,03	7 867 513,03	7 867 513,03	
28.52.21. Tilastokeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	41 984 000,00						7 867 513,03	7 867 513,03	7 867 513,03	
28.60. Erikseen budjetoidut val- tionhallinnon menot		145 175 000	2 938 972,39	141 788 813,89	144 727 786,28	447 213,72		144 335 000,00	2 578 422,19	141 788 813,89

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.60.01. Euroopan unionin kansal- listen asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomäärä- raha 2 v)		1 500 000	883 607,40	616 392,60	1 500 000,00	-		1 500 000,00	883 607,40	616 392,60
28.60.02. Erikseen budjetoidut palk- kamenot (arviomääräraha)		150 000	0,00		0,00	150 000,00				
28.60.03. Valtion henkilöstöjärjeste- lyistä aiheutuvat palkka- menot (siirtomääräraha 2 v)		235 000	267 236,08	0,00	267 236,08	-32 236,08		235 000,00	267 236,08	0,00
28.60.04. Työnantajan palkkapoliit- tiset kehittämistoimenpi- teet valtionhallinnossa (siirtomääräraha 2 v)		0	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00
28.60.20. Euroopan unionin osallis- tuminen matkakustannus- ten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)		2 600 000	1 427 578,71	1 172 421,29	2 600 000,00	-		2 600 000,00	1 427 578,71	1 172 421,29
28.60.60. Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)		320 000	170 400,00		170 400,00	149 600,00				
28.60.95. Erikseen budjetoidut sää- dösperusteiset menot (ar- viomääräraha)		300 000	133 272,42		133 272,42	166 727,58				
28.60.96. Edeltä arvaamattomat me- not (siirtomääräraha 3 v)		140 000 000	0,00	140 000 000,00	140 000 000,00	-		140 000 000,00	0,00	140 000 000,00
28.60.97. Valtion saatavien turvaa- minen (arviomääräraha)		70 000	56 877,78		56 877,78	13 122,22				
28.70. EU ja kansainväliset jär- jestöt		1 621 170 000	1 567 262 959,80		1 567 262 959,80	53 907 040,20				
28.70.40. Isäntämaaakorvaus Pohjois- maiden Investointipankil- le (kiinteä määräraha)		7 000 000	6 302 664,64		6 302 664,64	697 335,36				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.70.66. Maksut Euroopan unionil- le (arviomääräraha)		1 614 000 000	1 560 960 295,16		1 560 960 295,16	53 039 704,84				
28.70.67. Kansainvälisille rahoitus- laitoksille annettujen si- toumusten lunastaminen (arviomääräraha)		170 000	0,00		0,00	170 000,00				
28.80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	16 860 804,00	237 603 000	238 090 049,16		238 090 049,16	-487 049,16	12 492 063,66	12 492 063,66	6 507 994,17	5 962 692,51
28.80.21. Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen (siirtomäärära- ha 2 v)	168 900,00						138 214,39	138 214,39	128 747,33	
28.80.23. Työsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 103 000,00						1 103 000,00	1 103 000,00	1 091 090,08	
28.80.25. Valtion henkilöstöjärjeste- lyt (siirtomääräraha 2 v)	352 000,00						6 396,71	6 396,71	6 396,71	
28.80.27. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	15 000 000,00						11 244 452,56	11 244 452,56	5 281 760,05	5 962 692,51
28.80.30. Ahvenanmaan tasoitus- maksu (arviomääräraha)		204 603 000	205 900 534,30		205 900 534,30	-1 297 534,30				
28.80.31. Verohyvitys Ahvenan- maan maakunnalle (arvio- määräraha)		25 000 000	24 197 657,00		24 197 657,00	802 343,00				
28.80.40. Arpajaisveron tuoton pa- lauttaminen Ahvenan- maan maakunnalle (arviomääräraha)		8 000 000	7 991 857,86		7 991 857,86	8 142,14				
28.80.60. Valtion maksu Koulutusra- hastosta johtuvista menois- ta (arviomääräraha)	236 904,00									
28.81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot	17 276 980,35						14 593 291,14	14 593 291,14	1 412 187,20	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.81.01. Euroopan unionin kansal- listen asiantuntijoiden palkkaukset (siirtomäärä- raha 2 v)	1 176 980,35						228 931,53	228 931,53	222 231,03	
28.81.02. Eräät muut palkat ja virka- suhteen ehtoja koskevat päätökset (arviomäärära- ha)	0,00									
28.81.03. Työnantajan palkkapoliit- tiset kehittämistoimenpi- teet valtionhallinnossa (siirtomääräraha 2 v)	13 000 000,00						13 000 000,00	13 000 000,00	0,00	
28.81.25. Euroopan unionin osallis- tuminen matkakustannus- ten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	3 100 000,00						1 364 359,61	1 364 359,61	1 189 956,17	
28.81.95. Lakiin tai asetukseen pe- rustuvat menot, joita varten talousarvioon ei ole erik- seen merkitty määrärahaa (arviomääräraha)	0,00									
28.81.96. Edeltä arvaamattomat tar- peet (kiinteä määräraha)	0,00									
28.82. Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille	5 950 275,69									
28.82.44. Isäntämaakorvaus Pohjois- maiden Investointipankil- le (kiinteä määräraha)	5 950 275,69									
28.84. Kansainväliset rahoitus- osuudet	1 232 100,00									
28.84.66. Kansainvälisille rahoitus- laitoksille annettujen si- toumusten lunastaminen (arviomääräraha)	0,00									

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.99.41. Tuki työnantajille (arvio-määräraha)	114 865 387,90									
28.99.43. Energiaverotuki (arvio-määräraha)	48 595 174,44									
28.99.63. Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	1 392 499,25									
28.99.95. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	41 213,80									
28.99.97. Verotukseen liittyvät koromenot (arviomääräraha)	12 720 191,90									

Pääluokan 28 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio-menot 2008	Määräraha-tarve 2009	Määräraha-tarve 2010	Määräraha-tarve 2011	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
28.01.02. Valtion IT-strategian toteuttaminen	0	11 900	35 000	46 900	34 548	12 352	3 552	3 391	14 614	16 766	11 010	667	43 057
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		11 900	35 000	46 900	34 548	12 352	3 552	3 391	14 614	16 766	11 010	667	43 057
Pääluokka yhteensä	0	11 900	35 000	46 900	34 548	12 352	3 552	3 391	14 614	16 766	11 010	667	43 057
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		11 900	35 000	46 900	34 548	12 352	3 552	3 391	14 614	16 766	11 010	667	43 057

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.	Opetusministeriön hal- linnonala	6 541 690 208,39	7 259 302 000	6 697 805 846,28	471 794 168,81	7 169 600 015,09	89 701 984,91	501 234 929,00	2 591 678 929,00	2 061 585 708,40	529 460 449,29
29.01.	Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	284 366 705,79	287 269 000	259 182 880,86	15 224 992,51	274 407 873,37	12 861 126,63	14 708 471,11	91 895 471,11	75 832 639,85	15 849 155,79
29.01.01.	Opetusministeriön toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)		25 922 000	22 219 842,09	3 702 157,91	25 922 000,00	-		25 922 000,00	22 219 842,09	3 702 157,91
29.01.02.	Opetushallituksen toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)		22 864 000	19 873 567,89	2 990 432,11	22 864 000,00	-		22 864 000,00	19 873 567,89	2 990 432,11
29.01.03.	Kansainvälisen henkilö- vaihdon keskuksen toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)		8 352 000	7 293 446,58	1 058 553,42	8 352 000,00	-		8 352 000,00	7 293 446,58	1 058 553,42
29.01.21.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	24 110 000,00	4 686 000	4 191 977,33	494 022,67	4 686 000,00	-	4 465 599,94	9 151 599,94	8 657 425,97	494 022,67
29.01.22.	Eräät kopiointi- ja käyttö- oikeuskorvaukset (siirto- määräraha 2 v)		14 563 000	8 147 000,00	6 416 000,00	14 563 000,00	-	779 815,79	15 342 815,79	8 724 284,47	6 416 000,00
29.01.23.	Opetushallituksen toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 210 000,00						1 580 890,31	1 580 890,31	1 580 890,31	
29.01.25.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	5 686 000,00						1 800 263,49	1 800 263,49	1 789 270,64	
29.01.26.	Eräät kopiointi- ja käyttö- oikeuskorvaukset (siirto- määräraha 2 v)	13 063 000,00						4 523 000,00	4 523 000,00	4 523 000,00	
29.01.27.	Kansainvälisen henkilö- vaihdon keskuksen toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 026 000,00						740 913,12	740 913,12	740 913,12	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.01.29. Opetusministeriön hallin- nonalan arvonlisäverome- not (arviomääräraha)	135 983 033,04	140 000 000	142 896 185,11		142 896 185,11	-2 896 185,11				
29.01.50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	485 000,00	585 000	585 000,00		585 000,00	0,00				
29.01.51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	2 341 000,00	2 571 000	2 571 000,00		2 571 000,00	0,00				
29.01.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ope- tusministeriön osalta (ar- viomääräraha)	72 503 888,69	64 786 000	49 147 752,86		49 147 752,86	15 638 247,14				
29.01.66. Rahoitusosuudet kansain- välisille järjestöille (arvio- määräraha)	1 958 784,06	2 140 000	2 020 935,40		2 020 935,40	119 064,60				
29.01.70. Kaluston hankinta (siirto- määräraha 3 v)	1 000 000,00	800 000	236 173,60	563 826,40	800 000,00	-	817 988,46	1 617 988,46	429 998,78	1 187 989,68
29.10. Yleissivistävä koulutus	1 906 875 640,07	2 088 419 000	2 029 187 545,06	28 792 606,84	2 057 980 151,90	30 438 848,10	20 810 562,75	143 829 562,75	114 921 744,36	28 794 864,61
29.10.01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)		49 305 000	47 062 861,13	2 242 138,87	49 305 000,00	-		49 305 000,00	47 062 861,13	2 242 138,87
29.10.02. Ylioppilastutkintolauta- kunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		15 000	13 709,05	1 290,95	15 000,00	-		15 000,00	13 709,05	1 290,95
29.10.20. Yleissivistävän koulutuk- sen kehittäminen (siirto- määräraha 2 v)		16 299 000	6 031 659,98	10 267 340,02	16 299 000,00	-		16 299 000,00	6 031 659,98	10 267 340,02
29.10.21. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)	44 414 000,00						1 193 109,26	1 193 109,26	1 193 109,26	
29.10.22. Ylioppilastutkintolauta- kunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	-26 773,91						6 360 348,72	6 360 348,72	6 268 944,27	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.10.25. Yleissivistävän koulutuk- sen kehittäminen (siirto- määräraha 2 v)	9 249 000,00						3 495 257,00	3 495 257,00	3 473 707,67	
29.10.30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuk- sen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	1 805 018 413,98	1 964 779 000	1 934 340 151,90		1 934 340 151,90	30 438 848,10				
29.10.34. Valtionosuus oppilaitos- ten perustamiskustannuk- siin (siirtomääräraha 3 v)	47 700 000,00	57 400 000	41 118 163,00	16 281 837,00	57 400 000,00	-	9 761 847,77	67 161 847,77	50 877 753,00	16 284 094,77
29.10.51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	521 000,00	621 000	621 000,00		621 000,00	0,00				
29.20. Ammatillinen koulutus	690 323 575,01	600 930 000	596 955 725,78	3 860 320,11	600 816 045,89	113 954,11	6 208 292,50	45 824 292,50	41 963 358,55	3 860 320,11
29.20.01. Valtion ammatillisen kou- lutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		35 156 000	33 295 686,63	1 860 313,37	35 156 000,00	-		35 156 000,00	33 295 686,63	1 860 313,37
29.20.20. Työpaikalla tapahtuva op- piminen (siirtomääräraha 2 v)		3 026 000	1 942 711,25	1 083 288,75	3 026 000,00	-		3 026 000,00	1 942 711,25	1 083 288,75
29.20.21. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomäärä- raha 2 v)	32 301 000,00	1 434 000	517 282,01	916 717,99	1 434 000,00	-	2 524 625,26	3 958 625,26	3 041 907,27	916 717,99
29.20.22. Ammattikorkeakoululai- toksen yhteiset menot (siir- tomääräraha 3 v)							1 433 559,17	1 433 559,17	1 433 559,16	
29.20.24. Työpaikalla tapahtuva op- piminen (siirtomääräraha 2 v)	3 026 000,00						965 133,87	965 133,87	964 974,26	
29.20.25. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomäärä- raha 2 v)	1 899 000,00						1 284 974,20	1 284 974,20	1 284 519,98	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.20.30. Valtionosuus ja -avustus ammattillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (ar- viomääräraha)	526 434 265,01	561 314 000	561 200 045,89		561 200 045,89	113 954,11				
29.20.31. Valtionosuus oppisopi- muskoulutukseen (arvio- määräraha)	126 663 310,00									
29.30. Ammatillinen lisäkoulu- tus ja vapaa sivistystyö	338 755 292,34	458 642 000	459 703 522,90	12 050 549,64	471 754 072,54	-13 112 072,54	44 703 912,87	69 216 912,87	31 595 473,27	37 595 022,70
29.30.20. Opetustoimen henkilöstö- koulutus ja eräät muut me- not (siirtomääräraha 2 v)		14 209 000	5 888 983,60	8 320 016,40	14 209 000,00	-		14 209 000,00	5 888 983,60	8 320 016,40
29.30.21. Aikuiskoulutuksen kehittä- minen (siirtomääräraha 2 v)	424 000,00	9 304 000	6 404 622,76	2 899 377,24	9 304 000,00	-	1 240,18	9 305 240,18	6 405 862,94	2 899 377,24
29.30.22. Opetustoimen henkilöstö- koulutus ja eräät muut me- not (siirtomääräraha 2 v)	14 004 000,00						9 476 202,52	9 476 202,52	9 458 134,36	
29.30.25. Aikuiskoulutuksen kehittä- minen (siirtomääräraha 2 v)	2 927 000,00						759 115,85	759 115,85	750 767,11	
29.30.30. Valtionosuus vapaan sivilis- tystyön oppilaitosten käyt- tökustannuksiin (arviomääräraha)	79 523 396,00	152 219 000	152 090 219,00		152 090 219,00	128 781,00				
29.30.31. Valtionosuus ja -avustus ammattilliseen lisäkoulu- tukseen (arviomääräraha)	116 103 154,34	126 474 000	126 113 041,54		126 113 041,54	360 958,46				
29.30.32. Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)		127 063 000	141 116 229,00		141 116 229,00	-14 053 229,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.30.34. Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamis- ohjelmaan (siirtomäärära- ha 3 v)	35 000 000,00						33 751 514,32	33 751 514,32	8 434 591,26	25 316 923,06
29.30.50. Valtionosuus kansanopis- tojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	47 181 230,00									
29.30.51. Valtionosuus ammatillis- ten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (ar- viomääräraha)	16 948 975,00	18 945 000	18 493 583,00		18 493 583,00	451 417,00				
29.30.52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perusta- miskustannuksiin (siirto- määräraha 3 v)	1 000 000,00	1 000 000	168 844,00	831 156,00	1 000 000,00	-	715 840,00	1 715 840,00	657 134,00	1 058 706,00
29.30.53. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	9 578 000,00	9 428 000	9 428 000,00		9 428 000,00	0,00				
29.30.55. Valtionosuus opintokes- kusten käyttökustannuk- siin (arviomääräraha)	11 557 119,00									
29.30.56. Valtionosuus kesäyliopis- tojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	4 508 418,00									
29.40. Ammattikorkeakoulu- opetus	367 783 244,00	378 542 000	378 288 143,90	3 089 973,61	381 378 117,51	-2 836 117,51	2 098 480,33	7 051 480,33	3 597 327,86	3 453 344,79
29.40.20. Ammattikorkeakoululai- toksen yhteiset menot (siir- tomääräraha 3 v)		2 950 000	350 136,20	2 599 863,80	2 950 000,00	-		2 950 000,00	350 136,20	2 599 863,80
29.40.21. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomäärä- raha 2 v)		2 003 000	1 512 890,19	490 109,81	2 003 000,00	-		2 003 000,00	1 512 890,19	490 109,81

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.40.22. Ammattikorkeakoululai- toksen yhteiset menot (siir- tomääräraha 3 v)	3 310 000,00						1 716 321,04	1 716 321,04	1 352 949,86	363 371,18
29.40.25. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomäärä- raha 2 v)	2 068 000,00						382 159,29	382 159,29	381 351,61	
29.40.30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (ar- viomääräraha)	362 405 244,00	373 589 000	376 425 117,51		376 425 117,51	-2 836 117,51				
29.50. Yliopisto-opetus ja -tut- kimus	1 409 540 903,50	1 730 835 000	1 417 769 012,50	313 065 987,41	1 730 834 999,91	0,09	288 451 067,56	1 819 286 067,56	1 502 393 528,63	316 793 281,87
29.50.01. Yliopistojen toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)		1 391 413 000	1 103 963 749,76	287 449 250,15	1 391 412 999,91	0,09		1 391 413 000,00	1 103 963 749,76	287 449 250,15
29.50.02. Kansalliskirjaston toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)		13 500 000	12 654 074,70	845 925,30	13 500 000,00	-		13 500 000,00	12 654 074,70	845 925,30
29.50.03. Harjoittelukoulujen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)		77 950 000	73 758 691,22	4 191 308,78	77 950 000,00	-		77 950 000,00	73 758 691,22	4 191 308,78
29.50.04. Yliopistojen palvelukes- kuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		15 000 000	5 189 888,65	9 810 111,35	15 000 000,00	-		15 000 000,00	5 189 888,65	9 810 111,35
29.50.20. Yliopistolaitoksen yhtei- set menot (siirtomääräraha 3 v)		32 972 000	22 202 608,17	10 769 391,83	32 972 000,00	-		32 972 000,00	22 202 608,17	10 769 391,83
29.50.21. Yliopistojen toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)	1 296 262 903,50						274 018 689,75	274 018 689,75	274 018 689,75	
29.50.22. Yliopistolaitoksen yhtei- set menot (siirtomääräraha 3 v)	26 817 000,00						10 580 734,09	10 580 734,09	6 852 674,69	3 727 294,46

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.50.23. Kansalliskirjaston toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 277 000,00						596 176,39	596 176,39	596 176,39	
29.50.24. Harjoittelukoulujen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	73 184 000,00						3 255 467,33	3 255 467,33	3 156 975,30	
29.50.87. Valtion rahoitus innovaa- tioyliopiston pääomaan (kiinteä määräraha)		200 000 000	200 000 000,00		200 000 000,00	0,00				
29.60. Tiede	270 600 650,46	285 795 000	202 178 229,95	83 494 304,55	285 672 534,50	122 465,50	55 998 484,10	251 785 484,10	141 029 881,42	110 631 286,66
29.60.01. Suomen Akatemian toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)		34 968 000	22 461 123,13	12 506 876,87	34 968 000,00	-		34 968 000,00	22 461 123,13	12 506 876,87
29.60.02. Arkistolaitoksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		19 032 000	18 017 040,41	1 014 959,59	19 032 000,00	-		19 032 000,00	18 017 040,41	1 014 959,59
29.60.03. Kotimaisten kielten tutki- muskeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		2 681 000	1 852 794,39	828 205,61	2 681 000,00	-		2 681 000,00	1 852 794,39	828 205,61
29.60.04. Varastokirjaston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		1 573 000	1 569 403,55	3 596,45	1 573 000,00	-		1 573 000,00	1 569 403,55	3 596,45
29.60.20. Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomää- räraha 2 v)		100 000	100 000,00	0,00	100 000,00	0,00		100 000,00	100 000,00	0,00
29.60.21. Suomen Akatemian toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	32 325 000,00						11 469 821,05	11 469 821,05	11 469 726,94	
29.60.22. Arkistolaitoksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	14 446 000,00						476 393,01	476 393,01	476 393,01	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.60.23. Kotimaisten kielten tutki- muskeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	2 746 000,00						934 843,05	934 843,05	934 843,05	
29.60.24. Varastokirjaston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	1 526 000,00						80 352,46	80 352,46	80 352,46	
29.60.25. Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomää- räraha 2 v)	150 000,00						0,00	0,00	0,00	
29.60.50. Suomen Akatemian tutki- musmäärärahat (siirtomää- räraha 3 v)	130 505 000,00	137 433 000	68 292 333,97	69 140 666,03	137 433 000,00	-	42 913 249,76	180 346 249,76	84 068 204,48	96 277 648,14
29.60.53. Veikkauksen ja raha-arpa- jaisten voittovarot tieteen edistämiseen (arviomäärä- raha)	76 620 210,66	77 148 000	77 033 949,65		77 033 949,65	114 050,35				
29.60.66. Rahoitusosuudet kansain- välisille järjestöille (arvio- määräraha)	12 282 439,80	12 860 000	12 851 584,85		12 851 584,85	8 415,15				
29.60.76. Kiinteistöjen hankinta (siirtomääräraha 3 v)							123 824,77	123 824,77	0,00	
29.69. Ammatillinen lisäkoulu- tus ja vapaa sivistystyö							15 556 775,86	15 556 775,86	15 556 774,83	
29.69.34. Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamis- ohjelmaan (siirtomäärära- ha 3 v)							15 386 675,86	15 386 675,86	15 386 674,83	
29.69.52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perusta- miskustannuksiin (siirto- määräraha 3 v)							170 100,00	170 100,00	170 100,00	
29.70. Opintotuki	737 041 356,41	844 762 000	782 337 745,58	414 338,25	782 752 083,83	62 009 916,17	462 325,83	5 424 325,83	5 001 473,54	414 338,25

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.70.01. Opintotuen muutoksenha- kulautakunnan toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		668 000	602 290,75	65 709,25	668 000,00	-		668 000,00	602 290,75	65 709,25
29.70.22. Opintotuen muutoksenha- kulautakunnan toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	625 000,00						151 184,61	151 184,61	142 670,79	
29.70.52. Opintolainojen valtioneu- kausi- ja korkotuki (arviomääräraha)	31 429 700,89	35 600 000	39 194 900,25		39 194 900,25	-3 594 900,25				
29.70.55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	644 984 116,95	744 100 000	678 314 013,10		678 314 013,10	65 785 986,90				
29.70.57. Korkeakouluopiskelijoi- den ateriatuki (arviomäärä- raha)	23 745 711,51	25 400 000	24 134 761,01		24 134 761,01	1 265 238,99				
29.70.58. Avustus vuokratilustannus- ten korvaamiseen (siirto- määräraha 2 v)	4 268 000,00	4 294 000	3 945 371,00	348 629,00	4 294 000,00	-	311 141,22	4 605 141,22	4 256 512,00	348 629,00
29.70.59. Lukiokoulutuksen ja am- matillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumat- katuki (arviomääräraha)	31 988 827,06	34 700 000	36 146 409,47		36 146 409,47	-1 446 409,47				
29.80. Taide ja kulttuuri	392 275 523,66	430 184 000	418 681 079,18	11 574 445,94	430 255 525,12	-71 525,12	8 491 528,88	88 440 528,88	76 587 260,88	11 842 184,56
29.80.01. Taiteen keskustoimikun- nan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)		5 194 000	4 923 206,20	270 793,80	5 194 000,00	-		5 194 000,00	4 923 206,20	270 793,80
29.80.02. Valtion taidemuseon toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)		18 001 000	16 969 168,41	1 031 831,59	18 001 000,00	-		18 001 000,00	16 969 168,41	1 031 831,59

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Käyttö vuonna 2008	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.80.03. Suomenlinnan hoitokun- nan toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)		2 852 000	2 241 408,90	610 591,10	2 852 000,00	-		2 852 000,00	2 241 408,90	610 591,10
29.80.04. Museoviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		18 534 000	18 232 605,26	301 394,74	18 534 000,00	-		18 534 000,00	18 232 605,26	301 394,74
29.80.05. Näkövammaisten kirjas- ton toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)		7 157 000	4 431 926,64	2 725 073,36	7 157 000,00	-		7 157 000,00	4 431 926,64	2 725 073,36
29.80.06. Kansallisen audiovisuaali- sen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		4 740 000	3 963 163,71	776 836,29	4 740 000,00	-		4 740 000,00	3 963 163,71	776 836,29
29.80.07. Valtion elokuvatarkasta- mon toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)		590 000	390 175,11	199 824,89	590 000,00	-		590 000,00	390 175,11	199 824,89
29.80.08. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		922 000	894 025,14	27 974,86	922 000,00	-		922 000,00	894 025,14	27 974,86
29.80.21. Taiteen keskustoimikun- nan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomää- räraha 2 v)	3 372 000,00						468 405,52	468 405,52	461 322,08	
29.80.22. Valtion taidemuseon toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	17 329 000,00						1 135 071,49	1 135 071,49	1 135 071,49	
29.80.23. Suomenlinnan hoitokun- nan toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)	2 823 000,00						151 187,26	151 187,26	151 187,26	
29.80.24. Museoviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	17 057 000,00						637 171,71	637 171,71	637 171,71	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.80.25. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 037 000,00						3 322 117,70	3 322 117,70	3 318 117,70	
29.80.26. Suomen elokuva-arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 511 000,00						343 898,87	343 898,87	343 898,87	
29.80.27. Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	560 000,00						254 781,77	254 781,77	254 781,77	
29.80.28. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	807 000,00						43 579,18	43 579,18	43 579,18	
29.80.30. Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	74 451 000,00	90 478 000	90 478 000,00		90 478 000,00	0,00				
29.80.31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	13 812 000,00	19 444 000	19 444 000,00		19 444 000,00	0,00				
29.80.32. Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)	4 470 000,00	6 785 000	6 785 000,00		6 785 000,00	0,00				
29.80.33. Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)	5 540 954,00	5 563 000	5 562 217,00		5 562 217,00	783,00				
29.80.34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	6 100 000,00	5 700 000	5 800 000,00		5 800 000,00	-100 000,00				
29.80.40. Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)	230 000,00	252 000	252 000,00		252 000,00	0,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.80.50. Eräät avustukset (siirto- määräraha 3 v)	10 487 000,00	11 325 000	9 751 932,94	1 573 067,06	11 325 000,00	-	516 766,46	11 841 766,46	10 047 763,48	1 794 002,98
29.80.51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	10 997 366,13	11 438 000	11 407 078,99		11 407 078,99	30 921,01				
29.80.52. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	188 800 237,53	189 200 000	189 203 716,13		189 203 716,13	-3 716,13				
29.80.53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	16 794 966,00	17 542 000	17 542 000,00		17 542 000,00	0,00				
29.80.54. Valtionavustus Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainanhoitokuluihin (kiinteä määräraha)	3 627 000,00	3 816 000	3 815 513,00		3 815 513,00	487,00				
29.80.55. Kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen (siirtomääräraha 3 v)		2 000 000	451 665,33	1 548 334,67	2 000 000,00	-		2 000 000,00	451 665,33	1 548 334,67
29.80.56. Kulttuuriviennin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)		800 000	800 000,00	0,00	800 000,00	0,00		800 000,00	800 000,00	0,00
29.80.70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 110 000,00	2 145 000	1 390 603,45	754 396,55	2 145 000,00	-	842 347,51	2 987 347,51	2 214 746,18	772 601,33
29.80.72. Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	589 000,00	739 000	597 193,83	141 806,17	739 000,00	-	95 971,46	834 971,46	693 165,29	141 806,17
29.80.75. Toimitilojen ja kiinteistöjen perusparannukset, käyttö ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	2 770 000,00	4 950 000	3 337 479,14	1 612 520,86	4 950 000,00	-	680 229,95	5 630 229,95	3 989 111,17	1 641 118,78
29.80.95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	0,00	17 000	17 000,00		17 000,00	0,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Käyttö vuonna 2008	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.88. Tiede							42 959 103,65	42 959 103,65	42 958 588,14	
29.88.50. Suomen Akatemian tutki- musmäärärahat (siirtomää- räraha 3 v)							42 959 103,65	42 959 103,65	42 958 588,14	
29.90. Liikuntatoimi	101 441 297,47	106 818 000	106 703 529,87		106 703 529,87	114 470,13	533 782,87	533 782,87	513 877,79	
29.90.50. Veikkauksen ja raha-arpa- jaisten voittovarot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomäärä- raha)	100 099 297,47	104 065 000	103 950 529,87		103 950 529,87	114 470,13	246 496,61	246 496,61	226 591,53	
29.90.52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiin- teä määräraha)	1 342 000,00	2 753 000	2 753 000,00		2 753 000,00	0,00				
29.90.70. Kaluston hankinta (siirto- määräraha 3 v)							224 994,99	224 994,99	224 994,99	
29.90.75. Perusparannukset ja talon- rakennukset (siirtomäärä- raha 3 v)							62 291,27	62 291,27	62 291,27	
29.91. Nuorisotyö	42 686 019,68	47 106 000	46 818 430,70	226 649,95	47 045 080,65	60 919,35	252 140,69	9 875 140,69	9 633 779,28	226 649,95
29.91.50. Veikkauksen ja raha-arpa- jaisten voittovarot nuoriso- työn edistämiseen (arviomääräraha)	35 963 019,68	37 483 000	37 422 080,65		37 422 080,65	60 919,35				
29.91.51. Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö (siir- tomääräraha 2 v)	6 723 000,00	9 623 000	9 396 350,05	226 649,95	9 623 000,00	-	252 140,69	9 875 140,69	9 633 779,28	226 649,95

Pääluokan 29 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
29.01.62. EU:n rakennerahas- tojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta	407 084	0	11 776	11 776	3	11 773	11 773	49 150	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	407 084							49 147	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	11 776	11 776	3	11 773	11 773	3	0	0	0	0	0
29.07.21. Opetushallituksen toimintamenot	400	0	0	0	0	0	0	156	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	400							156	0	0	0	0	0
29.10.01. Valtion yleissivistä- vän koulutuksen toimintame- not	0	600	0	600	600	0	0	0	600	600	600	0	1 800
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		600	0	600	600	0	0	0	600	600	600	0	1 800
29.10.22. Yliopistolaitoksen yh- teiset menot	10 000	0	0	0	0	0	0	3 975	2 025	0	0	0	2 025
Aikaisempien vuosien valtuudet	10 000							3 975	2 025	0	0	0	2 025
29.10.34. Valtionosuus oppilai- tosten perustamiskustannuk- siin	51 000	45 000	0	45 000	45 000	0	0	13 879	19 871	12 633	12 563	49 477	94 543
Aikaisempien vuosien valtuudet	51 000							1 491	6 744	8 801	9 068	33 395	58 008
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		45 000	0	45 000	45 000	0	0	12 388	13 126	3 832	3 495	16 082	36 535

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
29.30.52. Valtionosuus ja -avus- tus aikuiskoulutuksen perusta- miskustannuksiin	800	1 000	0	1 000	1 000	0	0	485	828	237	0	0	1 065
Aikaisempien vuosien valtuudet	800							316	234	0	0	0	234
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		1 000	0	1 000	1 000	0	0	169	594	237	0	0	831
29.40.34. Valtionosuus yleissi- vistävien ja ammatillisten oppi- laitosten sekä ammattikorkeakoulujen perus- tamiskustannuksiin	527 185	0	0	0	0	0	0	36 988	33 078	28 826	22 412	34 978	119 294
Aikaisempien vuosien valtuudet	527 185							36 988	33 078	28 826	22 412	34 978	119 294
29.60.00. Tiede	225 260	245 595	0	245 595	245 559	36	0	80 460	136 899	123 886	82 477	25 644	368 905
Aikaisempien vuosien valtuudet	225 260							66 506	63 032	54 858	20 393	388	138 672
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		245 595	0	245 595	245 559	36	0	13 954	73 867	69 027	62 083	25 256	230 233
29.60.02. Arkistolaitoksen toi- mintamenot	0	60	0	60	60	0	0	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		60	0	60	60	0	0	0	0	0	0	0	0
29.69.52. Valtionosuus ja -avus- tus aikuiskoulutuksen perusta- miskustannuksiin	4 150	0	0	0	0	0	0	343	301	0	0	0	301
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 150							343	301	0	0	0	301
29.80.04. Museoviraston toi- mintamenot	0	750	0	750	750	0	0	0	0	0	0	750	750

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		750	0	750	750	0	0	0	0	0	0	750	750
29.80.06. Kansallisen audiovi- suaalisen arkiston toimintame- not	0	110	0	110	110	0	0	0	110	110	110	770	1 100
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		110	0	110	110	0	0	0	110	110	110	770	1 100
29.80.24. Museoviraston toi- mintamenot	750	0	0	0	0	0	0	0	0	0	750	0	750
Aikaisempien vuosien valtuudet	750							0	0	0	750	0	750
29.80.34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustan- nuksiin	4 395	4 500	0	4 500	4 500	0	0	15	583	1 447	1 562	6 301	9 893
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 395							15	443	760	731	2 767	4 700
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		4 500	0	4 500	4 500	0	0	0	140	687	832	3 534	5 193
29.80.70. Kaluston hankinta	0	2 900	0	2 900	2 900	0	0	0	1 000	1 900	0	0	2 900
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		2 900	0	2 900	2 900	0	0	0	1 000	1 900	0	0	2 900
29.80.75. Toimitilojen ja kiin- teistöjen perusparannukset, käyttö ja kunnossapito	264	2 000	0	2 000	839	1 161	0	405	698	0	0	0	698
Aikaisempien vuosien valtuudet	264							264	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		2 000	0	2 000	839	1 161	0	141	698	0	0	0	698
29.88.00. Tiede	706 228	0	0	0	0	0	0	104 336	57 646	18 678	1 294	232	77 850

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
Aikaisempien vuosien valtuudet	706 228							104 336	57 646	18 678	1 294	232	77 850
29.90.34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustan- nuksiin	42 167	0	0	0	0	0	0	5 785	4 342	3 565	2 646	3 343	13 896
Aikaisempien vuosien valtuudet	42 167							5 785	4 342	3 565	2 646	3 343	13 896
Pääluokka yhteensä	1 979 683	302 515	11 776	314 291	301 320	12 971	11 773	295 977	257 981	191 882	124 414	121 495	695 771
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 979 683							269 322	167 846	115 488	57 294	75 103	415 731
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		302 515	11 776	314 291	301 320	12 971	11 773	26 655	90 135	76 393	67 120	46 392	280 040

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30. Maa- ja metsätalousmi- nisteriön hallinnonala	2 658 798 737,73	2 850 440 000	2 440 621 392,13	307 836 490,16	2 748 457 882,29	101 982 117,71	286 134 399,51	2 252 832 399,51	1 925 700 208,85	320 972 735,12
30.01. Hallinto		103 386 000	83 586 044,39	20 681 107,78	104 267 152,17	-881 152,17		74 472 000,00	53 790 892,22	20 681 107,78
30.01.01. Maa- ja metsätalousminis- teriön toimintamenot (siir- tomääräraha 2 v)		26 591 000	24 227 151,47	2 363 848,53	26 591 000,00	-		26 591 000,00	24 227 151,47	2 363 848,53
30.01.02. Maa- ja metsätalousminis- teriön tietopalvelukeskuk- sen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		13 444 000	11 082 146,31	2 361 853,69	13 444 000,00	-		13 444 000,00	11 082 146,31	2 361 853,69
30.01.03. Maaseutuviraston toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)		19 622 000	13 383 067,06	6 238 932,94	19 622 000,00	-		19 622 000,00	13 383 067,06	6 238 932,94
30.01.04. Lautakuntien toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)		821 000	690 478,29	130 521,71	821 000,00	-		821 000,00	690 478,29	130 521,71
30.01.20. Tietojärjestelmien kehittä- minen (siirtomääräraha 2 v)		3 652 000	2 393 913,11	1 258 086,89	3 652 000,00	-		3 652 000,00	2 393 913,11	1 258 086,89
30.01.21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)		729 000	176 846,84	552 153,16	729 000,00	-		729 000,00	176 846,84	552 153,16
30.01.22. Yhteistutkimukset (siirto- määräraha 3 v)		4 613 000	1 802 479,18	2 810 520,82	4 613 000,00	-		4 613 000,00	1 802 479,18	2 810 520,82
30.01.29. Maa- ja metsätalousminis- teriön hallinnonalan arvон- lisäveromenot (arviomääräraha)		25 200 000	26 254 571,04		26 254 571,04	-1 054 571,04				
30.01.40. Bioenergiatuotannon avus- tukset (siirtomääräraha 3 v)		5 000 000	34 809,96	4 965 190,04	5 000 000,00	-		5 000 000,00	34 809,96	4 965 190,04
30.01.66. Eräät jäsenmaksut ja rahoi- tusosuudet (arviomäärära- ha)		3 714 000	3 540 581,13		3 540 581,13	173 418,87				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.20.40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirto- määräraha 2 v)	566 165 000,00	557 475 000	458 418 873,52	99 056 126,48	557 475 000,00	-	99 579 069,70	657 054 069,70	557 997 943,22	99 056 126,48
30.20.41. EU-tulotuki ja EU-markki- natuki (arviomääräraha)	542 244 847,16	607 138 000	559 852 637,30		559 852 637,30	47 285 362,70				
30.20.42. Satovahinkojen korvaami- nen (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000,00	3 400 000	103 130,83	3 296 869,17	3 400 000,00	-	1 483 100,47	4 883 100,47	1 586 231,30	3 296 869,17
30.20.43. Maatalouden ympäristötu- ki, tuotantoeläinten hyvin- vointituki ja ei- tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 2 v)	268 996 000,00	344 647 000	312 336 640,21	32 310 359,79	344 647 000,00	-	18 141 660,12	362 788 660,12	330 477 555,28	32 310 359,79
30.20.44. Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)	409 673 000,00	422 673 000	418 593 328,23	4 079 671,77	422 673 000,00	-	2 074 119,41	424 747 119,41	420 667 447,64	4 079 671,77
30.20.45. Luopumistuet ja -korvauk- set ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)	125 900 000,00	144 480 000	134 546 233,80	9 933 766,20	144 480 000,00	-	8 683 089,84	153 163 089,84	143 229 323,64	9 933 766,20
30.20.46. Markkinoinnin ja tuotan- non kehittäminen (siirto- määräraha 2 v)	3 942 000,00	5 171 000	4 530 010,10	640 989,90	5 171 000,00	-	14 623,47	5 185 623,47	4 544 633,57	640 989,90
30.20.47. Laatu järjestelmien kehittä- minen (siirtomääräraha 3 v)	1 213 000,00	1 913 000	589 078,77	1 323 921,23	1 913 000,00	-	1 270 015,51	3 183 015,51	1 631 690,46	1 551 309,06
30.20.48. Puutarhatalouden ja soke- rintuotannon erityistoi- menpiteet (siirtomääräraha 3 v)	31 852 000,00	23 902 000	609 294,53	23 292 705,47	23 902 000,00	-	26 359 208,18	50 261 208,18	26 968 502,71	23 292 705,47
30.20.49. Maaseutuelinkeinotoimin- nan korkotuki (arviomää- räraha)	42 375 767,04	53 700 000	51 131 388,60		51 131 388,60	2 568 611,40				
30.20.60. Siirto interventiorahas- toon (kiinteä määräraha)	2 000 000,00	1 000 000	1 000 000,00		1 000 000,00	0,00				

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.20.61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)	115 000 000,00	56 840 000	23 110 000,00	33 730 000,00	56 840 000,00	-	0,00	56 840 000,00	23 110 000,00	33 730 000,00
30.30. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	43 634 149,11	46 473 000	38 980 530,10	6 639 861,69	45 620 391,79	852 608,21	7 946 624,38	50 201 624,38	43 561 762,69	6 639 861,69
30.30.01. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		41 855 000	35 217 543,70	6 637 456,30	41 855 000,00	-		41 855 000,00	35 217 543,70	6 637 456,30
30.30.02. Lihantarkastustoiminnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		400 000	397 594,61	2 405,39	400 000,00	-		400 000,00	397 594,61	2 405,39
30.30.20. Eläinlääkintähuolto (arvio- määräraha)		1 650 000	1 336 016,71		1 336 016,71	313 983,29				
30.30.21. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 669 000,00						7 946 624,38	7 946 624,38	7 946 624,38	
30.30.22. Lihantarkastustoiminnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	500 000,00						0,00	0,00	0,00	
30.30.25. Eläinlääkintähuolto (arvio- määräraha)	1 607 335,21									
30.30.41. Eräät korvaukset (arvio- määräraha)	1 857 813,90	2 568 000	2 029 375,08		2 029 375,08	538 624,92				
30.40. Kala-, riista- ja porotalous	59 169 431,14	60 819 000	36 851 264,72	22 052 866,17	58 904 130,89	1 914 869,11	36 645 918,59	89 304 918,59	59 559 585,05	29 143 564,83
30.40.01. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		16 830 000	13 030 752,50	3 799 247,50	16 830 000,00	-		16 830 000,00	13 030 752,50	3 799 247,50
30.40.20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)		2 300 000	110 231,95	2 189 768,05	2 300 000,00	-		2 300 000,00	110 231,95	2 189 768,05

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.40.21. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 168 000,00						4 908 525,03	4 908 525,03	4 908 525,03	
30.40.25. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)	2 300 000,00						2 070 577,79	2 070 577,79	2 070 577,65	
30.40.41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	4 607 674,63	5 400 000	3 485 431,14		3 485 431,14	1 914 568,86				
30.40.42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	3 430 000,00	3 050 000	953 703,61	2 096 296,39	3 050 000,00	-	2 067 826,18	5 117 826,18	3 021 529,79	2 096 296,39
30.40.43. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 814 000,00	1 867 000	1 867 000,00	0,00	1 867 000,00	0,00	0,00	1 867 000,00	1 867 000,00	0,00
30.40.50. Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	7 194 000,00	8 456 000	8 263 475,78	192 524,22	8 456 000,00	-	22 371,84	8 478 371,84	8 284 601,74	192 524,22
30.40.51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 849 000,00	5 764 000	5 374 062,93	389 937,07	5 764 000,00	-	311 533,51	6 075 533,51	5 685 595,65	389 937,07
30.40.52. Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)	2 352 756,51	2 760 000	2 759 699,75		2 759 699,75	300,25				
30.40.62. Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 397 000,00	13 635 000	855 975,20	12 779 024,80	13 635 000,00	-	25 956 741,36	39 591 741,36	19 739 989,34	19 251 230,12
30.40.77. Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	1 057 000,00	757 000	150 931,86	606 068,14	757 000,00	-	1 308 342,88	2 065 342,88	840 781,40	1 224 561,48
30.50. Vesitalous	26 743 155,00	31 582 000	15 055 371,50	16 457 192,02	31 512 563,52	69 436,48	19 599 281,18	49 961 281,18	28 371 980,34	20 824 396,65
30.50.20. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 2 v)		7 000 000	4 994 797,57	2 005 202,43	7 000 000,00	-		7 000 000,00	4 994 797,57	2 005 202,43

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.50.22. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 2 v)	6 498 000,00						1 551 869,91	1 551 869,91	1 551 616,98	
30.50.30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	1 031 282,00	800 000	735 007,88		735 007,88	64 992,12				
30.50.31. Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin (siirtomääräraha 3 v)	5 927 000,00	7 763 000	1 535 646,00	6 227 354,00	7 763 000,00	-	6 643 880,32	14 406 880,32	5 798 880,82	8 607 999,50
30.50.43. Eräät valtion maksettavaksi määrättyt korvaukset (arviomääräraha)	687 873,00	420 000	415 555,64		415 555,64	4 444,36				
30.50.48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	841 000,00	841 000	0,00	841 000,00	841 000,00	-	1 682 000,00	2 523 000,00	76 348,74	1 682 000,00
30.50.77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)	11 758 000,00	14 758 000	7 374 364,41	7 383 635,59	14 758 000,00	-	9 721 530,95	24 479 530,95	15 950 336,23	8 529 194,72
30.60. Metsätalous	153 719 747,74	162 120 000	155 172 297,12	6 800 196,26	161 972 493,38	147 506,62	6 938 875,52	104 968 875,52	97 949 742,40	6 982 659,82
30.60.01. Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		42 611 000	36 876 039,32	5 734 960,68	42 611 000,00	-		42 611 000,00	36 876 039,32	5 734 960,68
30.60.21. Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 234 000,00						6 430 125,42	6 430 125,42	6 430 125,42	
30.60.41. Metsäpuiden siemenhuolto (siirtomääräraha 2 v)	903 000,00	1 169 000	623 520,00	545 480,00	1 169 000,00	-	134 211,00	1 303 211,00	757 731,00	545 480,00
30.60.42. Valtionapu metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)	44 173 000,00	45 289 000	45 289 000,00	0,00	45 289 000,00	0,00	0,00	45 289 000,00	45 289 000,00	0,00
30.60.43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	39 818,48	310 000	179 906,02		179 906,02	130 093,98				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.60.44. Tuki puuntuotannon kestä- vyyden turvaamiseen (ar- viomääräraha)	59 578 929,26	63 780 000	63 762 587,36		63 762 587,36	17 412,64				
30.60.45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	6 965 000,00	6 965 000	6 645 244,42	319 755,58	6 965 000,00	-	174 539,10	7 139 539,10	6 736 518,74	402 219,14
30.60.50. Eräät metsätalouden valti- onavut (siirtomääräraha 2 v)	1 726 000,00	1 796 000	1 796 000,00	0,00	1 796 000,00	0,00	0,00	1 796 000,00	1 796 000,00	0,00
30.60.83. Lainat puuntuotannon kes- tävyyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	100 000,00	200 000	0,00	200 000,00	200 000,00	-	200 000,00	400 000,00	64 327,92	300 000,00
30.63. Metsähallitus	5 790 000,00	6 048 000	6 048 000,00	0,00	6 048 000,00	0,00	0,00	6 048 000,00	6 048 000,00	0,00
30.63.50. Metsähallituksen eräät jul- kiset hallintotehtävät (siir- tomääräraha 3 v)	5 790 000,00	6 048 000	6 048 000,00	0,00	6 048 000,00	0,00	0,00	6 048 000,00	6 048 000,00	0,00
30.70. Kiinteistö- ja paikkatie- toinfrastruktuuri	55 471 000,00	63 213 000	45 735 009,89	17 477 990,11	63 213 000,00	0,00	17 036 012,48	73 249 012,48	55 771 022,37	17 477 990,11
30.70.01. Maanmittauslaitoksen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)		52 596 000	36 147 661,24	16 448 338,76	52 596 000,00	-		52 596 000,00	36 147 661,24	16 448 338,76
30.70.02. Geodeettisen laitoksen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)		3 617 000	2 587 348,65	1 029 651,35	3 617 000,00	-		3 617 000,00	2 587 348,65	1 029 651,35
30.70.21. Maanmittauslaitoksen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	48 114 000,00						16 079 486,93	16 079 486,93	16 079 486,93	
30.70.22. Geodeettisen laitoksen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	3 357 000,00						956 525,55	956 525,55	956 525,55	
30.70.40. Kiinteistötoimitusten tuke- misesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	4 000 000,00	7 000 000	7 000 000,00		7 000 000,00	0,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.90. Hallinto	92 611 326,94						10 592 868,49	10 592 868,49	10 070 943,01	521 193,23
30.90.21. Maa- ja metsätalousminis- teriön toimintamenot (siir- tomääräraha 2 v)	26 947 000,00						1 859 688,89	1 859 688,89	1 859 688,89	
30.90.22. Tietojärjestelmien kehittä- minen (siirtomääräraha 2 v)	4 172 000,00						949 373,38	949 373,38	949 373,38	
30.90.23. Maa- ja metsätalousminis- teriön tietopalvelukeskuk- sen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 186 000,00						2 343 895,07	2 343 895,07	2 343 895,07	
30.90.25. Maaseutuviraston toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 529 000,00						2 874 769,94	2 874 769,94	2 874 769,94	
30.90.26. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	729 000,00						404 287,17	404 287,17	404 287,17	
30.90.27. Yhteistutkimukset (siirto- määräraha 3 v)	3 328 000,00						2 160 854,04	2 160 854,04	1 638 928,56	521 193,23
30.90.29. Maa- ja metsätalousminis- teriön hallinnonalan arvön- lisäveromenot (arviomääräraha)	26 383 276,97									
30.90.66. Eräät jäsenmaksut ja rahoi- tusosuudet (arviomäärära- ha)	3 337 049,97									
30.91. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	736 000,00						37 724,17	37 724,17	37 724,17	
30.91.21. Lautakuntien toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)	736 000,00						37 724,17	37 724,17	37 724,17	

Pääluokan 30 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
30.10.61. Euroopan maatalou- den ohjaus- ja tukirahaston osallistuminen maaseudun ke- hittämiseen	104 688	63 300	51 613	114 913	50 436	64 478	62 766	30 254	20 908	34 893	29 031	24 209	109 040
Aikaisempien vuosien valtuudet	104 688							24 481	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		63 300	51 613	114 913	50 436	64 478	62 766	5 772	20 908	34 893	29 031	24 209	109 040
30.10.62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä	106 723	69 400	61 949	131 349	51 617	79 732	66 725	11 450	24 680	38 338	33 368	27 908	124 294
Aikaisempien vuosien valtuudet	106 723							4 501	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		69 400	61 949	131 349	51 617	79 732	66 725	6 948	24 680	38 338	33 368	27 908	124 294
30.12.41. Maa- ja puutarhata- louden kansallinen tuki	2 116	0	0	0	0	0	0	147	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 116							147	0	0	0	0	0
30.12.45. Maatalouden ympä- ristötuki	2 336 877	0	0	0	0	0	0	11 293	3 523	2 094	1 918	5 869	13 404
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 336 877							11 293	3 523	2 094	1 918	5 869	13 404
30.12.46. Luonnonhaittakorva- us	20 165	0	0	0	0	0	0	992	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	20 165							992	0	0	0	0	0

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
30.14.61. Euroopan maatalou- den ohjaus- ja tukirahaston osallistuminen maaseudun ke- hittämiseen	223 822	0	0	0	0	0	0	3 600	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	223 822							3 600	0	0	0	0	0
30.14.62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä	310 495	0	0	0	0	0	0	11 691	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	310 495							11 691	0	0	0	0	0
30.20.40. Maa- ja puutarhata- louden kansallinen tuki	1 017 016	92 094	0	92 094	10 422	81 672	0	130 772	128 351	115 572	115 370	350	359 643
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 017 016							130 772	118 980	115 222	115 020	0	349 221
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		92 094	0	92 094	10 422	81 672	0	0	9 372	350	350	350	10 422
30.20.43. Maatalouden ympä- ristötuki, tuotantoeläinten hy- vinvointituki ja ei- tuotannolliset investoinnit	1 468 303	203 000	0	203 000	136 751	66 249	0	300 209	332 201	321 595	309 806	44 587	1 008 190
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 468 303							300 209	300 209	289 603	277 814	3 812	871 439
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		203 000	0	203 000	136 751	66 249	0	0	31 992	31 992	31 992	40 775	136 751
30.20.44. Luonnonhaittakorva- us	3 241 385	25 000	0	25 000	6 281	18 719	0	417 519	419 089	403 916	403 265	1 570	1 227 839
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 241 385							417 519	417 519	402 345	401 695	0	1 221 559
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		25 000	0	25 000	6 281	18 719	0	0	1 570	1 570	1 570	1 570	6 281

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
30.20.49. Maaseutuelinkeino- toiminnan korkotuki	353 596	285 000	29 618	314 618	230 578	84 040	84 040	102 331	105 600	97 600	81 900	217 900	503 000
Aikaisempien vuosien valtuudet,	353 596							51 200	50 000	45 400	36 700	80 400	212 500
josta													
- korkotuki- tms. valtuudet	353 596							51 200	50 000	45 400	36 700	80 400	212 500
Vuonna 2008 käytettävissä olleet													
valtuudet, josta		285 000	29 618	314 618	230 578	84 040	84 040	51 131	55 600	52 200	45 200	137 500	290 500
- korkotuki- tms. valtuudet		285 000	29 618	314 618	230 578	84 040	84 040	51 131	55 600	52 200	45 200	137 500	290 500
30.31.44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen	207 592	0	0	0	0	0	0	710	1 180	700	600	407	2 887
Aikaisempien vuosien valtuudet	207 592							710	1 180	700	600	407	2 887
30.41.62. Elinkeinokalatalou- den markkinoinnin ja rakenne- politiikan edistäminen	10 268	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet,	10 268							0	0	0	0	0	0
josta													
- korkotuki- tms. valtuudet	10 268							0	0	0	0	0	0
30.51.30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki	12 930	0	0	0	0	0	0	735	497	311	208	442	1 458
Aikaisempien vuosien valtuudet,	12 930							735	497	311	208	442	1 458
josta													
- korkotuki- tms. valtuudet	12 930							735	497	311	208	442	1 458
30.60.44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen	198 007	68 900	0	68 900	68 898	2	0	63 053	13 300	9 500	5 300	5 485	33 585
Aikaisempien vuosien valtuudet	198 007							12 462	6 300	4 000	2 300	2 680	15 280
Vuonna 2008 käytettävissä olleet													
valtuudet		68 900	0	68 900	68 898	2	0	50 591	7 000	5 500	3 000	2 805	18 305
Päälukka yhteensä	9 613 983	806 694	143 180	949 874	554 981	394 893	213 532	1 084 755	1 049 330	1 024 519	980 766	328 726	3 383 341

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	9 613 983							970 312	898 208	859 676	836 255	93 610	2 687 748
- korkotuki- tms. valtuudet	376 794							51 935	50 497	45 711	36 908	80 842	213 958
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet, josta		806 694	143 180	949 874	554 981	394 893	213 532	114 443	151 122	164 843	144 511	235 117	695 592
- korkotuki- tms. valtuudet		285 000	29 618	314 618	230 578	84 040	84 040	51 131	55 600	52 200	45 200	137 500	290 500

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	1 895 758 096,23	2 175 826 000	2 001 585 339,48	172 619 249,55	2 174 204 589,03	1 621 410,97	157 311 953,01	1 488 241 953,01	1 300 394 981,89	185 038 314,89
31.01. Liikenne- ja viestintäministeriö	18 799 000,00	19 338 000	15 107 827,51	4 230 172,49	19 338 000,00	0,00	4 717 101,34	24 055 101,34	19 823 234,94	4 230 172,49
31.01.01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		19 338 000	15 107 827,51	4 230 172,49	19 338 000,00	-		19 338 000,00	15 107 827,51	4 230 172,49
31.01.21. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 799 000,00						4 717 101,34	4 717 101,34	4 715 407,43	
31.20. Ajoneuvohallintokeskus	11 856 000,00	13 216 000	814 979,57	12 401 020,43	13 216 000,00	0,00	10 305 424,19	23 521 424,19	11 120 403,76	12 401 020,43
31.20.01. Ajoneuvohallintokeskuk- sen toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)		13 216 000	814 979,57	12 401 020,43	13 216 000,00	-		13 216 000,00	814 979,57	12 401 020,43
31.20.21. Ajoneuvohallintokeskuk- sen toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)	11 856 000,00						10 305 424,19	10 305 424,19	10 305 424,19	
31.24. Tiehallinto	758 491 080,29	870 570 000	797 576 557,03	60 128 717,50	857 705 274,53	12 864 725,47	57 107 583,05	731 305 583,05	671 176 865,55	60 128 717,50
31.24.01. Tiehallinnon toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)		82 942 000	73 285 936,78	9 656 063,22	82 942 000,00	-		82 942 000,00	73 285 936,78	9 656 063,22
31.24.21. Perustienpito (siirtomäärä- raha 2 v)	601 738 000,00	565 956 000	518 285 819,90	47 670 180,10	565 956 000,00	-	56 449 625,62	622 405 625,62	574 735 445,52	47 670 180,10
31.24.76. Tielain mukaiset maa-alu- eiden hankinnat ja korva- ukset (arviomääräraha)	30 819 971,39	30 920 000	30 879 904,71		30 879 904,71	40 095,29				
31.24.78. Eräät tiehankkeet (arvio- määräraha)	104 733 108,90	165 452 000	152 627 369,82		152 627 369,82	12 824 630,18				
31.24.79. Jälkirahoitus-, kokonaisra- hoitus- ja elinkaarirahoi- tushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	21 200 000,00	25 300 000	22 497 525,82	2 802 474,18	25 300 000,00	-	657 957,43	25 957 957,43	23 155 483,25	2 802 474,18
31.25. Tienpidon valtionavut	14 200 000,00	18 000 000	12 339 829,03	5 660 170,97	18 000 000,00	-	6 356 121,00	24 356 121,00	18 438 267,03	5 917 853,97

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.25.50. Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	14 200 000,00	18 000 000	12 339 829,03	5 660 170,97	18 000 000,00	-	6 356 121,00	24 356 121,00	18 438 267,03	5 917 853,97
31.30. Merenkulkulaitos	102 498 361,49	103 201 000	88 723 607,73	9 391 758,68	98 115 366,41	5 085 633,59	12 795 297,44	108 846 297,44	96 117 191,99	12 066 551,43
31.30.01. Merenkulkulaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		34 583 000	30 267 524,85	4 315 475,15	34 583 000,00	-		34 583 000,00	30 267 524,85	4 315 475,15
31.30.21. Vesiväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	94 315 000,00	61 468 000	56 391 716,47	5 076 283,53	61 468 000,00	-	9 350 573,80	70 818 573,80	65 742 290,27	5 076 283,53
31.30.76. Maa- ja vesialueiden hankinta (arviomääräraha)	8 575,14	50 000	45 061,90		45 061,90	4 938,10				
31.30.77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	3 444 723,64	3 444 723,64	107 376,87	2 674 792,75
31.30.78. Eräät vesiväylähankkeet (arviomääräraha)	5 474 786,35	7 100 000	2 019 304,51		2 019 304,51	5 080 695,49				
31.32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen	65 610 000,00	95 703 000	92 981 859,93	156 877,07	93 138 737,00	2 564 263,00	160 633,84	4 360 633,84	4 203 756,77	156 877,07
31.32.41. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustajalusten kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	34 446 825,00	19 100 000	17 658 033,00		17 658 033,00	1 441 967,00				
31.32.42. Ulkomaanliikenteen matkustajalusten ja -autojen kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	26 214 024,00	15 700 000	15 675 810,00		15 675 810,00	24 190,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.32.43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)		55 750 000	54 837 829,00		54 837 829,00	912 171,00				
31.32.50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	749 151,00	953 000	767 065,00		767 065,00	185 935,00				
31.32.51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	4 200 000,00	4 200 000	4 043 122,93	156 877,07	4 200 000,00	-	160 633,84	4 360 633,84	4 203 756,77	156 877,07
31.40. Ratahallintokeskus	385 624 191,06	519 086 000	481 806 110,73	40 475 540,10	522 281 650,83	-3 195 650,83	32 181 238,21	403 567 238,21	355 457 145,11	48 110 093,10
31.40.01. Ratahallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		29 266 000	26 794 644,33	2 471 355,67	29 266 000,00	-		29 266 000,00	26 794 644,33	2 471 355,67
31.40.21. Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)	332 568 000,00	342 120 000	304 115 815,57	38 004 184,43	342 120 000,00	-	18 325 430,97	360 445 430,97	322 441 246,54	38 004 184,43
31.40.76. Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	3 793 448,25	1 700 000	2 095 358,62		2 095 358,62	-395 358,62				
31.40.78. Eräät ratahankkeet (arviomääräraha)	34 394 742,81	146 000 000	148 800 292,21		148 800 292,21	-2 800 292,21				
31.40.79. Radioverkon rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	14 868 000,00						13 855 807,24	13 855 807,24	6 221 254,24	7 634 553,00
31.41. Rautatievirasto	4 081 000,00	4 204 000	3 093 180,23	1 110 819,77	4 204 000,00	0,00	982 650,33	5 186 650,33	4 075 830,56	1 110 819,77
31.41.01. Rautatieviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		4 204 000	3 093 180,23	1 110 819,77	4 204 000,00	-		4 204 000,00	3 093 180,23	1 110 819,77
31.41.21. Rautatieviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 081 000,00						982 650,33	982 650,33	982 650,33	
31.51. Ilmailuhallinto	7 600 000,00	7 600 000	3 966 689,11	3 633 310,89	7 600 000,00	0,00	2 873 815,39	10 473 815,39	6 840 504,50	3 633 310,89
31.51.01. Ilmailuhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		7 600 000	3 966 689,11	3 633 310,89	7 600 000,00	-		7 600 000,00	3 966 689,11	3 633 310,89

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.51.21. Ilmailuhallinnon toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	7 600 000,00						2 873 815,39	2 873 815,39	2 873 815,39	
31.52. Ilmaliikenteen korvauk- set ja valtionavut	1 500 000,00	3 000 000	3 000 000,00	0,00	3 000 000,00	0,00	0,00	3 000 000,00	3 000 000,00	0,00
31.52.41. Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentami- seen ja ylläpitoon (siirto- määräraha 3 v)	1 500 000,00	3 000 000	3 000 000,00	0,00	3 000 000,00	0,00	0,00	3 000 000,00	3 000 000,00	0,00
31.60. Joukkoliikenteen palve- lujen ostot, korvaukset ja tuot	92 987 073,17	105 299 000	81 449 396,23	23 735 721,98	105 185 118,21	113 881,79	17 560 015,05	90 618 015,05	65 535 256,48	25 082 758,57
31.60.34. Valtionavustus länsimet- ron suunnitteluun (siirto- määräraha 2 v)	1 500 000,00	6 750 000	1 131 172,63	5 618 827,37	6 750 000,00	-	0,00	6 750 000,00	1 131 172,63	5 618 827,37
31.60.42. Valtionavustus koulutuk- sesta (kiinteä määräraha)	841 000,00	841 000	841 000,00		841 000,00	0,00				
31.60.63. Joukkoliikenteen palvelu- jen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	53 059 000,00	58 241 000	40 791 185,36	17 449 814,64	58 241 000,00	-	17 085 041,94	75 326 041,94	56 529 190,71	18 796 851,23
31.60.64. Saariston yhteysalusliiken- nepalvelujen ostot ja kehit- täminen (siirtomääräraha 3 v)	7 767 000,00	8 067 000	7 399 920,03	667 079,97	8 067 000,00	-	474 973,11	8 541 973,11	7 874 893,14	667 079,97
31.60.65. Junien kaukoliikenteen osto (arviomääräraha)	29 820 073,17	31 400 000	31 286 118,21		31 286 118,21	113 881,79				
31.70. Viestintävirasto	5 219 000,00	6 090 000	3 582 175,75	2 507 824,25	6 090 000,00	0,00	2 380 934,49	8 470 934,49	4 157 825,91	2 507 824,25
31.70.01. Viestintäviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		6 090 000	3 582 175,75	2 507 824,25	6 090 000,00	-		6 090 000,00	3 582 175,75	2 507 824,25
31.70.21. Viestintäviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	5 219 000,00						2 380 934,49	2 380 934,49	575 650,16	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.72. Viestinnän korvaukset ja avustukset	14 931 000,00	2 500 000	2 500 000,00		2 500 000,00	0,00				
31.72.42. Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	14 264 000,00	500 000	500 000,00		500 000,00	0,00				
31.72.44. Valtionavustus suomalais- ten televisio- ja radio-oh- jelmien lähettämiseen ulkomaille (kiinteä määrä- raha)	667 000,00	2 000 000	2 000 000,00		2 000 000,00	0,00				
31.80. Ilmatieteen laitos	30 453 000,00	31 725 000	23 342 376,43	8 382 623,57	31 725 000,00	0,00	7 258 595,49	38 983 595,49	30 600 971,92	8 382 623,57
31.80.01. Ilmatieteen laitoksen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)		31 725 000	23 342 376,43	8 382 623,57	31 725 000,00	-		31 725 000,00	23 342 376,43	8 382 623,57
31.80.21. Ilmatieteen laitoksen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	30 453 000,00						7 258 595,49	7 258 595,49	7 258 595,49	
31.81. Merentutkimuslaitos	8 885 000,00	8 864 000	8 059 308,15	804 691,85	8 864 000,00	0,00	1 622 543,19	10 486 543,19	9 681 851,34	804 691,85
31.81.01. Merentutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomää- räraha 2 v)		8 864 000	8 059 308,15	804 691,85	8 864 000,00	-		8 864 000,00	8 059 308,15	804 691,85
31.81.21. Merentutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomää- räraha 2 v)	8 885 000,00						1 622 543,19	1 622 543,19	1 622 543,19	
31.99. Liikenne- ja viestintämi- nisteriön hallinnonalan muut menot	373 023 390,22	367 430 000	383 241 442,05		383 241 442,05	-15 811 442,05	1 010 000,00	1 010 000,00	165 876,03	505 000,00
31.99.29. Liikenne- ja viestintämi- nisteriön hallinnonalan ar- vonlisäveromenot (arviomääräraha)	287 085 224,56	314 253 000	336 119 777,52		336 119 777,52	-21 866 777,52				
31.99.40. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	942 000,00	942 000	942 000,00		942 000,00	0,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.99.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus liikenne- ja viestintäministeriön osalta (arviomääräraha)	11 578 382,47	935 000	934 027,40		934 027,40	972,60				
31.99.78. Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentaminen (arviomääräraha)	72 912 783,19	51 300 000	45 245 637,13		45 245 637,13	6 054 362,87				
31.99.88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	505 000,00						1 010 000,00	1 010 000,00	165 876,03	505 000,00

Pääluokan 31 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio-menot 2008	Määräraha-tarve 2009	Määräraha-tarve 2010	Määräraha-tarve 2011	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
31.24.21. Perustienpito	338 576	4 590	0	4 590	4 590	0	0	25	1 100	1 100	2 295	2 295	6 790
Aikaisempien vuosien valtuudet	338 576							25	1 100	1 100	0	0	2 200
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		4 590	0	4 590	4 590	0	0	0	0	0	2 295	2 295	4 590
31.24.78. Eräät tiehankkeet	405 268	167 200	328 602	495 802	232 128	263 674	263 644	152 627	116 406	58 881	12 125	134 698	322 111
Aikaisempien vuosien valtuudet	405 268							127 447	74 924	34 285	5 416	538	115 163
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		167 200	328 602	495 802	232 128	263 674	263 644	25 180	41 482	24 596	6 710	134 161	206 948
31.24.79. Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet	893 553	0	56 133	56 133	2 194	53 938	53 938	23 155	59 219	62 188	56 638	553 088	731 132

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
Aikaisempien vuosien valtuudet	893 553							20 961	59 219	62 188	56 638	553 088	731 132
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	56 133	56 133	2 194	53 938	53 938	2 194	0	0	0	0	0
31.30.77. Väyläverkon kehttä- minen	3 983	0	2 493	2 493	28	2 465	2 465	107	875	0	0	0	875
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 983							80	875	0	0	0	875
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	2 493	2 493	28	2 465	2 465	28	0	0	0	0	0
31.30.78. Eräät vesiväylähank- keet	24 874	18 279	14 808	33 087	18 538	14 549	14 549	2 019	12 669	8 033	10 246	0	30 948
Aikaisempien vuosien valtuudet	24 874							1 800	12 629	0	0	0	12 629
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		18 279	14 808	33 087	18 538	14 549	14 549	219	40	8 033	10 246	0	18 319
31.40.78. Eräät ratahankkeet	81 462	0	401 539	401 539	247 019	154 520	154 520	148 818	78 446	39 655	25 171	0	143 272
Aikaisempien vuosien valtuudet	81 462							28 375	12 737	3 240	540	0	16 517
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	401 539	401 539	247 019	154 520	154 520	120 443	65 709	36 415	24 631	0	126 755
31.52.41. Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon	0	0	3 947	3 947	3 947	0	0	1 974	1 973	0	0	0	1 973
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	3 947	3 947	3 947	0	0	1 974	1 973	0	0	0	1 973
31.60.34. Valtionapu länsimet- ron suunnitteluun	15 000	0	0	0	0	0	0	1 131	12 369	0	0	0	12 369
Aikaisempien vuosien valtuudet	15 000							1 131	12 369	0	0	0	12 369

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
31.60.65. Junien kaukoliiken- teen osto	155 151	0	949	949	0	949	0	31 286	31 300	31 300	32 394	0	94 994
Aikaisempien vuosien valtuudet	155 151							31 286	31 300	31 300	31 445	0	94 045
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	949	949	0	949	0	0	0	0	949	0	949
31.99.62. EU:n rakennerahas- tojen valtion rahoitusosuus lii- kenne- ja viestintäministeriön osalta	0	0	1 013	1 013	934	79	0	934	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	1 013	1 013	934	79	0	934	0	0	0	0	0
31.99.78. Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentaminen	278 426	13 100	10 574	23 674	20 327	3 348	3 348	45 246	4 282	0	0	0	4 282
Aikaisempien vuosien valtuudet	278 426							26 815	2 386	0	0	0	2 386
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		13 100	10 574	23 674	20 327	3 348	3 348	18 430	1 896	0	0	0	1 896
Pääluokka yhteensä	2 196 292	203 169	820 058	1 023 227	529 704	493 523	492 465	407 324	318 638	201 157	138 869	690 081	1 348 746
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 196 292							237 921	207 539	132 113	94 038	553 626	987 316
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		203 169	820 058	1 023 227	529 704	493 523	492 465	169 402	111 100	69 044	44 831	136 456	361 430

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala¹⁾	995 159 549,49	2 482 334 000	2 134 481 556,25	122 481 204,09	2 256 962 760,34	225 371 239,66	102 071 617,98	800 047 617,98	636 937 942,39	140 045 682,04
32.01. Hallinto		228 711 000	201 434 337,01	30 688 791,76	232 123 128,77	-3 412 128,77		160 552 000,00	129 863 208,24	30 688 791,76
32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		51 429 000	39 814 324,71	11 614 675,29	51 429 000,00	-		51 429 000,00	39 814 324,71	11 614 675,29
32.01.02. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		86 008 000	78 225 468,09	7 782 531,91	86 008 000,00	-		86 008 000,00	78 225 468,09	7 782 531,91
32.01.03. Työvoimaopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		1 093 000	991 577,88	101 422,12	1 093 000,00	-		1 093 000,00	991 577,88	101 422,12
32.01.20. Työelämäohjelmat (siirtomääräraha 3 v)		2 690 000	617 208,36	2 072 791,64	2 690 000,00	-		2 690 000,00	617 208,36	2 072 791,64
32.01.21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)		737 000	330 252,05	406 747,95	737 000,00	-		737 000,00	330 252,05	406 747,95
32.01.29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)		61 240 000	64 647 007,47		64 647 007,47	-3 407 007,47				
32.01.63. Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)		9 300 000	1 195 408,66	8 104 591,34	9 300 000,00	-		9 300 000,00	1 195 408,66	8 104 591,34
32.01.66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)		9 295 000	8 688 968,49	606 031,51	9 295 000,00	-		9 295 000,00	8 688 968,49	606 031,51
32.01.92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arvio-määräraha)		6 909 000	6 918 121,30		6 918 121,30	-9 121,30				

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.01.95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimak- suista (arviomääräraha)		10 000	6 000,00		6 000,00	4 000,00				
32.10. Hallinto	158 074 334,65						11 959 907,66	11 959 907,66	11 805 494,66	
32.10.21. Kauppa- ja teollisuusmi- nisteriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 630 000,00						4 941 523,65	4 941 523,65	4 853 788,79	
32.10.22. Työvoima- ja elinkeino- keskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	79 936 000,00						5 421 474,62	5 421 474,62	5 403 554,85	
32.10.24. Tutkimus- ja selvitystoi- minta (siirtomääräraha 3 v)							1 365 940,73	1 365 940,73	1 317 182,36	
32.10.25. Kauppa- ja teollisuusmi- nisteriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siir- tomääräraha 2 v)	725 000,00						230 968,66	230 968,66	230 968,66	
32.10.29. Kauppa- ja teollisuusmi- nisteriön hallinnonalan ar- vonlisäveromenot (arviomääräraha)	38 849 478,19									
32.10.66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitus- osuudet (arviomääräraha)	7 693 446,96									
32.10.92. Korvaus valtion ydinjäte- huoltorahastolle (arvio- määräraha)	5 234 409,50									
32.10.95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimak- suista (arviomääräraha)	6 000,00									
32.20. Teknologia- ja innovaa- tiopolitiikka	553 906 069,28	617 497 000	568 951 165,81	34 875 638,50	603 826 804,31	13 670 195,69	28 362 047,14	222 615 047,14	186 171 522,15	34 943 355,85

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.20.01. Geologian tutkimuskes- kuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		41 192 000	39 207 462,48	1 984 537,52	41 192 000,00	-		41 192 000,00	39 207 462,48	1 984 537,52
32.20.02. Valtion teknillisen tutki- muskeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		80 745 000	60 226 890,44	20 518 109,56	80 745 000,00	-		80 745 000,00	60 226 890,44	20 518 109,56
32.20.03. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomää- räraha 2 v)		9 633 000	8 944 048,68	688 951,32	9 633 000,00	-		9 633 000,00	8 944 048,68	688 951,32
32.20.04. Kuluttajatutkimuskeskuk- sen toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)		2 013 000	1 336 027,93	676 972,07	2 013 000,00	-		2 013 000,00	1 336 027,93	676 972,07
32.20.05. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (enintään 40 000 euroa osakeyhtiön osakkeiden merkitsemi- seen) (siirtomääräraha 2 v)		5 564 000	5 311 826,20	252 173,80	5 564 000,00	-		5 564 000,00	5 311 826,20	252 173,80
32.20.06. Tekes - teknologian ja in- novaatioiden kehittämis- keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		31 279 000	28 776 986,43	2 502 013,57	31 279 000,00	-		31 279 000,00	28 776 986,43	2 502 013,57
32.20.20. Julkinen tutkimus- ja ke- hittämistoiminta (arvio- määräraha)	2 600 000,00	180 696 000	152 093 544,81		152 093 544,81	28 602 455,19	180 044,58	180 044,58	180 044,58	
32.20.21. Hanke- ja ohjelmatoimin- nan selvitys- ja kehittämis- menot (siirtomääräraha 3 v)	40 698 000,00	12 622 000	4 954 339,57	7 667 660,43	12 622 000,00	-	4 007 812,73	16 629 812,73	8 962 152,30	7 667 660,43
32.20.22. Valtion teknillisen tutki- muskeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	79 369 000,00						8 663 973,03	8 663 973,03	8 663 973,03	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.20.23. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 300 000,00						507 902,28	507 902,28	507 902,28	
32.20.24. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 939 000,00						640 770,23	640 770,23	640 770,23	
32.20.25. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 197 000,00						699 332,18	699 332,18	699 332,18	
32.20.26. Teknologian kehittämisseskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 356 000,00						4 339 510,48	4 339 510,48	4 339 510,48	
32.20.27. Teknologinen tutkimustoiminta (arviomääräraha)	144 179 800,86									
32.20.28. Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot (siirtomääräraha 2 v)	9 164 000,00						7 464 772,49	7 464 772,49	7 464 772,49	
32.20.40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	154 882 938,70	167 657 000	177 655 647,15		177 655 647,15	-9 998 647,15				
32.20.41. Valtionavustus eräille yhteisöille keksintö-, laatu- ja standardisointitoimintojen edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	7 205 000,00	7 605 000	7 414 500,00	190 500,00	7 605 000,00	-	357 760,00	7 962 760,00	7 704 542,65	258 217,35
32.20.42. Osaamiskeskusohjelman klustereiden koordinointi (siirtomääräraha 2 v)		2 600 000	2 205 279,77	394 720,23	2 600 000,00	-		2 600 000,00	2 205 279,77	394 720,23
32.20.50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)		1 000 000	1 000 000,00	0,00	1 000 000,00	0,00		1 000 000,00	1 000 000,00	0,00

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.20.83. Lainat teknologiseen tutki- mukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	65 565 329,72	74 891 000	79 824 612,35		79 824 612,35	-4 933 612,35				
32.20.87. Geologian tutkimuskes- kuksen kemian analyysi- palvelujen yhtiöittäminen (siirtomääräraha 2 v)	4 450 000,00						1 500 169,14	1 500 169,14	0,00	
32.30. Yrityspolitiikka	235 072 621,10	197 222 000	165 954 249,81	13 101 230,42	179 055 480,23	18 166 519,77	44 963 010,30	122 906 010,30	73 859 277,80	28 194 332,69
32.30.01. Patentti- ja rekisterihalli- tuksen toimintamenot (siir- tomääräraha 3 v)		8 819 000	4 511 814,90	4 307 185,10	8 819 000,00	-		8 819 000,00	4 511 814,90	4 307 185,10
32.30.02. Matkailun edistämiskes- kuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		16 257 000	13 952 315,50	2 304 684,50	16 257 000,00	-		16 257 000,00	13 952 315,50	2 304 684,50
32.30.21. Patentti- ja rekisterihalli- tuksen toimintamenot (siir- tomääräraha 3 v)	-2 395 132,19						2 455 953,22	2 455 953,22	2 455 953,22	0,00
32.30.22. Matkailun edistämiskes- kuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 114 000,00						1 862 848,08	1 862 848,08	1 862 848,08	
32.30.40. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkei- siin (arviomääräraha)	15 138 269,00	21 313 000	16 777 097,00		16 777 097,00	4 535 903,00				
32.30.42. Finnvera Oyj:n korkotuet (arviomääräraha)	11 971 300,46	11 073 000	10 278 686,82		10 278 686,82	794 313,18				
32.30.43. Finnvera Oyj:n tappiokor- vaukset (arviomääräraha)	15 071 769,07	22 140 000	21 324 682,37		21 324 682,37	815 317,63				
32.30.44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	4 512 705,00	5 000 000	2 217 205,00	2 782 795,00	5 000 000,00	-	0,00	5 000 000,00	2 217 205,00	2 782 795,00
32.30.45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tu- keminen (arviomääräraha)	12 013 637,00	28 133 000	18 617 097,00		18 617 097,00	9 515 903,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.30.46. Laivanrakennuksen inno- vaatiotuki (siirtomääräraha 3 v)		18 000 000	14 400 000,00	3 600 000,00	18 000 000,00	-		18 000 000,00	14 400 000,00	3 600 000,00
32.30.47. Avustus elinkeinopolitiik- kaa edistävälle järjestöille (siirtomääräraha 3 v)	4 361 000,00	29 867 000	29 760 434,18	106 565,82	29 867 000,00	-	644 209,00	30 511 209,00	30 311 540,91	199 668,09
32.30.48. Korkotuki julkisesti tue- tuille vienti- ja alusluotoil- le (arviomääräraha)	35 476 760,33	36 600 000	34 114 917,04		34 114 917,04	2 485 082,96				
32.30.49. Avustus ulkomaankauppaa edistävälle järjestöille ja Finpro ry:lle (kiinteä mää- räraha)	24 306 000,00									
32.30.60. Siirrot valtiontakuurahas- toon (arviomääräraha)	546 750,08	20 000	0,00		0,00	20 000,00				
32.30.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusminis- teriön osalta (arviomäärä- raha)	77 955 562,35									
32.30.63. Velkakonversiosta aiheu- tuvien maksusuoritusten hoitaminen (siirtomäärära- ha 3 v)							25 000 000,00	25 000 000,00	4 147 600,19	
32.30.87. Pääomalaina Finnvera Oyj:lle (kiinteä määräraha)	5 000 000,00									
32.30.88. Pääoma Suomen Teolli- suussijoitus Oy:lle (siirto- määräraha 3 v)	15 000 000,00						15 000 000,00	15 000 000,00	0,00	15 000 000,00
32.40. Kuluttaja- ja kilpailupo- litiikka ja markkinoiden säätely	16 515 000,00	16 943 000	14 858 720,54	2 064 279,46	16 923 000,00	20 000,00	2 054 356,56	18 154 356,56	16 090 077,10	2 064 279,46

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.40.01. Kuluttajaviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		6 111 000	5 464 013,38	646 986,62	6 111 000,00	-		6 111 000,00	5 464 013,38	646 986,62
32.40.02. Kilpailuviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		5 378 000	3 996 845,90	1 381 154,10	5 378 000,00	-		5 378 000,00	3 996 845,90	1 381 154,10
32.40.21. Kuluttajaviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	5 878 000,00						672 413,70	672 413,70	672 413,70	
32.40.26. Kilpailuviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	5 153 000,00						1 363 492,71	1 363 492,71	1 363 492,71	
32.40.31. Korvaus talous- ja velka- neuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	4 661 000,00	4 611 000	4 574 861,26	36 138,74	4 611 000,00	-	18 450,15	4 629 450,15	4 593 311,41	36 138,74
32.40.50. Valtionavustus kuluttaja- järjestöille (kiinteä määrä- raha)	823 000,00	823 000	823 000,00		823 000,00	0,00				
32.40.95. Ryhmäkanteen oikeuden- käyntikulut (arviomäärära- ha)	0,00	20 000	0,00		0,00	20 000,00				
32.50. Alueiden kehittäminen		91 114 000	71 668 912,05	19 445 087,95	91 114 000,00	-		91 114 000,00	71 668 912,05	19 445 087,95
32.50.43. Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)		33 156 000	31 191 811,06	1 964 188,94	33 156 000,00	-		33 156 000,00	31 191 811,06	1 964 188,94
32.50.63. Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)		57 958 000	40 477 100,99	17 480 899,01	57 958 000,00	-		57 958 000,00	40 477 100,99	17 480 899,01
32.60. Energiapolitiikka	30 209 524,46	45 285 000	31 348 201,74	2 891 830,31	34 240 032,05	11 044 967,95	11 983 108,03	16 668 108,03	12 319 598,33	3 928 300,35
32.60.01. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomää- räraha 2 v)		735 000	297 854,31	437 145,69	735 000,00	-		735 000,00	297 854,31	437 145,69

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.60.20. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)		3 900 000	1 455 315,38	2 444 684,62	3 900 000,00	-		3 900 000,00	1 455 315,38	2 444 684,62
32.60.21. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	850 000,00						738 457,51	738 457,51	738 457,51	
32.60.27. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000,00						1 667 697,29	1 667 697,29	1 128 279,28	536 215,86
32.60.28. Materiaalitehokkuuden lisääminen (siirtomääräraha 3 v)	500 000,00						500 000,00	500 000,00	0,00	500 000,00
32.60.40. Energiatuki (arviomääräraha)	24 381 013,96	27 600 000	26 958 819,36		26 958 819,36	641 180,64				
32.60.42. Kioton mekanismien käyttö (siirtomääräraha 3 v)							184 995,66	184 995,66	0,00	
32.60.43. Kioton mekanismit (arviomääräraha)	1 028 510,50	10 000 000	1 430 171,69		1 430 171,69	8 569 828,31				
32.60.44. Biopolttoaineiden uusimpien tuotantoteknologioiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)							8 891 843,00	8 891 843,00	8 659 831,46	
32.60.45. Biopolttoaineiden uusien tuotantoteknologioiden demonstrointi (arviomääräraha)		3 000 000	1 166 041,00		1 166 041,00	1 833 959,00				
32.60.50. Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	50 000,00	50 000	40 000,00	10 000,00	50 000,00	-	114,57	50 114,57	39 860,39	10 254,18
32.70. EU:n rakennerahastojen ohjelmien toteutus	1 382 000,00	517 118 000	400 482 662,70		400 482 662,70	116 635 337,30	2 749 188,29	2 749 188,29	1 245 197,75	1 367 188,29

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.70.61. Euroopan aluekehitysra- haston ja sosiaalirahaston osallistuminen EU:n ra- kennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2000- 2006 (arviomääräraha)		209 532 000	165 608 281,61		165 608 281,61	43 923 718,39				
32.70.62. EU:n rakennerrahastojen valtion rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön osalta ohjelmakaudella 2000-2006 (arviomäärära- ha)		156 427 000	129 584 341,87		129 584 341,87	26 842 658,13				
32.70.64. EU:n rakennerrahastojen rahoitusosuus EU:n raken- nerahasto-ohjelmiin ohjel- makaudella 2007-2013 (arviomääräraha)		84 116 000	49 574 742,24		49 574 742,24	34 541 257,76				
32.70.65. Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerrahasto-oh- jelmiin ohjelmakaudella 2007-2013 (arviomäärära- ha)		67 043 000	55 715 296,98		55 715 296,98	11 327 703,02				
32.70.88. Osakehankinnat (siirto- määräraha 3 v)	1 382 000,00						2 749 188,29	2 749 188,29	1 245 197,75	1 367 188,29
32.80. Työvoimapolitiikka		739 401 000	650 010 914,18	19 414 345,69	669 425 259,87	69 975 740,13		153 329 000,00	133 914 654,31	19 414 345,69
32.80.01. Työvoima-asiain paikallis- hallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		153 329 000	133 914 654,31	19 414 345,69	153 329 000,00	-		153 329 000,00	133 914 654,31	19 414 345,69
32.80.51. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (kiinteä mää- räraha)		556 317 000	490 636 326,95		490 636 326,95	65 680 673,05				
32.80.64. Työllisyysperusteiset siir- tomenot investointeihin (arviomääräraha)		29 755 000	25 459 932,92		25 459 932,92	4 295 067,08				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.90. Hallinnonalan muut me- not		29 043 000	29 772 392,41		29 772 392,41	-729 392,41				
32.90.20. Siviilipalvelus (arviomää- räraha)		6 243 000	4 505 723,95		4 505 723,95	1 737 276,05				
32.90.50. Palkkaturva (arviomäärä- raha)		22 000 000	24 214 697,06		24 214 697,06	-2 214 697,06				
32.90.51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)		800 000	1 051 971,40		1 051 971,40	-251 971,40				

1) Vuosina 2006 ja 2007 pääluokan 32. nimi oli Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala. Vuodesta 2008 lähtien nimi on Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala koskevat tiedot esitetään Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan yhteydessä.

Pääluokan 32 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
32.20.20. Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta	929 918	185 580	0	185 580	185 580	0	0	151 168	136 750	58 748	17 640	3 400	216 538
Aikaisempien vuosien valtuudet	929 918							107 226	54 690	17 348	2 690	250	74 978
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		185 580	0	185 580	185 580	0	0	43 943	82 060	41 400	14 950	3 150	141 560
32.20.40. Avustukset teknologi- seen tutkimukseen ja kehityk- seen	1 205 480	209 603	0	209 603	209 298	305	0	177 656	170 350	103 600	40 500	13 300	327 750
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 205 480							156 344	82 850	41 100	14 500	2 800	141 250
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		209 603	0	209 603	209 298	305	0	21 311	87 500	62 500	26 000	10 500	186 500

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
32.20.83. Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	372 903	84 503	0	84 503	84 491	12	0	81 553	43 032	18 500	11 700	9 000	82 232
Aikaisempien vuosien valtuudet	372 903							46 628	12 032	10 000	6 200	4 600	32 832
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		84 503	0	84 503	84 491	12	0	34 925	31 000	8 500	5 500	4 400	49 400
32.30.00. Yrityspolitiikka	11 215	0	13 101	13 101	2 651	10 450	10 450	4 148	8 290	0	0	0	8 290
Aikaisempien vuosien valtuudet	11 215							4 148	5 897	0	0	0	5 897
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	13 101	13 101	2 651	10 450	10 450	0	2 393	0	0	0	2 393
32.30.40. Kansainvälistymisa- vustus yritysten yhteishankkei- siin	17 766	29 303	262	29 565	29 565	0	0	16 092	9 000	5 500	3 150	1 000	18 650
Aikaisempien vuosien valtuudet	17 766							3 933	2 000	500	150	0	2 650
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		29 303	262	29 565	29 565	0	0	12 159	7 000	5 000	3 000	1 000	16 000
32.30.42. Finnvera Oyj:n kor- kotuet	1 607 356	242 644	0	242 644	222 379	20 265	0	10 279	8 382	5 587	3 102	2 881	19 952
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	1 607 356							9 939	6 936	4 228	2 183	1 867	15 214
- korkotuki- tms. valtuudet	1 607 356							9 939	6 936	4 228	2 183	1 867	15 214
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet, josta		242 644	0	242 644	222 379	20 265	0	339	1 446	1 359	919	1 014	4 738
- korkotuki- tms. valtuudet		242 644	0	242 644	222 379	20 265	0	339	1 446	1 359	919	1 014	4 738
32.30.45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tuke- minen	90 995	53 978	7 847	61 825	46 968	14 857	12 092	18 617	28 230	16 420	1 800	0	46 450
Aikaisempien vuosien valtuudet	90 995							12 940	7 100	920	0	0	8 020

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		53 978	7 847	61 825	46 968	14 857	12 092	5 677	21 130	15 500	1 800	0	38 430
32.30.48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille	0	5 000 000	0	5 000 000	4 243 500	756 500	0	34 115	14 700	9 600	7 600	24 800	56 700
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet, josta		5 000 000	0	5 000 000	4 243 500	756 500	0	34 115	14 700	9 600	7 600	24 800	56 700
- korkotuki- tms. valtuudet		5 000 000	0	5 000 000	4 243 500	756 500	0	34 115	14 700	9 600	7 600	24 800	56 700
32.30.62. EU:n rakennerrahas- tojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeri- ön osalta	551 381	0	0	0	0	0	0	71 937	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	551 381							71 937	0	0	0	0	0
32.50.40. Toimialakohtainen yritysten kansainvälistyminen	52 614	0	0	0	0	0	0	685	200	100	0	0	300
Aikaisempien vuosien valtuudet	52 614							685	200	100	0	0	300
32.50.63. Kainuun kehittämis- raha	0	22 900	0	22 900	8 023	14 877	14 877	998	1 097	3 016	2 859	52	7 024
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		22 900	0	22 900	8 023	14 877	14 877	998	1 097	3 016	2 859	52	7 024
32.60.40. Energiatuki	223 927	55 100	0	55 100	28 289	26 811	26 811	26 959	39 695	18 550	5 621	600	64 466
Aikaisempien vuosien valtuudet	223 927							23 985	28 476	9 435	1 240	0	39 151
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		55 100	0	55 100	28 289	26 811	26 811	2 974	11 219	9 115	4 382	600	25 316
32.60.43. Kioton mekanismit	7 349	15 000	9 000	24 000	21 423	2 577	2 577	1 416	5 000	4 500	10 000	6 855	26 355
Aikaisempien vuosien valtuudet	7 349							1 038	1 000	1 000	2 000	1 310	5 310

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		15 000	9 000	24 000	21 423	2 577	2 577	378	4 000	3 500	8 000	5 545	21 045
32.60.45. Biopolttoaineiden uu- sien tuotantoteknologioiden de- monstrointi	0	5 000	0	5 000	4 990	10	0	1 166	2 150	1 674	0	0	3 824
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		5 000	0	5 000	4 990	10	0	1 166	2 150	1 674	0	0	3 824
32.70.61. Euroopan aluekehi- tysrahaston ja sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakenne- rahasto-ohjelmiin ohjelmakau- della 2000-2006	0	0	23 691	23 691	2 855	20 836	20 836	2 853	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	23 691	23 691	2 855	20 836	20 836	2 853	0	0	0	0	0
32.70.62. EU:n rakennerahas- tojen valtion rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön osalta ohjelmakaudella 2000-2006	0	0	40 373	40 373	2 719	37 654	37 654	2 717	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	40 373	40 373	2 719	37 654	37 654	2 717	0	0	0	0	0
32.70.64. EU:n rakennerahas- tojen rahoitusosuus EU:n ra- kennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	0	240 456	184 016	424 472	256 129	168 343	168 343	16 256	153 037	70 851	14 875	1 960	240 723
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		240 456	184 016	424 472	256 129	168 343	168 343	16 256	153 037	70 851	14 875	1 960	240 723

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
32.70.65. Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjel- miin ohjelmakaudella 2007- 2013	0	209 794	152 790	362 584	213 177	149 407	149 407	29 799	123 669	45 338	13 205	2 016	184 228
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		209 794	152 790	362 584	213 177	149 407	149 407	29 799	123 669	45 338	13 205	2 016	184 228
32.80.51. Työllistämis-, koulu- tus- ja erityistoimet	0	110 300	0	110 300	84 743	25 557	0	0	77 753	6 609	381	0	84 743
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		110 300	0	110 300	84 743	25 557	0	0	77 753	6 609	381	0	84 743
32.80.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	0	21 850	18 258	40 108	25 911	14 197	14 197	2 277	19 737	3 318	579	0	23 634
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		21 850	18 258	40 108	25 911	14 197	14 197	2 277	19 737	3 318	579	0	23 634
Pääluokka yhteensä	5 070 904	6 486 011	449 337	6 935 348	5 672 691	1 262 657	457 243	650 692	841 071	371 912	133 012	65 864	1 411 859
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	5 070 904							438 804	201 181	84 631	28 962	10 827	325 601
- korkotuki- tms. valtuudet	1 607 356							9 939	6 936	4 228	2 183	1 867	15 214
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet, josta		6 486 011	449 337	6 935 348	5 672 691	1 262 657	457 243	211 888	639 890	287 281	104 050	55 037	1 086 258
- korkotuki- tms. valtuudet		5 242 644	0	5 242 644	4 465 879	776 765	0	34 454	16 146	10 959	8 519	25 814	61 438

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	11 541 128 108,51	14 092 144 000	13 860 457 827,27	74 601 634,49	13 935 059 461,76	157 084 538,24	188 521 956,85	564 548 956,85	434 389 231,22	122 555 406,96
33.01. Hallinto	95 944 480,07	73 234 000	60 268 098,37	13 157 758,34	73 425 856,71	-191 856,71	34 968 685,41	83 992 685,41	55 368 465,80	28 613 067,56
33.01.01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		40 063 000	29 900 733,05	10 162 266,95	40 063 000,00	-		40 063 000,00	29 900 733,05	10 162 266,95
33.01.02. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		2 053 000	1 558 966,72	494 033,28	2 053 000,00	-		2 053 000,00	1 558 966,72	494 033,28
33.01.03. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		3 492 000	3 353 912,54	138 087,46	3 492 000,00	-		3 492 000,00	3 353 912,54	138 087,46
33.01.04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		2 032 000	727 753,48	1 304 246,52	2 032 000,00	-		2 032 000,00	727 753,48	1 304 246,52
33.01.05. Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		1 087 000	174 828,81	912 171,19	1 087 000,00	-		1 087 000,00	174 828,81	912 171,19
33.01.21. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 316 000,00						10 857 554,58	10 857 554,58	10 857 554,58	
33.01.27. Korvaus Kansaneläkelaitokselle sähköisen arkiston rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	21 000 000,00						16 269 320,82	16 269 320,82	5 101 978,06	11 167 342,76
33.01.28. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 840 000,00	297 000	150 047,06	146 952,94	297 000,00	-	1 278 756,69	1 575 756,69	1 424 838,66	146 952,94

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.01.29. Sosiaali- ja terveysministe- riön hallinnonalan arvон- lisäveromenot (arviomääräraha)	17 029 556,37	20 000 000	20 911 666,85		20 911 666,85	-911 666,85				
33.01.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosi- aali- ja terveysministeriön osalta (arviomääräraha)	6 516 690,27									
33.01.63. Eräät erityishankkeet (siir- tomääräraha 3 v)	9 700 000,00						6 563 053,32	6 563 053,32	2 267 899,90	4 287 966,46
33.01.66. Kansainväliset jäsenmak- sut ja maksusuudet (ar- viomääräraha)		4 210 000	3 490 189,86		3 490 189,86	719 810,14				
33.01.67. Kansainväliset jäsenmak- sut ja maksusuudet (ar- viomääräraha)	3 542 233,43									
33.02. Valvonta	23 529 000,00	33 571 000	28 601 699,89	4 657 037,89	33 258 737,78	312 262,22	3 026 213,86	28 197 213,86	23 540 175,97	4 657 037,89
33.02.01. Terveysturvakeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		6 115 000	5 167 530,75	947 469,25	6 115 000,00	-		6 115 000,00	5 167 530,75	947 469,25
33.02.02. Sosiaali- ja terveydenhuol- lon tuotevalvontakeskuk- sen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		5 437 000	4 345 702,72	1 091 297,28	5 437 000,00	-		5 437 000,00	4 345 702,72	1 091 297,28
33.02.03. Säteilyturvakeskuksen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)		12 256 000	10 690 029,75	1 565 970,25	12 256 000,00	-		12 256 000,00	10 690 029,75	1 565 970,25
33.02.04. Lääkelaitoksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)		1 363 000	310 698,89	1 052 301,11	1 363 000,00	-		1 363 000,00	310 698,89	1 052 301,11

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.02.20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyntä selvittämi- sen menot (arviomäärära- ha)		8 400 000	8 087 737,78		8 087 737,78	312 262,22				
33.02.21. Sosiaali- ja terveysalan tut- kimus- ja kehittämiskes- kuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 529 000,00						3 026 213,86	3 026 213,86	3 026 213,86	
33.03. Tutkimus- ja kehittämis- toiminta	1 961 000,00	113 207 000	98 302 610,72	14 330 086,36	112 632 697,08	574 302,92	555 892,62	108 662 892,62	94 332 806,26	14 330 086,36
33.03.01. Sosiaali- ja terveysalan tut- kimus- ja kehittämiskes- kuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		25 010 000	22 391 099,38	2 618 900,62	25 010 000,00	-		25 010 000,00	22 391 099,38	2 618 900,62
33.03.02. Kansanterveyslaitoksen toimintamenot (siirtomää- räraha 2 v)		35 779 000	29 877 147,55	5 901 852,45	35 779 000,00	-		35 779 000,00	29 877 147,55	5 901 852,45
33.03.03. Lääkehoidon kehittämis- keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		1 388 000	1 078 858,89	309 141,11	1 388 000,00	-		1 388 000,00	1 078 858,89	309 141,11
33.03.21. Työttömyysturvan muu- toksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomää- räraha 2 v)	1 961 000,00						555 892,62	555 892,62	555 892,62	
33.03.50. Valtionapu Työterveyslai- toksen menoihin (siirto- määräraha 2 v)		38 240 000	38 240 000,00	0,00	38 240 000,00	0,00		38 240 000,00	38 240 000,00	0,00
33.03.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosi- aali- ja terveysministeriön osalta (arviomääräraha)		5 100 000	4 525 697,08		4 525 697,08	574 302,92				
33.03.63. Eräät erityishankkeet (siir- tomääräraha 3 v)		7 690 000	2 189 807,82	5 500 192,18	7 690 000,00	-		7 690 000,00	2 189 807,82	5 500 192,18

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.04. Sosiaaliturvan muutok- senhakulautakunta	3 000 000,00						98 940,96	98 940,96	98 940,96	
33.04.21. Sosiaaliturvan muutoksen- hakulautakunnan toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	3 000 000,00						98 940,96	98 940,96	98 940,96	
33.06. Terveysturvallisuuden oi- keusturvakeskus	5 928 442,55						408 111,55	408 111,55	408 111,55	
33.06.21. Terveysturvallisuuden oikeus- turvakeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	4 404 000,00						408 111,55	408 111,55	408 111,55	
33.06.26. Mielentilatutkimustoimin- nan menot (arviomäärära- ha)	1 524 442,55									
33.07. Työterveyslaitos	40 900 000,00						1 850 000,00	1 850 000,00	1 850 000,00	
33.07.50. Valtionapu Työterveyslai- toksen menoihin (siirto- määräraha 2 v)	38 200 000,00						0,00	0,00	0,00	
33.07.51. Valtion korvaus työter- veyshuollon erikoislääkä- rikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomää- räraha 2 v)	2 700 000,00						1 850 000,00	1 850 000,00	1 850 000,00	
33.08. Kansanterveyslaitos	82 110 000,00						44 661 259,08	44 661 259,08	44 581 241,58	80 017,50
33.08.21. Kansanterveyslaitoksen toimintamenot (siirtomää- räraha 2 v)	34 510 000,00						5 344 008,15	5 344 008,15	5 344 008,15	
33.08.26. Rokotteiden hankinta (siir- tomääräraha 3 v)	47 600 000,00						39 317 250,93	39 317 250,93	39 237 233,43	80 017,50
33.09. Sosiaali- ja terveyden- huollon tuotevalvonta- keskus	5 021 000,00						1 204 557,23	1 204 557,23	1 204 557,23	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.09.21. Sosiaali- ja terveydenhuol- lon tuotevalvontakeskuk- sen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 021 000,00						1 204 557,23	1 204 557,23	1 204 557,23	
33.10. Perhe- ja asumiskustan- nusten taseaus	11 833 000,00	1 891 591 000	1 875 929 729,14	236 730,92	1 876 166 460,06	15 424 539,94	2 003 339,59	4 194 339,59	3 957 608,67	236 730,92
33.10.21. Säteilyturvakeskuksen toi- mintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	11 833 000,00						2 003 339,59	2 003 339,59	2 003 339,59	
33.10.27. Valtion korvaus Kansan- eläkelaitokselle elatustuen siirron toimeenpanokus- tannuksista (siirtomäärära- ha 2 v)		2 191 000	1 954 269,08	236 730,92	2 191 000,00	-		2 191 000,00	1 954 269,08	236 730,92
33.10.50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lap- seksiottamiseen (arvio- määräraha)		11 400 000	10 700 300,00		10 700 300,00	699 700,00				
33.10.51. Lapsilisät (arviomäärära- ha)		1 416 000 000	1 417 000 000,00		1 417 000 000,00	-1 000 000,00				
33.10.52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomää- räraha)		1 500 000	872 196,86		872 196,86	627 803,14				
33.10.53. Sotilasavustus (arviomää- räraha)		19 500 000	18 900 000,00		18 900 000,00	600 000,00				
33.10.54. Asumistuki (arviomäärära- ha)		441 000 000	426 502 963,20		426 502 963,20	14 497 036,80				
33.11. Lääkelaitos ja Lääkehoi- don kehittämiskeskus	2 039 115,24						1 709 911,22	1 709 911,22	1 709 911,22	
33.11.21. Lääkelaitoksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	700 115,24						1 363 000,00	1 363 000,00	1 363 000,00	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.17.51. Työttömyysturvalain mu- kainen perusturva (arviomääräraha)	48 137 800,00									
33.17.53. Valtionosuus koulutuspäi- värahasta (arviomääräraha)	11 180 000,00									
33.17.54. Valtionosuus aikuiskoulu- tustuesta (arviomääräraha)	19 250 000,00									
33.17.55. Valtionosuus vuorottelu- korvauksesta (arviomääräraha)	35 999 708,99									
33.18. Sairausvakuutus	1 128 408 918,29									
33.18.60. Valtion osuus sairausva- kuutuslaista johtuvista me- noista (arviomääräraha)	1 128 408 918,29									
33.19. Eläkevakuutus	2 365 651 393,26									
33.19.50. Valtion osuus meri- mieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	40 700 000,00									
33.19.51. Valtion osuus maatalous- yrittäjän eläkelaista johtu- vista menoista (arviomääräraha)	447 300 000,00									
33.19.52. Valtion osuus yrittäjän elä- kelaista johtuvista menois- ta (arviomääräraha)	38 500 000,00									
33.19.53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (ar- viomääräraha)	109 480,42									
33.19.60. Valtion osuus kansanelä- kelaista johtuvista menois- ta (arviomääräraha)	1 839 041 912,84									

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.22.56. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoi- mintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 960 000,00						563 695,92	563 695,92	563 695,92	
33.22.57. Rintama-avustus eräille ul- komaalaisille vapaaehtoi- sille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	110 000,00						73 024,36	73 024,36	73 024,36	
33.22.59. Valtionapu rintamavete- raanien kuntoutustoimin- taan (siirtomääräraha 2 v)	8 000,00						0,00	0,00	0,00	
33.23. Muu sodista kärsineiden turva	2 295 708,41									
33.23.30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (ar- viomääräraha)	2 295 708,41									
33.28. Muu toimeentuloturva	56 913 980,00									
33.28.50. Sotilasavustus (arviomää- räraha)	17 500 000,00									
33.28.51. Maahanmuuttajan erityis- tuki (arviomääräraha)	20 250 000,00									
33.28.60. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (ar- viomääräraha)	19 163 980,00									
33.30. Sairausvakuutus		1 175 000 000	1 143 829 141,66		1 143 829 141,66	31 170 858,34				
33.30.60. Valtion osuus sairausva- kuutuslaista johtuvista me- noista (arviomääräraha)		1 175 000 000	1 143 829 141,66		1 143 829 141,66	31 170 858,34				
33.32. Kuntien järjestämä sosi- aali- ja terveydenhuolto	4 705 345 787,05						83 783 427,85	83 783 427,85	44 394 944,80	32 418 445,75

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.32.38. Valtionosuus kunnille pe- rustoimeentulotuen kus- tannuksiin (arviomääräraha)	202 029 522,69									
33.32.39. Valtionavustus sosiaa- lialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määrä- raha)	2 500 000,00									
33.33. Eräät sosiaali- ja tervey- denhuollon menot	14 453 560,50									
33.33.23. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämi- sen menot (arviomäärära- ha)	7 562 873,50									
33.33.31. Valtionavustus saamenkie- listen sosiaali- ja terveys- palvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	600 000,00									
33.33.32. Valtion korvaus rikosasioi- den sovittelun järjestämi- sen kustannuksiin (kiinteä määräraha)	6 290 687,00									
33.40. Eläkkeet		2 922 550 000	2 878 628 096,91		2 878 628 096,91	43 921 903,09				
33.40.50. Valtion osuus meri- mieseläkekassan menoista (arviomääräraha)		44 200 000	43 861 642,49		43 861 642,49	338 357,51				
33.40.51. Valtion osuus maatalous- yrittäjän eläkelaista johtu- vista menoista (arviomääräraha)		471 700 000	466 800 000,00		466 800 000,00	4 900 000,00				
33.40.52. Valtion osuus yrittäjän elä- kelaista johtuvista menois- ta (arviomääräraha)		70 000 000	56 600 000,00		56 600 000,00	13 400 000,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.40.53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (ar- viomääräraha)		150 000	106 822,64		106 822,64	43 177,36				
33.40.54. Valtion osuus maatalous- yrittäjien tapaturmavakuu- tuksen kustannuksista (arviomääräraha)		14 500 000	15 700 000,00		15 700 000,00	-1 200 000,00				
33.40.55. Yleinen perhe-eläke (ar- viomääräraha)		37 800 000	37 325 847,79		37 325 847,79	474 152,21				
33.40.56. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (ar- viomääräraha)		13 500 000	12 412 700,00		12 412 700,00	1 087 300,00				
33.40.57. Maahanmuuttajan erityis- tuki (arviomääräraha)		22 900 000	22 885 000,00		22 885 000,00	15 000,00				
33.40.60. Valtion osuus kansanelä- kelaista johtuvista menois- ta (arviomääräraha)		2 247 800 000	2 222 936 083,99		2 222 936 083,99	24 863 916,01				
33.50. Veteraanien tukeminen		420 372 000	407 988 925,54	1 321 114,27	409 310 039,81	11 061 960,19		113 999 000,00	112 701 146,38	1 321 114,27
33.50.30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (ar- viomääräraha)		2 300 000	1 855 859,47		1 855 859,47	444 140,53				
33.50.50. Rintamalisät (arviomäärä- raha)		70 200 000	69 948 877,42		69 948 877,42	251 122,58				
33.50.51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)		233 873 000	223 483 042,27		223 483 042,27	10 389 957,73				
33.50.52. Valtion korvaus sotainvali- dien laitosten käyttökus- tannuksiin (siirtomääräraha 2 v)		65 207 000	65 207 000,00	0,00	65 207 000,00	0,00		65 207 000,00	65 207 000,00	0,00

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.50.53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoi- mintaan (siirtomääräraha 2 v)		3 100 000	3 123 260,65	0,00	3 123 260,65	-23 260,65		3 100 000,00	3 123 260,65	0,00
33.50.54. Rintama-avustus eräille ul- komaalaisille vapaaehtoi- sille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)		96 000	43 910,64	52 089,36	96 000,00	-		96 000,00	43 910,64	52 089,36
33.50.55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)		3 500 000	3 081 557,83	418 442,17	3 500 000,00	-		3 500 000,00	3 081 557,83	418 442,17
33.50.56. Rintamaveteraanien kun- tutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)		40 288 000	39 976 945,55	311 054,45	40 288 000,00	-		40 288 000,00	39 976 945,55	311 054,45
33.50.57. Valtionapu rintamavete- raanien kuntoutustoimin- taan (siirtomääräraha 2 v)		1 808 000	1 268 471,71	539 528,29	1 808 000,00	-		1 808 000,00	1 268 471,71	539 528,29
33.53. Terveyden edistäminen ja terveysturvonta	11 460 000,00						5 758 962,40	5 758 962,40	5 758 962,40	
33.53.23. Terveysturvonta (siirto- määräraha 2 v)	800 000,00						425 866,36	425 866,36	425 866,36	
33.53.24. Tartuntatautien turvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 360 000,00						1 036 515,67	1 036 515,67	1 036 515,67	
33.53.50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 300 000,00						4 296 580,37	4 296 580,37	4 296 580,37	
33.57. Maatalousyrittäjien lo- mitustoiminta	205 246 804,09									
33.57.40. Valtion korvaus maata- lousyrittäjien lomituspä- velujen kustannuksiin (arviomääräraha)	190 008 211,93									

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.57.50. Valtion korvaus maata- lousyrittäjien lomituspä- velujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)	15 238 592,16									
33.60. Kuntien järjestämä sosi- aali- ja terveydenhuolto		5 481 684 000	5 462 194 722,74	24 800 000,00	5 486 994 722,74	-5 310 722,74		24 800 000,00	0,00	24 800 000,00
33.60.30. Valtionosuus kunnille so- siaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (ar- viomääräraha)		5 075 497 000	5 074 039 437,00		5 074 039 437,00	1 457 563,00				
33.60.31. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuol- lon hankkeisiin (siirtomää- räraha 3 v)		24 800 000	0,00	24 800 000,00	24 800 000,00	-		24 800 000,00	0,00	24 800 000,00
33.60.32. Valtion korvaus tervey- denhuollon yksiköille eri- koissairaanhoidolain mukaiseen tutkimustoi- mintaan (kiinteä määrära- ha)		48 747 000	48 743 004,56		48 743 004,56	3 995,44				
33.60.33. Valtion korvaus tervey- denhuollon yksiköille lää- käri- ja hammaslääkärikoulutuk- sesta aiheutuviin kustan- nuksiin (arviomääräraha)		94 170 000	99 899 984,77		99 899 984,77	-5 729 984,77				
33.60.34. Valtion korvaus tervey- denhuollon toimintayksi- köille mielentilatutkimuksista sekä potilassiirroista ai- heutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)		4 570 000	3 400 735,39		3 400 735,39	1 169 264,61				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.60.35. Valtionosuus kunnille pe- rustoimeentulotuen kus- tannuksiin (arviomääräraha)		223 000 000	225 211 561,09		225 211 561,09	-2 211 561,09				
33.60.36. Valtionavustus saamenkie- listen sosiaali- ja terveys- palvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)		600 000	600 000,00		600 000,00	0,00				
33.60.38. Valtionavustus sairaanhoi- topiirien kuntayhtymille ri- kosten esitutkintaan liittyvien lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutki- muksista aiheutuviin kus- tannuksiin (kiinteä määräraha)		1 000 000	1 000 000,00		1 000 000,00	0,00				
33.60.63. Valtionavustus sosiaa- lialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määrä- raha)		3 000 000	3 000 000,00		3 000 000,00	0,00				
33.60.64. Valtion korvaus rikosasioi- den sovittelun järjestämi- sen kustannuksiin (kiinteä määräraha)		6 300 000	6 299 999,93		6 299 999,93	0,07				
33.70. Terveysten ja toimintaky- vyn edistäminen		52 735 000	36 636 093,29	16 098 906,71	52 735 000,00	-		52 735 000,00	36 636 093,29	16 098 906,71
33.70.01. Työsuojelupiirien toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)		27 345 000	21 299 165,66	6 045 834,34	27 345 000,00	-		27 345 000,00	21 299 165,66	6 045 834,34
33.70.20. Rokotteiden hankinta (siir- tomääräraha 3 v)		10 800 000	8 462 058,40	2 337 941,60	10 800 000,00	-		10 800 000,00	8 462 058,40	2 337 941,60
33.70.21. Terveysvalvonta (siirto- määräraha 2 v)		930 000	444 993,38	485 006,62	930 000,00	-		930 000,00	444 993,38	485 006,62

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Käyttö vuonna 2008	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.92.55. Valtion korvaus sotainvali- dien laitosten käyttökus- tannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	61 707 000,00						0,00	0,00	0,00	
33.92.58. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500 000,00						687 921,12	687 921,12	687 921,12	
33.92.59. Rintamaveteraanien kun- toutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	38 288 000,00						371 694,18	371 694,18	371 694,18	

Pääluokan 33 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrarahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
33.01.62. EU:n rakennerahas- tojen valtion rahoitusosuus so- siaali- ja terveysministeriön osalta	19 593	0	0	0	0	0	0	4 502	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	19 593							4 502	0	0	0	0	0
33.03.62. EU:n rakennerahas- tojen valtion rahoitusosuus so- siaali- ja terveysministeriön osalta	0	0	4 035	4 035	24	4 011	4 011	24	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	4 035	4 035	24	4 011	4 011	24	0	0	0	0	0
Pääluokka yhteensä	19 593	0	4 035	4 035	24	4 011	4 011	4 526	0	0	0	0	0

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
Aikaisempien vuosien valtuudet	19 593							4 502	0	0	0	0	0
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		0	4 035	4 035	24	4 011	4 011	24	0	0	0	0	0

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
34. Työministeriön hallin- nonala¹⁾	1 839 476 913,01						43 888 722,23	43 888 722,23	40 305 873,44	3 532 848,93
34.01. Työhallinto	61 258 785,77						23 431 409,54	23 431 409,54	19 863 087,18	3 532 848,93
34.01.21. Työministeriön toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	24 227 000,00						7 331 512,32	7 331 512,32	7 324 947,01	
34.01.22. Työvoimaopiston toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)	774 000,00						17 994,92	17 994,92	17 994,92	
34.01.23. Työelämäohjelmat (siirto- määräraha 3 v)	3 330 000,00						3 954 606,57	3 954 606,57	3 005 341,65	920 356,80
34.01.29. Työministeriön hallin- nonalan arvonlisäverome- not (arviomääräraha)	23 251 402,39									
34.01.63. Valtionavustus työelämä- ohjelmahankkeisiin (siirto- määräraha 3 v)	8 300 000,00						12 127 295,73	12 127 295,73	9 514 803,60	2 612 492,13
34.01.67. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksu- osuudet (arviomääräraha)	1 376 383,38									
34.05. Euroopan rakennerahas- tojen ohjelmien toteutus	212 341 749,68									
34.05.61. Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n ra- kennerahasto-ohjelmiin (arviomääräraha)	129 315 481,35									
34.05.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työ- ministeriön osalta (arvio- määräraha)	83 026 268,33									

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
34.07. Pakolais- ja siirtolaisuus- asiat	79 694 098,24									
34.07.21. Pakolaisten ja turvapaikan- hakijoiden vastaanottotoi- minta valtion osalta (arviomääräraha)	8 305 462,15									
34.07.28. Paluumuuttajien muutto- valmennus (arviomäärära- ha)	386 745,26									
34.07.30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muutta- vien henkilöiden toimeen- tulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja tervey- denhuollon erityiskustan- nuksiin (arviomääräraha)	5 745 345,02									
34.07.63. Pakolaisten ja turvapaikan- hakijoiden vastaanotto (ar- viomääräraha)	65 256 545,81									
34.99. Työministeriön hallin- nonalan muut menot	21 058 154,03									
34.99.23. Siviilipalvelus (arviomää- räraha)	3 858 806,42									
34.99.50. Palkkaturva (arviomäärä- raha)	16 495 261,74									
34.99.51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	704 085,87									

¹⁾ Vuonna 2008 pääluokka 34. Työministeriön hallinnonala yhdistettiin pääluokkaan 32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.

Pääluokan 34 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
34.05.61. Euroopan sosiaalira- haston osallistuminen EU:n ra- kennerahasto-ohjelmiin	924 661	0	0	0	0	0	0	73 992	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	924 661							73 992	0	0	0	0	0
34.05.62. EU:n rakennerahas- tojen valtion rahoitusosuus työ- ministeriön osalta	534 364	0	0	0	0	0	0	41 546	44	0	0	0	44
Aikaisempien vuosien valtuudet	534 364							41 546	44	0	0	0	44
34.06.00. Työvoimapolitiikan toimeenpano	30 710	0	0	0	0	0	0	132	2 295	0	0	0	2 295
Aikaisempien vuosien valtuudet	30 710							132	2 295	0	0	0	2 295
34.06.51. Työllistämis-, koulu- tus- ja erityistoimet	238 643	0	0	0	0	0	0	80 175	9 832	1 019	78	0	10 929
Aikaisempien vuosien valtuudet	238 643							80 175	9 832	1 019	78	0	10 929
34.06.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	150 233	0	0	0	0	0	0	22 450	20 952	2 581	180	0	23 713
Aikaisempien vuosien valtuudet	150 233							22 450	20 952	2 581	180	0	23 713
Pääluokka yhteensä	1 878 611	0	0	0	0	0	0	218 296	33 123	3 600	258	0	36 980
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 878 611							218 296	33 123	3 600	258	0	36 980

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	749 216 831,54	346 316 000	194 392 637,28	151 134 807,45	345 527 444,73	788 555,27	184 235 428,04	508 199 428,04	292 027 018,74	204 309 105,02
35.01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	34 706 000,00	143 922 000	127 802 605,58	16 548 967,56	144 351 573,14	-429 573,14	8 553 550,08	143 475 550,08	126 926 581,24	16 548 967,56
35.01.01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		32 641 000	25 801 454,93	6 839 545,07	32 641 000,00	-		32 641 000,00	25 801 454,93	6 839 545,07
35.01.02. Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		68 187 000	64 068 285,88	4 118 714,12	68 187 000,00	-		68 187 000,00	64 068 285,88	4 118 714,12
35.01.03. Ympäristölupavirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		5 076 000	2 991 741,41	2 084 258,59	5 076 000,00	-		5 076 000,00	2 991 741,41	2 084 258,59
35.01.04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		27 018 000	23 838 966,76	3 179 033,24	27 018 000,00	-		27 018 000,00	23 838 966,76	3 179 033,24
35.01.21. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 706 000,00						8 553 550,08	8 553 550,08	8 553 548,80	
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		9 000 000	9 429 573,14		9 429 573,14	-429 573,14				
35.01.65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)		2 000 000	1 672 583,46	327 416,54	2 000 000,00	-		2 000 000,00	1 672 583,46	327 416,54
35.10. Ympäristön- ja luonnon-suojelu	44 366 482,14	123 776 000	55 189 597,70	67 368 273,89	122 557 871,59	1 218 128,41	39 352 653,61	149 776 653,61	67 411 059,09	81 205 631,40
35.10.20. Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)		4 200 000	4 200 000,00		4 200 000,00	0,00				
35.10.21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)		1 570 000	1 379 431,21	190 568,79	1 570 000,00	-		1 570 000,00	1 379 431,21	190 568,79
35.10.22. Maatalouden vesiensuojelu (siirtomääräraha 3 v)		1 000 000	76 156,83	923 843,17	1 000 000,00	-		1 000 000,00	76 156,83	923 843,17

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.10.27. Ympäristövahinkojen tor- junta (arviomääräraha)	3 866 482,14									
35.10.52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomää- räraha 3 v)		24 754 000	24 754 000,00	0,00	24 754 000,00	0,00		24 754 000,00	24 754 000,00	0,00
35.10.60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000,00	2 300 000	0,00	2 300 000,00	2 300 000,00	-	2 300 000,00	4 600 000,00	2 300 000,00	2 300 000,00
35.10.61. Ympäristönsuojelun edis- täminen (siirtomääräraha 3 v)		1 300 000	233 936,40	1 066 063,60	1 300 000,00	-		1 300 000,00	233 936,40	1 066 063,60
35.10.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ym- päristöministeriön osalta (arviomääräraha)		7 652 000	6 477 749,86		6 477 749,86	1 174 250,14				
35.10.63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	1 100 000,00	35 000 000	9 293 627,96	25 706 372,04	35 000 000,00	-	1 467 510,95	36 467 510,95	10 306 854,01	26 160 656,94
35.10.64. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkei- siin (siirtomääräraha 3 v)		3 000 000	0,00	3 000 000,00	3 000 000,00	-		3 000 000,00	0,00	3 000 000,00
35.10.65. Öljyjätämaksulla rahoitet- tava öljyjätehuolto (siirto- määräraha 3 v)	2 300 000,00	2 300 000	305 097,00	1 994 903,00	2 300 000,00	-	447 380,00	2 747 380,00	752 477,00	1 994 903,00
35.10.66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitus- osuudet (arviomääräraha)		1 500 000	1 456 121,73		1 456 121,73	43 878,27				
35.10.67. Ympäristöyhteistyön edis- täminen Suomen lähialu- een maissa (siirtomääräraha 3 v)	800 000,00						1 480 652,79	1 480 652,79	715 690,54	667 411,74

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.10.70. Ympäristövahinkojen tor- junta-aluksen ja ilmajal- vontalaitteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	23 000 000,00	25 000 000	166 083,15	24 833 916,85	25 000 000,00	-	20 937 250,00	45 937 250,00	10 228 833,15	35 708 416,85
35.10.77. Ympäristötyöt (siirtomää- räraha 3 v)	11 000 000,00	14 200 000	6 847 393,56	7 352 606,44	14 200 000,00	-	11 649 859,87	25 849 859,87	16 655 518,35	9 193 767,31
35.10.88. Osakkeiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)							1 070 000,00	1 070 000,00	8 161,60	
35.20. Yhdyskunnat, rakenta- minen ja asuminen	66 689 999,99	78 618 000	11 400 434,00	67 217 566,00	78 618 000,00	0,00	43 362 994,39	121 980 994,39	41 024 979,59	80 930 121,54
35.20.01. Asumisen rahoitus- ja ke- hittämiskeskuksen toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)		4 968 000	3 886 877,04	1 081 122,96	4 968 000,00	-		4 968 000,00	3 886 877,04	1 081 122,96
35.20.22. Eräät luonnonsuojelun me- not (siirtomääräraha 3 v)	2 112 000,00						442 018,65	442 018,65	414 432,44	27 586,21
35.20.37. Avustukset kuntien kaa- voitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomäärära- ha 3 v)	850 000,00	800 000	25 500,00	774 500,00	800 000,00	-	1 473 852,56	2 273 852,56	957 939,78	1 315 912,78
35.20.52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomää- räraha 3 v)	24 078 000,00						300 000,00	300 000,00	300 000,00	0,00
35.20.55. Avustukset korjaustoimin- taan (siirtomääräraha 3 v)		70 500 000	6 894 538,71	63 605 461,29	70 500 000,00	-		70 500 000,00	6 894 538,71	63 605 461,29
35.20.60. Siirto valtion asuntorahas- toon		0	0,00	0,00	0,00	0,00				
35.20.63. Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (siirto- määräraha 3 v)	17 999 999,99						12 853 971,75	12 853 971,75	9 561 472,59	3 288 275,47
35.20.64. Avustukset rakennusperin- nön hoitoon (siirtomäärä- raha 3 v)	2 350 000,00	2 350 000	593 518,25	1 756 481,75	2 350 000,00	-	3 214 367,58	5 564 367,58	2 430 307,33	3 118 060,43

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.20.76. Luonnonsuojelualueiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	19 000 000,00						18 278 783,85	18 278 783,85	9 779 411,70	8 493 702,40
35.20.88. Osakkeiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	300 000,00						6 800 000,00	6 800 000,00	6 800 000,00	0,00
35.30. Asumisen edistäminen	478 183 912,75						77 733 289,72	77 733 289,72	44 427 850,67	23 965 778,25
35.30.54. Asumistuki (arvionmääräraha)	427 683 912,75									
35.30.55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	50 500 000,00						77 733 289,72	77 733 289,72	44 427 850,67	23 965 778,25
35.30.60. Siirto valtion asuntorahastoon	0,00									
35.40. Alueelliset ympäristökeskukset	67 355 000,00						5 711 385,96	5 711 385,96	5 704 922,05	
35.40.21. Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	67 355 000,00						5 711 385,96	5 711 385,96	5 704 922,05	
35.50. Ympäristölupavirastot	4 722 000,00						1 839 706,81	1 839 706,81	1 839 706,81	
35.50.21. Ympäristölupavirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 722 000,00						1 839 706,81	1 839 706,81	1 839 706,81	
35.60. Suomen ympäristökeskus	25 212 000,00						2 607 788,97	2 607 788,97	2 607 788,97	
35.60.21. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 212 000,00						2 607 788,97	2 607 788,97	2 607 788,97	
35.70. Valtion asuntorahasto	4 668 000,00						903 006,02	903 006,02	903 006,02	
35.70.21. Asuntorahaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 668 000,00						903 006,02	903 006,02	903 006,02	
35.99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot	23 313 436,66						4 171 052,48	4 171 052,48	1 181 124,30	1 658 606,27

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Käyttö vuonna 2008	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.99.26. Eräät korvaukset (siirtomääräraha 2 v)	440 000,00						169 273,35	169 273,35	169 273,35	
35.99.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	7 997 929,87									
35.99.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta (arviomääräraha)	9 900 817,50									
35.99.63. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000,00						3 300 204,44	3 300 204,44	560 296,68	1 431 350,33
35.99.65. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000,00						701 574,69	701 574,69	451 554,27	227 255,94
35.99.66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	1 474 689,29									

Pääluokan 35 tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet			Uusittu 2009 TA:ssa			Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
35.10.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta	0	251	0	251	251	0	0	0	251	0	0	0	251
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		251	0	251	251	0	0	0	251	0	0	0	251

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
35.10.63. Luonnonsuojelualuei- den hankinta- ja korvausmenot	103 086	12 000	0	12 000	3 191	8 809	0	44	3 219	11	3	0	3 233
Aikaisempien vuosien valtuudet,	103 086							44	28	11	3	0	42
josta - korkotuki- tms. valtuudet	103 086							44	28	11	3	0	42
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		12 000	0	12 000	3 191	8 809	0	0	3 191	0	0	0	3 191
35.10.70. Ympäristövahinkojen torjunta-aluksen hankinta	48 000	0	0	0	0	0	0	7 091	14 126	9 417	10 304	0	33 846
Aikaisempien vuosien valtuudet	48 000							7 091	14 126	9 417	10 304	0	33 846
35.10.77. Ympäristötyöt	16 119	8 000	0	8 000	7 000	1 000	0	9 038	5 500	3 306	0	0	8 806
Aikaisempien vuosien valtuudet	16 119							9 038	806	1 000	0	0	1 806
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		8 000	0	8 000	7 000	1 000	0	0	4 694	2 306	0	0	7 000
35.20.63. Eräät luonnonsuoje- luun liittyvät korvaukset	9 604	0	0	0	0	0	0	2 515	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	9 604							2 515	0	0	0	0	0
35.20.76. Luonnonsuojelualuei- den hankkiminen	1 580	0	0	0	0	0	0	1 288	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 580							1 288	0	0	0	0	0
35.99.62. EU:n rakennerahas- tojen valtion rahoitusosuus ym- päristöministeriön osalta	12 719	0	0	0	0	0	0	6 161	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	12 719							6 161	0	0	0	0	0
Pääluku yhteensä	191 108	20 251	0	20 251	10 442	9 809	0	26 137	23 096	12 734	10 306	0	46 136

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2008 valtuudet						Talousarvio- menot 2008	Määräraha- tarve 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve myö- hemmin	Määräraha- tarve yh- teensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2009 TA:ssa						
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	191 108							26 137	14 960	10 428	10 306	0	35 694
- korkotuki- tms. valtuudet	103 086							44	28	11	3	0	42
Vuonna 2008 käytettävissä olleet valtuudet		20 251	0	20 251	10 442	9 809	0	0	8 136	2 306	0	0	10 442

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
36.	Valtionvelan korot	2 340 506 250,74	2 289 000 000	2 251 510 627,00		2 251 510 627,00	37 489 373,00				
36.01.	Valtionvelan korko	2 322 821 807,05	2 268 000 000	2 229 927 545,93		2 229 927 545,93	38 072 454,07				
36.01.90.	Valtionvelan korko (arviomääräraha)	2 322 821 807,05	2 268 000 000	2 229 927 545,93		2 229 927 545,93	38 072 454,07				
36.03.	Valuuttamääräisen velan korko	609 414,10									
36.03.90.	Valuuttamääräisen velan korko (arviomääräraha)	609 414,10									
36.09.	Muut menot valtionvelasta	17 075 029,59	21 000 000	21 583 081,07		21 583 081,07	-583 081,07				
36.09.20.	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)		21 000 000	21 583 081,07		21 583 081,07	-583 081,07				
36.09.21.	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	17 075 029,59									

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
37. Valtionvelan vähentämi- nen	2 924 731 828,70	1 394 884 000	1 393 520 984,34		1 393 520 984,34	1 363 015,66				
37.01. Valtionvelan nettokuole- tukset ja velanhallinta	2 924 731 828,70	1 394 884 000	1 393 520 984,34		1 393 520 984,34	1 363 015,66				
37.01.94. Nettokuoletukset ja velan- hallinta (arviomääräraha)	2 924 731 828,70	1 394 884 000	1 393 520 984,34		1 393 520 984,34	1 363 015,66				
Pääluokat yhteensä	43 251 851 108,07	45 782 727 000	42 647 220 585,29	2 275 361 952,79	44 922 582 538,08	860 144 461,92	2 138 546 095,46	15 033 101 095,46	12 374 739 470,35	2 574 483 994,16

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle		
Osastot yhteensä	43 211 674 289,39	45 222 727 000			44 292 318 677,54	
Pääluokat yhteensä	43 251 851 108,07	45 782 727 000			44 922 582 538,08	
Varainhoitovuoden yli-/alijäämä	-40 176 818,68	-560 000 000			-630 263 860,54	
Kumulatiivisen ylijäämän käyttö		560 000 000			630 263 860,54	-70 263 860,54
Edellisen varainhoitovuoden lopun kumulatiivinen yli-/alijäämä	1 101 860 215,78				1 084 224 941,88 ¹⁾	
Varainhoitovuoden yli-/alijäämä	-40 176 818,68				-630 263 860,54	
Varainhoitovuoden lopun kumulatiivinen yli-/ alijäämä	1 061 683 397,10				453 961 081,34	

¹⁾ Luku sisältää vuoden 2008 kirjanpitoon tehdyn teknisen korjauksen (lisäystä 22 541 544,78 euroa).

1.2 Valtion tuotto- ja kululaskelma

1.1.2008—31.12.2008			1.1.2007—31.12.2007	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	995 745 167,08		951 564 982,67	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	50 998 086,70		52 197 400,68	
Muut toiminnan tuotot	<u>3 055 700 247,35</u>	4 102 443 501,13	<u>878 987 763,16</u>	1 882 750 146,51
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	755 358 659,21		688 274 120,86	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-28 729 374,73		-10 495 334,59	
Henkilöstökulut	5 929 410 315,20		5 582 818 972,64	
Vuokrat	898 360 789,22		836 274 199,28	
Palvelujen ostot	2 208 808 691,35		2 069 075 277,54	
Muut kulut	1 357 921 826,67		885 811 316,30	
Valmisteverastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-923 752,24		377 212,16	
Valmistus omaan käyttöön (-)	-69 322 823,79		-55 134 973,88	
Poistot	933 913 147,01		1 114 874 557,04	
Sisäisten kulujen oikaisu	<u>-334 511 892,20</u>	<u>-11 650 285 585,70</u>	<u>-294 576 346,99</u>	<u>-10 817 299 000,36</u>
JÄÄMÄ I		-7 547 842 084,57		-8 934 548 853,85
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	2 517 909 749,68		2 333 179 376,12	
Rahoituskulut	<u>-2 317 116 889,98</u>	200 792 859,70	<u>-2 378 576 976,71</u>	-45 397 600,59
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	167 144 876,63		39 668 796,31	
Satunnaiset kulut	<u>-90 407 333,53</u>	<u>76 737 543,10</u>	<u>-23 653 423,93</u>	<u>16 015 372,38</u>
JÄÄMÄ II		-7 270 311 681,77		-8 963 931 082,06
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Kunnilta	118 666 254,89		120 812 476,01	
Kuntayhtymiltä	0,00		1 460,00	
Sosiaaliturvarahastoilta	32 360 266,77		30 677 193,59	
Elinkeinoelämltä	8 374 182,39		4 845 961,76	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	0,00		0,00	
Voittoa tavoittelemattomilta yhteisöiltä	24 249 416,33		23 784 418,31	
Kotitalouksilta	3 820 072,72		3 222 354,61	
Euroopan unionilta	1 038 563 841,95		1 223 656 454,76	
Muut siirtotalouden tuotot ulkomailta	34 792,61		44 375,39	
Siirrot talousarvion ulkopuolella olevista valtion rahastoista	1 543 273 505,01		124 258 328,70	
Muut siirtotalouden tuotot	<u>5 319 832,57</u>	2 774 662 165,24	<u>7 791 256,96</u>	1 539 094 280,09
Kulut				
Kunnille	7 364 549 709,27		6 658 467 987,89	
Kuntayhtymille	1 686 899 227,22		1 538 640 607,78	
Sosiaaliturvarahastoille	8 299 612 314,41		7 845 806 319,81	
Elinkeinoelämälle	3 010 255 194,12		2 840 476 955,12	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksille	35 649 940,08		28 772 261,86	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	2 202 681 050,02		1 984 667 220,39	
Kotitalouksille	4 114 795 993,20		3 968 450 370,10	

Valtion tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2008—31.12.2008		1.1.2007—31.12.2007	
Euroopan unionille	1 614 902 880,02		1 504 176 691,88	
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	609 423 049,25		584 297 091,81	
Siirrot talousarvion ulkopuolella oleville valtion rahastoille	30 348 400,09		121 568 273,19	
Muut siirtotalouden kulut	39 582 644,78		38 748 261,63	
Siirtotalouden kulujen palautukset	<u>-110 687 083,40</u>	<u>-28 898 013 319,06</u>	<u>-106 858 930,97</u>	<u>-27 007 213 110,49</u>
JÄÄMÄ III		-33 393 662 835,59		-34 432 049 912,46
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAK-SUISTA				
Verot ja veronluonteiset maksut	37 001 196 976,60		36 540 791 435,83	
Muut pakolliset maksut	<u>168 524 380,61</u>	<u>37 169 721 357,21</u>	<u>166 445 925,49</u>	<u>36 707 237 361,32</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>3 776 058 521,62</u>		<u>2 275 187 448,86</u>

1.3 Valtion tase

		31.12.2008		31.12.2007
VASTAAVAA				
KANSALLISOMAISUUS				
Maa- ja vesialueet	25 431 898,51		22 101 408,32	
Rakennusmaa- ja vesialueet	16 199 228,92		16 287 863,97	
Rakennukset	155 347 860,84		155 846 888,13	
Muu kansallisomaisuus	35 972 169,52		33 088 049,68	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>16 518 463,86</u>	249 469 621,65	<u>13 685 555,56</u>	241 009 765,66
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Perustamis- ja järjestelymenot	145 911,95		222 153,59	
Tutkimus- ja kehittämismenot	1 977 095,24		2 594 730,83	
Aineettomat oikeudet	46 787 264,70		42 393 557,47	
Muut pitkävaikutteiset menot	97 235 726,12		103 906 214,74	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>116 322 544,08</u>	262 468 542,09	<u>64 016 534,31</u>	213 133 190,94
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Maa- ja vesialueet	18 495 263,18		65 352 715,88	
Rakennusmaa- ja vesialueet	860 689 976,26		866 043 212,85	
Rakennukset	282 780 905,58		405 126 197,36	
Rakennelmat	25 014 963,17		35 204 055,45	
Rakenteet	16 637 489 573,29		16 579 433 378,06	
Koneet ja laitteet	547 798 441,49		590 298 630,22	
Kalusteet	35 738 600,46		41 384 077,66	
Muut aineelliset hyödykkeet	10 989 985,62		10 828 360,19	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>1 043 747 318,58</u>	19 462 745 027,63	<u>775 199 990,54</u>	19 368 870 618,21
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	12 707 781 181,18		10 295 297 497,03	
Liikelaistosten peruspääomat	3 419 238 840,52		3 357 702 374,00	
Liikelaistoksiin muun oman pääoman ehdoin sijoitetut pääomat	3 310 700 804,63		3 305 078 389,38	
Annetut euromääräiset velkakirjalainat	12 438 840,67		13 597 939,38	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	<u>541 773 289,86</u>	<u>19 991 932 956,86</u>	<u>97 340 825,20</u>	<u>17 069 017 024,99</u>
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET YHTEENSÄ				
		39 717 146 526,58		36 651 020 834,14
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
VAIHTO-OMAISUUS				
Aineet ja tarvikkeet	359 934 235,51		363 885 912,15	
Keskeneräinen tuotanto	13 715 884,32		13 286 615,27	
Valmiit tuotteet/Tavarat	<u>81 321 005,22</u>	454 971 125,05	<u>49 806 232,03</u>	426 978 759,45
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset		1 666 072 450,40		1 926 498 944,53

	31.12.2008		31.12.2007	
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	356 708 978,95		369 473 611,92	
Euromääräiset lainasaamiset	0,00		5 534,72	
Siirtosaamiset	410 254 556,71		453 371 153,90	
Muut lyhytaikaiset saamiset	216 981 204,36		155 950 902,15	
Ennakkomaksut	<u>579 610 192,56</u>	1 563 554 932,58	<u>551 283 123,24</u>	1 530 084 325,93
RAHOITUSOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SJOITUKSET				
Muut euromääräiset sijoitukset		7 050 000 000,00		7 159 000 000,00
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kassatilit	2 592 830,84		2 279 841,48	
Tulo- ja menotilit	266 027,57		119 644,48	
Muut pankkitilit	545 757 680,30		272 702 804,93	
Muut rahoitusvarat	<u>210 088 668,34</u>	<u>758 705 207,05</u>	<u>209 825 288,32</u>	<u>484 927 579,21</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		<u>11 493 303 715,08</u>		<u>11 527 489 609,12</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>51 459 919 863,31</u>		<u>48 419 520 208,92</u>

	31.12.2008	31.12.2007
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
VALTION PÄÄOMA		
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198 401,46	-30 048 198 401,46
Edellisten tilikausien pääoman muutos	18 173 300 901,13	15 898 113 452,27
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>3 776 058 521,62</u>	<u>2 275 187 448,86</u>
	-8 098 838 978,71	-11 874 897 500,33
RAHASTOJEN PÄÄOMAT		
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	68 624 371,67	73 856 884,25
VIERAS PÄÄOMA		
PITKÄAIKAINEN		
Otetut euromääräiset lainat	40 034 198 900,92	42 371 973 640,76
Lainat talousarvion ulkopuolella olevilta valtion rahastoilta	245 261 797,86	245 261 797,86
Pitkäaikaiset siirtovelat	41 960 419,23	31 937 144,93
Muut pitkäaikaiset velat	<u>135 689 042,51</u>	<u>33 454 889,18</u>
	40 457 110 160,52	42 682 627 472,73
LYHYTAIKAINEN		
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdyttilit	1 305 155 969,78	1 387 793 545,03
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	7 360 823 927,38	7 118 155 253,88
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat	4 937 156 084,51	4 219 416 109,49
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	169 464 721,89	154 511 390,64
Saadut ennakot	478 496 753,42	473 778 428,99
Ostovelat	594 464 851,14	593 473 939,73
Tilivirastojen väliset tilitykset	194 271 616,82	196 713 529,57
Edelleen tilitettävät erät	723 313 396,05	812 824 052,87
Siirtovelat	1 995 767 597,61	2 139 616 237,36
Muut lyhytaikaiset velat	<u>1 274 109 391,23</u>	<u>441 650 864,71</u>
	19 033 024 309,83	17 537 933 352,27
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	<u>59 490 134 470,35</u>	<u>60 220 560 825,00</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>51 459 919 863,31</u>	<u>48 419 520 208,92</u>

1.4 Valtion rahoituslaskelma

	1.1.2008—31.12.2008	1.1.2007—31.12.2007
OMA TOIMINTA		
Tulo- ja varallisuusverotulot	13 997 805 579,80	14 360 186 375,72
Arvonlisäverotulot	14 046 160 583,76	13 524 320 385,40
Muut vero- ja maksutulot	10 170 113 986,27	9 783 301 895,00
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	38 214 080 149,83	37 667 808 656,12
Palvelujen myynti, vuokrat, käyttökorvaukset ja muut toiminnan tulot	1 615 373 243,41	1 438 485 981,36
Korkotulot ja voiton tuloutukset	2 499 469 458,85	2 349 774 929,15
Tavaroiden ja palveluiden ostomenot	-5 342 704 030,50	-4 910 985 502,14
Henkilöstömenot	-6 031 767 911,56	-5 671 393 736,45
Muut menot	-70 307 691,20	-79 585 147,30
Maksetut eläkkeet	-3 346 617 190,28	-3 201 936 970,94
Valtionvelan korkomenot	-2 412 226 707,78	-2 433 479 637,66
OMAN TOIMINNAN RAHAVIRTA	25 125 299 320,77	25 158 688 572,14
SIIRTOTALOUS		
Siirtotalouden tulot	2 896 134 116,49	1 649 385 649,51
Tulonsiirrot kunnille	-9 051 448 936,49	-8 197 108 595,67
Tulonsiirrot elinkeinoelämälle	-3 045 905 134,20	-2 869 249 216,98
Tulonsiirrot kotitalouksille	-9 067 791 117,33	-8 612 319 718,97
Muut tulonsiirrot kotimaahan	-2 284 902 639,62	-2 151 896 646,11
Tulonsiirrot ulkomaille	-2 224 325 929,27	-2 088 473 783,69
SIIRTOTALOUDEN RAHAVIRTA	-22 778 239 640,42	-22 269 662 311,91
INVESTOINNIT		
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-1 005 142 876,09	-914 311 789,36
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	11 499 821,65	10 517 254,10
Sijoitukset arvopapereihin	-3 317 006 325,87	179 238 402,45
Sijoitusten myyntivoitot	2 581 662 724,58	431 614 348,71
Annetut lainat	-39 924 149,47	-61 164 171,54
Annettujen lainojen takaisinmaksut	194 842 858,02	193 382 156,21
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-1 574 067 947,18	-160 723 799,43
RAHOITUS		
Valtionvelan nettomuutos	-1 393 748 672,39	-2 921 306 883,70
Muun velan nettomuutos	785 536 207,01	353 248 791,19
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-608 212 465,38	-2 568 058 092,51
LIKVIDIEN VAROJEN MUUTOS	164 779 267,79	160 244 368,29
LIKVIDIT VARAT 1.1.	7 643 893 992,31	7 483 649 624,02
LIKVIDIT VARAT 31.12.	7 808 673 260,10	7 643 893 992,31

Liite 1: Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERUSTA

Valtion tilinpäätös on laadittu valtion talousarviosta annetun lain ja asetuksen sekä valtiovarainministeriön tilinpäätöksen kaavasta antaman määräyksen samoin kuin muiden valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin antamien määräysten ja ohjeiden mukaisesti. Tilinpäätös laaditaan valtion talousarviokirjanpidon ja liikekirjanpidon pääkirjojen perusteella alkuperäisiin verottomiin hankintamenoihin, tai vuoden 1998 aloittavan taseen arvoihin perustuen.

Kyseessä on viides tilivelvollisuus uudistuksen ja yhdestoista uuden kirjanpito- ja tilinpäätösmallin mukainen valtion tilinpäätös.

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Valtion tilinpäätöslaskelmiin on yhdistelty 87 tiliviraston ja eduskunnan keskuskirjanpidon tietokantaan viedyt tilitiedot sekä valtuuskirjanpidon tietokantaan viedyt valtuustiedot. Tilinpäätöslaskelmat laaditaan tietokannoista tehtävillä poiminnoilla. Tilitietojen yhdistelyssä eliminoidaan virastojen ja laitosten väliset tuotot, sen sijaan sisäisiä saatavia ja velkoja ei eliminoida. Eliminoitavat tuotot esitetään vähennyksinä toiminnan kuluissa riveillä ”Vuokrat” ja ”Sisäisten kulujen oikaisu”.

Valtion tilinpäätös laaditaan valtion talousarvion piiriin kuuluvasta talousarviotaloudesta. Siihen ei yhdistellä talousarvion ulkopuolella olevia valtion rahastoja eikä valtion liikelaitoksia. Valtion rahastot ja liikelaitokset ovat itsenäisiä kirjanpitoyksiköitä, jotka laativat kukin oman tilinpäätöksen. Valtion tilinpäätökseen ei yhdistellä myöskään Suomen Pankin tai valtionyhtiöiden tietoa.

Talousarviokirjanpidon tilinpäätöslaskelmat

Talousarviokirjanpidon tilinpäätöslaskelmat laaditaan valtion talousarviokirjanpidon pääkirjan ja valtuuskirjanpidon tietojen perusteella. Tilinpäätös sisältää kaksi talousarvion toteutumalaskelmaa, joissa molemmissa esitetään varainhoitovuoden talousarviotulot ja –menot, talousarvio sekä talousarvion ja tilinpäätöksen lukujen vertailu. Lisäksi laskelmissa on edellisen vuoden tilinpäätöstiedot. Laskelmissa esitetään tiedot myös edellisiltä varainhoitovuosilta siirtyneistä siirtomäärärahoista ja seuraavalle varainhoitovuodelle siirretyistä siirtomäärärahoista.

Ensimmäisessä talousarvion toteutumalaskelmassa tiedot ovat osaston ja pääluokan tarkkuudella, toisessa tiedot ovat momentin tarkkuudella.

Kummankin laskelman yhteydessä esitetään myös tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä, käytöstä aiheutuneista menoista sekä käytöstä aiheutuvista määrärahatarpeista. Jälkimmäisessä laskelmassa valtuustiedot esitetään osana kunkin pääluokan laskelmaa.

Talousarviotulojen ja -menojen kohdentaminen

Talousarviotapahtumat kirjataan talousarviotuloiksi ja –menoiksi valtion talousarviosta annetun asetuksen ja talousarviopäätösten kohdentamisperiaatteiden mukaisesti. Talousarviotuloja ja -menoja ei jaksoteta. Jos eduskunta ei talousarvion perustelujen päätösosassa ole päättänyt muunlaisesta kohdentamisesta, tapahtuu kohdentaminen seuraavasti:

Maksullisen toiminnan tulon ja muun sekalaisen tulon sekä kulutus-, sijoitus- ja muun menon kohdentamisperusteena on suoriteperuste taikka sitä vastaava peruste. Laajuudeltaan merkittävässä ja eri vaiheista koostuvan suoritteiden luovutuksesta kertyvästä tulosta voidaan varainhoitovuoden tuloksi kuitenkin kohdentaa luovutuksen vaihetta tai suoritteiden valmistusastetta vastaava osa (osakohdennus).

Korkotulo ja korkomeno kohdennetaan siihen varainhoitovuoteen kuuluvaksi, jolta se kertyy lain säännöksen tai tehdyn sitoumuksen perusteella.

Siirtomenon kohdentamisperusteena on päätös valtionavun myöntämisestä (myöntöpäätösperuste) tai muu vastaava sitoutuminen menoon (sitoumusperuste). Myöntöpäätöksen tai muun sitoumusperusteen perusteella talousarviomenoksi kirjatusta siirtomenosta maksamatta oleva osa kirjataan valtion liikekirjanpidossa siirtovelaksi. Silloin, kun oikeus saada valtionapu tai muu suoritus perustuu lakiin ja siirtomenon myönnettävistä ja maksettavasta määrästä säädetään yksityiskohtaisesti laissa tai maksettavaksi tuleva määrä määräytyy yksityiskohtaisesti lain nojalla, kohdentamisperusteena on kuitenkin maksatuspäätösperuste. Euroopan unionin rakennerahaston rahoitusosuus ja siihen liittyvä valtion rahoitusosuus kohdennetaan maksatuspäätöksen tai sitä vastaavalla perusteella.

Veron ja veronluonteisen tulon, osinkotulon, liikelaitosten voiton tuloutuksen ja valtiolle saatavan muun voitto-osuuden kohdentamisperusteena on maksuperuste.

Valtion lainanotto ja valtionvelan kuoletus sekä valtionvelan ottamiseen tai vähentämiseen liittyvä emissio- ja pääomavoitto sekä emissio- ja pääomatappio kohdennetaan maksuperusteella. Valtiolle takaisin maksettava laina kohdennetaan niin ikään maksuperusteella.

Valtionvelan korkoon ja pääomaan liittyvistä johdannaisista saatava tulo ja niistä aiheutuva meno kohdennetaan sille varainhoitovuodelle, jolta ne kertyvät.

Vähäinen tulo ja meno, valtioon palvelussuhteessa olevan loma-ajan palkka ja lomarahaa sekä sellainen tulo ja meno, joiden lain säännöksen tai tehdyn sitoumuksen perusteella muodostuvaa määrää ei voida ilman olennaisia lisäkustannuksia luotettavasti ennakoita ennen maksuvelvoitteen erääntymistä, voidaan kohdentaa myös maksuun perustuen.

Liikekirjanpidon tilinpäätöslaskelmat

Liikekirjanpidon tilinpäätöslaskelmat laaditaan valtion liikekirjanpidon pääkirjan tietojen perusteella. Valtion tilinpäätös sisältää tuotto- ja kululaskelman, taseen ja rahoituslaskelman. Näissä kaikissa esitetään varainhoitovuoden tilinpäätöstietojen lisäksi edellisen vuoden tilinpäätöksen tiedot.

Tuotto- ja kululaskelman laatiminen

Tilinpäätöksessä varainhoitovuoden tulot kirjataan tuotoiksi. Tuotoista vähennetään kuluina ne menot, joita vastaava suorite on luovutettu, samoin kuin muut varainhoitovuoden menot, joista ei todennäköisesti enää saada niitä vastaavaa vastinetta, ja menetykset.

Laajuudeltaan merkittävän ja eri vaiheista koostuvan suoritteiden luovutuksesta kertyvästä tulosta on kirjattava liikekirjanpidossa tuotoksi luovutuksen vaihetta tai suoritteiden valmiusastetta vastaava osa (osatuloutus), jos tulo on talousarviossa osakohdennettu.

Myynnin arvonlisäverot esitetään tuottoina ja ostojen arvonlisäverot kuluina verojen ja veronluonteisten maksujen joukossa.

Tuotto- ja kululaskelmaa oikaistaan sisäisillä tuotoilla. Siltä osin kuin laskelmaan sisältyy käyttöomaisuuden hankintamenoja, oikaisu tapahtuu rivillä ”Valmistus omaan käyttöön”.

Taseen laatiminen

Taseen vastaaviin merkitään kansallisomaisuuden ja käyttöomaisuuden hankintamenojen ja muiden pitkävaikutteisten menojen poistamaton osa sekä arvostuserät samoin kuin vaihto-omaisuuden aktivoidut hankintamenot ja rahoitusomaisuus.

Kansallisomaisuutta on kulttuuri- ja luonnonperintöä oleva valtion omaisuus, jonka omistuksen ensisijaisena tarkoituksena on omaisuuden säilyttäminen ja säilymisen turvaaminen. Käyttöomaisuutta ovat esineet, erikseen luovutettavissa olevat oikeudet ja muut hyödykkeet, joiden vaikutusaika tuotannontekijänä ulottuu useammalle kuin yhdelle varainhoitovuodelle. Vaihto-omaisuutta ovat sellaisinaan tai jalostettuina luovutettaviksi tai kulutettaviksi tarkoitetut hyödykkeet. Rahoitusomaisuutta ovat rahat, saamiset sekä tilapäisesti muussa muodossa olevat rahoitusvarat.

Taseen vastattaviin merkitään oma pääoma, varaukset, arvostuserät sekä vieras pääoma jaoteltuna pitkä- ja lyhytaikaisiin velkoihin. Pitkäaikaiseksi katsotaan velka tai se osa velasta, joka erääntyy maksettavaksi yhden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua.

Arvostaminen taseessa

Omaisuus arvostetaan tasetta laadittaessa alkuperäisiin verottomiin hankintamenoihin, vuoden 1998 aloitettavan taseen arvoihin tai nimellisarvoihin perustuen. Hankintamenoon luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot. Jos hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvien kiinteiden menojen määrä on olennainen, saadaan hankintamenoa lisäksi lukea osuus kiinteistä menoista.

Jos vaihto-omaisuuden todennäköinen hankintameno tai maksullisen toiminnan vaihto-omaisuuden luovutushinta on varainhoitovuoden päättyessä hankintamenoa pienempi, kirjataan erotus kuluksi.

Kansallis- ja käyttöomaisuuden tasearvot perustuvat alkuperäisiin hankintamenoihin, joista on tehty suunnitelman mukaiset poistot. Poistot tehdään ensimmäisen kerran siltä kuukaudelta jonka aikana hyödykkeen käyttö aloitetaan ja ne kirjataan pääsääntöisesti tasapoistoina hyödykkeen vaikutusaikana. Vähäiset omaisuushankinnat, joiden vaikutusaika ylittää vuoden, mutta hankintameno on alle 10 000 euroa, voidaan kirjata kokonaisuudessaan hankintavuoden kuluksi.

Jos kansallisomaisuuteen tai käyttöomaisuuteen kuuluvan maa- tai vesialueen, rakennuksen, arvopaperin tai muun niihin verrattavan hyödykkeen todennäköinen luovutushinta on varainhoitovuoden päättyessä pysyvästi hankintamenoa olennaisesti suurempi, taseeseen voidaan tehdä arvonkorotus. Arvonkorotuksen vasta-arvo merkitään tällöin arvostuseräksi taseen vastattaviin.

Saamiset merkitään taseeseen nimellisarvoon, kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuuteen kuuluvat arvopaperit ja muut sellaiset rahoitusvarat merkitään hankintamenon suuruisina tai, jos niiden tilinpäätöspäivän todennäköinen luovutushinta on sitä alempi, tämän määräisinä.

Velat merkitään velan ottamisen yhteydessä syntyneellä emissiovoitolla tai -tappiolla oikaistuun nimellisarvoon, tai jos velka on sidottu indeksiin taikka muuhun vertailuperusteeseen, se arvostetaan tätä korkeampaan muuttuneen vertailuperusteen mukaiseen arvoon.

Ulkomaanrahan määräiset erät muunnetaan euromääräisiksi Euroopan keskuspankin julkaiseman varainhoitovuoden viimeisen kurssin mukaan. Jos nämä erät ovat sopimuksin tai muuten sidottu tiettyyn kurssiin, ne muunnetaan euromääräisiksi sitä noudattaen.

Rahoituslaskelman laatiminen

Valtion rahoituslaskelma laaditaan rahavirtalaskelman muotoon. Se on valtion tuotto- ja kululaskelmaa sekä tasetta täydentävä laskelma, jossa esitetään rahan lähteet ja käyttö. Laskelma jakautuu oman toiminnan, siirtotalouden, investointien ja rahoituksen rahavirtojen kuvaamiseen. Kussakin osiossa esitetään siihen kuuluvat rahan lähteet ja käyttö niin, että jäännöseränä on osion synnyttämä rahavirta.

Kaikkien osioiden rahavirtojen summana saadaan likvidien varojen muutos. Laskelmalla esitetään myös likvidien varojen määrä vuoden alussa ja lopussa.

Rahoituslaskelma laaditaan olennaisilta osiltaan maksuperusteisesti.

Liikekirjanpidon kirjausperusteet

Liikekirjanpidossa tuotannontekijöiden hankinnasta aiheutuvan menon kirjaamisperusteena on tuotannontekijän vastaanottaminen. Suoritteiden myynnistä saatavan tulon kirjaamisperusteena on suoritteen luovuttaminen. Yhteisrahoitteisen toiminnan tulo kertyy tehdyn sitoumuksen perusteella.

Korot ja koronluonteiset tulot ja menot kirjataan suoriteperustetta vastaavalla tavalla. Veroihin liittyvät korot ja koronluonteiset tulot ja menot kirjataan samoin kuin talousarviokirjanpidossa.

Liikekirjanpidossa muut kuin edellä tarkoitetut tulot ja menot kirjataan samoin kuin talousarviokirjanpidossa.

Liitteiden laatiminen

Valtion tilinpäätöksen liitteet, lukuun ottamatta liitteitä 1 ja 13, laaditaan joko keskuskirjanpidon tietokannasta tehtävillä kyselyillä tai tiedot kerätään tilivirastojen tilinpäätösten liitteiltä.

TILINPÄÄTÖKSEN VERTAILTAVUUS EDELLISEEN TILINPÄÄTÖKSEEN

Vuonna 2008 pääluokka 34. Työministeriön hallinnonala yhdistettiin pääluokkaan 32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.¹⁾ Pääluokkien 32 ja 34 yhteenlasketut luvut vuoden 2008 määrärahojen osalta on esitetty seuraavassa taulukossa.

¹⁾ Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) aloitti toimintansa 1.1.2008. Ministeriö perustettiin yhdistämällä työministeriö ja kauppa- ja teollisuusministeriö. Lisäksi uuteen ministeriöön siirrettiin sisäasiainministeriöstä alueiden kehittämistä koskevat asiat.

Pääluokan numero ja nimi	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle		
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	995 159 549,49	2 482 334 000	2 134 481 556,25	122 481 204,09	2 256 962 760,34	225 371 239,66
34. Työministeriön hallinnonala	1 839 476 913,01					
Pääluokat yhteensä	2 834 636 462,50	2 482 334 000	2 134 481 556,25	122 481 204,09	2 256 962 760,34	225 371 239,66

Pääluokkien 32 ja 34 yhteenlasketut luvut määrärahoja koskevien täydentävien tietojen osalta on esitetty seuraavassa taulukossa.

Pääluokan numero ja nimi	Määrärahoja koskevat täydentävät tiedot			
	Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	102 071 617,98	2 584 405 617,98	2 195 924 702,73	140 045 682,04
34. Työministeriön hallinnonala	43 888 722,23	43 888 722,23	40 305 873,44	3 532 848,93
Pääluokat yhteensä	145 960 340,21	2 628 294 340,21	2 236 230 576,17	143 578 530,97

Muita merkittäviä hallitusohjelman mukaisia organisaatiomuutoksia oli lääninhallitusten, maistraattien ja väestörekisterikeskuksen siirtyminen sisäasianministeriön hallinnonalalta (pääluokka 26) valtiovarainministeriön hallinnonalalle (pääluokka 28). Asumistuki, valtion kunnille kuntoutuksen työtoiminnan järjestämisestä maksamat korvaukset, työmarkkinatuki ja työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvilla maksetut opintososiaaliset edut siirtyivät työministeriön (pääluokka 34) ja ympäristöministeriön (pääluokka 35) hallinnonaloilta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle (pääluokka 33).

Talousarvion toteutumalaskelmalla olevaa edellisen varainhoitovuoden lopun kumulatiivista ylijäämää on korjattu vuoden 2008 kirjanpidossa lisäämällä alkusaldoa 22 541 544,78 eurolla. Korjauksen jälkeen varainhoitovuoden 2008 lopun kumulatiivinen ylijäämä vastaa todellisia kassavaroja. Tämä tekninen korjaus johtuu hallinnollisesta kirjanpidosta periytyvästä virheestä, joka paljastui valtion vuoden 2006 tilinpäätöksen liitteessä 11 Valtion talousarviotalouden kassanpitotarve ja likvidit varat. Vuonna 2006 liitteen laadintaperiaatetta muutettiin siten, että tiedot kerättiin talousarviokirjanpidosta.

Siirtotalouden tuotot Euroopan unionilta vuonna 2007 sisältävät aikaisempien vuosien tulotukien tuloutuksia suuruusluokaltaan noin 200 milj. euroa.

Muutoin vuoden 2008 tilinpäätös on laatimisperusteiden osalta täysin vertailukelpoinen vuoden 2007 tilinpäätöksen kanssa.

TILINPÄÄTÖSVUODEN JÄLKEISET OLENNAISET TAPAHTUMAT

Valtiokonttorin ehdotuksen valtion vuoden 2008 tilinpäätökseksi valmistumiseen mennessä ei ole ilmennyt olennaisia tapahtumia, jotka heikentäisivät oikean ja riittävän kuvan saamista valtion vuoden 2008 tilinpäätöksestä.

Liite 2: Talousarvioon lisätalousarvioissa tehdyt muutokset

Talousarvioon lisätalousarvioissa tehdyt muutokset osaston ja pääluokan tarkkuudella

Osaston tai pääluokan numero ja nimi	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
11. Verot ja veronluonteiset tulot	38 490 047 000	-737 000 000	-2	37 753 047 000	37 213 474 460,64
12. Sekalaiset tulot	4 795 198 000	52 545 000	1	4 847 743 000	4 452 240 462,33
13. Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 994 430 000	385 507 000	19	2 379 937 000	2 423 451 063,24
15. Lainat	242 000 000	560 000 000	231	802 000 000	203 152 691,33
Osastot yhteensä	45 521 675 000	261 052 000	1	45 782 727 000	44 292 318 677,54
21. Eduskunta	122 078 000			122 078 000	110 649 906,20
22. Tasavallan presidentti	9 548 000			9 548 000	9 189 330,67
23. Valtioneuvosto	61 530 000	287 247 000	467	348 777 000	347 875 445,11
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 134 873 000	1 621 000	0	1 136 494 000	1 117 383 678,04
25. Oikeusministeriön hallinnonala	748 428 000	12 730 000	2	761 158 000	772 426 522,97
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 117 774 000	39 553 000	4	1 157 327 000	1 156 814 411,92
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 418 895 000	68 533 000	3	2 487 428 000	2 468 054 620,98
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	6 870 229 000	-558 000	0	6 869 671 000	6 665 344 857,61
29. Opetusministeriön hallinnonala	6 989 663 000	269 639 000	4	7 259 302 000	7 169 600 015,09
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 812 975 000	37 465 000	1	2 850 440 000	2 748 457 882,29
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	2 130 320 000	45 506 000	2	2 175 826 000	2 174 204 589,03
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 434 831 000	47 503 000	2	2 482 334 000	2 256 962 760,34
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	14 128 949 000	-36 805 000	0	14 092 144 000	13 935 059 461,76
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	329 326 000	16 990 000	5	346 316 000	345 527 444,73
36. Valtionvelan korot	2 364 000 000	-75 000 000	-3	2 289 000 000	2 251 510 627,00
37. Valtionvelan vähentäminen	1 848 256 000	-453 372 000	-25	1 394 884 000	1 393 520 984,34
Pääluokat yhteensä	45 521 675 000	261 052 000	1	45 782 727 000	44 922 582 538,08

Talousarvioon lisätalousarvioissa tehdyt muutokset osaston tai pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
11. Verot ja veronluonteiset tulot	38 490 047 000	-737 000 000	-2	37 753 047 000	37 213 474 460,64
11.01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	15 550 000 000	-260 000 000	-2	15 290 000 000	15 081 335 585,20
11.01.01. Tulovero	14 790 000 000	-500 000 000	-3	14 290 000 000	13 997 987 747,52
11.01.02. Korkotulojen lähdevero	260 000 000	170 000 000	65	430 000 000	431 932 172,26
11.01.03. Perintö- ja lahjavero	500 000 000	70 000 000	14	570 000 000	651 415 665,42
11.04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	15 154 000 000	-230 000 000	-2	14 924 000 000	14 704 234 429,20
11.04.01. Arvonlisävero	14 496 000 000	-230 000 000	-2	14 266 000 000	14 048 901 686,77
11.08. Valmisteverot	4 999 000 000	39 000 000	1	5 038 000 000	4 962 535 648,32
11.08.01. Tupakkavero	611 000 000	19 000 000	3	630 000 000	629 519 341,05
11.08.07. Energiaverot	3 251 000 000	15 000 000	0	3 266 000 000	3 191 728 052,51
11.08.08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	11 000 000	5 000 000	45	16 000 000	15 121 194,78
11.10. Muut verot	2 671 000 000	-286 000 000	-11	2 385 000 000	2 345 555 179,19
11.10.03. Autovero	1 266 000 000	-216 000 000	-17	1 050 000 000	1 016 005 177,95
11.10.05. Varainsiirtovero	600 000 000	-70 000 000	-12	530 000 000	502 957 001,89
12. Sekalaiset tulot	4 795 198 000	52 545 000	1	4 847 743 000	4 452 240 462,33
12.24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 500 000	2 054 000	137	3 554 000	3 463 275,11
12.24.99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	1 500 000	2 054 000	137	3 554 000	3 463 275,11
12.25. Oikeusministeriön hallinnonala	90 289 000	-300 000	0	89 989 000	93 439 854,51
12.25.40. Rangaistusten täytäntöönpanon tulot	8 139 000	-300 000	-4	7 839 000	8 052 603,80
12.27. Puolustusministeriön hallinnonala	3 055 000	22 243 000	728	25 298 000	28 051 914,80
12.27.99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	3 029 000	22 243 000	734	25 272 000	28 024 155,18
12.28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	1 667 465 000	53 400 000	3	1 720 865 000	1 726 131 512,83
12.28.60. Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaamiseen	3 200 000	-600 000	-19	2 600 000	2 613 293,00
12.28.87. Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta		54 000 000		54 000 000	54 000 000,00
12.30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	1 005 023 000	-72 560 000	-7	932 463 000	886 385 754,87
12.30.02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	326 550 000	-72 550 000	-22	254 000 000	259 667 509,25
12.30.31. Lihantarkastustoiminnan tulot	10 000	-10 000	-100	0	0,00
12.31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	52 967 000	11 813 000	22	64 780 000	59 146 156,61
12.31.24. Tiehallinnon tulot	5 000 000	1 620 000	32	6 620 000	6 453 736,38

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
12.31.40. Radanpidon tulot	9 000 000	6 500 000	72	15 500 000	14 936 938,13
12.31.99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	38 950 000	3 693 000	9	42 643 000	37 747 742,10
12.32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	341 312 000	35 895 000	11	377 207 000	260 686 854,07
12.32.30. Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista		34 000 000		34 000 000	34 000 000,00
12.32.99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	12 635 000	1 895 000	15	14 530 000	16 731 555,67
13. Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 994 430 000	385 507 000	19	2 379 937 000	2 423 451 063,24
13.01. Korkotulot	210 730 000	80 000 000	38	290 730 000	341 460 012,06
13.01.07. Korot talletuksista	130 000 000	80 000 000	62	210 000 000	258 444 408,55
13.03. Osinkotulot	1 450 000 000	162 000 000	11	1 612 000 000	1 604 784 051,18
13.03.01. Osinkotulot	1 450 000 000	162 000 000	11	1 612 000 000	1 604 784 051,18
13.04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	150 000 000	100 000 000	67	250 000 000	250 000 000,00
13.04.01. Osuus Suomen Pankin voitosta	150 000 000	100 000 000	67	250 000 000	250 000 000,00
13.05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	183 700 000	43 507 000	24	227 207 000	227 207 000,00
13.05.01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	183 700 000	43 507 000	24	227 207 000	227 207 000,00
15. Lainat	242 000 000	560 000 000	231	802 000 000	203 152 691,33
15.02. Ylijäämän käyttö		560 000 000		560 000 000	0,00
15.02.01. Ylijäämän käyttö		560 000 000		560 000 000	0,00
Osastot yhteensä	45 521 675 000	261 052 000	1	45 782 727 000	44 292 318 677,54
Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
23. Valtioneuvosto	61 530 000	287 247 000	467	348 777 000	347 875 445,11
23.02. Valtioneuvoston kanslia	31 676 000	270 115 000	853	301 791 000	301 340 324,10
23.02.01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 676 000	1 415 000	6	27 091 000	27 091 000,00
23.02.88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000	268 700 000	8 957	271 700 000	271 700 000,00
23.03. Oikeuskanslerinvirasto	2 939 000	32 000	1	2 971 000	2 971 000,00
23.03.01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 939 000	32 000	1	2 971 000	2 971 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
23.27. Poliittisen toiminnan avustaminen	18 000 000	18 000 000	100	36 000 000	36 000 000,00
23.27.50. Puoluetoinnin tukeminen (kiinteä määräraha)	18 000 000	18 000 000	100	36 000 000	36 000 000,00
23.99. Valtioneuvoston muut menot	4 016 000	-900 000	-22	3 116 000	2 837 079,48
23.99.23. Kemikaaliviraston valmistelumenot (siirtomääräraha 2 v)	2 100 000	-2 100 000	-100	0	0,00
23.99.25. Merkkivuoden 1809 valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	450 000	1 200 000	267	1 650 000	1 650 000,00
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 134 873 000	1 621 000	0	1 136 494 000	1 117 383 678,04
24.01. Ulkoasiainhallinto	247 958 000	921 000	0	248 879 000	245 576 340,69
24.01.01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	195 350 000	921 000	0	196 271 000	196 271 000,00
24.99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	183 565 000	700 000	0	184 265 000	168 457 387,35
24.99.23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	6 678 000	600 000	9	7 278 000	7 278 000,00
24.99.50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 515 000	100 000	7	1 615 000	1 601 374,00
25. Oikeusministeriön hallinnonala	748 428 000	12 730 000	2	761 158 000	772 426 522,97
25.01. Ministeriö ja hallinto	99 242 000	1 182 000	1	100 424 000	106 226 956,44
25.01.01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 471 000	748 000	3	26 219 000	26 219 000,00
25.01.02. Palvelukeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 382 000	261 000	5	5 643 000	5 643 000,00
25.01.03. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 192 000	84 000	1	6 276 000	6 276 000,00
25.01.04. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 727 000	39 000	2	1 766 000	1 766 000,00
25.01.50. Avustukset (kiinteä määräraha)	2 120 000	50 000	2	2 170 000	2 112 793,78
25.10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	296 605 000	5 583 000	2	302 188 000	307 235 065,13
25.10.01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 341 000	112 000	2	7 453 000	7 453 000,00
25.10.02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 121 000	134 000	1	9 255 000	9 255 000,00
25.10.03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	223 504 000	2 772 000	1	226 276 000	226 276 000,00
25.10.04. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 239 000	1 565 000	6	25 804 000	25 804 000,00
25.10.05. Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		1 000 000		1 000 000	1 000 000,00
25.20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	89 135 000	1 575 000	2	90 710 000	90 710 000,00
25.20.01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	89 135 000	1 575 000	2	90 710 000	90 710 000,00
25.30. Syyttäjät	38 410 000	631 000	2	39 041 000	39 041 000,00
25.30.01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 410 000	631 000	2	39 041 000	39 041 000,00
25.40. Rangaistusten täytäntöönpano	218 958 000	3 759 000	2	222 717 000	222 717 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
25.40.01. Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	213 558 000	3 759 000	2	217 317 000	217 317 000,00
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 117 774 000	39 553 000	4	1 157 327 000	1 156 814 411,92
26.01. Hallinto	95 987 000	11 825 000	12	107 812 000	103 457 247,16
26.01.01. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 554 000	45 000	0	28 599 000	28 599 000,00
26.01.03. Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 992 000	3 380 000	19	21 372 000	21 372 000,00
26.01.29. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	44 000 000	8 400 000	19	52 400 000	51 065 544,70
26.10. Poliisitoimi	637 466 000	11 157 000	2	648 623 000	648 298 392,27
26.10.01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	634 966 000	11 157 000	2	646 123 000	646 123 000,00
26.20. Rajavartiolaitos	215 247 000	4 711 000	2	219 958 000	219 958 000,00
26.20.01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	209 929 000	4 711 000	2	214 640 000	214 640 000,00
26.30. Pelastustoimi ja hätäkeskukset	83 792 000	3 516 000	4	87 308 000	85 984 997,10
26.30.01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 711 000	699 000	5	14 410 000	14 410 000,00
26.30.02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 571 000	2 017 000	4	55 588 000	55 588 000,00
26.30.20. Erityismenot (arviomääräraha)	3 000 000	800 000	27	3 800 000	2 476 997,10
26.40. Maahanmuutto	85 282 000	8 344 000	10	93 626 000	99 115 775,39
26.40.01. Maahanmuuttoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 343 000	107 000	1	14 450 000	14 450 000,00
26.40.02. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta (arviomääräraha)	7 587 000	26 000	0	7 613 000	7 491 669,13
26.40.63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	53 152 000	8 211 000	15	61 363 000	71 777 323,56
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 418 895 000	68 533 000	3	2 487 428 000	2 468 054 620,98
27.01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	264 186 000	13 667 000	5	277 853 000	258 484 899,43
27.01.01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 201 000	525 000	3	20 726 000	20 726 000,00
27.01.29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	243 885 000	13 142 000	5	257 027 000	237 681 075,02
27.10. Sotilaallinen maanpuolustus	2 106 471 000	54 400 000	3	2 160 871 000	2 160 871 000,00
27.10.01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 449 858 000	21 935 000	2	1 471 793 000	1 471 793 000,00
27.10.18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)	623 763 000	44 808 000	7	668 571 000	668 571 000,00
27.10.19. Hawk Mk 66-koneiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	31 000 000	-12 500 000	-40	18 500 000	18 500 000,00
27.10.50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	1 850 000	157 000	8	2 007 000	2 007 000,00
27.30. Sotilaallinen kriisinhallinta	48 238 000	466 000	1	48 704 000	48 698 721,55
27.30.20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	48 228 000	456 000	1	48 684 000	48 684 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
27.30.95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000	10 000	100	20 000	14 721,55
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	6 870 229 000	-558 000	0	6 869 671 000	6 665 344 857,61
28.01. Hallinto	203 474 000	1 359 000	1	204 833 000	200 000 377,22
28.01.01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 537 000	-105 000	0	34 432 000	34 432 000,00
28.01.02. Valtion IT-strategian toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	12 900 000	150 000	1	13 050 000	13 050 000,00
28.01.10. Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 060 000	374 000	1	54 434 000	54 434 000,00
28.01.11. Maistraattien ja Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 438 000	450 000	1	35 888 000	35 888 000,00
28.01.12. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	224 000	150 000	67	374 000	374 000,00
28.01.87. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (siirtomääräraha 2 v)	215 000	340 000	158	555 000	555 000,00
28.10. Verotus ja tullitoimi	569 949 000	8 068 000	1	578 017 000	555 845 581,07
28.10.01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	357 214 000	6 188 000	2	363 402 000	363 402 000,00
28.10.02. Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	154 954 000	3 180 000	2	158 134 000	158 134 000,00
28.10.70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	6 281 000	-1 300 000	-21	4 981 000	4 981 000,00
28.20. Palvelut valtioyhteisölle	30 681 000	1 051 000	3	31 732 000	31 732 000,00
28.20.01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 949 000	545 000	2	24 494 000	24 494 000,00
28.20.02. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 990 000	8 000	0	5 998 000	5 998 000,00
28.20.03. Valtiovarain controller -toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	742 000	238 000	32	980 000	980 000,00
28.20.06. IT-palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		260 000		260 000	260 000,00
28.30. Tilastotoimi ja taloudellinen tutkimus	47 632 000	714 000	1	48 346 000	48 346 000,00
28.30.01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 635 000	683 000	2	44 318 000	44 318 000,00
28.30.02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 997 000	31 000	1	4 028 000	4 028 000,00
28.40. Valtionhallinnon kehittäminen	31 508 000	-9 865 000	-31	21 643 000	21 643 000,00
28.40.21. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 500 000	2 000 000	17	13 500 000	13 500 000,00
28.40.71. Valtion keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	18 500 000	-11 865 000	-64	6 635 000	6 635 000,00
28.60. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	199 775 000	-54 600 000	-27	145 175 000	144 727 786,28
28.60.04. Työnantajan palkkapoliittiset kehittämistoimenpiteet valtionhallinnossa (siirtomääräraha 2 v)	54 000 000	-54 000 000	-100	0	0,00
28.60.20. Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	3 200 000	-600 000	-19	2 600 000	2 600 000,00
28.70. EU ja kansainväliset järjestöt	1 608 170 000	13 000 000	1	1 621 170 000	1 567 262 959,80

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
28.70.66. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 601 000 000	13 000 000	1	1 614 000 000	1 560 960 295,16
28.80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	236 848 000	755 000	0	237 603 000	238 090 049,16
28.80.30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	204 848 000	-245 000	0	204 603 000	205 900 534,30
28.80.40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	7 000 000	1 000 000	14	8 000 000	7 991 857,86
28.90. Kuntien tukeminen	250 868 000	4 000 000	2	254 868 000	250 209 868,06
28.90.32. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus (kiinteä määräraha)	20 000 000	4 000 000	20	24 000 000	24 000 000,00
28.91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	204 148 000	34 960 000	17	239 108 000	134 133 870,40
28.91.41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	89 148 000	34 960 000	39	124 108 000	57 395 035,11
29. Opetusministeriön hallinnonala	6 989 663 000	269 639 000	4	7 259 302 000	7 169 600 015,09
29.01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	279 233 000	8 036 000	3	287 269 000	274 407 873,37
29.01.01. Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 853 000	69 000	0	25 922 000	25 922 000,00
29.01.02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 749 000	2 115 000	10	22 864 000	22 864 000,00
29.01.03. Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 300 000	52 000	1	8 352 000	8 352 000,00
29.01.29. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	135 000 000	5 000 000	4	140 000 000	142 896 185,11
29.01.70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)		800 000		800 000	800 000,00
29.10. Yleissivistävä koulutus	2 087 011 000	1 408 000	0	2 088 419 000	2 057 980 151,90
29.10.01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 906 000	1 399 000	3	49 305 000	49 305 000,00
29.10.02. Ylioppilastutkintolautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 000	9 000	150	15 000	15 000,00
29.20. Ammatillinen koulutus	600 240 000	690 000	0	600 930 000	600 816 045,89
29.20.01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 434 000	722 000	2	35 156 000	35 156 000,00
29.20.30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	561 346 000	-32 000	0	561 314 000	561 200 045,89
29.50. Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 485 490 000	245 345 000	17	1 730 835 000	1 730 834 999,91
29.50.01. Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 358 388 000	33 025 000	2	1 391 413 000	1 391 412 999,91
29.50.03. Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	75 903 000	2 047 000	3	77 950 000	77 950 000,00
29.50.04. Yliopistojen palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000	10 000 000	200	15 000 000	15 000 000,00
29.50.20. Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	32 699 000	273 000	1	32 972 000	32 972 000,00
29.50.87. Valtion rahoitus innovaatioyliopiston pääomaan (kiinteä määräraha)		200 000 000		200 000 000	200 000 000,00
29.60. Tiede	283 739 000	2 056 000	1	285 795 000	285 672 534,50

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
29.60.01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 079 000	889 000	3	34 968 000	34 968 000,00
29.60.02. Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 449 000	583 000	3	19 032 000	19 032 000,00
29.60.03. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 660 000	21 000	1	2 681 000	2 681 000,00
29.60.04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 550 000	23 000	1	1 573 000	1 573 000,00
29.60.66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	12 320 000	540 000	4	12 860 000	12 851 584,85
29.70. Opintotuki	836 459 000	8 303 000	1	844 762 000	782 752 083,83
29.70.01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	665 000	3 000	0	668 000	668 000,00
29.70.52. Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki (arviomääräraha)	20 900 000	14 700 000	70	35 600 000	39 194 900,25
29.70.55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	750 500 000	-6 400 000	-1	744 100 000	678 314 013,10
29.80. Taide ja kulttuuri	426 383 000	3 801 000	1	430 184 000	430 255 525,12
29.80.01. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 082 000	112 000	2	5 194 000	5 194 000,00
29.80.02. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 298 000	703 000	4	18 001 000	18 001 000,00
29.80.03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 398 000	454 000	19	2 852 000	2 852 000,00
29.80.04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 198 000	336 000	2	18 534 000	18 534 000,00
29.80.05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 134 000	23 000	0	7 157 000	7 157 000,00
29.80.06. Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 553 000	187 000	4	4 740 000	4 740 000,00
29.80.07. Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	583 000	7 000	1	590 000	590 000,00
29.80.08. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	843 000	79 000	9	922 000	922 000,00
29.80.50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	10 325 000	1 000 000	10	11 325 000	11 325 000,00
29.80.51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	11 088 000	350 000	3	11 438 000	11 407 078,99
29.80.75. Toimitilojen ja kiinteistöjen perusparannukset, käyttö ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	4 400 000	550 000	12	4 950 000	4 950 000,00
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 812 975 000	37 465 000	1	2 850 440 000	2 748 457 882,29
30.01. Hallinto	103 071 000	315 000	0	103 386 000	104 267 152,17
30.01.01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 692 000	-101 000	0	26 591 000	26 591 000,00
30.01.02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 360 000	84 000	1	13 444 000	13 444 000,00
30.01.03. Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 292 000	330 000	2	19 622 000	19 622 000,00
30.01.04. Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	819 000	2 000	0	821 000	821 000,00
30.10. Maaseudun kehittäminen	121 495 000	0	0	121 495 000	71 470 124,64

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
30.10.61. EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen (170 htv yhdessä momentin 30.10.62. määrärahasta) (arviomääräraha)	53 000 000	7 000 000	13	60 000 000	33 873 430,53
30.10.62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (arviomääräraha)	41 600 000	-7 000 000	-17	34 600 000	11 048 945,86
30.20. Maatalous	2 229 964 000	25 340 000	1	2 255 304 000	2 205 450 025,90
30.20.01. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 665 000	300 000	1	32 965 000	32 965 000,00
30.20.40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	566 165 000	-8 690 000	-2	557 475 000	557 475 000,00
30.20.61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)	23 110 000	33 730 000	146	56 840 000	56 840 000,00
30.30. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	44 471 000	2 002 000	5	46 473 000	45 620 391,79
30.30.01. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 253 000	1 602 000	4	41 855 000	41 855 000,00
30.30.02. Lihantarkastustoiminnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		400 000		400 000	400 000,00
30.40. Kala-, riista- ja porotalous	59 997 000	822 000	1	60 819 000	58 904 130,89
30.40.01. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 636 000	194 000	1	16 830 000	16 830 000,00
30.40.42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	2 550 000	500 000	20	3 050 000	3 050 000,00
30.40.51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 636 000	128 000	2	5 764 000	5 764 000,00
30.50. Vesitalous	29 682 000	1 900 000	6	31 582 000	31 512 563,52
30.50.20. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 2 v)	6 700 000	300 000	4	7 000 000	7 000 000,00
30.50.77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)	13 158 000	1 600 000	12	14 758 000	14 758 000,00
30.60. Metsätalous	158 305 000	3 815 000	2	162 120 000	161 972 493,38
30.60.01. Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 436 000	1 175 000	3	42 611 000	42 611 000,00
30.60.42. Valtionapu metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)	42 909 000	2 380 000	6	45 289 000	45 289 000,00
30.60.43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	50 000	260 000	520	310 000	179 906,02
30.63. Metsähallitus	5 766 000	282 000	5	6 048 000	6 048 000,00
30.63.50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	5 766 000	282 000	5	6 048 000	6 048 000,00
30.70. Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastrukturi	60 224 000	2 989 000	5	63 213 000	63 213 000,00
30.70.01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 645 000	1 951 000	4	52 596 000	52 596 000,00
30.70.02. Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 579 000	38 000	1	3 617 000	3 617 000,00
30.70.40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	6 000 000	1 000 000	17	7 000 000	7 000 000,00
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	2 130 320 000	45 506 000	2	2 175 826 000	2 174 204 589,03

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
31.01. Liikenne- ja viestintäministeriö	19 115 000	223 000	1	19 338 000	19 338 000,00
31.01.01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 115 000	223 000	1	19 338 000	19 338 000,00
31.20. Ajoneuvohallintokeskus	12 756 000	460 000	4	13 216 000	13 216 000,00
31.20.01. Ajoneuvohallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 756 000	460 000	4	13 216 000	13 216 000,00
31.24. Tiehallinto	830 901 000	39 669 000	5	870 570 000	857 705 274,53
31.24.01. Tiehallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	82 445 000	497 000	1	82 942 000	82 942 000,00
31.24.21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)	524 536 000	41 420 000	8	565 956 000	565 956 000,00
31.24.76. Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	27 820 000	3 100 000	11	30 920 000	30 879 904,71
31.24.78. Eräät tiehankkeet (arviomääräraha)	170 800 000	-5 348 000	-3	165 452 000	152 627 369,82
31.30. Merenkululaitos	114 911 000	-11 710 000	-10	103 201 000	98 115 366,41
31.30.01. Merenkululaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 952 000	631 000	2	34 583 000	34 583 000,00
31.30.21. Vesiväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	61 409 000	59 000	0	61 468 000	61 468 000,00
31.30.78. Eräät vesiväylähankkeet (arviomääräraha)	19 500 000	-12 400 000	-64	7 100 000	2 019 304,51
31.40. Ratahallintokeskus	502 568 000	16 518 000	3	519 086 000	522 281 650,83
31.40.01. Ratahallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 048 000	1 218 000	4	29 266 000	29 266 000,00
31.40.21. Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)	327 820 000	14 300 000	4	342 120 000	342 120 000,00
31.40.76. Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	700 000	1 000 000	143	1 700 000	2 095 358,62
31.41. Rautatievirasto	4 198 000	6 000	0	4 204 000	4 204 000,00
31.41.01. Rautatieviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 198 000	6 000	0	4 204 000	4 204 000,00
31.60. Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet	105 233 000	66 000	0	105 299 000	105 185 118,21
31.60.63. Joukkoliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	58 175 000	66 000	0	58 241 000	58 241 000,00
31.72. Viestinnän korvaukset ja avustukset	20 500 000	-18 000 000	-88	2 500 000	2 500 000,00
31.72.42. Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	18 500 000	-18 000 000	-97	500 000	500 000,00
31.80. Ilmatieteen laitos	31 422 000	303 000	1	31 725 000	31 725 000,00
31.80.01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 422 000	303 000	1	31 725 000	31 725 000,00
31.81. Merentutkimuslaitos	8 795 000	69 000	1	8 864 000	8 864 000,00
31.81.01. Merentutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 795 000	69 000	1	8 864 000	8 864 000,00
31.99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot	349 528 000	17 902 000	5	367 430 000	383 241 442,05
31.99.29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	302 313 000	11 940 000	4	314 253 000	336 119 777,52
31.99.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus liikenne- ja viestintäministeriön osalta (arviomääräraha)	873 000	62 000	7	935 000	934 027,40

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
31.99.78. Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentaminen (arviomääräraha)	45 400 000	5 900 000	13	51 300 000	45 245 637,13
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 434 831 000	47 503 000	2	2 482 334 000	2 256 962 760,34
32.01. Hallinto	224 513 000	4 198 000	2	228 711 000	232 123 128,77
32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 545 000	884 000	2	51 429 000	51 429 000,00
32.01.02. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	83 007 000	3 001 000	4	86 008 000	86 008 000,00
32.01.03. Työvoimaopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 090 000	3 000	0	1 093 000	1 093 000,00
32.01.20. Työelämäohjelmat (siirtomääräraha 3 v)	3 380 000	-690 000	-20	2 690 000	2 690 000,00
32.01.63. Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	8 300 000	1 000 000	12	9 300 000	9 300 000,00
32.20. Teknologia- ja innovaatiopolitiikka	618 949 000	-1 452 000	0	617 497 000	603 826 804,31
32.20.01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 891 000	301 000	1	41 192 000	41 192 000,00
32.20.02. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	80 440 000	305 000	0	80 745 000	80 745 000,00
32.20.03. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 287 000	346 000	4	9 633 000	9 633 000,00
32.20.04. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 986 000	27 000	1	2 013 000	2 013 000,00
32.20.05. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (enintään 40 000 euroa osakeyhtiön osakkeiden merkitsemiseen) (siirtomääräraha 2 v)	5 284 000	280 000	5	5 564 000	5 564 000,00
32.20.06. Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 490 000	789 000	3	31 279 000	31 279 000,00
32.20.40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	171 157 000	-3 500 000	-2	167 657 000	177 655 647,15
32.30. Yrityspolitiikka	170 697 000	26 525 000	16	197 222 000	179 055 480,23
32.30.01. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	4 469 000	4 350 000	97	8 819 000	8 819 000,00
32.30.40. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	19 638 000	1 675 000	9	21 313 000	16 777 097,00
32.30.45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	25 633 000	2 500 000	10	28 133 000	18 617 097,00
32.30.46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (siirtomääräraha 3 v)		18 000 000		18 000 000	18 000 000,00
32.40. Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka ja markkinoiden sääntely	16 659 000	284 000	2	16 943 000	16 923 000,00
32.40.01. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 924 000	187 000	3	6 111 000	6 111 000,00
32.40.02. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 281 000	97 000	2	5 378 000	5 378 000,00
32.50. Alueiden kehittäminen	79 166 000	11 948 000	15	91 114 000	91 114 000,00
32.50.63. Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	46 010 000	11 948 000	26	57 958 000	57 958 000,00
32.60. Energiapolitiikka	45 261 000	24 000	0	45 285 000	34 240 032,05
32.60.01. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	711 000	24 000	3	735 000	735 000,00
32.70. EU:n rakennerahastojen ohjelmien toteutus	515 369 000	1 749 000	0	517 118 000	400 482 662,70

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
32.70.61. Euroopan aluekehitysrahaston ja sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2000-2006 (arviomääräraha)	191 532 000	18 000 000	9	209 532 000	165 608 281,61
32.70.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön osalta ohjelmakaudella 2000-2006 (arviomääräraha)	122 678 000	33 749 000	28	156 427 000	129 584 341,87
32.70.64. EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013 (arviomääräraha)	112 116 000	-28 000 000	-25	84 116 000	49 574 742,24
32.70.65. Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013 (arviomääräraha)	89 043 000	-22 000 000	-25	67 043 000	55 715 296,98
32.80. Työvoimapolitiikka	735 174 000	4 227 000	1	739 401 000	669 425 259,87
32.80.01. Työvoima-asiaain paikallishallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	150 997 000	2 332 000	2	153 329 000	153 329 000,00
32.80.51. Työllistämisen, koulutus- ja erityistoimet (kiinteä määräraha)	554 422 000	1 895 000	0	556 317 000	490 636 326,95
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	14 128 949 000	-36 805 000	0	14 092 144 000	13 935 059 461,76
33.01. Hallinto	65 374 000	7 860 000	12	73 234 000	73 425 856,71
33.01.01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 763 000	1 300 000	3	40 063 000	40 063 000,00
33.01.02. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 020 000	33 000	2	2 053 000	2 053 000,00
33.01.03. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 060 000	432 000	14	3 492 000	3 492 000,00
33.01.04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	718 000	1 314 000	183	2 032 000	2 032 000,00
33.01.05. Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	603 000	484 000	80	1 087 000	1 087 000,00
33.01.28. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)		297 000		297 000	297 000,00
33.01.29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	16 000 000	4 000 000	25	20 000 000	20 911 666,85
33.02. Valvonta	32 084 000	1 487 000	5	33 571 000	33 258 737,78
33.02.01. Terveysturvakeskuksen oikeusturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 025 000	90 000	1	6 115 000	6 115 000,00
33.02.02. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 281 000	156 000	3	5 437 000	5 437 000,00
33.02.03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 165 000	91 000	1	12 256 000	12 256 000,00
33.02.20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	7 250 000	1 150 000	16	8 400 000	8 087 737,78

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
33.03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	111 488 000	1 719 000	2	113 207 000	112 632 697,08
33.03.01. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 294 000	716 000	3	25 010 000	25 010 000,00
33.03.02. Kansanterveyslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 994 000	785 000	2	35 779 000	35 779 000,00
33.03.03. Lääkehoidon kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 370 000	18 000	1	1 388 000	1 388 000,00
33.03.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta (arviomääräraha)	4 900 000	200 000	4	5 100 000	4 525 697,08
33.10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus	1 889 861 000	1 730 000	0	1 891 591 000	1 876 166 460,06
33.10.27. Valtion korvaus Kansaneläkelaitokselle elatustuen siirron toimeenpanokustannuksista (siirtomääräraha 2 v)	1 861 000	330 000	18	2 191 000	2 191 000,00
33.10.51. Lapsilisät (arviomääräraha)	1 414 600 000	1 400 000	0	1 416 000 000	1 417 000 000,00
33.20. Työttömyysturva	1 434 500 000	-31 500 000	-2	1 403 000 000	1 353 456 946,29
33.20.50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)	452 000 000	-16 000 000	-4	436 000 000	431 000 000,00
33.20.52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)	699 500 000	-28 000 000	-4	671 500 000	647 602 903,85
33.20.54. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)	141 000 000	9 000 000	6	150 000 000	134 257 522,78
33.20.56. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	39 000 000	3 500 000	9	42 500 000	42 499 645,41
33.40. Eläkkeet	2 953 150 000	-30 600 000	-1	2 922 550 000	2 878 628 096,91
33.40.50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	44 800 000	-600 000	-1	44 200 000	43 861 642,49
33.40.52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	79 000 000	-9 000 000	-11	70 000 000	56 600 000,00
33.40.56. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (arviomääräraha)	14 500 000	-1 000 000	-7	13 500 000	12 412 700,00
33.40.60. Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 267 800 000	-20 000 000	-1	2 247 800 000	2 222 936 083,99
33.60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	5 469 684 000	12 000 000	0	5 481 684 000	5 486 994 722,74
33.60.35. Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (arviomääräraha)	211 000 000	12 000 000	6	223 000 000	225 211 561,09
33.70. Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen	52 236 000	499 000	1	52 735 000	52 735 000,00
33.70.01. Työsuojelupiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 846 000	499 000	2	27 345 000	27 345 000,00
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	329 326 000	16 990 000	5	346 316 000	345 527 444,73
35.01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	142 028 000	1 894 000	1	143 922 000	144 351 573,14
35.01.01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 256 000	385 000	1	32 641 000	32 641 000,00
35.01.02. Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	67 408 000	779 000	1	68 187 000	68 187 000,00
35.01.03. Ympäristölupavirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 979 000	97 000	2	5 076 000	5 076 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2008 (TA)	Lisätalousarviot 2008 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2008 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2008
35.01.04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 385 000	633 000	2	27 018 000	27 018 000,00
35.10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	118 713 000	5 063 000	4	123 776 000	122 557 871,59
35.10.20. Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)	3 000 000	1 200 000	40	4 200 000	4 200 000,00
35.10.52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	24 059 000	695 000	3	24 754 000	24 754 000,00
35.10.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta (arviomääräraha)	6 484 000	1 168 000	18	7 652 000	6 477 749,86
35.10.70. Ympäristövahinkojen torjunta-aluksen ja ilmavalvontalaitteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	23 000 000	2 000 000	9	25 000 000	25 000 000,00
35.20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	68 585 000	10 033 000	15	78 618 000	78 618 000,00
35.20.01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 935 000	33 000	1	4 968 000	4 968 000,00
35.20.55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	60 500 000	10 000 000	17	70 500 000	70 500 000,00
36. Valtionvelan korot	2 364 000 000	-75 000 000	-3	2 289 000 000	2 251 510 627,00
36.01. Valtionvelan korko	2 343 000 000	-75 000 000	-3	2 268 000 000	2 229 927 545,93
36.01.90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	2 343 000 000	-75 000 000	-3	2 268 000 000	2 229 927 545,93
37. Valtionvelan vähentäminen	1 848 256 000	-453 372 000	-25	1 394 884 000	1 393 520 984,34
37.01. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta	1 848 256 000	-453 372 000	-25	1 394 884 000	1 393 520 984,34
37.01.94. Nettokuoletukset ja velanhallinta (arviomääräraha)	1 848 256 000	-453 372 000	-25	1 394 884 000	1 393 520 984,34
Pääluokat yhteensä	45 521 675 000	261 052 000	1	45 782 727 000	44 922 582 538,08

Liite 3: Talousarvion arviomäärärahojen ylitykset

Pääluokan ja momentin numero ja nimi	Talousarvio (TA+LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
25. Oikeusministeriön hallinnonala	96 828 000	11 325 729,19	12
25.01.20. Erityismenot	7 400 000	390 286,98	5
25.01.29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	40 000 000	5 271 483,16	13
25.01.51. Eräät valtion maksamat korvaukset	10 950 000	198 392,52	2
25.10.50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset	32 400 000	5 047 065,13	16
25.50.20. Vaalimenot	6 078 000	418 501,40	7
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	61 363 000	10 414 323,56	17
26.40.63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto	61 363 000	10 414 323,56	17
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	210 903 000	3 220 011,01	2
28.50.95. Muilta eläkelaitoksilta saaduista ennakkotuloista maksettavat korkomenot	6 300 000	1 922 476,71	31
28.80.30. Ahvenanmaan tasoituspäätös	204 603 000	1 297 534,30	1
29. Opetusministeriön hallinnonala	905 852 000	24 930 557,47	3
29.01.29. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	140 000 000	2 896 185,11	2
29.30.32. Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen	127 063 000	14 053 229,00	11
29.40.30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin	373 589 000	2 836 117,51	1
29.70.52. Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki	35 600 000	3 594 900,25	10
29.70.59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki	34 700 000	1 446 409,47	4
29.80.34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin	5 700 000	100 000,00	2
29.80.52. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot taiteen edistämiseen	189 200 000	3 716,13	0
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	25 200 000	1 054 571,04	4
30.01.29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	25 200 000	1 054 571,04	4
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	461 953 000	25 062 428,35	5
31.40.76. Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset	1 700 000	395 358,62	23
31.40.78. Eräät ratahankkeet	146 000 000	2 800 292,21	2
31.99.29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	314 253 000	21 866 777,52	7
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	333 497 000	20 815 056,73	6
32.01.29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	61 240 000	3 407 007,47	6
32.01.92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle	6 909 000	9 121,30	0
32.20.40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	167 657 000	9 998 647,15	6
32.20.83. Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	74 891 000	4 933 612,35	7
32.90.50. Palkkaturva	22 000 000	2 214 697,06	10
32.90.51. Eräät merimiespalvelut	800 000	251 971,40	31
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	1 829 670 000	12 053 212,71	1
33.01.29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	20 000 000	911 666,85	5
33.10.51. Lapsilisät	1 416 000 000	1 000 000,00	0
33.20.51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva	62 000 000	1 000 000,00	2
33.40.54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista	14 500 000	1 200 000,00	8
33.60.33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin	94 170 000	5 729 984,77	6
33.60.35. Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin	223 000 000	2 211 561,09	1
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	9 000 000	429 573,14	5
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	9 000 000	429 573,14	5

Liite 3: Talousarvion arviomäärärahojen ylitykset

Pääluokan ja momentin numero ja nimi	Talousarvio (TA+LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
36. Valtionvelan korot	21 000 000	583 081,07	3
36.09.20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta	21 000 000	583 081,07	3
Pääluokat yhteensä	3 955 266 000	109 888 544,27	3

Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna

Päälukon ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.		Peruutettu Momentti	Yhteensä
22. Tasavallan presidentti			35 366,00
Vuosi 2006			35 366,00
22.02.21.	Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot	35 366,00	
23. Valtioneuvosto			6 907 195,94
Vuosi 2006			5 021 750,27
23.02.22.	EU-puheenjohtajuus	5 021 750,27	
Vuosi 2007			1 885 445,67
23.02.23.	Varaus politiikkaohjelmiin	123 415,15	
23.99.26.	Kemikaaliviraston valmistelumenot	1 761 545,79	
23.99.27.	Suomen itsenäisyyden 90-vuotisjuhlavuosi	484,73	
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala			2 953 657,64
Vuosi 2006			2 953 657,64
24.01.76.	Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen	1 000 000,00	
24.30.66.	Varsinainen kehitysyhteistyö	1 459 836,20	
24.30.67.	Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa	385 561,91	
24.50.66.	Lähialueyhteistyö	8 977,79	
24.99.67.	Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot	99 281,74	
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala			37 894,85
Vuosi 2006			8 015,94
26.98.43.	Maakunnan kehittämisraha	8 015,94	
Vuosi 2007			29 878,91
26.01.21.	Sisäasiainministeriön toimintamenot	29 811,86	
26.80.21.	Pelastustoimen toimintamenot	67,05	
27. Puolustusministeriön hallinnonala			5 372 153,50
Vuosi 2006			5 107 733,61
27.10.16.	Puolustusmateriaalihankinnat	5 107 733,61	
Vuosi 2007			264 419,89
27.10.16.	Puolustusmateriaalihankinnat	2,16	
27.10.21.	Puolustusvoimien toimintamenot	194 729,43	
27.30.22.	Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot	69 688,30	
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala			13 591 303,92
Vuosi 2007			13 591 303,92
28.01.21.	Valtiovarainministeriön toimintamenot	500,00	
28.01.89.	Osakkeiden myyntijärjestelyt ja hankinnat	388 323,00	
28.80.21.	Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen	9 467,06	
28.80.23.	Työsuojelun edistäminen	11 909,92	
28.81.01.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset	6 700,50	
28.81.03.	Työnantajan palkkapoliittiset kehittämistoimenpiteet valtionhallinnossa	13 000 000,00	

Päälukon ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.		Peruutettu Momentti	Yhteensä
28.81.25.	Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin	174 403,44	
29. Opetusministeriön hallinnonala			632 771,22
Vuosi 2006			438 182,17
29.01.22.	Kehittämistoiminta	202 531,32	
29.10.22.	Yliopistolaitoksen yhteiset menot	91 404,45	
29.20.22.	Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot	0,01	
29.60.76.	Kiinteistöjen hankinta	123 824,77	
29.69.34.	Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan	1,03	
29.88.50.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	515,51	
29.90.50.	Eräät avustukset	19 905,08	
Vuosi 2007			194 589,05
29.01.21.	Opetusministeriön toimintamenot	151,30	
29.01.25.	Kansainvälinen yhteistyö	10 992,85	
29.10.25.	Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen	21 549,33	
29.20.24.	Työpaikalla tapahtuva oppiminen	159,61	
29.20.25.	Ammatillisen koulutuksen kehittäminen	454,22	
29.30.22.	Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot	18 068,16	
29.30.25.	Aikuiskoulutuksen kehittäminen	8 348,74	
29.40.25.	Ammattikorkeakoulujen kehittäminen	807,68	
29.50.22.	Yliopistolaitoksen yhteiset menot	764,94	
29.50.24.	Harjoittelukoulujen toimintamenot	98 492,03	
29.60.21.	Suomen Akatemian toimintamenot	94,11	
29.60.50.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	397,14	
29.70.22.	Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot	8 513,82	
29.70.58.	Avustus vuokrakustannusten korvaamiseen	0,22	
29.80.21.	Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot	7 083,44	
29.80.25.	Näkövammaisten kirjaston toimintamenot	4 000,00	
29.91.51.	Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö	14 711,46	
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala			6 159 455,54
Vuosi 2006			6 157 210,75
30.10.62.	Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä	4 754 056,05	
30.10.63.	Maaseudun kehittäminen	760,00	
30.20.47.	Laatujärjestelmien kehittäminen	15,99	
30.40.62.	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen	600 521,90	
30.50.48.	Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen	764 651,26	
30.60.45.	Metsäluonnon hoidon edistäminen	801,22	
30.60.83.	Lainat puuntuotannon kestävyden turvaamiseen	35 672,08	
30.90.27.	Yhteistutkimukset	732,25	
Vuosi 2007			2 244,79
30.20.43.	Maatalouden ympäristötuki	745,05	
30.40.25.	Kalakannan hoitovelvoitteet	0,14	
30.40.50.	Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen	1 245,88	
30.40.51.	Kalatalouden edistäminen	0,79	
30.50.22.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot	252,93	

Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna

Päälukon ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.		Peruutettu Momentti	Yhteensä
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala			2 808 656,23
Vuosi 2006			1 001 677,99
31.30.77.	Väyläverkon kehittäminen	662 554,02	
31.99.88.	Osakehankinnat	339 123,97	
Vuosi 2007			1 806 978,24
31.01.21.	Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot	1 693,91	
31.70.21.	Viestintäviraston toimintamenot	1 805 284,33	
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala¹⁾			23 063 993,55
Vuosi 2006			21 458 169,78
32.10.24.	Tutkimus- ja selvitystoiminta	48 758,37	
32.30.63.	Velkakonversiosta aiheutuvien maksusuoritusten hoitaminen	20 852 399,81	
32.60.27.	Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus	3 202,15	
32.60.42.	Kiotoon mekanismien käyttö	184 995,66	
32.60.44.	Biopolttoaineiden uusimpien tuotantoteknologioiden kehittäminen	232 011,54	
32.70.88.	Osakehankinnat	136 802,25	
Vuosi 2007			1 605 823,77
32.10.21.	Kauppa- ja teollisuusministeriön toimintamenot	87 734,86	
32.10.22.	Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot	17 919,77	
32.20.87.	Geologian tutkimuskeskuksen kemian analyysipalvelujen yhtiöittäminen	1 500 169,14	
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala			7 627 579,32
Vuosi 2006			6 977 224,26
33.01.63.	Eräät erityishankkeet	7 186,96	
33.32.36.	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin	6 970 037,30	
Vuosi 2007			650 355,06
33.01.28.	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen	3 965,09	
33.12.21.	Valtion koulukotien toimintamenot	300 000,00	
33.14.21.	Valtion mielisairaaloiden toimintamenot	346 389,97	
34. Työministeriön hallinnonala²⁾			49 999,86
Vuosi 2006			28 908,12
34.01.23.	Työelämäohjelmat ja työpoliittinen tutkimus	28 908,12	
Vuosi 2007			21 091,74
34.01.21.	Työministeriön toimintamenot	6 565,31	
34.06.21.	Työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamenot (Työllisyysohjelma)	14 526,43	
35. Ympäristöministeriön hallinnonala			11 863 304,28
Vuosi 2006			11 856 839,09
35.10.67.	Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa	97 550,51	
35.10.77.	Ympäristötyöt	574,21	
35.10.88.	Osakkeiden hankkiminen	1 061 838,40	
35.20.63.	Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset	4 223,69	
35.20.64.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon	15 999,82	

Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna

Pääloukan ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.		Peruutettu Momentti	Yhteensä
35.20.76.	Luonnonsuojelualueiden hankkiminen	5 669,75	
35.30.55.	Avustukset korjaustoimintaan	9 339 660,80	
35.99.63.	EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojelu-hankkeisiin	1 308 557,43	
35.99.65.	Eräät avustukset	22 764,48	
Vuosi 2007			6 465,19
35.01.21.	Ympäristöministeriön toimintamenot	1,28	
35.40.21.	Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot	6 463,91	
Pääloukat yhteensä			81 103 331,85
Vuosi 2006			61 044 735,62
Vuosi 2007			20 058 596,23

¹⁾ Vuosina 2006 ja 2007 pääloukan 32 nimi oli Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala. Vuodesta 2008 lähtien nimi on Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.

²⁾ Vuonna 2008 pääloukka 34. Työministeriön hallinnonala yhdistettiin pääloukkaan 32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.

Liite 5: Valtion rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot milj. €	2008	2007	Muutos 2008—2007
Korot euromääräisistä saamisista	396	316	81
Korot valuuttamääräisistä saamisista	2	2	-1
Emissio-, pääoma- ja kurssierot saamisista	0	0	1
Osingot	1 855	1 833	21
Liikelaitosten voiton tuloutukset	227	158	69
Muut rahoitustuotot	38	24	13
Rahoitustuotot yhteensä	2 518	2 333	185
Rahoituskulut milj. €	2008	2007	Muutos 2008—2007
Korot euromääräisistä veloista	2 278	2 350	-73
Korot valuuttamääräisistä veloista	0	1	-1
Emissio-, pääoma- ja kurssierot veloista	-4	-7	3
SWAP-maksut veloista	-1	-	-1
Sijoitusten ja lainasaamisten tileistäpoistot	22	17	5
Muut rahoituskulut	22	18	4
Rahoituskulut yhteensä	2 317	2 379	-61
Netto	201	-45	246

Liite 6: Valtion talousarviotaloudesta annetut lainat

Laadintaperusteet ovat muuttuneet. Myös vuoden 2007 tiedot ovat uusien laadintaperusteiden mukaiset.

Valtion talousarviotalouden lainananto hallinnonaloittain

milj. €	Lainapääoma 31.12.2008	Lisäys 2008	Vähennys 2008	Lainapääoma 31.12.2007	Pääomamuutos 2008—2007
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	56	-	2	58	-2
Valtiovarainministeriön hallinnonala ¹⁾	1 184	156	160	1 188	-4
Opetusministeriön hallinnonala	0	-	0	0	0
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	43	3	5	45	-2
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	4	-	0	4	0
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala ²⁾	252	74	32	211	42
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	0	-	-	0	0
Yhteensä	1 540	233	199	1 506	34

¹⁾ Lainapääoma 31.12.2007 sisältää valtiovarainministeriön ja sisäasiainministeriön hallinnonalan lainanannon.

²⁾ Lainapääoma 31.12.2007 sisältää kauppa- ja teollisuusministeriön ja työministeriön hallinnonalan lainanannon.

Valtion talousarviotalouden lainananto lainansaajasektoreittain

milj. €	Lainapääoma 31.12.2008	Lisäys 2008	Vähennys 2008	Lainapääoma 31.12.2007	Pääomamuutos 2008—2007
Yritykset ja asuntoyhteisöt	1 441	230	192	1 403	38
Yritykset	1 437	230	192	1 399	38
-Julkiset yritykset	1 192	156	160	1 196	-4
-Yksityiset yritykset	245	74	31	203	42
Asuntoyhteisöt	4	-	0	4	0
Julkisyhteisöt	0	0	0	0	0
Paikallishallinto	0	0	0	0	0
Kotitaloudet	43	3	5	44	-2
Työnantaja- ja muut elinkeinonharjoittajien kotitaloudet	38	3	4	39	-1
-Maatilatalouden harjoittajien kotitaloudet	38	3	4	39	-1
Palkansaajakotitaloudet	4	0	1	5	-1
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0	-	-	0	0
Muut voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0	-	-	0	0
Ulkomaat	56	-	2	58	-2
Muut maat ja kansainväliset järjestöt	56	-	2	58	-2
Yhteensä	1 540	233	199	1 506	34

Liite 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Valtion talousarvionalouden käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	31.12.2008					31.12.2007	
	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo	Omistus- osuus, % ¹⁾	Myynti- oikeuksien alaraja, %	Saadut osingot vuonna 2008	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo
	milj. €	milj. €			milj. €	milj. €	milj. €
Julkisesti noteeratut osakkeet ja osuudet	8 773,4	5 830,3			1 413,3	28 046,6	8 784,2
Valtioneuvosto	8 773,4	5 830,3			1 413,3	28 046,4	8 784,0
Elisa Oyj	196,9	179,3		0,0	2,0	22,8	4,1
Finnair Oyj	349,7	505,0	55,8	50,1	17,9	578,6	505,0
Fortum Oyj	6 867,7	3 219,1	50,8	50,1	608,8	13 893,2	3 219,1
Kemira Oyj	-	-			10,3	297,5	175,6
Metso Oyj	-	-			47,1	585,9	198,2
Neste Oil Oyj	1 359,1	1 926,9	50,1	50,1	128,5	3 099,7	1 926,9
OMX Abp	-	-				42,5	2,4
Outokumpu Oyj	-	-			67,7	1 197,1	528,7
Rautaruukki Oyj	-	-			111,3	1 650,2	393,2
Sampo Oyj	-	-			95,1	1 433,4	489,3
Sponda Oyj	-	-			19,0	311,0	178,7
Stora Enso Oyj	-	-			43,7	991,3	682,5
TeliaSonera AB	-	-			262,0	3 943,2	480,2
Muut osakkeet ja osuudet ²⁾	0,0	0,0			0,0	0,3	0,3
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet		6 835,5			187,0		1 463,1
Valtioneuvosto		6 171,2			132,6		815,0
Altia Oyj		60,5	100,0	50,1	5,0		60,5
Arek Oy		1,3			0,2		1,3
Art and Design City Helsinki Oy		0,1	35,2				0,1
Boreal Kasvinjalostus Oy		1,8	65,0	50,1			1,8
Destia Holding Oy		73,8	100,0	100,0			0,0
Edita Oyj		5,0	100,0				5,0
Eka-kiinteistöt Oy		5,6	38,0				5,9
Ekokem Oy Ab		15,2	34,1	0,0	1,1		15,2
FCG Finnish Consulting Group Oy		1,2			0,1		1,2
Fingrid Oyj		13,8	12,3		0,9		13,8
Gasum Oy		71,8	12,4		5,9		71,8
Haus kehittämiskeskus Oy		2,6	100,0	100,0			2,6
Itella Oyj		67,3	100,0	100,0	39,0		67,3
Kemijoki Oy		20,6	50,1	50,1	0,4		20,6
Labtium Oy		3,8	100,0	100,0			3,8
Motiva Oy		1,1	100,0	100,0	0,0		1,1
Patria Oyj		110,3	73,2	50,1	8,4		110,3
Rahapaja Oy		2,7	100,0	50,1	1,8		2,7
Raskone Oy		0,9	85,0	50,1	0,4		0,9
Santapark Oy		2,3	32,1				2,3
Silta Oy		1,6	10,2		0,1		1,6

	31.12.2008					31.12.2007	
	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo	Omistus- osuus, % ¹⁾	Myynti- oikeuksien alaraja, %	Saadut osingot vuonna 2008	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo
	milj. €	milj. €			milj. €	milj. €	milj. €
Solidium Oy		5 309,5	100,0	100,0	3,0		26,9
Suomen Siemenperunakeskus Oy		0,2	22,0				0,2
Suomen Viljava Oy		2,9	100,0	100,0	3,0		2,9
Vapo Oy		25,3	50,1	50,1	8,5		25,3
VR-yhtymä Oy		370,0	100,0	100,0	54,8		370,0
Ulkoasiainministeriön hallin- nonala		49,4					34,4
Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund)		49,4	84,2				34,4
Sisäasiainministeriön hallin- nonala		41,0					41,0
Suomen Erillisverkot Oy		41,0	100,0				41,0
Valtiovarainministeriön hallin- nonala		22,5			0,3		22,5
Aina Group Oyj		0,2			0,0		0,2
Arsenal Oy		13,3	79,0				13,3
Hansel Oy		7,6	100,0	66,7			7,6
Lohjan Puhelin Oy		0,1					0,1
Lännen Puhelin Oy		0,3			0,0		0,3
Osuuskunta KPY		0,2			0,1		0,2
Oulun Puhelin Holding Oyj		0,2			0,1		0,2
PHP Holding Oy		0,2			0,0		0,2
Satakunnan Teletieto Oy		0,2			0,0		0,2
Vaasan Läänin Puhelin Oy		0,1			0,1		0,1
Opetusministeriön hallinnonala		10,7			0,0		10,7
CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy		0,3	100,0				0,3
Helsinki Business and Science Park Oy Ltd		0,3	28,6				0,3
Hevosopisto Oy		0,7	25,0				0,7
Nordunet AS		0,3	17,9				0,3
Suomen Ilmailuopisto Oy		8,3	49,5				8,3
Suomenlinnan Liikenne Oy		0,3	50,0				0,3
Tuotekehitys Oy Tamlink		0,2	24,8		0,0		0,2
Veikkaus Oy Ab		0,2	100,0				0,2
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala		0,4					0,4
Jokioisten vedenhankinta Oy		0,2					0,2
Metsäklusteri Oy		0,2					0,2
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala		7,9					7,9
Yleisradio Oy		7,9	100,0				7,9
Työ- ja elinkeinoministeriön hal- linnonala³⁾		513,4			0,0		512,5
Boneca Oy		0,2	33,3				0,2

Liite 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

	31.12.2008					31.12.2007	
	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo	Omistus- osuus, % ¹⁾	Myynti- oikeuksien alaraja, %	Saadut osingot vuonna 2008	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo
	milj. €	milj. €			milj. €	milj. €	milj. €
Cleen Oy		0,1					-
Enas Oy		0,1	44,4		0,0		0,1
Envault Corporation Oy		0,3	22,9				0,0
FIMECC Oy		0,1					-
Finnvera Oyj		240,5	100,0				240,5
Licentia Oy		0,6	37,5				0,6
Metsäklusteri Oy		0,3	10,0				0,3
Nicanti Oy		0,3	25,8				0,2
PlexPress Oy		0,1	22,2				0,1
Solucel Oy		0,2	50,0				0,1
Suomen Teollisuussijoitus Oy		269,8	100,0				269,8
Vergo Oy		0,2	24,1				0,2
Voxstone Oy		0,1	28,9				0,1
Zora Biosciences Oy		0,5	25,0				0,4
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala		16,8			53,3		16,8
Alko Oy		16,8	100,0		53,3		16,8
Muut osakkeet ja osuudet ²⁾		2,2			0,8		1,9
Huoneisto- ja kiinteistöosakkeet		42,1					48,0
Käyttö- ja rahoitusomaisuusosak- keet ja -osuudet yhteensä		12 707,8			1 600,4		10 295,3

¹⁾ Omistusosuus (valtion suora omistus) kyseisestä yhtiöstä, mikäli omistusosuus ylittää 10 %.

²⁾ Yhteissumma niistä valtion omistamista osuuksista yhtiöissä tai yhteisöissä, joiden kirjanpitoarvo on vähemmän kuin 100 000 euroa.

³⁾ Käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopapereiden hallinta 31.12.2007 oli kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla.

Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Laadintaperusteet ovat muuttuneet. Myös vuoden 2007 tiedot ovat uusien laadintaperiaatteiden mukaiset.

milj. €	Kirjanpitoarvo 31.12.2008	Kirjanpitoarvo 31.12.2007	Muutos 2008—2007
Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 671,4	2 618,0	53,4
Senaatti-kiinteistöt	2 623,4	2 618,0	5,4
- Peruspääoma	672,8	672,8	0,0
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	1 950,7	1 945,3	5,4
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	48,0	-	48,0
- Solidium Oy	48,0	-	48,0
Opetusministeriön hallinnonala	200,0	-	200,0
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	200,0	-	200,0
- Aalto-korkeakoulusäätiön peruspääoma	200,0	-	200,0

milj. €	Kirjanpitoarvo 31.12.2008	Kirjanpitoarvo 31.12.2007	Muutos 2008—2007
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	3 583,2	3 463,1	120,1
Metsähallitus	3 583,2	3 463,1	120,1
- Peruspääoma	2 541,2	2 462,4	78,9
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	1 042,0	1 000,8	41,2
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	602,0	687,9	-85,9
Ilmailulaitos	421,7	421,7	0,0
- Peruspääoma	184,5	184,5	0,0
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	237,1	237,1	0,0
Luotsausliikelaivos	10,9	10,9	0,0
- Peruspääoma	2,0	2,0	0,0
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	8,9	8,9	0,0
Tieliikelaivos Destia	-	57,6	-57,6
- Peruspääoma	-	17,3	-17,3
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	-	40,3	-40,3
Varustamoliikelaivos	90,7	90,7	0,0
- Peruspääoma	18,7	18,7	0,0
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	72,0	72,0	0,0
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	78,8	107,0	-28,2
- Destia Oy	5,2	27,6	-22,4
- Varustamoliikelaivos	64,5	68,8	-4,3
- Luotsausliikelaivos	0,5	0,9	-0,4
- Raskone Oy	8,1	9,2	-1,1
- TAP-yhtiöt Oy	0,5	0,5	0,0
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	223,6	228,7	-5,2
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	223,6	228,7	-5,2
- Finnvera Oyj	15,1	16,0	-0,8
- Tekesin myöntämät pääomalainat	195,1	201,3	-6,2
- Tekesin myöntämät perustamisvaiheen pääomalainat	13,3	11,5	1,8
Yhteensä	7 280,3	6 997,8	282,5

Liite 8: Valtion talousarviotalouden velan muutokset

milj. €	31.12.2008	31.12.2007	Muutos 2008—2007
Otetut euromääräiset lainat	40 034	42 372	-2 338
Lainat valtion ydinjätehuoltorahastolta	245	245	0
Muu pitkäaikainen velka	128	26	102
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	7 361	7 118	243
Lyhytaikaiset lainat	4 937	4 219	718
Yhteensä	52 705	53 981	-1 276

Liite 9: Valtion talousarviotalouden velan maturitteetijakauma ja duraatio

Maturiteettijakauma (velan jakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan)

Velkojen juoksuaika	2008			2007		
	Kirjanpitoarvo milj. €	%	Käypä arvo milj. €	Kirjanpitoarvo milj. €	%	Käypä arvo milj. €
0 - 1 vuotta	12 207	23	12 525	11 244	21	11 517
1 - 2 vuotta	6 073	12	6 244	7 304	14	7 526
2 - 3 vuotta	6 054	11	6 727	6 223	12	6 328
3 - 4 vuotta	6 284	12	6 326	5 884	11	6 325
4 - 5 vuotta	5 990	11	6 383	5 248	10	5 283
Yli 5 vuotta	16 097	31	17 016	18 077	33	18 382
Velat yhteensä	52 705	100	55 220	53 981	100	55 361

Velan duraatio (velan markkina-arvolla painotettu kassavirtojen keskimääräinen maksuhetki)

Vuosi	Duraatio
31.12.2006	2,52
31.12.2007	2,43
31.12.2008	2,76

Liite 10: Rahoituserät valtion taseessa

31.12.2008 milj. €	Vaihtuvakorkoiset			Kiinteäkorkoiset			Yhteensä
	Alle 1 vuosi	1 — 5 vuotta	Yli 5 vuotta	Alle 1 vuosi	1 — 5 vuotta	Yli 5 vuotta	
Vastaavien rahoituserät							
Annetut euromääräiset velkakirjalainat	1	5	2			4	12
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset		63	194	8	23	254	542
Euromääräiset lainasaamiset		11	232	1	2	1 289	1 536
Muut euromääräiset sijoitukset				7 050			7 050
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat				759			759
Yhteensä	1	79	428	7 817	26	1 547	9 899
Vastattavien rahoituserät							
Otetut euromääräiset lainat		409	301		24 248	15 075	40 034
Lainat talousarvion ulkopuolella olevilta valtion rahastoilta		245					245
Muut pitkäaikaiset velat					27	109	136
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	1 243			6 118			7 361
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat				4 937			4 937
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat				169			169
Yhteensä	1 243	655	301	11 225	24 275	15 184	52 883

Liite 11: Valtion talousarviotalouden kassanpitotarve ja likvidit varat

Katettavat erät, milj. €	Muutos		
	31.12.2008	31.12.2007	2008—2007
Talousarvion kumulatiivinen ylijäämä ¹⁾	454	1 062	-608
Siirretyt määrärahat	2 574	2 139	436
Rahastojen yhdystilit	1 305	1 388	-83
Muut rahastot	69	74	-5
Talletetut vieraat varat	169	155	15
Saadut ennakot	500	492	7
Ostovelat	594	593	1
Edelleen tilittävät erät	918	1 010	-92
Menorästit	138	149	-11
Muut siirtovelat	1 122	1 259	-138
Muut lyhytaikaiset velat	1 267	438	829
Bruttokassanpitotarve	9 111	8 759	352
Myyntisaamiset	357	369	-13
Tulorästit	273	284	-11
Muut siirtosaamiset	136	169	-33
Tullisaatavat	21	20	1
Muut lyhytaikaiset saamiset	194	135	58
Ennakkomaksut	321	160	162
Vähennyserät yhteensä	1 302	1 137	165
Nettokassanpitotarve	7 809	7 621	187
Rahoitusomaisuusarvopaperit ja muut lyhytaikaiset sijoitukset	7 050	7 159	-109
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	759	485	274
Likvidit varat yhteensä	7 809	7 644	165
Likvidit varat miinus nettokassanpitotarve	0	23	-23

¹⁾ Talousarvion kumulatiivinen ylijäämä 31.12.2008 sisältää vuoden 2008 kirjanpitoon tehdyn teknisen korjauksen (lisäystä 23 milj. euroa).

Liite 12: Valtiontakaukset, -takuut sekä muut vastuusitoumukset

Valtiontakaukset ja -takuut

milj. €	31.12.2008	31.12.2007	Muutos 2008—2007
Yritykset ja asuntoyhteisöt	1 267	995	272
Senaatti-kiinteistöt	1 077	837	241
- Laki valtion liikelaitoksista (1185/2002)			
Ilmailulaitos ¹⁾	189	158	31
-Laki valtion liikelaitoksista (1185/2002) sekä laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta (449/1988)			
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	585	683	-97
Finnvera Oyj	585	683	-97
- Laki valtion erityisrahastoyhtiön perustamiseen liittyvistä järjestelyistä (442/98) ja laki valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta (445/1998, muut. 526/2001)			
Julkisyhteisöt	19	48	-29
Matti Koivurinnan säätiö	2	-	2
Sara Hildénin taidemuseo	-	18	-18
Suomen Kansallismuseo	8	-	8
Valtion taidemuseo/Ateneum	8	30	-22
Valtion taidemuseo/Sinebrychoffin taidemuseo	1	-	1
- Laki taidenäyttelyjen valtion takauksista (411/1986)			
Kotitaloudet	1 311	1 318	-7
Opintolainat	1 311	1 318	-7
- Opintotukilaki (28/1972, laki korkeakouluopiskelijoiden opintotuesta (111/1992) ja opintotukilaki (65/1994)			
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	20	26	-6
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiö (peruskorjaus)	20	26	-6
- VN:n päätös 6.7.2000			
Ulkomaat	618	411	206
Pohjoismaiden Investointipankki (NIB)	457	381	76
- Asetus Pohjoismaiden Investointipankille annetun valtion takauksen korottamisesta (222/91) ja 10/1994 talousarviosarja. Asetus Pohjoismaiden Investointipankin Baltian maiden yrityksille myönnettävien luottojen valtiontakauksista (897/92) ja 3/1996 talousarviosarja. Asetus Pohjoismaiden Investointipankin ympäristöinvestointilainojen valtiontakauksesta, talousarviosarja 7/96. TA 2002.			
Kaupthing Bank	115	-	115
Pietari-säätiö	3	-	3
- Laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta (449/1988)			
Suomen Vientiluotto Oyj	43	30	12
- Vuoden 2001 LTA mom. 28.82.89			
Takaukset ja takuut yhteensä	3 819	3 480	339

¹⁾ Takausta ei esitetty vuoden 2007 tilinpäätöksen liitteellä.

Valtiontakaukset ja -takuut valuutoittain

Valuutta	Vasta-arvo	Jakauma	Tilinpäätös- päivän kurssi
	milj. €	%	€
Euro (EUR)	3 000	79	
Norjan kruunu (NOK)	421	11	9,7500
Yhdysvaltojen dollari (USD)	315	8	1,3917
Japanin jeni (JPY)	82	2	126,1400
Sveitsin frangi (CHF)	1	0	1,4850
Venäjän rupla (RUB)	1	0	41,2830
Yhteensä	3 819	100	

Muut valtion vastuusitoumukset

Erittelyssä on esitetty vastuusitoumukset, joiden arvo on vähintään 5 milj. euroa. Vastuun määrä on kuitenkin esitetty vain niistä sitoumuksista, joista se on ollut määriteltävissä. Vastuun määrää ei siten ole esitetty esim. kaikista toistaiseksi voimassa olevista vuokrasopimuksista. Vastuusitoumusten määrä 31.12.2007 on täsmentynyt.

milj. € tai sanallinen selitys	31.12.2008	31.12.2007	Muutos 2008—2007
Eduskunta	6	7	-1
Vuokrasopimukset	6	7	-1
Valtioneuvosto			
Vuokrasopimukset			
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	343	328	15
Kansainvälisille rahoituslaitoksille annetut sitoumukset	343	328	15
Vuokrasopimukset			
Oikeusministeriön hallinnonala	526	552	-27
Vuokrasopimukset	526	552	-27
Sisäasiainministeriön hallinnonala	378	226	152
Lisenssisopimus	8	-	8
Vuokrasopimukset	370	226	144
Puolustusministeriön hallinnonala	604	471	132
Vuokrasopimukset	566	464	102
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	37	7	30
Valtiovarainministeriön hallinnonala	87 077	84 177	2 900
Valtion eläkevastuu	85 600	82 700	2 900
Kansainvälisille rahoituslaitoksille annetut sitoumukset	580	575	4
Valtion vastuut tapaturma- ja liikennevahinkokorvauksista sekä ryh- mähenkivakuutusta vastaavan taloudellisen tuen korvauksista	275	294	-18
Vuokrasopimukset	217	139	78
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	406	469	-63
Opetusministeriön hallinnonala	2 000	1 797	203
Vuokrasopimukset	2 000	1 797	203
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	119	121	-2

Liite 12: Valtiontakaukset, -takuut sekä muut vastuusitoumukset

milj. € tai sanallinen selitys	31.12.2008	31.12.2007	Muutos 2008—2007
Vuokrasopimukset	119	121	-2
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset			
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	1 223	1 000	223
Vuokrasopimukset	179	145	34
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	13	-	13
Monivuotiset alueurakkasopimukset ja muut sopimukset	970	784	186
Rataverkon sähkörata- ja vahvavirtajärjestelmien kunnossapitosopi- mus	28	35	-7
Tietojärjestelmien käyttöpalvelusopimus	10	10	0
Jäänmurtosopimukset ¹⁾	16	14	2
Yhteysalusliikennesopimukset ²⁾	8	12	-4
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala³⁾	226	108	118
Vastuut luotto- ja takaustappioista ⁴⁾			
Vuokrasopimukset	221	108	113
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	5	-	5
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	112	96	15
Vuokrasopimukset	112	96	15
Ympäristöministeriön hallinnonala	23	23	0
Vuokrasopimukset	23	23	0
Yhteensä	92 635	88 906	3 729

¹⁾ Lisäksi on sovittu operointimaksuista, joiden arvo määräytyy toteutuneiden toimintapäivien mukaan.

²⁾ Sopimuksissa on sitouduttu reittikohtaisiin tuntimääriin. Sopimusten arvo riippuu mm. polttoaineen hinnasta. Arvot on laskettu käyttäen pohjana vuoden 2008 kustannustietoja.

³⁾ Vastuusitoumukset 31.12.2007 sisältää kaupp- ja teollisuusministeriön hallinnonalan vastuusitoumukset.

⁴⁾ Valtio on sitoutunut korvaamaan Finnvera Oyj:lle valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (455/1998) 2 ja 4 §:ssä tarkoitetussa toiminnassa mahdollisesti syntyneitä luotto- ja takaustappioita. Valtio maksaa yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille vuosittain korkotukea, joka myönnetään suuruudeltaan alueellisesti porrastettuna (alueellinen korkotuki). Valtio korvaa yhtiölle lain 3 ja 4 §:ssä tarkoitetussa toiminnassa mahdollisesti syntyneitä luotto- ja takaustappioita (luotto- ja takaustappiotuki, L luotto- ja takaust. 8 § 1 mom. 3 kohta). Lain 8 § 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun sitoumuksen piiriin kuuluvaa 3 ja 4 §:ssä tarkoitettujen luottojen pääomaa saa samanaikaisesti olla takaisin maksamatta ja takauksia pääomaltaan voimassa yhteensä 2,6 miljardia euroa. Vuosittaisia tappioiden enimmäismääriä ei ole säädetty, vaan talousarviossa on arviomääräraha, josta valtio maksaa Finnveralle valtioneuvoston sitoumuksessa päätetyn prosenttiosuuden mukaisen osuuden luotto- ja takaustappiosta.

Merkittävät monivuotiset taloudelliset sopimusvastuut

milj. €	Vuosittaiset talousarviomenot yhteensä, arvio
Vuokrasopimukset	598
Eduskunta	1
Valtioneuvosto	4
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	8
Oikeusministeriön hallinnonala	45
Sisäasiainministeriön hallinnonala	61
Puolustusministeriön hallinnonala	107
Valtiovarainministeriön hallinnonala	31
Opetusministeriön hallinnonala	245
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	18
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	16
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	46
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	12
Ympäristöministeriön hallinnonala	5
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	85
Puolustusministeriön hallinnonala	8
Valtiovarainministeriön hallinnonala	72
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	6
Yhteensä	683

Liite 13: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Valtion talousarviosta annetun lain 18 §:n mukaan valtion tilinpäätökseen ja tilinpäätöskertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta.

Jotta tilinpäätös osaltaan täydentäisi oikean ja riittävän kuvan muodostumista talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista sekä valtion taloudellisesta asemasta on seuraavien tietojen antaminen tarpeen.

Valtionvelka

Valtionvelka yleisenä käsitteenä kattaa valtion talousarviotalouden ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen velan. Rahoituslaskelman rivi valtionvelan nettomuutos kuvaa valtion rahoituslaskelmassa valtion talousarviotalouden velan nettomuutosta, ei valtionvelan nettomuutosta kokonaisuudessaan. Talousarviotalouden ja rahastojen yhteisen valtionvelan nettovähennys oli 1 686 milj. euroa ja velan kokonaismäärä nimellisarvoltaan 54,4 mrd. euroa ja markkina-arvoltaan 57,0 mrd. euroa.

Taseesta puuttuvat erät

Kansallisomaisuus jätettiin pois valtion aloittavasta taseesta (vuonna 1998) muilta osin kuin silloin kun se korvasi käyttöomaisuutta. Kansallisomaisuudeksi merkittiin lähinnä toimistokäytössä olleet historialliset rakennukset. Mm. eduskunnan, taidemuseon ja muiden virastojen hallinnassa olevat taideteokset, jotka on hankittu ennen vuotta 1998 sekä museoesineet ja –kokoelmat puuttuvat kansallisomaisuudesta.

Taseesta puuttuu osa valtion omistusosuuksista kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. Yhteensä näitä on valtiovarainministeriöllä 266 milj. euroa (v. 2007 262 milj. euroa) ja ulkoasiainministeriöllä 1 267 milj. euroa (1 246 milj. euroa). Suurimmat osuudet ovat Maailmanpankki IDA:ssa 703 milj. euroa, Afrikan kehitysrahasto AfDF:ssä 247 milj. euroa, Aasian kehitysrahasto AsDF:ssä 107 milj. euroa ja Euroopan investointipankissa 105 milj. euroa.

Koska verot kirjataan maksuperusteella, puuttuvat kaikki verotukseen liittyvät saamiset ja velat valtion taseesta. Yhteensä valtion osuus verosaamisista oli 340 milj. euroa (275 milj. euroa).

Valtiolla on saamia rikosoikeudellisista seuraamuksista, jotka puuttuvat valtion taseesta. Yhteensä näitä oli 190 milj. euroa (252 milj. euroa).

Valtion eläkevastuu kasvoi vuoden 2008 aikana 2,9 mrd. euroa ollen vuoden lopussa 85,6 mrd. euroa. Eläkevastuun katteena valtion eläkerahastossa olevan omaisuuden arvo oli 31.12.2008 10,4 mrd. euroa ja näin laskettuna vastuusta oli kattamatta 75,2 mrd. euroa. Eläkevastuuvulkaa ei kirjata valtion taseeseen.

Määrärahojen ylitykset

Kahden siirtomäärärahan käyttö oli suurempi kuin talousarvio. Momentilla 28.60.03. Valtion henkilöstöjärjestelyistä aiheutuvat palkkamenot ylitys oli 32 236,08 euroa eli 14 % momentin määrärahasta 235 000 euroa. Momentilla 33.50.53. Valtionapu sotainvalidien puolisoitten kuntoutustoimintaan ylitys oli 23 260,65 euroa eli 1 % momentin määrärahasta 3 100 000 euroa.

Arviomääräraha 29.01.29. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot ylitettiin 2 896 185,11 eurolla. Momentille haettiin ylityslupa suuruudeltaan 2 890 000 euroa eli osa ylityksestä 6 185,11 euroa jäi ylitysluvatta. Muille arviomäärärahojen ylityksille haettiin ylitykset kattavat ylitysluvat.

Selvitys verotulojen ja -tuottojen eroista eri laskelmilla

Erilaisista kohdentamisperusteista sekä verotulon määrittämisestä johtuen verotulot/-tuotot ovat erisuuruiset talousarvion toteutumalaskelmassa, tuotto- ja kululaskelmassa sekä rahoituslaskelmassa. Talousarvion toteutumalaskelmassa verot ja veronluonteiset tulot ovat 37 213 milj. euroa. Tuotto- ja kululaskelmassa verot ja veronluonteiset maksut ovat 37 001 milj. euroa. Rahoituslaskelmassa verot ja veronluonteiset tulot ovat 38 214 milj. euroa.

Arvonlisäveromenot esitetään tuotto- ja kululaskelmassa verotuottojen vähennyksenä. Talousarviossa ne budjetoidaan määrärahoiksi pääluokkiin. Rahoituslaskelmassa arvonlisäveromenot esitetään oman toiminnan rahavirrassa rivillä ”Tavaroiden ja palveluiden ostomenot”.

Talousarviossa muualle kuin osastoon 11 Verot ja veronluonteiset tulot budjetoidut arvonlisäverotulot ja veronluonteiset maksut sekä momentille 28.10.63. budjetoidut verovelvollisille takaisin maksetut verot esitetään tuotto- ja kululaskelmassa verojen ja veronluonteisten maksujen erässä.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotto, valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista sekä valtion osuus totopelien tuotosta esitetään tuotto- ja kululaskelmassa veronluonteisina maksuina. Talousarviossa ne tuloutetaan osastoon 12 Sekalaiset tulot. Rahoituslaskelmassa ne ovat rivillä ”Muut vero- ja maksutulot”.

Sakkotuotot esitetään tuotto- ja kululaskelmassa rivillä ”Muut pakolliset maksut”. Sakot tuloutetaan talousarviossa osastoon 12 Sekalaiset tulot. Rahoituslaskelmassa sakot ovat rivillä ”Muut vero- ja maksutulot”.

Riistan- ja kalastuksenhoitomaksut esitetään tuotto- ja kululaskelmassa kohdassa ”Verot ja veronluonteiset maksut”. Riistan- ja kalastuksenhoitomaksut tuloutetaan talousarviossa osastoon 12 Sekalaiset tulot. Rahoituslaskelmassa ne ovat rivillä ”Muut vero- ja maksutulot”.

Tullisaatavat ovat taseessa oleva erä, joten niitä ei esitetä tuotto- ja kululaskelmassa eikä talousarviossa. Rahoituslaskelmassa tullisaatavien kertymä on rivillä ”Muut vero- ja maksutulot”.

Laskelma verojen ja veronluonteisten tulojen eroista eri laskelmilla:

	milj. eur
Talousarvion toteutumalaskelman verot ja veronluonteiset tulot:	37 213
- Arvonlisäveromenot	-1 052
+ Muualle kuin os 11 kirjatut alv-tulot	4
+ Muut veronluonteiset maksut, kirjattu muualle kuin os 11	1
- Verovelvollisille takaisin maksetut verot	-1
- Energiaverotuki	-27
+ Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	421
+ Osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	408
+ Valtion osuus totopelien tuotosta	9
+ Riistan- ja kalastuksenhoitomaksu	25
- Virastojen maksamat verot	0
Yhteensä	37 001

Liite 13: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

=Tuotto- ja kululaskelman verot ja veronluonteiset mak-	
sut:	37 001
+ Arvonlisäveromenot	1 046
+ Sakkotuotot	169
+/- Tullisaatavien kertymä	-1
Yhteensä	38 214
 =Rahoituslaskelman verot ja veronluonteiset tulot:	 38 214

2. Valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet

2.1 Senaatti-kiinteistöt

Tuloslaskelma

	1.1.—31.12.2008	1.1.—31.12.2007
LIIKEVAIHTO	673 142 788,40	645 871 208,47
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	48 039 439,44	40 476 034,64
Ulkopuoliset palvelut	<u>76 899 748,97</u>	<u>64 728 222,82</u>
	124 939 188,41	105 204 257,46
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	13 781 557,11	12 950 805,18
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	2 746 693,15	2 423 323,46
Muut henkilösivukulut	<u>727 484,94</u>	<u>829 385,87</u>
	17 255 735,20	16 203 514,51
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	207 903 220,40	197 460 037,11
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	<u>19 300 000,00</u>	<u>13 109 390,00</u>
	227 203 220,40	210 569 427,11
Liiketoiminnan muut kulut	78 878 941,15	71 304 884,12
	448 277 085,16	403 282 083,20
LIIKEVOITTO	224 865 703,24	242 589 125,27
Rahoitustuotot ja -kulut		
Tuotot pysyvien vastaavien sijoituksista	14 506,50	118 425,50
Muut korko- ja rahoitustuotot	4 887 245,68	4 211 859,79
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista	-8 700 000,00	-11 890 610,00
Korkokulut ja muut rahoituskulut	<u>-118 750 063,58</u>	<u>-108 429 501,93</u>
	-122 548 311,40	-115 989 826,64
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ JA VEROJA	102 317 391,84	126 599 298,63
VOITTO ENNEN VEROJA	102 317 391,84	126 599 298,63
Tuloverot	-471 507,53	-761 222,75
TILIKAUDEN VOITTO	<u>101 845 884,31</u>	<u>125 838 075,88</u>

2.1 Senaatti-kiinteistöt

Tase

	31.12.2008	31.12.2007
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	300 354,85	510 494,72
Muut pitkävaikutteiset menot	<u>1 593 546,35</u>	<u>1 770 800,70</u>
	1 893 901,20	2 281 295,42
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	716 966 148,80	633 474 584,98
Rakennukset ja rakennelmat	4 627 348 081,38	4 528 595 067,51
Koneet ja kalusto	447 113,24	919 859,88
Muut aineelliset hyödykkeet	67 391 532,82	60 967 969,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>148 463 255,09</u>	<u>161 434 545,34</u>
	5 560 616 131,33	5 385 392 026,71
Sijoitukset		
Osuudet saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöissä	109 180 266,10	117 160 122,26
Saamiset saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöiltä	8 709 000,00	4 052 000,00
Osuudet omistusyhteysyrityksissä	61 809 551,78	64 741 221,12
Saamiset omistusyhteysyrityksiltä	21 587 433,00	11 800 770,00
Muut osakkeet ja osuudet	25 059 245,49	22 626 205,40
Muut saamiset	<u>0,00</u>	<u>57 900,00</u>
	226 345 496,37	220 438 218,78
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Myyntisaamiset	13 059 795,59	10 485 981,70
Saamiset saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöiltä	0,00	78,38
Lainasaamiset	0,00	144 000,00
Muut saamiset	2 296 113,03	2 491 420,32
Siirtosaamiset	<u>2 701 163,01</u>	<u>3 074 544,85</u>
	18 057 071,63	16 196 025,25
Rahat ja pankkisaamiset	27 962 165,95	37 463 258,37
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>5 834 874 766,48</u>	<u>5 661 770 824,53</u>

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Peruspääoma	672 751 705,85	672 751 705,85
Muu oma pääoma	1 950 702 487,59	1 946 026 607,59
Edellisten tilikausien voitto	718 742 187,94	692 904 112,06
Tilikauden voitto	<u>101 845 884,31</u>	<u>125 838 075,88</u>
	3 444 042 265,69	3 437 520 501,38

PAKOLLISET VARAUKSET

Muut pakolliset varaukset	3 370 836,36	1 763 499,44
---------------------------	--------------	--------------

VIERAS PÄÄOMA

Lainat valtiolta	1 184 360 000,76	1 188 258 745,70
Lainat rahoituslaitoksilta	1 148 415 678,55	973 034 584,99
Saadut ennakot	1 445 528,65	5 885 326,05
Ostovelat	45 441 272,80	47 125 534,87
Velat saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöille	1 372 380,94	4 102,71
Muut velat	2 102 807,17	3 578 416,72
Siirtovelat	<u>4 323 995,56</u>	<u>4 600 112,67</u>
	2 387 461 664,43	2 222 486 823,71

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

	<u>5 834 874 766,48</u>	<u>5 661 770 824,53</u>
--	-------------------------	-------------------------

2.2 Metsähallitus

Tuloslaskelma

	1.1.—31.12.2008	1.1.—31.12.2007
LIIEVAIHTO	302 374 751,01	281 089 349,55
Liiketoiminnan muut tuotot	13 201 879,37	15 385 874,93
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	9 380 590,21	7 568 088,06
Varastojen muutos	-434 770,81	168 375,92
Ulkopuoliset palvelut	120 336 849,80	104 553 639,99
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	57 066 968,42	53 791 043,42
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	10 344 875,79	9 835 320,99
Muut henkilösivukulut	2 769 309,82	2 871 011,50
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	7 701 700,95	6 914 397,08
Liiketoiminnan muut kulut	37 890 431,08	35 402 536,32
LIIEVOITTO	70 520 675,12	75 370 811,20
Rahoitustuotot ja -kulut		
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista	430 890,98	816 510,73
Muut korko- ja rahoitustuotot	2 969 690,01	1 869 167,67
Korkokulut ja muut rahoituskulut	1 274 636,04	844 965,00
VOITTO ENNEN VALTION TALOUSARVIOSTA MUUHUN TOIMINTAAN SAATUA RAHOITUSTA	72 646 620,07	77 211 524,60
Valtion talousarviosta muuhun toimintaan saatu rahoitus	36 944 218,75	38 901 413,62
Tuloverot	6 305 966,72	6 303 295,22
TILIKAUDEN VOITTO	<u>103 284 872,10</u>	<u>109 809 643,00</u>

Tase

	31.12.2008	31.12.2007
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	111 340,38	140 334,00
Muut pitkävaikutteiset menot	<u>59 838,23</u>	<u>98 803,80</u>
	171 178,61	239 137,80
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	3 583 247 503,24	3 468 681 010,10
Tiet	6 814 476,49	10 100 113,82
Rakennukset ja rakennelmat	44 555 340,16	31 298 527,60
Koneet ja kalusto	1 104 650,80	1 280 934,01
Muut aineelliset hyödykkeet	10 599,04	10 599,04
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>7 790 572,48</u>	<u>7 715 604,96</u>
	3 643 523 142,21	3 519 086 789,53
Sijoitukset		
Osuudet saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöissä	35 334 383,11	26 943 209,63
Osuudet osakkuusyrityksissä	2 536 376,00	1 655 576,00
Muut osakkeet ja osuudet	<u>930 454,83</u>	<u>898 704,83</u>
	38 801 213,94	29 497 490,46
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	3 682 495 534,76	3 548 823 417,79
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Valmiit tuotteet	<u>9 240 623,98</u>	<u>8 805 853,17</u>
	9 240 623,98	8 805 853,17
Saamiset		
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	27 644 559,33	29 547 126,32
Saamiset saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöiltä	348 960,83	318 782,45
Muut saamiset	229 549,43	153 176,76
Siirtosaamiset	<u>2 424 495,73</u>	<u>4 272 672,32</u>
	30 647 565,32	34 291 757,85
Rahoitusarvopaperit	0,00	19 276 596,45
Rahat ja pankkisaamiset	<u>38 362 267,10</u>	<u>32 424 825,46</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	78 250 456,40	94 799 032,93
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>3 760 745 991,16</u>	<u>3 643 622 450,72</u>

2.2 Metsähallitus

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Peruspääoma	2 541 245 295,40	2 462 385 472,45
Muu oma pääoma	1 041 993 620,56	1 000 761 886,30
Edellisten tilikausien voitto	23 859 283,11	16 749 640,11
Tilikauden voitto	<u>103 284 872,10</u>	<u>109 809 643,00</u>
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	3 710 383 071,17	3 589 706 641,86

VIERAS PÄÄOMA

Lyhytaikainen		
Saadut ennakot	9 852 173,70	11 229 262,83
Ostovelat	7 135 806,13	9 315 997,49
Velat saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöille	713 558,57	1 086 117,75
Muut velat	5 968 249,87	5 280 535,11
Siirtovelat	<u>26 693 131,72</u>	<u>27 003 895,68</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	50 362 919,99	53 915 808,86

VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>3 760 745 991,16</u>	<u>3 643 622 450,72</u>
----------------------	-------------------------	-------------------------

2.3 Ilmailulaitos

Tuloslaskelma

		1.1.—31.12.2008		1.1.—31.12.2007
LIIKEVAIHTO		312 429 377,86		290 189 848,59
Liiketoiminnan muut tuotot		5 209 863,99		4 004 945,20
MATERIAALIT JA PALVELUT				
Aineet ja tarvikkeet				
Ostot tilikauden aikana	36 309 469,72		32 555 804,88	
Varastojen lisäys (-)/vähennys (+)	-263 773,79		-439 619,39	
Ulkopuoliset palvelut	<u>59 944 728,33</u>	95 990 424,26	<u>56 737 957,89</u>	<u>88 854 143,38</u>
HENKILÖSTÖKULUT				
Palkat ja palkkiot	76 666 478,65		71 502 585,95	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	13 162 297,27		15 709 216,38	
Muut henkilösivukulut	<u>4 634 983,32</u>	94 463 759,24	<u>4 155 422,70</u>	91 367 225,03
POISTOT JA ARVONALENTUMISET				
Rakennukset ja rakennelmat	13 592 282,31		13 323 048,74	
Koneet ja kalusto	16 636 416,57		15 882 244,90	
Maarakenteet	13 720 461,02		12 829 754,78	
Aineettomat oikeudet	677 487,09		716 980,72	
Muut pitkävaikutteiset menot	<u>0,00</u>	44 626 646,99	<u>6 731,22</u>	42 758 760,36
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT		<u>41 183 574,40</u>		<u>38 163 451,84</u>
LIIKEVOITTO		41 374 836,96		33 051 213,18
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista	106 976,00		33 123,97	
Muut korko- ja rahoitustuotot	3 091 625,32		4 355 397,06	
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista	-847 760,16		95 248,67	
Korkokulut ja muut rahoituskulut	<u>-9 019 046,69</u>	<u>-6 668 205,53</u>	<u>-6 135 935,80</u>	<u>-1 652 166,10</u>
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ		34 706 631,43		31 399 047,08
VOITTO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VE-ROJA		34 706 631,43		31 399 047,08
TILIKAUDEN VOITTO		<u>34 706 631,43</u>		<u>31 399 047,08</u>

2.3 Ilmailulaitos

Tase

	31.12.2008	31.12.2007
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	2 443 517,85	1 909 921,33
Muut pitkävaikutteiset menot	2 443 517,85	1 909 921,33
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	45 244 413,33	44 887 703,11
Rakennukset ja rakennelmat	218 716 274,85	224 697 463,47
Koneet ja kalusto	116 691 064,71	114 106 975,18
Maarakenteet	209 025 024,29	198 077 514,35
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	108 131 487,13	59 628 642,11
	697 808 264,31	641 398 298,22
Sijoitukset		
Osuudet saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöissä	35 785 720,79	35 785 720,79
Muut osakkeet ja osuudet	4 073 307,19	3 714 620,32
	39 859 027,98	39 500 341,11
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	740 110 810,14	682 808 560,66
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	2 355 722,14	2 396 032,96
Valmiit tuotteet/tavarat	1 867 399,28	1 513 948,67
	4 223 121,42	3 909 981,63
Saamiset		
Lyhytaikainen		
Myyntisaamiset	28 951 549,29	26 427 199,90
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	804 100,55	745 059,38
Muut saamiset	2 948 251,55	3 299 125,80
Siirtosaamiset	6 235 075,83	2 209 739,96
	38 938 977,22	32 681 125,04
Rahoitusarvopaperit		
Muut arvopaperit	45 396 182,55	65 232 367,60
Rahat ja pankkisaamiset	12 965 312,58	5 640 128,03
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	101 523 593,77	107 463 602,30
VASTAAVAA YHTEENSÄ	841 634 403,91	790 272 162,96

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Peruspääoma	184 541 839,27	184 541 839,27
Aloittamisvaiheen muu oma pääoma	237 130 324,64	237 130 324,64
Edellisten tilikausien voitto	141 963 107,92	126 264 060,84
Tilikauden voitto	<u>34 706 631,43</u>	<u>31 399 047,08</u>
	598 341 903,26	579 335 271,83

PAKOLLISET VARAUKSET

Muut pakolliset varaukset	2 784 115,67	3 036 452,07
---------------------------	--------------	--------------

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen

Lainat rahoituslaitoksilta	180 786 913,41	149 318 792,67
Muut velat	<u>4 001 888,35</u>	<u>3 413 120,58</u>
	184 788 801,76	152 731 913,25

Lyhytaikainen

Lainat rahoituslaitoksilta	8 531 879,26	8 531 879,26
Saadut ennakot	1 025 135,45	578 824,39
Ostovelat	20 146 818,75	21 331 439,22
Velat saman konsernin yrityksille	1 363 878,46	1 190 988,29
Muut velat	6 284 203,62	6 556 496,31
Siirtovelat	<u>18 367 667,68</u>	<u>16 978 898,34</u>
	55 719 583,22	55 168 525,81

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

	<u>841 634 403,91</u>	<u>790 272 162,96</u>
--	-----------------------	-----------------------

2.4 Luotsausliikelaitos

Tuloslaskelma

	1.1.—31.12.2008	1.1.—31.12.2007
LIIKEVAIHTO	40 130 216,82	40 843 324,44
Liiketoiminnan muut tuotot	16 246,67	32 217,00
Materiaalit ja palvelut	-4 107 038,13	-3 582 722,36
Henkilöstökulut	-26 947 729,85	-26 677 553,75
Poistot	-2 671 937,59	-2 389 183,69
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-4 070 874,02</u>	<u>-4 068 421,98</u>
LIIKEVOITTO	2 348 883,90	4 157 659,66
Rahoitustuotot ja kulut	<u>151 213,25</u>	<u>155 801,15</u>
TILIKAUDEN VOITTO	<u><u>2 500 097,15</u></u>	<u><u>4 313 460,81</u></u>

Tase

	31.12.2008	31.12.2007
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	251 488,92	83 952,35
Muut pitkävaikutteiset menot	<u>497 417,45</u>	<u>484 332,81</u>
	748 906,37	568 275,16
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	319 468,75	319 468,75
Rakennukset ja rakennelmat	3 403 676,38	3 825 598,24
Vesialukset	14 374 280,61	11 954 496,71
Koneet ja muu kalusto	710 091,58	782 576,42
Keskeneräiset hankinnat	<u>1 278 543,06</u>	<u>2 071 125,30</u>
	20 086 060,38	18 953 265,42
Sijoitukset		
Osuudet saman konsernin yrityksissä	<u>4 800,00</u>	<u>4 800,00</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT	20 839 766,75	19 526 350,58
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	2 037 195,74	3 393 564,05
Saamiset konserniyrityksiltä	0,00	2 928,00
Siirtosaamiset	<u>823 452,71</u>	<u>728 429,96</u>
	2 860 648,45	4 124 922,01
Rahat ja pankkisaamiset	<u>4 570 403,05</u>	<u>4 694 868,86</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT	<u>7 431 051,50</u>	<u>8 819 790,87</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u><u>28 270 818,25</u></u>	<u><u>28 346 131,45</u></u>

2.4 Luotsausliikelaitos

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Peruspääoma	2 000 000,00	2 000 000,00
Muu oma pääoma	8 869 067,76	8 869 067,76
Edellisten tilikausien voittovarot	8 537 905,00	6 424 444,19
Tilikauden voitto	<u>2 500 097,15</u>	<u>4 313 460,81</u>
	21 907 069,91	21 606 972,76

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen vieraspääoma

Lainat valtiolta	0,00	466 500,00
------------------	------	------------

Lyhytaikainen vieraspääoma

Lainat valtiolta	466 500,00	446 700,00
Ostovelat	608 445,99	627 034,84
Muut velat	1 234 685,80	1 240 826,62
Siirtovelat	<u>4 054 116,55</u>	<u>3 958 107,23</u>
	6 363 748,34	6 272 668,69

VIERAS PÄÄOMA

	<u>6 363 748,34</u>	<u>6 739 168,69</u>
--	---------------------	---------------------

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

	<u><u>28 270 818,25</u></u>	<u><u>28 346 141,45</u></u>
--	-----------------------------	-----------------------------

2.5 Varustamoliikelaitos (Finstaship)

Tuloslaskelma

	1.1.—31.12.2008	1.1.—31.12.2007
LIIKEVAIHTO	60 718 858,33	72 349 117,30
Liiketoiminnan muut tuotot	56 678,73	79 473,27
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	3 632 573,39	3 532 361,08
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-205 110,91	-580 679,71
Ulkopuoliset palvelut	<u>7 238 641,34</u>	<u>13 286 427,91</u>
	10 666 103,82	16 238 109,28
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	22 335 604,60	24 380 738,63
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	3 707 519,27	3 868 689,68
Muut henkilösivukulut	<u>1 164 637,88</u>	<u>1 393 931,49</u>
	27 207 761,75	29 643 359,80
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	13 159 264,40	12 005 937,71
Liiketoiminnan muut kulut	12 619 721,00	8 640 356,90
LIIKEVOITTO /-TAPPIO	-2 877 313,91	5 900 826,88
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut korko- ja rahoitustuotot	1 422 626,61	1 634 196,61
Korkokulut	2 762 139,91	2 925 348,36
Muut rahoituskulut	<u>1 534 096,37</u>	<u>650 949,82</u>
	2 873 609,67	1 942 101,57
Satunnaiset erät	0,00	54 326,86
TILIKAUDEN VOITTO /TAPPIO	<u>-5 750 923,58</u>	<u>4 013 052,17</u>

2.5 Varustamoliikelaitos (Finstaship)

Tase

	31.12.2008	31.12.2007
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	<u>34 365,27</u>	<u>48 125,14</u>
	34 365,27	48 125,14
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	175 535,71	175 535,71
Koneet ja kalusto	146 368 039,16	150 082 087,56
Muut aineelliset hyödykkeet	85 886,67	85 886,67
Ennakkomaksut aineellisista hyödykkeistä	<u>5 674 085,61</u>	<u>892 306,90</u>
	152 303 547,15	151 235 816,84
Sijoitukset		
Muut osakkeet ja osuudet	8 200,00	12 633,61
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	152 346 112,42	151 296 575,59
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 991 497,25	1 786 386,34
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	4 801 760,18	7 775 993,31
Muut saamiset	752 811,08	1 607 142,73
Siirtosaamiset	<u>585 383,81</u>	<u>694 810,63</u>
	6 139 955,07	10 077 946,67
Rahat ja pankkisaamiset	<u>4 462 958,38</u>	<u>15 110 862,76</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	<u>12 594 410,70</u>	<u>26 975 195,77</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>164 940 523,12</u>	<u>178 271 771,36</u>

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Peruspääoma	18 700 000,00	18 700 000,00
Muu oma pääoma	72 016 649,94	72 016 649,94
Edellisten tilikausien voitto	3 547 899,20	1 541 847,03
Tilikauden voitto/tappio	<u>-5 750 923,58</u>	<u>4 013 052,17</u>
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	88 513 625,56	96 271 549,14

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen

Laina valtiolta	60 200 000,00	64 500 000,00
-----------------	---------------	---------------

Lyhytaikainen

Laina valtiolta	4 300 000,00	4 300 000,00
Saadut ennakot	320 139,60	421 947,93
Ostovelat	2 957 480,75	3 353 708,02
Muut velat	2 393 840,99	2 728 621,29
Siirtovelat	<u>6 255 436,22</u>	<u>6 695 944,98</u>
	16 266 897,56	17 500 222,22

VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ

	<u>76 426 897,56</u>	<u>82 000 222,22</u>
--	----------------------	----------------------

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

	<u><u>164 940 523,12</u></u>	<u><u>178 271 771,36</u></u>
--	------------------------------	------------------------------

3. Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat

3.1 Valtion asuntorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2008—31.12.2008		1.1.2007—31.12.2007	
TOIMINNAN TUOTOT				
Muut toiminnan tuotot		4 680 098,10		4 765 288,08
TOIMINNAN KULUT				
Palvelujen ostot	-255 887,10		-123 179,70	
Muut kulut	<u>0,00</u>	<u>-255 887,10</u>	<u>-114,94</u>	<u>-123 294,64</u>
JÄÄMÄ I		4 424 211,00		4 641 993,44
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	360 081 642,91		342 983 870,59	
Rahoituskulut	<u>-97 037 476,61</u>	<u>263 044 166,30</u>	<u>-109 858 170,39</u>	<u>233 125 700,20</u>
JÄÄMÄ II		267 468 377,30		237 767 693,64
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Kunnille	8 303 672,76		7 923 252,55	
Elinkeinoelämälle	4 109 847,28		60 754,45	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksille	6 161,05		16 193,21	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	125 443 052,84		118 233 384,13	
Kotitalouksille	4 976 719,13		4 597 718,45	
Korkotukien palautus ed vuosilta	<u>-133 900,00</u>	<u>142 705 553,06</u>	<u>0,00</u>	<u>130 831 302,79</u>
JÄÄMÄ III		124 762 824,24		106 936 390,85
TILIKAUDEN TUOTTOJÄÄMÄ		<u>124 762 824,24</u>		<u>106 936 390,85</u>

Tase

		31.12.2008	31.12.2007
VASTAAVAA			
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET			
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET			
Lainasaamiset		9 148 905 283,23	9 441 580 370,17
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ		9 148 905 283,23	9 441 580 370,17
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS			
LYHYTAIKAISET SAAMISET			
Euromääräiset lainasaamiset	251 446 533,50		234 144 464,19
Siirtosaamiset	<u>116 460 849,16</u>	367 907 382,66	<u>114 280 229,83</u>
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT			
Yhdystilisaatava valtiolta		<u>27 463 643,90</u>	<u>72 933 530,94</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		395 371 026,56	421 358 224,96
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>9 544 276 309,79</u>	<u>9 862 938 595,13</u>

3.1 Valtion asuntorahasto

	31.12.2008		31.12.2007	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	5 834 817 695,29		5 951 317 695,29	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	1 603 314 230,67		1 496 377 839,82	
Talousarviosiirrot	-148 000 000,00		-116 500 000,00	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>124 762 824,24</u>	7 414 894 750,20	<u>106 936 390,85</u>	7 438 131 925,96
VIERAS PÄÄOMA				
PITKÄAIKAINEN				
Otetut euromääräiset lainat		400 000 000,00		400 000 000,00
LYHYTAIKAINEN				
Otetut euromääräiset lainat		1 720 753 318,94		2 007 652 752,23
Siirtovelat	8 628 134,29		17 122 182,95	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>106,36</u>	<u>8 628 240,65</u>	<u>31 733,99</u>	<u>17 153 916,94</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>2 129 381 559,59</u>		<u>2 424 806 669,17</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>9 544 276 309,79</u>		<u>9 862 938 595,13</u>

3.2 Valtion eläkerahasto

Tuotto- ja kululaskelma

1.1.2008—31.12.2008			1.1.2007—31.12.2007	
TOIMINNAN TUOTOT				
Muut toiminnan tuotot				
Osakkeiden ja osuuksien myyntivoitot	69 239 672,07		156 964 403,40	
Eläkemaksutuotot valtion virastoilta ja laitoksilta	922 883 053,11		854 382 543,74	
Muut eläkemaksutuotot	383 029 131,88		393 061 002,07	
Työntekijöiden eläkemaksut	291 176 283,24		294 371 726,97	
Työttömyysvakuutusmaksutuotot	4 763 717,00		5 503 028,50	
Muut toiminnan tuotot	0,00		89 209,32	
Muun toiminnan saamisten tileistäpoistot	<u>0,00</u>	1 671 091 857,30	<u>0,00</u>	1 704 371 914,00
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	84 511,52		122 987,97	
Henkilöstökulut	1 646 892,90		1 280 808,78	
Vuokrat	231 321,92		178 717,37	
Palvelujen ostot	2 526 700,69		2 282 513,27	
Muut kulut				
Muut kulut	137 436,64		159 849,11	
Osakkeiden ja osuuksien myyntitappiot	100 831 996,49		5 287 982,21	
Poistot	<u>28 973,90</u>	<u>-105 487 834,06</u>	<u>9 634,13</u>	<u>-9 322 492,84</u>
JÄÄMÄ I		1 565 604 023,24		1 695 049 421,16
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	325 410 870,23		251 256 957,56	
Rahoituskulut	<u>-196 151 802,87</u>	<u>129 259 067,36</u>	<u>0,00</u>	<u>251 256 957,56</u>
JÄÄMÄ II		1 694 863 090,60		1 946 306 378,72
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Elinkeinoelämältä				
Siirtymämaksut	11 203 008,00		0,00	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta				
Eläkeoikeuden palautukset	<u>0,00</u>	<u>11 203 008,00</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
JÄÄMÄ III		1 706 066 098,60		1 946 306 378,72
TILIKAUDEN TUOTTOJÄÄMÄ		<u>1 706 066 098,60</u>		<u>1 946 306 378,72</u>

3.2 Valtion eläkerahasto

Tase

		31.12.2008		31.12.2007
VASTAAVAA				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET Sijoitukset				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Aineettomat oikeudet	0,00		234,04	
Muut pitkävaikutteiset menot	<u>93 533,34</u>	93 533,34	<u>0,00</u>	234,04
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Koneet ja laitteet	34 351,60		9 214,33	
Kalusteet	<u>115 860,97</u>	150 212,57	<u>144 568,00</u>	153 782,33
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET Sijoitukset				
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot	4 584 283 674,27		4 876 681 743,10	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	4 212 590 233,25		3 427 194 774,55	
Muut pitkäaikaiset valuuttamääräiset sijoitukset	<u>1 645 603 083,71</u>	<u>10 442 476 991,23</u>	<u>1 470 668 575,40</u>	<u>9 774 545 093,05</u>
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET Sijoitukset YHTEENSÄ		10 442 720 737,14		9 774 699 109,42
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset	<u>599 261,06</u>	599 261,06	<u>0,00</u>	0,00
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset	218 032 896,10		225 263 187,82	
Muut lyhytaikaiset saamiset	7 950 693,49		3 443 212,54	
Ennakkomaksut	<u>16 226,53</u>	225 999 816,12	<u>17 426,47</u>	228 723 826,83
RAHOITUSOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET Sijoitukset				
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot		756 796 455,31		1 085 061 656,82
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta	4 221 918,71		3 518 155,36	
Muut pankkitilit	<u>72 328 257,26</u>	<u>76 550 175,97</u>	<u>72 913 827,24</u>	<u>76 431 982,60</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		1 059 945 708,46		1 390 217 466,25
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>11 502 666 445,60</u>		<u>11 164 916 575,67</u>

	31.12.2008		31.12.2007	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	-13 667 323 855,12		-13 663 783 855,12	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	24 794 161 638,31		22 847 855 259,59	
Talousarviosiirrot	-1 330 947 606,04		-3 540 000,00	
Tilikauden tuottojäämä	<u>1 706 066 098,60</u>	<u>11 501 956 275,75</u>	<u>1 946 306 378,72</u>	<u>11 126 837 783,19</u>
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	310 662,02		114 396,86	
Edelleen tilitettävät erät	30 256,77		-666,79	
Siirtovelat	319 557,58		37 928 206,65	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>49 693,48</u>	<u>710 169,85</u>	<u>36 855,76</u>	<u>38 078 792,48</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>710 169,85</u>		<u>38 078 792,48</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>11 502 666 445,60</u>		<u>11 164 916 575,67</u>

3.3 Maatilatalouden kehittämisrahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2008—31.12.2008		1.1.2007—31.12.2007	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	4 435 660,44		4 836 729,61	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	100 921,01		102 680,61	
Muut toiminnan tuotot	<u>19 338,15</u>	4 555 919,60	<u>180 684,78</u>	5 120 095,00
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	3 670 600,56		4 191 995,26	
Ostot tilikauden aikana	4 341 158,65		4 371 999,53	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-670 558,09		-180 004,27	
Henkilöstökulut	3 643,59		5 761,01	
Palvelujen ostot	125 486,72		130 106,22	
Muut kulut	<u>38 115,96</u>	<u>-3 837 846,83</u>	<u>45 085,34</u>	<u>-4 372 947,83</u>
JÄÄMÄ I		718 072,77		747 147,17
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	11 155 363,42		12 867 756,07	
Rahoituskulut	<u>-3 279 252,31</u>	<u>7 876 111,11</u>	<u>-3 769 761,24</u>	<u>9 097 994,83</u>
JÄÄMÄ II		8 594 183,88		9 845 142,00
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Siirtotalouden tuotot EU:lta	<u>8 979 830,91</u>	8 979 830,91	<u>15 983 861,20</u>	15 983 861,20
Kulut				
Muut siirtotalouden kulut				
elinkeinoelämälle	<u>131 737 755,85</u>	-131 737 755,85	<u>144 651 369,89</u>	-144 651 369,89
Siirtotalouden kulujen palautukset		<u>6 998,92</u>		<u>7 521,10</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>-114 156 742,14</u>		<u>-118 814 845,59</u>

Tase

		31.12.2008		31.12.2007
VASTAAVAA				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
Lainasaamiset	348 960 910,80		414 282 364,88	
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ		348 960 910,80		414 282 364,88
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
VAIHTO-OMAISUUS				
Valmiit tuotteet/Tavarat	9 149 148,11	9 149 148,11	8 478 590,02	8 478 590,02
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset		721 368,81		925 751,87
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	65 622,69		601 559,96	
Siirtosaamiset	2 544 853,39		2 752 515,63	
Muut lyhytaikaiset saamiset	66 164 570,23		76 197 740,28	
Ennakkomaksut	2 000,00	68 777 046,31	4 724,19	79 556 540,06
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Muut rahat ja pankkisaamiset	331 097 753,57	331 097 753,57	346 366 262,24	346 366 262,24
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		409 745 316,80		435 327 144,19
VASTAAVAA YHTEENSÄ		758 706 227,60		849 609 509,07

3.3 Maatilatalouden kehittämisrahasto

		31.12.2008	31.12.2007
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA			
Rahaston pääoma	1 501 399 225,63	1 386 399 225,63	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-654 019 332,10	-535 204 486,51	
Talousarviosiirrot	23 110 000,00	115 000 000,00	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-114 156 742,14</u>	<u>756 333 151,39</u>	<u>-118 814 845,59</u>
			<u>847 379 893,53</u>
VIERAS PÄÄOMA			
LYHYTAIKAINEN			
Ostovelat	2 373 014,93	2 229 605,54	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>61,28</u>	<u>2 373 076,21</u>	<u>10,00</u>
			<u>2 229 615,54</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>2 373 076,21</u>	<u>2 229 615,54</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>758 706 227,60</u>	<u>849 609 509,07</u>

3.4 Valtion ydinjätehuoltorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2008—31.12.2008		1.1.2007—31.12.2007	
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	65,00		65,00	
Henkilöstökulut	56 927,27		56 075,14	
Palvelujen ostot	307 064,69		272 599,99	
Muut kulut	<u>465,90</u>	<u>-364 522,86</u>	<u>0,00</u>	<u>-328 740,13</u>
JÄÄMÄ I		-364 522,86		-328 740,13
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	71 918 420,29		58 303 826,29	
Rahoituskulut	<u>-8,00</u>	<u>71 918 412,29</u>	<u>-6,00</u>	<u>58 303 820,29</u>
JÄÄMÄ II		71 553 889,43		57 975 080,16
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille		<u>-3 957 380,07</u>		<u>-3 645 951,61</u>
JÄÄMÄ III		67 596 509,36		54 329 128,55
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Veronluonteiset maksut		<u>4 473 000,00</u>		<u>3 980 840,00</u>
TILIKAUDEN TUOTTOJÄÄMÄ		<u>72 069 509,36</u>		<u>58 309 968,55</u>

3.4 Valtion ydinjätehuoltorahasto

Tase

	31.12.2008		31.12.2007	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
Lainasaamiset valtiolta	245 261 797,86		245 261 797,86	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	<u>168 702 221,50</u>	<u>413 964 019,36</u>	<u>139 859 546,98</u>	<u>385 121 344,84</u>
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ		413 964 019,36		385 121 344,84
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset	69 851 348,30		56 635 202,98	
Muut lyhytaikaiset saamiset	<u>1 219 200 000,00</u>	1 289 051 348,30	<u>1 134 450 000,00</u>	1 191 085 202,98
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta		<u>2 708 620,60</u>		<u>2 375 902,82</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		1 291 759 968,90		1 193 461 105,80
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>1 705 723 988,26</u>		<u>1 578 582 450,64</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma				
Fortum Power and Heat Oy	697 900 000,00		648 500 000,00	
Teollisuuden Voima Oy	927 700 000,00		864 100 000,00	
Valtion teknillinen tutkimuskeskus	5 660 973,61		5 458 328,71	
Edellisten tilikausien pääoman muutos ¹⁾	1 267 657,50		1 165 331,93	
Talousarviosiirrot	-10 973,60		-8 328,70	
Tilikauden tuottojäämä	<u>72 069 509,36</u>	<u>1 704 587 166,87</u>	<u>58 309 968,55</u>	<u>1 577 525 300,49</u>
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	1 134 030,60		1 054 199,87	
Edelleen tilittävät erät	826,23		953,67	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>1 964,56</u>	<u>1 136 821,39</u>	<u>1 996,61</u>	<u>1 057 150,15</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>1 136 821,39</u>		<u>1 057 150,15</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>1 705 723 988,26</u>		<u>1 578 582 450,64</u>

¹⁾ Edellisten tilikausien käyttämättä jääneet Ydinturvallisuustutkimusrahaston (MP2) ja Ydinjätetutkimusrahaston (MP3) pääomat.

3.5 Huoltovarmuusrahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2008—31.12.2008		1.1.2007—31.12.2007	
TUOTOT				
Huoltovarmuusmaksut	49 369 752,09		49 733 191,42	
Liikevaihto	15 227 465,97		70 393 163,85	
Liiketoiminnan muut tuotot	<u>326 995,97</u>	64 924 214,03	<u>1 260 901,00</u>	121 387 256,27
VALTION VARMUUSVARASTOINTI				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	7 157 055,96		61 574 670,21	
Varastojen muutos	242 269,89		15 434 842,31	
Varastointikustannukset	<u>14 001 638,31</u>	20 916 424,38	<u>13 318 087,27</u>	59 457 915,17
HENKILÖSTÖKULUT				
Palkat ja palkkiot	1 703 768,35		1 736 977,46	
Henkilöstösivukulut				
Eläkekulut	342 150,17		336 183,86	
Muut henkilöstösivukulut	<u>64 964,08</u>	2 110 882,60	<u>84 193,57</u>	2 157 354,89
POISTOT				
Suunnitelman mukaiset poistot		5 052 108,40		4 802 135,28
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT				
Muut kiinteät kulut	2 020 080,91		1 941 290,30	
PTS:n erityiskulut	1 855 279,49		1 216 783,54	
Infrastruktuurikulut	4 796 453,74		4 835 997,16	
Lääkkeiden velvoitevarastointikulut	6 789 302,56		6 670 621,52	
Muut huoltovarmuuskulut	<u>4 891 476,71</u>	<u>20 352 593,41</u>	<u>1 260 832,38</u>	<u>15 925 524,90</u>
LIIKEVOITTO		16 492 205,24		39 044 326,03
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Korkotuotot	43 694,36		30 730,84	
Osingot	5 541 701,40		5 173 730,64	
Korkokulut	<u>46,89</u>	<u>5 585 348,87</u>	<u>142,81</u>	<u>5 204 318,67</u>
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ		22 077 554,11		44 248 644,70
SATUNNAISET ERÄT				
Satunnaiset tuotot	14 990,88		0,00	
Satunnaiset kulut	<u>0,00</u>	<u>14 990,88</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
VOITTO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		22 092 544,99		44 248 644,70
Tuloverot	<u>305,05</u>	<u>305,05</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
TILIKAUDEN VOITTO		<u><u>22 092 239,94</u></u>		<u><u>44 248 644,70</u></u>

3.5 Huoltovarmuusrahasto

Tase

	31.12.2008		31.12.2007	
VASTAAVAA				
PYSYVÄT VASTAAVAT				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Aineettomat oikeudet	4 752 365,07		5 256 022,56	
Muut pitkävaikutteiset menot	<u>85 342,37</u>	4 837 707,44	<u>99 142,29</u>	5 355 164,85
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Maa- ja vesialueet	1 182 361,12		1 182 361,12	
Rakennukset ja rakennelmat	2 450 989,70		4 246 494,62	
Koneet ja kalusto	9 259 908,71		8 290 160,15	
Muut aineelliset hyödykkeet	<u>4 070 776,01</u>	16 964 035,54	<u>2 712 961,03</u>	16 431 976,92
SIJOITUKSET				
Osakkeet ja osuudet		<u>78 595 455,59</u>		<u>76 659 443,59</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ		100 397 198,57		98 446 585,36
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
VAIHTO-OMAIKUUS				
Varmuusvarastoidut tavarat		888 174 189,72		887 931 919,83
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	4 009 869,29		1 113 461,98	
ALV-saamiset	4 189 459,02		3 728 703,10	
Muut saamiset	109 487,44		1 970 704,31	
Siirtosaamiset	<u>3 957 518,35</u>	12 266 334,10	<u>4 344 042,42</u>	11 156 911,81
RAHAT JA PANKKISAAMISET				
Rahat ja pankkisaamiset		<u>197 347 324,85</u>		<u>210 491 039,52</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ		<u>1 097 787 848,67</u>		<u>1 109 579 871,16</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u><u>1 198 185 047,24</u></u>		<u><u>1 208 026 456,52</u></u>

	31.12.2008		31.12.2007	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahastopääoma	451 452 536,96		485 452 536,96	
Edellisten tilikausien voitto	716 142 443,97		671 893 799,27	
Tilikauden voitto	<u>22 092 239,94</u>	1 189 687 220,87	<u>44 248 644,70</u>	1 201 594 980,93
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	8 111 964,45		5 984 042,03	
Muut lyhytaikaiset velat	80 974,88		84 292,06	
Siirtovelat	<u>304 887,04</u>	<u>8 497 826,37</u>	<u>363 141,50</u>	<u>6 431 475,59</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>1 198 185 047,24</u>		<u>1 208 026 456,52</u>

3.6 Valtion takuurahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2008—31.12.2008		1.1.2007—31.12.2007	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot				
Takuumaksut	765 296,90		875 533,25	
Takausmaksut	33 592,68		81 763,52	
Muut toiminnan tuotot	<u>38 347,32</u>	837 236,90	<u>39 754,41</u>	997 051,18
TOIMINNAN KULUT				
Henkilöstökulut	8 691,53		10 228,73	
Perintäkulut	1 448 510,33		70 091,23	
Muut kulut	<u>482 815,99</u>	<u>-1 940 017,85</u>	<u>537 805,45</u>	<u>-618 125,41</u>
JÄÄMÄ		-1 102 780,95		378 925,77
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Takaisinperintätuotot	5 186 393,88		11 070 079,53	
Takuu- ja takauskorvaukset	<u>-1 248 971,15</u>	<u>3 937 422,73</u>	<u>-2 804 651,37</u>	<u>8 265 428,16</u>
TILIKAUDEN TUOTTOJÄÄMÄ		<u>2 834 641,78</u>		<u>8 644 353,93</u>

Tase

		31.12.2008		31.12.2007
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
Pitkäaikaiset saamiset				
Takaisinperintäsaamiset				
Muut vakautetut saamiset	27 925 234,43		26 348 160,30	
WM-takuu- ja takaisinsaamiset	8 000 000,00		9 000 000,00	
Muut takaisinperintäsaamiset	<u>32 121 259,71</u>	68 046 494,14	<u>37 521 825,14</u>	72 869 985,44
Lyhytaikaiset saamiset				
Takuu- ja takaisinmaksutulosaaamiset		8 534,81		15 747,80
Rahoitusomaisuusarvopaperit ja muut lyhytaikaiset sijoitukset				
Rahoitusomaisuusarvopaperit		450,59		450,93
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat				
Yhdistilisaatava valtiolta	698 057 615,60		691 686 480,28	
Muut rahat ja pankkisaamiset	<u>130 780,21</u>	<u>698 188 395,81</u>	<u>95 204,49</u>	<u>691 781 684,77</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>766 243 875,35</u>		<u>764 667 868,94</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Valtiontakuurahaston pääoma	1 027 769 220,94		1 027 769 220,94	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-266 756 430,93		-275 400 784,86	
Tilikauden tuottojäämä	<u>2 834 641,78</u>	763 847 431,79	<u>8 644 353,93</u>	761 012 790,01
VARAUKSET				
Korvausvastuu		647 115,88		1 621 574,57
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen				
Takuumaksuennakot		866 210,01		1 301 941,90
Lyhytaikainen				
Takuumaksuennakot	512 607,73		722 544,36	
Siirtovelat	<u>370 509,94</u>	<u>883 117,67</u>	<u>9 018,10</u>	<u>731 562,46</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>766 243 875,35</u>		<u>764 667 868,94</u>

3.7 Valtion vakuusrahasto

Tuloslaskelma

	1.1.2008 — 31.12.2008	1.1.2007 — 31.12.2007
TUKITOIMINNAN TUOTOT JA KULUT		
Myyntivoitot ja muut rahoitustuotot	0,00	12 273 992,54
Muut tukitoiminnan tuotot	6 317 713,68	4 612 450,25
Arvonlennukset pankkitukisijoituksista	-259 295,35	0,00
Kurssitappiot	<u>-180 619,57</u>	<u>-190 574,85</u>
	5 877 798,76	16 695 867,94
TUKITOIMINNAN YLIJÄÄMÄ	5 877 798,76	16 695 867,94
HALLINTOKULUT		
Palkat ja palkkiot	-10 932,90	-11 476,10
Sosiaalikulut	-2 522,46	-2 489,28
Ulkopuoliset palvelut	-22 176,50	-19 011,60
Muut hallintokulut	<u>-12 531,98</u>	<u>-48 164,54</u>
	-48 163,84	-81 141,52
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	<u>5 829 634,92</u>	<u>16 614 726,42</u>

Tase

	31.12.2008	31.12.2007
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
PANKKITUKISUJOITUKSET		
Omaisuu den hoitoyhtiöiden osakkeet	8 404 291,50	10 473 345,84
Muut osakkeet ja osuudet	<u>0,00</u>	<u>506 287,84</u>
	8 404 291,50	10 979 633,68
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
SAAMISET		
Lyhytaikaiset saamiset		
Siirtosaamiset		
Muut siirtosaamiset	<u>3 462,00</u>	<u>3 422,00</u>
	3 462,00	3 422,00
RAHAT JA PANKKISAAMISET		
Rahat ja pankkisaamiset	<u>6 057 357,34</u>	<u>27 971 278,02</u>
	6 057 357,34	27 971 278,02
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>14 465 110,84</u>	<u>38 954 333,70</u>
VASTATTAVAA		
KERTYNEET YLI-/ALIJÄÄMÄT		
Yli-/alijäämä edelliseltä tilikaudelta	8 634 595,14	22 334 794,09
Tilikauden ylijäämä	<u>5 829 634,92</u>	<u>16 614 726,42</u>
OMA PÄÄOMA	14 464 230,06	38 949 520,51
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Muut lyhytaikaiset velat	634,29	3 831,48
Siirtovelat/muut	<u>246,49</u>	<u>981,71</u>
	880,78	4 813,19
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>14 465 110,84</u>	<u>38 954 333,70</u>

3.8 Valtion televisio- ja radiorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2008—31.12.2008		1.1.2007—31.12.2007	
TOIMINNAN KULUT				
Palvelujen ostot	10 634 262,75		10 995 869,20	
Muut kulut	<u>0,00</u>	<u>-10 634 262,75</u>	<u>235 150,95</u>	<u>-11 249 020,15</u>
JÄÄMÄ I		-10 634 262,75		-11 249 020,15
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	18,57		213,13	
Rahoituskulut	<u>0,00</u>	<u>18,57</u>	<u>0,00</u>	<u>213,13</u>
JÄÄMÄ II		-10 634 244,18		-11 248 807,02
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Elinkeinoelämältä	0,00		4 954 666,72	
Kotitalouksilta	<u>421 713 899,48</u>	421 713 899,48	<u>414 980 285,96</u>	419 934 952,68
Kulut				
Elinkeinoelämälle	408 500 000,00	<u>-408 500 000,00</u>	411 105 715,34	<u>-411 105 715,34</u>
TILIKAUDEN TUOTTO- /KULUJÄÄMÄ		<u>2 579 655,30</u>		<u>-2 419 569,68</u>

Tase

		31.12.2008		31.12.2007
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAIKUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	55 998 175,59	55 998 175,59	53 179 123,34	53 179 123,34
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta	8 109 286,90	8 109 286,90	8 060 553,19	8 060 553,19
VASTAAVAA YHTEENSÄ		64 107 462,49		61 239 676,53
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	41 193 365,19		41 193 365,19	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	18 727 396,59		21 146 966,27	
Tilikauden tuotto/-kulujäämä	2 579 655,30	62 500 417,08	-2 419 569,68	59 920 761,78
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Muut lyhytaikaiset velat	1 607 045,41	1 607 045,41	1 318 914,75	1 318 914,75
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		64 107 462,49		61 239 676,53

3.9 Maatalouden interventiorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2008—31.12.2008		1.1.2007—31.12.2007	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	-9,57		15 608 372,93	
Muut toiminnan tuotot	<u>7,53</u>	-2,04	<u>46 330,38</u>	15 654 703,31
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	0,00		12 082 622,17	
Henkilöstökulut	16 308,94		17 055,78	
Vuokrat	0,00		231 199,57	
Palvelujen ostot	72 685,38		2 084 359,55	
Muut kulut	<u>482 138,29</u>	<u>-571 132,61</u>	<u>735 611,31</u>	<u>-15 150 848,38</u>
JÄÄMÄ I		-571 134,65		503 854,93
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoituskulut		<u>0,00</u>		<u>-161 688,07</u>
JÄÄMÄ II		-571 134,65		342 166,86
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Tuotot elinkeinoelämälle EMT-rah.	9,57		26 361 826,18	
Tuotot kotitalouksille EMT-rah.	<u>2 736 105,54</u>	2 736 115,11	<u>2 705 487,78</u>	29 067 313,96
Kulut				
Kulut elinkeinoelämälle	0,00		27 806 970,22	
Kulut kotitalouksille	<u>2 736 105,54</u>	<u>-2 736 105,54</u>	<u>2 705 487,78</u>	<u>-30 512 458,00</u>
JÄÄMÄ III		-571 125,08		-1 102 977,18
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>-571 125,08</u>		<u>-1 102 977,18</u>

Tase

		31.12.2008		31.12.2007
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISSUUS				
VAIHTO-OMAISSUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset	245 775,51		1 673 742,27	
Muut lyhytaikaiset saamiset	<u>0,00</u>	245 775,51	<u>12 576,12</u>	1 686 318,39
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta		<u>5 895 727,35</u>		<u>4 582 072,86</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISSUUS YHTEENSÄ		<u>6 141 502,86</u>		<u>6 268 391,25</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>6 141 502,86</u>		<u>6 268 391,25</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	9 095 503,41		7 095 503,41	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-3 382 958,47		-2 279 981,29	
Talousarviosiirrot	1 000 000,00		2 000 000,00	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-571 125,08</u>	6 141 419,86	<u>-1 102 977,18</u>	5 712 544,94
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Rahaston hoitoon jätetyt vieraat varat	0,00		549 385,16	
Siirtovelat	<u>83,00</u>	<u>83,00</u>	<u>6 461,15</u>	<u>555 846,31</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>83,00</u>		<u>555 846,31</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>6 141 502,86</u>		<u>6 268 391,25</u>

3.10 Palosuojelurahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2008—31.12.2008		1.1.2007—31.12.2007	
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-2 437,47		-5 599,36	
Henkilöstökulut	-25 174,17		-19 490,88	
Vuokrat	-432,69		-157,89	
Palvelujen ostot	-168 058,88		-124 808,29	
Muut kulut	-7 362,51		-10 132,94	
Poistot	0,00		-529,78	
Sisäiset kulut	<u>0,00</u>	<u>-203 465,72</u>	<u>-22 751,00</u>	<u>-183 470,14</u>
JÄÄMÄ I		-203 465,72		-183 470,14
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	0,00		204,51	
Rahoituskulut	<u>-5,00</u>	-5,00	<u>0,00</u>	204,51
JÄÄMÄ II		-203 470,72		-183 265,63
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Siirtotalouden kulut kunnille	-3 419 566,00		-3 411 054,00	
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	-1 064,00		-32 431,00	
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittele-				
mattomille yhteisöille	-5 272 378,58		-4 778 910,48	
Siirtotalouden kulut kotitalouksille	-177 872,00		-74 453,00	
Siirtotalouden kulujen palautukset	<u>26 652,07</u>	<u>-8 844 228,51</u>	<u>3 889,00</u>	<u>-8 292 959,48</u>
JÄÄMÄ III		-9 047 699,23		-8 476 225,11
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAK-				
SUISTA				
Veronluonteiset maksut	8 349 457,51		8 210 155,66	
Suoritetut arvonlisäverot	<u>-3 595,32</u>	<u>8 345 862,19</u>	<u>-7 429,45</u>	<u>8 202 726,21</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-701 837,04		-273 498,90

Tase

	31.12.2008		31.12.2007	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMaisuUS				
LYHYTAIKAiset SAAMiset				
Siirtosaamiset	<u>1 293 712,00</u>	1 293 712,00	<u>0,00</u>	0,00
RAHAT, PANKKISAAMiset JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta	<u>17 201 568,77</u>	<u>17 201 568,77</u>	<u>16 387 925,34</u>	<u>16 387 925,34</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMaisuUS YHTEENSÄ		17 201 568,77		16 387 925,34
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>18 495 280,77</u>		<u>16 387 925,34</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	6 521 326,32		6 521 326,32	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	1 951 491,89		2 224 990,79	
Talousarviosiirrot	53 948,42		53 948,42	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-701 837,04</u>	7 824 929,59	<u>-273 498,90</u>	8 526 766,63
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	1 605 579,30		284 603,51	
Tilivirastojen väliset tilitykset	706,74		532,45	
Edelleen tilitettävät erät	393,14		332,75	
Siirtovelat	<u>9 063 672,00</u>	<u>10 670 351,18</u>	<u>7 575 690,00</u>	<u>7 861 158,71</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>10 670 351,18</u>		<u>7 861 158,71</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>18 495 280,77</u>		<u>16 387 925,34</u>

3.11 Öljysuojarahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2008—31.12.2008		1.1.2007—31.12.2007	
TOIMINNAN KULUT				
Henkilöstökulut	81 464,50		54 002,54	
Palvelujen ostot	803,10		4 769,40	
Muut kulut	<u>237,99</u>	<u>-82 505,59</u>	<u>511,87</u>	<u>-59 283,81</u>
JÄÄMÄ I		-82 505,59		-59 283,81
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Öljyvahinkokorvaukset kunnille	2 738 873,27		4 924 368,41	
Öljyvahinkokorvaukset kuntayhtymille	162 413,54		88 183,76	
Öljyvahinkokorvaukset elinkeinoelämälle	319 444,71		604 735,14	
Öljyvahinkokorvaukset valtiolle ja voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	924 061,85		1 392 230,59	
Öljyvahinkokorvaukset kotitalouksille	1 963 350,49		2 134 855,57	
Siirtotalouden kulujen palautukset	<u>-29 071,94</u>	<u>-6 079 071,92</u>	<u>-50 825,20</u>	<u>-9 093 548,27</u>
JÄÄMÄ II		-6 161 577,51		-9 152 832,08
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Veronluonteiset maksut	8 167 964,01		8 282 632,96	
Suoritetut arvonlisäverot	<u>-190,59</u>	<u>8 167 773,42</u>	<u>-825,92</u>	<u>8 281 807,04</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>2 006 195,91</u>		<u>-871 025,04</u>

Tase

		31.12.2008		31.12.2007
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMaisuUS				
LYHYTAIKAiset SAAMiset				
Muut lyhytaikaiset saamiset		733 013,06		0,00
RAHAT, PANKKISAAMiset JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta		<u>6 995 264,89</u>		<u>3 420 541,71</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMaisuUS YHTEENSÄ		7 728 277,95		3 420 541,71
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>7 728 277,95</u>		<u>3 420 541,71</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Öljysuojarahaston pääoma	13 804 651,99		11 804 651,99	
Talousarviosiirrot	2 300 000,00		2 000 000,00	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-10 389 522,92		-9 518 497,88	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>2 006 195,91</u>	7 721 324,98	<u>-871 025,04</u>	3 415 129,07
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	218,03		955,42	
Edelleen tilittävät erät	2 442,17		1 628,89	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>4 292,77</u>	<u>6 952,97</u>	<u>2 828,33</u>	<u>5 412,64</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>6 952,97</u>		<u>5 412,64</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>7 728 277,95</u>		<u>3 420 541,71</u>

